

N. 1645

ROMPTVARIUM
MORALE
UPER EVANGELIA
DOMINICALIA
TOTIVS ANNI.

Ad { Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

sacris Scripturis SS. Patribus, & optimis quibusque Autho-
ribus studiosè collectum.

AVTHORE
THOMA STAPLETONO,
ANGLO, S. THEOL. DOCT.
& Regio Professore Louanij.

PARS AESTIVALIS.

1.1. Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credenti,

Venetijs, Apud Societatem Minimam.

M. D. XCVII.

Collegio N. de la Com. de M. de Loyola y
braria

124,1
LECTORI BENEVOLO S.

MENSI fauente & propitio Christo, priorem anni totius semicirculum, & vnus semestris Euangelij Dominicalibus, labore semestri, quoad mores, explicatis: (Dei enim voluntas fuit, vt in hac conquirenda materia morali citò occurreret, quod quærebam) eodem fauente ac propitio Numine, ob cuius amorem & obsequium hoc, quicquid est operæ ac laboris, in me suscepi, alterum nunc semestrem iuxta moris & computus Ecclesiastici sectionem aggredimur, tentaturi, an eadem felicitate ac facilitate negotio succedente, sub altero quoque labore semestri Aestiualem hunc Euangeliorum Dominicalium semestrem expedire poterimus. Exhausta quidem magna ex parte sunt, quæ olim mihi collegeram Promptuariola Moralia, vt eisdem locis moralibus denuò recurrentibus: (id enim non rarò accidet) non tam amplam fortasse vbique rerum copiam, & supellestem in his sequentibus Dominicis depromere valeam, nec ea vbertate deinceps vt, qua hætenus vsus sum. Spem nihilominus optimam animo concepi meo, non minorem in singulis locis moralibus, etiam ijs quæ iam tractata sunt, copiam nobis & varietatem adfore, quam in præcedentibus. Certè, vt id fiat, ego studio ac labori non parcam meo. Huius enim generis documenta tam latè patent, & virtutis studium ita apud omnes, etiam qui vera fidei luce caruerunt, eo semper in pretio fuit, suæque veluti infra laudem ita nunquam carere potuit, vt huius doctrinæ præcones & assertores præclarissimos, Gentium Philosophos, & Scriptores ethnicos, habeamus. Ex quibus sanè, sicuti hætenus frequenter fecimus; ita in sequentibus subinde, & identidem, illustria virtutis documenta, exempla, similia, apophthegmata depromemus. Non sanè eo consilio, vt his, quasi emblematicis profanæ literaturæ, suas conciones Ecclesiastes Christianus exornandas putet; quum boni Concionatoris pulcherrima emblemata esse debeant diuinarum Scripturarum oracula: sed vt, quemadmodum Paulus Gentium conuersio-

Præfatio

Rom. 11. nem Iudæis proposuit, & multum inculcauit; ut ad emulacionem prouocaret carnem suam, & saluos faceret aliquos ex illis; sic Gentilium de virtutis laude præconia & exempla Concionator in medium adferat, vt ad emulacionem suos auditores prouocet. Quemadmodum enim puer ad patrem vocatus, & venire recusans, vbi videt alium fratrem vocatum venire, patrisque præcepto morem gerere, ex æmulatione quadam accurrit & ipse: sic nos Christiani, quum ad Deum colendum tot præceptis datis, tot beneficijs acceptis, tot exemplis, tot & tantis propositis præmijs vocati & incitati, adhuc in eius cultu torpescimus; conspecta ethnicorum hominum virtute, religione, temperantia, patientia, diuitiarum contemptu, fortitudine, amore erga proximos, ad æmulationem profectò prouocari debemus, vt, quem illi dijs falsis cultum & honorem exhibuerunt, quo illi studio & labore, humanis tantum allekti præmijs, virtutem coluerunt, eodem saltem nos, multoque maiori, verum Deum cultu prosequamur, idem, aut maius potiùs, virtuti & pietati studium, non iam humanis, sed coelestibus & æternis donandi præmijs, impendamus. Quæ tamen nostra in prophanis illis accumulandis sententijs & exemplis diligentia, siue iam in priori hyemali parte præstita, siue in hac sequenti præstanda, si cuiquam forte displiceat, nec in diuini verbi de superiore loco tractatione huiusmodi lotum esse debere existimet; is intelligat, nec exemplis grauissimis, nec autoritate, nec summa ratione hoc studium carere. Notum est, Apostolum, tum ad Corinthios ex
 1. Cor. 15. Menandro illa verba; *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*; tum ad Titum ex Epimenide illud; *Cretenses mala bestia, ventres pigri*; tum etiam in concione apud Athenienses illud Arati Poetæ in suis *Χαυόμενοι*; In quo viuimus, mouemur, & sumus; desumpsisse. Hoc nempe est, vt docet S. Augustinus, ab Aegyptijs vasa aurea, multamq; supellectilem auferre, quibus tabernaculum Domini dicitur & exornetur.
 2. cap. 4. In Deuteronomio præcepit Dominus; vt, captiuam ancillam in vxorem ducere qui vellet, raderet ei vngues, & cæsariem tonderet, & vestem exueret, quæ capta fuit. Prophana sapientia, sublati superfluis, vanis, & inutilibus, sacræ doctrinæ copulari poterit. Deus in Leuitico omne fermentatum à sacrificijs abiecit. Inbet tamen postea, vt ponerent sacrificia super panes

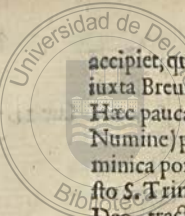
Ad Lectorem.

panes fermentatos. Vide quòd, etsi non ad sacrificium ipsum; tamen ad ministerium sacrificij fermentatus panis assumitur. Fermentum est doctrina humana, quo sensu à fermento Pharisæorum suos cauere Christus iussit. Hec non est Deo offerenda, sed tantum seruire debet sacrificio & cultui diuino; sicut omnes aliæ artes, sacræ scientiæ ancillantur. Quare non solum veteres scriptores in suis disputationibus contra ethnicos, vt Origenes contra Celsum, Cyprianus contra Donatum, Cyrillus contra Iulianum, Methodius, Eusebius, & Apollinaris contra Porphyrium, Augustinus in libris de Ciuitate Dei, Clemens in Stromatibus, Tertullianus in varijs opusculis contra ethnicos, tam multa proferunt ex eorum libris, vt omnes veterum Latinorum & Græcorum historias enoluiffent videantur; verum etiam ad mores formandos, D. Basilii, doctor egregiè moralis, & maximè spiritualis, libros Gentium legendos, & optima quæque ex illis, vt apes ex floribus mel solent, colligenda, accurata oratione suadet. Quidni verò ab ethnicorum factis exempla proferre debeat Concionator, quum ad formicam eos, qui pigri sunt Salomon, ad bouem & asinum ingratos Iudæos Esaias, ad insulas Cethin, & in Cedar (populum idololatricum) Ieremias remittat? Christus verò, Samaritani hominis Gentilis charitate erga proximum in medium producta, quia nec Sacerdos, nec Leuita officium faciebat, conclusit: *Vade, & tu fac similiter*. Nihil ergo à boni Concionatoris officio alienum faciet, qui ad auditorum suorum tarditatem excitandam, aut etiam cecitatem redarguendam, ab ethnicorum dictis ac factis documenta petet: qui id videre & præstare potuerunt, quod nos Christiani & videre nolumus, & præstare recusamus. Vnum illud in hac parte monendus est Concionator, quum in hac Aestuali Parte tantum 24. Dominicæ, earumque Euangelia ponantur, accadat autem frequentibus annis, vt plures à Pentecoste ante Aduentum Dominicæ celebrentur, vt, quod in ipso Breniario, ad eas, quæ inferendæ sunt Dominicæ, faciedum sibi obseruanit, idem quoque in earum Dominicarum Euangelijs huic Parti Aestuali inferendis intelligat. In Parte quippe Hyemali Euangelia sex Dominicarum post Epiphaniam à nobis explicata inueniet, aded vt illa pars 23. Euangelia tractet, ista verò non nisi 24. Ex illis ergo sex Euangelijs
 A 3 accipiet,

Luc. 12.

In Orat. de leg. lib. Gētilium,

Prou. 6. Esai. 1. Ier. 2. Luc. 19.

Præfatio ad Lectorem.

accipiet, quæ inter 23. & 24. Dominicam post Pentecosten, iuxta Breuiarij Romani vsum & institutum, inferenda sunt. Hæc pauca præfatus, in opere nunc ipso (diuino suffragante Numine) progrediamur. Euangelium autem pro prima Dominica post Pentecosten, non illud tractamus quod pro festo S. Trinitatis in eadem Dominica legitur (illud, fauente Deo, tractaturi in altera huius Promptuarij parte, quæ erit de Festis Christi, & Sanctorum) sed Euangelium quod iuxta vsum Romanum in eadem Dominica per modum commemorationis eidem festo adijcitur. Quod si Concionator huius Euangelij explicationem huic diei parum vel conuenire, vel necessarium esse existimet, quum tota diei celebritas sacratissimæ Trinitatis mysterio tribuatur; pulcherrima tamen huius Euangelij loca, & ad Christianam pietatem in primis necessaria, siue hoc die, siue alia quauis Dominica, aut festo; vbi eorundem locorum materia subiecta occurrer, tractare poterit. Vtunque est, si non ipsi Concionatori, certe cuilibet Lectori pio, & purè Christiano, huius Euangelij loca, insigniter moralia, plurimum ad pietatem conferre poterunt. Sed hoc huic vni Dominicæ peculiare ac proprium est, de qua re propterea plura verba facienda non sunt. Nunc sacratissima Euangelij verba Christi quæ Redemptoris nostri cælestem (quoad mores) doctrinam, expendamus.

INDEX

I N D E X

T E X T V V M
E V A N G E L I C O R V M,

Ex quibus loca Moralia in Promptuario Dominicali eruantur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euangeliorum, & Capitem cuiusque.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

- 1 **N**ISI abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.
- 2 Ego autem dico vobis: qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.
- 3 Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ.
- 4 Si offers munus tuum ad altare; & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc ueniens offer.

DOMIN. XIII. POST PENTECOSTEN.

- 1 Nemo potest duobus dominis seruire.
- 2 Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.
- 3 Non potestis Deo seruire & Mammonæ.
- 4 Ideo dico vobis, ne solicii sitis animæ uestræ quid manducetis, neque corpori uestro quid induamini.
- 5 Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim pater uester cælestis, quia his omnibus indigetis.
- 6 Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

- 1 Attendite vobis a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos.
- 2 A fructibus eorum cognoscetis eos.
- 3 Omnis arbor bona bonos fructus facit; & nō potest arbor bona malos fructus facere.
- 4 Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.
- 5 Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in

Matth. 7.

A 4 regnum

Index Text.

regnum celorum; sed qui facit uoluntatem Patris mei, qui in celis est.

DOM. XXVIII. POST PENTECOSTEN.

- Matth. 9.** 1 Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.
2 Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.
3 Confide fili.

- 4 Remittuntur tibi peccata tua.
5 Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?
6 Glorificauerunt Deū, qui dedit talem potestatem hominibus.

DOMIN. XXIII. POST PENTECOSTEN.

- 7 Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.
8 Filia mea modò defuncta est.
9 Accessit retro, & terigit simbriam uestimenti eius.
10 Si tetigero tantum simbriam uestimenti eius, salua ero.
11 Et deridebant illum.

12 Et exijt fama hæc in uniuersam terram illam.
DOMIN. XXI. POST PENTECOSTEN.

- Matth. 13.** 1 Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.
2 Insit eum Dominus eius uenundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.
3 Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
4 Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

- 5 Egressus autem seruus ille, inuenit unum de cõseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes, &c.

- 6 Videntes autem cõserui eius quæ fiebant, contristati sunt ualde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.

- 7 Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet uniuersum debitum.

- 8 Sic & Pater meus cœlestis faciet uobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus uestris.

DOMIN. XVII. POST PENTECOSTEN.

- Matth. 22.** 1 Interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum.
2 Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.

- 3 Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Euangelicorum.

- 4 In his duobus mādatis uniuersa Lex pendet, & Prophete;
DOMIN. XIX. POST PENTECOSTEN.

- 5 Qui fecit nuptias filio suo.

- 6 Et misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & nolēbāt

- 7 Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.

- 8 Illi autem neglexerunt, & abierunt.

- 9 Alius in villam suam, alius uerò ad negotiationem suam,

- 10 Reliqui uerò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.

- 11 Rex autē, cum audisset, iratus est, & missis exercitib. suis,

- perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.

- 12 Amice, quomodo huc intraſti, non habens uestē nuptialē?

- 13 Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

- 14 Multi enim sunt uocati, pauci uerò electi.

DOMIN. XXII. POST PENTECOSTEN.

- 15 Consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone.

- 16 Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.

- 17 Magister, scimus quia uerax es, & uia Dei in ueritate doces,

- 18 Viam Dei in ueritate doces.

- 19 Non enim respicis personam hominum.

- 20 Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

- 21 Et quæ sunt Dei, Deo.

DOM. XXIII. POST PENTECOSTEN.

- 1 Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.

- 2 Orate, ut fuga uestra non fiat in hyeme, uel in sabbatho.

- 3 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

- 4 Surgēt pseudochristi, & pseudoprophete: & dabūt signa magna & prodigia, ita ut in errore inducant, si fieri pōt ēt electi.

- 5 Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorum commouebuntur.

- 6 Et tunc parebit signum Filij hominis in cœlo, & tunc plantent omnes tribus terræ.

- 7 Et uidebunt Filium hominis uenientem in nubibus cœli, cum uirtute magna & maiestate.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

- 1 Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat ei manum.

Index Text.

2. Sordum & mutum.
3. Et apprehendens eum de turba seorsum.
4. Misit digitos suos in aurículas eius.
5. Et expuens tetigit linguam eius.
6. Et suspiciens in cælum, ingemuit.
7. Et præcepit illis, ne cui dicerent.
8. Quanto autem præcipiebat, tãto magis plus prædicabant.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

Marc. 13. 1. Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.

2. Quia ecce iam triduo sustinent me.
3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in uia.
4. Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?
5. Et sustulerunt quod superauerat de fragmētis, septē sportas.

DOMINICA IIII. POST PENTECOSTEN.

Luce 5. 1. Cum turbæ irruerent in Iesum, ut audirent uerbum Dei.
3. Rogauit eum, à terra ut reduceret pusillum.
3. Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.
4. Sed in uerbo tuo laxabo rete.

5. Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

Luce 6. 1. Estote misericordes, sicut & Pater uester misericors est.
2. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.
3. Dimitte, & dimittemini.
4. Date, & dabitur uobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitata, & supereffluentem dabunt in sinum uestrum.
5. Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Luce 7. 1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.
2. Ecce defunctus efferebatur, filius unicus matri suæ.
3. Et hæc uidua erat.
4. Et turba ciuitatis multa cum illa.
5. Quam quum uidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.
6. Et accessit, & tetigit locum illud. Hi aut qui portabant steterunt.
7. Adolescens, tibi dico, surge.

DOMI-

Euangelicorum.

DOMIN. XII. POST PENTECOSTEN.

Luce 10.

1. Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnib. uiribus tuis, & ex omni mente tua.
4. Et proximum tuum sicut teipsum.
5. Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit.
6. Videns eum, misericordia motus est, &c.
7. Vade, & tu fac similiter.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

Luce 14.

1. Homo quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos.
2. Dicere inuitatis, ut uenirent, quia iam parata sunt omnia.
3. Et ceperunt omnes simul excusare.
4. Villam emi: & necesse habeo exire, & uidere illam.
5. Villam emi: & necesse habeo exire, & uidere illam.
6. Vxorem duxi: & ideo non possum uenire.
7. Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduce huc.

DOMIN. XVI. POST PENTECOSTEN.

8. Cum intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem.
9. Et ipsi obseruabant eum.
10. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos.
11. Si licet sabbatho curare?
12. Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac dimisit.
13. Intendens quo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discubas in primo loco.
14. Cum uocatus fueris, uade, recumbe in nouissimo loco.

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

Luce 15.

1. Erant appropinquantes ad Iesum publici, & peccatores, ut audirent illum.
2. Murmurabant Pharisei, & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
4. Vadit ad ouem, quæ perierat, donec inueniat illam: & cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.
5. Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentia agente, quam super nonaginta nouis iustis, qui non indigent penitentia.

DOMIN. VIII. POST PENTECOSTEN.

Luce 16.

1. Redde rationem uillicationis tuæ.
2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filij.
3. Facite

Index Text. Euangelicorum.

- Lucæ 17.** 1 Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
DOMIN. XIII. POST PENTECOSTEN.
2 Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.
3 Et leuauerunt vocem suam.
4 Iesu præceptor, miserere nostri.
5 Itē ostendite vos sacerdotibus.
6 Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.
7 Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?
8 Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus.
DOMIN. X. POST PENTECOSTEN.
Lucæ 18. 1 Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & illud; Non sum sicut ceteri hominum.
2 Et aspernabantur ceteros. Velut etiam hic Publicanus.
3 Ieiuno bis in sabbatho: decimas do omniū, quæ possideo.
4 Publicanus à longè stans.
5 Nolebat oculos ad cælum leuare.
6 Percutiebat pectus suum.
7 Omnis qui se exaltat, humiliabitur.
8 Et qui se humiliat, exaltabitur.
DOMIN. IX. POST PENTECOSTEN.
Lucæ 19. 1 Videns ciuitatem (Hierusalem) fleuit super illam.
2 Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
3 Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique.
4 Eo quod non cognoueris, tempus visitationis tue.
5 Ingressus in tēplū, cepit eijcere vendētes in illo, & emētes.
6 Domus mea, domus orationis.
DOMIN. XX. POST PENTECOSTEN.
Ioan. 4. 1 Cuius filius infirmabatur.
2 Cum audisset, quia Iesus venit in Galilæam, abiit ad eum.
3 Rogabat eum, vt descenderet, & sanaret filium eius.
4 Incipiebat enim mori.
5 Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.
6 Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.
7 Credidit homo ille sermoni, quem dixit ei Iesus, & abiit.
8 Et credidit ipse, & domus eius tota.

Index Text. Euangelicorum Finit.

**I N D E X
S C R I P T V R A R V M.**

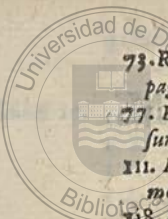
Q V A E

I N S E C V N D A P A R T E

huius Promptuarij Moralis aliquo
modo elucidantur.

- SUPER** pectus tuum gradieris; & terram co-
medes. 607 Genes. 34
6. Doloꝛ cordis tactus intrinsecus. 315
Agrum tuum non seres diuerso semine: veste
qua est duabus texta est, non indueris. 75 Leuit. 19
1. Reg. 2. Deus scientiarum Dominus est, &
ipsi præparantur cogitationes. 319
2. Reg. 9. Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam
cum illo misericordiam Dei. 599
3. Reg. 10. Non gloriatur accinctus aquè ut discinctus. 290
Iob 14. Qui quasi flos egreditur, & fugit velut umbra. 630
Ibid. Et nunquam in eodem statu permanet. Ibid.
31. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de
virgine. 107
Psal. 1. Dabit fructum suum in tempore suo. 209
4. Irascimini & nolite peccare. 165
9. Sub lingua eius labor & dolor. 305
10. Ecce peccatores extenderrunt arcum, parauerunt sagittas
suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. 171
13. Sepulchrum patens est guttur eorum. Ibid.
18. Venenum aspidum sub labijs eorum. Ibid.
31. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem
tota die. 305
Veruntamen in diluuiio aquarum multarum non approxima-
bunt te. 257
36. Noli amulari vt maligneris. 167
68. Quoniam inueterauerunt aqua vsque ad animam
meam. 432
73. Repleti

Index

73. Repleti sunt, qui oscurati sunt terra domibus iniquitatum
pag. 382
77. Filij Ephraim intendentes, & mittentes arcum, conuersi
sunt in die belli. 186
111. Iucundus homo, qui miseratur & commodat, disponit ser-
mones suos in iudicio. 233
118. Adiutor meus, & susceptor meus es tu, & in uerbum tuum
supersperauit. 127
- Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. 151
124. Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operan-
tibus iniquitatem. 582
138. Perfecto odio oderam illos. 166
145. Qui custodit ueritatem in seculum, facit iudicium ini-
riam patientibus, dat escam esurientibus &c. 638
- Proverb. 5. Bibe aquam de cisterna tua, & fluent a putei tui
deriuentur foras. 331
9. Relinquitte infantiam, & uiuite. 94
11. Qui conturbat deum suam, possidebit uentos. 499
15. Os fatuorum ebullit stultitiam. 601
29. Pigredo immitet soporem, & anima dissoluta esuriet. 331
- Ecc. 10. Cor sapiētis i dextera eius: cor stulti i sinistra illius. 436
12. Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat uita
aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringa-
tur rota super cisternam, & reuertatur puluis in terram
suam, unde erat &c. 456
- Cant. 7. Statura tua assimilata est palma, &c. 152
8. Valida est sicut mors dilectio. 473
- Ecc. 2. V. a duplici corde, et peccatori ingrediēti duab. viis. 377
3. Qui diligit Dominum, exorabit Dominum pro peccatis, &
continebit se ab illis. 586
- Quoniam magna est potentia Dei solius, & ab humilibus ho-
noratur. 293
4. Non exasperes pauperem in inopia sua: cor inopis ne afflixeris:
declina pauperi aurem tuam sine tristitia, & redde debi-
tum tuum, & redde illi pacifice in mansuetudine. 429
6. Non te extollas in cogitatione anima tua uelut taurus. 458
7. Ne pecces in multitudine ciuitatis, nec immittas te in popu-
lum. 577
- Non semines mala in sulcis iniustitia, & non metes ea in se-
pta.

Scripturarum.

- ptulum. 356
27. Quasi in percussura cribri remanebit puluis, &c. 304
31. Beatus uir, qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecu-
nia thesauris. 237
- Quis est hic, & laudabimus eum? 403
33. Qui amat periculum, peribit in illo. 108
34. Vir pauper calumniatus pauperes, similis est imbrī uehemen-
ti, & in quo paratur fames. 76
40. In uita sua proiecit intima sua. 94
- Esaia 1. Manus uestre sanguine plena sunt. 441
5. V. a qui trahitis iniquitates in funiculis uanitatis, & quasi
uinculum plaustrī peccatum. 250-382
6. Ea quae sub ipso erant, replebant templum. 468
9. Succensa est quasi ignis impietas, uepre & spinas uorabit,
& succendetur in densitatem saltus, &c. 587
10. In illa die auferetur ingum tuum, & computrescet ingum
a facie olei. 235
11. Habitabit lupus cum agno, pardus cum hādo accubabit. Vē-
tulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus
minabit eos: Vitulus & ursus pascentur, simul requiescē-
catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas, & delectabi-
tur infans ab ubere super foramine aspidis, & in cauerna re-
guli manum suam mittet. 599
42. Tacui, filii, patiens fui: sicut parturiens loquar. 676
- Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non
extinguet. 125
55. Omnes sitiētes uenite ad aquas: & qui nō habeis argentū,
properate, emite et comedite. Venite, emite absq; argēto. 514
57. Redundant fluctus eius in conculcationem. 456
- Iere. 2. Super eum rugierunt leones, & dederunt uocem suā. filiū
quoque Memphaos & Taphneos constuprauerunt te usq; ad
uerticem. Nunquid non istud factū est tibi, quia dereliquisti
Dominū Deum tuū eo tempore, quo ducebat te per uiam? 255
8. Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu
uadens ad praelium. 431
11. Quid est, quod dilectus meus, in domo mea fecit scelera mul-
ta? 260
- Ezech. 5. Sume gladium acutum, & capillos tibi rade & assu-
mes stateram ponderis, & diuides eos. Tertiam partem igni
combu-

Index

combures in medio ciuitatis, tertiam gladio concides, tertiam vero aliam disperges in uentum.	222
29. Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti draco magne, qui cubas in medio flumium tuorum, & dicis: Meus est flumen, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, &c.	585
31. Aqua nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum.	520
46. Princeps erit in medio aliorum; cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egredietur.	415
Ose 6. Propter hoc dolui in prophetis meis.	527
7. Omnes adulantes quasi cibus succensus a coquente.	607
9. Profunde peccauerunt sicut in diebus Gabaa.	434
10. Ephraim uitula docta diligere tritum.	314
12. Canaan, in manu eius statera dolosa.	523
14. Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus; nec dicemus ultra; dii nostri opera manuum nostrarum.	361
Reddemus uitulos labiorum nostrorum.	272
Amos 5. Qui conuertis in absinthium iudicium.	526
Mich. 2. In luce matutina faciunt illud.	498
6. Ut cognosceres iustitiam Domini.	597
Abacuc. 1. Immolabit sagena, & sacrificabit reti suo.	405
Sopho. 3. Non audiuit uocem, & non suscepit disciplinam, ad Deum non appropinquauit. Principes eius quasi leones rugientes, &c.	528
Zach. 12. In die illa proteget Dominus habitatores Ierualem: & erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi Dauid, & sicut Angelus Domini in conspectu eius.	598
14. In die illa erunt lebetes in domo Domini, quasi phials coram altari.	599
Matth. 5. Qui irascitur fratri suo sine causa.	166
Reus est iudicio.	167
Diligite inimicos uestros.	168
Qui dixerit fratri suo fatuus.	175
6. Ne solliciti sitis anima uestra quid manducetis.	392
Primum querite regnum Dei, & haec omnia adicientur uobis.	406
7. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.	213
Noli ruba canere ante te.	276
9. Fetigit simbriam uestimenti eius.	635
16. Generatio mala & adultera signum querit.	576
18. Iussit enim dominus eius uenundari, & uxorem, & liberos, & omnia,	

Scripturarum.

& omnia, quae habebat, & reddi.	583
Nisi conuerſi fueritis, & efficiamini sicut paruuli.	460
22. Hoc est maximum mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, &c. 333. & 471	
Et proximum tuum sicut teipsum.	342. 347
Missi exercitibus suis, perdidit homicidas illos.	527
Ligatis manibus & pedibus eius, &c.	544
Ibi erit fletus & stridor dentium.	ibid.
24. Et tunc plangent omnes tribus terrae.	672
25. Ite maledicti in ignem aeternum.	679
Luca 6. Mensuram bonam, & coſertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum uestrum.	62
Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicias ut educaſt festucam de oculo fratris tui.	74
9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.	379
16. Ut, qui defeceritis, recipiat uos in aeterna tabernacula.	232
17. Venient dies, quando desiderabitis uidere unum diem Filij hominis, & non uidebitis.	249
21. Qui sedent super faciem terrae.	395
Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem.	50
Act. 1. In omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus.	416
20. Beatius est, dare quam accipere.	477
Rom. 9. Optabam anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.	300
Quia non ex fide, sed quasi ex operibus.	448
10. Ignorantes Dei iustitiam, & suam uolentes constituere, legi Dei non sunt subiecti.	449
Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti.	ibid.
12. Necessitatibus sanctorum communicantes.	485
13. Qui diligit proximum, Legem impleuit.	479
Inuimini Dominum nostrum Iesum Christum.	372
14. Hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, uel scandalum.	54
1. Cor. 6. Fugite fornicationem.	99
7. Qui utuntur hoc mundo tamquam non utentes.	94
13. Charitas patiens est, benigna, &c. usque ad illud: Charitas nunquam excidit.	479
Pars Aetualis.	B
14. Noli-	

Index Scriptur.

14. Nolite ante tempus iudicare, quoad usq; ueniat Dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. 55
2. Cor. 5. Sciētes ergo timorē Domini, hominib⁹ suademus. 679
7. Hoc ipsum secundū Deum cōtristari uos, quantā in uobis op⁹atur solitudinē, sed defensionē, sed indignationem, sed timorē, sed desiderium, sed emulationē, sed uindictā. 285. 286
10. Arma militie nostra non carnalia sunt, sed spiritualia. 520
- Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia. 590
- Philip. 1. Qui incepit in uobis opus bonum, perficiet usque in diem Iesu Christi. 370
2. Si qua cōsolatio in Christo, si quod solatiū, si qua societas Spi-ritus, si qua uiscera miserationis, implete gaudiū meum. 294
- Coloss. 3. Induite uos sicut electi Dei, sancti, & dilecti, uiscera misericordia. 428
1. Thess. 4. Non uocauit nos Deus in immunditiam, sed in san-ctificationem. 414
1. Tim. 1. Finis precepti charitas. 449. 479
6. Qui uolunt diuites fieri, incidūt in tentationes, & in laqueū diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociua, qua mer-gunt homines in interitum. 387
2. Tim. 2. Nemo militās Deo implicat se negotijs secularib⁹. 520
- Heb. 3. Videte, ne forte sit in aliquo uestrum cor malum increduli-tatis. 502
6. Terra saepe uenientem super se bibens imbrem, proferens au-tem spinas, ac tribulos, reproba est, & maledictio proxima, cuius consummatio in combustionem. 258
9. Agnus ocellus ab origine mundi. 510
12. Contemplantēs ne quis desit gratia Dei, ne qua radix ama-ritudinis sursum germinans impediāt. 562
- Iacob 2. Qui offendit in uno, factus est omnium reus. 479
4. Qui iudicat fratrem, iudicat legem. 55
1. Ioan. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scan-dalum in eo non est. 347
3. Si cor nostrum nos non reprehendat, &c. 592
- Apoc. 1. Plangent se super eum omnes tribus terra. 676
3. Utinam esses aut frigidus, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. 279
9. Potestas equorum in ore, & in caudis eorum erat.

F I N I S.

IN-

I N D E X
LOCORVM MORALIVM,
QV AE I V X T A M O R E M

Text. Euangelici in hoc Promptuario Morali, su-per omnes Dominicas Partis Aestiuales, latē tractantur, & explicantur:

A

- Cceptor personarum, pastor aut iudex non erit. Dom. 22. post Pent. text. 5.
- Adulatores. Dom. 22. post Pent. text. 3.
- Ambitionis peccatum. Dom. 2. post Pent. text. 4.
- Dominica 16. post Pent. text. 6. Vide, Humilitatis virtus.
- Amor Dei erga nos. Dom. 3. post Pentec. text. 4.
- Amor Dei super omnia. Dom. 12. post Pent. text. 3. Dom. 14. post Pent. text. 6. Dom. 17. post Pent. text. 2.
- Amor sui. Dom. 10. post Pent. text. 1.
- Auaritiæ idolum. Dom. 2. post Pent. text. 3. Dom. 14. post Pen- text. 3. Dom. 19. post Pent. text. 5.
- Auditores uerbi Dei maleuoli. Dom. 22. post Pent. text. 1.
- Audiendi uerbi Dei feruor. Dom. 4. post Pentec. text. 1.
- Auditus fidei, Dei gratia. Dom. 11. post Pent. text. 4.

B

- Bonorum operum necessitas. Dom. 5. post Pent. text. 1.
- Dominica 7. post Pent. text. 3. & 5. Dominica 12. post Pen- tecosten, text. 7.

C

- Carnis libido. Domin. 2. post Pentecosten, text. 6.
- Castitatis custodia. Dom. 2. post Pent. text. 6.
- Charitatis perfectio & efficacia. Dom. 17. post Pent. text. 4. re-muneratio. Dom. 18. post Pent. text. 2. in Deam necessitas. Dom. 19. post Pent. text. 8. & 9. fraterna cordialis. Do. 21. post Pent. text. 8. Vide, Amor Dei sup omnia, & Dilectio ppximi.
- Christianismi ueri beneficium. Dom. 19. post Pent. text. 1.
- Christi amor erga nos. Dom. 3. post Pent. text. 3.
- Cogitationes Deo conspicuæ peccati remedium. Dom. 16. post Pentecosten, text. 3.

B 2 Cogi-

Index

Cogitationis peccata Dom. 18. post Pent. tex. 5.
Comparandum afflictiis. Dominica 15. post Pent. tex. 5.
Concordia impiorum contra bonos. Dominica 22. post Pentecost. tex. 2.
Condonandæ iniuriæ. Domin. 21. post Pent. tex. 5. & 7.
Consortia bonorum. Dom. 3. post Pent. tex. 1.
Consortia malorum. Dom. 11. post Pentec. tex. 3. Domin. 13. post Pent. tex. 1.
Consuetudo peccati. Dom. 11. post Pent. tex. 2. Dom. 15. post Pent. tex. 7.
Contemptus aliorum, superbiæ species atrox. Domin. 1. post Pent. tex. 2. Domin. 10. post Pent. tex. 2.
Contritio cordis, penitenti necessaria. Domin. 9. post Pentec. tex. 1. Domin. 10. post Pent. tex. 6.
Conuersatio bonorum cum malis. Dom. 16. post Pent. tex. 1.
Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Dom. 13. post Pent. tex. 4.
Corporis reuerentia externa Dom. 23. post Pent. tex. 1.
Cultus Dei præferendus alijs rebus omnibus. Dom. 14. post Pent. tex. 1. & 6. Domin. 22. post Pent. tex. 7.
Crucis signum in cælo. Dom. 24. post Pent. tex. 6.
Curæ vitæ præsentis abdicandæ. Dom. 14. post Pent. tex. 4.
Curiositas maleuola. Domin. 16. post Pent. tex. 2. circa fidem. Dom. 20. post Pent. tex. 5.

D

Deus iustis non deest. Domin. 14. post Pentec. tex. 6. Vide, Consolationes.
Deus misericorditer castigat. Dom. 15. post Pent. tex. 6.
Deo omnia conspicua. Domin. 16. post Pent. tex. 3.
Dei misericordia parata. Dom. 21. post Pent. tex. 4.
Dei cultus omnibus præferendus. Dom. 22. post Pent. tex. 7.
Dei beneficia prædicanda. Dom. 23. post Pent. tex. 6.
Deus adiutor in tribulationibus. Dom. 24. post Pentec. tex. 1.
Deus malorum admonet. Dom. 24. post Pent. tex. 5.
Diaboli odium necessarium. Domin. 14. post Pent. tex. 2.
Diabolus impijs durus Dominus. Ibidem.
Dilatio penitentiæ. Dom. 7. post Pent. tex. 3. Dom. 9. post Pêr. tex. 4. Dom. 15. post Pent. tex. 7. Dom. 20. post Pent. tex. 4.
Dilectio proximi. Dom. 12. post Pent. tex. 4. Domin. 17. post Pentec.

Lecorum Moral.

Pentec. tex. 3. cordialis. Domin. 1. post Pent. tex. 1. Domin. 21. post Pentec. tex. 8.
Dilectio Dei, vide, Amor Dei.
Diligentia salutis. Dom. 13. post Pent. tex. 4.
Doctores boni fortitudo. Dom. 22. post Pent. tex. 4.
Doctores mali. Domin. 12. post Pent. tex. 2. Domin. 17. post Pentec. tex. 1.
Doctrina cum uirtute coniungenda. Ibidem.

E

Leemofynæ retributio. Dom. 1. post Pent. tex. 4. Dom. 7. post Pentec. tex. 3.
Exempla maiorum. Dom. 15. post Pent. tex. 1. Dom. 20. post Pentec. tex. 8.
Excusatio peccatorum. Dom. 2. post Pent. tex. 3.
Externa reuerentia. Dom. 23. post Pent. tex. 1.

F

Estorum religiosa celebratio. Dom. 16. post Pent. tex. 4.
Fidei constantia. Dom. 24. post Pentec. tex. 4. Domin. 8. post Pentec. tex. 2.
Fiducia in Deum circa difficultates. Dom. 4. post Pent. tex. 4. Dom. 6. post Pent. tex. 4. circa Dei prouidentiam. Dom. 14. post Pêr. tex. 5. circa Dei misericordiam & bonitatem. Dom. 18. post Pentec. tex. 3. Domin. 23. post Pentecost. tex. 4.
Fiducia præpostera. Domin. 6. post Pentec. tex. 4. Domin. 23. post Pentec. tex. 4.
Fortitudo Pastoris, Doctoris, Prælati, Iudicis. Dom. 22. post Pentec. tex. 4.
Fraterna charitas cordialis. Domin. 21. post Pent. tex. 8.
Fratrum necessitates Christo commendandæ. Domin. 9. post Pentec. tex. 1. Dom. 11. post Pentec. tex. 1. Dom. 18. post Pentecost. tex. 1.

G

Gaudia æterna. Dominica 2. post Pentec. tex. 1.
Gloriæ fuga. Domin. 11. post Pent. tex. 7. & 8. Dom. 16. post Pentec. tex. 7.
Gratia Dei inuocanda. Dom. 11. post Pent. tex. 4.
Gratiæ uox audienda. Dom. 15. post Pent. tex. 7. Non audientium pœna. Dom. 19. post Pentec. tex. 4.
Gratitudo erga Dei beneficia. Domin. 12. post Pentec. tex. 1.

B I Dom.

Index.

Domin. 13. post Pent. text. 5.
Gustus rerum cœlestium Dei donū. Domin. 11. post Pent. text. 5.

H

Hæreticorum fructus. Dom. 7. post Pent. text. 1. & 2. signa
& prodigia Dom. 24. post Pent. text. 4.
Humilitatis uirtus, necessitas, merces. Dom. 4. post Pent. text. 5.
Dom. 10. post Pent. text. 8. Dom. 16. post Pent. text. 7.
Hypocritica reprehensio. Dom. 1. post Pent. text. 5.
Hypocrisis, & eius genera. Dom. 5. post Pent. text. 1. Dom. 12.
post Pent. text. 5. Dom. 22. post Pent. text. 1.

I

Iactantia siue ostentatio operum suorum. Dom. 10. post Pent.
text. 3. Vide cetera in uerbo, Vanagloria.
Ignauia circa salutem. Dom. 8. post Pent. text. 2. Dom. 19. post
Pent. text. 4. in persecutione. Dom. 24. post Pent. text. 2.
Impiorum labor infructuosus. Dom. 4. post Pent. text. 3. con-
cordia contra bonos. Domin. 22. post Pent. text. 2. ludibria
contemnenda Dom. 23. post Pent. text. 5.
Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. 19. post Pentec-
osten, text. 1.
Incredulitas taxanda. Dom. 20. post Pent. text. 5.
Inferni poenæ. Domin. 19. post Pent. text. 9.
Ingratitudo de bonis acceptis. Domin. 13. post Pentec. text. 5.
circa uocationem, & de bonis oblati. Dominica 19. post
Pentec. text. 4.
Inhumanitas erga proximum. Domin. 21. post Pentecosten,
text. 5. & 7.
Iniuriæ condonandæ. Dom. 1. post Pent. text. 3. Dom. 21. post
pent. text. 5. & 7.
Ira. Domin. 5. post Pentec. text. 2.
Irrisiones impiorum despiciendæ. Dom. 23. post Pent. text. 5.
Iudicij extremi terror. Dom. 24. post Pent. text. 6. & 7.
Iudicium temerarium de proximo, Dominica 1. post Pente-
costen, text. 2.
Iustitia Dei. Domin. 7. post Pent. text. 4. Domin. 8. post Pent.
text. 1. Domin. 9. post Pentec. text. 3. Domin. 19. post Pentec.
text. 7. & 9. Domin. 21. post Pent. text. 7. Domin. 24. post
Pentec. text. 3. & 7.
Iustitia Dei contra peccatores. Domin. 9. post Pentecosten, text. 3.
Domin.

Locorum Moral.

Domin. 19. post Pent. text. 7. Domin. 24. post Pent. text. 3.
Iustorum consolatio. Dominica 6. post Pent. text. 3.

L

Lachrimæ peccatorum remedia. Dominica 9. post Pente-
costen, text. 1.
Laus iustorum etiam in hac vita. Domin. 12. post Pent. text. 1.
Liberalitatis erga proximum uirtus. Dominica 6. post Pente-
costen, text. 5.
Lingua maledica. Domin. 3. post Pentec. text. 2. Domin. 5. post
Pentec. text. 3.

M

Maledicti vitium. Dominica 5. post Pentec. text. 1.
Malorum Deus admonet; Dominica 24. post Pentec.
text. 5.
Miracula non expetenda. Dom. 20. post Pent. text. 5.
Miracula hæreticorum. Dom. 24. post Pent. text. 4.
Misericordia Dei. Dom. 21. post Pent. text. 4. imploranda. Do-
min. 13. post Pent. text. 3. illi fidendum. Dom. 3. post Pent.
text. 3. Dom. 18. post Pent. text. 3.
Misericordiæ opera erga proximum. Dominica 1. post Pent.
text. 1. Dominica 6. post Pentecosten, text. 1. loco 2. Domi-
nica 11. post pentecosten, text. 1. Dominica 12. post Pent.
text. 6. Dominica 15. post Pentec. text. 3. Domin. 16. post
pentec. text. 5.
Morborum causa peccatum. Domin. 18. post pentec. text. 4.
Mortis memoria. Domin. 15. post pent. text. 2. Domin. 23. post
pentec. text. 2. Domin. 24. post pentec. text. 2.
Mundi ludibria despicienda. Domin. 23. post pent. text. 5.
Mundus amor noxius. Domin. 19. post pent. text. 5. fallax & ua-
nus Dom. 9. post pentec. text. 2.

N

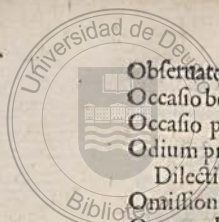
Negligentia Christianorum circa salutem. Dominica 2.
post pentec. text. 5. Domin. 8. post pentec. text. 1. Dom.
19. post pentec. text. 4.
Nuptiæ Filij Dei. Domin. 19. post pent. text. 1.

O

Obedientia principibus terræ præstanda. Domin. 22. post
pentecosten, text. 6.
Obliuio futurorum. Dom. 9. post pent. text. 2.

B

4 Obser-

Index

Obseruatores maleuoli. Dom. 16. post Pentec. text. 2.
Occasio boni non premitenda. Dom. 20. post Pent. text. 2.
Occasio peccati cauenda. Dom. 11. post Pentec. text. 3.
Odium proximi. Dominica 5. post Pentecosten, text. 2. Vide,
Dilectio proximi.
Omissionis peccatum. Dom. 7. post Pent. text. 4.
Operum bonorum necessitas. Dom. 7. post Pentec. text. 3. & 5.
Dom. 12. post Pentec. text. 7.
Oratio in templis facienda. Dom. 8. post Pentec. text. 6.
Orationis perseverantia. Dom. 20. post Pentec. text. 6.
Ostentatio sui. Domin. 10. post Pentec. text. 3.

P

Parentum de liberis cura. Dom. 20. post Pentec. text. 3.
Pastorum constantia & fortitudo. Dom. 22. post Pentecosten, text. 4.
Paucitas saluandorum. Dom. 19. post Pentec. text. 10.
Peccati recidua. Dom. 21. post Pent. text. 7. turpitude & enormitas. Dom. 11. post Pent. text. 6. pena. Dom. 9. post Pent. text. 3. consuetudo. Dom. 11. post Pent. text. 2. Dom. 15. post Pent. text. 7. pericula cauenda. Dom. 11. post Pent. text. 3. debitum ingens. Dom. 21. post Pentec. text. 1. remedium Dei presentia credita. Dom. 17. post Pentec. text. 3.
Peccata deslenda, tum propria, tum aliena. Dominica 9. post Pentec. text. 1.
Peccatoris miseria multiplex. Dom. 10. post Pent. text. 4. Domin. 11. post Pent. text. 2. & 6. Dom. 21. post Pent. text. 2. reconciliatio perfecta. Dom. 21. post Pent. text. 3. refugium, Dei misericordia. Dom. 13. post Pent. text. 3.
Peccata morborum & calamitatum causa. Dominica 18. post Pentecosten, text. 4.
Persecutorum fidei, & pietatis impietas. Dominica 19. post Pentec. text. 6. poena. Ibidem, text. 7.
Perseuerantia in bono. Dom. 6. post Pentec. text. 2. Domin. 13. post Pentec. text. 6.
Perseuerantia in oratione. Dom. 20. post Pentec. text. 6.
Penitentia Deo semper gratissima. Dom. 3. post Pent. text. 5. eius uis & efficacia. Ibidem.
Penitentis uerecundia & timor. Dom. 10. post Pentec. text. 4. & 5. Dom. 23. post Pent. text. 3.

Politici

Locorum Moral.

Politici huius temporis. Dom. 19. post Pentec. text. 8. eorum poena ibid. text. 9. Alia loca ibidem, text. 10. notantur.
Præparatio ex parte nostra. Dom. 13. post Pent. text. 4.
Præparatio ad mortem. Dom. 24. post Pent. text. 2.
Principibus obediendum. Dom. 22. post Pent. text. 6.
Proximi iuuandi. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Domin. 11. post Pentec. text. 1.
Proximi dilectio & cura. Domin. 12. post Pentecosten, text. 4. & 6. Dominica 16. post Pent. text. 5. Dominica 17. post Pent. text. 3. Dominica 18. post Pentec. text. 1. cordialis. Dom. 21. post Pentec. text. 8.
Proximo condonandum. Dom. 21. post Pent. text. 5. & 7.
Providentia Dei circa necessaria. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Domin. 14. post Pentecosten, text. 5. circa salutem humanam. Dom. 19. post Pentec. text. 3.
Prudentia filiorum lucis. Dom. 8. post Pent. text. 2.
Pseudochristiani. Domin. 19. post Pentecosten, text. 8. & 9. Vide, Christianismus.

R

Ratio reddenda Deo omnium. Dominica 8. post Pentecosten, text. 1.
Recidua peccati. Dom. 21. post Pent. text. 7.
Reconciliatio cum Deo perfecta. Dom. 21. post Pent. text. 5.
Reconciliatio fraterna. Dom. 1. post Pentec. text. 3. Domin. 5. post Pentec. text. 5.
Reuerentia corporis externa. Dom. 23. post Pentec. text. 1.

S

Sacerdotium honorandum. Dom. 13. post Pentec. text. 4. Dom. 18. post Pentec. text. 6.
Sacerdotis uita debet esse edificatiua. Dom. 3. post Pent. text. 1.
Saluandorum paucitas. Dom. 19. post Pent. text. 10.
Scientia absque uirtute. Domin. 17. post Pentec. text. 1. Vide, Doctrina.
Sepultura piorum. Dominica 15. post Pent. text. 4.
Solitudines huius uitæ refecandæ. Dominica 14. post Pentecosten, text. 4.
Spiritalis gustus Dei donum. Dom. 11. post Pent. text. 5.
Superbia. Domin. 19. post Pent. text. 1. 2. 3. & 7. Vide, Humilitas, Vana gloria, Ambitio.

Tem,

Index

T

- T**emplorum prophanatio. Dom. 9. post Pent. tex. 5.
 Tempora orationis loca. Domin. 9. post Pent. tex. 6.
 Temporalium amor inordinatus. Dom. 14. post Pent. tex. 3. 4.
 & 6. Domin. 19. post Pent. tex. 5.
 Timor penitentis. Dom. 23. post Pent. tex. 3.
 Torpor fidei. Dom. 11. post Pent. tex. 8.
 Tribulationum sepe causa peccatum. Dominica 18. post Pentecosten, tex. 4.
 Tribulatio reuocat à peccato. Domin. 15. post Pent. tex. 6. Ad Deum adducit. Dom. 20. post Pent. tex. 1. illam Deus consolatur. Dom. 24. post Pent. tex. 1.

V

- V**anagloria. Dom. 10. post Pentec. tex. 1. Domin. 11. post Pent. tex. 7. Dom. 16. post Pent. tex. 7.
 Verbum Dei audiendum. Domin. 11. post Pentec. tex. 2.
 Verecundia penitentis. Dom. 10. post Pent. tex. 5. Dom. 23. post Pent. tex. 3.
 Veritatis persecutores. Dom. 22. post Pent. tex. 1.
 Viduarum cura. Dom. 15. post Pent. tex. 3.
 Virtus laudata crescit. Dom. 12. post Pent. tex. 1.
 Virtus doctrinæ adiungenda. Dom. 12. post Pent. tex. 2. Dom. 17. post Pent. tex. 1. occultanda. Vide, Gloriar fuga.
 Vitæ celestis fastidium. Dom. 2. post Pent. tex. 3.
 Vitæ præsentis solatia. Dom. 6. post Pent. tex. 3.
 Vocationis conseruandæ studium. Dom. 2. post Pent. tex. 7. Dom. 13. post Pent. tex. 7. Dom. 19. post Pent. tex. 10.
 Vocante Deo, obediendum. Dom. 15. post Pentec. tex. 7.
 Voluntas mala, peccatorum causa. Dom. 19. post Pent. tex. 2.
 Voluntaria deuotio. Dom. 4. post Pent. tex. 2.

Z

- Z**elus animarum. Dom. 11. post Pent. tex. 1. Domin. 3. post Pent. tex. 3. Dom. 9. post Pent. tex. 1.
 Zelus iustorum contra peccata. Dom. 9. post Pent. tex. 1. Domin. 21. post Pent. tex. 6.

F I N I S.

PROM.

43

PROMPTVARI
MORALIS

SVPER EVANGELIA
DOMINICALIA.

Pars Aestiuallis.

EVANGELIVM DOMINICAE I.
POST PENTECOSTEN.

STOTE misericordes, sicut & Luc. 6.

Pater uester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittimini. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum uestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis. Dicebat autem illis & similitudinem. Nunquid potest cecus cecum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo; frater sine eijciam festucam de oculo tuo, & ipse trabem in oculo tuo non uides? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.

PERICOPE

Promptuarium Morale

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater noster misericors est.* De operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optauimus.

2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Contra omne proximi iudiciū, omnemque condemnationem, quæ contra charitatem fit, & absque misericordia.

3. *Dimittite, & dimittimini.* De condonandis iniurijs.

4. *Date & dabitur uobis Mensuram bonam & confertā, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum uestrum.* De eleemosynæ amplissima à Deo retributione.

5. *Hypocrita, es, & primum trabem de oculo tuo, & tunc per species ut educas fistulam de oculo fratris tui.* Contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater noster misericors est.*

Locus moralis de operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optamus. Vult Christus, ut sicut in nos misericors Deus est; sic & nos in proximos simus. Quot ergo modis & rationibus Deus erga nos misericordem se & benignum præbet, tot omnino modis ac rationibus ut erga proximos benigni ac misericordes simus, Christus iubet. Deus autem erga nos misericors est expectando emendationem, recipiendo in gratiam, condonando peccata, largiendo beneficia, puniendo citra meritum, & remunerando ultra meritum. De eo enim dicitur: *Dissimulas peccata hominum propter penitentiam.* In figura Dei dicitur: *Cum adhuc longè esset (filius prodigus) uidit eum pater eius, & accurrens cecidit super collum eius.* In parabola Dei dicitur: *Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque.* Denique de Deo dicitur: *Escam dedit timentibus se misericors & miserator Dominus.* Idem & à nobis erga proximum faciendum. Expectanda proximi conuersio, de qua infra dicitur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ignoscendum & parcendum proximo, de quo infra dicitur: *Dimittite,*

Sap. 11.
Lucæ 11.

Lucæ 7.
Psal. 110.

In Domin. I. Post Pentec.

45

ite, & dimittimini. denique & liberalitas erga proximum exercenda, de qua infra dicitur: *Date, & dabitur uobis.* Hæc tria misericordiæ genera in hoc Euangelio proponuntur & præcipiuntur, ut in illis Dei erga nos misericordiam imitemur, & imitando consequamur. Ac de illis tribus sigillatim postea dicitur: Nunc de ipsa imitationis necessitate, conuenientia, & utilitate, aliquid in genere dicendum.

Quod ad primum attinet. Naturæ principium est: *Quod tibi non uis fieri, alteri ne facias.* Ex hoc principio fluxit, quod Christus in hoc Euangelio dicit: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & uobis.* Patere legem quam ipse tuleris. Nihil hac iustitia iustius. Malum consilium consultori pessimum. *Incidit in foueam quam fecit.* Iudicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiam. *Noluit benedictionem, & elongabitur ab ea.* Sic Samuel pingui Agag Amalecitarum regis. *Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis inter mulieres erit mater tua.* Per quam quis peccat, per eadem punitur. Pugnantibus contra Chananzos filijs Israel, fugit Adonibesech rex eorum: quem persequuti comprehenderunt, cæcis summitatibus manuum eius ac pedum. dixitque Adonibesech: *Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Innumera sunt huius mensuræ & iustitiæ diuinæ exempla obseruatione dignissima, ut erga proximos misericordes esse, & crudelitatem fugere discamus. Herodiades illa saltatrix, quæ ab impio Herode caput Ioannis Baptistæ amputari petijt, & amputatum accepit, postea fluium quendam glacie confectum pedes transiens, glacie rupta demergitur capite tenus, quod glacie statim à reliquo corpore resectum, tale ei uitæ finem dedit, qualem crudelis in alio expetuerat. David moriens Salomoni filio hoc mandatum dedit: *Nosti quid fecit Ioab, qui effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem prati in baltheo suo. Non deducet canitiem eius pacificè ad inferos.* Quare postea occiditur apprehendens cornu altaris, ad quod fugerat: & reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius, id est, crudelitatem

Loci partitio.

Iacob. 2.
Psal. 108.
Exempla.
1.
1. Reg. 15.
Sap. 11.

2.
Iudic. 1.

3.
Niceph.
lib. 2. cap.
20. histo.
Ecclef.

4.
3. Reg. 2.

litatem crudelitate compensauit. Huius mensuræ & iustitiæ diuinæ duo exempla admiratione plena in Prato spiritali leguntur. Latro quidam puerulo occiso, & poenitentia ductus, monasticam uitam assumpsit, & nouem annis in ea maximam poenitentiam agens perstitit: Quum autem & in somnis, & in Ecclesia, & ad Synaxim se conferens, & in refectorio, puerulus ille semper ei appareret, dicens: *Quare me occidisti?* nec uel una hora sinens eum quiescere, sumptis uestibus secularibus cum Abbatis uenia exijt, dicens: se ire ut pro puerulo, quem ex sola crudelitate occiderat, morte plectatur. Cum ergo sic indutus pergeret Diospolim, tentus est, & sequenti die decollatus. Pemenes senex solitarius post multorum annorum poenitentiam prædixit se à bestiis deuorandum, eo quod in seculo quum esset, & oues pasceret, transeuntem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen liberare eum potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos à bestiis ut dixerat, & ipse discerptus est. Alter ergo quia crudelis, alter quia non misericors, qua mensura mensus fuerat, eandem à Deo mensuram accepit, etsi interueniente poenitentia: ut temporalis iustitiæ satisficeret, & exemplum misericordiæ exercendæ daretur. Sed in hoc genere illustre admodum est, quod & plurimis exemplis obseruari potest, crudelitatis & immisericordiæ authores, eiusdem poenas primos tulisse. Eutropius Arcadij Imperatoris cubicularius author legis fuit; ne quis ad Ecclesiam confugeret alicuius criminis conuictus, sed ut uel inde etiam extraheretur: Breui post quum Imperatorem ipsemet offendisset, ad Ecclesiam supplex confugit, sed inde extractus capitale tulit supplicium, iniquæ legis æquam ferens poenam. Ludouico Vndecimo Francorum Regi, Episcopus quidam Verodunensis author & inuentor fuit carceres quosdam & cancellos ferreos, aspectu terribiles, horrore & tenebris plenos, claustris autem munitissimos construendi: sed ipse primus in eos coniectus fuit, & quatuordecim illic annis iacuit. Thrasylus, qui Busiridi tyranno persuasit ad pluuiam de cælo impetrandam, hospite immolato placandos esse deos, immolatur statim & sacrificatur ipse, quia hospes erat.

Perillus

Perillus qui Taurum æneum fabricauit, in quo subiecto igne qui poneretur, uocem bouinam ederet, ut Phalaridi Siculo tyranno crudelissimo gratificaretur, eodem iubente, & cogente tyranno, primus ipse omnium (ut canit Claudianus.)

Sensit opus, docuitq. suum mugire iuuentum.

Pericles Dux Atheniensium legem scripsit; ut nemo ad gubernandam Rempubl. accedere permetteretur, nisi qui utroque parente ciue natus esset. Tetigit autem ipsum legis ultio. Nam duo filij quos habuit, Patroclus & Xantippus, mortem obierunt. Superstites autem Pericli fuerunt northi; quibus potestas administrandi Rempub. per legem patris erat erepta. Nostra memoria Thomas Cromwellus Henrico VIII. Angliæ Regi, cui à Consilijs erat, author fuit ut legem ferret, qua cauere ne quisquam læsæ Maiestatis suspectus aut delatus, ad colloquium Regis admitteretur, nisi causa prius in Senatu Regis cognita, At ipse paulo post omnium primus huius legis rigorem sensit, & omni illi ad Regem, cui clarissimos erat, aditu interdicto, capitalem sententiam accepit & subiit. Sic solet Dei altissima prouidentia hanc inementiam punire, & in ea puniendam hanc mensuram seruare; ut qua mensi fuerint, eadem remetiatur & illis. Quæ omnia nos docent quàm sit necessarium ut simus erga nos mutuo misericordes, sicut Pater noster Deus erga nos misericors est.

Sed nunc uide, quàm sit hoc etiam congruens atque conueniens. Decet filios patri assimilari. Aliter instituitur filius Regis, aliter filius pastoris. Ille formatur ut mores paternæ dignitatis conuenientes induat: hic non instituitur nisi ad pecora pascenda. Si Deum Patrem uocamus, & filij eius esse uolumus, mores diuinæ Maiestatis conuenientes, ut filij nobiliter instituti, induere oportet. At nihil diuinæ Maiestati conuenientius quàm bonitas, clementia, misericordia, mansuetudo. *Deus cui proprium est misereri, semper, & parcere, orat Ecclesia. Misericordia Domini plena est terra;* ait David: quia, ut in hoc sermone Christi habetur, benignus est super ingratos & malos, & *pluit super iustos & iniustos, & facit so-*

11
Aelia de
uar. histo.
lib. 6.

Simile

Psal. 52

Luce 6.

Psal. 35.

Psal. 18.

Exo. 34.

Simile.

Iacob. 8.

In sola bonitate Deo
similes esse debemus.
Ela. 14.

Gen. 3.

Aclor. 10.

Matt. 11.
De uerb.
Dom. ser.
mo. 10.

sem suum oriri super bonos & malos. Imò ut Dauid alio in loco cecinit: *Domine in cælo misericordia tua, & ueritas tua usque ad nubes.* Sanè ut conuenit creaturæ, egenam esse & pauperem, ideoque accipere, non dare; sic conuenit Creatori diuitem & benignum esse, ideoque dare, non accipere, sicut etiam *bonorum nostrorum non indiget.* Nihil ergo magis proprium Deo, quam benefacere & miseri. In uisione illa magnifica, qua Moyses uidit gloriam Domini transire, potissimum quod in illa gloria uidit, erat misericordia Dei: unde exclamauit uidens illam gloriam: *Dominator Dominus Deus, misericors & pater & multa miserationis.* In hac ergo misericordia Deum Patrem referre debemus; quia in hac potissimum paternos mores eiusque Maiestati conuenientes, ut filij bene instituti, referimus. Præterea ut filius patrem referat, uel patri similis dicatur, nec manibus, nec pedibus; sed facie, quæ certior pars hominis est, similis patri esse debet. hoc enim respectu alter alteri similis esse dicatur. Quod autem in Deo magis altum magisque conspicuum est, & unde magis innotescat, sicut facies. in homine, sola misericordia est. *Misericordia enim eius super omnia opera eius: & Misericordia eius superexaltat iudicium.* In hoc ergo Deo similes esse debemus, si similitudinem eius affectamus. Quare non iubet nos Christus esse potentes, esse sapientes, esse miraculorum operatores, sicut Deus Pater noster est: sed tantum; *Estote misericordes, sicut Pater uester misericors est.* Diabolus uoluit in potentia Deo assimilari, quum dixit: *Ascendam in cælum, & similis ero Altissimo.* Diabolus hominem decepit affectata sapientia Dei. Eritis, inquit, *sicut dii scientes bonum, & malum.* Simon Magus uoluit in operatione miraculorum similis esse Apostolis. Obtulit illis pectiniam, dicens: *Date mihi hanc potestatem, ut cuiusque manus imposuero, accipiat spiritum sanctum.* Videlicet in signo uisibili, quod miraculum erat. At Christus in sola misericordia, bonitate, clementia, uult nos Patri nostro similes esse. Sic & seipsum nobis imitandum proponit. *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Non dicit (ut hæc uerba exponens ait Augustinus) *discite à me mundum fabricare, non cuncta uisibilia &*

in.

inuisibilia creare, nò in ipso mundo mirabilia facere, sed quoniam mitis sum, &c. Non ergo in magnis istis & mirabilibus super nos, sed in misericordia, mansuetudine, humilitate, Deo Patri similes nos esse conuenit, ut eum in facie representemus, non in brachio potentia, non in cerebro sapientia, non in digito Dei, aut dextera excelsi. Magna ergo huius præcepti necessitas, magna conuenientia.

Vide nunc quanta sit eius utilitas. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Qui ergo erga proximum misericordes sunt, ad Dei in se misericordiam ius habent. *Eslo misericors pupillis ut pater, & pro uiro matris illorum, & eris tu uelut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis, quam mater.* Rursum alia scriptura: *Anima, quæ benefacit, impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Age ergo, uis ut Dominus rationem uite tue exigit in iustitia, an in misericordia? Nosti uocem sancti Prophetæ: *Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Si sic Sanctus; quanto magis tu peccatorum sarcina oppressus iudicij rigorem formidabis? Sis ergo misericors, ut misericordiam inuenias. Nobilissima animalia hunc affectum habent. Leo parit semper subiectis. Elephas si errantem in desertis locis uiatorem inuenit, quasi compatiens ei, in uiam publicam reducit. Hæc de misericordia erga proximos in genere: nunc ad ipsas species in hoc Euangelio positas.

2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.*

Locus moralis contra omne proximi iudicium, omnemque condemnationem, quæ contra charitatem fit, & absque misericordia. Huiusmodi autem iudicium est triplex, temerarium, usurpatum, & hypocriticum. De hypocritico iudicio infra Christus multa dicit. Quare de illo seorsum dicendi locus erit. Nunc de temerario, & usurpato. Neque, n. excludit hoc loco Christus, uel iudiciū discretio- nis, quod in manifesto proximi malo, & ubi signa peccati sunt euidentia, exercetur: ut iudicare esse hominē blasphem.

Pars Aethialis.

C

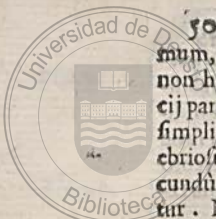
mum,

Utilitas p-
cepti de i-
mitatione.
Matt. 5.
Eccl. 4.
Prou. 11.

Psal. 142.

Simile.

Plinius na-
tur. histor.
lib. 8.

num, quem audio blasphemare, actu dico blasphemum, non habitu & consuetudine: (illa enim temerarij iudicij pars magna est, quum ex uno actu peccati, hominem simpliciter talem esse iudicamus, ex uno actu ebrietatis, ebriosum) uel iudicium legitimæ autoritatis, quod secundum formam iuris uel diuini uel humani instituitur. Neutrum horum iudicium excludit Christus, quantum ex seipsis est. Nam hæc ipsa si cum odio proximi, cum libidine reprehendendi, cum fastu exercentur (ut ille Diogenes qui culcitram Platonis, in qua sedens docebat, pedibus calcando dixit. *Calco fastum Platonis, sed, ut Plato mox ei respondit, cum alio fastu*) ad hanc Christi prohibitionem pertinent, & misericordie charitativæ erga proximos maximè contraria sunt. Sed extra legitimam autoritatem, & manifestam ueritatem delicti, omne nostrum de proximis nostris iudicium, omnis proximi condemnatio, est actus & temerarius & usurpatus, ideoque contra charitatem & misericordiam. Temerarium iudicium est, quod est leui coniectura leuibusque signis colligitur. Hoc appellat Scriptura, iudicare secundum faciem. *Nolite (ait Christus) secundum faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate.* Secundum faciem iudicat, qui factum solum externum per se considerat, absque suis circumstantijs, quæ facti speciem mutare possunt; absque intentione facientis, quæ honestissima esse potest, quando in facto erratur; absque fine propter quem factum fuit, qui in facto malo si bonus sit, saltem attenuat peccatum; denique absque facti ipsius causa & origine, ut uel praua societate, uel uehementi tentatione, uel fortè ui illata; postremo non habita temporis, loci, personæ consideratione, quæ omnia factum apparenter improbum uel excusare, uel certè plurimum alleviare poterunt. Secundum faciem quoque iudicat, qui quod in uno probat, in altero improbat, ut Pharisei qui circumcisionem Mosaicam in Sabbatho factam probabant, Christum in Sabbatho sanantem totum hominem improbant. Erat enim circumcisio quædam, hominis sanatio. Totum hoc iudicium temerarium est, & à pessima malitiæ radice profectum. Præcipiebat Deus in Leuitico: ut septem diebus leprosos clauderetur

Apophtegma.

Iudicium temerarij. Ioan. 7. Iudicare secundum faciem quid.

Ioan. 7.

Leuit. 13. Typus.

deretur. Non permisit sacerdotem facilè de lepra iudicare, sed suspendi uoluit iudicium septem diebus. Multo minus vult nos, qui autoritate probandi lepras, id est iudicandi peccata aliorum, caremus, de aliorum interna malicia, quæ non ita uideri potest sicut corporis lepra, statim & temerè ad iudicandum profligare. Dicit solet: Mala mens, malus animus. Et Apostolus ait: *Omnia mundi*. (quod alijs verbis alibi dixerat; *Charitas nil mali cogitat*) *coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia.* 1. Cor. 13. Ideo mali quum sint, omnes sibi similes esse iudicant. Nec Eccles. 10. ro impurissimus neminem à libidine purum iudicabat. Vnde Scriptura: *In uia stultus ambulans, cum ipse sit impius, ceteros putat insanire.* Vagao cubicularius Holopher nis quum ipse carnalis esset, putabat Holophernem cum Iudith in longum mane libidinari. Quemadmodum cutibitula quod in carne deterrimum est, ad se trahunt; sic improborum animi deterrima quæque cogitando & suspicando ad se trahunt. Animus quippe omni malorum genere scatens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exilit foras, uagaturque circa aliena, ut lamia quædam domi cæca (oculis in uasculo repositis) foris oculata. Sicut porci non nisi in luto & fimo fodiunt; sic malus animus & sordidus non nisi mala & sordida cogitat. Qui impetigine laborat, perpetuum affricum desiderat. Sic quouis prauo desiderio affectus idem alteri affricare cupit; ut uel aliorum malis quasi sibi similibus se oblectet, uel sua mala ex aliorum aut comparatione iustificet, aut communionem & societatem alleuiet. Sicut algent uiscera, quum naturalis calor ad externa corporis diffunditur; si circa alienos defectus notandos ideo solliciti & feruidi sumus; quia nostra negligimus. Sicut quibus domi nullum est negotium, in foro obambulant: ita qui in exploranda uita sua negligentes sunt, in aliena iudicanda curiosi sunt. Interrogatus senex quidam monachus à fratre quodam: *Quia necdum teipsum cognouisti. Nam qui seipsum nouit, fratrum uitia non aspicit.* Appositè Sanctus Augustinus: *Non iudicat personaliter, qui diligit equaliter.* in Ioan.

Tit. 1.

1. Cor. 13.

Eccles. 10.

Iudith. 13.

Similia.

2

3

4

5

6

Plutarc. in

Polit.

In Prato

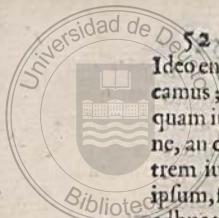
Spir. c. 134

Apophteg-

mata.

Tract. 30.

in Ioan.

Promptuarium Morale

Ideo enim secundum personas, non secundum rem iudicamus; quia personarum acceptores sumus, quia persona quam iudicamus, nobis displicet. Ut autem scias ex iudicio ne, an certa ratione, an ex affectu, & corrupta passione fratrem iudices, transfer in alterum, quem diligis, uel in te ipsum, factum id, quod iudicas atque condemnas. Si enim adhuc tibi displicet factum, ratio indicauit; si amplius non displicet; prauus affectus te decepit. Vbi charitas, & misericordia habitant, ibi frater non iudicatur. Lex fidelium mercatorum est, ut socij sint non minus in damno, quam in lucro. Hoc fit in tota fidelium societate. Sicut enim charitas aliena bona facit sua, iuxta illud: *Particeps ego sum omnium eimentium te*; atque ita multum lucratur: sic misericordia aliena mala facit sua, fratribus compatiendo, iuxta illud: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus*. De hac lege, & societate Apostolus: *Sicut socij estis passionum; ita & consolationum*. At totum hanc societatem dissoluit temerarium proximi iudicium ex maleuolentia ortum. Nam & recte facta condemnat, & leuia peccata exaggerat, & ad primam peccati suspicionem iudicat. Sic aliena tam bona, quam mala à seipso longissimè remouet, & foedus societatis abrumpt. Nihil huiusmodi hominibus in Christiana societate molestius.

Simile. Nam ut uenti illi omnium sunt molestissimi, qui palia nobis reuellunt, & ut ciuitates portas quasdam habent nefastas, per quas non nisi purgamenta eijciunt; sic qui temerè fratres iudicant, secretissima uiolenter expandunt, optima quæque samæ ornamenta abripiunt, & omnes quas inueniunt sordes efferunt. B. Franciscus cum pauperculo quodam sibi obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem ingemisceret (iuxta societatis Christianæ legem, quam modò diximus, de qua etiam Apostolus ait; Alter alterius onera portate) compassionis affectu (& sic adimplebitis legem Christi) & frater quo cum una iter agebat, dixisset: Pater etsi rebus ille pauper est, fortasse rerum concupiscentia diues est: continuo ipsum tunicam suam exuere, & pauperem operire iussit: ut quem lingua læserat, ei beneficio satisfaceret. Idem sanctissimus Pater audiens semel fratrem quandam denigrare

In Domin. I. Post Pentec.

53

nigrare famam alterius, conuersus ad uicarium suum; *vita eius*, Surge surge, inquit, discute diligenter: & si accusatum cap. 8. fratrem innocentem repperis, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Subijciam hic paucis quedam remedia contra hunc temerarij iudicij morbum peruersum. Ut in aliorum delictis æquiores te præbeas, considera pios ac sanctos esse posse, qui à te uiro etiam bono, & iusto diuersi sunt, ac diuersam uitæ rationem instituant, diuersos mores habent, iuxta diuersa unius, & eiusdem S. Spiritus charismata, ut latè Apostolus describit.

Sanè si idem semper omnes uelle, idem facere, eadem Rom. 12. & 1. Cor. 12. negotia tractare deberent, in unum forum, uel omnes eodem momento concurrere, uel neminem eò ire oportebat: quod & in alijs uitæ negotijs accideret. Deinde si defectum in fratre uides, cogita sub illo defectu multas latere uirtutes, aliaque opera bona, iuxta illud Ciceronis in Senatu Romano responsum. Declamanti enim Plutarc. in Memmio cuidam contra M. Catonem, quòd tota nocte Catone. se ingurgitaret, respondit Cicero: *Cur non addis, quòd tota die aleas ludit?* Cato enim quum totos dies Reipub. Apophthegma. negotijs impendisset, de nocte se paulò liberalius recreauit. Memineris quoque defectus proprios, & quòd grauioribus fortè peccatis ipse obnoxius es. Vide manicæ, quod in tergo est; de quo mox ex Christi uerbis in hoc Euangelio plura dicemus. Hoc est enim trabem ex oculo tuo tollere, ut festucam in fratris oculo melius uideas. Rursum, & id cogita; quòd qui nunc grauius tibi lapsus uidetur, subito per Dei gratiam in alium uirum immutatus est, aut breui immutabitur, iuxta illud: *Facile est in oculis Domini, subito honestare pauperem*. Ruben qui paulò antè libidine carnali cæteris fratribus fuit peior, uidens tamen fratrum suorum in Ioseph conspirationem unanimem, solus eum ex fratrum manibus eripere nitebatur; ideoque eum in cisterna non reperiens clamabat: *Puer non comparet, & ego quò ibo?* Quòd si actionem ipsam excusare non potes, sequere consilium D. Bernardi: *Excusa intentionem, si opus non potes*. Aut si hec non placet, ex ignorantia eum offendisse extima,

C 3 stima,

2. Tim. 1.

7

Galat. 6.

8

Rom. 2.

1. Cor. 13.

Domin. 3.

Quadrag.

text. 2.

Iudicium

usurpatur.

Rom. 14.

stima; ideoque misericordia dignum, iuxta illud Pauli: *Misericordiam inueni, quia ignorans feci*. Si nec hoc modo excusare fratrem potes; tibi persuade à grauissima aliqua tentatione uictum illum fuisse, quæ si te aggressa fuisset, non secus oppressisset & uictas manus dare coegisset. Hanc considerationem te docet Apostolus dicens: *Fratres, si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto uos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu teneris*. Huius rei præclarum exemplum uide in alia Dominica ex Cassiano. Postremò uide ne in quo alium iudicas, teipsum condemnes. Iudicas alium grauius peccasse absque legitima autoritate, absque manifesta ueritate, & sic ipsemet grauius peccasti. *Charitas enim non amulatur, non agit perperam: non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem ueritati*. Qui ergo contraria charitati facis, qui non compateris peccato fratris, sed amularis, & ad reprehendendum ac iudicandum citò prorumpis; qui agis perperam, qui cogitas malum, qui gaudes super iniquitate fratris, iudicando, condemnando, propalando, uentilando illud, alium iudicans, teipsum condemnas.

ATQVE hæc de iudicio temerario, de quo uide plura in alia Dominica: nunc de usurpato dicendum. Qui iudicat fratrem absque legitima autoritate & manifesta ueritate, usurpat temerè & arroganter, quod ad eum non pertinet. Sic Apostolus: *Tu quid iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit*. Et paulò post: *Tu quid iudicas fratrem tuum? aut quare spernis fratrem tuum? nempe non index eius es, sed frater; ad Deum, non ad te pertinet eius iudicium*. Ideo sequitur: *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Vnusquisque nostrum pro se reddet rationem Deo*; (non pro proximo, nisi proximi curam ex autoritate data acceperimus) *Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri uel scandalum*, id est: tua potius uestigia considera, ne offendas ipse, alterique scandalum præbeas. Hoc enim qui facit, & diuinum iudicium expectat, in quo suorum operum omnium atque uerborum rationem reddet; profectò satis habebit domi quod agat suæ. Satis eum hæc cura detine-

bit,

bit, ut in aliorum uitia non inquirat. Maxima est hodie copia medicorum. Omnes uolunt aliorum infirmitates curare nemo suas. Omnes uolunt in corpore Ecclesiæ oculi esse, nemo manus. Oculi in corpore naturali quum cetera omnia uideant, seipsos non uident. Tales oculi esse uolunt, qui ad eum locum non uocati, hoc sibi officium usurpant. Sed manus esse, manum bono operi adiuuere pauci uolunt. Sic alienos labores celeriter carpunt; qui nihil ipsi laborant. Sed ad iudicium usurpatum redeamus.

De hoc iterum Paulus: *Qui iudicat me, Dominus est; itaque uolite ante tempus iudicare, quoadusque ueniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium*. Duas causas ponit Apostolus usurpati iudicij. Vna est, quia præuenitur tempus, quod est generale & extremum iudicium. Et hæc ratio ualet etiam contra iudicium de externis actibus fratrum nostrorum, quos uel non iudicare, uel non nisi in optimam partem interpretari oportebat. Altera ratio est, quia solius Dei est illuminare abscondita tenebrarum. Solus Deus scrutatur corda & renes. Qui ergo circa interna, circa intentionem, circa finem actus iudicat, Dei sibi partes & iudicium usurpat, quod est scelus horrendum. At ex fine & intentione operis, uirtutis aut uitij ratio maximè accipitur.

In disciplina Christiana (ait Augustinus) non tam queritur utrum quis irascatur, quam quare irascatur: nec utrum sit tristis sed unde sit tristis: nec utrum timeat: sed cur timeat. Hos ergo affectus, iræ, tristitiæ, timoris, qui in fratre iudicant, nitiosos semper & improbos esse, (quod & de alijs affectibus intelligendum) de internis iudicat, Dei que sibi partes usurpat.

HOC sensu D. Iacobus scripsit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem*. Legis enim sibi partes usurpat, cuius est iudicare: & secundum quam iudicia exerceri debent ab ijs, qui legum administratores sunt. *Si autem iudicas legem non iam legis factor es, sed index*. At lex Dei nobis data est, ut eam faceremus, non ut quoslibet iuxta eam iudicaremus. Vnde S. Augustinus: *Noluit Deus hominē ab homine iudicari, ex arbitrio suspicientis, uel etiam extra ordinem ario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ*,

C. 4. sine

Simile

1. Cor. 4.

De Ciuit.

Dei, lib. 9.

cap. 5.

Iacob. 4.

Hom. 59.

siue ultro confessum, siue accusatum atque conuictum. Hoc totum Christus dicere uoluit, in illis uerbis, Nolite iudicare, nolite condemnare.

Premium Sed nunc uide quid uel mercedis, uel gratiae adiungat. **non iudi-** Ait: *Et non iudicabimini, & non condemnabimini.* id est, Si cādi, & nō nihil in fratres temerē iudicando statueritis, si misericordiae, & charitatis leges erga fratres seruaueritis; uos quoque à Deo misericordiam inuenietis, mitius iudicium, minorem condemnationem accipietis. Quod apud Matthaeum clarius apparet, ubi Christus dicit: *Nolite iudicare, ut non iudicemini; in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur & uobis.*

Matt. 7.

Psal. 17.

Psal. 103.

Psal. 37.

Si mensura, qua alios iudicatis, est charitas, benignitas, misericordia; mensura quoque qua Deus uos iudicabit, erit etiam charitas, benignitas, misericordia. Si autem mensura uestra rigor est, asperitas, & summum ius; talis erit Dei mensura quum uos iudicat. Hoc est quod Dauid Deo dicit: Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculus superborum humiliabis, Qui erga fratres mites fuerunt, illos saluabit Dominus, cotrans eos in misericordia & miseratione. Hanc mensuram multis uerbis alibi Dauid exprimit. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur. fiant contra Dominum semper (id est, coram Domino) & dispareat de terra memoria eorum. Quorsum enim haec omnia, & multa, quae in Psalmo praecedunt, Propheta imprecatur? Subiungit: Pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem & mendicem, & compunctum corde mortificare. In alios rigidus & immisericors fuit. Tales quippe Dominus non in multitudine miserationum suarum iudicabit, sed in furore suo arguet, & in ira corripiet. Vide plura loco proxime praecedenti.

3. Dimittite, & dimittimini.

Locus moralis de condonandis iniurijs. Hanc legem posuit Christus, non tam aequitate plenam, quam misericordia, ut si fratribus nostris dimittimus, ille nobis dimittat. Aequum sanè est, ut nobis inuicem condonemus,

mus: quia fratres sumus. Sed misericordia magna Dei est, nobis propterea ignoscere; quia quod aequitas postulat, id fratribus praestamus. Tu quidem eum habes inimicum (ait Augustinus) qui tecum creatus est. Deus uero eum, qui creauit. Multo igitur aequius est, ut homo homini, quam ut Deus homini parcat. Rursum tu remittis, quum ipse remissione indigeas. Quis enim qui non peccet? At Deus nullius rei indigens est, & peccare non potest. Deinde tu quantacunque tandem alijs remittis, maiora habes quam tibi Deus ignoscat. Postremo tu conseruo, Deus seruo ignoscit. Et tamen huic tam necessariae aequitati, hoc maximum premium Deus retribuit, ut si fratribus ignoscimus, ille nobis ignoscat. Nempe ut nostra inclementia luculentius appareat, & si perimus, per nos ipsos pereamus: si peccatorum ueniam non consequimur, id nostra culpa fiat, non Dei inclementia. Hoc docet illa Christi parabola de decem millibus talentis, quae roganti ueniam seruo Dominus remisit: seruus autem idem conseruo roganti, centum denarios remittere noluit. Cui propterea Dominus dixit: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui? Hoc est ergo (ut Chrysostomus loquitur) terribile mysterium, hoc pactum inter Deum & nos: quo ille quidem incredibili misericordia nos ad certam ueniam uocat, nos uero medium accepimus remissionis peccatorum, & facillimum, & saluberrimum, & iucundissimum. Quid enim facilius quam decem dare, ut mille accipias? quid salubrius quam omnem animo malitiam depellere? quid iucundiùs quam in perpetua pace, & animorum consensu uiuere? Hoc totum SS. Patres obseruauerunt. Chrysostomus sic scribit: Ad imitrandam nostris sceleribus ueniam non opus est pecunia, non opus est in longinqua peregrinari, non pericula, non labores tolerare. Sola sufficit bona uoluntatis integritas. Et paulò post. Quis unquam inter homines remittens conseruo modicum, propterea à Domino suo totius debiti remissum obtinuit? At hic quotidie tibi hoc datur. Deus enim noster diues est in misericordia, & miserationibus. Deinde si nihil à Deo huic indulgentiae praemij proponeretur, at quia oēs beneuolo & benefico sancti, & illi admirantur & laudant, & non tubete

Enarr. in

Psal. 50

3
4

Matt. 18.

Serm. de

Encarnijs.

1
2
3

Homi. in
episto. ad
Philem.
Condonā-
di iniurias
utilitas.

Deo

Promptuarium Morale

Simile.

Hom. 10.
in Matth.
Cōdonādi
iucūditas.

In exposi-
tione ordi.
Domin.
Dissimile.

1. Io. 3.

Deo remittere debeamus debitoribus nostris. Hæc ille ex quibus huius pacti & conditionis magna facilitas satis elucescit. de salubritate eius sic D. Gregorius: Nonnunquam quia nos culpas rariùs committimus, aliena pigrius delicta relaxamus; & quo peccare noster animus sollicitus metuit, eo districtius in id, quod ab alio in se delinquitur animaduertimus. Vnde fit ut eo inueniatur unusquisque tardior ad ueniam, quo proficiendo factus est cautior ad culpā. Sed quid hac doloris macula reperire deterius potest, quam in conspectu Iudicis charitatem nō inquinat sed necat? Vitam quippe anima qualibet culpa polluit, seruatus uero contra proximum dolor occidit. Menti namque ut gladius figitur, & mucrone illius ipsa uiscerum occulta perforantur. Qui scilicet a trans fixo corde nisi prius educatur, nihil in precibus diuina opis ob rinetur. Nā & vulneratis mentib; imponi medicamina sala tis nequeunt, nisi ferrum à vulnere ante subtrahatur. Hinc ergo Saluator dicit: Nisi remiseritis hominib; peccata eorū, nec Pater uester, qui in cœlis est, remittet uobis. Hinc contra institutionem postulationis, conditionē posuit pietatis, dicens: Dimittite & dimittetur uobis: ut profectō bonū quod à Deo cōpūctū petimus, hoc primum cū proximo cōuerſi faciamus. Hæc huius conditionis salubritas est, de eius iucunditate sic Chrysostomus: Potuit sanē Deus absq; hac mutua & reci-proca proximi tui condonatione tibi omnia peccata dimitte-re: uult tamē beneficium ēāper ista media conferre. Quare mille tibi uidelicet occasiones præbēs māsuetudinis ac pietatis, & hoc, quod in te belluinum est depellens, & iram, qua flagras extinguens, & undique quasi tibi teipsum recōciliās, & conſigēs. Hæc ille. Sed & hoc præcepto hoc pacto institu-to, ad maximam nos fiduciam excitauit. Nam quanta spes uenia est (ait Cyprianus) quā ipse Iudex non tā expectat qua ratione à supplicio liberemur, quam ipse nos uiam ac modum docet, unde id efficiamus. Quasi diceret: sic facite, & ego par-cam. Dimittite, & dimittemini. In humanis iudicijs non licet iudici partem alterā informare, ne acceptor personarū sit, aut parum æquus uideatur. At Deus pro sua infinita be-nitate homines informat, quomodo contra accusatorē dis-bolum se defendant. De hac fiducia dixit D. Ioannes: Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deum,

In Domin. I. post Pentec.

59

Deum, & quāunque petierimus ab eo accipiemus. His enim uerbis admonet nos (ait sanctus Augustinus) ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehēdat, & ne forte quum cōperimus dicere: Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus; compungamur non facere, quod dicimus, aut etiam non audeamus dicere, quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus. Hæc ille. Qui enim orationem quoti-dianam dicit, & non dimittit, ad hunc locum quum uene-rit, quid faciet? Si uerba recitat, mentitur, & os quod menti-tur, occidit animam. Si non recitat, non orat; quia non sic orat, ut Christus orare iussit.

Sed & illud quoque in hac conditione tenendum, ut ex animo fiat remissio & proſlimi condonatio. Sic Chri-stus post parabolam: serui, qui suo conseruo non pepercit, concludit: Sic & Pater meus cœlestis faciet uobis, si non re-miseritis unusquisque fratri suo de cordibus ueſtris. Quam rem sic Chrysostomus appositē explicat: Si tantummodo non ledis eum, qui te læsit, auertas te tamen ab eo, nec libenter eum uideas, manet sine dubio uulnus in pectore, & dolor auge-sit in corde. Quod si ita est, nondum utique quod Christus mandauit impletur. Nunquid tu ita uis propitium tibi fi-ri Deum, ut non quidem te lædat, auertat se tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriam gerat, & te uidere nolit? Quod si hoc non uis: memineris quid Scriptura dicat, Ho-mo homini reſeruat iram, & à Deo quarit medelam? In ho-minem similem sibi non habet misericordiam: & de peccatis suis deprecatur? Huius rei illustre exemplum proferam, ut quanta sit huius præcepti necessitas, melius intelligatur. Sapricius presbyter, & Nicephorus laicus Antiochiæ maxi-mè erant familiares & amici. Orta autem inter eos simul-tate, iam Nicephorus ad se rediens primum per amicos ter-quaruerit recōciliari petiit: quumq; hoc nō succederet, sup-plex ipse ueniam rogat, sed frustra. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sapricius ut presbyter delatus (nam in solos presbyteros seuij tunc persecutio) fidem fortiter confitetur, tormenta uaria sustinet, sententiam ca-pitalem accipit. Hoc audito, Nicephorus ei ad supplicij locum ducto in uia occurrit: prostratus ad pedes eius, ue-niam & charitatis ofenulum petijt. Facit hoc bis terue, adeo ut

In lib. de
peſect. iu-
ſtitia.

Sapient. 7.

Cōdonare
ex animo.

Matt. 18.
De cōpun-
cordis li. 2.

Eccl. 18.

Exemplū
illuſtre.
In uita ſan-
cti Nice-
phori Mar-
tyris apud
Suriū 9.
Februar.
tom. 1.

ut lictores pagani eum quasi stultum deriderent, qui tam anxie ueniam ab homine statim morituro peteret. At Sapricius ne uerbum quidem ei respondet, ne quidem in ipso supplicij loco & puncto. Quum ergo à carnifice iuberetur Sapricius genua flecteret, ut caput ei amputaret, dicit lictoribus: Nolite me ferire, & dijs sacrificio.

Hoc audito, Nicephorus multis uerbis, & lachrymis eum rogat, ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente, exclamat Nicephorus: Ego sum Christianus: me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota confestim ad Præsidentem delata, & ab eo potestate accepta, miserum Sapricium dimiserunt, qui fratrem non respiciens, Christum negauerat: Nicephorum uerò Martyrij gloria, amputato eius capite, coronarunt. Tanti momenti hoc est, *Dimittite, & dimittimini*. Quis enim dubitat, omnia Sapricij peccata semel dimissa nunc iterum redijisse, & debitum totum semel remissum, nunc iterum exactum fuisse, quia conferuo suo dimittere noluit? Sic qui dimisit fratri, martyr fit: qui dimittere noluit apostata fit. Charitatis defectus hoc totum erat. Sicut enim uehementior est ignis, qui longè distantia calefacit, quàm qui uicina; sic maior est charitas, quæ inimicos, quàm quæ amicos diligit. Ut autem ignis uehementer incensus omnia iniecit in ignem uertit, sic magna charitas, tam ex iniurijs, quàm ex beneficijs accenditur. Cuius egregiæ charitatis exemplum proferam, sicut odij, & maleuolentiæ iam prolatum est. Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt. In Prato spiritali sic legimus: Frater quidem uicinus cellæ cuiusdam senis absente, aliquando sene cellam eius ingressus, libros eius, & uasa diripuit. Rediens senex, & quod factum erat uidens, pergit ad fratris cellam, ei quod acciderat narraturus. Inueniens autem uasa in medio posita, (nondum enim alter ea reposuerat) nolens eum senior confundere, alia quadam necessitate simulata, expectauit foris, donec omnia abscondisset. Moxque ueniens, de alia re ei locutus est. Sed & postea eum in carcerem coniectum esse audiens, petijt à quodam alio sene esculenta quadam, & ad fratrem illum captiuum defert, non sciens, quòd ob furtum predictum in carcerem fuisset coniec-

ctus,

ctus. Mox illi frater ubi omnia sua adhuc in tuto essent, renunciant, culpamque confitetur, & ueniam deprecatur. Sed nex iterò sanctè affirmans se non ea causa uenisse, sed tantum ut charitatem illi faceret, etiam eius liberationem apud Iudicem procurauit.

Magna & uaria fuit huius senis charitas, qui fratrem, quem antea dilexit, facta illi iniuria diligere non cessauit; qui delinquenti in eum fratri facile dimisit, eo quòd plus fratrem, quam uasa direpta dilexit: qui opera misericordiæ uisitando, & liberando nocentem fratrem exercuit: qui denique his modis ad peccati uoluntariam confessionem fratrem perduxit, & *lucratus est animam fratris sui*. Sic Alexander Patriarcha Hierosolymitanus fugientem a se, ac multa furatum notarium suum, postea quæ uinctum ac captiuum, & s. numismatibus redemit. Unde in ea tunc ciuitate dici solebat: Nihil utilius quàm Alexandro malefacere. Sic quum ad alium senem Eremiam latrones ingressi essent, dicentes: Omnia quæ sunt in cella tua, uenimus tollere; dicit illis: Quæcunque uobis uidentur filij tollite: quod quum fecissent abierunt. Et cum solum marsupium, quod pendebat, reliquissent, senex illo accepto post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite filij a me quod tollere obliti estis de cæca nostra. Illi ergo admirantes senis tolerantiam, omnia in suis locis in cellulam reuersi restituerunt, dicentes adinuicem: Verè hic homo Dei est. Huius ignoscenciæ, & misericordiæ, alia exempla, in alia quadam Dominica protulimus. Hoc charitatis genus est *oleum misericordiæ*, ad peccatorum nostrorum remedia efficacissimum. Quemadmodum enim athletæ in palestra luctaturi, nuda corpora oleo ungere solebant, ut antagonists suis omnem corripienti ansam in lubricis carnibus præriperent; sic hoc misericordiæ oleum, quæ proximis nostris dimittimus, ita nostram nuditatem ungit, ut iustitia diuina eam ad penam reposcere, atque corripere nequeat. Pactum enim iam Iudex ipse uiuorum, & mortuorum hoc instituit, ut si dimittimus alijs in nos peccantibus delicta ipsorum, de cordib. nostris, Pater quoque noster celestis nobis nostra dimittet. Unde & in alia Scriptura: *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti*

1

2

3

Domest.

Domest.

4. 101

2

In Prato
spiritual.

cap. 34.

Cap. 211.

3

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

Epist.

precanti tibi soluentur peccata tua. Sic in manibus tuis sua misericordiam Deus posuit.

4. *Date, & dabitur uobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum uestrum.*

Eleemofina retributio.

Locus moralis de elemosynæ amplissima à Deo retributione. Vix ulla virtus maiorem in tota Scriptura mercedem repromissam habet, quàm elemosyna. Et hoc in loco Christus verbis exquisitissimis huius mercedis amplitudinem exprimere uoluit. Mensuram enim huius retributionis, uocat *bonam*, id est, plenam. Bona enim mensura uocatur, cui nihil deest, & quæ ad summum vasis impletur. Vocat *confertam*, quia in quibusdam mercimoniis, ut linis ac laneis, ut plenior fiat mensura, compressa & conferta datur. Vocat *coagitatam*, quia in omni genere granorum non plena tantum, sed plenissima datur mensura, quando in uase grana coagitantur; sic enim magis coherentia grana multo plura uas capiet. Vocat *supereffluentem*, quia in liquidis omnibus, vino, oleo, melle, plenissima est mensura, quando ita uas repletur, ut etiam supereffluat. Docet ergo in omni genere elemosynæ plenissimam fore retributionem; quæ etiam in suo genere superabundabit: quia & in hac uita omnia potest Deus facere superabundanter, quàm patimur; & in altera uita supra condignum remunerat. Non enim sunt condignæ passionibus huius sæculi (multo minus actiones elemosynariæ) ad futuram gloriam. Nec supra condignum tantum, sed supra id, quod desiderari uel operari uel cogitari potest. Neque enim uel oculis uidit, uel auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Rursum *Mensura bona*, fortunæ bona denotare potest, quæ Deus elemosynarijs largissimè in hac uita retribuit. *Mensura conferta*, naturæ bona, ut ingenij uires, naletudinem, & uitam longam, quæ etiam Deus elemosynarijs retribuit. *Mensura coagitata*, gratiæ bona, ut peccatorum remissionem, & dona spiritualia, quæ similiter elemosynæ retribuantur. *Mensura supereffluens* est gloriæ æternæ

Ephes. 3.

Rom. 3.

1. Cor. 2.

quæ merces, quæ etiam elemosyna compenstat. Singula mox ex Scripturis ostenduntur, & exemplis. Accedit ad mercedis amplitudinem, quod dicitur: *Dabunt in sinum uestrum*. Angeli uidelicet, diuinæ liberalitatis ministri, uel pauperes ipsi quibus beneficit: illi per modum ministerij, isti per modum meriti & intercessionis, dabunt hanc totam mercedem in sinum uestrum, id est, sic certissimè conferent, ut amitti nequeat, sic intimè dabunt, non in tunica, sed in animam, ut maximè foueat, reficiat, atque oblectet. Sic enim quæ in sinum reconduntur, & certissimè seruantur, & propriè habentur, & corpus fouent, & grata atque iucunda esse solent. Quo sensu dicitur: *Conclude elemosynam in sinu pauperis*. uidelicet ut pauper eam certò possideat, eaque foueatur. Tam significantibus uerbis uoluit Christus elemosynæ retributionem tum amplissimam, tum certissimam exprimere. Porro uariæ Scripturæ uariam hanc elemosynæ mercedem passim docent. Temporalem & præsentem in fortunæ bonis retributionem docet Sapiens: *De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate*. Vidua Sarepta dum de sua paupertate facit Eliæ Prophetæ subcinericium panem paruulum, prius quàm sibi & filio, hanc mercedem accipit, ut *hydria farina non deficeret, nec lecythus olei minueretur*. Huius retributionis temporalis circa fortunæ bona in alia Dominica illustrata quædam protulimus, quæ hic loco magis proprio, à concionatore produci possunt. Quædam hic alia subiiciam. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas elemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens Christum reliquit filio suo curatorem; & filius conditionem libens acceptauit. Non longe post diues quidam in eadem ciuitate unicum habens filium, & sollicitus cui eam collocaret, uxori dixit, ut post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est fortè primus adolescens iste alterius magni elemosynarij filius, & magno cum parentum gaudio filiam illam in uxorem accepit. In hoc exemplo, quod pater dedit pauperibus. Deus retribuit filio; ut discant patres sic filijs suis thesaurizare, ut maiorem in cælo thesaurum per elemo-

Eccli. 29.

Eleemosynæ retributionis temporalis.

3. Reg. 17.
Dominica
4. Quadra
ges. tex. 5.
Exempla
In Prato
spirit. ca.
201.

In uita e
ius apud
Suriu, to.
I. pa. 243.

Cap. 85.

eleemosynas thesaurizent, utque propter curam filiorum, eleemosynas in pauperes non negligant, sed Dei providentiam, Christi que promissa meliorem & certiorum filijs thesaurum putent, quam quem in arca relinquunt, uel auarè collectum, uel auarè retentum, ideoque cum peccato relictum. Aliud adhuc exemplum accipe S. Theodosius conobiarcha celeberrimus, quum quotannis soleret die festo Palmarum omnibus pauperibus ad monasterium confluentibus prandium dare, uno certo anno, quum magna esset frumenti caritas, qui eius nomine rem dispensabant, nec omnibus aduenientibus, nec mensam integram, sed quibusdam certam portionem distribuere clausis monasterij ianuis conabantur. Quod quum ille animaduertisset, rem indignè ferens, aperiri ianuas, & more solito cibos, ac panem apponi iussit: quod quum fieret, & uniuersa multitudo satisfactum est, & ea abeunte, arca panaria plena panibus, sicut prius ostendebantur. Hoc tum miraculo, eius tunc piam liberalitatem, & magnam in Deum fiduciam cohonestare Deus uoluit. Atqui in eodem monasterio quum post eius mortem similis liberalitas atque fiducia deficeret, monachorum auaritia singulari etiam miraculo à Deo punita est. Sic enim in Prato spiritali legimus: Consuetudo fuit in monasterio S. Theodosij, ut in cœna Domini pauperes omnes, & populi regionis illius eo confluentes, acciperent singuli medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, & sextarium vini, mediumque sextarium mellis. Cum autem magna tritici sterilitas esset, dicunt Abbati quidam ex patribus, ne tritici portio pauperibus daretur, qui illis respondit: Non infringamus filij benedictionem patris nostri Theodosij. Fratribus autem in sua sententia persistentibus permisit Abbas, ut facerent quod vellent. Qui benedictionem conseruatam eo anno non dederunt. Profectus postea qui præerat horreis, aperiens ostia, reperit totum triticum geminasse, coactique sunt totum in mare proijcere. Quo uiso, his uerbis monachos suos Abbas redarguit: Qui patris nostri Theodosij monita irrita fecistis, labores nunc inobedientie metite. Quingentos modios daturi eramus, fratresque nostros pauperes consolati fuissetis;

nunc

nunc uerò quinque serè millia modiorum tritici perdidimus. Hæc ibi. Docent hæc exempla, quam sint socij inseparabiles hæc duo, *Date, & dabitur uobis*. Siue in monasterijs, siue in quibuscunque familijs, ubi eiectus est, *date*; noluit, remanere, *dabitur uobis*. Consideret seipsum quisque cui dandi eleemosynas facultatem Deus dedit, & post negatas pauperi eleemosynas, uel parcius concessas, animaduertat quid ei accidat: & frequenter inueniet parcitatem suam a Deo puniri, uel aliqua rei familiaris iacturam, uel cessante aliquo lucro & comodo: idque uel quia non suo tempore ea distraxit, ex quibus lucrati poterat (Dei providentia illum excæcante, ut illud tempus non arriperet, aut non obseruaret) uel quia nouæ sumptuum inanum occasiones ei subministrantur, quas per Dei providentiam euitasset, si erga pauperes liberalior fuisset. Quum enim *sine Dei uoluntate nec passer cadat in terram*; hominum auarorum repentina detrimenta, damna non expectata, lucra imminuta, ex eadem providentia nasci dubitandum non est. Eadem providentia liberalibus & eleemosynarijs abundanter retribuit. Tiberius II. imperator toto serè thesauro in eleemosynis distributo, & ob hoc reprehensus, *Deus* (inquit) *non deerit fisco nostro*. Paulus post ambulans in palatio, aduertit marmoreum lapidem, humi stratum, cui signum Crucis insculptum esset: iubet auferri, ne redemptionis nostræ signum pedibus conculceretur. Eo sublato, adhuc secundus ac tertius similiter signatus apparet. Quibus ordine sublati, subitus inuenit, ingentem thesaurum, & plus quam mille centenarios aureorum, ex quibus largiores quam prius eleemosynas fecit. Quare iterum eidem Imperatori maximus thesaurus Narsis eunuchi, & in Italia ducis militie sub Iustiniano Imperatore, à sene quodam, qui solus eius conscius superstes erat, patefactus fuit, Deo sic disponente, propter maximas & perpetuas eius eleemosynas. Fuit autem tanta auri, & argenti uis, ut uix multis diebus euacuari thesaurus potuerit. Ita uerum inuenit pius ille Imperator, quod Christus dixit: *Date, & dabitur uobis*. Est adhuc, & aliud pulchrum huius rei exemplum in Prato spiritali, quod hic subijciam.

Pars Aestimalis.

D Eligat

Matt. 10.

Exempla.
Paulus diaconus, hysto. Longob. lib. 3. cap. 6.

Eligat ex omnibus quod uolet, uel quæ uolet prudens con-
cionator, prout conuenire iudicabit. In ciuitate Nisibe,
mulier quædam Christiana virum habuit gentilem. Erant
autem fortunæ tenuioris, & tantum habebant quinquaginta numismata. Dixit igitur vir uxori. Demus hæc numismata sceneratori, ut aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Uxor autem respondet uiro: Si placet ea scenerari, veni, demus illa sub scenore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et ubi est Deus Christianorum, ut demus ei? Ait illa: Veni mecum in sanctam Ecclesiam, & ostendam tibi illum. Habet autem Ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cum ergo induisset illum in Ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Isti si præbueris, Deus Christianorum illa accipit: isti enim omnes sui sunt, ille uero & usuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Vir ergo mox cum gaudio numismata cepit erogare pauperibus. Reuersique sunt in domum suam. Cum uero post menses tres necessitate sumptuum angustiantur, ait uir uxori suæ: Soror, nihil, ut video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc inopia laboramus. Respondens mulier, ait illi. Profecto dabit. Vade ubi illa dedisti, & exhibebit tibi ea cum omni alacritate. Quo audito, currit in Ecclesiam, & locum in quo numismata dederat diu circumspectans, neminemque uidens à quo exigeret, nisi pauperes ibi stantes; cogitans in seipso quid faceret, aspexit ante pedes suos in marmore iacere vnum numisma ex illis, quæ ipse erogauerat, inclinatque se, & accipiens, domum redit, uxori narrans se præter illud numisma nihil inuenisse, nec Deum Christianorum uidisse. Cui illa: At hoc tibi numisma Deus Christianorum inuisibiliter dedit. Eme igitur aliquid ut comedamus hodie, rursusque ipse providebit nobis. Emens igitur uir panem, vinum, & piscem, domum ueniens, dat uxori, quæ piscem exenterans, inuenit in eius ventre lapidem ualde mirabilem, cuius tamen pretium nec ipsa, nec uir cognosceret. Finito prandio, vadit ad trapezitam uir, tentaturus ecquid pro eo pretij accipere posset. Rogat igitur trapezitam, an lapidem illum uelit emere. Qui con-

siderans

siderans lapidem, offert illi quinque numismata. Putans autem uenditor quoddam illuderet sibi, dicit ei: Et uis tantum pro illo persolvere? Existimans trapezita quoddam hoc ille per ironiam loqueretur, ait illi: Accipe decem numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Cum uero trapezita ad uiginti, triginta, quadraginta, quinquaginta ascenderet (tacente semper uenditore) & iuramento affirmaret, se ea daturum, cepit ille amplius lapidem æstimare. Paulatim uero emptor ascendens, usque ad trecenta numismata peruenit, deditque illa uendenti. Ipse igitur dato lapide, acceptaque pecunia, uenit ad uxorem suam gaudens, quæ, re intellecta, uiro dixit: Ecce Deus Christianorum qualis est, quam bonus, quam gratus, quam diues? Ecce tibi sex duplicata paucis diebus restituit. Vir igitur miraculo admonitus, uerbisque uxoris accensus, Christianus effectus est. Hæc ibi. Tanta fuit huius mulieris fides: sic illa Christi uerbis credidit: sic Christus fidem suam persoluit. Optimè didicerat quod Scriptura dicit: *Fœneratur Domino, qui misereatur pauperi, & uisissitudinem suam reddet ei.* Alia huius rei exempla uide in Marco Marulo. Nos quæ apud eum non sunt, annotauimus. Atque hæc quidem de temporali retributione. Nunc de retributione ac mercede eleemosynæ spirituali, etiam in hac uita, aliquid dicendum. Hanc enim multis in locis S. Scriptura attestatur. *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.* Eleemosyna uiri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Daniel impio regi Nabuchodonosor dicit: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordius pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.* Dicit; forsitan, non propter incertum eleemosynæ ualorem, sed propter incertam Dei sententiam, quæ utrum definitiua esset, an comminatoria, nesciebat Christus quoque in Euangelio post uariam Phariseorum hypocritarum taxatam, addit: *Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis.* De quo genere dixit Sapiens: *Est qui multa redimat modico pretio.* Et D. Petrus quum dixisset; *Ante omnia mutua inter uos ipsos charitatem*

Prou. 19.

Lib. 1. c. 2.

Eleemosynæ retributio spiritualis.

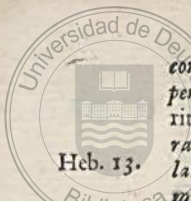
Eccl. 29.

Dan. 4.

Lucæ 11.

Eccl. 20.

1. Pet. 4.

Heb. 13.

Biblioteca

In prato
spirit. ca.
175.

Ibi.c.186.

Ibi.c.207.

continuum habentes, & causam adieciſſet, quia charitas operit multitudinem peccatorum, ſubiungit de operibus charitatis, quæ intelligi uoluit: Hoſpites inuicem ſine murmuratione unusquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Sic & Paulus: Charitas fraternitatis maneat in uobis. Per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hoſpitio acceptis. Sunt autem & huius admirabilis gratiæ, quam Deus eleemoſynis conceſſit, præclara exempla. Mulier quædam, cuius filiam uiolauerat Zeno Imperator, clamabat sæpe ad B. Virginem, orans cū lachrymis: Vindica me de Zenone Imperatore. Cum ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei B. Virgo, dicens: Crede mihi mulier; ultionem tuam sæpe facere uolui: ſed manus eius prohibuit me. Erat enim ualde miſericors, & eleemoſynas faciens. Moſchus mercator Tyrius, incidens in mulierem, quæ ſe fornicationi expoſuerat, & ad hoſpitiũ ſuum eam ducens, quum illa ſuſpirante cognouiſſet, ſe neceſſitate compulſam, ut uirum in carcere poſitum propter æs alienum contractum liberaret, ſeſe ita expoſuiſſe, rogans quantum deberet maritus, ſtatim intactam illam dimittens, aurum illi dedit, quo uirum redimeret. Idem mercator non ita multo poſt calumniam perpeſſus, ab Imperatore in uincula conijcitur, bonis omnibus conſiſcatis. Sed mulier prædicta precibus à Deo impetrauit, ut cor Imperatoris ad miſericordiam ſecteretur, & mercatori in ſomno apparens, liberationem promiſit, quæ & craſtino die ſequuta eſt. Temporalis retributionis hoc exemplum potius eſſe uidetur. Sed quod nunc ſubijciam, admirabile & memorabile eſt tum inſignis eleemoſynæ, tum ſpiritualis retributionis exemplum. Alexandria ſub Paulo Patriarcha, puella quædam adhuc catechumena & locuples pomarium ſuum tempore pomeridiano fortè ingreſſa, uidit quendam in arbore parantem ſibi laqueum, ut ſe præfocaret. Accurrens, & cauſam cognosceſſe eo quod graui ære alieno obætatus, creditorum importunitatem, ſuamque ignominiam ampliùs ferre non poſſet; quæſo (inquit ei) accipe omnia quæ habeo & reddas: tantum ne perdas teipſum; Sumens ergo ille, reddidit omnia. Puella poſtea rebus omnibus deſtituta, forni-

fornicari cœpit, ut inde uictum quæreret. Sed in ſe tandem reuerſa, & compuncta, & Chriſtiana fieri cupiens, adiens Pontificem orat, ut baptizetur. Cū autem eam, ut meretricem ſcilicet, de fonte ſuſcipere, aut pro ea ſpondere nemo uellet, diſtulit Pontifex. Tandem apparens puellæ Angelus in ſpecie hominis, cui miſericordiam fecerat, promittit ſe aliquos adducturum, qui pro ea pollicerentur. Venientes igitur duo Angeli in ſpecie duorum illuſtrium uiroꝝ, & notorum, ex ordine Auguſtaliũ, uocant clericos ad baptiſmum conſtitutos, & pro ea ad fontem ſacrum pollicentur. Quo factò, baptizata eſt. Mirantibus uicinis puellæ quomodo baptizata eſſet, illaque reſpondente tales pro ea reſponſiſſe, illi non credentes, Epifcopo rem totam denuntiant. Epifcopus clericis auditis, qui baptizatam affirmarunt, & euocatis illuſtribus illis uiris, qui ſe baptiſmo aſſuiſſe negabant, examinata muliere, & audita miſericordia, quam fecerat, agnouit fuiſſe Angelos. Ipſa uerò re tota narrata, ad pedes Epifcopi obdormiuit in Domino. Hæc ibi. Magna, & ſingularis fuit huius puellæ miſericordia, & eleemoſyna. Sed maior fuit Chriſti erga eam retributio, uerque dedit in ſinum eius menſuram bonam, conſertam, coagitatam, & ſupereffluentem. Huic exemplo non abſimile eſt, quod in uita S. Franciſci reſert S. Bonauentura, cap. 11. Miles quidem, magna cum inſtantia, S. Franciſcum & ſocios eius ad prandium inuitauerat. Veniens S. Franciſcus, & orationem de more præmittens, uidet in ſpiritu ſubitanæ hoſpitis ſui mortem. Eum igitur ſeorſim uocatum ſeriò hortatur, ut ſtatim conſiteatur omnia peccata ſua, facit ille, quod iubetur. Moxque incipientibus alijs manducare, hoſpes ſpiritum ſubito exhalauit. Merito Imperator Martiã dicere ſolebat; *veras, & certas diuitias eſſe, non aliena rapere, ſed ſua indigentibus largiri.* Sapienter dixit S. Franciſcus; *amorem Dei per eleemoſynas mercari, & hunc pro illo cenſum offerre, nobilem prodigalitatẽ eſſe, & eos, qui minus Dei amorẽ, quàm denarios reputabant; omnium eſſe ſtultiſſimos.* Quare idẽ uir ſanctiſſimus de omnibus, quæ ſibi dabantur ad neceſſitatem corporis releuandam, ſolebat à dantibus licentiam petere, ut licitè poſ-

Apophtegma.

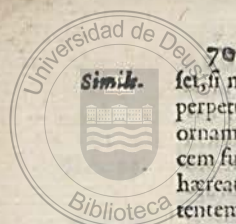
Zonaras I

Martiano.

In uita ei

per S. Bo-

nauẽt. c. 9.

- Thob. 4. *set, si magis egenus occurreret, omnia errogare. Quod & perpetuo fecit, nulli ei parcens, nec libris ipsis, nec altarium ornamentis. Certe eleemosynarius homini taurum ferocem fugienti similis est, qui quum iam cornibus eius pendere hæreat, penula supra illius oculos coniecta, iam iam impotentem deludit, atque ita amissa toga uitam seruat incolumem. Sic enim iustas peccatorum pœnas, & diaboli insulcus varios, largitate eleemosynarum interiecta, sepe euadimus. Sic Thobias filium suum docuit: *Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna omnibus facientibus eam. Hoc singulare peccatis expiandis remedium Dei misericordia fidelibus reliquit, ut his uerbis S. Cyprianus docet: Non haberet quod fragilitatis humana infirmitas faceret, nisi iterum (post primam in baptismo ablutionem) pietas diuina subueniens, iustitia & misericordia operibus offensis, uiam quandam tuenda salutis aperiret, ut sordes postmodum quascunque contrahimus, eleemosynis abluamus. Quod ex uarijs Scripturis confirmat: Sicut aqua extinguit ignem; sic eleemosyna extinguit peccatum. Rursum: Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Esaias Propheta, postquam populi iniquitatem multis uerbis explicasset, remedium Dei nomine proponit: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos, uagabundis induc in domum tuam. Si uideris nudum, operi eum; & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Nec aliter David: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem; in die mala liberabit eum Dominus.***
- Thob. 12. Sic ad Thobiam Angelus Raphael: *Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna: quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata.* Petrus ut Tabitham à mortuis suscitaret, intellectus eius eleemosynis, fidentior est factus. & ut ait D. Cyprianus: *non desultorium Christi sensit auxilium uiduis deprecantibus, quando esset in uiduis ipse uestitus.*
- Lucæ 19. Quo die Zachæus: *dimidium bonorum suorum dat pauperibus, eo die, in dō eo momento, salus domui eius facta est: eo quod & ipse esset filius Abrahe,* id est, Dei uerbis credidisset, sicut Abraham credidit. Atque hæc de eleemosynarum spirituali mercede etiam in hac uita.

Acce-

Accedit ad hæc omnia, quod etiam in futura uita eleemosynis merces à Deo reponitur; quod Christus his uerbis apertissime demonstrat: *Nolite thesaurizare uobis thesauros super terram, ubi arugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur. Thesaurizate autem uobis thesauros in cælo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* hoc est, non terrenis possessionibus incubare, sed eleemosynis dādis insistere; quod adhuc apertius alio loco Saluator docet: *Facite uobis amicos de mammona iniquitatis; ut quum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula.* Quæ uerba in altero promptuario explicuimus. Sed omnium apertissime in forma extremi iudicii hoc docetur. Tunc epim dicit Rex ijs, qui à dextris sunt: *Venite benedicti Patris mei; percipite regnum, quod paratum est uobis à constitutione mundi.* Esuriui enim & dedistis mihi manducare, & cætera, quæ sequuntur de uarijs eleemosynæ generibus; Qui Theologia, aut aliarum facultatum candidati sunt, & per examen rigidum ad gradus admittendi, nihil sibi felicius, aut facilius iudicarent, si in qua questione, quoue questionis articulo, aut quo dogmate examinandi forent, antea certò præseirent: quippe qui utcumque mediocriter in eo studio uersati, ad illam questionem, & illud dogma diligenter se præpararent, omnesque eius nodos, & difficultates ediscerent. Nunc uerò in supremo iudicio, ubi non de gradu, aut titulo momentanei honoris, sed de æternæ uitæ corona agetur, prædixit, & præmonuit Christus Iudex noster, in quo demum operum genere examen fiet, & non nisi de misericordiæ operibus de eleemosynis erga pauperes illud instituendum affirmat. Hoc unum opus ergo si prætermittimus, nobis ipsis, & socordix nostræ imputemus, si in iudicii examine repulsam patimur. Eleemosynarius similis ei est, qui cum pomarij alicuius domo hoc pactum inierit, ut is uescatur pomis intra pomarium, quantum uoluerit, ea tamen lege, ut nihil foras effert. Quam sibi legem duriores uidens, comedit quidem in pomario usque ad satietatem, nec ulla secum foras effert, comedens tamen, multa subinde extra pomarij septem, aut maceriam proijcit, quæ postea exiens ibi inueniet.

D 4 Sic

Eleemosy
ne retribu
tio eterna.
Matt. 6.

Lucæ 16.

Dom. viij.
post Pent.
Matt. 25.

Simile.

Simile.

Sic enim diuites prudentes, hac à Deo conditione accepta, ut hic quidem bonis à Deo concessis, ad necessitatem utantur, nihil autem extra hunc mundum secum deferant, hac pia prudentia utuntur, ut pauperibus ea erogantes, quasi extra pomarium ei cecidant, ut in altera uita ea ad mercedem inueniant. Sicut qui certo sciens fore, ut breui in exteram regionem compellatur, ubi natali solo relicto, toto reliquo uite tempore egere debeat, aegrè tamen ferret bona sua in illam regionem exportari, & eis tantisper domi carere, usus postmodum semper merito insanire iudicaretur: sic planè insaniunt, qui stulta cupiditate habendi, & bona sua, quam diutissime possunt, penes se retinendi illecti, aut uano timore futuræ indigentiae percussi, negligunt ea per eleemosynas, aliosque bonos usus in cœlum præmittere, ubi certissime sciunt perpetuò se cum omni affluentia, & geminata mercede uicturos. Sanè qui eleemosynam non facit, nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum: aut ardentem fornacem ingredientem, & aquæ refrigeriū postea adhibendum expectanti. Sed qui uiuens eleemosynam facit, *anteibit eum* (ut Esaias loquitur) *iustitia eius*, ut recipiat eum in æterna tabernacula; & iudicii fornacem iam refrigeratum inueniet, quia *eleemosyna exstinguit peccata, ut ignem aqua*. His ergo omnibus modis uerum est, quod Christus dixit: *Date, & dabitur uobis*, dabitur merces tum tēporalis, tum spiritualis in hac uita, & merces æterna in altera uita. His de causis sementi merito eleemosyna comparatur, iuxta illud Apostoli: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*. Quem locū in alia Dominica tractauimus. Sicut enim semen abscondi debet in terra, sic eleemosyna in occulto dari; *Vt nesciat sinistra, quid faciat dextera*; nesciat uanitas, quid faciat pietas. Sicut semen quum in terram projicitur, perire uidetur, sed optimè tunc seruat: sic eleemosyna quum fit, perire pecunia stultis uidetur, sed tunc primum thesaurizari à sapientibus intelligitur. Sicut semen surgit cum multo scœnore, sic eleemosyna cum multa mercede. Sicut bonum semen tritici seminatur in uno anno, & metitur in alio; uiliora autem semina hordei, milij, auenæ, eodem anno seminantur, & metuntur: sic eleemo-

Esa. 53.

Eccles. 3.

Lucæ 16.

2. Cor. 2.

Similia.

1
Eleemosyna semen.

2

3

4

eleemosyna iusti in hac uita seminatur, & in altera metitur; hypocrita uerò statim accipit mercedem suā. Denique sicut semen, quo diutius in terra manet gelu diuturno compressum, eo uberius fructificat: sic eleemosyna, quo serius siue in altera uita à Deo compensatur, eo ampliorē mercedem accipit. Sanè qui eleemosynis parcunt, ut liberis thesaurizent, similes ijs sunt, qui, uel in carcere se detineri, uel mendicam uitam agere patiuntur, ne uel propter redemptionis pretia, uel propter uitæ suæ necessaria, filiorum opulentia aliquid detrahatur. Isti enim, uel in inferno pereunt, uel in purgatorio diu torquentur, ut filij in mundo triumphant. Diuites difficilius intrant in regnū celorum, quam camelus transit per foramen acus: quia gibbū diuitiarū prius nō deponūt per multas, & bonas eleemosynas, dispergēdo eas pauperibus, ut sic iustitia eorū maneat in seculū seculi.

5. *Hypocrita, eijce primū trabē de oculo tuo, & tūc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.*

Locus moralis contra iudices, & reprehensores proximorum hypocriticos. De temerario, & usurpato iudicio proximorum, in alio loco iam dictum est. Nunc Christus iudiciū hypocriticum multis uerbis taxat, arguit, condemnat. Huc enim pertinent omnia huius Euangelij uerba, post eleemosynę commēdationē à Christo prolata. *Cæcus cæcum non potest ducere*: quia cuius oculus, id est, intentio, & affectio, trabe; id est, odio, aut quauis passione mala impeditus est, ille cæcum, id est, aberrantem in aliquo atq; peccantem ducere, & corrigere non potest; sed *ambo in fossam cadunt*, ambo in peccato suo manent: ille, quia odio laborat, & non nisi fictam uirtutis speciem gerit; hic, quia per uocem hypocritæ nō emendatur, sed magis, uel irritatur, uel in malo suo confirmatur. Inimici, & maleuoli hominis reprehensio ad iracundiā eū prouocat, qui reprehenditur, nō ad emendationem inuitat. Quī autem, qui reprehendit, eodem uitio, uel etiā maiori laborat; is qui reprehenditur, magis ad aliū arguendum, q̄ ad seipsum emendandum prouocatur, ut dicat: *Medice cura te ipsum*. Et tursū: *In quo aliū iudicas, te ipsum condemnas*. Sic Chrs Pharisæos

Iudiciū hypocriticum.

Matt. 12.

Lucæ 4.
Rom. 8.

riscos uocat cecos duces; quia discipulos eius in paruis reprehendebant, quum ipsi maiora peccassent. *Duces caci, excolantes culicem; & camelum glutientes.* Rursum ad hoc hypocriticum iudicium pertinet, quod Christus hic dicit: *Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit. si sit sicut magister eius.* Qui alium reprehendit & iudicat, magistri sibi officium usurpat. Quod si ergo cecus magister est, cecus quoque discipulus fuerit. Si tu iudicas, ac reprehendis alios, seu tibi subditos, seu non subditos, sed uel ex odio, uel eisdem, aut etiam grauioribus uitij laborans; noli expectare, ut quicquam reprehendendo proficias, noli mirari si peccantes, & errantes alios uideas. *Non enim est discipulus super magistrum.* Deinde, *quid uidet festucam*, id est, leue peccatum *in oculo*, in actione, uel intentione potius *fratri tui* (nam hypocritae saepe actionem per se bonam, ex mala tamen intentione uolunt arguere & condemnare) *trabem autem, qua in oculo tuo est*, animi tui odij, & maleuolentiam, peccata tua grauiora, aut similia *non consideras?* Sic praecedentia omnia huc pertinent. Concludit autem Christus, ut *trabem de oculo suo hypocrita prius eiciat*, ut odium deponat, sua peccata prius corrigat, ac sic demum *festucas fratrum suorum*, & leuia delicta *uideat*; quae quum uiderit, & non nisi festucas esse aduerterit, facile a iudicando & reprehendendo abstinebit. Charitas oculatissima est in uirtutibus, in peccatis caeca. Oculi Adam innocentis solum nouerant bonum, delinquentis uero sciunt bonum, & malum, & potius malum, quia id statim apprehendit. Dauid non est ausus mittere manum in Saulem Christum Domini: Philistaei, hanc unctionem nihil morati, eum interficiunt. Serui Saulis pij, & unius Dei cultores, noluerunt manus suas extendere in sacerdotes Domini, ut eos interficerent iubente Saule: Unus Doeg Idumaeus, idololatra impius, irruit in eos, & trucidauit in uno die 85. uiros uestitos ephod lineo. Boni serui Davidis pendentem in queru Absalon percutere noluerunt, propter patris, & regis preceptum: Unus Ioab, rebellis, & superbus, tribus lanceis eum confodit. Sic homines impij, odio, & peccatis pleni, iudicium de fratribus sibi arrogant. Aliorum delicta per radios directos uident, ideoque iudicium de illis quale uolunt,

Exempla.

Genes. 3.

2

1. Re. 24.

3

1. Re. 22.

4

2. Reg. 18.

Hypocri-

tae & uiri

boni iudi-

uolunt, ferunt: sua uero delicta nisi per radiu reflexu, non ciu discre-
nisi per ambages, & circumstantias, quibus ea, uel regere, pans.
uel extenuare conantur, considerant. Sic alienas festucas uident, suas trabes non uident. Contra boni, & pij in suis delictis, & alienis uirtutibus oculatissimi sunt, sed in alienis delictis, suisque uirtutibus ceci sunt. Aliorum uirtutes ex charitate, suos defectus ex humilitate, clare, & perspicue uident, quasi per radios directos. Aliena uitia, suasque uirtutes non nisi per radios reflexos cernunt, quia in illis iudicandis in seipsos primum, in his considerandis in Deu reflectuntur: quo fit, ut nec alios temere, aut arroganter iudicent, nec sibi ipsis uane coplaceant. Hypocritae sunt quasi aurum alchymisticum, quod apparet, & non est: & laborant morbo, qui uocatur. Noli me tangere. Quum enim alios omnes celerrime reprehendant, ipsi reprehendi non ferunt. Deus primo format cor in homine, pictor primo faciem delineat. Sic iustus, Dei imitator, interna considerat; & quum actionem non potest, bonam saltem intentionem excusat. Hypocrita, pictoris, & simulatoris instar (*speciem enim pietatis habet uirtutem abnegat*) secundum faciem iudicat, a facie incipit, ab externis, & apparentibus iudicium capit. Unde alibi Christus Pharisaeis: *Hypocrite, faciem caeli, & terra nostris probare, hoc autem tempus* (aduentus filij hominis) *quemodo non probatis? Quid autem & a uobis ipsis non iudicatis quod iustum est?* Errabat in Christi aduetu cognoscendo, sicuti errabant circa mores, & in recto iudicio sui ipsorum & proximorum. Praecepit Deus per Moysen filijs Israel: *Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste, qua ex duobus texta est, non indueris.* Quibus uerbis hypocritism prohibuit. Seminat. n. diuerso semine, qui bona loquitur, & mala perpetrat; qui triticum in ore, zizania in corde habet; qui Cuzios simulat, & bacchanalia uiuunt: qui, in quo alium iudicat, seipsam condemnat. Hypocrita ueste uirtutis induitur coram hominibus, & ueste impietatis coram Deo. Sicut ligna quaedam putrida, & squamae piscium de nocte lucet, & lucem non ueram, sed apparentem, & uanam emittunt; sic hypocritae habent apparentem uirtutis lucem, sed non uigorem, magis in alijs reprehendendis, quam in seipsis for-
mandis lucet, & uirtutis opinionem affectat. Sicut uulpes in medio

Similia.

Luc. 12.

Allegoria.
Leuit. 19.

Similia

medio auium mortuam se fingit, donec accedentes auiculas, gallinas, anseres, & pullos mortuū repentinū capiat; sic hypocrita, quasi mundo mortuus, totusque mortificatus, & quis occisionis, tamdiu cum innocentibus conuersatur in specie iusti, donec aliquam mordendi, reprehendendi, & calumniandi occasionem inueniat. Hos Ioannes Baptista *genimina uiperarum* uocauit; quia intus uenenū alunt, quum foris uarietatem uirtutis, & zeli sibilum, prae se ferant. Culpa uacare debet, qui in alium paratus est dicere.

Matth. 3.

Exemplū.

Plutarc. in lib. de discipulis. adu. la. & amic.

Similia.

Acute, & sapienter Socrates Platonem hoc docuit. Quum enim Socrates cum familiari quodam in conuiuiū discipulans, acriter eum obiurgaret, dixit ei Plato: Nonne satius fuerat hæc illi seorsum dixisse? Cui statim Socrates. Et tu, nonne satius fecisses, si ista mihi seorsum dixisses? Errorem Socratis, & importunam reprehensionem uidere potuit Plato, suam uidere non potuit. Sicut hydropicus corripit eum, cui digitus tumet, sui uentris immemor; sic isti faciunt censores hypocritæ. Sordes tergere non ualent manus, quæ lutum tenent. *Ab immundo quid mundabitur?*

Eccl. 34. *Vir pauper calumniatus pauperes, similis est imbre uehementi, in quo paratur fames.* Prouerb. 28. *Quem enim consolari debebat eodem morbo laborans, eundem uexat calumniando, & iudicando, sicut imber, qui terram fecundare solet nimium inundans, & intempestiuè cadens, eam sterilem reddit.* Sicut agrestia semina, quæ forma ac similitudine similia frumentis sunt, frumentis admixta difficile repurgantur, & cribrantur, (aut enim unà non excidunt per angusta foramina, aut simul excidunt per ampliora.) sic iusta, & iniusta, uera, & hypocrita reprehensio proximi difficile discernitur, & cognoscitur. Ideo Christus in seipsum unumquemque descendere iubet, & oculum mentis purgare, ut sic alienas uideat, seu festucas, seu traves. Quam autem graue hoc peccatum sit, ostendit Christus, à contumelia incipiens; *Hypocrita, inquit, eijce trabem, &c.*

Matt. 18.

Lucæ 24.

19.9.

Sic alibi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, &c.* Sic rursum: *O stulti, & tardi corde ad credendum.* Et iterum: *Serue male, & piger, sciebas, quia homo austerus eram, &c.* Et alibi: *Generatio infidelis, & peruersa signum querit, & signum non dabitur ei, &c.* In his enim omnibus, ubi cum

contu-

contumelia, & acerba reprehensione Christus sermonem suum orditur, maximum quoddam esse peccatum, quod reprehendit, docere uoluit.

EVANGELIUM DOMINICAE II. POST PENTECOSTEN.

IXIT Iesus discipulis suis para- Lucæ 14

bolam hanc. Homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, ut uenirent: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorē duxi, & ideo non possum uenire. Et reuersus seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in plateas, & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. Et ait seruus. Domine, factum est, ut imperastis, & adhuc locus est. Et ait Dominus seruo: Exi in uias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem uobis, quod nemo inuitorum illorum, qui uocati sunt, gustabit cœnam meam.

PERICOPE moralis huius Euangelii.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos.* De gaudio cœlesti, ad quod Deus inuitat.
2. *Dicere inuitatis, ut uenirent, quia iam parata sunt omnia.* De summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus

proflus deest, quod ad nostram salutem faciat.

3. *Et cœperunt omnes simul excusare.* De neglectu & fastidio uitæ cœlestis, morbo mortalium generale, & de uaria excusatione huius morbi.

4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & uidere illam.* De uana ambitione, & cupiditate dominandi, quæ innu-meros impedit, ne ad magnam cœnam uocati ueniant.

5. *Iuga bouum emi quinque: & eo probare illa.* Contra auaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem.

6. *Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Contra omnem effrenem carnis libidinem, uiolentum salutis impedimentum.

7. *Exi cito in plateas, & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduc huc.* De uocatione nostra ad salutem sollicitudinem conseruanda.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos.*

Gaudium
cœleste.

Locus moralis de gaudio cœlesti, ad quod Deus homines inuitat. Quum enim Christo ad mensam accumbente, quidam de simul discumbentibus dixisset, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei*: Christus statim ex huius uerbi occasione hanc parabolam introduxit. Vocat autem gaudium cœleste, ad quod multi uocati sunt, sed pauci electi, pauci probati, pauci, qui ueniunt uocati, multis de causis. Magna certè cœna est, quia finem non habet, quia æterna est. Ego dispono uobis, sicut disposui mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Regni autem eius non est finis. Mundus habet sua prandia, non cœnas, breues, caducas, & fluxas uoluptates, quæ in luctu terminant; iuxta illud: *Extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscebitur.* Et alius Propheta: *Nutriui eos cum iucunditate, dimisi autem illos cum fletu, & luctu.* Et rursum: *Conuerterentur ad uesperam, & famiem patientur, ut canes.* Et S. Iob. *Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Et paulò post: *Quo-*

Lucæ 22.

Lucæ 2.

Prou. 14.

Baruch. 3.

Psal. 58.

Iob 21.

ties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inuidatio, & dolores diuidet furoris sui? Erunt sicut palea ante faciem uenti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit. Hæc sunt prandia huius mundi. In triumphis Romanorū, peractō triumpho, Dux, & Imperator, qui triumphabat, tanquam priuatus, & penè solus domum suam redibat, uix ab uno, aut altero familiari comitatus. Talia sunt mundi gaudia, talis eorum, & repentina catastrophe est; de qua in alio Euangelio plura diximus. Certè sicut medicus agrotos, qui in prandio cibum copiosum sumunt, cœna priuari iubet; sic Deus arcet à sua cœna in prandio huius mundi ingurgitatos. Homo quidem sanus, & in statu innocentie positus, tum huius uitæ prandium iucundum atque opiparum, tum æternæ uitæ cœnam gustasset, & paradiso uoluptatis ad cœlestia gaudia, nulla morte, aut morbo interueniente, transferendus. At homo per peccatum corruptus, & agrotus ideoque in sudore uultus sui panem suum comedere iussus, si hic largiter prandere, suum hic paradisum habere, uoluptates huius uitæ consecrari vult, carebit necessariò cœna magna gaudij cœlestis. Vnde Esaias de huius mundi uoluptatibus: *Erit flos decidens gloria exultationis eius quasi temporaneum ante matutinū autumnū.* Fructus temporanei antequam ad maturitatem perueniant, manducanti talem dentium stuporem generant, ut quamuis non sit saturatus, tamen optimos cibos, & delicatissimas epulas edere nequeat. Sic huius mundi delicie quum illis fruenter non satient (manet enim semper appetitus famelicus) saporem ac desiderium gaudiorum, & consolationum cœlestium auferunt. Sunt ergo mundi gaudia non cœnæ perpetuæ, sed prandia breuia; nec magna, & solida, sed exigua, & inania. Rursum gaudium cœleste est cœna magna, quia Dei est; Deus inuitat, Deus cœnam parat, Deus conuiuia est. Si magnorum Principum cœnæ solennes, & publicæ, ad quas multos uocant, exquisitæ sunt, omnibusque delicijs affluentissimæ, splendidæ, opiparæ; quanto magis Dei? Magna opera Domini, & exquisita in omnes uoluntates eius. Et huius cœnæ aliquem gustum dare uolens Prophetæ regius, ait: *Quam magna multitudo dulcedinis tua*

Domin. 3.

post Pa-

scha. tex. 2.

Simile.

Genes. 3.

Esaia 28.

Simile.

Psal. 110.

Psal. 30.

Domi-

Domine ! Inebriabuntur ab ubertate domus tua, & torrentis voluptatis tua potabis eos: quia apud te est fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Et iterum: Quam dilecta tabernacula tua Domine! Concupiscit & deficit anima mea in atriis Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum uiuum. Si tam suauis fuit desiderium; quam iucunda erit fructio? Si sic gaudet in speculo, & anigmate; quomodo gaudebit videns eum facie ad faciem? Siuestigia sic delectant; quale erit cum uidebimus eum sicuti est? Si omnes mortales uno animo & consensu, omnibus suis coniunctis copiis & facultatibus, omni adhibita arte, industria, & studio humano, vel cenam instituerent, vel palatium edificaret; quam magna esset illa cena, quam magnificum palatium? At si unus Angelus hoc facere conaretur, omnem humanam industriam & facultatem superaret. Totam enim gloria humanæ creaturæ est, ut fiat tandem æqualis Angelis Dei. Sed si omnes beati spiritus, omnes hierarchie cœlestes omnem ingenij sui uim, ac uoluntatē in id cōferrent, aliquid adhuc his omnibus excellentius absque dubio conficerent. Atqui hæc cena, hoc gaudium, ad quod inuitamur, Deus ipse Angelorum Dominus & Creator instituit. unde alibi dicit: Intra in gaudium Domini tui: id est, quod Dominus Deus tuus tibi præparauit, & quidem à constitutione mundi. Hic igitur cogita, quam omnibus numeris absolutissima hæc cena erit, imò ut omnem numerum & mēsurā nostræ capacitatis excedet. Misericordia. n. Dei non est numerus. In hac autem cena coronat suos Deus in misericordia & miserationibus. Plura de hoc gaudio uide in Dominica Septuagesimæ, & Dominica 3. post Pascha.

Text. 7.
par. 3.
Text. 3.

2. Dicere inuitatis ut uenirent, quia iam parata sunt omnia.

Dei benignitas.

Hebr. 9.

Locus moralis de summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat. Omnia ad magnam illam cenam parata sunt. Via ad gaudium cœleste capescendum patefacta est, facta redemptio ne per Christum, & propalata uia Sanctorum: quia per proprium sanguinem

sanguinem Pontifex noster introiuit in Sancta, æterna redemptione inuenta. Nihil nunc restat, nisi dissolui, & esse cum Christo. Ipse enim iam uuit in cœlum, parare nobis locum. Nunc reportamus finem fidei nostræ salutem animarum. De qua salutē exquisierunt atque scrutati sunt Propheta, qui de futura in nobis gratia prophetauerunt scrutantes in quod, uel quale tēpus significaret in eis Spiritus sanctus præuētiās eas, quæ in Christo sunt passionēs, & posteriores glorias; quibus reuelatū est, quia non sibi ipsis, nobis aut ministrabant ea, quæ nūc nūciata sunt nobis, per eos, qui euangelizauerūt nobis. Salus enim, uita, & gloria æterna a Spiritu Sancto in Scripturis toties repromissa, ueteribus iustis adhuc data non erat, quia nondum omnia parata erant, nondum per Christi introitum propalata erat uia Sanctorum. Hi enim omnes (ait Paulus de ueteribus iustis) testimoniū fidei probati nōdum acceperunt repromissionem, Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis consummarentur. Sed nunc tota cena parata, tauris & altilib. occisis, uitulo saginato in conuiuium mactato, nuptiæ Agni paratæ sunt, & uocatur conuiuium, quia hora cenæ est. Vnde & in cœlo ipso lætatur beati, ut describit B. Ioannes. Audiui, inquit, quasi uocem tubæ magnæ, & sicut uocem aquarum multarum. & sicut uocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia: quoniam regnauit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exulemus, & demus gloriam ei, quia uenerūt nuptiæ Agni, & uxor eius præparauit se. Et datū est illi ut cooperiat se byssino splendēti & cādido. Byssinum. n. iustificationes sunt Sanctorum. Hæc est Dei nostri erga nos inexplicabilis benignitas. Nihil est, quod debuit facere uinæ suæ, quod nō fecerit. Misit seruos, misit & filiū suū. Seminauit bonum semen in agro suo. Omnia parata sunt. Vide de hac re plura in Dominica 5. post Ephiphaniam. Hic ergo nostra maxima ingratitudo conuincitur, & condemnatio maior ostenditur, si, quam ex parte Dei omnia parata sint, nos tantam salutem negligimus, nec uenire uocati dignamur. Si quis filium suum apud Turcas captiuū haberet, quem illi grauissimis diuinclum catenis, teterri- moq; carcere inclusum detinerent, sed filij miseris, omnibus suis diuendiis ad eum relicta patria proficiscere-

Pars Aestiualis.

E tur,

Ioan. 14.
1. Pet. 1.

Hebr. 11.

Matt. 22.
Luc. 15.

Apoc. 19.

Text. 1. &
4.

Ingratitudo nostra.
Philipp.
Diez, Con-
cio. 3. de
Inuent. S.
Crucis.
Parabola.

tur redemptionis precium secum ferens, qui etiam uix Turcarum regnum ingressus, & malè à Barbaris acceptus, magnis afficeretur iniurijs, amore tamen uincente omnia, ad eum usque in carcerem ueniret, atque in hæc uerba prorumperet: Fili, quot & quanta passus sum ut huc ad te uenirem? quæ domi dispendia? quot in uia pericula? quas iniurias? quæ verbera pertuli? omnia tamen læto & libenti animo toleraui, ut te his uinculis exemptum in patriam reducerem. Iam ergo redemptionis tuæ pretium solutum est: iam domi tuum reditum conuiuium paratum est: iam te mater plorans expectat, iam lætos tibi parat amplexus: iam fratres tui, iam cæteri cognati, & amici de tuo reditu gaudebunt. Veni fili mi, mea lux, mea uita, bonorum meorum omnium hæres. Veni, quid hæres, quid dubitas, quid moraris? His tamen amantissimi patris auditis uerbis, hac tanta charitate perspecta, hac libertate, hoc gaudio proposito, ita filius responderet: Domum reuertere pater. Nihili ea omnia quæ dicis æstimo. Quid mea, si dispendia rei familiaris, si labores, si iniurias pro me pertulisti? Quid ad me matris lachrymæ, fratrum desideria, amicorum expectatio? Conuiuium ego tuum, & epulas domesticas non curo: nec libertatem quæro. Mihi mea placet captiuitas, arridet hæc seuitus, grata & iucunda sunt hæc sordes. Quanta obsecro hæc filij ingratitudo uideretur? Quis non has uoces inhumanitate plenas detestaretur? Quomodo non mille mortibus tam ingratus & nequam filius paterno amori tali, ac tanto tam impiè respondens, dignus fuerit? Cæterum ne miremur hoc, quod nunquam contigisse uerisimile est; hoc quod quotidie accidit, demiremur. Vnusquisq; n. nostru, qui ad magnam hanc cenam, in qua omnia parata sunt, uenire recusat, & detrectat, hic nequam, & ingratus, & impius filius est. *Nos uenundatos sub peccato, & captiuos Diabolo, Deus Pater per Filium suum vnigenitum in hunc mundu uenientem, multa que dira, & indigna passum, pretio sanguinis eius persoluto liberauit, & per eundem in hac parabola, ad cælestia gaudia nobis parata inuitauit, ubi tot beati spiritus, tot sanctorum anime nos expectant: nos tamen sordibus peccatorum delectati, huius sæculi uanitate*

Rom. 7.

3. Tim. 2.

tc

te deliniri, omnia negligimus, totum beneficium recusamus; nec Dei Patris dilectione, nec Filij Dei redemptione tanto pretio factam, nec ipsa cæli gaudia, nec matris Ecclesie vota, nec sanctorum desideria, uel nihil æstimantes, sed his omnibus breues, & vanas, & sordidas uoluptates anteponentes. De hac horrenda ingratitudine Salomon: *Vocauit & renouistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Sed quid sequitur? Ego quoque in interitu uestro ridebo, & subsannabo, quum uobis id, quod timebatis, aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quæst tempestas ingruerit. Si horrendum est incidere in manus Dei uiuentis, id est, iuste punientis, quāto magis horrendum est incidere in manus Dei iridentis, & subsannantis, id est, in furore arguentis, & in ira corripientis? Quis poterit stare ante faciem iræ eius? *Dicent enim tunc montibus, & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni: quoniam uenit dies magnus ira ipsorum, & quis poterit stare?* Hanc quoque demeritiam nostram Ieremias his uerbis exprobat: *Et nunc quid tibi uis in uia Aegypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum uita Assyrioru, ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.* Scito, & uide quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominu Deu tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus exercituum. Oēs huius sæculi voluptates aut aqua turbida sunt, mixta peccatis, curis, & sordibus, aut aqua fluminis, id est, parciales, breues, fluxæ. Sed *apud te est fons uite*, dicat fidelis anima Deo. Proteruus, & improbus, & flagris dignus puer esset, qui ad paternam mēsam uocatus, ea recusata cū suis congertionibus, aut nugaciter, aut etiam improbè tempus terit. Si in puer o hoc damnamus, quem ætas, & ignorantia officij aliquatenus excusant; nostram inexplicabile ingratitudinem quare non damnamus? Qui nunc suauissimam Christi uocem audire non uult, dicētis, *Hora cæna est, omnia parata sunt, uenite inuitati:* aliam eius uocem postea audiet, *Discedite maledicti in ignem æternum.* Audiamus ergo Spiritum sanctum sic loquentem. *Quarite Dominum, dum inueniri potest, inuocate eum, dum propè est.*

Prou. 1.

Hebr. 12.

Apoc. 6.

Ierc. 2.

Simile.

Matth. 25.

Rom. 13.

E 2 Nunc

Nunc dies salutis, nunc tempus acceptabile. Ecce sponsus uenit, exite obuiā ei. Nolite expectare donec clausa sit ianuā: quia fronte capillata, post est occasio calua.

3. Et cœperunt omnes simul excusare.

Celestium bonorum fastidium. Locus moralis de neglectu & fastidio uitę celestis, morbo mortalium generali, & de uaria excusatione huius morbi. Vocati & inuitati ad celestis gaudij sempiternā fructuonem, fastidimus illam, negligimus, & neglectus nostri aliquā semper excusationem præteximus. De hoc mortalium morbo frequentes sunt in Scriptura querelę. Domini

Psalm. 13.

Ierem. 8.

Esaia. 1.

Philip. 2.

Matt. 7.

Ierem. 8.

Apoc. 12.

Ierem. 5.

Exempla.

2. Re. 15.

& 20.

Exo. 30.

Domini de cœlo prospexit super filios hominum, ut uideat, si est intelligēs aut requirens Deum. Oēs declinauerūt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonū, non est usq; ad unum. Sic apud Ieremiam. *Attendi & auscultavi. Nemo quod bonum est loquitur, nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: quid feci? Oēs conuersi sunt ad cursum suū, quasi equus impetu uadēs ad prælum.* Sic & Esaia: *Omne caput laquidum, & oēs cor mœrēs. A plāta pedis usq; ad uerticem nō est in eo sanitas.* Sic & S. Paulus de suo tēpore: *Oēs, quę sua sunt, quarūt, nemo quā Iesu Christi.* Sic denique Christus ipse de omni ætate ac tempore: *Lata & spatiosa est uia quę ducit ad interitū, & multi ambulāt p̄ eam.* Unde tāta & tam generalis demerita? uocat mūdus ad labores, & omnes sequuntur illum: uocat diabolus ad barathrum, & omnes auscultant illi, uocat caro ad immunditiam & lordes, & omnes acquiescunt illi. Nam a minimo usque ad maximum omnes auaritiā sequuntur, & draco ille magnus, serpens antiquus, qui uocatur diabolus, seducit uniuersum orbem, & unusquisq; ad uxorem proximī sui hincibat, ait Ieremias. At contra, uocat Deus ad cœnam æternę glorię, uocat ad iugum suauē, & onus leue, uocat ad sanctificationem & munditiā, sed nemo auscultat illi, incipiunt omnes simul excusare. Uniuersus Israel toto corde sequitur rebellem Absalon, & omnis populus secutus est Sebam filium Bochri, & separatus est omnis Israel a Dauid: cui pauci adhæserunt. Quum Moyses apud

Deum

Deum in monte causam, & salutem totius populi ageret, Deusq; tabulas Legis conscriberet, quam qui faceret, uideret in ea: totus interea populus, etiam ipso consentiente Aarone, uitulū sibi aureum fabricat, & pro Deo suo colit, atque adorat. Quum Christus in cœna suę passionis, nostręq; salutis memoriale instituit, Iudas eum uendit, totaq; Hierosolyma in eius necem conspirat. Hęc est peruersitas nostra. Quo Deus erga nos benignior est, eo nos erga illum proteruiore sumus. Quo ille nos magis inuitat, eo nos detractamus magis. Pauper ad diuitis mensam inuitatus, exultat prę gaudio, & beatum se putat. Ad regis uerō mensam inuitati etiam principes uiri, magnę id felicitatis loco ducunt. Aman primus post regem ad mensam reginę Hester cum rege affluero inuitatus, tantę sibi glorię id duxit, eaq; animi læticia perfusus est, ut gloriā, ac lætitiā suā uxori, & amicis multis uerbis aperuerit. Nos ad Dei mensam uocati, imō conducti denario uitę æternę, atque aded empti pretio magno, sanguine Filij Dei, adhuc excusamus. Magna mortalium cœcitas, nec uidere quid & quantum recusant, nec aduertere propter quid se excusant. Duo mala fecit populus meus. M. dereliquerunt fontem aquę uiuę, & foderunt sibi cisternas dissibatās, quę continere non ualent aquas. Deum relinquimus, diabolo adheremus. Vitę æternę cœnam fastidimus, mortis æternę prandiola appetimus. Nunquid seruus est Israel, aut uernaculus? quare ergo factus est in prædā? ait Ieremias. Nunquid hospites sumus, aut aduenę? nunquid serui, aut captiui? nunquid filij irę, & perditionis? Natura quidem sic eramus: sed nunc per adoptionem, & gratiam facti sumus cines sanctorum, & domestici Dei. Liberati sumus a lege peccati, & eruti a potestate tenebrarum, filij Dei sumus, & acquisitionis, & sanctificationis. Quare ergo facti sumus in prædā? Quid adhuc mensam celestem fastidimus, & sæcularia desideria libenter amplectimur? Quare nauseat anima nostra super manna celesti, quasi cibo leuissimo, & ad ollas Aegyptiacas anhelamus? Nonne quia ut morbus cibi salutaris, sic peccatum salutis æternę gustum abstulit? Adhuc uetus Adam uiuit in nobis. Adhuc

E 3

peccata

Hester 5.

Cæcitas mundano rum.

Ierem. 2.

Ibidem.

Ephes. 2.

Rom. 8.

Hebr. 11.

Genes. 3.
Exemplū.Epist. 51.
Simile.

Psal. 140.

1. Ioan. 1.

Iob 4.

peccata non cognoscimus, sed excusamus. Ille rogatus cur pomum uetitum comedisset, & paradiso uoluptatis sese spoliasset, respondit: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Mulier rogata, cur id fecerat, respondit: *Serpens decepit me.* Vterque se excusat, quod potius pomum uetitum, quam totam paradisi uoluptatem elegisset. Omnes nunc se excusant, quod potius præsentes uoluptates, quam cœnam magnam, ad quam uocati sunt, appetunt, & amplectuntur. Caro, quam dedisti mihi, appetit carnalia, & consensu. Diabolus decepit me astutia sua. Mundi consuetudo in errorem me abripuit. Sed ut illis sua non profuit, sic nec nobis nostra proderit excusatio. Accidit nobis, quod fatuæ mulierculæ accidisse memorat Seneca. *Harpassetes* (inquit) *uxoris meae fatuam uetula, subito desit uidere. Incredibilem tibi narro rem, sed ueram. Nescit se esse caecam. Subinde ducem suum rogat, ut foras exeat. Ait domum tenebrosam esse.* Sic nemo se auarum esse intelligit, nemo ambitiosum. Non ego ambitiosus sum; sed nemo potest aliter Romæ uiuere. Non ego sumptuosus; sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non ego auarus sum; sed familiaria, & liberorum necessitati prospiciendum. Non est meum uitium, quod iracundus sum; sed senectus id facit. Non mihi imputandum, si in carnis crimen incidam; adolescentiæ culpa est. Non ego ebrietate delector; sed oportuit hospitibus morem gerere. Sic in quolibet peccato nulla nostra cæcitas, nullus noster error est, sed eorum, quæ circa nos sunt. Tales fatui plerique omnes sumus, nisi quod personæ grauitatem retinemus. Nihil hoc uitio periculosius. Orat & clamat Propheta regius: *Ne declines cor meum in uerba malitia ad excusandas excusationes in peccatis.* Verba malitiæ, omnis excusatio; ut uerba uirtutis, omnis confessio. Si dixerimus, quia peccata non habemus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus (Deus) ut remittat nobis peccata nostra. De diabolo dixit Iob: *Corpus illius, quasi scuta fusilia compactum squammis.* Peccata, quæ sunt opera diaboli ad defensionem suam parata sunt, sicut scuta ad ictus recipiendos. Squammæ sunt excusationes quibus se defendit peccator. Hæ squammæ ceciderunt ab oculis Pauli, iam

Allegoria.

Ioan. 5.

Psal. 118.

Psal. 128.

liam post longam orationem, & ieiunium plenè ad Christum conuersi. Adam statim post peccatum folijs ficum suam nuditatem cooperuit. Ficus est fructus bonus, & apprimè honestus: folia ficum sunt honesti prætexus, & uerba foris honestate plena; sed intus uerba malitiæ, quibus peccata excusamus. Non est extrinsecum malum nostrum. A nobis ipsius originem capit, & à nostro proprio consensu, cui nulla uis inferri extrinsecus potest. Mens, & cœna magna Dei, ideo non placet, quia peccatum placet: & quia diligunt homines magis tenebras, quam lucem. Idcirco orat Propheta; ut boni dilectionem eius menti Deus inferat. *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me; quia mandatis tuis credidi.* Bonitatem ait, id est, bonum gustum, ut ex Hebræo uerti potest. Quare in eodem Psalmo prius dixerat: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas.* Ipsum boni desiderium bonum gustum concupiscit. Multum ille in Aristotele profecit, cui potuit Aristoteles placere. Multum ille ad uitam æternam profecit, cui potuit uita æterna placere, cui potuit cœna magna arridere, qui potuit cum Propheta dicere: *Latus sum in his, quæ dilecta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*

4. Villam emi: & necesse habeo exire, & uidere illā.

Locus moralis de uana ambitione, & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, quo minus ad cœnam magnam uocati ueniant. *In uilla enim empta, dominatio notatur, & superbia castigatur,* ait S. Augustinus. Nam & ideo non dicit se exire, ut colat illam, uel utatur illa; sed ut uideat illam. Emerat quippe, non necessitatis, sed uoluptatis, & honoris causa: quæ etiam inter Christianos maxima hodie infamia est. Præter habitationem in urbe, honestam, & commodissimam, in agris quoque uillas habere debent, ad splendorem, & uoluptatem comparatas, ad quas uidentur interdum exeant. Quibus Propheta dicit: *Ua uobis, qui domum ad domum coniungitis, & agrum ad agrum usque ad terminum loci. Nunquid uos soli habitabitis in medio terræ?* In hac infamia excelluit Nero, qui sic in urbe domum ad domum coniunxit, ut de eo caneretur.

E 4

Roma

Roma domus fuit: Veies migrate Quirites.

Si non & Veies occupet ista domus.

Enarra. in
Psal. 131.
Apophreg.
m. 1. ca.
Laert. 11. 6.

Similiu.

Psal. 131.
Aug. enar.
rat. ibid.

De ciuit.
Dei. li. 19.
cap. 14.

Cap. 15.

Tota huius mali radix superbia est, quam uanitas fouet. Sapienter Augustinus: Priuata res ipsa in qua homo requiescit, superbos facit. Quam uidelicet non ad utrum, sed ad libidinem tenet, ut dominus rerum multarum habeatur. Hanc insaniam falsè taxauit Diogenes: Inter seruos, ac dominos malos, (quales omnes superbi, & dominandi cupidi sunt) prater uocabula nihil aliud interist, nisi quòd incipia seruiant dominis, domini seruiant cupiditatibus. Sicuti ab illis cibis, & potibus maxime cauendum, qui etiam saturos, & non sitientes ad edendum, ac bibendum prouocant; quia naturæ officium, & dum uoluptati, non necessitati seruiunt, naturam incautè obruunt, atque extinguunt: sic illa possessio animæ maxime periculosa est, quæ nulli necessitati: sed soli uoluptati subterruit. Sicut arbores per præcipitia nascentes, non hominum, sed coruorum utibus fructus asferunt: sic rerum possessio ad uoluptatem, non necessitatem comparata, animi actiones non Deo, sed diabolo seruientes profert. Ad Dei cenam uenire non potuit, cuius animum tam uana cupiditas occupauerat. Dicit Propheta: Si introiero in tabernaculum domus meæ, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Abstinentum donec, si non à possessione, saltem ab amore rei priuatae, ut locum faciamus Domino. Qui ideo solum possidet, ut amet id quod possidet, ut in eo se oblectet, locum Domino non facit; quia suæ cupiditati, quam odit Dominus, totum locum reueruauit. Hæc dominandi libido, & multa possidendi cupido, ut hominibus ceteris dominemur, cum peccato, & per peccatum intrauit in mundum, ut his uerbis sapienter docuit S. Augustinus: In domo iusti uiuentis ex fide, & adhuc ab illa cœlesti ciuitate peregrinantis, qui imperant, seruiunt eis, quibus uidentur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio cōsulendi, nec principandi superbia, sed prouidendi misericordia. Hos naturalis ordo præscribit, ita Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piscium maris, & uolaritum cœli, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi rationabilibus domi-

nari 2

nari: non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis, quàm reges hominum constituti sunt, ut etià sic insinuaret Deus, quid postularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe seruitutis, iure intelligitur imposita peccatori. Proinde nusquam Scripturarum legimus seruum, antequam hoc uocabulo Noe iustus peccatum filij uendicaret, dicens: Maledictus Chanaan. Seruus seruorum erit fratribus suis. Nomen itaque istud culpa meruit, non natura. Hæc ille. Sicut ergo nemo natura seruus est, sed culpa sua; & nemo natura aliorum dominus cupiditate dominandi, sed uitio suo, qui ad imperium uertit, quod officij tantum est: sic ita transuersum hæc uitiosa dominandi cupiditas hominem agit, ut, quia suis censuris dominari uult, Deo Domino Deorum seruire detrectet, & ad eius mensam uocatus uenire recuset. Ait enim: Neceſſe habeo exire. Nec mihi uacat, nec mea dignitas, & status amplitudo fert, ut quotidie Deo seruiam; ut ad Ecclesiam, ad conciones, ad Sacramentorum perceptionem me conferam vulgi more; ut uicius sobrietatem, uestitus mediocritatem, familiaris simplicitatem retineam. Deinde, est mihi honorifica conditio comparanda, est in sæculo splendide uiuendum, utique malis artibus eò perueniatur. Malo in terris dominari, & honoratus esse, quàm ad cœnam magnam uocatus uenire. Hæc est uox huius primæ excusationis: quæ & adeò honesta videbatur, ut diceret: Rogo te, habe me excusatum. Nihil facio præter morem, & consuetudinem mortalium. Sic oportet fieri. Necesse est me temporibus, ac locis, ac personis accommodare. Deus tuus hoc facile mihi donabit. Sed concludit Christus. Dico uobis, quòd nemo uiuorum illorum, qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Istæ excusationes uanæ, & friuolæ, in sola cupiditate, & uanitate fundatæ, nullum apud me habebunt locum. Contra ambitionem, & de fuga honorum, uide in alijs Dominicis, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 1. Quadragesi. text. 8. & Dominica 2. Quadragesi. text. 3. & Dominica 4. Quadragesi. text. 6. & Dominic. Palmarum text. 6. hic tamen pauca adijciemus. Quantum ambitio, & honorum cupiditas a Deo retrahat, & ne ad cœnam magnam

Genes. 9.

Simile.

Ambitio-
si excusa-
tio.

Ambitio
iniqua.

Exempla.

Iudith 1.

1. Mach. 1.

2. Mach. 6

1. Re. 15.

Hester 6.

Epist. 95.

Similia.

Exemplū.

Simile.

Exemplū.

Plutar. lib.

detrāquil.

animi.

magnam uocatus ueniat, infeliciter impediat, multa decent. Primum animi semper inquieti ambitiosus est, semper ascendere cupiens, & presenti honore non contentus. Nabuchodonosor, uicto Arphaxad rege, omnem sibi terrā subiugare vult, Antiochus rex Asiæ, subiugat sibi Aegyptum. Aegypto superata, inuadit Iudæam. Illa spoliata, ciuitatem Elymaidem in Perside nobilissimam depredari, & in ea dominari affectat. Absalon paternum regnum affectans, dicit: *Quis me constituet iudicem super terram, ut ad me ueniant omnes?* Aman non contentus tota gloria in regno Assueri, quia ab uno Mardochæo Iudæo non honoratur, omnia pro nihilo habuit, & totam Iudæorum gentē internecioni dare contendit. Ambitosus (ait Seneca) instar turbinis est, qui rapta conuoluit, sed ipse antea uoluitur, & ab hoc maiore impetu incurrit, quia nullum illi sui regimen est. Sicut lapis deorsum cadens non sistit, donec ad fundum ueniat, & qui potuit non cecidisse, loco suo manens, locum egrediens, modum tenere non potest: sic ambitio moderationis fines egressa, nullum ambiendi modū facit. Sapienter Cyneas philosophus hanc insaniam Pyrrho Spartharum Regi demonstrauit. Pyrrhus cum Romanis bellum gerens, rogatus à Cynea, quid illis subactis faceret. Italiam (inquit) totam occupabimus: quid Italia subacta, Siciliam (inquit) uicinam capiemus: quid capta Sicilia, superest (inquit) Libya, & Carthago, quibus captis facile Græciæ dominabor. Sed deleis omnibus, quid tandem facturus sit, rogatus, respondit: Tunc otio, & amicis fruamur, nosq; inuicem oblectauimus. Tum Cyneas: At quid uetat, o Rex, quo minus nunc eodē otio perfruaris; nisi quæcūq; ambitio te quietum esse non sinit? Sanè quemadmodum hi, qui non sitientes bibunt, & non esurientes edunt, etiā ea, quæ esurientes ac sitientes sumpserant, reuolunt; & dum superfluos ingurgitant cibos, necessarijs priuatur: sic omnino ambitiosi. nouos semper honores appetentes, nec illis quos habent patiuntur. Quid Alexandro pro fuit totius Asiæ dominium, qui non secus ac si mendicus esset, lachrymabatur, quod totum mundum suo imperio non subiugasset? Cum enim audiret Anaxarchum infinitos esse mundos differrentē, ille lachrymasse dicitur: percontantibusque

quæ amicis, ecquid lachrymis ei dignū contigisset? an non (inquit) æquum est me flere, si cū infiniti mundi esse dicatur, haud dū unius domini facti simus? Sanè sicut calcæus ad pedis figuram accommodari solet, nō pes ad calcæi modum; sic honores, uel magni, uel parui videtur, prout quisque affectus est. Sicut ergo morbo famelico liberari debet, qui de iusta cibi mensura conqueritur: sic ambitionis uitiū animo eiiciat oportet, qui suo statu, & loco contentus non est. Sicut enim canis famelicus ad mensam domini astans, offas illi obiectas uno momento deuorat, & unā post aliam incessanter accipit, quumq; multas acceperit, perinde adhuc expectat, & abblauditur, & sublatrat, ac si nihil accepisset: sic Ambitosus, honoris, & dominationis appetens nouis semper honoribus inhiat, assentatur, ambit, non secus, ac si omnium indigentissimus esset, utcumq; plura adeptus, quam meruit. Hoc ipso enim, quod ambit, nec eo, quem tenet, honore dignus est. In alijs uitæ negotijs nemo tam demens, qui illud in se opus suscipiat, cui se perficiendo idoneum nō uidet. Sartori si panni segmentum porrigas, iubens, ut inde tunicam cōficiat, totum dē respondet; se id non posse facere. Idē faciet sutor, si ex frusto corij calcæos tibi fieri petas. Ad honores, & dignitates omnes idonei sumus, nec segmenta nostra, & frusta, & tenuitatem propriam consideramus. Hic nemo se excusat, nisi, qui maxime idoneus est. Quum Abimelech, Gedeonis fortissimi ex concubina filius, regnum ambiens, opere, & auxilio Similitarum regnum adeptus esset; occisis septuaginta filijs Gedeonis super uno lapide, Ioatham minimus, qui solus euaserat, ambitionis huius nefaria turpitudinem hac parabola eleganter expressit. *luerunt ligna, ut ungerent super se regem, dixeruntq; oliuæ, Impera nobis: qua respondit; Nunquid possum deferere pinguedinem meam, qua, & dii, & homines utuntur, & uenire, ut inter ligna promo uear? Dixeruntq; ligna ad ficum, & ad uitē tantundē: quæ etiā responderunt, se nolle relinquere dulcedinem, & fructus suauissimos suos, ut inter ligna imperarēt. Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnū, Veni, & impera super nos: qua respondit eis: Si uerē me regē super nos constitutis, uenite, & sub umbra mea requiescite: si autē nō uultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret*

Similia.

1

2

3

4

Exemplū.

Iudic. 9.

Parabola.

Ambitio

uirtutem

eneceat.

Remoret cedros Libani. Docet hæc parabola, uiros uirtutum pinguedine, ac dulcedine plenos, honores non appetere, & ab illis abhorre, metuentes ne pinguedinem, ac dulcedinem suam honores illi ipsis auferant, (ut in alia Dominica ostensum est) aridos autem, & infructuosos homines, qui ad nihil nisi ad contentionem valent, talia ambire. Rhamus enim, (ut apud Iosephum uidere est) species quædam rubi est nodosa, spinis plena, cuius lignum ad ignaria ualet. Non mirum si ambitio à cœna magna remoratur, quæ tota uirtutis pinguedine hominem euacuat. Sed & inde eius turpitudine manifesta fit, quod omnibus modis occultare se, & latere cupiat, ut qui maximè ambiciosus est, nihil minùs uideri uelit. Vnde D. Bernardus: *Ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit; & cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocrisis, latebras amat, & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum uitium in imò iacet. Videt tamen omne sublime, sed uideri ipsa refugit.* Atqui, quàm grande peccatum sit, quàm superba uerecundia, qua terram, & cinerem pudet, nò quidem subijci, sed non dominari, ideoque suam gloriam studiosè querere. Redemptoris nostri uerba nos doceant. *Sed ego (inquit) gloriam meam quero. gloria mea nihil est.* Non deceit Christum suam gloriam querere; & nos decebit? Illi hoc non licuit; & nobis licebit? Ille querendo suam gloriam, eam perdidisset; & nos querendo nostram gloriam, non perdemus eam? Sanè fiet, quod Apostolus scribit: *Gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt.* Quod multa nos Scripturarum exempla docent Nadab, & Abiur igne perierunt, quando alieno igne offerre Domino incensum, ut magis honorarentur, uoluerunt. Ieroboam uitulos aureos fecit, ut regnum suum sibi confirmaret; ne populus Hierosolymam ad orationem ascenderet. Sed propter illam idololatriam tota stirps eius regno excidit. Adonias Abisag Sunamitidem in uxorem petens, ut apud populum honoratior esset, uita priuatur. Achitophel consiliu Absaloni dans de persequendo mox Dauide, quia non id acceptauit Absalom, nec eum honorauit, abiens domum suspendit se. Absalom ipse, qui sollicitabat corda filiorum Israel, ut pulso patre regnaret ipse, in quercu suspensus interijt.

Epist. 126.

Ioan. 8.

Philip. 3.

Exempla.

Leuit. 10.

3. Reg. 12.

2. Reg. 2.

2. Rc. 16.

2. Rc. 18.

terijt. Antiochus post amplissimas uictorias adhuc in Perside regnare cupiens, & repulsam passus, præ animi more interijt. Iason impius dominandi libidine totius Iudææ pacem perturbans, in summa egestate exul, & contemptus ab omnibus perijt. Omnibus istis *gloria ipsorum in confusionem erat.* Sicut pueri post papillones tota die currunt, sæpiùs cadentes, & post omnem laborem nihil aliud apprehendunt, quàm uermiculum, & puluisculum deargentatum: sic ambiciosi post innumeros conatus, sumptus, fraudes, adulationes, & similia, etsi, quod ambiunt assequuntur, ad finem uitæ cernunt se nihil, nisi conscientia uermem, & inanem puluerem adeptos fuisse. Et tamen propter fumum inanem excusari uolunt, ne ad cœnam magnam uocati ueniant.

5. *Fuga boum emi quinque: & eo probare illa.*

Locus moralis contra auaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem, alterum impedimentum, & excusationem friuolam, sed vulgarem, ne ad cœnam magnam ueniat. Nemo inuentis frugibus glandes comedit. Nos tamen ad cœlestia uocati, terrenis oblectamur. Appositè Chrysostomus: *Si et huius es, & nihil post hanc uitam sperares, difficile forsitan esset, rerum terrenarum affectionem deponere. Nunc autem cœlum expectans: & ea, quæ in cœlis sunt, hoc tibi difficile uidetur? Si contrariu dicere; Expete diuitias: potius mihi succenses, dicens: Quomodo hoc faciam? cœlum expectans, à quo ista me retardat? In iuriam tibi facerem, si proposito auro, & pretiosis lapidibus plumbum tibi appetendum dicerem. In ciuilem esset, & ingratus hospes, qui ad splendidissimas epulas inuitatus, antequam cœna accederet, cepis se, & alijs replet, unde optimorum ciborum, & sibi fastidium, & alijs nausæ ex odore tetro conciliaret. Nos ad cœnam celestem uocati, luto huius mundi sic animu pascimus, ut, & nobis cœlestia fastidium generent, nosque celestibus pessimus odor simus. Sapienter Augustinus: *Amor rerum terrenarum, uiscus est spirituum pennarum.* Sicut enim nulla aquila, si ingentes capæ pedibus alligarentur, uel unum pedem à terra se suble-*

2. Mach. 9.

2. Mach.

4. & 5.

Simile.

Auaritia.

In Acta

Apostol.

Hom. 7.

Simile.

Simile.

Serm. 33.

de uerb.

Dom.

Simile.

Domin. 1.
Aduent.

Domi. Se-
xag. text. 6.
loco 2.

1. Ioan. 2.

1. Cor. 7.

Hom. 36.

in Euang.

Eccl. 40.

Prou. 9.
Simile.

Exod. 3.
Allegoria.

Domin. 4.
post Pa-
scha. text. 2.

Ioan. 4.

Simile.

Eccl. 78.

uare possit: sic cura, amor, & sollicitudo rerum terrenarum, animam deprimit, ne sursum feratur. Hac de re iam in alijs Dominicis multa diximus. Viscus utramq; auiculæ alam constringit, ut sursum ferri nequeat. Cupiditas rerum terrenarum, & intellectum, & uoluntatem sic implicatas tenet, ut ad cœlestia se erigere non ualeant. Clamat igitur saepe Scriptura; ne hoc nos uisco implicemus: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.* Non dixit; Nolite habere, sed, nolite diligere. Rursum: *Reliquum est, ut qui emunt, sint tanquam non possidentes; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utentes.* Mundo utitur (ait sanctus Gregorius) tanquam non utatur, qui, & necessaria cuncta ad uitæ ministerium congregat, & tamen hæc eadem non finit menti suæ dominari: *Nihil enim est iniquius, quam amare pecuniam,* & consequenter, pecunia æstimabile: *Hic enim, & animam suam ueniale habet, quoniam in uita sua proiecit intima sua.* Hoc est, in pecunijs conquirendis cura, & cogitatione se totum euiscerauit. Clamat Sapientia: *Relinquitte infantiam, & uiuite, & ambulate per uias prudentia.* Infantia appellat, quæ sunt puerilia. Diligentes enim temporalia sunt similes pueris, qui magis afficiuntur ad unum pomum, quam ad unum regnum; sicut iste sua iuga bouum prætulit cœnæ magnæ beatitudinis æternæ.

Moyfes, ut uideret rubum ardentem, sed non comburentem, propriusq; accederet, iubetur prius *soluere calceamentum de pedibus suis*: quia terrenarum amor prius exuendus, ut cœlestium amor in animum admittatur: de quo suprà in alia Dominica. Mulier Samaritana audito Christi sermone, reliquit hydriam, & abiit in ciuitatem, ut Mesiam se inuenisse nunciaret. Talis debet esse affectus noster erga cœlestia, ut præ illorum desiderio, & amore relinquamus hydrias nostras aqua plenas, bona huius mundi rota fluxa, & caduca. Sicut anguilla, quo magis stringitur, eo minus tenetur; sic terrenis opibus quo arctius adhaeremus, eo minus sunt nostræ, & in nostra potestate; quia nobis magis dominantur, quam seruiunt, & nocent amore, quæ poterant prodesse usu. *Qui tenet aratrum* (ait Scriptura,) *& qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum: & enarratio eius in filijs taurorum.*

taurorum. Cor suum dabit aduersandos sulcos, & uigilia eius in sagina uaccarum. Docet unumquemque in eo totum esse quod diligit, sicut hic inuitatus ad cœnam magnam sic totus erat in iuis bobus, ut cœnam cōtempserit. Ut sapienter scribit S. Gregorius. *Si cuncta mundi relinquere non potes, sic tene quæ huius mundi sunt, ut per ea non tenearis: ut terrena res possideatur, non possideat. Sit res temporalis in usu, æterna in desiderio: hæc ut in itinere, illa ut in termino. Quasi ex latere respiciatur, quicquid in hoc mundo agitur. Ante nos autem tota mentis intentione illa spectemus, ad qua tendimus. Nam & omnia retinendo relinquimus, si sic temporalia gerimus, ut tamē tota mente ad æterna tendamus.* Hæc ille Homil. 36. in Euange. Giezi pecuniam auarè natus qua uincta & oliueta emerit, & in hoc sæculo direxerit, ab Eliseo eijciatur, & lepra Naaman Syri percutitur, & lepra illa sicut nix alba erat. Qui bonis conquirendis auarè incumbit, à nuptijs Agni excluditur, & à cœna magna; lepra peccatorum hominum infidelium ei adhæret: & sicut nix oculos perstringit, ne uiam uideas, sic cupiditas, & amor terrenorum caliginem menti offundit, ne uideantur cœlestia. Hæc est auaritiæ siue naturæ, siue pœnæ: *Homini bono* (ait Salomon) *in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiā: Peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam, ut addat & congreget, et tradat ei, qui placuit Deo.* Hæc afflictio & cura superflua auari duplex ei pœna est; quia & in præfenti animum molestat, & futuræ beatitudinis delectationem, ideoque & fruitionem tollit. Ad cœnam enim magnam nemo uenit, nisi qui eam uehementer desiderat. *Qui sitit ueniat ad me,* ait huius cœnæ Dominus. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sitiire cœlestia non potest, qui sitit & appetit terrena. *Qui uult esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Amat hoc sæculi, qui diuitias amat. *Anima saturata calcabit faenum, & anima furientis etiam amarum pro dulci sumet.* Diuitijs saturatus negliget cœlestia; sed eliciens iustitiam, nullum pro cœlestibus laborem subterfugiet. Auarus ad modum talpæ niger est per nequitiam, cæcus per ignorantiam; quot habet possessiones, tot facit cumulos, in quibus se sepelit per

Allegoria.

4. Reg. 5.

Eccl. 2.

Ioan. 8.
Math. 5.

Iaco. 2.

Prou. 27.

S. Bonauent. Dieta salutis. capit. 6.

Similia.

conti-

continuum sollicitudinem. Quicquid fodit, ponit supra se, quia de omnibus facit Deum suum. Sicut porcus dum uiuit, nihil ualet, & est sordidum animal, ab omni conuerfatione alienum, & ad quemlibet contactum horribiliter grunnit & vociferatur, ad mortem se peti putans, quia nec lac, nec usum ullum habet, sed quando moritur, tunc primum ualere incipit, & in cibum esse: sic auarus dum uiuit, nec Deo gratus, nec hominibus utilis est, in quolibet morbo mortem horribiliter timet, quia omni se uirtute nudatum uidet, & non nisi ad poenam uocari nouit, sed quum moritur, quæ inuitus reliquit in usum ueniunt. Sicut canis sequens duos homines, in capite uiarum ostendit quis sit dominus eius, eum sequens, & extraneum dimittens: sic auarus extra tentationem sequens Deum & mundum, in capite uiarum exorta tentatione, in qua aut diuitias, aut Deum relinquere oportet, uocatus ad cenam magnam, ad officium hominis Christiani, ibi ostendit quis sit dominus eius, adherens bobus suis, & dimittens cenam magnam. Sic sanè hanc uitam auari ducunt, quasi aliteram ex pecunia acturi essent, non hanc præsentem. Neque uero mirum, si ad cenam magnam uocatus auarus & mudi amator se excusat, & quasi ex iusta causa uenire detrectat. Sibi quippe persuadet, aliquid sibi semper deesse, ideoque augendo cumulo semper debere intendere. Est enim ferarum immanium instar, quæ plus quam fames exigit, mordent. Si quis multum edierit, multumque biberit, nec unquam expleatur, adit medicos: percontatur quid sit morbi. At si quis plura quam sat est possideret, plura nihilominus concupiscat: hic non se ægrum, sed sapientem putat, & summa ratione id agere quod agit. Cæterum sicuti morbo illo antedicto laborantem, non expletione, sed purgatione opus habere iudicamus, & uomere, iubemus, quia non inopia sed acore, & calore præter naturam laborat: sic auarus cupiditatis morbum deponat oportet ut satietur. Plato ad quandam accumulandæ pecuniæ semper incumbentem. O improbe, inquit, ne possessioni augenda studeas, sed minuenda cupiditati.

Simile.
Plut. li. de
cupidit. di
uitiarum.

Simile.

Stob. ser.
8. de iniur.
fuit.

Apophtegma.

Hom. 64.

in Matth.

Simile.

Appositè Chrysostomus: Si hoc tibi aliquando in mentem ueniret, ut more uolucrum uolares, quomodo hæc absurditatem reprime-

reprimeres? utrum fingendo pennas, alinque, ad uolandum instrumenta faciendo, an potius suadendo tibi ipsi uesana esse hæc & rei impossibilis cupiditatem? & sic & hic facito. Plane enim facilius est hominem uolare, quam acquisitione & accessione pecuniæ cupiditatem habendi terminare. Nam, ut alibi idem eleganter scripsit. Veluti ebrijs occasio sitiendi est uini copia & augmentum: Sic plura possidens plura concupiscit, & dum perpetuo cumulum auget, morbum perpetuo nutrit. Studium. n. habendi non eos obuiam partem exultat, sed ob ea, quæ deesse uidentur cupiditati, potius angit. Quam absurditatem alio in loco accommodatè explicat: Vnūquodque, inquit, crescentium quum ad iustam sibi, convenientem statum mensuram peruenit, definit augeri; argentum uero auari nunquam auferere desinit. Monstrum est igitur. Sanè monstrum horrendum, informe, ingens, animæ cui lumen ademptum est, & quibusuis aquarum ui exundatius. Igne uehementior est, ait Chrysostomus: quia omnia continuando sinibus suis occupat; ea quæ sunt uicini, sibi aufert. Mox ubi alium sortitur uicinum, & quæ illius sunt ad se rapit. Quomodo enim flumina (ait S. Basilus) ex paruis iniurijs exeuntia, deinde paulatim incrementum intolerabile in progressu accipientia, impetu demum uiolento quicquid obicitur, secum trahunt: sic auari potentes, quo magis crescut, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur. Huiusmodi ergo studijs occupati, totique immerfi, ad cenam magnam, quæ horum contemptum docet, & alio uocat, animum intendere nequeunt. Sed quid prodest homini, si uniuersum hunc mundum lucris fecerit, anima uero sue detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filij Israel, cogente Pharaone, dispersi sunt in omnem terram Aegypti ad colligendas paleas: & post omnem laborem flagellis ceduntur. Amatores huius mundi in quiescilijs & paleis pecuniarijs conquirendis, tota uita occupantur, cupiditate eos sua ad hoc instigante: & in fine pro omni mercede daemonibus Dei exactoribus flagellantur. Auaritiæ causa Acham lapidatus, Giezi lepra percussus, Ananias & Saphira subita morte extincti, Iudas laqueo uitam finiuit. De hac cupiditate dixit Apostolus: Radix omnium malorum.

Homi. in
diuites a-
ueros.

Simile.

Super Pla.
14.

Simile.

Homil. in
aliquot
Script. loc.
Simile.
Homi. 7.
in auaros.

Matt. 10.

Exod. 5.
Chrysost.

Hom. 40.

in Matth.

Allegoria.

Exempla.

Iosue 7.

4. Reg. 5.

Act. 5.

Matt. 27. *rum cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide,*
1. Tim. 6. *& inferuerunt se doloribus multis. Avarus avarum expoliât,*
Exhame- *spoliandus tandem & ille, quod his uerbis eleganter Dicitur*
ron Ho- *Basilii exponit: In mari piscis minor esca maioris est, ut*
mil. 7. *is qui minorem superauerat alterius prada fiat, & ambo tñ*
Simile. *simul deglutiuntur, & unum ultimi piscis immersi uentrem*
ingrediuntur. Quid interest inter eum & ultimum piscem,
qui sua intemperati diuitiarum cupiditate tenuiores se deglu-
rit. Ille pauperis patrimonium raptum habuit, tu illi oppress-
um partem tuarum fac. Itatum fecisti, uide ne qui piscibus
accidere solet, idem tibi finis eueniat; hamus forsitan, aut
nassa, aut etiam rete. Exempla esse possunt illustria, Mauri-
tius Imperator, qui alioquin bonus, sed auaritia incredibi-
li laborans, nec militibus in Thracia stipendia soluens,
nec Longobardos per Italiam grassantes, ut pecunijs par-
ceret, impediens; exosus omnibus, à Phoca, infimæ sortis
homine, vxore prius & liberis ante oculos eius interfectis,
crudelissimè occiditur: & Stilico tyrannus, qui à militibus
etiam simili ex causa occisus fuit, caputq; eius lapide ori
infixo, unâ cum dextera manu hastæ superpositû, publicè
per castra gestatum fuit, clamante præcone: *Date eleemo-*
synam homini auaritia insatiabilis. Hoc igitur malum ut
ad exitum in hac uita miserabilem sæpè perducit; ita æter-
næ uitæ beneficio sapissimè priuat.

6. Et alius dixit: *Vxorem duxi: & ideo non possum*
uenire.

Carnis li-
bido.

1. Pet. 2. 3

Lib. de ho-
nest. mul.
cap. 2.

Locus moralis contra omnem effrenem carnis libidi-
nem, quæ violentum est adeundæ beatitudinis obstacu-
lum, & accerrimum impedimentum, planeque tyranni-
cum. Ideo hic solus dixit. *Non possum uenire.* Non quia vin-
ci hoc peccatum, aut resisti huic tyranno non possit; sed
quia nisi difficillimè nō potest. *Abstinete uos à carnalibus*
desiderijs, quæ militant aduersus animā, ait Apostolus *inter*
omnia certamina Christianorum (ait Augustinus) *sola du-*
ra sunt prælia castitatis, ubi quotidiana est pugna & rara
uictoria. Graue namque sortita est castitas inimicū, cui quo-
tidie resistitur, & semper timetur. Sic & D. Ambrosius: *For-*

nica-

nicationem fugimus sequentem, qua non post nos, sed nobis
sequitur. Nosmetipsos ergo diligenter uideamus, ne dum illā
fugimus, nobiscum eam portemus. Ideo Apostolus hoc uitij
genus toto impetu fugiendum esse docet. *Fugite,* inquit,
fornicationem. Cetera enim uitia uincuntur resistendo, e-
tiam diabolus ipse, quia quanto magis homo in alijs par-
ticularia tractat, tanto minus in eis innenit unde delecte-
tur, sed magis anxietur. At in hoc uitio quanto homo
magis cogitat particulare, tanto magis incenditur. Vincit
autem fugiendo, omnesque eius cogitationes celerrimè
abijciendo. Quare monet Apostolus; ut omnis immundi-
tia, fornicatio, scurrilitas, turpiloquium, nec nominetur in
nobis. Huius mali pertinaciam his uerbis docet S. Hiero-
nymus: *Auaritia calcatur a plerisque, & cum marsupio*
deponitur. Maledicam linguam indictum emendat silentiū.
Cultus corporis, & habitus vestium, unius hora spatium com-
mutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt: & quod fo-
ris est, facile abijcitur. Sola libido insita a Deo ob liberorum
procreationem, fines suos egreditur, redundat in inuim, &
quadam lege natura in scelus erumpit. Grandis uirtutis est,
& sollicita diligentia superare quod natus sis, in carne non
carnaliter uiuere tecum pugnare quotidie, & inclusum ho-
stem Argi ceterum oculis obseruare. Hec est huius impedimē-
ti difficultas: sic carnis libido impedit ne ad beatitudinem
perueniatur. De ipso recto, & honesto carnis usu coniuga-
li proponit exemplum Christus, ut quum in ipso honora-
bili coniugio, & thoro immaculato difficultas inueniretur,
multo magis omni illicita carnis libidine eam inueniri
non dubitemus. Hortatur Apostolus ad cælibatum, quia
ipsum matrimonium, etsi licitum, impedimentum tamen
est orationis, cultus, & amoris Dei. *Volo* (inquit)
uos sine sollicitudine esse: Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ
domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore
est, sollicitus est, quæ sunt mudi, quomodo placeat uxori, & di-
uisus est. Propter hanc diuisionem, dixit iste in Euāg. *Non*
possum uenire. Debeo cogitare ea, quæ sunt mudi, quomodo
placeam uxori, familiae, liberis, rei domesticæ prouidere
debeo: non uacat de Deo cogitare. Quare Apostolus
mox ad uirginitatem exhortans, ait: *Hoc ad utilitatem*
uestram

De peni-
ten. lib. 2.
cap. 14.
1. Cor. 6.
S. Thom.
in Com-
men. ibid.

In epist. ad
Furia.

1. Cor. 7.

Ibidem.

*uestram dico; non ut laqueum uobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem praebeat sine impedimento Dominum obsecrandi. Quod si uerò honestissimum matrimonium impedimentum est obsequij, & cultus diuini, & amorem erga Deum diminuit, quia animum ad saecularium rerum curam abstrahit, quid erit in illis coniugijs ubi uxor, uel improba ad frequentem iracundiam rixas, & iurgia; uel superba ad multum uestimentorum luxum; uel inuida ad simulates foris; uel lasciuia ad zelytypiam, & suspiciones domi; uel denique luxuriosa ad uariam libidinum sceditatem, uirum sobrium, mansuetum, pacificum, & castum prouocabit? aut ubi uir improbus uxorem bonam ad huiusmodi incitabit? In tali matrimonio, quam uerè utraque pars dicet: *Vxorem duxi, uiro nupsit; & ideo non possum uenire.* Si prima parentis nostri uxor, quam ipse Deus Adamo sociam dedit, cum ad peccatum induxit, & paradiso eiecit; quantum timendum est, ne quam tu ipse tibi elegeris tantumdem tibi faciat? Socrates se consulentibus, de ratione matrimonij contrahendi dixit: *Quemadmodum pisces, & adolescentuli, qui nondum intra nassas sunt, uolunt intrare, qui autem iam intus sunt, uolunt exire: sic & uos, ne idem uobis accedat, uidete.* Paulus Aemilius quum diuortij eius cū uxore nobilissima facti amici mirarentur, causamque inquirerent ostenso quē gestabat calceo nouo, dixit: *Nemo uestrum, quia me parte calceus premit, nouit, ego id tantum persentio.* Charondas in his legibus, quas Thurijs tulit, scriptū reliquit illud Philemonis Comice: *Se non mirari, qui semel esset mare ingressus, sed qui iterum; ita eū non admirari, qui unā uxore duxisse, sed qui alteram.* Quare Cicero rogatus ab Hircio, ut post Terētia repudiū sorore eius duceret, negauit dicēs: *non posse se uxori, & philosophia operam dare.* Thales philosophus urgenti matri, ut uxorem duceret, *Non est adhuc, inquit, tempestiuum.* *Emensa ferè atate, acutus illi instantiam, inquit, intempestiuum est.* Idem à Solone Atheniensis ad nuptias incitatus, tacuit primum: sed paulò post, quum nuntium quasi Athenis uenientem subornasset, qui Solonis filium mortuum, & publico funere eductum nuntiaret, remque illam agerimè, Solon sciret, tum Tha-*

Antonius
i Melissa.
part. 2.
Serm. 14.
Apophteg-
mata.

1

2

Domit
Brufon, fa.

cer. lib. 7.

3

4

5

6

les

les ridens: *Hac me, inquit, Solon à nuptijs, & procreandis liberis debortantur, quia te hominem fortissimum, & constantissimum frangunt.* Sanè, quae nuptiarum incommoda Socrates de uxore ducenda rogatus commemorat, *perpetua solitudo, querelarum contextus, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, & garrula socrus lingua, subfessio alieni matrimonij, incertus liberorum euentus,* facile docent, quam uerè dictum sit, *Vxorem duxi: & ideo non possum uenire.* idest, nisi difficillimè possum uenire. Quamquam praecipuum incommodum diuisionem, & distractionem à Deo, rebusque diuinis, quam Paulus assignat, sapientissimus ille Philosophus uidere non potuit. De incommodis nuptiarum plura uide apud diuum Hieronymum.

Ceterum si legitimum ipsum matrimonium tantum salutis impedimentum est; quale erit uaga, & illicita, quae uis carnis libido? Sanè nihil hominem magis à Deo auellit, & tenacius auulsum retrahit. Sicut enim qui adhæret Deo, per amorem castum, unus tum eo spiritus est, ideoque spiritu Dei perpetuò agitur: sic econtrà carnis libido hominem totum carni immergit. Qui enim adhæret meretrici, unum corpus efficitur. Idcirco Apostolus (ut annotauit diuus Chrysostomus) non dixit: *Accipiens membra Christi,* coniungam ea membris meretricis (quod solum indignissimum foret) sed dixit: *Accipiens membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.* Hoc igitur peccatum habet maximam ad creaturam conuersionem, & à Deo auersionem: quia cum creatura, quam forè amat, unum fit. Sic ergo creaturae turpi amorem unitus, uerissimè dicere potest: *Non possum uenire.* Nullus hic excusationi locus est. Alligatus, & unitus alteri sum: separari nequeo. Noa sic uisco auiculari frondibus irretuntur, ut auolare nequeant, non sic cemento lapides in ædificio continentur, ut dissolui structura non possit; non sic glutine, & bitumine ligna coniunguntur, ut firmiter cohaereant, sicut libidinis usus hominem carni immergit, nec cum Dei spiritu quicquam commercij habeat. Quemadmodum enim aqua quamdiu suam retinet naturam, igni aduersatur, atque resistit; sed si in ardentem focum iniecta in ignem uertatur, ipsum ignem

In lib. con-
tra Iouinia-
num.

Vagè libi-
dinis turpi-
tudinis.

1. Cor. 6.
In Cômē.
ibidem.

Similia.

vehementius accendit: sic in homine uoluptuario ipse spiritus in carnem uersus, non nisi carnis desideria perficit. *Libido* (ait Augustinus) *non solum totum corpus, nec solum extrinsecus, uerum etiam intrinsecus uendicat, totumque commouet hominem, animi simul affectu, cum carnis appetitu coniuncto, atque permixto, ita ut momento ipso temporis, quo ad foedissima eius uoluptatis peruenitur extremum, pend omnis acies, & quasi uigilia cogitationis obruatur.* Explicat hoc ipsum D. Ambrosius, exponens illud Apostoli; *Qui fornicatur, in corpus suum peccat: Cetera*, inquit, *peccata etsi per corpus fiant, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam, & obnoxiam, quemadmodum commiseri facit animam cum corpore, quasi ei immergi usus libidinis agens in opere fornicationis.* Tunc enim ita agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere: quia ipsam mentem captiuam subdit ipsa submersio, & absorptio libidinis, & concupiscentie carnalis.

Nec uero in actu tantum huius peccati ista sit mentis submersio, sed & post actum. Huius enim sede libidinis usu magis ipsa accenditur, & irritatur: ut de hoc proprie peccato dixerit S. Ambrosius: *Facilius inueni, qui seruauerint innocentiam, quam qui congruè egerint poenitentiam.* ideoque, ut in alio loco demonstrant, certamina uiduarum actiora sunt, quam uirginum. Et quum in omnibus peccatis consuetudo peccandi maximam afferat emergendi difficultatem, ut in alia Dominica explicuimus, tum potissimum in peccato carnis. De hoc enim Scriptura dicit: *Fornicatio, & ebrietas* (quæ sunt quasi pedissequa, & domina, nam in uino luxuria) *auferunt cor.* De hoc dicitur: *Infixus sum in limo profundi, & tempestas aqua demersit me.* De hoc proprie dixit Salomon: *Ignorat, quod ad uincula stultus trahitur.* De hoc dixit Ieremias: *Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus uarietates suas: & uos poteritis benefacere quum didiceritis mala.* Illa enim mala erant, sicuti subiungit: *Adulteria tua, & hinnitus tuus, & scelus fornicationis tuae.* De hoc carnis peccato disputauit Augustinus; quando de difficultate prauæ consuetudinis ea scripsit, quæ superius ex eo citauimus Dominica citata. Nec in sua conuersione aliam maiorem inuenit

Exempla.

Domini. Sc.
xag. tex. 4.
Olex. 4.
Ephes. 5.
Psal. 68.
Prou. 7.
Ierem. 13.

In lib. de
uiduis.

De penit.
li. cap. 1.

Violentia
libidinis
carnalis.

In Comẽ.
12. Cor. 6.

Deiuit.
Dei, li. 14.
cap. 16.

Confess.
li. 6. c. 12
& seq. c. 3.

difficultatem Augustinus, quam ut uxor careret, ut ipse met copiose describit; adeo sanè, ut Alipium amicū suum continentem, propemodum ad coniugij uincula traxerit; in diuo autem Ambrosio, quum cetera miraretur, unum eius cœlibatum laboriosum sibi uisum fuisse scripserit. In utraque hodie India, tam Orientali, quam Occidentali, & Insulis Iapanicis, multi reges, & principes, hanc unam ob causam ne plures uxores habere desisterent, ad Christi leges amplectendas, uel non accesserunt, uel ferius accesserunt. In postremis litteris ex Goa scriptis, anno Salutis 1587. Decembris 19. sic legimus: *Faxiba Quabacundonus rex Meacensus, & omnium in Iapania potentissimus princeps, accedens ad Ecclesiam Patrum Societatis Iesu, ut suam erga eos beneuolentiam ostenderet, his inter cetera uerbis uisus est: Scire uos uolo, legem uestram mihi per omnia placere, nec ullam in ea difficultatem me inuenire, excepto, quod plures uxores habere uetat. Quod unum si non haberet, statim forem Christianus.* Sic ille miser princeps ex illis est, qui dicit: *Uxorem duxi, & ideo non possideo eam.*

Sed & quam multi inter fideles propter uxores pereunt, qui absque uxoribus salui essent? Sampson per suam Dalidam periit. Salomonis cor deprauarunt mulieres, ut idola coleret. Achab, instigante Iezabel, persequitur Prophetas Dei. Herodias Herodem perdidit. Mulieres Moabitæ filios Israel deceperunt. Theodora hæretica Iustinianum Imperatorem uirum suum induxit, ut duos Pontifices Romanos in exilium cogeret. Attamen ne res uxoriam à cultu, & obsequio Dei quemquam retardaret, his uerbis docuit Christus: *Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, non potest meus esse discipulus.* Non sic amari uxor debet, ut Dei amor propterea minuatur. Eleganter D. Gregorius: *Sicut flamma ad motis rebus incendium porrigit, sed idem incendium ignis ipse ubi nascitur prius excitat: sic fidelis animus uxorem, & liberos propinquiore sibi fœdere coniunctos amare certè debet, & illis plus ceteris prodesse; Deum tamen, unde ille amor nascitur, sic intus amare debet, ut cursum mentis ad Deum non impediat, nec retardet.* Nempe amorem

Exempla.
Iudic. 14.
& 16.
3. Reg. 11.
& 21.
Marc. 6.
Num. 22
& 23.
Lucæ 14.
Simile.
Moral. lib.
7. cap. 8.

Ephes. 5.

Genes. 2.

1. Cor. 6.

1. Reg. 6.

Allegoria.

Vbi sup.

erga uxores, & naturæ instinctus (cuius author est Deus) & ipsum Dei præceptum, (*Viri diligite uxores vestras,*) fidelium animis insinlauit, atque inscui. Non debet contra Deum militare, quod ad tuam consolationem, & in adiutorium tibi simile Deus concessit. Rursum quod in remedium peccati datum est, occasio peccati esse, nisi apud ingratis non potest. Propter fornicationem (ait Apostolus, id est, ne quis fornicetur) unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. Duæ uacæ, quæ portabant Arcam Dei (vitulis earum domi reclusis) ibant in directum, & itinere uno gradiebantur, pergentes, & mugientes, & non declinantes, neque ad dexteram, neque ad sinistram. Sic necesse est (ait diuus Gregorius) ut incedere debeant, qui sacra Christi legis iusto suppositi, iam per fidei professionem Dei Arcam portant, quatenus propinquorum necessitatibus condolentes, à reclinandis itinere non desistant. Hæc ille.

Iam uerò quia Christus in hac parabola non solum statum matrimonialis difficultates, sed totam reprobam libidinis impuritatem taxare uoluit, & eius ad fastidiam admodum docere, sicut in duobus alijs, ambitio, & auaritia peccata taxauerat: poterit hic Concionator loco satis proprio de luxuriæ peccato copiosius agere, eiusque, & causas, & remedia, & fugam docere. Causas luxuriæ his uerbis Propheta tradit; *Hæc fuit iniquitas Sodoma fororis tue: Superbia, & saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius.* Tria notauit, superbiam, gulam, & otium. Superbia non tam incitat ad libidinem, quam secum pertrahit ut pœnalem comitem.

Primus parens ex superbia lapsus, carnis rebellionem pro pœna statim accepit. In illius peccati pœna (ait Augustinus) quid aliud inobedientia, quam inobedientia retributa est? Nam quæ est hominis alia miseria, quam aduersus eum ipsum inobedientia eius ipsius? De hac Apostolus: Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Superbia gentium, immunditia carnis punita est: Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euannuerunt in cogitationibus suis. Tradidit eos Deus in desideria cordis sui in immunditiâ. Ecce (ait Gregorius) caro merfit, quia super-

superbia subleuauit. Intus prius extollitur, quod foris posmodum luxuria corruptione feriat. Culpæ, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondit. Sic Oseas Propheta, quum dixisset, Spiritus fornicationis in medio eorum; causam subdit: Et respondebit arrogantia Israel in faciem eius. Est autem pœna conueniens, quia nullum peccatum foedius, nec quod hominem magis humiliat, brutoque similem reddit. Fiunt enim luxuriosi sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus. Hoc adeo uerum est, ut ipsi iusti, ne in superbiam efferantur, hoc stimulo carnis comprimantur. Sic de se Paulus: Ne magnitudo reuelationum me extolleret, datus est mihi stimulus carnis. Denique superbia elatos in carnis peccatum prolabi, Deus permittit, ut humilientur: propter quod exclamat Augustinus: O uenenum superbia, quod non curatur, nisi ueneno luxuria. Aliam luxuriæ causam gulam, & saturitatem Propheta assignauit. Nolite, inquit Apostolus, inebriari uino, in quo est luxuria. Et rursus: Ego castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Et iterum: Vidua in delictis uiuens mortua est. Sic post Apostolum Patres. Pascitur libido conuiuijs (ait Ambrosius) nutritur delictis, uino accenditur, ebrietate flammatur. Sic Hieronymus: Frustra castitatem quaris sine suis comitibus, & appenditijs, continentia, & paucitate. Et alibi: Lasciuens iumentum franis inedia subingare debes, ut non libidinem, sed cibos quarat, & sefforem Spiritum sanctum moderato, & composito portet incessu. Qui carnem pascit, armat aduersarium contra se. Sicut naus nimium onerata demergitur in profundum: sic corpus cibis onustum in turpitudinem deprimitur. Subtrahere ligna si uis, ut non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt cibi, & potus. Arma quibus hostis te inuadit, membra carnis tuæ sunt. Illa igitur mortificare, non robore debes. Daniel primum destruxit idolum Bel, & postea draconem in eo latentem expulit. Caro prius mortificanda, ut internus luxuriæ hostis penitus ejiciatur. Periculosum est pullo indomito sine chamo, & freno insidere. Abstinencia carnis frenum est. Sicut ubi magna ciborum in domo copia est, ibi multi mures, & feles uersari solent: sic ea corpora, quæ multum cibi capiunt, multas libidines

Oseas 5.

Psal. 31.

2. Cor. 12.

De uerbis

Apost. 1er.

3.

Gula luxu

riæ causa.

Ephes. 5.

1. Cor. 9.

1. Tim. 5.

De pœni

li. 2. c. 14.

In epist. ad

Furiam &

Saluinam.

Similium

congeries.

1

2

3

Allegoria.

4

5

In lib. de uera uirginitate.

Eccl. 33.

Prou. 21.

Otium in

xuriae cau-

sa.

Iud. 2. & 3

Allegoria.

In 1. Re-

gi. lib. 6.

cap. 1.

Ibid. ca. 2.

1. Cor. 6.

In Reg.

breu. ad q.

30.

Apophteg-

ma.

De penis

li. 2. c. 14.

Turpilo-

quium, lu-

xuriae cau-

sa.

Ephes. 5.

1. Cor. 5.

De penit.

lib. 2. c. 14.

bidines generant. Sanè eum, qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, ei similem dixit Climachus, qui pro-
iecto pane carnem à se abigere conatur. Quare futuram uir-
ginem docet S. Basilius ante omnia gustum uincere. Aliud
libidinis incentiuum, otium est. *Otiositas malitiam docuit*
sed hanc potissimum, quam alia Scriptura explicat: *Desi-*
deria occidunt pigrum. Tota die concupiscit, & desiderat.
Caro lasciuienti, ac natura rebellis ad agonem, & certamen
uirtutis nobis relicta est, sicuti quoddam Chananeorum
populos noluit delere Dominus, *ut erudiret in eis Israe-*
lem. Si ergo non certamus, si otio diffuimus, erit nobis ca-
ro in ruinam, sicut filijs Israel impinguatis, & incrassatis
dijgentium uicinarum erant. Vnde D. Gregorius: *Inter*
opera, & labores spirituales contra stimulos carnis fortes
sumus: sed si quasi festi à solida conuersationis rigore tor-
pescimus, uel remittimus, dum paulatim negligimus, aculei
carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israe-
lem uincunt. Et huius causam paulò post reddit: *Quum*
duas simul res cogitare non possumus, fit ut aliquid aliud co-
gitando non cogitemus immunda. Celer ergo, & facili uir-
tutis libidinis est circumspectio cogitationis; si quoties carna-
lia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non
sit incitamentum. Hoc sanè est, ut Scriptura suadet, *fugere*
fornicationem: eius cogitationem statim excutere, & ani-
mum aliò conuètere. Sic D. Basilius, tentationis carnalis
remedium rogatus, respondit: *Desiderium rerum melio-*
rum. Sic frater Egidius: Quum accedunt huiusmodi co-
gitationes, abige illas à te, dicendo: *Iam alius hospes meum*
domicilium occupauit. Sic D. Ambrosius: *Si non penitus*
libidinem nostro excutimus animo, tollimus eam magis no-
bisquam, quam post nos relinquimus. Excutienda igitur, ut ui-
pera, fugienda, ut pestis, omnis cogitatio carnalis, ne tor-
pentem opprimat, & desidiosum interimat. Accedit ad has
luxuriae causas, turpiloquium, quod Apostolus pariter cum
fornicatione interdicit: *Omnis (inquit) fornicatio, & im-*
mundicia, nec nominetur in uobis, sicut decet sanctos, aut
turpius, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem
non pertinet. Et alibi: *Corrumpit bonos mores colloquia pra-*
ua. Vnde D. Ambrosius postquam dixisset, *Pascitur libido*
conui-

conuiuijs, &c. adiecit: *Graviora sunt his fomenta uerborum.*
Nā *ueluti lapis (ait S. Basilius) in aqua cisterna coniectus,*
non solum adiacentem aqua partem in quam cecidit, agit,
uerum orbis alios perpetuis uicibus excitans, eos interdum
ulimos lacuna margines agitando perducit: ita sermo la-
sciuius in animam castam uelut in undam purissimam uehe-
menter cōiectus, alias post alias quasi in profundo amatorias
cogitationes excitat, totamq; animam uoluptatis fluctibus
agit. Rursum sicut nauis ad omnem uenti impetum fer-
tur; sic mens humana uerbis honestis quasi uento secundo
nauigans, ad portum felicitatis pertingeret: at prauis, & im-
probis quasi uento illi aduerso impulsu naufragium facit.
Verba loquentium aures audientis, feriunt, sicut uentus
uela, pariterque impellunt. Hæc ergo quatuor uitanda, ut
luxuria fugetur, castitas conferuetur.

Alia adhuc duo sunt, uehementissima libidinum inci-
tamenta nisi caueantur, presentia remedia si caueantur;
Aspectus uidelicet, & tactus inhonestus. De aspectu primū,
postea de tactu pauca, sed idonea, proferemus. Oculorum
custodiam contra luxuriam S. Scriptura frequenter incul-
cat: *Ascendit mors per fenestras uestras, ingressa est domos*
uestras. Et rursum; *Oculus meus depradatus est animam*
meam. David orat: *Auerte oculos meos ne uideāt uanitatē.*
Ipsum uidere meruit. Sapiens monet. *Oculi tui uidebunt*
extraneas, & cor tuum loquetur perversa. Sanctus Iob dicit:
Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de
uirgine. Fœderis autem hæc ratio erat, ut illi quidem uolu-
ptatem amitterent uidendi, quæ uellent; unde hoc luerum,
& beneficium reportarent, ne postea lachrymis, & luctu
perceptam ex uoluptate maculam elueret, quod David fa-
cere coactus est, *uila Bethsabæ;* unde dixit: *Lachrymis meis*
stratum meum rigabo. Sanè sicut naturaliter agros aliorum
oculos inspiciendo, nostros lædimus; ea autem contuendo,
quæ aspectum iuuant, noster quoque proficit obrutus; ita
sanè cum uoluptatis indicijs inijcimus oculos, animus uo-
luptatis morbo fit saucius, ueris autem bonis cum inten-
dimus, ab oculis ad animum illa quoque deriuantur. Ut
quid ergo per curiosos aspectus periculis nos obijcimus?
Difficilius est animum, ubi aliquid pulchrum uisu susce-
perit,

In lib. de uera uirginitate.

Oculorū custodia.

Ierem. 21.

Thren. 5.

Psal. 118.

Prou. 23.

Iob 31.

Exemplū.

Psal. 6.

Basilius

lib. de ue-

ra virgini-

tate.

Simile.

perit, purum, & integrum conseruare, q̄ illū a uidendo
cohibere. Si ergo modō prius q̄ illud uideam, continere me
non possum, ne uideam: quomodo ubi iam uidero, & pul-
chritudine illa me illaqueauero, harentem animo uolupta-
tem excutere potero? *Qui amat periculum, peribit in illo.*
S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, sic ab omni femi-
narum aspectu abstinebat, siue in audiendis cōfessionibus,
siue in colloquijs familiaribus, ut diceret; se nullius mulie-
ris (vna excepta) ita faciē aspexisse in toto episcopatu suo,
(quem valde amplum per annos 50. tenuerat) vt ex consi-
deratione vultus, si occurreret, quamnam esset, posset cogno-
scere. Sed, & aliquando cum femina quedam diu eum con-
uenisset, quæ cultu ferē meretricio lasciuissimē compta es-
set, qui astabant clerici seueritatem eius cognoscentes, ab-
eunte illa, eum rogant; quomodo sine iusta aliqua repre-
hensione tantam mulierculæ luxuriam, & perulantiam di-
misset. Sed ille respondit; se nihil tale in ea animaduertisse.
Porro, & à virorum quoque vultibus religiosa mentis
auertendum dicebat intuitum, asserens per cōiōem hu-
manæ mutabilitatis, atq; compassionis fieri, ut affectiones
conspicī ad memoriam conspicientis frequenter recur-
rant, & de conspecto irato iratus, de tristī tristis, de lasci-
uiente lasciuus fiat: quas passiones satis est habere vnum-
quemque proprias; non in se transcribere opus est alienas.

In uita ei⁹
apud Su-
rium.

2
Seuerus;
Sulp. Dia-
lo. 2. c. 13.

3

Apud Su-
rium, tom. 6
pag. 778.

4

Hæcille. Sanctus Arsenius Eremita, quum matrona quæ-
dam Romana longis itineribus ad eum uidendum venisset,
illeq; post multas preces, & Episcopi intercessionem, ei se
conspiciendum præbisset; à muliere rogatus, ut eius in
suis precibus meminisse uellet; *imò uerò, inquit, dabo ope-
ram, idque Deum seridè rogabo, ne tui unquam amplius me-
minisse queam.* Quum uirginem quandam, quæ se ab om-
nium uirorum oculis remouerat, transiens per locū S. Mar-
tinus episcopus loci inuifere uellet; illa per alteram mulie-
rem se excusans, nec ab eo ipso uideri uoluit: quod ille uir-
tutis, ac talis, & æquo animo tulit, & uehementer lauda-
uit. Cū aliquando apud Iordanem iter faceret magnus
ille Sabas, multorum monasteriorum Pater, cum discipulo
iuuene, & secularibus in uia occurreret, inter quos puella
erat specie uenusta, uagis, & lasciujs oculis, postquam illi
præ-

præterissent Sabas ueluti tēans discipulum. Tibi (inquit)
qualis uisa est puella? Mihi enim uisa est vnum tm habere
oculum. Nequaquam (inquit) ò pater, sed duos habebat ocu-
los. Ille uerò: Falsus es ò fili: erat enim reuera orbata uno
oculo. Discipulus autē ignorans hanc interrogationem fuisse
tentationem; Nequaquam, inquit, ò Pater, sed ualde lu-
cidos habebat oculos, & uisu iucundissimos. Sabas autem:
Qui factum est, ut scires hoc tam accuratè, & tam constan-
ter hoc audeas asserere? Ego (inquit) eam pulchrè atten-
di, & apertè noui eam habere duos oculos. Tum diuinus
ille Pater implicatum discipulum tenens, An non, inquit,
legisti, *Ne capiaris nutibus illius?* De cætero ergo non am-
plius mecum uersaberis, donec assuefeceris oculum non
sic uagari, sed in loco manere. Quo dicto, eum ad multum
tempus inclusit in altero monasterio. Sed & hanc oculo-
rum custodiam ipsos ethnicos ratio, & natura docuit. An-
tiochus Asia Rex ad Pantheam egregia forma uirginem
uidendam, ut regijs oculis dignam, inuitatus, recusauit,
dicens: *Si modò illam conuenero, quum per otium uacat,*
fortasse illa mihi suasura est, ut neglectis regni negotijs illam
conueniam, quum etiam non uacet. Alexander Magnus
cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas sa-
lutabat, idque rarè, sibi metuens ab illarum forma insigni.
Idem dicere solebat: Dolores oculorum sunt Persicæ puel-
læ; verum ego eas tanquam statuas prætereo. Hæc de oculo-
rum custodia. Nunc de tactu fugiendo.

Apostoli dictum est: *Bonum est mulierem non tangere.*
De quo uerbo dixit senior quidam: *Filioli sal ex aqua est;*
& si appropinquauerit aqua, continuò soluitur, & deficit. Si-
militer uir ex muliere est, itaque si appropinquat mulieri, sol-
uitur, & ipse. Alius Pater sic suos discipulos docuit: Pluuia
bona est, & terra bona; tamen ex eorum commixtione fit
lutum, quo ceteræ res feedantur. Sic & manus uiri licet
bona fuerit, ac similiter mulieris; ex mixtione tamen illa-
rum nonnunquam cogitatio, uel affectio mala confurgit.
Nempe, *qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & quomo-*
do potest homo ignem in sinu suo gestare, & non comburere?
Sicuti impossibile est (ait sanctus Basilius) eum, qui ignem
tetigerit manu, illam manum seruare, sed aut bulla repen-
tè

Prou. 6.

Exempla
ethnica.

Plutarc. in
reg. Apo-
ph.

Plutarc. in
Alexandro.

Q. Curti⁹.
De tactu
fugiendo.

1. Cor. 7.

Pratū spi-
riti: c. 2 17.

Simile,

In uita P.
Iordanis

apud Su-
rium, to. 7.

Simile.

Eccl. 13.

Prouer. 6.

In lib. de
uera uirg.

Simile.

ta taclum consecuta turgescunt, & futura minatur, aut iam facta cernuntur ulcera: ita possibile non est eum, qui amoris impetu taclum fecerit, illum taclum innocuum perferre: sed aut bulla perturbationum cordi subrepit, aut peccati ulceram statim erumpit. Si dum caudam, quis tantum serpentis attingit, caput licet magna corporis prolixitate disunctum, ad caudam taclum repente couertitur, & si digito pedis nostri impingente capilli capitis mox in sublime feruntur profecto uiriosus contactus, etiam si manu tantum fiat, a capite tamen usque ad extremos unguis, ad sensum uoluptatis totum pertrahit corpus. Hæc ille. Recte monet Sapiens: Cum aliena muliere ne sedas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum. Ab his ergo omnibus cauere debet, qui uas suum possidere uult in sanctificatione, ut sit sanctus corpore, & spiritus, & gloriatur Deum in corpore suo, nec templum Dei, quod ipse est, uolet. Sicut arces, quæ in hostium confinibus fixæ sunt, uallis & fossis, cæteris que propugnaculis propter hostium incursionem, & insidias muniri solent: ita castitas omni cura, & sollicitudine tanquam magnis exposita periculis, sepienda atque uallanda est, a cibis, ab otio, a uerbis, ab oculis, a tactu periculum illi est, ubique, & semper periclitatur.

Castitatis
seruatæ e-
xempla.

1
In uita ei⁹
per S. Bo-
nauet. c. 5.

2
In uitis sin-
gulorum
apud Su-
rium.

3

4

5

Ad eam ergo integerrimè conseruandam, & ad luxuriam tyrannidem penitus excutiendam, miris, & uiolentis medijs usi sunt uiri sancti. Sanctus Franciscus circa conuersionis suæ primordia tempore hyemali in foueam glacie plenam seipsum plerumque mergebat, ut domesticum suum hostem perfectè subigeret. Sanctus Thomas Aquinas adhuc iuuenis, in domo materna, immisissæ in cubiculum eius meretricula, arrepto è foco titione ardenti eam fugauit. Sanctus Benedictus à carne se grauiter titillari aduertens, in uepres se nudum coniecit, corpusque totum lacerauit, ut tentationem fugaret. Nobilis quedam, & pulcherrima femina sanctum Vuolstanum Episcopum in Anglia Vigornensem ad turpitudinem prouocauit. Ille audita feminae uoce, ingentem alapam mulierculæ impexit, tanto uisu, ut crepitus illius palmæ tota domo audiretur, uerbisque seuerissimis, & Episcopo dignis abegit. Sanctus Bernardinus Senensis quæ panes ostiatim mendicans, ex instituto sancti Francisci, à femina quadam sub

specie

specie elemosynæ accipiendæ introductus, ad libidinem tentaretur, ubi eam expoliare se nudam iusserat, (neque n. alia euadendi via occurrit) eam flagello ex funiculis, quæ fortè secum circumtulera, egregiè flagellando, tum illam à libidine, tum seipsam a tentatione liberauit. Simile de sancto Edmundo Cantuariensi Archiepiscopo, qui adhuc iuuenis Luteriæ literis operam daret, legitur, S. Bernardus ingrediente ad eius lectum hospita sua (dum fortè in itinere esset) vociferando, latrones, latrones, illam abegit, & seipsam seruauit. Sed exemplum seruatiæ castitatis maximè memorabile est S. Martinianus Eremita. Ad eum venit sub noctem meretrix, mendici specie, pannosa, & imbris compluta, flens & eiulans, & hospitium flagitans, ne in illa solitudine deuoretur à bestiis de nocte grassantibus. Ille misericordia uictus in cellam exteriorem eam inducit, appositisque ei pane & dactylis, ignique accenso, in interiorem cellam se recepit, iubens eam seipsam curare. Post noctis medium tentari se intelligens, egreditur ut illam expellat: & ecce uidet eam pulcherrimis uestibus ornatam, quas se cum in peram meretrix adduxerat. Obstupefactus, & meretricem esse uidens, turbatur & tenetur, maximè prouocante illa, & matrimonium pollicente, omniumque rerum necessariarum suppeditationem. Assentitur ille, sed prius foras egrediendum, & circumspiciendum esse ait. ecquis fortè in via sit eò ueniens, quia a multis & sepe uisitari solebat. Mòtem ergo vicinum petit, ubi seipsum colligens, & à Deo motus reddit cum sarmientis lignorum, ex quibus, luculentum ignem facit, seque mox in illum nudum conijcit, ut igni illo corporali internas flammæ comprimatur. Quo uiolo meretrix & ipsa uehementer compuncta, facti poenitentia ducitur. Veniam petit, & accepto ab eo consilio Hierosolymam uadit, & monasticum institutum complexa, totum uitæ reliquum in eo statu consummauit. At sanctus ille Eremita uolens sibi in posterum prouidere, cellam reliquit, & loco solitario diu quæsito, tandem à nauclero quodam eductus, ad rupem quandam angustam in mari positam, procul à terra distantem, excelsum & terribilem perducitur, in eaque se includit: pacto hoc cum nauclero inito, ut ille bis aut ter in anno panem & aquam recetem adferret unde se ale-

ret,

6
7
In uita e-
ius, lib. 1.
cap. 3.
8
Apud Su-
rium 13.
Februar.

ter; ipse uero ex ramis palmarum quos nauclertus suppetaret, sportulas conficeret, quæ nauclero cederent pro alimento allato & ramis. Quum ergo in illa rupe sub dio sex annis egisset, solo nauclero conficio, ecce puella quædam formosissima naufragium passa, ad illam rupem iactatur, quam illa apprehendens, & uirum sanctum uidens, exclamauit; ut ad se leuare, & à fluctibus eam liberare uellet. Ad hanc nouam tentationem subridens, uir sanctus, puellam quidem in rupem accipit, sed dato illi pane, & aqua, quam habebat, bonisque uerbis consolatus, significans ei fore ut post duos menses nauclerus eò ueniat, facto signo Crucis, & Dei nomine multis precibus inuocato, in mare se proiecit. Statim autem duo Delphines eum acceperunt, & in terram detulerunt. In quam quum uenisset, reliquum uitæ suæ, tempus peragrande de loco in locum, & nusquam diu consistens, consummauit. Docent hæc exempla quanto studio fugienda statim omnis carnalis libido est, nec ullus ei aditus cōcedendus. Sancti isti uiri optimè in tellexerunt, quantum ad beatitudinem consequendam impedimentum, uel semel gustata nefaria libido attulisset. Nouerant luxuriæ peccatum gehennæ esse simillimum. Nam sicut in gehenna est ignis ardens, uermis rodens, & sulphur fœrens; sic in peccato luxuriæ est ignis concupiscentiæ, uermis cōscientiæ, & sulphur infamiæ. Meminerant luxuriæ peccatum grauissimè semper a Deo in Scripturis punitum. Propter luxuriæ peccatum diluuium toti orbi inductum est, Sodomæ igne de cælo consumptæ, He mor subito occisus, Sichem euersa, tota tribus Benjamin ad interuentionem deleta, Amon a fratre Absalon occisus, Salomon idololatra factus, Dauid ipse deceptus, Sare preter mariti occisi, senes Sufannæ accusatores lapidati, populi Israelitici hominum 24000. interfecti, & Sampson excecatus est. Sancta Christina uirgo mirabilis incredibili eiulatu sapius deplorabat, totum ferè genus humanum corporis pollutione corrumpi, eaque de causa

Luxuria
gehennæ
similis.

Luxuriæ
punitæ
exempla.

Gen. 6. 19.

34.

Iudic. 20.

2. Reg. 17.

13.

3. Reg. 11.

Tob. 3.

Dan. 13.

Num. 25.

Iudic. 16.

In uita e-

ius, ca. 29.

alijs Euangelijs iste locus recurrit.

7. Exi cito in plateas, & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, et claudos introduce hic.

Locus moralis de uocatione nostra ad salutem sollicità conseruanda. Docet. n. Saluator nec Iudeos, nec Christianos, nec horum aliquos, ad quemcunque gratia statim uocatos, securos propterea esse debere, quod semel inuitati: semel Dei gratia donati fuerint, quasi postea excidere non debeant, aut quasi absq; eis Ecclesiam suā Christus non haberet. Exemplo nobis esse potest summi sacerdotij in ueteri Lege status. Aaroni summo sacerdoti quatuor erant liberi, ad quos summi sacerdotij dignitas descendere debuit; quorum duo, Nadab & Abiu pariter interfeciti sunt, igne de cælo percussi: quia igne alieno, & non ex altari sumpto, thurificare ausi erant: Supererant Eleazarus maior natus, & Ithamar. Phinees Eleazari filius quia zelo zelatus percussit adulterum publicè peccantem, promissionem accepit summi sacerdotij in eius stirpe mansuri: sed eius posteris peccantibus ad stirpem Ithamar facta est promissio, iuxta illa Dei uerba ad Heli summum sacerdotem in Silo: *Loquens loquutus sum ut domus tua & domus patris tui* (is fuit Ithamar) *ministraret in conspectu meo usque in sempiternum.* Sed quum eius duo filij Ophni & Phinees abuterentur sacerdotio, nec ab Heli corrigerentur, uide qd Deus statuerit: *Nunc autem dicit Dominus, Absit hoc a me. Sed quicumq; homo glorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Vnde factum est, ut uno eodemq; die Ophni & Phinees in bello caderent, & ipse Heli retrorsum cadens, fractis ceruicibus interiret, uno quoq; & eodè die Abimelech cum alijs 85. sacerdotibus. de stirpe Heli, iubete Saule, occiderentur, ac demum Abiathar de stirpe illa postremum sacerdotem Salomon deposuerit, ne esset summus sacerdos, ea dignitate ad Sadoc de stirpe Eleazari translata, in quo & postea mansit. Magna fuit Orientalis & Africanæ Ecclesiæ gloria: ex qua doctissima Ecclesiæ Christianæ lumina prodierunt: in qua pleraq; de reb. fidei antiquissima Concilia celebrata sunt: sed eorū posteris uenire dedignatib. & post suas cupiditates, ambitionis, auaritiæ, carnis ita abestibus ut primū uarijs atq; innumeris hæresib. (ut

Vocatio
virtute
tuenda.

Exempla.

Num. 3.

Num. 25.

1. Reg. 2.

3. Reg. 2.

In Orat.
quodlibet
hereses ho-
rū tempo-
esse Anti-
christo p-
ximas.

Rom. 11.

In vtraque
India O-
rien. & Oc-
ciden. uel
America
Astor. 13.

Apoc. 3.

Psal. 40.
Psal. 16.
Psal. 12.

alio in loco ostēdimus) ac postea Mahometo manus dā-
bus; itum est in plateas & uicos ciuitatis. i. in alias partes
orbis cogniti, in partes istas Septentrionales. Eodem. n. tē-
pore quo sub Heraclio Imperatore (quo regnante Mono-
thelita uehementer grassabantur, & Concilium Chalce-
donense passim cōtemni cōcepit) Mahometes prauauit, &
in eius legem Persia, Syria, totusque terē Oriens breui tē-
pore iurauit: per Anglos recenter ad fidem conuersos,
sanctum Bonifacium, Vvillebrordum, Suibertum, Mar-
cellinum, Vvinocum, & alios, magna Getmanix pars, Fri-
sia, Hollandia, Vvestphalia ad fidem Christi conuersi fue-
runt. Si Deus naturalibus ramis non peperit (ait Aposto-
lus) si Iudeos pp incredulitatem & impietate reprobauit:
ne forte nec tibi parcat, vidē, qui infertus es in oleastrum:
uide potius in te bonitatem Dei. si permanferis in bonitate
alioquin & tu excideris. Videndum iterum atque iterū ne
a nostra quoque Europa, dum ambitionis, auaritiæ, carnis
desideria sequimur, recedat Deus p seruos suos verbi præ-
dicatores, & nobis quoque; relictis mittat eos in uias & so-
pes, idest, in remotissimas, & hætenus incognitas gentes:
quod nostro tempore vberimè factum esse ad magnam
Dei gloriam, maximaq; consolationem nostram intelli-
mus: dicente iterum Spiritu sancto. Quia uos repellitis uer-
bum Dei, & indignos uos iudicatis uita aterna (excusantes
uos, de honorum studio, de diuitijs congerendis, de carnis
voluptatibus quibus carere non potestis, ut hodie hæretici
suos docuerunt) ecce conuertimur ad gentes: ad pauperes ac
debiles, cæcos & claudos. Ad Christianum salutis suæ &
uocationis negligentem dicit Spiritus sanctus: Dicis quid
diues sū, & locupletatus, & nullius egens: & nescis quia tu
es miser, et miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Quod
si agnosceremus, spes salutis esset. Diceret debilis: Sana a-
nimam meam, quia peccaui tibi. Diceret claudus: Dirige
gressus meos in semitis tuis. Diceret cæcus: Illumina Domi-
ne oculos meos, ne unquam obdormiam in morte. Nunc au-
tem uel excusamus nos, uel impossibilitatem abstinendi a
peccato (ut faciunt hæretici) allegamus. Vox illa; Habe me
excusatum, &, Non possum uenire, plus Deum offendit,
quàm peccatum ipsum.

EVAN-

EVANGELIUM DOMINICAE III.
POST PENTECOSTEN.

ERANT appropinquantēs ad Ie-
sum publicani & peccatores, ut
audirent illum. Et murmurabant
Pharisei & Scribe, dicētes: Quia
hic peccatores recipit, & mandu-
cat cum illis. Et ait ad illos para-

Lucæ 25.

bolam istam dicens. Quis ex uobis homo, qui habet
centum oues, et si perdiderit unam ex illis, nonne di-
mittit nonaginta nouem in deserto, & uadit ad illā,
quæ perierat, donec inueniat illam? Et cum inuenit
eam, imponit in humeros suos gaudens; & ueniens
domum, cōuocat amicos & uicinos, dicens illis: Con-
gratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ pe-
rierat. Dico uobis quoddam gaudium erit in cælo su-
per uno peccatore penitentiam agente, quàm supra
nonaginta nouem iustis, qui non indigent peniten-
tia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si per-
diderit drachmam unam, nōne accendit lucernam,
& euertit domum, & querit diligenter, donec inue-
niat eam? Et cum inuenit, conuocat amicos & ui-
cinos, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni
drachmam, quam perdideram. Ita dico uobis: Gau-
dium erit coram Angelis Dei super uno peccatore
penitentiam agente.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Erant appropinquantēs ad Iesum publicani & pecca-
tores, ut audirent illum. De officio boni sacerdotis, ut uita
sit edificatiua & attractiua.

G 2 2. Mur-

2. *Murmurabant Pharisei & Scribae, dicentes: Hic peccatores recipis, & manducas cum illis.* Contra boni operis detractores, & linguam maledicam.

3. *Hic peccatores recipis, & manducas cum illis.* De incredibili Christi charitate erga saluandos peccatores, siue de zelo animarum.

4. *Vadit ad eum, quae perierat, donec inueniat illam; & cum inuenit eam, imponit in humeros suos gaudens.* De diuini amoris circa salutem hominum magnitudine.

5. *Gaudium erit in caelo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent poenitentia.* De poenitentia peccatoris, Deo semper acceptissima.

1. *Erant appropinquantibus ad Iesum publicani, & peccatores, ut audirent illum.*

Sacerdotis uita aedificatiua.

2. Cor. 2.
Domin. 6.
post Epi-
ph. tex. 3.
Exo. 30.
Allegoria.

2. Cor. 6.

Exemplū.

2. Reg. 3.

Locus moralis de officio boni sacerdotis & ministri Christi: ut quemadmodum hoc loco Christi bona fama, conuersatio suaui, doctrina celestis ipsos publicanos, & deploratæ uitæ homines (tales enim erant, qui hic uocantur, *peccatores*, ut alio in loco Magdalena tacito nomine uocatur, *mulier peccatrix*), ad se traxit, ut eum libenter audirent; sic cuiusuis pastoris, atque etiam sacerdotis tota uita sit ad proximi aedificationem, tota conuersatio sit attractiua, doctrina quoque, & eruditio probata. Debet esse *bonus odor uitæ in uitam*, ut in alia quadam Dominica latius diximus. Hic tamen pauca addenda sunt, loco proprio. Inter alia ueterum sacerdotum officia, unum erat thymiam accendere mane, & uespere, quod fiebat ex aromatibus preciosissimis, & in purum Dei honorem, non pro peccato aut expiatione aliqua. Pastor, & Sacerdos quotidie tale thymiam bonorum operum suorum fragrantia accendere debet. *Exhibeamus* (ait Paulus) *nosmetipsos in omnibus sicut Dei ministros, nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum.* Talis erat Samuel. *Cognouerunt omnes a Dan us-*
que

que Bersabee, quod fidelis Samuel Propheta esset Domini.

Quemadmodum suaui aromatum odoramenta proprium quiddam per aerem continentem spirant, quo praesentes recreantur: ita uir bonus toti commemorantium contubernio salutaris, & iucundus est. Non absque causa Themistocles praedium uendens, *clamari per praconem iussit, quod bonum uicinum haberet.* Si enim aliquod bonum propter uicinum bonum, certè maximum bonum propter pastorem bonum, aut sacerdotem bonum, ut cuius auctoritas populo est necessaria, eiusdem conuersatio sit iucunda, & grata, *Qui se in hac uita* (ait diuus Bernardus!) *ita beneuolos, & beneficos praeuenerunt, ita inter homines humane uiuere studuerunt, ut gratiam Dei, quam uisi sunt habere, non sibi tenerent, sed in commune deducere, estimantes se debitores sapientibus, & insipientibus, isti fragrant unguentis optimis, & eorum fragrantia in benedictione.* Tales debere esse sacerdotes omnes, quos *sal terra* uocat Christus, his uerbis docet sanctus Gregorius: *Quasi inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populo; ut quisquis sacerdoti iungitur, quasi de salis tactus uita aeterna sapor condatur.* Hæc ille Homil. 17. in Euangelia. Talis erat diuus Ambrosius, ad quem Augustinus adhuc Manichæus libenter accessit, & per eum mirabiliter profecit; quia & moribus suauis, & uita sanctus, & eruditione conspicuus erat, quod his uerbis Augustinus ipse confitetur: *Veni Mediolanum ad Ambrosium Episcopum in optimis notum orbi terra, pium cultorem tuum, cuius tunc eloquia strenuè ministrabant adipem frumenti tui, & latitiam olei, & sobriam uini ebrietatem populo tuo. Suscepit me paternè ille homo Dei, & peregrinationem meam satis episcopally dilexit. Et eum amare coepi, primò quidem non tamquam doctorem ueri, quod in Ecclesia tua prorsus desperabam, sed tamquam hominem benignum in me. Et studiosè audiebant disputantem in populo, non intentione qua debui, sed explorans eius facundiam, utrum conueniret fama sua.* Ecce quid Augustinum adhuc peccatorem attraxit, ut appropinquaret ad Ambrosium, & audiret illum: Pietatis opinio, eruditionis fama, benignitas priuata. Sic erat uerè *sal terra, & lux mundi* Ambrosius.

Simile.

Basil. in

Gordianū

martyrē.

Plutar. in

Politiæ.

Apophteg-

ma.

Super Cā-

ti. ser. 12.

Exemplū.

Confess.

li. 5. c. 13.

Simile.

Leuit. 2.
Marc. 9.
Coloss. 4.
Allegoria.

Stob. ser.
2. de im-
prudēt.
Apophteg-
ma.

Simile.
2. Cor. 9.
Epist. 19.
Rom. 8.
Simile.

Anima humana instat terræ multas habet corruptiones. Hanc bonis sermonibus salire, & condire sacerdotes debent, uermes peccatorum interimendo, & grauem odorem delendo. Sed ut alios saliant, sal esse debent ipsi. In ueteri Lege, nulla fiebat uictima absque sale, unde Christus suis: *Habete pacem in uobis, & habete salem*. Apostolus quoque; *Omnis, inquit, sermo uester sit sals conditus*. Sal discretionis uirtus est, quæ mansuetudinem, & disciplinam, misericordiam, & iustitiam sic temperat, ut nec illa hanc dissoluat, & hæc absque illa ingrata, intolerabilis, ideoque inutilis fiat. Socrates dicere solebat: *neque uinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi*. Qui perdices, aut coturnices uenari intendunt, illicem earum simulant; qui feras uenantur, uiridem colorem induunt: sic Paulus; *omnibus omnia factus est, ut omnes lucrifaceret, non mittentis affectu, sed compatientis affectu*, ait Augustinus. Sic Christus, ut ad eum peccatores appropinquarent, uenit in similitudinem carnis peccati; & habitu inuentus ut homo, uenit comedens, & bibens. Quando aliquis princeps uenarum procedit, ut aprum, aut ceruum, aut feram aliquam siluestrem capias, cum suis uniuersum montem circumfider, & unusquisque suam accipit stationem, suumque tramitem, quo fera transitura uideretur. At princeps ipse locum accipit quo frequentius transire, aut per quem uersimilius exitura fera putatur. Sic in uenatione animarum, quæ per beluinas cupiditates uerè syluescunt, alij quidem sancti, alias quasi stationes ceperunt, & diuersos diuersis uirtutibus ad pietatem homines adduxerunt. Qui per opera misericordiae salui esse poterant, ab Abraham capiendos, eiusque exemplo trahendos Deus constituit. Quos solitudo, ieiunia, uitæ asperitas aptius capere poterant, illis capiendis stationem suam accepit Ioannes Baptista. Quibus uita cœnobitica, & hospitalis magis placeret, illis capiendis robustum uenatorem sanctum Benedictum Deus posuit. Sic paupertatis amantes per sanctum Franciscum, & sanctum Dominicum, silentij, & solitudinis appetentes per sanctum Brunonem Carthusiæ patrem; salutis animarum zelatores per patrem Ignatium Societatis Iesu fundatorem,

datorem, quasi per uenatores diuersis locis dispositos ad peccatores capiendos, Deus in sua Ecclesia excitauit, & pro diuersis hominum studijs, ingenijs, ac uiribus, diuersos famulos, & ministros suos circa huius mundi syluam collocauit, qui feras hominum mentes in pietatis, atque uirtutis nassas pertraherent. Sed Christus ipse Princeps pastorum, & Magister, ac Dux uenationis huius, in loco communis stationem accipiens, uitam communem, ac populari, statumque mediocritatis (quoad externa omnia) sibi elegit, ut cuiusuis generis peccatores, publicani, meretricæ ad eum liberè accederent: quam etiam mediocritatis, & communis uitæ rationem, quoad externa, Apostoli eius sequuti sunt. Nempe quia in Christo omnia salutis remedia erant, omnes ad eum accedere debent. Qui ægrotus est, festinet ad Christum, quia *Medicus est animarum*. Qui æstu premitur, currat ad Christum, quia *fontis est aqua salientis in uitam aternam*. Qui ignorantie tenebris laborat, querat Christum; quia *lux mundi est*. Qui famelicus est, adeat Christum; quia *panis uiuus est, qui de cœlo descendit*. Si grauaris iniquitate, *iustitia est*. Si auxilio indiges; *uirtus est ad salutem omni credenti*. Si mortem times, *uita est*. Si cœlum desideras, *uia est*. Si errorem metuis, *ueritas est*. Nec tamen hæc omnia sic Christus est, ut etiam per modum participationis pastores, quos dedit, ea non sint. Nam & illi dispensando *mysteria Dei*, medici sunt: eructando uerbum uitæ, fons aquæ sunt: exemplo uirtutum, lux mundi sunt: proferendo de thesauro suo noua, & uetera, alimentum, & cibus sunt. Docent iustitiam, aperiunt uitæ ianuam, uerbum ueritatis administrant, uias mandatorum Dei demonstrant. Habent ergo & illi similem stationem, ut quosuis peccatores ad se attrahant, attractos conuertant, conuersos ad salutis portum perducant. Sicut ignis accendit ei propinqua, sic qui uiris sapientia, & sanctitate præstantibus familiariter utitur, Dei exardescit amore. Et quemadmodum prunæ lucem proximè emittit, lampades uerò splendorem longius fundunt, sic qui uirtute, & sapientia sunt præditi, & charitate inflammati, non solum propinquos; sed etiam longè distantes illustrent doctrina, & uitæ sanctimonia, ne errorum caligine obscurentur.

In Christo
omnia sal-
utis reme-
dia.
Matt. 9.
Ioan. 4.
Ioan. 5.
Ioan. 6.
1. Cor. 1.
Rom. 1.
Ioan. 16.

Simile.

2. *Murmurabant Pharisei, & Scribæ, dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

Detractio,
& lingua
maledica.

Exo. 34.

Num. 5.

Leuit. 13.

Matt. 9.

Matt. 23.

Detractio
nis, & in-
uidiæ ori-
go.

Allegoria.

Similia.

Locus moralis contra boni operis detractores, & linguam maledicam. Quod enim in Christo laudare, & imitari debebant Pharisei isti, & Scribæ, hoc illi uicio uertunt, murmurantes. Manducare cum peccatoribus non erat in Lege uetitum, sicut manducare, & conuersari cum Gentilibus, & leprosis, alijsq; quibusdam immundis. Quæ tamen tota prohibitio partim erat significatiua puritatis spiritualis, in filiis noui testamenti, quod occultabatur sub ueteri; partim cautela erat propter infirmitatem Iudæorum, qui ad Gentilitiam idololatriam procliues erant. Cæterum superbi, & hypocritæ isti, externæ tantum sanctitatis affectatores, uera charitate uacui, dedignabantur peccatorum consortia, nec ullam illis charitatem exhibebant. Vnde alibi Christus ad illos: *Euntes discite quid est misericordiam uolo, & non sacrificium. Non ueni uocare iustos, sed peccatores.* Et rursum: *Va uobis Pharisei, quia decimatis mentham, & anethum, & reliquistis, quæ graviora sunt Legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Tales ergo quum ad peccatorum conuersionem cooperari nolent, indignantur Christo, qui id faciebat. Quia ipsi superciliosi erant, uolebant Christum quoque supercilium adducere, & Rabbinicam grauitatem induere. Displicet nobis, quod ipsi non facimus, & nostro pede omnes metiri uolumus. Hinc nascitur inuidia, detractio, murmuratio, lingua maledica; quæ maxima mala in mundo sunt, & ut iustis magna crux; sic innumeris impijs, arque hypocritis certa perniciēs. Vna plaga Aegyptiaca erant ranæ palustres. Nam ut ranæ de die & palam tacent in paludibus suis lutosius quiescentes, de nocte autem uociferantur, & coxant; sic murmuratores, & detractores, proximorum suorum uirtutes, & opera lucis tacent, cooperiunt, silent; eorum autem defectus deblaterant, publice quoque ea uituperare non audent, satis habentes si alijs laudantibus tacent; clam uerò, & apud suos, suisque similes rauco murmure coxant, & omnibus modis denigrant. Sed quemadmodum qui candelam ardentem digitis proprijs mungit, candelæ

dellæ quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos adurit, & contaminat; sic qui iusto detrahit, aut contra laudabiliter facta obmurmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & linguam contaminat, & reatu peccati adurit; iusto autem menti materiam præbet, eiusque famam celebriorem facit. Deus Moysen nunquam magis laudauit, quam quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent. Vide locum. Dauid pro maledictione Semæ expectauit à Deo benedictionem, quam & accepit, hostibus breui superatis.

Quemadmodum gallina in ædibus frequenter quum cibis est appositus bonus, & sufficiens, subit tamen angulos, ibique scalpens terram, pabulum quarit: sic murmurator, & detractor honesta, & laudabilia; omnibusque ad imitationem, & commendationem exposita, nec interrogant, nec libenter audiunt, sed occulta, & secreta mala totius domus, familiæ, collegij, ordinis, aut cuiusuis communitalis, curiosè percontando efferunt, euentilant, illisque se sordibus pascunt; scarabæo similes, qui nullum bonum odorem lustinet, sed in stercore semper uersatur, eoque se oblectat, & pascit. Contra, quod uitium appositè Chrysostomus: *Dic proximo detrahenti, & murmuranti: Habes quem laudes? aures aperio, ut unguenta suscipiam. Si uerò malum uelis dicere, obturo aures. Non enim stercoreus, & cænum accipere sustineo.* Sunt quippe detractores porcis, & suis similes, quæ amoenissimum hortum pulchris, & odoriferis floribus constitum ingressæ, flores non attingunt, sed simum, si quis fortè in angulo est; aut lutulentâ lacunâ inuenientes, in ea se uolunt, illam euentilant. Vnde de maledico conuiciatore eleganter dixit sanctus Bonaventura; quod *in modum porci, ubi ponit pedem ibi, & os; & sicut canis macelli semper habet os sanguinolentum.* Sapienter Socrates nuntianti quendam esse, qui maledictis cum perpetuò incesleret, respondit: *Bene loqui nescit.* Humilismodi enim hominum ex abundantia cordis os loquitur; quia cor malitia, & odio deprauatum habet: quod illa Zoili responsio egregiè ostendit. Rogatus enim cur sic omnibus malediceret, respondit: *Quia malefacere nequeo.* Quia non potuit facto lædere, uoluit uerbo. Nam si non aliqua nocuis-

Exempla.
Num. 12.
2. Re. 18.

Simile.

Simile.

Honil. 3.
ad popu.
Antioch.
Similia.

In Dicitur
salutis,
cap. 19.
Laer. li. 2.
Apophteg-
ma.
Brusô. lib.
1. cap. 26.
& Aelia.
lib. 11.

Psal. 13.
Eccl. 10.
In Com-
ment. ibi-
dem.
Prou. 24.
Psal. 108.

Prou. 17.

Hom. 39.
in Act.
Apost.
Ioan. 8.
1. Ioan. 3.

Vbi sup.
Simile.

Homil. 3.
ad popu.
Antioch.

nocuiſſet, mortuus eſſet. Sic huius mali non niſi odium,
& inuidia radix eſt. *Venenum aſpidum ſub labijs eorum. Si-
cut mordet ſerpens in ſilentio: ſic qui fratri ſub occultis detra-
hit.* Nam uirus peccatori ſui, (ut exponit Hieronymus) diſ-
fundit in fratrem. Qua certè de cauſa dicit ſcriptura: *Abomi-
natio hominum detractor;* quia qualem ſementem fece-
rit, eandem, & metet. Vnde Dauid: *Dilexit maledictionem,
& ueniet ei. Induit maledictionem ſicut ueſtimentum, & in-
trauit ſicut oleum in oſſibus eius. Fiat ei ſicut ueſtimentum
quo operitur, & ſicut Zona, qua ſemper praeſingitur.* Sunt uer-
ba ſignificantiffima, quibus docet Spiritus ſanctus detra-
ctores, murmuratores, ſuſurriones, maledicos, idem à Deo
paſſuros, quod contra proximum fecerunt, Dei uidelicet
maledictionem ab eis non reſeſſuram. Hoc & Salomon
docuit: *Semper iurgia querit malus: Angelus autem cru-
delis mittetur contra eum.* Et certè quum diabo-
lo proprium ſit calumniari, unde & nomen illud apud Græcos
accepit, calumniator omnis, & detractor, quem ſpiritum
ſequatur, quem patrem habeat, cuius mercedem expecta-
re debeat, facile uidet. Aptè Chryſoſtomus: *Ferre eum, qui
contumelia afficit, Dei eſt: contumelia afficere immeritum,
diaboli eſt.* Hoc ſenſu: *Diabolus homicida fuit ab initio.*
Qui enim odit fratrem, homicida eſt, & ille ab initio odit
homines. Sic igitur modo quodam proprio omnis detra-
ctor, & ſuſurro, membrum diaboli eſt. Eſt itaque maledi-
ctum, aut detractio ipſi maledicenti, & detrahenti maxi-
ma conſuſio. *Quemadmodum enim* (ait Chryſoſtomus)
*ſi quis uafa immunda è domo alicuius furetur, & ea coram
omnibus educat, non ita confundunt dominum furto ſubla-
ta, quantum ipſe ſeipſum, ita & conuiſciatoribus accidit. Eis-
dem enim coram omnibus immundis uerbis, non alios confun-
dit, ſed ſeipſum, per uerba productis talibus, & coinquinata
ipſius tum lingua, tum mente.* Nam ut in domo, & uſu cor-
poris quadam honeſtè haberi, & fieri poſſunt, quæ tamen
honeſtè dici non poſſunt; ſic & in uita atque actione hu-
mana nonnunquam accidit. *Si quis* (ait Chryſoſtomus)
*te praterire ſinum comoueat hoc facientem nonne ſtatim
redarguis? Sic, & detractorem reſprime. Nō enim ſic factor il-
le nares percellit, ut aliena excuſſa peccata bonos, & aſtan-*

tes contriſtanti. Sed ideo hoc malum celebre eſt (ait ſanctus
Hieronymus) quia penè ab omnibus libenter auditur. Qua-
re iuſti uox eſt: *Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc ſequere-
bar.* Hoc docet Sapiens eſſe detractioſis remedium. *Qui
mittit in alium lapidem, recidet in caput eius; ita detractor
quum triſtem uiderit faciem audientis, ne audiat iudicium
ſanguinis: illico conticeſcit.* De hoc argumento uide, quæ in
alijs Dominicis diximus.

3. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

Locus moralis de incredibili Chriſti Redemptoris
charitate erga ſaluandos peccatores, quam omnes imi-
tari debemus; ſiue de zelo animarum. Magnum piacu-
lum putabant Phariſæi, peccatores in conſortium admit-
tere, & cum illis manducare. Sed hoc perinde erat, ac ſi
medici omnes ægrotos fugerent, nec ad eos unquam acce-
dere uellent. Eleganter Ariſtippus indignanti cuidam ac-
dicenti, quòd philoſophos cerneret ſemper obſidere di-
uitum fores, & Medici (inquit) languentium ianuâs fre-
quentant: *Non tamen quiſpiam ægrotare mallet, quàm me-
deri; nec ego diues potiùs eſſe, quàm Philoſophus.* Malorum
conſortia infirmis cauenda, à firmis appetenda ſunt. Vi-
num aqua mixtum ſi fortius eſt, aquam calore ſuo im-
buit; ſi tenuius eſt, ab aqua uincitur. Exincti carbonem
ardentibus admixti ſtatim ardeſcunt. Accede ad titio-
nem ardentem hominem iuſtum; uirtutis ignem citò con-
cipies. Saul inter Prophetas Prophetauit, inter impro-
bos improbè egit. Laban propter Iacob, & Phutiphar pro-
pter Ioseph ditati ſunt. Propter bonum Iolaphat, duo-
bus regibus impijs, regi Iſrael, & regi Edom, cum eo exer-
citiū ducentibus pluuiam è cælo Helifeus impetrauit.
dixit enim ad Ioram regem Iſrael: *Si non uultum Iosa-
phat regis Iuda erubeſcerem, non attendiſſem quidem ad te.*
Charitas fraternæ peccatores recipit, & manducat cum
illis, à conuerſatione, & conſortio, ab aditu, & familiari-
tate illorum, quatenus medium eos Deo lucrandi eſſe po-
terit, non abhorrent. Imò ſummam charitatis perfectio-
nem in peccatoribus lucrandis conſiſtere, uiri ſanctiſ-
ſimi

Pſal. 100.

Eccl. 27.

Chriſti ex
ga pctores
amor.

Lacr. li. 2.
Apophteg-
ma.

Similia.

Exempla.
1. Re. 19.
Genef. 30.
& 39.

4. Reg. 3.

Zelus ani-
maum.

In uita ei⁹ fini iudicant. Sanctus Franciscus dixit aliquando fratribus suis: Quid magis consuleris, an quod orationi uacem, an quod prædicando discurream? Videtur in oratione lucrum, & cumulatio gratiarum, in prædicatione distributio quadam donorum acceptorum. In oratione est purificatio interiorum affectuum, & unio ad Deum: in prædicatione puluerisatio spiritualium pedum, id est, contaminatio affectuum, distractio circa multa, & relaxatio disciplinæ, In oratione Deum alloquimur, & audimus, qualique inter Angelos conuersamur. In prædicatione multum oportet ad homines condescendere, & humane inter eos uiuendo multa uidere, dicere, audire, & cogitare humana. Sed unum est in contrarium, quod uidetur his omnibus præponderare, quod Christus ipse potissimum prædicationi uacauit, cum peccatoribus manducauit, & conuersatus est. Cuius exemplum, quia nos maxime sequi oportet, uidetur magis Deo placitum, intermissa quiete foras egredi ad laborem. Quod & fecit, re tamen prius suorum precibus commendata, qui & post preces factas idem censuerunt. Sic monachi eremos suas deseruerunt, & in urbes, ad frequentia populis loca uenerunt, ut proximos suos iuuarent. Isaacius monachus causam suam exiens Constantinopolim uenit, ut Valentem Imperatorem Arianum Ecclesiæ Catholicæ hostem acerrimum redargueret. Eum enim accedens, fratrem equi eius arripuit, dicens: Quod Imperator proficisceris, qui aduersus Deum bellum geris, neque eum propterea adiutorem habebis? Quod & rei enentus ostendit. Quum Antiochenis grauiter offensus Arcadius propter Placillæ uxoris statum deiectionem, acerbè in eos animaduertere uellet, eremitæ ad urbem aduolantes, officarios eius, prætores, ac tribunos, fræna equorum accipientes, in media ciuitate sistebant, & uindictam à populi capitibus depulerunt. Magnus ille Antonius, ut oppressis opitularetur, ut Catholicorum causam contra Arianos apud Imperatorem ageret, frequentes urbes adibat, & sæpe Constantinopoli uisus est, & Alexandriæ. Imò de eo scribit sanctus Athanasius in uita cuius. *Est in solitudine, ac montibus uersatus, atq; omnem ibi exiens uitam, non tamen agrestis ac rudis erat, sed iucundus*

atque

atque affabilis sermonem, secundum Apostoli præceptum, diuino conditum sale proferebat, ita ut inuidia careret, & amore omnium potiretur. Aphraates eremita celeberrima eremo Antiochiam uenit, quum omnia Valens Arianus Imperator perturbaret, & ab Imperatore uisus, atque hoc nomine reprehensus, quod eremo relicto in urbe ageret, respondit: Id ego, Imperator, libenter fecissem, si pax Christi ouibus esset. Sed si puella essem domi in concluda conclusa, soli lanificio uacans, domus autem paterna subito conflagraret, me otiosam sedere uelles, nec ad incendium extinguendum accurrere? Id ego nunc facio, qui incendium in Ecclesia à te excitatum extinguere, & fratres meos in eo periclitantes eripere contendo. Sed huius charitatis erga peccantes fratres illustre exemplum & hoc est. Duo eremitæ iurauerant sibi inuicem, ne alter ab altero unquam separaretur. Unus postea tentatus, in sæculum redire uoluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, ut saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & è lupanari prodeuntem complectitur, obsecrans, ut secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato persistente, manet etiam in eadem ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructum quotidie largiens, ipsemet ieiunans, & pro salute fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter, flagitiosam uitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur. Aliud huic simile exemplum, nisi fortè hoc idem sit, commemorat Diuus Chrysostomus ad Theodorum lapsum, Epist. 5. Hoc est, ad exemplum Christi peccatores recipere, & cum illis manducare. De hac Redemptoris nostri benignitate prædixit Propheta: *Calamum quassatum non confringet, & lignum fumigans non exstinguet. In ueritate educet iudicium. Et iterum: Quod censi altum fuerit, alligabo, & quod infirmum fuerit, consolidabo.* Calamus quassatus, & linum fumigans est mens hominis uanis cupiditatibus dedita, necdum illis penitus obrupta: sed ut calamus non adhuc confractus, uehementer tamen depressus, & ut linum non quidem adhuc flamma correptum, fumum tamen, qui flammæ proximus est, emittens; sic cupiditatibus suis ad malum

Niceph.
lib. 12. ca.
pit. 25.

6
Præf. spi-
rit. ca. 97.

Esaiæ 42.

Ezec. 34.

Chri mife-
ricordia i-
effabilis.

Matt. 9.
1. Tim. 1.
Rom. 9.

Esaia 61.

Matt. 11.
Matt. 12.

Ioan. 7.

Collatio
ueteru cu
h Christo.

malum inclinatur, & iam iam in turpitudinis fornacem procliu fertur. Hæc est infinita, & quæ nunquam satis, uel explicari, uel laudari, uel recognosci à nobis potest Redemptoris nostri misericordia, hic etiam aduentus sui in hunc mundum primarius finis, ac scopus fuit, ut peccatores reciperet. *Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam.* Et Paulus ait: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus; quia Christus Iesus uenit in hunc mundum, ut peccatores saluos faceret.* Et rursum: *Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in uasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* In hac sua misericordia cognosci, glorificari, & prædicari uult. Denique dicit ipse Redemptor in Euangelio, hanc dulcissimam prophetiam in seipso fuisse completam: *Spiritus Domini super me, eo quod unxit me, ad annuncian- dum pauperibus misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & claudis redemptionem, ut prædicarem fortitudinem lugentibus Sion, & annunciamem annu placabilem Domino.* Et paulo post: *Et darem coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris.* Singula hæc uerba, quæ uarias peccatorum consolationes, & singula quasi peccatis remedia ponunt, amplificari debent. Certè ex hac misericordiæ erga peccatores nota, cognosci, & manifestari uoluit, quando ad eum duos ex discipulis suis Ioannes Baptista in uinculis mississet, dicens: *Tu quis es? &c.* Renuntiante, inquit, Ioanni, quæ audistis, & uidistis. Cæci uident, claudi ambulant, surdi audiunt, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur. Postremo non recipit tantum ad se uenientes peccatores, sed ut ad eum confidenter ueniant, inuitat, & clara uoce compellit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos.* Rursum: *Stabat Iesus in magno die solennitatis, & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat ad me.* Hæc Christi benignitas erga peccatores unica est nostra, & maxima consolatio, sine qua quicquid præterea de Christo credimus, fringeret. Moyses liberator fuit populi ueteris, sed non sic, ut peccatores reciperet, uerum ut eos seuerè puniret. Sic enim extendens manum suam in mare rubrum, Pharaonem cum toto exercitu submersit. Sic populo in uitulo aureo peccante, tabulas Le-

gis

gis confregit, & populum ipsum maximo numero interfecit. Sic illum qui collegit tria ligna in sabbatho, fecit lapidari, Iosue saluator & liberator eiusdem populi fuit, sed occidit peccatores qui erant in terra Chanaan. Acham quoque præuaricantem circa spolia hostium, cum toto suo tabernaculo totaq; cognatione incendio absumpsit. Samuel erat sanctus Propheta Domini: sed occidit manu sua pinguisimum Agag regem Amalec, & concidit eum in frusta. Atqui noster Saluator, & liberator, & Propheta magnus, non uenit ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Hic est noster Dauid, de quo Scriptura dicit: *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* De hoc Dauid scribitur: *Conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustiis constituti, & oppressi are alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.* Hic peccatores recipit. Ad hunc accurrunt omnes in angustijs, & difficultate abstinendi a peccato laborantes, omnes veteru peccatorum debitis onerati, omnes de quacunque necessitate tristes & solliciti. Ait enim elementissimus Dominus: *Omne quod uenit ad me, non eiciam foras.* Hic est de quo Propheta prædixit: *Adiutor meus & susceptor meus es tu, & in uerbum tuum supersperavi.* Nō solum adiutor, sed & susceptor: quod explicans D. Ambrosius, *Adiutor*, inquit, *per Legem, susceptor per Euangelium.* Quos Lege adiuuit, in carne suscepit. Hic peccata nostra portat, & ideo in uerbum eius supersperamus: non in Prophetas, non in Legē, sed in uerbum tuum. hoc est, in aduentum tuum, ut uenias, & suspicias peccatores, delicta condones, ouem lassam tuis in Cruce humeris bonus pastor imponas. Hæc ille. Sic iterum Dauid. *Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit?* Quæ ipse, quæ uita mortaliu, si sola apud Deū iustitia uigeret? Ideo subiungit: *Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine.* Hæc est lex Euangelica, lex gratiæ, uerbum promissionis, uox misericordiæ; quia hic peccatores recipit. Veteres Prophetæ nihil de uerbo Messia clarius aut frequētius dixerūt, quàm hoc unum, quod peccata condonaret, Sic Esaia: *Sicut Pastor gregem suum pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit, fortis ipse portabit.* Pascit in fortitudine, congregat in solici-

Ioan. 3.
1. R. c. 22.

Typus.

Ioan. 6.
Psal. 118.

Serm. 15.

Psal. 129.

Esa. 40.

Ezec. 36.

Jerem. 31.

Mich. 7.

Zach. 13.

Pfalm. 17.

1. Ioan. 2.

Simile.

Hom. 27.

ex Ho. 50.

Allegoria.

Præsum-

ptio cau-

da.

solicitudine, portat in mansuetudine & misericordia. Sic Ezechiel: *Effundet super populum suum aquam mundam, & mundabit eos ab omnibus inquinamentis suis, & ab universis idolis suis (id est peccatis) mundabit eos.* Per Ieremiam similiter dicit Deus: *Propitiabor iniquitati eorum, et peccati eorum non memorabor amplius.* Michæas verò verbis amplissimis hanc Messie propriam uirtutem describit: *Quis Deus similis tui, qui auferens iniquitatem, & trās sit peccatum reliquiarum hereditatis tue? Non immittet ultra furorē suum, quia uolens misericordia est. Reuertetur & miserabitur nostri, deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundū maris oīa peccata nostra.* Nec hoc tacuit Zacharias, dicens: *In die illa erit fons patris domui David, & habitantibus Ierusalem in ablutione peccatoris & mēstruat.* Denique Dauid de Christo dixit: *Tu populum humilem saluum facies.* Hæc ergo summa Christi gloria, hæc maxima consolatio nostra: *quia si peccauerimus, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum; sed etiam pro totius mundi.* Amplificari & urgeri hæc merito possunt: & debent: primum ut Redemptoris nostri infinita erga nos peccatores misericordia clucescat magis: deinde ut ad eum redamandum efficacius inflammemur: postremo ut in nullis peccatis spem ueniam deponamus, sed ad Redemptorem nostrum alacriter recurramus: Pastor rusticanus, ut eum oues libentius sequantur, ouinam pellem induit: Sic Christus hominem induit, eumque benignissimum, ut ad eum per penitentiam redire nullus peccator formidaret. Solebant Pagani (ait sanctus Augustinus) hoc nomine Christianis insultare, quod penitentiam portus semper in Ecclesia apertus esset, dicentes: Vos facitis ut peccent homines, quum illis ueniam promittitis. Quibus ille responderet: *Ne desperando augeamus peccata, propositus est penitentia portus. Ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.* *Allegoria.* Israelitæ quum descenderent in Aegyptum uocante Ioseph existimabant se nisi per annos, quinque, durare fame, permansuros. At ibi manserunt per 200. & amplius annos. Sic peccatores aliquando sub spe ueniam, & cito resurgendi de peccato, temere peccant, sed se penumero sic illis placet Aegyptus

Aegyptus & status peccati, ut nunquam postea de exeundo cogitent, sitq; necesse in manu forti & brachio extento illos educi. Sed tota Christi misericordia erga penitentes non erga perseuerantes in peccato intelligitur.

4. *Uadit ad ouem, quæ perierat: donec inueniat illam; & cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

Locus moralis de diuini amoris erga peccatores seruandus incredibili magnitudine. Ipse uadit ad ouem, quæ perierat. Nempe sicut ouis aberrans a grege, nisi queratur, redire non potest, sed ad ulteriora semper progrediens per saltus & syluas se perdit, quum cætera animalia canis, felis, equus, domino amisso, domū facili per se ipsa redeant; sic miser peccator, nisi a Deo quæsitus, in salutis uiam per se & naturæ suæ ductu, aut uiribus redire non potest. Sicut terra propter nimiam frigiditatem nullum fructum profert, nisi a sole calefiat (unde in Septentrione omnia inculta iacent) sic homo per peccatum nō nisi terra & terrestribus manens, sine diuinæ gratiæ calore nihil salutare operatur. Ut uestis corpori calorem adferat uel augeat, corpus ipsū uiuū esse debet, & aliquo calore prius imbui, ideoque cadauer nullis uestibus calefit: sic nullum opus uel charitatis uel penitentia, animam in peccato mortuam uiuificare poterit, nisi prius Dei gratia uiuificetur. Sicut in tenebris, etiam si omnes fenestras aperias, nihil uides; sic in statu peccati mortalis, quod est opus tenebrarum, etsi omnes animæ tuæ uires adhibeas, absque luce gratiæ nihil promoues ad salutem, nec reditum inuenies. Hæc de causa dicitur: *Venit filius hominis querere & saluum facere, quod perierat.* Prius querit quam saluum faciat. Sic clamat peccator in Scripturis. *Erraui sicut ouis quæ periit. Quare seruum tuum Domine.* Si margaritam pretiosam perdidisti, in eo loco inuenitur, ubi amittitur. At ouis perditā non sic; quia semper magis ac magis in saltuosa nemora, & in asperos montes se immittit, quiescit nunquam, sed errans progreditur. Sic peccator ab uno peccato in aliud transit, nec

Amor Dei erga peccatores saluā dos.

Similium congeries.

1

2

3

4

Lucæ 10.

Pfal. 118.

5

peccandi finē facit, nisi à bono pastore suo, Christo Iesu, speciali gratia & misericordia quaeratur. Ovis amissa, rapa ci lupo, aut cuius feræ obnoxia statim est: nec dentes, nec ungues, nec cornua hēt, quib. se defendat; nec pedū velocitatem, qua se seruet. Sic peccator amissa Christi gratia, Diabolo, carnī, mūdo ad prādā expositus est, nec vlla, quib. se tueatur, arma relicta hēt. Hinc elucet immensa Dei misericordia erga peccatores. Prius miseretur quam irascitur; prius misericordiae mediā quā iustitiae adhibet: prius querit: quā percutiat. Sicut matres & nutrices ad pueros in luttum lapsos non accurrunt cum conuijs, sed prius erigūt, abluunt, cōponunt, ac deinde, prout opus est, obiurgāt: sic Deus ouem perditam primum tentat ad emendationē uarijs blanditijs & medijs allicere, postea corripit in misericordia Nauclerus cuius nauigium multam vndiq; laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipsiq; nauigio nō itascitur. Occurrit potius, & aliā excludit vndā: deinde aliā egerit, manifesta foramina praecludit: latentib. continuo labore resistit, denique modis omnib. malum imminens auertit: postea, prout ratio exigit nautas increpat, obiurgat, puniunt. Pastor quoque bonus perditā ouē non statim canem percutit, aut apud se indignationem excitat; sed querit diligenter donec inueniat. Hæc est Dei erga nos misericordia. Multum querit, multum expectat, multa tentat, ut ouē perditā ad caulas reducat. Quō Christus uenator sanimarū esse uoluerit, suprā diximus. At inter omnia officia nullū maiorem patientiam postulat, quā venatio. Multū diuq; expectandū, magnū tediū deuorādum est, vt fera quantūcunque cessans, sua tandem sponte exeat. Qui festinat, & idoneū capiendi tps non expectat, nihil vnuquam uenando capiet. At diu expectando, subito erūpet fera, & in castes incider, uel ictum a te destinatum accipiet. Nullis uerbis explicari potest Dei patientia qua peccatorem expectat. Stat ad ostiū, foris pulsāt: expectat donec aperiatur ei. An diuitias bonitatis eius, & patientia, & longanimitatis contēnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pēnitētiā te adducit? Expectaui ut faceret uias. Expectat adhuc unū annū ut stolis sicut fructum proferat. Deniq; sic expectat, ut eius expectatio infidelib. scādālū sit. Plures. n. Dominum (ait. Ter

tullianus

Apoc. 3.
Rom. 2.
Esa. 5.
Luc. 13.
In lib. de
Patientia,
cap. 2.

tullianus) idcirco nō credunt, quia saculo iratum tā diu nesciunt. Sed exemplo ex Scripturis petito ostēdemus, quot modis, quāto studio, quā patiētia ouē perditam Deus querat. Apud Esaia uolēs Deus peccātē Israel ad pēnitētiā reuocare, uide in quot formas sermonē uertit, latagens & solici tās ne peccat. Primū protestatur se nihil cōtra eos ex iracūdia aut odio agere: *Indignatio non est mihi*. Deinde cunctatur, sicut pater, q. peccātē filiū pcutere deberet, cupit tamē parcere, & ait: *An gradiar sup eā? succēdā eā pariter? An potius tenebit fortitudinē meā? faciet pacē mihi, pacem faciet mihi?* Sic. n. peccantē & idololatriam in deserto committētem populum quasi pcutellus, patitur se per Moysē quasi teneri ne id faciat. *Dimitte me, ut trasceatur furor meus*. Sic amātes solēt. Hēricus septimus Angliæ Rex, quum consobrinum suū ex aliqua cā morte affecerat, posteaq; p alio quodā nobili morti obnoxio apud eū certi proceres intercederent, dolens dicebat: *At nemo uestrum pro meo consobriuo intercessit. Tertiū comminatur; Non est populus sapiens; propterea nō miserebitur eius, qui fecit eū, & non parcat ei, qui formauit eum*. Grauis comminatio, sed ut parcat, non ut feriat, sicut per Ionā Niniuitis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninio subuertetur*. quæ tñ ad Ionæ prædicationē non euerla, sed emēdata est. Circa quod Dei factum Chrysostomus. *Quare quā facturus es mala Domine prædicis: ut non faciam, quā prædico. Propterea & gehennā minatus es, ne gehennā inferat. Rursum expostulat & obiurgat, ne ad uerba ueniat: Quis cæcus nisi seruus meus? & quis surdus nisi ad quē misi nuntios meos? Quis cæcus nisi seruus Domini? Qui uidet multa, nonne custodies? Qui apertas aures habes, nonne audies?* Grauis obiurgatio, iusta reprehensio. *Qui. n. cognouit uolūtātē Domini, & nō facit, uapulabit plagis multis*. Sed ne eū terreat, quē diligit aut cōtristat, statim blanditur amantissimē: *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus, ego dilexi te, & dabo hoīes pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecū sū*. Ecce quomodo obiurgatione deiectū, suauissimis uocib. statim releuat. Mox quē amantium more conqueritur de ingratitude nē dilecti populi: *Perunt amen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborē iniquitatib. tuis*. Cōquerit Deus

H 2 quā

Ouē perditam, quomodo Dequerat.

1

Esa. 274.

2

Ibidem 5.

Exemplū.

Exod. 32.

Annales

Angl.

3

Exod. 13.

Ion. 1.

Exemplū.

Hom. 1. de

pēnit.

4

Esa. 42.

Luc. 12.

5

Esa. 43. 4.

6

Ibid. 24.

quàm duram & acerbâ patientiâ habuerit, quâ diu & multum peccâtes sustinuerit, quasi dicēs: *Quid faciam tibi nescio: Parcâ tibi? Sed fides tua desidiō redditur. Persequar te? Sed mea non sustinet clementia.* Quare post hanc quarelam amoris plenam, rursus cōsolatur, ne ingrati tudinis & impietatis suæ conscia anima penitus deiiciatur, & spe uenitæ excidat: & ait: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Qua maxima data cōsolatione, rursus discepat cū peccatore populo, ut suam iniquitatē, Dei q; parentis misericordiâ magis ac magis agnoscat. *Reduc me in memoriam, & iudicemur simul. Narra si quid habes, ut iustificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretas tui.* (id est principes populi) *prauaricati sunt in me.* Hoc est qd Paulus dixit: *Oīa conclusit sub peccato, ut oīum miseretur.* Nūc igitur his lēmonib. confusum, conuictum, & penitētem, sic dulcissimi amoris brachijs complectitur. *Noli timere seruus meus Iacob, & Israel quem elegi. Effundam aquas super sitientem, & fluentia super aridam. Effundam Spiritum meum super semē tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.* Hæc est amantissimi Dei conclusio cū aīa peccatrice cōpūcta. Sic ouē perditā querit. Sic, quos ad se uocauit, cōseruat, ne pereat ex eis quisquam. Quis autē homo amoris iaculo percussus, adeo q; infans, uel procari ardētius, uel negotiari diligentius, uel dilectam suam sollicitare artificiosius, uel flebilius querelam instituere, uel amantius ex postulare, uel disceptare familiarius, uel parcere liberalius, uel denique bene facere abundantius posset, quam hic Deus animam sibi semel charitate coniunctam & fide desponsatā, ut ad causas perdita reuertatur, omnibus vijs ac modis sollicitat, blāditur, ex postulat, conqueritur, cōsolatur, ac denique cum ea discepat, & complectitur. *Quām magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timētib. tē? perfecisti autē eos, qui sperāt in te, in conspectu filiorum hominum.* Facit autem hoc Deus in quocunque & cuiuscunque generis peccatore, qui questus per gratiam, redire vult per penitētiā. Pulchrē Chrysostomus: *Si impius es, cogita publicanum. Si immundus es, attende meretricem. Si homicida es, perspicce latronem. Si blasphemus es, cogita Paulum prius persequuto-*

sequutorem, postea Apostolus: prius lupum, postea pastorem: antea plumbū, postea aurum: antea piratā, postea gubernatōrē. Nolo tibi dicere: Vnde scire potero me veniam esse consecutū? Vbi misericordia Dei imploratur, questio non expetitur. Quid ille curat nolo diffidas. Stat medicus varias curationes adhibens, & non interrogas, quomodo curaris, sed concedis arti. Seruo concedis, & Dei misericordia non concedis? Hæc ille. Sic bonus pastor Christus querit ouem perditam, donec inueniat eam. De inuenta autem gaudet, humeris suis eā portans, quia inuenta ouis, reconciliari peccatoris peccata suo liuore sanauit: & ne deniq; peccet, sua semper gratia portat: sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Inuentam autem ouem dicit, quæ reuera non inuenta, sed empta fuit, idq; pretio magno.

Quemadmodum enim cum quis rem quam magnopere exoptabat, etiam maximo pretio emit, dicit amico suo: *Ecce quod tam diu optabam, iam inueni: sic Christus, præ desiderio salutis nostræ, inuenisse se dicit, quos sui sanguinis pretio emit. Eandem etiam ob causam de oue perditā & inuenta loquitur, non de ouibus. Sic enim unumquemq; electum diligit Christus, ut si ille solus saluandus esset, pro illo solo facturus, & passurus illa omnia fuisset, quæ fecit, & passus est pro omnibus. Quod diuus Paulus optimè intelligens, dixit: In fide uiuo Filius Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Ecce agnoscit pro se in particulari Christum esse passum. Christus in Euangelio, gallinæ se comparat, dicens: Quoties volui vos congregare, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis? At qui gallina non secus sollicita, & tenera mater est, unum solum pullum ducens, quàm si decem duceret. Vidit hoc & S. Augustinus quum scripsit: O Deus, qui sic unumquemq; curas, tanquam solum cures, & sic omnes tanquam singulos? Sanè sicut sol splendens, non secus unumquodq; corpus illuminat, quàm totum hemispherium: sic Christus patiens, diligens, querens, non secus pro unoquoque est passus, quàm pro omnibus, non secus quemlibet diligit, & querit, quàm omnes. Cuius ineffabilis dilectionis illustre documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Arcopagita suo tempore ac-*

Esa. 32.

Deut. 32.

Simile.

Christi amor erga singulos.

Galat. 2.

Confess. li. 3. c. 11.

Simile.

Exemplū

Inepist. ad
Demoph.

Exemplū.
In eius vi-
ta, li. 2. ca.
25. apud
Sutium,
tom. 6.

134

Promptuarium Morale

Ididisse scribit: Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatus fuerat, celeremq; à Deo vindictam petierat. Hac precatus, subito uidit cælum quidem su- pra se apertum, Iesumq; in sua gloria stantem: subitus uero in- gentem terræ hiatus, & duos illos, seductum, atque seducto- rem, quibus mala imprecatus fuerat, à os illius profunda voraginis flare trementes, & miserabiles, qui, & iam iam ca- sari uidebantur, pariterq; serpentes, qui deorsum illos precipi- tare molirentur. Hac autem uidens indignè ferebat, quod nec dum cecidissent, & cum sapius eos ipse impellere niteretur, semperq; frustra hoc moliretur, molestissimè id tulit, & con- tra eos rursum imprecatus est. Cum ecce nix tandem reuoca- tis ad superna oculis, uidit cælum sicuti & prius aspexerat. Iesumq; miseratum quod fiebat, de cœlesti illa sede consur- gentem ad eos usq; descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelosq; unā opem ferentes, aliunde alium tenuisse viros, ac dixisse Carpo Iesum stanti porrecta adhuc manu, ut eos impelleret. Iam percute aduersum me; paratus enim sum etiam iterū pro saluandis hominibus pati, gratum mihi istud est, dum non alij homines peccent. Tu autem uide an tibi ex- pediat, per tuam inclementiā istius profunda voraginis man- sionem, Dei, ac bonorū clementiumq; consortio præferre. Hæc sunt, quæ ego audita uera esse credo. Hæc Dionysius author grauissimus. Sanctus Anno, Archiepiscopus Colonien- sis, uidit in uisione quosdam alios Archiepiscopos in candida, & gloriosa ueste uestitos, sedes gloriosas in cœlo occupare, seque inter eos candida admodum ueste amictum: cuius tamen pars aliqua, qua pectus tegebatur, sordida quædam macula scedabat, quam obiecta manu tegere uolebat, nec pote: at: ideoq; à sede cum alijs capienda prohibitum fuisse, donec illam maculam elueret. Hanc uisionem cum fa- miliari amico aperuisset, ille sapienter rem coniiciens. Macula, inquit, hæc uestis tuæ, est memoria iniuriæ ciuium tuorum, qui te anno superiore Colonia expulerunt, quibus nec adhuc ueniam dedisti. Archiepiscopus, testimonio cōscien- tiæ suæ conuictus statim eos omnes reuocauit, & bona fisco addicta illius restituit. Adeo Christo displicet amarus ze- lus, placet uero pietas, & benignitas, quam suo exemplo do- cet, quarens eum perditam, donec inueniat eam.

5. Gau-

In Domin. III. post Pentec.

135

5. Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœni- tentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Locus moralis de penitentia peccatoris Deo semper ac- ceptissima. Cuius causa duplex est: una amor Dei in nos ineffabilis, qui non uult mortem peccatoris, sed magis ut con- uertatur & uiuat. Altera ipsius pœnitentiæ uirtus, quæ sæ- pe maiorem adfert emendationem. Quod ad prius attinet, sicut amanti iræ, amoris redintegratio esse solet; sic Deus amator hominum, peccatorem reconciliatum, ut amicum redintegratum diligit. Alphonsus Arragonum rex, interro- gatus, cur erga omnes etiam male meritos tam humanus, ac mansuetus esset, respondit: Se iustitia bonis gratū esse, ma- lis autem clementia. Sanè sicut Dei bonitas magis elucet in misericordia, quàm in iustitia (ut alio in loco dictum est) sic magis gaudent Angeli in operibus misericordie, qua parci- tur Deus penitenti, quàm in operibus iustitiæ, qua remunerat bonos. Rem à simili explicat D. Gregorius: Maius de pec- catore conuerso, quàm de stante iusto, gaudiū est in cœlo; quia & Dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam re- uersus hostem fortiter petit, quàm illum, qui nunquam terga prauit, & nunquā aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam ampliùs terram amat, qua post spinas uberes fruges profert, quàm eam, qua nunquam spinas habuit, & nunquam ferti- lem messem producit. Hæc ille. In ueteri Lege, quo in loco iugulabatur holocaustum, eodem in loco offerebatur ho- stia pro peccato. Docet hoc magnam esse peccatoris pœni- tentis cum Deo amicitiam, quum in suo sacrificio, & quod ei soli debetur, sacrificium pro peccatore coniunctum esse uoluit. In altera parabola de filio prodigo in gratiam à patre recepto, mediante pœnitentia, describitur in domo paterna magnum conuiuium, symphonia, chorus, ut osten- dat Christus magnum gaudium, quasi que trepidum fieri in cœlo ex conuersione peccatoris. Totum hoc ex amore Dei in nos proficiscitur, quod facili ex amore, quo nos ipsos prosequimur colligitur. Sic enim & nos de recupe- ratis bonis magis gaudemus, quàm de seruatis. De hac re tota sic sanctus Augustinus: Deus bone, quid agitur in ho-

H 4 mine,

Pœnitentia
peccatoris

Apophteg-
ma.
Panormit.
lib. 2. de
reb. gest.
Alphon.

Homi. 34.
in Euang.
Similia.

Leuit. 7.
Allegoria.

Lucæ 15.

Recupera-
ta, magis
delectant,
quàm ser-
uata.

Confess.
lib. 8. c. 3.

Similia.

1

2

3

4

5

6

bid. c. 5.

Pœnitentis
conuersio
iustior.

mine, ut plus gaudeat de salute desperata anima. Et de ma-
iore periculo liberata, quam si spes ei semper offuisset, aut per-
iculis minus fuisset? Etenim tu quoque, misericors Pater plus
gaudes de uno pœnitente, quam de nonaginta nouem iustis,
quibus non est opus pœnitentia. Gaudes quippe in nobis, et in
Angelis tuis sancta charitate sanctis. Contestantur et cetera.
et plena sunt omnia testimonijs clamantibus, laeta est.
Triumphat victor Imperator, et non vicisset, nisi pugnauisset.
et quanto maius periculum fuit in praelio, tanto maius gau-
dium est in triumpho. Iactat tempestas nauigantes, mina-
turque naufragium, omnes futura morte pallescent. Tran-
quillatur cœlum et mare, et exultant nimis, quoniam timue-
runt nimis. Ager est cernuus, et uena eius malum renunciat:
omnes qui eum saluum cupiunt, egrotant simul animo. Fit ei
recreatio. et nondum ambulat pristinis uiribus, et sit iam tale
gaudium, quale non fuit cum antea saluus et fortis ambu-
laret. Quid quod ipsas uoluptates humana uite non inopina-
tis, et præter voluntatem irruentibus, sed institutis, et uo-
luntarijs molestijs homines acquirunt? Edendi, et bibendi
uoluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi, et sitiendi mole-
stia. Ebrietas quadam salsiuscula comedunt, quo fiat molestus
ardor, quem dum extinguit potatio fit delectatio. Institutum
est, ut iam pacta sponsa non tradantur statim, ne uilem ha-
beat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilata.
Hoc in turpi et execranda latitia, hoc in ea, qua concessa, et
licita est, hoc in ipsa sincerissima honestate amicitia, hoc in eo,
qui mortuus erat, et reuixit, perierat, et inuentus est, ubique
maius gaudium, maior molestia præcedit. Hec Augustinus.
Satis explicat ex solo Dei erga hominem ardentissimo
amore hoc fieri, ut maius sit gaudium super uno peccatore
pœnitente, quam super nonaginta nouem iustis. Sed et
ait paulo post, quod diuus Paulus propter Paulum Pro-
consulem ad fidem Christi conuersum, et ob tam ma-
gnam insignem uictoria ex priore Saulo Paulum uocari uolue-
rit. Plus enim hostis uincitur in eo, quem plus tenet, et de
quo plus tenet.

Sed nunc quomodo ex parte pœnitentiæ ipsius ma-
ius gaudium in cœlo fiat, tribus uerbis dicetur. Verè pœ-
nitens maiori cum affectu ad Deum redit, quia maius
se à

se à Deo beneficium accepisse cognoscit, iuxta illud: Cui
plus dimittitur, plus diligit. Plus ergo diligens plus opera-
tur, et multo emendatior, atque ad Deo seruicium ala-
crior refurgit. Sic apud Esaiam: Loquimini ad cor Ierusa-
lem, et aduocate eam, quoniam completa est malitia eius,
dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini dupli-
cia pro omnibus peccatis suis: id est, abundantem, et copio-
sam gratiam uirtutum. In cuius rei signum, et documētū
addidit Dominus: oia quaecunque fuerant Iob duplicia, quā
conuersus esset Dominus ad pœnitentiā. Exemplum in Da-
uide ponit sanctus Gregorius: Dauid qui quondam alienā
coniugem concupiscere non timuit, postea etiam, quia aquam
concupiscit, expauit. Aquam enim ex cisterna Bethlechem
ei grauius sitienti cum magno periculo militum allatam
noluit bibere, sed libauit Domino. Rationem adfert eodē
loco: Qui nullo se grauiori scelere constriktos sentiunt, pigri
remanent ad exercenda bona præcipua, quia ualde sibi secu-
ri sunt, quod nulla commiserunt grauiora. At contra ex ali-
quo graui crimine conuersi, ex ipso suo dolore compuncti, inar-
desunt in amorem Dei, seseque in magnis uirtutibus exercēt.
Hec Gregorius. Sic et diuus Chrysostomus. Qui per resi-
piscentiā iterum exurgunt, magna claritate resplendent,
et non raro maiore, quam alij qui nunquam ceciderunt. Sic
publicani, et meretrices præcedunt in regno Dei, et multi
nuissimi sunt primi. Moxque adfert duo exempla sui tem-
poris, unius iuuenis, alterius senis, qui per pœnitentiā in
uitos clarissimos euaserunt. Maria Magdalena, cui dimissa
sunt peccata multa; sic dilexit multum, ut postea unguento
perfuderit caput Christi, ut ad Crucem eum sequuta fue-
rit, ut prima ad monumentum cucurrerit, sola ad monu-
mentum plorauerit, posteaque, Christo in cœlos assumpto,
in Gallia Narbonensi triginta annorum penitentiam acer-
bam in solitudine transegerit. Sancta Maria Ægyptiaca,
ex meretrice conuersa, in desertum fugit, quinque panibus
acceptis quibus consumptis, ex folijs herbis annis qua-
draginta quinque, nullo mortalium conspecto, uictitauit.
Moses Actiops ex latrone publico monachus factus, In uita a-
in eremum euasit sui temporis celeberrimum. Theodora
Alexandrina propter unum adulterij actū, mutato habitu,
mona-

Lucæ 7.

Esa. 40.

Iob ult.

Exempla.

Homi. 34.

in Euang.

Ad Theo-

dorum la-

psum, epi-

sto. 5.

Exempla.

Luc. 7.

In uita a-

pucl Suriū

tom. 2.

9. Aprilis.

Sozome,

li. 6. c. 29.

In uita a-

pucl Suriū

11. Septēb.

monasterium ingressa, totam in eo uitam transigit admirabili sanctitate. Pelagia meretrix Antiochena, à sancto Nonno Episcopo Heliopolitano conuersa, in cellula iuxta montem Oliueti extructa uitam finiuit. Sanctus Bonifacius Martyr propter unū fornicationis actum, Romam relinquens, peregrinatur, Martyrum curam gerit, feruente tunc persecutione, ac postremò ipse Martyr fit: Romæque corpore reducto. Aglais matrona cum qua peccauerat, quæque poenitentiam egerat, templum in Martyris honorem construxit. Certè bruta animalia quæ laqueum semel euaserunt, cautiora fiunt postea, nec eo facile redeunt. Communiter quidem melior est innocentia, quàm poenitentia, sicut melior est uestis integra quàm disluta, etsi diligenter refarta. Sed sicut scissuræ uestium, si aureis funiculis, & pretiosis gemmis copulentur, pulchriorem reddunt uestem ipsam, quàm si tota sana fuisset, & integra; sic per egregiam poenitentiam tanta gratia, & charitate refurgit peccator, ut pulchrior reddatur, quàm si in crimen non incidisset.

Simile.

EVANGELIUM DOMINICÆ IIII.
POST PENTECOSTEN.

Lucæ 5.

M turba irruerent in Iesum, ut audirent uerbum Dei, & ipse stabat secus stagnū Genesareth. Et uidit duas naues stantes secus stagnum. Piscatores autē descenderant, & lauabant retia. Ascendens autem in unam nauem, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Ut autem cessauit loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus; in uerbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent,

fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui, ut uenirent, & adiuaarent eos. Et uenerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut penè mergerentur. Quod cum uidisset Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piscium, quam ceperant. Similiter autem & Iacobum, & Ioannem filium Zebedei, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere. Ex hoc iam eris homines capiens. Et subduclis ad terram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cum turba irruerent in Iesum, ut audirent uerbum Dei. De seruire audiendi uerbum Dei.
2. Rogauit eum, à terra, ut reduceret pusillum. De obsequio, & seruitio Dei uoluntario.
3. Præceptor, per totam noctem, laborantes, nihil cepimus. De uano, & infructuoso omnium impiorum, in hac uita labore.
4. Sed in uerbo tuo laxabo rete. De fiducia in Deum circa difficilia.
5. Procidit ad genua Iesu dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum Domine. De sui humiliatione in conspectu Dei.

1. Cum turba irruerent in Iesum, ut audirent uerbum Dei.

Locus moralis de seruire audiendi uerbū Dei, exemplo populi huius, qui nō solum in templo, & synagogis, sed per agros, & montes, nec paruo numero, sed turmatim, nec quomodo libet accedentes, sed magno impetu irruentes, & premētes Iesum, audiebant uerbū Dei. Hunc locum

Verbi Dei
audiendi
feruor.

Dom. Sexag. text. Domin.

Marc. 8

Marc. 3

Marc. 5

Luc. 5

Ioan. 12.

Simile.

Matth. 5.

Ioan. 7.

Hebr. 12.

cum iam bis ter ve tractauimus. Pauca tamen hoc loco addemus prout Deus dabit. Hic egregius feruor populi Iudaici in audiendo verbo Dei, qui nostram ignauiam in die iudicii condemnabit, non hac solum uice, sed aliàs frequenter in Euangelio apparet. Quum per aliquot dies Christum usque in desertum sequuti essent, dixit discipulis suis: *Misereor super turbam: ecce iam triduo sustinent me.* Alibi sic eum frequentes sequebantur, ut diceret discipulis suis, *ut nauicula sibi deseruirent propter turbam, ne comprimerent eum.* Quum mulier hemorrhois a fimbria eius tangeret, isq; rogaret quis esset, dicunt ei Apostoli: *Vides turbam comprimentem te, & dicis, quis me tetigit?* Alia uice sic undique à turbis eum audientibus circumcingitur, ut qui paralyticum à Christo sanandum afferrent, non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, *ascenderint super tectum, & per tegulas summisserint eum cum lecto in medium ante Iesum.* Postremo tanta hominum multitudo, & tanto studio ad Christum audiendum confluxerat, ut dixerint Pharisei, qui omnibus modis id impedire conabantur. *Videtur quia nihil proficimus? Ecce totus mundus post eum abiit.* Torum hoc nostram socordiam condemnabit, qui iuxta Ecclesias habitantes, & rarius ad conciones uocati, fastidimus eo exire. Si iustus & bonus es, considera quod sal non solum mortuas carnes conseruat, sed etiam uiuas, & qui Christi & Apostolorum locum tenent, sunt sal terra, non solum ad sanandas putridas carnes, sed etiam ad conseruandas integras & sanas. Si peccator es, uide diligenter ne abhorreas à concione, existimans quod nihil illa te iuuabit. Memineris eos qui à Phariseis missi erant ut Christum comprehenderent concionantem, Christum audientes, ita compunctos fuisse, ut ad Phariseos reuersi, & cur eum non adduxissent interrogati, responderint: *Nunquam sic loquutus est homo.* Ne dubites quin idem tibi accidere queat: *Vini enim est sermo Dei, & omni gladio penetrabilior, &c.* Si doctus es, ne existimes propterea auditum uerbi Dei tibi esse, uel non necessarium, uel non conducibilem. Nam uiua uox magis afficit, & nescio quid latentis energiae habet, maximè uiua uox predicationis sacrae, quæ medium est ordinariū fidei & salutis,

ut alio in loco ostendimus. David etsi sapientissimus, tamen in peccato suo mansit, donec uoce Nathan Prophetae admonitus excitaretur. Quam ubi primum audiuit, compunctus, exclamat: *Peccavi.* Nabuchodonosor contemplabatur illum arborē, quæ statum suum designabat; sed nihil ea mouebatur, donec Danielis uiuam uocē audiret, qua ad poenitentiam adducitur. Paulus doctus erat, in Lege enutritus ad pedes Gamalielis; sed Christum non agnouit nisi uoce de cœlo missa. Certè ad sapientiam Salomonis audiendam uenit regina Sabæ, alijque sapientes multi de finibus terræ. Atqui plus quàm Salomon hic Euangelij prædicatio omnem Salomonis sapientiam superat. Vtunque sis doctus, tamen nec sic uides ipse defectus tuos legendo, sicut prædicatorem, qui Christi cathedram tenet, audiendo; nec multa, quæ legis sic aduertis, & obseruas, sicut in prædicatione uerbi ea audis obseruari: quod usus ipse, & experientia quotidiana demonstrat. Caterum non scientiæ copia, non uirtutis possessio, sed sola ignauia, & socordia, rerumque diuinarum fastidium, ad audiendas conciones tardos, ac pigros nos facit. Optimum cibi condimentum fames. Maximus audiendi uerbi Dei stimulus, uerbi desiderium. Appositè Origenes: *Omnia animalia cognoscent proprios cibos, & appetunt illos. Sed & inter homines ætas, uoletudo, & habitudo corporis diuersa, alimenta appetit diuersa, & conuenientia. Solus Christianus animi cibos fastidit, & nauseat, nisi Spiritus Dei, & igne amoris diuini cor incensum gerat: quo si flagrat, uerbo Dei audiendo nunquam satiabitur, sed cum Propheta dicit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua? Super mel ori meo. Quemadmodum esurire, corporis bonam uoletudinem declarat (ait Chrysostomus) sic sermones appetere spirituales, animæ satietatem arguit. Alioqui sicut qui in magno uase aceti (ait idem sanctus Doctor) modicam guttam melis immiscet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur: sic, quos multa cupiditates possident, salutis uerbum non admittunt. Desiderium sciendi est optimus modus proficiendi, iuxta illud: Admiratio peperit philosophiam. Diogenes quum ab Antisthene repelleretur, etiam baculum intente, subiecto capite, Cade, inquit, non enim ita durum baculum*

Domin. 3. Quadrag. tex. 7. par. 2.

Exempla.

2. Re. 12.

Dan. 4.

Act. 22.

Act. 9.

3. Reg. 10.

Homi. 27. in Num.

Esa. 118.

Similia.

Hom. 2. in

Esaïam.

Homi. 3. 1.

oper. im-

perfe. in

Matt.

Laer. lib. 6

Apophteg-

ma.

baculum reperies, qui me abs te, quam diu aliquid dixeris, quod discam, arcere possit. Si tantum in nobis esset rerum diuinarum, quantum in hoc homine sapientiae humanae erat desiderium; nullus labor, negotium nullum ab audiendo uerbo Dei nos retardaret. Sed ideo audire negligemus, quia scire non appetimus. Ideo non appetimus, quia quanti ualeant, non cognoscimus. Quae à longè uidemus, minora quam sunt nobis repraesentari certissimum est. quae uerò propè nos sunt, & prae manibus, magna uidentur. Sic peccatori, & rerum terrenarum amatori, omnia, quae Dei sunt, tota rerum diuinarum cognitio, minima, & contemptibilia apparent; sola huius mundi gaudia, & commoda, pulchra, & expetenda uidentur. Ex hac cecitate, & praepostero iudicio illud discrimen oritur inter cibos corporales, qui in mensa, & cibos spirituales, qui pro concione distribuuntur. Ad mensam uocari nunquam ita recusamus, quasi cibo non indigentes; ad audiendum Dei uerbum inuitati, semper ita recusamus, quasi concionatoris uoce non egeamus. Rursum in mensa optimum quicquid cibum nobis ministrari gaudemus, deteriores alij accumbentibus: in uerbo Dei audiendo optimum quicquid (ut alicuius uitae reprehensionem, quae ad animae salutatem maximè conducit) à nobis semper remouemus, & in alios transferimus, dicentes: Hoc uerbum illud, & illud perstringit, non me. Deinde in mensa uolumus semper esse primi: in concione postremi. Denique omnis concio proluxa: nulla mensa proluxa uidetur. Postremo in mensa eosdem frequenter, & penè quotidie cibos sine nausea comedimus: in concione eundem sermonem bis audire non sustinemus. Horum omnium causa est; quia appetitus omnis rerum caelestium in nobis deiectus est.

2. Rogauit eum, à terra reducere pusillum.

Voluntati Dei obsequium. **L**ocus moralis de obsequio, & seruitio Dei uoluntatis. Potuerat Christus imperare Simoni, sicut imperauit uentis, & mari, & obediebant ei, ut nauem à terra reduceret, sed rogat non imperat. Vult, ut omne obsequium, quod

quod ei deferimus, uoluntarium sit: *Hilarem datorem diligit Deus*, & omne opus bonum ex dilectione pensatur. In Leuitico praecipiebat Dominus: *Omnis aestimatio siculo sanctuarij ponderabitur.* Omne opus bonum, quod Deo offertur, siculo diuini amoris ponderandum est. Si ieiunas, si oras, si elemosynam facis, ex hoc pondere opus aestimabitur. *Pondus meum* (ait Augustinus) *amor meus.* Amore quippe sicut pondere in ea ferimur, quae amamus, maiori amplius, minori minus. Charitatis feruor inter operandum facit opus per se exile, & tenue, ualde praestans, & fructuosum. Exemplum unum, aut alterum profereamus. Cuius quidam Eboracensis in Anglia, uidens Malachiam Episcopum Romam pergentem, multos habere socios itineris, & equos non nisi tres, obrulit ei suum, quo ipse utebatur; hoc solum dolere se inquires, quod esset runcinus, durè portans: & addit; Libentius dedissem, si melior fuisset. Sed si dignamini, ducite uobiscum. Et ego, ait Episcopus, eo libentius accipio, quo tu praedicas uiliorem; quia non potest mihi uile esse, quicquid tam pretiosa uoluntas obtulerit. Illum ergo descendens Episcopus, primò quidem durum sentiebat, postmodum autem mira mutatione ualde commodum, & suauiter ambulanti inuenit: denique factus est ei optimus, & pretiosissimus: quinetiam, & de subnigro cepit albescere, & non multo post uix inueniebatur albior illo. Quare & Episcopus eo nouem post annis usque ad diem mortis suae perpetuò utebatur. Hæc Diuus Bernardus. S. Catharina Senensis quum ex putrida farina, & exigua, ideo quæ ab alia quadam statim projicienda, plurimos panes, eosque optimi saporis in usus pauperum suis manibus confecisset, causam huius miraculi Patri Raimundo confessorio suo roganti hanc dedit: Ne Dei donum despiceretur, & ne pauperes negligenter, magno cum seruiore accessi ad illam farinam: atque ita, Angelis mihi cooperantibus, multiplicata, & in meliorem mutata farina fuit. In uita sancti Eligij Episcopi Nouiodunensis simile exemplum legitur. Hoc quoque sensu duo minuta uidue laudauit Christus: & Paulus ad Corinthios: *Scio promptum animum uestrum erga ministerium in sanctos, pro quo de uobis glorior* apud

2. Cor. 9.

Leuit. 27.

Allegoria.

De Ciuit.

Dei, li. 11.

cap. 28.

S. Bern. in

uita Mala-

chia.

Exempla.

1

2

In uita ei

apud Su-

rui, to. 2.

pag. 947.

3

Lib. 2. ca-

pit. 28.

To. 6 Sur.

2. Cor. 9.

Simile.

Psal. 62.

Tex. 1.

Tex. 4.

apud Macedones. Sicut terra pinguis ex modico semine uberem fructum adfert; sic paruum opus ex magna charitate profectum, uberem mercedem à Deo reportat: quod David expressit, dicens: *Sicut adipe, & pinguedine repletur anima mea, pinguedine charitatis, & labijs exultationis, id est, labijs exultantibus, & præ gaudio iubilantibus, laudabit os meum.* Vide plura huc pertinentia Dominica 1. post Epiphaniam, & in Dominica Palmarum.

3. Preceptor; per totam noctem laborantes, nihil cepimus.

Impiorū labor uanus.

Sapient. 5.

Philosophia humana nox laboris.

Contra Col. lat. ca. 26.

Ephel. 4.

De Ciuit. Dei, lib. 8. cap. 3.

Locus moralis de uano, & infructuoso omnium impiorum in hac uita labore. Infidelitas, hæresis, peccatum mortale, nox huius uitæ sunt, & opera tenebrarum, sine Deo, sine Christo, sine luce uirtutis, sine die gratiæ, sine sole iustitiæ. Vnde omnium impiorum illa uox est; *Iustitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentia non est ortus nobis.* Propterea sequitur: *Lassati sumus in uia perditionis, & iniquitatis.* Qui post multū laborē bonam mercedem accipit, aut quod quæsiuit inuenit, aut eō quod uoluit peruenit, non lassatur, non fatigatur, sed maximè recreatur. Omnes impij ideo in termino laboris lassantur; quia multum laborantes nihil ceperunt. Infidelium hominum omnis labor prorsus irritus, & inanis est, siue quoad uerū scientiam, siue quoad uirtutis actionem. Vnde B. Prosper: *Græcia sebo-la, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio circa inueniendum summum bonum, acerrimis studijs, excellentissimis ingenijs laborando nihil aliud egerunt, quàm ut euanescerent in cogitationibus suis; quia ad noscendam ueritatē semetipsis ducibus utebantur.* Hoc est, cæcū intellectum cæca uoluntas sequebatur, & ambo in foueam ceciderunt. *Ambulant enim gentes in uanitate sensus sui, tenebris obsecratum habentes intellectum, propter cæcitatem cordis ipsorum.* Ex hac nocte infidelitatis tota apud philosophos sectæ, totque pugnantibus opinionibus. Vnde sanctus Augustinus: *Dum Socrates ipse omnia monet, assit, destruit, quoniam non euidenter, quod quærebat, apparuit, eius discipuli quod cuique placuit inde sumpserunt, & ubi cuique uisum*

sum est, ibi finem boni posuerunt. Hinc uidelicet factū est ut sicut a magistro discipuli, sic ipsi inter se condiscipuli perpetuò dissenserint, & sectas instituerint. Vnde apud Theodoretum Porphyrius: *Perpetua est apud nos λογισμαχία, & uerborum disceptatio, utpote qui in boni coniecturam humanis rationibus ducamur. Ut autem quod melius & certius est assequamur, semper nobis indagandum relinquitur.* Denique hoc illud est quod in persona sacerdotis Aegyptij in Timæo suo conqueritur Plato: *Vos Græci semper pueri estis.* Nulla enim apud uos est disciplina qua senio incanuit. In annos uidelicet singulos noui philosophi prodierunt. Tanta certè & tam infamis fuit hæc philosophorū pugna puerilis circa uerum & bonum inueniendum, ut Lucius Gellius, Proconsul Romanus, Athenis quum ageret, omnibus philosophis in unum locum conuocatis, grauitè cum illis egerit, ut controuersiarum & dissensionum harum aliquem tandem facerent modum, qua etiam in re suam illis operam & auctoritatem interponere pollicitus est: etsi inanis & irritus totus eius labor fuerit. Huius rei causam his uerbis Sanctus Augustinus reddit: *Non alia de causa inter Græcos illos philosophos, ut a magistris discipuli, & ipsi inter se condiscipuli dissentiebant, nisi quia ut homines humanis sensib. & humanis argumētis ueritatē inuestigarunt.* Sic isti tota nocte laborantes, nihil ceperunt, nec ueritatem attingerunt, nec uirtutem coluerunt, sicut illa coli debet, id est, sic ut fructum beatitudinis inde perciperet. Alia nox huius uitæ est hæresis, cuius etiam omnes labores inanes, & irriti sunt. Quod his uerbis Apostolas docet: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est doctrina, superbus est, nihil sciens sed languens circa quæstiones & pugnas uerborum.* De his etiam alibi dicit, quod sunt semper discentes, & nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes. Et rursus: *Volentes esse legis doctores non intellegentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* Nempe dum nolunt, esse discipuli ueritatis, fiunt magistri erroris: semper errantes, & in errorem mittentes. Horum quoque ignorantia causa est, sicuti Paganorum, quod semet ipsis ducibus utuntur, & per se sapere uolunt. *Veritas*

Pars Aethiualis.

I

tua

De cura. Græc. aff. sect. lib. 1.

Plato i dia lo. Timæo

Cic. li. 1. de legibus.

De ciuit. Dei, li. 18. cap. 41.

Hæresis labor de nocte. 1. Tim. 6.

2. Tim. 3. 1. Tim. 1.

2. Tim. 3.

Confess. li.
12. ca. 25.

Cont. Par.
lib. 2. ca. 3.

In Serm.
de gest.
Emeriti
Donat.
tom. 7.

Peccati
mortalis
nox.

1. Cor. 13.

Psal. 104.
Esa. 58.

Hebr. 13.

Esaia 47.

Aggæi 1.

146 **Promptuarium Morale**
tua domine (ait S. Augustinus) nec mea est, nec illius aut il-
lius; sed omnium, quos ad eius communionem publice vo-
cas, terribiliter admonens nos, ut nolimus eam habere priua-
tam, ne priuemur ea. Nam quisquis id, quod tu fruendū om-
nibus proponis, sibi propriè uendicat, & suum esse vult, quod
omnium est, a communi propellitur ad sua, id est, a ueritate
ad mendacium. Hec est nox hereticorū. Isti nihil capiunt,
quia per nulla bona opera Deo placere possunt. Vnde S.
Augustinus: *Extra Ecclesiam unitatem, quicquid operantur*
heretici, quāuis magna diligentia & solertia fieri uideatur,
tamē nihil illis prodest aduersus irā Dei. Rursum alibi ple-
nius: *Extra Ecclesiam Catholicam totum potest hereticus ha-*
bere prater salutem. Potest habere ordinē ecclesiasticū, habere
sacramentum, cantare Alleluia, respondere Amen, (hoc
est, in oī externo cultu conuenire) tenere Euangelium, fidē
Trinitatis habere & predicare. Solam salutem non potest
habere. Fundere sanguinem potest ne idola colat, coronam ac-
cipere non potest. Hec ille. Nox peccati mortalis sine lumi-
ne gratiæ, & igne charitatis, facit ēt vt laborantes nihil ca-
pian, nullum laboris sui fructum percipiant, nec meritum
consequantur. Hoc de eleemosyna, hoc de ieiunio, hoc de
quouis bono opere extra charitatem facto docet Scriptu-
ra. De eleemosyna his verbis: *Si distribuero in cibos paupe-*
rum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meū ut
ut ardeam, charitatem aut non habuero, nihil mihi prodest.
De oratione his uerbis: *Fiat oratio eius in peccatum.* De ie-
iunio: *In diebus ieiunij uestri inuenitur uoluntas uestra, &*
omnes debitorēs uestros repetitis. Ecce ad lites & contēiones
ieiunatis. Non est hoc ieiunium, quod elegit Dominus. De ipsa
penitentia: *Esau quasiuit cum lachrymis locum penitentis,*
& non inuenit. Nempe quia iratus fratri hoc quasiuit, nō
dolens super temeritate sua, qua vendidit primogenita.
Denique sic animam peccatricem Deus alloquitur: *Sta cū*
multis uidine malefactorum tuorum, in quibus laborasti ab
adolescētia tua, si fortē quid profit tibi, aut si possis fieri for-
tior. Defecisti in multiuidine consiliorum tuorum. Et per alium
Prophetam. *Ponite corda uestra super uias uestras. Semina-*
stis multum & intulistis parum. Comedistis, & non estis sa-
tiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis nos, & nō estis
cālo facti.

calescenti, & qui mercedem congregauit, misit eas in sacculum
pertusum. Hic est labor eorum qui uanitates sectantur.
In arenarum telas erit uitulus Samaria: quia uerū semina-
bant, & turbinem metēt: culmus stans non est in eo: germen
non faciet farinam: quod etsi fecerit, alieni comedent eam.
Vide ut omnibus modis docet Spiritus sanctus homines
impios nullos ex suis laboribus fructus capere: *In circuitu*
impij ambulant. Sicut mola toto die se vertens, eodem
se loco uesperu inuenit, nihil progressa; sic impij, auari,
ambitiosi, voluptuarij, nihil in hunc mundum intulerunt;
nudi, obscuro, plorantes nati sunt: nihil inde auferent; nudi
obscuri, plorantes morientur. Equi nobilium bene phale-
rati, auro, & argento contecti, toto die honorificē ambu-
lant. Sed quum domum redeunt, omni illo ornatu subla-
to, nihil illis restat, nisi fatigatio, sudor, & vulnera quæ ex
tantis onerib. & cursib. acceperunt. Diuites, ambitiosi, uo-
luptuarij, sentient in fine, oēs illas diuitias auarē uel acqui-
sitas, uel retentas, omnes honores cupidē uel compara-
tos uel possessos, omnes uoluptates illicitas, mera onera,
eademque grania & acerba fuisse. Hæc nempe sunt.
Desideria multa & iuncilia, & nociua, quæ mergunt hoīes
in interitum & perditionem, in quæ incidit, qui uolūt diui-
tes fieri. Damascenus, ut ostendat quā uanus sit omnium
huius mundi uoluptatum labor, ponit quandam in discrimen
capitis uocatam, qui tres amicos habebat, quorum
duos ingenti semper affectu amauerat, multaque pro illis
pericula, labores multos sustinuerat, tertium uerō sepius
aspernatus fuerat, & raro admodum coluerat. Horum igitur
primum quum suppliciter adijisset, auxilium in eo discrimine
flagitans, & ut causam suam apud iudicem commen-
daret uehementer rogans, responsum accepit: se quidem
id facere non posse, quod petebat, tamen honoris causa ad
tribunalis locum eum comitari uelle. Secundum quum
supplex adijisset, nihil aliud ab eo opis accepisse, nisi duo
cilicia, quibus in uia uteretur, si uellet. Tertium uerō
etsi non absq; magna uerecundia aggrediens, & in extre-
mo hoc articulo opem eius etsi immeritam suppliciter ro-
gans, hilari & amēno uultu acceptus est, seque synceris-
simum eius amicū esse professus; Bono, inquit, sis aīo, Re-

Osee 8.

Psal. 11.
Similia.

1. Tim. 6.

1. Tim. 6.

In histor.
de Barlaā,
& Iosaph.
cap. 13.
Parabola.

gem adibo, & ut tibi propitius sit, obsecro; can samque tuam apud eum diligentissimè agam. Qua responsione accepta, miser ille afflictus plurimum est animo consternatus, nesciens quid magis deploraret, suamne in tantum amicum extremam negligentiam, an aliorum erga se maximam ingratitude, an uerò suam erga ipsos tantam & tam malè collocatam beneuolentiam. Horum amicorum primus est vxor, liberi, amici, cognati, ceteriq; secundū carnē familiares. Hi enim hominem ad extremū uite diem hoc solo obsequio prosequuntur, ut ad sepulchrum usque cadauer comitentur, nulla in re alia illi post mortem utiles. Secundus amicus est diuitiarum copia, totaque mundi gloria, ex qua post mortem nihil secum homo aliud aufert præter duo fortè cilicia, quibus sepeliendum corpus inuoluitur. Itaque per istos duos amicos tota nocte laborans, nihil utilitatis accipit. Tertiū amicus uera uirtus est, pietas, iustitia, quam in hac uita quisque exercuit & coluit: quæ quantumcumq; exigua, comitatur, tamen, & causam hominis post mortem apud Deū Iudicē uehementer commēdat. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Sed de duobus alijs amicis, mundo & carne, dicit iterum Scriptura: *Seruietis dijs alienis, qui nō dabūt uobis requiē die ac nocte.* Sicut porta in cardine semper uertitur, nec inde exit: sic peccator terminum sui doloris non inuenit. Adolescens aliquid quando captus amore alicuius mancipij, ita illam deperit, ut etsi certō sciat, si eam in uxorem ducat, fore ut ipse statum seruilem subeat, à nuptijs tamen illis, & indigna copula abstinere nolit. Sic diuitijs, honoribus, uoluptatibus multi ita desponantur, ut malint cum illis perpetuam seruire seruitutem, & tota nocte laborātes nihil capere, quàm earum cupiditate deponere. De huiusmodi sanctus Iob dicit: *Sicut tela aranearum fiducia eius.* Aranea se totā euiscerando ut rete conficiat, nihil in eo nisi muscas capit. Musca præter id quod uilis est & immunda, importuna quoque est & molesta: quā si semel atq; iterū abigas, vsq; tamen & usque redibit. Auarus, ambitiosus, uoluptuarius, inuidus, uindictæ cupidus, perpetuis curis & cogitationibus afflictaur, ad id quod appetunt consequendum, nec ab illis curis die noctūque liberantur; quia cupiditates,

ut

Apoc. 14.

Ierc. 16.

Simile.

Iob. 8.

ut musca importuna, mentes eorum incessanter exagitant. Magna cæcitas, tota nocte laborantes nihil capere, qui tantumdem de die laborantes, & ex præscripto legis diuinæ, amplissimā mercedem acciperent. Si quis mercator eodem pretio afferret ueros lapillos, & uerū aurum, quo alius uendit adulterina, cæcus, & insanus haberetur, qui recusaret. At Deus pro eodē labore uenale exponit regnū cælorum, quo diabolus terrenam hanc, & euentitā felicitatē. Sed ut qui de nocte laborāt, quis futurus sit laboris fructus, ante laboris exitū non uident: sic terrenarū rerum amatores, & solliciti negotiatores, quis futurus sit eius negotiationis fructus, nisi finitis huius uitæ nundinis non aduertunt. Et sicut pisces, quādiu inuenta in esca hamo pascuntur, nihil mali sentiunt; & auiculæ laqueo captæ, interim dum præda potiuntur, satis se tuto, ac bono loco esse putant; sed pisces sublato ex aquis hamo interitum suum tunc primum uident, & auicula dum euolare contendit, tunc demum se captam cernit: ita omnis generis impij in statu peccati positi, & huius sæculi noxij uoluptatibus positi, miserā suam catastrophē non prius uident, quàm quum sibi in adeptis bonis quietem, & pacem pollicentur. Tunc enim repentina mors *hac ipsa nocte animam repetens*, qualem somnum dormierunt, ostendit. O quam longa nox, & quam uacua manus? *Dormierunt enim somnum suum, & nihil inueniunt in manibus suis.* Vide plura in alijs Dominicis.

Simile.

Simile.

Similia.

Lucæ 12.

Psal. 75.

4. Sed in verbo tuo laxabo rete.

Locus moralis de fiducia in Deum circa difficilia. Fiducia in Deum. Hic enim Petrus etsi tota nocte laborando nihil piscium cepisset, quod tamen tenebrarum tempus piscationi maximè aptum est; tamen nunc clara luce retia ad capturam laxare, Christo iubente, non ueretur, plus uidelicet in uerbo Christi, quàm in arte sua confidens. Docet nos hoc exemplum, in rebus super arduis magis Dei uerbum, seu promissionis, seu præcepti, seu etiam consilij attendere, maioremque in eo fiduciam ponere, quàm in humanis uillis uiribus, aut præsidij, siue ea nobis defuerint penitus, siue quomodocumque adsint. David cum

Exemplum

I 3 socijs

1. Reg. 30.

Psal. 17.

Philip. 4.

Esa. 40.

Exempla.

1. Reg. 17.

2. Reg. 14.

1. Paral. 20.

Nehe. 4.

1. Mac. 3.

Simile.

Psal. 33.

& 36.

Verbum

Dei omne

praesidium.

socijs suis, nides quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesq; uxores, & paruuli cum tota substantia per latrones Amalechitas abducti, in re tam desperata, ceteri quidem leuauerunt uoces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachryma: sed statim confortatus Dauid in Domino Deo suo, consuluit Dominum, persequitur latrunculos, comprehendit eos, & excutit pradam. Sicalibi idem Dauid: *Quonia in te eripiar a tentatione; in Deo meo transgrediar murum.* Torus ille Psalmus hanc in Deu fiduciam canit. Sic Apostolus: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Rationem assignat Elaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* idest, nouam induent, a Deo acceptam. Egregium in Dauide exemplum contra Goliath, cui Dauid dixit: *Tu uenis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem uenio ad te in nomine Domini exercituum.* In hac fiducia Ionathas turbauit castra Philistinorum solus cu suo armigero, dicens: *Non est Domino difficile saluare, uel in multis, uel in paucis.* Dixit Iosaphat rex exercitui suo, ad pugnam congregato: *Credite in Domino Deo uestro, & securi eritis.* Nehemias uidens tot imminere pericula, & labores in reaedificanda Ierusalem, dixit aedificatibus: *Deus noster pugnabit pro populo, & nos ipsi faciamus opus.* Sic Iudas Machabeus ad suos milites: *Non in multitudine exercitus uictoria belli, sed de caelo fortitudo est.* Alia exempla in alijs locis prolata uide, & de hoc argumento plura in alijs Dominicis, ut Dominica iij. Aduentus, tex. 5. & 7. in Dominica Paschae, text. 4. Dominica iij. post Epiphaniam, tex. 4. Dominica Quinquagesimae, tex. 3. & 4. Dominica iij. Quadrag. tex. 2. Dominica in Albis, text. 1. & Dominica Pentecostes, text. 5. Certus esse debet de re, qui habet pignus apud se. Verbum Dei, seu promittentis opem, seu iubentis opus, pignus certissimum est. Neque enim, uel falsa promittit, uel impossibilia iubet; sed iubendo quod non possumus, docet nos id petere, unde possumus: nec petenti unquam negat; quia nihil se negaturum promisit. *Redimet Dominus animas seruatorum suorum, & non delinquent omnes, qui sperant in eo.* Cum ceciderit (iustus sperans Deo) non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Praesentissimum est Dei auxilium sperantibus in uerbo eius; & solum Dei uerbum ius

his omnibus, ut baculus, ut anchora, ut turris fortissima, omnis praesidij loco est. Hinc illae uoces: *Memor esto uerbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Rursum: *Sustinuit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in Domino.* Et iterum: *Propter uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras.* Denique hanc maxime ob causam dicit Propheta: *Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis.* quia sicut lumen oculos, sic Dei uerbum animam laetificat, & mira consolatione replet: sicut lumen pigros ad opus excitat; sic Dei uerbum timidos ad fortitudinem prouocat. iuxta illud: *Verba sapientum quasi stimuli.* Sicut ex luminis solaris reflexione generatur ignis, sic uerbum Dei generat in anima amoris flammam, iuxta illud: *Eloquium Domini inflammauit eum.* Sed sicut lumen in diaphano, & perspicua materia intenditur, in materia autem faeculenta remittitur: sic in animo puro, & defecato uerbum Dei fortitudinem generat, amorem excitat, consolationes adfert; sed in animo materialium, & terrenarum rerum amore quasi densa nube offuscato, uerbum Dei, nec penetrat, nec ullam operationem sibi propriam facit. Similis Simoni Petro esse debet, simplex in malo, feraens in bono, humilis corde, qui audita Dei uoce, confestim dicat: *In uerbo tuo laxabo rete.* Verbum Dei semen est, multum fructificans, sed in terra bona. Verbum Dei est cibus animae, sed illis, qui renati sunt ex uerbo. Eisdem enim nutrimur, ex quibus sumus: sicut pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex uitello eiusdem.

Psal. 118.

129. & 16.

Psal. 118.

Simile.

Eccl. 12.

Psal. 104.

5. Procidit ad genua Iesu, dicens: *Exi a me, quia homo peccator ego sum, Domine.*

Locus moralis de sui humiliatione in conspectu Dei. Humiliatus Petrus indignum se tanta Christi gratia existimans, ut tanto suo ipsorum miraculum eo praesente; & in eius nauicula Christus operaretur, peccatorem se profiteretur, & Christi praesentia indignum. Sed quo se indigniorem Christi conuersatione iudicabat, dicens; *Exi a me Domine;* eo Christo propinquior factus est, & omnium eius indiuiduorum comitum intimus,

mus, omnium Apostolorum familiarissimus, & secretorum maximè conscius. Quanto humilior sedebat, tanto amplius capiebat, sicuti Magdalena secus pedes Christi sedens, ut uerbum uitæ audiret. *Saul cum esset paruulus in oculis suis, factus est caput in tribus Israel.* Vbi ostium est humile, & paruus, necesse est demisso capite intrare, utcumque sit domus magna. Vt cælum ingrediaris, ut ad uirtutem, & ueram gloriam pertingas, per Christum intrare debes. *Ille enim est ostium.* At ille, *mitis & humilis corde erat*: & hoc ipsum ut nos essemus, ab eo nos discere iubet. *Non in spiritu, non in commotione Dominus: sed sibi-lus aura tenuis.* Illic habitat, & requiescit Dominus, ubi humiliter de se animis sentit, *non ambulans in mirabilibus super se*, sed sicut recenter ablatus à matre sua, qui adhuc pendet à matre sua, *sicut modò geniti infantes, in simplicitate cordis lac concupiscit.* Inter cæteras sponsæ dotes hæc ponitur: *Statura tua assimilata est palma, & uera tua botris.* Palma est arbor, cuius radix, quâto plus opprimitur, tanto altius consurgit, habetque radicem maximè in terra defixam. Habet quoque folia ad modum palmæ manus humanæ, quam natura sine unguibus pungentibus, & sine aculeis formauit. Hæc omnia humilitatem spiritus, mansuetudinem, & simplicitatem sponsæ significant: ut sic fructus suauissimos proferat, sicut palma suos dactylos; & in altissimâ comam insurgat, sicut palma, quæ arbor est maximè procera, & in capite ualde comata. Sic enim dicitur: *Iustus, ut palma florebit in domo Domini.* Quia solus Petrus hoc uiso Christi miraculo se maximè humiliavit, propterea ei soli respondit Christus: *Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens*, eum plus cæteris honorans. Sic alibi ex summa animi humilitate Christo dixit: *Non lauabis mihi pedes in æternum*: sed à Christo correctus, ex eadem humilitate promptissimè morem gerit, dicens: *Domine, non solum pedes, sed & manus, & caput.* Hæc est humilitatis uirtus, iuxta illud: *Inter mediū montium pertransibunt aquæ, & ualles abundabunt frumento.* Humilib. datur abundantia gratiarum, & copia meritum. Sicut enim ualles aquosæ sunt, fructuosæ, umbrosæ, & calidæ propter solis ardorem magis conclusum, & aquarum defluxum,

pro-

propterque uicinos montes: sic animæ humiles, propter gratiarum decursum, & conclusæ charitatis ardorem (superborum enim charitas, si qua in operibus est, effluit tota per uanam gloriam) & uicina Sanctorum exempla, quæ illæ intuentur, sunt perpetuò bonorum operum fructuosæ. Nempe, ut ait Scriptura: *Vbi est humilitas, ibi est sapientia. Simplicitas iustorum dirigit eos.* Humiliter enim de se sentiens, & seipsum melius cognoscit, & ad Deum cognoscendum perspicacior efficitur. *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit.* Sic Phariseus de bonis operibus sibi placens, sequē cæteris hominibus præponens, abiectus est: Publicanus suam miseriam agnoscēs, iustificatus est.

Ipsa docet rerum natura, in magnis Dei donis, multique uirtutibus humilitatem animi adesse semper oportere. Ramus quo fructibus est onustior, eo terram uersus magis deprimitur. Spica quo granis plenior, eo se incuruat magis. Ramus erectus, & spica erecta, uacua sunt. Vasa uacua magis resonant, repleta minus. Cuius arboris folia alata, & densa sunt, uel nullum, uel rarum fructum adfert. Multa loquuntur, multum iactant, multum uerborum habent, quibus solidæ uirtutis inest minus. Humilitas taciturna est, & timida, sed bonis operibus plena. Sicut stella in firmamento est modica in apparentia, sed uerè magna, & quidem (ut Mathematici tradunt) tota terra maior: sic humilis quum sit apud Deum, & in rei ueritate magnus, sibi tamen atque alijs paruus, & contemptibilis uidetur. Inter superbum, & humilem hoc discrimen est. Superbus ab omnibus cognoscitur, sed seipsum nescit: humilis à nemine cognoscitur, sed seipsum optimè nouit. Sicut pueri homine conspecto, nihil nisi hominem cognoscunt, nec uestem, nec dignitatem considerantes: sic humilis factus, ut paruulus (*nisi autem efficiamur ut paruuli, non intrabimus in regnum cælorum*) res ipsas, ut a Deo sunt, considerat, non ut mundi uanitas nouo fuco eas depinxit. Plura de hac insigni uirtute iam in alijs Dominicis aliquoties diximus, & adhuc plura infra dicemus, Dominica 10. post Pentecosten, text. ultimo.

Prou. 11.

Psal. 137.

Lucæ 18.

Similia.

1

2

3

4

Superbi & humilis discrimen.

Simile.

Matt. 18.

EVAN-

EVANGELIUM DOMINICÆ V.
POST PENTECOSTEN.

AMEN dico uobis, nisi abundauerit iustitia uestra plus quā Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum. Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico uobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare; & uade prius reconciliari fratri tuo: & tunc ueniens offeres munus tuum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Nisi abundauerit iustitia uestra plus quā Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum. Contra hypocrisim, & de uarijs eius generibus.

2. Ego autem dico uobis. Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Contra iram, aut quodcumq; odium proximi.

3. Qui dixerit fratri suo: fatue reus erit gehennæ. Contra contumelias, & maledicta in proximos.

4. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & uade prius reconciliari fratri tuo; & tunc ueniens offer, &c. De necessaria, & non differenda reconciliatione fraterna.

1. Nisi abundauerit iustitia uestra, plus quā Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Locus

Locus moralis contra hypocrisim, & de uarijs eius generibus. Iustitia enim Scribarum, & Phariseorum, tota hypocrita erat: quia uel in externa tantum rectitudine, neglecta interna, & uera cordis iustitia; uel in ipsa externa, aut præpostera, & mutila, quia parua exactè seruabant, maxima negligebant, aut ficta tantum, & simulata; quia uerbalis potius erat, quā realis obseruatio, consistebat. Ad primam quod attinet, dicit illis Christus. Vos Pharisei, quod foris est calicis, & catini, mundatis; & quod autem intus est uestrum, plenum est rapina, & iniquitate. Stulti, nonne qui fecit, quod de foris est, etiā quod intus est fecit? Rursum alibi: Vae uobis Scribae, & Pharisei. Similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus uero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic uos à foris apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi, & omni iniquitate. Hæc est detestanda impietas sub fuce iustitiæ. Iustitia Christianorum debet esse interna, & in corde; non ficta, nec in labijs. Diligamus non uerbo, & lingua, sed opere, & ueritate. Omnia opera hypocritæ sunt sicut falsa moneta, exterius deaurata, intus lutea. Sunt uacua uasa bene signata, & titulis speciosis ornata. Sunt sicuti poma illa, quæ circa mare mortuum (ubi olim Sodomæ stetit, & Gomorrhæ) nascuntur, ut uarij scribunt auctores, & quæ colore, & magnitudine speciosa sunt, maturaque uidentur, ac solida; sed ubi ea primum tetigeris, aut compresseris, in uaporem foetidum, & sulphureum resoluuntur, tam naribus ingrata, quā oculis erant iucunda. Sunt quasi opacum, & umbrosum nemus, quod prima facie amœnum, & delicijs plenum apparet, sed intus non nisi serpentes alit. Sunt sicut tormenta bellica in castris propugnaculis disposita, quæ magnum aspicientibus terrorem adferunt, sed puluere, & globis uacua, ideoque inania terri culamenta. Vides in hypocrita ieiunium, orationem, eleemosynam. Quem ista non moueant? Sed deest diuini amoris ignis, deest intentionis bonæ globus, & ita nihil ualent. Quod natura differt ab arte, hoc uera iustitia ab hypocrisi. Natura in omnibus animantibus à corde suum opus incipit? pigres, & statuarij à facie, nec interiora possunt exprimere.

Hypocritis, & uana eius generis.

1. Externa rectitudo, siue interna.

Lucæ 11.
Matth. 23.

1. Ioan. 3.

Similium congeries.

re. Assimilantur hypocritæ struthioni, de quo Tob ait: *Penna struthionis similis est herodij, & accipitris*. Accipiter, & herodius sua uelocitate reliquas aues superant. Struthionis autem pennæ similitudinem eorum habent, uolatus autem non habet. Alas quidem quasi ad uolandum erigit, sed nunquam à terra eleuatur. Tales sunt hypocritæ, qui actiones externas quasi alas ad uolandum excutunt habent, animo tamen, & corde toti terræ inhærent, & terrena sapiunt. Quum enim sint immunditia suæ, malitia lupi, astutia vulpes, inani gloria uolucres; transfigurant se tamen in Angelos lucis. Sicut vulpes simulat se mortuam, ut gallinas capiat, securè ad eam accedentes; sic hypocritæ mortificationem simulant, ut simplicibus imponant, & sub pietatis prætextu prædam aliquam capiant. De quibus Apostolus: *Voluptatum amatores magis, quàm Dei, habentes speciem quidè pietatis, uirtutè autè eius abnegantes. Et hoc de uita. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis*. Tales hypocritæ polypo similes sunt, de quo sic scribit sanctus Basilius: *Non silentio præterierim polypi dolos, ac furacitatem. Is cuicumque saxo adhaerit, colorem subit illius, atque adeo, ut piscium complures ad ipsum de improviso nantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi prædam. Tales sunt qui sobrietatem cum sobrijs laudant, intemperantes sunt cum intemperantibus, atque ad id quod cuique placet, suam omnino sententiam uertunt. Quos emulare facile nemo potest, propterea quod pietatis prætextu, prauitas eorum fucata, & adornata profundè latet. Hæc ille. De huiusmodi David: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*. Maledixit Dominus uineæ de qua expectauit, ut faceret uuas, & fecit labruscas. Labrusca habet colorem uinæ, sed non saporem, sicut opera hypocritarum bonum habent colorem, sed Deo sunt insipida. Videtur hypocrita huiusmodi esse *tepidus ille, quem exomet Dominus*. Habet enim exterius calidum quid, & interiorius frigidum: feruet actio, & friget intentio. Vide plura in Dominica prima post Pentecosten.*

Alia instituta Phariseorum, siue alia hypocrisis, erat externa quædam sanctitas præpostera, & mutila; quia in mi-

nimis

nimis scrupulosi erant, in maximis nullam conscientiam ponebant. De qua Christus: *Va uobis Phariseis, qui decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium, & charitatem Dei*. Vel, ut Matthæus habet; *& reliquistis, quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem*. Hanc iustitiam superamus, & hypocrisim corrigimus, si magna facimus, & parua non prætermittimus: si in nos ipsos rigidi, & seueri sumus exactores, non adultores: si quum parua præstitimus, non propterea sanctulos nos esse opinemur; sed quæ maiora non facimus, attentè dispiciamus. Ptolomæo regi Aegypti, quia discendi cupidus uidebatur, adultores ei familiares de lingua, de uersiculo, de historiola digladiantes, ad mediam usque noctem reluctabantur. At uerò sæuienti, ferocienti, uestigalibus populum oneranti, nullus è tam multis obfistebat. Cum aliquando Tiberius Cæsar in Senatum uenisset, surgens adulator quidam, ait; hominibus liberis liberè loquendum esse; nihilque metu dissimulandum, neque quicquam reticendum eorum, quæ ad publicam utilitatem pertinent. His uerbis cum omnes excitasset, factoque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio; Audi Cæsar, inquit, in quo te quidem culpamus omnes etiam si nemo palam audet dicere. Negligis te ipsum, corpusque tuum exponis pro nobis, sollicitudinibus, & laboribus illud conficiens, nec interdiu, nec noctu quiescens. Huiusmodi multa cum ille dixisset, aiunt Oratorem Caium Seuerum subiecisse: Ista libertas hunc hominem exitio dabit. Tales adultores, tam sui ipsius, quàm aliorum sunt hypocritæ. Non ille bonus medicus est, qui hominis rubera fistulas quæ habentis, pilos tantum, & ungues ferro incidit. Non ille bonus ludi magister est, qui puerum de tabula, & stylo castigat, mores autem eius deprauatos dissimulat. Ridiculus ille censor, ac monitor esset, qui imperitum Oratorem, nihilque dicentem, quod ad causam pertineat, reprehensurus, de uoce canillerur, & grauitè accuset, quod frigidam potans corrumpat arteriam. Merito Diogenes Musicos in ius uocat, quod quum lyrae chordas congruè aptarent, animi mores inconcinnos haberent. Grammaticos quoque admirabatur, quod

Lucæ 11.
Matt. 23.

Exempla.
Plut. lib.
de discr. a-
dul. & a-
mic.

Similia.

Laer. lib. 6
Apophteg-
mata.

quod quum Vlyssis mala tā studiosē inquirerent, sua pro-
fus ignorabant. Quam preposteram diligentiam pruden-
ter Themistocles refutauit, qui rogatus inter epulas ut net-
uis caneret, quum respōdisset, se illam artem nescire, ali-
que intulisset. Quid ergo nosti, si hoc non nosti? respon-
dit iterum, Rempublicam ex parua magnam facere noui.
Sicut ergo absurdum & præposterum est, parua curiosē
scire, magna nescire, parua in alijs curiosē arguere, magna
dissimulare; sic præposterum & periculosum admodum
est, in paruis delictis ingentes scrupulos ponere, magna
crimina sine scrupulo committere. Dauid uisa Bethsabec,
& iam captus in oculis suis, inquirebat an mulier sancti-
ficata esset ab immundicia sua; & non inquisiuit an uiro
esset copulata coniugio. Iudæi noluerunt ingrati præto-
rium ne contaminarentur; sed falsis testimonijs Christū
morti tradere nihil uerebantur. Tales sunt qui in ceremo-
nijs externis omnia accuratissimē obseruant. serius ad Ec-
clesiam uenisse, in horis reddendis uersiculum omisisse,
pro maximo piaculo habent, sed in ipsa Ecclesia fratres
maleuolē obseruare, inuidia laborare, obscenas cogitation-
es uoluere, pro nullo delicto habent. De quo hominum
genere sic conqueritur Augustinus: *Sed hoc nimis doleo,
quia multa quæ in diuinis libris saluberrimē præcepta sunt,
minus curantur; & tam multis præsumptionibus sic plena
sunt omnia, ut grauius corripitur, qui per octauas suas (.i.
per festa solennia) terram nudo pede tetigerit (non calcen-
tus & melius solito uestitus) quam qui mentem uinolentia
sepelierit.* Alia Phariseorum iustitia, seu hypocrisis erat,
uerbalis, non realis, ficta & non uera mandatorum obser-
uatio, quam sepe in Euangelio taxauit Christus: *Quæ cum-
que dixerint uobis, facite, secundum opera eorum nolite face-
re. Dicunt enim & non faciunt.* Rursum: *Si filij Abrahæ estis,
opera Abrahæ facite.* Et iterum: *Nonne Moyses dedit uobis
legem, & nemo ex uobis facit eam?* Et adhuc apertius: *Va uo-
bis legisperitis, quia tulistis clauē scientiæ, ipsi non introiissent;
& eos, qui introibant, prohibuistis:* malum uidelicet exem-
plum, & scandalum præbendo, Et alibi: *Onera graua im-
ponunt humeris aliorum, et digito suo ea nolūt mouere.* Quæ
locum alibi exposuimus, simulque de hoc hypocrisis ge-
nere

Exempla.
2. Reg. 12

Ioan. 19

Epist. 119
cap. 19.

simulata
nctitas.
ath. 23

Ioan. 8

Ioan. 7

Lucæ. 11.

Matth. 23

Domin. 2

Aduenc.

text. 4.

nere in alijs Dominicis diximus. Hæc hypocrisis omni-
bus ferè Iudæis communis erat, omnium certè filiorū ue-
teris testamenti, siue in statu legis, siue in statu gratiæ (non
enim temporum, sed morum hæc differentia est, ad uetus
uel nouum Testamentum pertinere, ueterem uel nouum
hominem esse) propria est. Horum enim omniū uox est:
Quacūque dixerit Dominus, faciemus, & erimus obediētes;
sed nihil opere præstant. Isti pertinent ad minorem illum
filium, qui iussus ire & operari in uinea, dixit: *Eo, Domine,
& non iuit.* De his Apostolus dicit; *Qui in lege gloria-
ris, per prauaricationem legis Deum inhonoras. Nomē n. Dei
propter uos blasphematur inter Gentes.* Atqui iustitia nostra
debet esse maioris filij, & gentilis populi; qui etsi ad tēpus
noluit obedire Deo, & uocatus in uineam, respondit:
*Nolo ire, postea tamen poenitentia motus iuit. Hic n. fecit uo-
luntatem patris sui. Qui n. fecerit & docuerit, hic uocabit-
ur magnus in regno cælorum.* Hic uerè hæres regni erit, &
ideo his uerbis statim subiecit Christus hunc Euangelij
nostri textum, simulque ostendit, hanc Phariseorum in-
iustitiam & hypocrisim in hoc genere maximē consiste-
re, quod di car bene, & faciat malē, ut deducit S. Augusti-
nus. Anacharis Scythæ de Græcis hoc notauit, quod præ-
clare loquerentur, & nihil facerent, ideoque similes
eos illis esse dicebat, qui numismate ad nihil aliud ute-
rentur, nisi ad numerandum. Appositè Sanctus Au-
gustinus: *Sicut cuius pulchrum est corpus, & deforme animus,
magis dolendus est, quam si deforme haberet et cor-
pus; ita qui sanctē loquitur, & malē uiuit, magis miserandus,
quam cuius uita improba uerbis respondet.* Hoc enim est
ex eburnea uagina plumbeum educere gladiū. De istis ue-
rum est qd scribit Oseas: *Oblitus est Israel facitoris sui, &
delubra edificauit.* Obliti sunt hypocritæ Dei in corde,
& de labijs suis ædificant templa; quia omnem sanctita-
tem in uerbis ponunt: *Labijs suis me honorant, cor autem
eorum longē est a me.* Sunt quasi aurum alchymisticum,
quod splendet, & non ualet. Vox quidem eorum uox Ia-
cob, sed manus eorum manus Elau sunt: opera reprobo-
rum faciunt, loquuntur ut electi. Sed aurichalco hy-
pocrita propriè assimilatur; auri colorem habet, non ua-
lorem.

Exo. 24.

Matt. 21.

Rom. 2.

Matt. 21.

Matth. 5.

De fide &
opc. c. 26.
Cōtra Fau-
stū. lib. 17.
ca. 5.

Plutar. in
lib. de pro-
fectu mo-
rum.

Apophteg-
ma.

De doct.
Christia.
li. 4. ca. 28.

Similia.
Oseæ 5.

Matt. 15.

Similium
congeries.

1 2 3

Matt. 7.

Matt. 11.

4

5

7

Job. 2.

Esa. 46.

8

lorem. Cibaria in aurichalco seruata, malè sapiunt, & odorem foetidum contrahunt. Sic hypocritis interiores affectus corrumpit, quos diu celatos ubi semel producere audet hypocrita, terrimi apparebunt, & pestilentes. Vasa ex aurichalco facta, quum noua sunt, nihil uerè aureis splendore cedit, sed paulatim rubiginem contrahunt, tandemque cupream suam originem manifestè produnt. Sic hypocrita in prima cum eo conuersatione uir sanctus uidetur, sed diuturniore consuetudine minus placet, ac tandem prorsus displicet, quum sub pelle leonina auriculæ prominent asuinæ. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hypocrita est *arundo uento agitata*. Arundo radicem habet in arena, & uento, pluuia, flumine obruitur. Hypocrita totus radicans in amore terrenorum, & quauis tentatione se ipsum prodit, simulationemque deponit. Inter ueram ouem & lupum in uestitu ouis hoc discrimen est: aut uera ouis si tondeatur, semper tamen lanam gerit, quæ in proprio subiecto & naturali faciliè denuò succrescit. At uellus, quo se uestit lupus, si tondeatur, nunquam denuò succrescit, sed statim se prodit lupus. Sic uera uirtus tribulatione roboratur, simulata & hypocritica detegitur & reuelatur. Sicut solis ardor ceram dissoluit, & lutum induratur: sic tribulationis æstus, cor molle & flexibile ad emendationem trahit, cor luteum, & sordidis cupiditatibus repletum, quale hypocritarum est, induratur magis. Rursum arundo omni uento agitur. Sic hypocrita ad omnem fortunæ auram se flectit. Arundo exterius uigorem habet, intus medulla, & omni soliditate caret. Hypocrita in uerbis sanctus est, in corde uanus. Arundo citò crescit, & citò arefcit. Sic hypocritæ gloria & existimatio, de qua Iob: *Gaudium Hypocritæ ad instar puncti*. Denique sicut perforatus manus quæ arundini innititur, sic faciliè ladirur qui Hypocritæ fidit. De quo Esaias: *Ece confidis super baculum arundineum, & confractum, &c. cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam*. Quemadmodum Patroclus Achilles arma induens, & equos in pugnam educens, hastam Pelicam non ausus est attingere, sed hanc omisit: sic Hypocritæ uerba & uoces Sanctorum concinunt

nè resonant, facta eorum non attingunt. Illis dici debet quod adolescenti leuissimo de temperantia & sobrietate in Senatu Romano grauitè differenti responsum erat: *Quis te seruat adificansem ut Crassus, cœnantem ut Lucullus, loquentem ut Cato?* Cygnus plumas habet omni niue candidiores, sed carnem nigram, & digestionis durissimæ. Sic hypocrita sub uerbis mellitissimis uenenum alit. Pantheram propter pellis pulchritudinem, & colorum uarietate, & odorem, quem emittit, cætera animalia sollicitè adêit, & multum uidere desiderant; sed toruitate capitis deterrentur, unde ipsa caput occultat, & accedentia animalia rapit & deuorat. Sic hypocrita propter externam sanctitatem, & opinionem eius, a multis appetitur, quos ipse postea uel corrumpit sua improbitate, uel ad suum emolumentum trahit. Potest quoque & eruca: aptissimè comparari ipsa hypocritis. Eruca est uermis maximè noxius, arboribus & herbis: folia, flores, & ipsas interdum frondes & pampinos corrodit. Sic hypocritis omnes animi affectus, uerba, & opera corrumpit, nihil in homine sanum relinquit. Eruca omnibus consumptis rebus de suis visceribus telas, more araneorum, quibus se per totam hyemem inuoluit, adhærens arboribus, & semen suum pestiferum custodiens. Egerit enim quædam oua, quibus in uere erumpentibus nascitur multa proles. Sic hypocrita ad sui conseruationem, & ad dissimulationem ingeniosus est, & orta aliqua aduersitate, multis technis & dolis sua: celat malitiam, adhærens alijs bonis uiris, tantisper dum tempestas transeat, quorum opere multa secreta facit multorum semina malorum. Eruca admodum bombycis sericum facientis, transformat se ex reptili in uolatile, & fit papilio, & quando uolat, minus est noxia, quam quando reptat. Sic Hypocrita admodum iustorum, qui præclare de Ecclesia, & Republica merentur, fit ex priuato Prælati, ex paupere diues, atque apertè superbus: & tunc minus nocet, quia magis se manifestat: (magistratus enim probat uirum) quam quando in sua paupertate reptabat, opinione sanctitatis multos decipiens, & scriptum perdens. Nam, ut luctatores suum corpus

Pars Aestiuæ.

K humi-

Apophtegma.

9

10

Plin. nat. hist. lib. 8. cap. 18.

11

12

Pharisaica
uanaglo-
ria.
Matt. 6.

In Reg.
ful. expl.
adquest. 5.
2. Tim. 2.
2. Cor. 5.
Similia.

Epist. 56.

162

Promptuarium Morale

humiliant ut deiciant alios: sic hypocritæ seipfos extre-
rius humiliando, alios sapenumero supplantant, & alijs
deiectis in ipsorum loca, & dignitates conscendunt. Alia
adhuc Phariseorum hypocritis erat, in omni uirtutis ope-
re laudem & gloriam humanam captare. *Omne iusti-
tiam suam faciunt, ut uideantur ab hominibus.* Hanc insa-
niam corrigere debemus, qui à Christo nomē accipere uo-
lumus: ut in alijs iam Dominicis semel atque iterum late
deduximus. Hic tamen pauca addemus. Bonus Christianus
in omni uirtutis actione puram Dei gloriam ante oculo-
los habere, & eam solam quærere debet. *Artes omnes huma-
ne* (ait D. Basilius) *ad finem sibi præfixam actiones suas om-
nes dirigunt: hominis Christiani finis est, ei placere, cui se præ-
buit.* iuxta illud Apostoli; *Contendimus in omnibus, siue
absentes, siue præsentis, placere Deo.* Ad hunc finem omnia
dirigenda, sicut cynosuram respicit nauta, ut cursum diri-
gat. Nunquam ille rem faciet, qui segetem suam in her-
ba colligit, nec autumnum expectat, quod messis tempus
est. Qui nunc laudari uolunt, receperunt mercedem suam,
quia æterna caret. Tinea uirtutum laudis, cupiditas est. Si
cut enim tinea ex bono panno nascitur: sed eundem con-
sumit; quia non excutitur, sed compressus iacet pannus:
sic ex bona uirtute uana nascitur gloria, ipsamque uirtu-
tem corrodit, hoc est, debita mercede priuat, quia apud se
manet recti operis consideratio, non excutitur, non exa-
minatur, quis eius uerus author sit, Dei scilicet gratia,
non humanæ uires. Egregiè Augustinus: *Nisi humilitas
omnia quacunque benefacimus, & præcesserit, & comite-
tur, & consecuta fuerit, & præposita quam intueamur, &
apposita cui adhæreamus, et imposita qua reprimamur, iam
nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de
manu superbia.* Hæc ille. Præponi debet, ut finis quem in-
tuemur non sit uana, idest, ab hominibus; aut nostra, sed
Dei solius gloria. Apponi debet, ut non nostris uiribus,
sed Dei auxilio adhærentes, benè operemur. Imponi de-
bet, ut non in nobis, sed in Domino gloriemur. Quare
hanc & primam, & secundam, & tertiam, & sic deinceps
hominis Christiani uirtutem, sicut in eloquentia pronun-
tiationem esse respondit Demosthenes, ibidem affirmat S.

Augu-

In Domin. V. Post Pentec.

163

Augustinus. De hac falsa Phariseorum iustitia a Christia-
nis superanda & corrigenda, in altero Promptuario contra
hæreticos disputauimus.

2. Ego autem dico uobis: Omnis, qui irascitur fratri
suo, reus erit iudicio.

Locus moralis contra iram, aut quodcunque odiū pro-
ximi. Quum enim Phariseorum iustitia, idest, hypo-
critis, præter illa omnia hypocritis genera in superiori lo-
co explicata, etiam ex hac parte hypocritica fuerit, quod li-
teralis tantum esset, non spiritualis: & in externo tantum
opere, non in uoluntate peccatum poneret; ideoque præce-
pta de non occidendo, de non mœchando, de non fur-
tando, opus tantum externum prohibere existimarent: hunc
grauissimum errorem confutat Christus, docetque internum
nocendi desiderium peccatum esse, & quidem huiusmodi, ut reum iudicio constituat. Sic Augusti-
nus hunc locum exponens. *Quia non intelligebant Iudei
homicidium, nisi peremptionem corporis humani; aperuit Do-
minus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in ho-
miciidij genere deputari.* Iosephus Iudæus reprehendit Poly-
bium, quod Antiochum ideo perijisse dicat; quia Diang tē-
plum diripere uoluerat. *Voluisse enim tantum* (inquit) *ac
non etiam persequi sacrilegium, non uidetur res digna suppli-
cio.* Sic ceteri Iudæi concupiscētiā in Decalogo prohibi-
tam, non aliam esse uolunt, quam eam, quæ cum proximi
iniuria coniuncta est, & ut iustitiæ aduersatur, nō castitati.
Sed hanc eorum falsam iustitiam superamus, ab omni et-
iam prauo cordis affectu cauendo. Thales philosophus,
Iudæis in hac parte sapiētior, rogatus: *an lateret Deum ho-
mo male agens, Ne cogitans quidem,* inquit. Quale frumen-
tum molæ imponimus, talem illa nobis farinā reddit. Mo-
la actionum nostrarum, est agitatio phantasmatum. *Ex a-
bundantia cordis os loquitur, & manus operatur.* Beatus,
qui allidit paruulos tuos ad petram. Interfice inimicū dum
adhuc paruulus est: noli serpentem in sinu tuo alere, ne eo
crescente tu ab eo occidas. Non hoc simpliciter dam-

Ira, & o-
diū pro-
ximi.

Cont. Fau-
stū, lib. 19.
cap. 23.
Antiqui.
li. 12. c. 13.
Cogitatio-
nes malæ
abijciendæ.

Laert. li. 1.
cap. 1.
Apophteg-
ma.
Simile.
Matt. 14.
Psā. 136.

K 2 natur,

De liber.
arb. lib. 3.
cap. 25
Allegoria.
Num. 18.
Deut. 7.
Simile.

Simile.

Simile.

Matth. 12.

In Regu.
breu. ad q.
30.

Simile.

Ephes. 5.

Constit.
monast.
cap. 6.

natur, quod malas cogitationes habemus; illæ enim nobis inuitis surrepunt: & non est in potestate nostra, ait Augustinus, quibus uisus tangamur, sed quod in illis immoratur. Permissum erat Iudæis, ut Gentes eorum fines liberè transirent; sed ut inter se habitare eos sinerent, id prorsus prohibitum erat. Connubia cum alienigenis penitus interdicens Deus, hanc causam adiecit: *Quia seducunt te, ne sequaris me, sed magis ut seruias dijs alienis.* Qui animo & uoluntate peccatum uoluit, & uolendo consentit, iam cum eo connubium iniit, & fornicatus est: certissimè eum seducet, ut actionem impiam uoluntati conformem producat. Cogitatio & primus mentis motus est quasi radix arboris. Si uiuit hono succo plena, folia & fructus bonos dabit. Si infecta est, uel pice, uel sulphure; fructus omnes quos profert, inficientur, prauis & corrupti erunt. Bombyces seu uermiculi illi qui sericum conficiunt, in principio sunt quasi minutissima graua sinapis: fœminæ autem illos sacculo inclusos ante pectus gestantes, calore pectoris fouent, & ad uitam educunt, ut uermiculi fiant. Caue ne improbam contra fratrem cogitationem tam diu in sinu pectoris foueas, donec tandem uermis fiat, qui conscientiam tuam rodât. *Homo malus ex malo thesauro cordis sui profert malum.* Nec gratiæ defectus, nec diaboli suggestio, sed sola uoluntas improba malitiam in mente operatur. *Si animo deficit cogitatio bona* (ait sanctus Basilius) *perspicuum est, quod una cum cogitatione, illuminatio quoque diuina deficit: non quia id deficit quod illuminat, sed quia id dormitat, quod illuminari debet.* iuxta illud, *Dormitauit anima mea præ radio.* Quamuis ex filice igniario percussio, ignis exciteretur, tamē nisi sulphuratam mox adhibeas, nihil effectum est. Sic etsi diabolus tentationis suæ igniario (quod *iaculum ignitum* Apostolus uocat) sensualitatis tuæ lapidem percussit, ignemque desiderij expresserit, ille tamen ardebit nunquam, si consensus & uoluntatis tuæ sulphuratam non adhibeas. Ira igitur aut odium animo contra fratrem conceptum peccati semper est a nobis ipsis profectum, qui cor non culti diuimus, qui diabolo aditu permisimus, qui cum Deo collecti & uniti non stetimus. *Qui per frequentem ad Deo communicationem* (ait S. Basilius) *in eum collectus est,*

is quum corpore suo utatur, tantum ut domicilio curarum suarum, & ad mentis actiones educendas instrumento, licet casus illum in forum attulerit: uel in montem, uel in agrum licet in maxima alicuius conuentus celebritate uersetur stabiles tamen in naturali suo monasterio manet; quippe qui mentem suam introrsum ad seipsum recollectam gerat, ibique de rebus ad officium suum pertinentibus tractet. non secus sanè quam auarus utcumque cum alijs hominibus sepe uersetur, animus tamen eius semper in arca est, ut gulosi in patinis, & libidinosi in amoribus. Non solum ergo à prauo opere abstinendum, à cade, à percussione, contumelia, sed etiam ab omni maleuola in proximum cogitatione. Hoc ignorare Iudæi ipsi non poterant. Sic enim in lege eorum scriptum erat: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et Dauid dixit: *Quæ dicitis in cordibus uestris, & in cubilibus uestris compungimini.* Esaias quoque: *Auferte mala cogitationum uestrarum ab oculis meis.* Ceterum Iudæorum mentes habuit odium excæcavit, ne diligerent fratres; sic etiam excæcavit, ne suam ipsi legem intelligerent. Docet ergo Christus non irascendum fratri. In peccato duæ quasi facies conspiciuntur. Vna est Dei offensa: altera est ipsius peccatoris prolapsio. Illa ad iram prouocat uirum iustum, & diuini legis zelatorem: hæc ad compassionem mouet uirum bonum, & fraternæ dilectionis studiosum. Iustus igitur peccato quidem irascitur, quia contra legem Dei est: sed fratri non irascitur: quia proximus eius est. Hoc est, quod Dauid dixit: *Irascimini, & nolite peccare.* Aliud enim est ira per zelum, aliud ira per uicium. *Ira per zelum* (ait Gregorius) *sapientes turbat: ira per uicium stultos interficit.* Sic Ambrosius: *Irascimini ubi culpa est, cui irasci debeatis.* Sic & Augustinus hunc locum enarrans, *Vt in ipsa,* inquit, *ira modum teneamus, ut non peccemus, ut uincatur ratione iracundia.* Quæris hunc modum? uidetur tibi difficile, irasci peccato, & non irasci fratri peccanti, idest, ab eius dilectione non recedere? Vide ergo. Pater castigat filium peccantem; nec tamen odit filium: imò quāto magis filium amat, tanto magis filium castigat. Sed & tibi ipsi sæpe irasceris, uel peccanti in Deū, si bonus es; uel peccati, & erranti circa huius uitæ negotia, si mundanus es; nec tamen à tua ipsius

Leuit. 19.
Psalm. 4.
Esa. 1.

Peccati cō
sideratio
duplex.

Psalm. 4.
Moral. lib.
5. cap. 33.
Offic. li. 1.
cap. 21.

Enarrat. in
Psalm. 4.
Ira sci pec
cato, non
peccanti.

aus dilectione recedis. Imò quāto teipsum magis diligis, eo magis doles te per Dei offensam ab eius gratia excidisse, si bonus es; uel aliquo tuo commodò caruisse, si mundanus es. Sic ergo irascere peccanti proximo, sicut tibi ipsi peccanti. Debes enim proximum tuum diligere sicut teipsum. Hoc est, quod Dauid dixit: *Perfecto odio oderam illos.* Hoc est, ait Augustinus, *nec propter uitia homines odisse, nec uitia propter homines diligere: sed quanto magis naturam hominis amas, tanto magis uitium odisse, quòd naturam illam à te sic adamatam sedauit.* Hæc ille. Quanto

Enarra. in
Psal. 138.

Simile.

Exempla.

Exod. 32.

1. Reg. 8.
& 12.

2. Re. 18.

1. Cor. 4.

2. Cor. 2.

2. The. 3.

Iraſci fra-
tri nulla
ex causa
licet.

In Com.
ad cap. 5.
Matthæi.
Retra. cl. li.
1. cap. 19.
Ibidem.

uestis tua pretiosior est, tanto indignius fers maculam in illa. Sic magis offendit macula in toga, quam in calceis; & in toga pretiosa, quam in uulgari, & domestica. Sic Moyses irascitur Iudæis de uitulo aureo, & indignissime rem tulit: sed tamen orat pro illis ardentissime, dicens: *Aut dimitte illis hoc peccatum, aut dele me de libro uitæ.* Sic Samuel irascitur populo postulanti Regem; aded ut Deus ad eum placandum dixerit: *Non te spreuerunt, sed me.* Idem tamen ait populo: *Abſit à me, ut cesserem orare pro uobis.* Sic Dauid iratus est filio Absalom rebellis, & ingentem exercitum contra eum emisit. Precipit tamen ducibus suis, toto audiente populo: *Seruate mihi puerum Absalom.* Sic Paulus irascitur Corinthio fornicario, & tam eum, quàm amicos eius grauiter obiurgat: *Et uos (inquit) inſtati estis, & non magis luctum habuistis.* Attamen ut ostenderet se non homini, sed peccato eius iratum fuisse, audita correctione scribit: *Conformate in eum charitatem, ne abſorbeat ur à tristitia.* Sic alibi: *Si quis nō obedit uerbo nostro, per epistolā hunc notate: & ne cōmisceamini cū illo, ut cōſueſcatur: et nolite quasi inimicū exiſtimare, sed corripite ut fratrem.*

Hoc est non iraſci fratri, cui nunquam iraſci oportet, ne quidem ex iusta causa. Quod enim apud Matthæum additur, *sine causa*, (etſi in ueteribus Græcis exemplaribus, suo tempore ea uerba non reperiri affirmant Hieronymus, & Augustinus) hunc ſenſum habet, ut quicumq; fratri iraſcitur, tamquam fratri ille ſine causa iuſta iraſcatur. Sic Augustinus rem exponit: *Non fratri iraſcitur, qui peccato fratris iraſcitur. Qui ergo non peccato fratris iraſcitur, (sed ipsi fratri) ille ſine causa iraſcitur.* Vnde diuus Baſilius:

Quomo-

Quomodo iraſceris ſine causa? Cūm demon inſtigat, & homo inſtigatur, tu homini maledicis, ſicut canes, qui ſaxa mordent, quando iactantes lapidem non attingunt. Nunquam ergo iuſta causa eſt, ut fratri iraſcaris, ut à fratris dilectione recedas. Qui ſic iraſcitur, reus eſt iudicio.

Hoc iudicium multiplex eſt. Priuat Dei amicitia, & mentis lumen aufert. *Qui odit fratrem in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quòd eat; quoniam tenebra excæauerunt oculos eius.* Mille mala, mille abſurda committit; quem ira, & odium tranſuerſum agit. *Sicut enim in maris tempeſtate, multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philoſophandi tempus habet; ita nec in ira.* Quem admodum nec ſolis radius cernitur, quum commotæ nubes cœli faciem obducunt, nec turbatus fons inſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus oſtendit: ſic animus ira commotus nihil uidet. Denique ipſa ſibi crux eſt. Nulla enim ſic uipera corpus laniare, ſicut ira animum torquere ſolet. Qui fratri iraſcitur, qui de uindicta cogitat, ac meditatur, in ſeipſo perpetuam carniſcinam exercet. Docuit hoc Chriſtus, dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus ueſtris.* Si nullum aliud in ira malum, in manſuetudine bonum eſſet, quàm quòd illa bellum, hæc pacem animo adfert; uel hoc ſolum iudicium, ne fratri iraſcamur, ſatis terreret. Sed maius iræ malum eſt; quòd qui fratri iraſcitur, Deum iratum ſentit, & Dei iudicium patitur: *Deſine ab ira, & derelinque furem: noli amulari ut maligneris; quoniam qui malignantur, exterminabuntur.* Aemulatur ut malignetur, qui ſic iraſcitur peccato, ut iraſcatur & fratri: qui ſic æmulatur legem, ut malignetur proximo. Zelus pietatis, odium peccati debet præcedere, ut ſic ſcias fratrem corripere. Sicut in tormento bellico pulſus tormentarius non ante, ſed retrò ponendus eſt, non in ore tormenti, ſed in cauda, ut ſic globum foris emittat; (nam ſi in ore tormenti puluerem, & ignem apponas, teipſum interficies;) ſic in correptione, & caſtigatione fratris, ſi iram in principio actionis adhibes, teipſum interficis, & fratrem non iuuas, ſed perturbas tantum, & ſcandalizas: ſi autem primò zelum pietatis, & odium peccati animo concepisti,

K 4

hæc

Hom. 10.
de ira.

Iudicium
Dei cōtra
iraſcentes.

1.
1. Ioan. 2.
Similia.
Chryſoſt.
hom. 30.
ad popul.
Antioch.

2.
Greg. Mo
ral. in Iob,
li. 5. c. 3.
Matt. 11.

3
Psal. 36.

Similia.
1

& propter hæc duo tantum ad correptionem accessisti, nã postea non nisi coactus irascaris, tunc ira, quæ instrumentum uirtutis est, uerbum correptionis, quo frater emendandus est, sine tuo periculo, & cum alterius fructu, quasi globum è tormento emitter. Non est satis circa fratris offensionem, ab omni læsione proximi, aut contumelia abstineret, nisi etiam omnem animo ægritudinem aduersus eum deponas. Alioqui ægritudo illa, quasi occultus hostis, te à uictoria reliquorum inimicorum redeuntem (qui enim nec facto, nec uerbo lædit, iam quosdam animi hostes superauit) clanculum, & per insidias interficiet. Quid autem Duci profuerit, à uictoria redeunti, clam in uia ab occulto hoste interfici? Lancea uulneratus non bene à medico sanatur, cuius particula aliqua, seu assula in carne relicta est. Hæc enim sola in carne putrescit, & ad mortem pertrahet. Nulla odij, uel minima acicula in corde contra proximum retinenda, si saluus esse cupis, & à iudicio immunis. Nempe iudicium Dei erga irascentem iam fratrem, hoc est: *ut qua mensura mensus fuerit, eadem à Deo remetiat* & ei; Deumque iratum, & seuerum sentiat, qui erga fratrem immitis fuit. De qua re uide supra in alia Dominica. Huc quoque pertinet, quod alibi Christus dicit: *Diligite inimicos uestros, benefacite his, qui persequuntur uos*. Aded enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, ut eum à nobis diligi uelit. Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, quæ excludit omnem iram, & odium, omni tempore exhibendam, perpetuo retinendam; & etiam quantum ad particulatam dilectionem, ut consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Quæ etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, ut nunquam sit odio habendus. Apte S. Augustinus: *Cum inimicum amas: fratrem amas*. Respicis enim inimicum aduersantem, sauentem, mordentem uerbis, exasperantem contumelijs, exasperantem odijs. Attendis tamen quia homo est, & à Deo factus. Hoc in illo diligis. Hoc nomine tibi frater est. Reliqua odisti, quia eius sunt, non Dei. Sic Deus amat peccatores: sic medicus ægrotos diligit,

Lucæ 6.

Domin. j.
post Pent.
tex. 1. & 3.
Matt. 5.
Diligere
inimicos.

Tract. 8.
in epist. 10.

Similia.

git, sic agricola terram incultam, & faber lignum rude, atque impolitum non rejcit: *Faber optimus* (ait Augustinus) *ibidem uidet lignum non dolatum, impolitum, & recens de sylua præsum. Adamauit. Nescio quid inde uult facere. Videt idoneum esse, unde accedente arte ad opus utile fiat. Agricola quoque (ut idem Doctor alibi scribit) quam terram uiderint ingentes herbas, etsi inutiles progignere frumentis aptam esse pronuntiant: & quem montem oleastris syluescere aspexerint, oleis esse utilem cultura accedente non dubitant. Sic Moyses Aegyptum occidens, Saul Ecclesiam persequens, Petrus Malchi auriculam amputauit, syluestres erant oleastri, in oliuas fructiferas, à Spiritu sancto exculti, postea conuersi. Sed cur inimicus diligendus, cur fratri in nos peccanti non irascendum, in alia Dominica uarias causas, & considerationes, produximus, quæ hic locum habere possunt. Vide etiam Dominicam j. post Pentecosten, super illa uerba: *Dimittite, & dimittimini*. Illa. n. omnia huc pertinent.*

Cont. Fau.
sti, li. 22.
cap. 70.
Exempla

Domin.
Passionis
tex. 3.

3 Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ.

Locus moralis contra contumelias, & maledicta in proximos. Dicere etiam fratri, *fatue*, est aliquo conuicio, & maledicto fratris, seu proximi tui honorem uiolare, pacem turbare, amicitiam dissoluere: quæ tria maxima mala sunt, & gehenna digna. Nihil bono nomine fama, & estimatione pretiosius, quæ contumelia uitiantur. Iudæos Christo maledicentes, his uerbis Christus grauer reprehendit: *Ego honorifico Patrem, & vos inhonorastis me*. Etsi suam gloriam non quæreret, tamen deberi illi gloriam docet: unde addidit: *Ego non quero gloriam meam. Est qui quærat, & iudicet*. Quæ uerba contra contumeliosos in alia Dominica tractauimus, quæ huc referri possunt: Apostolus dicit: *Cui honorem, honorem*. Et iterum: *Honore inuicem præuenite*. Virtuti enim quum debeatur, absque criminis suspitione non negatur. Melius est, (Sapiens) *nomen bonum, quam diuitia multa: super argentum, & aurum gratia bona*. Qui famam alterius contumelia lædit, tunicam innocentis Ioseph in sanguine tingit, quia

Contumelia, & maledicta.

Ioan. 8.

Domin.
Passionis
tex. 4.

Prou. 23.
Allegoria.

Leuit. 19.

Num. 12.

Num. 16.

2. Reg. 16.

3. Reg. 2.

Job 5.

Mora. in

Job, lib. 6.

cap. 19.

Prou. 15.

Simile.

Galat. 5.

quia maculam uesti honestatis aspergit. *Carnem quoque cum sanguine comedit* (quod Lex neruit) qui in proximi actiones maledicum dentem infigit, quo infamiae sanguinem elicit. Maria soror Moysis macula fratri aspergere uoluit, dicens: *Non per solum Moysen locutus est Dominus; nonne & nobis similiter est loquutus?* Hoc erat auctoritati eius derogare, exultimationem imminuere, & famam laedere, ac denique *fatue* ei dicere. Dicit enim fratri, *fatue*, qui murmure, uel detractioe, sapientiae, & exultationi eius iniquè derogat. Sed illa propter linguae petulantiam lepra statim percussa est. Chore, Dathan, & Abiron, honori Moysis, & Aaron lingua maledica detraxerunt, dicentes: *Cur eleuamini super populum Domini?* Sed terrae hiatus uiuos absorpsit eos. Semei *maledixit* Dauid *maledictione pessima*, & honorem eius uehementer uiolauit. Sed Salomon filius eius *non deduxit canos eius pacificè ad inferos*. Alia exempla uide in Dominica Passionis. Conuiuium quoque, & contumeliam flagellum linguae uocat sanctus Iob; quia honorem imminuit, & pacem turbat. *A flagello lingua absconderis*. Quae uerba explicans sanctus Gregorius, ait: *Flagellum lingua est exprobatio illata contumelia. Flagello enim lingua bonos feriunt, qui eorum bona opera inuidendo percutiunt. Sape enim lingua à bono opere dum uituperat, reuocat; & quasi flagellum se erigit; quia dorsum timida mentis cadit. Sancta autem anima à flagello linguae absconditur; quia dum in hoc mundo honorem laudis non querit, nec contumelias detractiois sentit. Haec ille de anima sancta.*

Sed infirmiora uascula non sic ab hoc flagello sunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitatur furorem*. Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulentam facit, & multos circulos mouet; sic contumelia in animum pacatū coniecta, ex quieto turbulentum reddit, & nouos in animo motus excitat, nisi rara, & sancta fortitudo immotam mentem teneat. Hoc aduertens Apostolus dixit: *Si inuicem mordetis, & comedetis, uidete ne ab inuicem consumamini*. Et iterum monet, ut *supportemus inuicem in lenitate, & mansuetudinis*. Sumus. n. uasa fictilia. Vt quid illa ex composito

posito collidimus, & conuiuijs, atq; contumelijs fratris fragilitatem pertentamus? Quāram ad pacem fraternam uiolandam contumelia, & maledictum vim habeat, Dauid expressit, dicens: *Venenum aspidum sub labijs eorum: quorum os maledictione, & amaritudine plenum est*. Aspis morsu nocet, & perniciosissimè nocet; sed ut minus noceat, hominē non uidet (si enim uidere posset, uix quisquam eius morsum euaderet) saepius auditu excitatur, quam uisu; quia nō in fronte, sed in temporibus oculos habet, eosq; hebetes. Sic homo maledicus maximè mordet; & si tam esset oculatus, quam est auritus, & curiosus in alienis uitijs uestigandis, linguae eius aculeos nemo euaderet. De hoc etiam rursus Dauid. *Ecce peccatores intenderunt arcum; parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde*. Pharetra peccatorum est cor malitia, & amaritudine plenum; quam ut deponant hortatur Colossenses Apostolus dicens: *Nunc autem deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore uestro*. Arcus intentio est, qua singulas has sagittas, quum uolunt, emittunt. Sed inter alias contumelia, & sermo turpis citius deprimuntur, quibus clanculum pios, & rectos corde percutiant. Contumeliae vulnus utcumque sanetur, manet tamen cicatrix; nec faciliè abluitur aspersa labe, ut aliqua macula non relinquatur. *Dentes eorum arma, & sagitta, lingua eorum gladius acutus*. Sicut in uirulentis sunt herbarum succis ita sunt uenena uerborum; & sicut est languor, & lepra corporis; ita prurigo obreftationum, lepra est animarum; ait Emisenus. Certè in ueteri Lege iubetur leprosus habere os ueste contectum, quando foras egreditur; ne habitu pestifero obuios inficiat. Nam & lingua maledici est *sepulchrum patens*, fetore plenum, pestilentes uerborum halitus emittens, qui & circumstantes inficiant, & eū cui maledicunt, certo ictu percutiant, uel honorem laedendo, uel pacem animi turbando, uel etiam charitatem, & amicitiam (si infirmior est) dissoluendo.

De quo tertio puncto nunc aliquid suggerendum. Dicitur hoc docet Scriptura: *Sicut mittens lapidem in uolantem, deiecit illa* (quia etsi non tangat, aut laedat, tamen uolare, & separari a se inuicem facit) sic, & qui conuiciatur amico,

Psal. 13.

Simile.

Plin. natu.

histo. li. 8.

cap. 23.

Psal. 10.

Coloss. 3.

Psal. 57.

In exhort.

tat. ad ple-

bem.

Simile.

Allegoria.

Luc. 15.

Psal. 23.

Contume-

liae pacem

turbant.

Eccl. 22.

Prou. 6

Similia.

Plutar. in

Moralib.

1

2

Plin. natu.

hist. lib. 10

cap. 70

3

Idem lib.

3. cap. 15

Jacob. 3.

Contume-

lia cur

Deo displic-

eat.

Hom. 18.

in Matth.

Coloss. 3.

172

Promptuarium Morale

amico, dissoluit amicitiam. Nempe uerba maledica, contumelia, conuicia sunt illa, quæ *seminant discordiam inter fratres.* quod tantopere se odisse Deus proficitur, ut supra explicatum habes in alia Dominica. Sicut amici detestantur saxum aut canem incurrentem, qui eos dirimat; sic exacerari deberent homines caninos, qui maledicentia sua dirimunt necessitudines, mutuamq; beneuolentiam. Sicut noctuæ aues inauspicatæ noctu gementes (nam propria hæc illis uox est) mortalium quieti inuident; ita uulenta lingua semper aliquid spargit, quod concordiam hominum disturberet. Bonasus animal, quoniam cornibus implexis non potest ledere, fugiens finum reddit, cuius contactus insequentes, ut ignis aliquis comburit. Ita maledici, quia alia sepe ad nocendum arma non habent, sed Dei prouidentia improba, & petulca uacca angusta cornua dedit (ut apud nos Anglos in prouerbio est) ideo sparsis probris & impuris conuicijs contaminant hominem. De hoc maledicentia malo dixit diuus Iacobus: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quæ tuus ignis quàm magnam sylvam incendit? Et lingua ignis est uniuersitas iniquitatis: inquietum malum plena ueneno mortifero.* Huius exempla non defunt, quod ex uno uerbo maledico non solum dissensiones priuata, & simultates acerba quotidie nascuntur, sed & ingentia bella orta sunt. Sed alterius loci illud est.

Docendus magis populus, cur ita contumelia in fratrem Deo displiceat, ut eam, qui dicit ei, *fatue*, reum gehennæ pronuntiet. Iam ex parte proximi tres causas diximus. *Nihil autem ita studet Deus* (ait sapienter Chrysostomus) *ut nos mutuis charitatis nexibus colligare. Propterea et per semetipsum, & per discipulos suos, et in ueteri et in nouo Testamento, plurimo hoc mandatum sermone commenda-* dat. Deinde quanta est perpetuæ charitatis ad salutem necessitas, tam est maledicentia certa perniciēs. Sed & nihil magis à uocatione Christiana abhorret, quàm maledicuntia esse & conuiciatore. Quod Apostolus considerans, ita scribit: *Induite uos sicut electi Dei, sancti & electi* (hoc est enim omnis uerè Christianus) *uiscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam & sup-*

portantes

In Dom. in. V. Post Pentec.

173

portantes inuicem et donantes uobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit uobis, ita et uos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est uinculum perfectionis: & pax Christi exultet in cordibus uestris, in qua & uocati estis in uno corpore, & grati estote. Hæc diuina uerba explicari populo debet, & diligenter amplificari. Monet nos uocationis nostræ; quia *electi Dei sumus sancti & dilecti.* Decet tales omnis mansuetudo, uel ne seiplos contaminent, uel ne Deo ingrati appareant. Proponit exemplum Christi, quod imitari debemus. Adfert in medium pacem Christi, qui debet esse finis, & summum bonum nostrum. Alibi uerò ab alio capite hoc idem docet: *Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Et nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur a uobis cùm omni malitia.* Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Christus donauit uobis. Docet maledicos, & ad contumeliam promptos contristare Spiritum sanctum, quem acceperunt. Ille enim non est spiritus commotionis, sed sibilus auræ tenuis. Si contumelia in uiro Principe res indigna uidetur, multo magis in homine Christiano, diuina natura consorte, electo Dei, sancto & dilecto, & Spiritus sancti habitaculo: nisi fortè totam uocationem nostram uerbalem tantum esse putamus, nec uerò eam esse, quæ in Scripturis uocatur. Acute, iuste, merito, & grauer Philippo Consuli respondit Crassus, quum eum contumelia afficeret: *Non es mihi Philippe Consul, quia nec ego tibi Senator sum.* Merito & iuste, quum in fratres contumeliosi sumus, respondebit nobis Christus: *Non es mihi filius, quia nec ego tibi pater sum.* Noli a me misericordiam expectare, qui erga fratrem tuum tam es immitis & sæuus. Non te pro filio agnosco, qui mihi tam es dissimilis. Non te pro oue habeo, qui tibi pastor non sum, qui canis magis, & lupo, aut ursus uideris mordens, allatrans, lacerans conuicijs fratres tuos, quam gregis mei ouicula mansueta, simplex, & benigna.

Eph. 4.

3. Reg. 19.

2. Pet. 1.

Coloss. 3.

1. Cor. 7.

Brus. li.

3. ca. 14.

Exemplum

4. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & uade prius reconciliari fratri tuo; & tunc ueniens offeres munus tuum.

Reconciliatio fraterna non differenda.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 13.

1. Ioan. 4.

Rom. 12.
& 13.

Ephe. 4.
Simile.

Hom. 16.
in Matth.

Exempla.

1
In uita eius, li. 3. ca. 6.

Locus moralis de necessaria & non differenda reconciliatione fraterna. Sic necessaria est reconciliatio ubi uel odium, uel contumelia intercessit; ut, donec ea facta fuerit, nullum Deo munus nostrum, nulla hostia, nulla oblatio, nulla pietas, nullum bonum opus placeat. Sine charitate fraterna nihil Deo gratum est. *Qui non est in charitate, manet in morte. Si tradidero corpus meum ut ardeam (que est magna uictima, singularis hostia, munus & sacrificium ex nostra parte maximum) & charitatem non habuerim, nihil mihi prodest.* Frustra diligis & colere Deum. i. per opera externa te diligere & colere fingis (neque enim uere Deum diligit, qui proximum non diligit). *Quomodo enim Deum diligit, quem non uidet; qui proximum, quem uidet, non diligit?* (si fratre non diligis, si vlla tibi cum fratre similitudo est. Si inquit Christus habet aliquid aduersum te: non addit iustitiam, quia siue iuste offendatur contra te, siue iniuste, tu tamen reconciliare illi tu fac, quod in te est, iuxta illud Apostoli: *Cum omnibus pacem habentes, quantum in nobis est, & nulli aliquid debentes, nisi ut inuicem diligamus*: tu inimicitias oēs deponere, siue ille eas deponat siue non, siue ille reconcilietur siue non: *Sol non occidat super iracundiam uestram.* Noli differre reconciliationem. *Sicut sapiens medicus* (ait in hunc locum Chrysostomus) *non modo imminentes morbos praenuntius remedijs excludit, uerum etiam iam tenentes alio mendendi genere iam repellit: ita hoc loco Christus facit. Nam factum quidem uocare prohibendo, aduersus inimicitias auditorum corda praeuinit. Reconciliationem uero post inimicitias imperando, uim morbi iam obtinētis e medio tollit.* Hec ille. Sed quod modo diximus, reconciliari nos debere, omnemque charitate complecti, qui habet aliquid aduersum nos, siue iuste id habeant siue iniuste, aliquod exemplis illustratur. De Diuo Bernardo sic legimus: *Vsq̃ adeo oēs homines*

uirnes germano amplectebatur affectu, ut eorum scandalo grauius ureretur, quibus nullam uideretur scandali occasionem praeuissse. Plus enim piissimum pectus, gratuitum alterius affugebat scandalum, quam propria immunitas conscientia. Si quidem minus sperabat posse sanari, quod unde procederet, non uidebat. Vides non esse negligendos, qui iniuste offenduntur, sed potius commiserandos; ideoque aut per amicabilem communicationem, aut alio aliquo modo, quantum in nobis est, ad charitatis copulam reducendos. S. Ioannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus, incruentum offerens sacrificium, ea ipsa hora, in qua sacrum uelut à sanctis donis aufertur, (i. post consecrationem, quum esset recitanda oratio Dominica) recordatus cuiusdam clerici contra eum offensi propter suspensionem iniustam, significat diacono, ut conueiam resumat petitionem, & saepe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem uentrem preterextens, egressus est ab altari, & iubet celeriter uocari ad se clericum illum: quo ueniente, procidit Patriarcha ad pedes eius, coram omnibus ueniā postulans. Quo facto motus clericus, & ipse quoque procidens, ueniam perit. Sic fratri reconciliatus ad altare redit, & cum fiducia canit: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: memor uerbi Saluatoris: *Si offers munus tuum ad altare, &c.* Hæc ibi. In Prato spirituali sic legimus: Inter duos uicinos Episcopos orta simulata est, quum alter eorum diues & astutus, alter ualde humilis & simplex esset, quærebaturque astutus alium lædere. Hoc comperto, dixit alter die quodam solenni clero suo: *Sequitur me, & quicquid me uideris facere, & uos facite: & uictores erimus.* Venit igitur ad Episcopum illum diuitem, & pertrāseunte Litania, populoque totius ciuitatis congregato, procidit ad pedes eius cum toto suo clero, dicens: *Ignosce nobis Domine. Serui tui sumus.* Stupefactus ille atque cōpunctus in tanta Episcopi humilitate & charitate, tenuit pedes illius, dicens: *Tu meus & dñs & pater es: facta que est inter eos ex illa die magna charitas atque cōcordia.* Simile charitatis exemplum uide in S. Godofrido, Episc. Ambianensi apud Surium. Quod si exempla Sactorum minus mouent, quasi magis ardua, tuisque uiribus maiora, accipe ethnicorum exempla: quibus

2

In uita eius
apud Surium, tom. 1.

3

Cap. 210

4

In uita eius,
lib. 3. cap. 2
tom. 6.

Exempla.
ethnica

Plut. li. de
cohi. itac.2
Plutar. ubi
sup.3
Plut. in Al
cibiade.

Psal. 118.

Christiani
hominis
prudencia.

quibus paria præstare non posse, nostra nunc cōfusio est; & in die iudicij condemnatio erit. Aristippo philosopho cum Aeschine oratore (quum prius amici fuissent) aliquid iræ inciderat. Quum ergo illi quidam diceret: *O Aristippe, ubi nunc amicitia uestra?* respondit: *Dormit, sed ego eam excitabo.* Adiensq; Aeschinem, *Adone*, inquit, *ibi uideor modis omnibus infelix & insanabilis, ut ne moneri quidem merear abs te?* At Aeschines: *Non mirum, inquit, si cū in omnib. me præcellas ingenio, hic quoq; prior uideris, quid factu opus esset.* Et ne soli philosophi hanc animi moderationem tenuisse uideantur (quorum tamen philosophia nisi inane erat, & falsum sapientiæ nomen) uiri in sæculo Principes spontaneam hanc cum inimico reconciliationem, ut uiris magnis, ac prudentibus diguam sequuti sunt. Philippus Macedoniæ rex, hortantibus amicis ut Archadionem perpetuò illi maledicentem puniret, quum occurrisset homini, humaniter cum illo loquutus, mox etiam donis ad eum missis, percontari eos postea iussit, quomodo iam de se apud Græcos loqueretur. Cunctis testificantibus, iam mirum eum Philippi laudatorem esse factum, Ego igitur, inquit, melior medicus fui, quàm uos: Alcibiades, Hipponico uiro clarissimo propter iniuriam filio illatam, ei grauius offenso, postridie summo mane Hipponici domum proficiscitur, ostiumq; ingressus, ubi in conspectum illius uenit, deposita raptim ueste, corpus nudum uerberandum homini obtulit, multis precibus rogans, ut debitis uerberibus cæderet. Hic autem iniuriæ confestim oblitus, non modò ueniam Alcibiadi præbuit, sed & filiam ei in matrimonium tradidit. Si potuerunt ethnici, uel ex animi moderatione, uel ex prudentia humana, sic sponte reconciliari fratribus suis, & suas iniurias, uel illatas agnoscere, uel acceptas condonare; surgent illi profectò in iudicio, & nos condemnabunt, qui fratribus nostris, qui habent aliquid aduersum nos, reconciliari, uel ut rem indignam, uel ut arduum quid & impossibile, exhorrescimus. Dicit Dauid: *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternū mihi est.* Hæc est uox omnium fidelium, quos Christi gratia illustrauit. Illa. n. certè prudentes nos fecit super omnes inimicos.

Matt. 6.

Reconci-
liandi neces-
sitas.

Simile.

inimicos nostros, super omnes ethnicos & paganos, in Dei mandato & uoluntate, quia in æternum nobis est; quia eius cognitio perpetuò auribus nostris insonat: eius meditatio assidua nobis est. Quotidie oramus: *Dimitte nobis, sicut nos dimittimus.* Hæc sola oratio prudentes nos facere debet, ut uel nunquam irascamur fratrib. uel si irascimur, quàm celerrimè in gratiam redeamus.

Obserua autem quanta sit huius rei necessitas. Si offers (inquit Christus) *munus tuum ad altare.* Hoc autè quotidie faciendum. Non enim de sacrificio propriè dicto hic loquitur Christus (hoc enim est offerre in altari sed de quouis munere ad altare oblato: de elemosyna, de oratione, de quocunque Dei cultu. Nihil horū Deo placet, nisi prius reconcilieris. Reconciliari autem non est quocunque modo satisfacere, aut ueniam petere: sed in pristinam gratiā & amicitiam redigere, quantum in te est. *Relinque munus ad altare*, id est, desiste tantisper a cultu Dei, donec reconciliaris. Adcò non uult Deus extra charitatem cum proximo aliquid ipse offerri. Sed & uide utilitatem. Addit enim: *Et tunc ueniens offeres munus tuum.* Hoc est, tunc munus tuum erit pergratum, quum fratri tuo reconciliatus fueris, quum uel ille tibi pepercerit, uel tu illi noxam fratri remiseris. Quum. n. noxam fratri remittis, perinde recum agitur, ac si ille aureis regulis te lapidasset, quibus Iesus fortè ad tempus fueris, sed illis mox collectis, magnas opes acquisieris: quarum si amator es, opas ut sic te sapius lædat. Maximas opes ex fratrum iniurijs acquirimus, quum eas dimittimus, quia sic fit, ut nostra nobis dimittantur peccata, munusque nostrum ad altare gratum Deo fiat. De huius reconciliationis fraternæ & necessitate certa, & utilitate amplissima, uide supra in alijs Dominicis, Dom. 3. Quadrages. tex. 3. Dominica Passionis, tex. 3. & 8. Dominica in albis, tex. 2. Dominica 1. post Pentecost. tex. 3. Non ut huc illa omnia congerat Cōcionator, sed ut de illis omnibus delectum faciat. Lector uerò uno intuitu, quæ ad hanc tam necessariam uirtutem capeſſendam ualent, conspiciat. Quod semel dictum, in uniuersum Lector accipiat.

178 *Promptuarium Morale*
EVANGELIUM DOMINICAE VI.
POST PENTECOSTEN.

IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: *Misereor super turbam; quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent, quod manducarent: & si dimisero illos ieiunos in domum suam, deficient in uia; quidam enim ex eis de longe uenerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem: Et precepit turbe discumbere super terram, Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis, ut apponerent, & apposuerunt turbe: Et habebat pisciculos paucos: & ipsis benedixit, & iussit apponi. Et manducauerunt & saturati sunt: et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducauerant quasi quatuor millia: & dimisit eos.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, ait: Misereor sup turbam. Locus duplex. 1. De prouidentia Dei circa necessaria. 2. de operib. misericordie erga egenos.
2. Quia ecce iam triduo sustinent me. De perseverantia in bono.
3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in uia. De presentis uitae solatijs a Deo concessis.
4. Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Contra diffidentiam: & de pia in Deum fiducia.
5. Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas. De virtute liberalitatis.

1. Cum

In Dom. in. VI. Post Pentec.

179

1. Cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, ait: Misereor super turbam.

Locus moralis duplex. De prouidentia Dei circa necessaria vnus: De operib. misericordiae alter. Christus. n. ut Deus erat, & homo, sic his uerbis, & hoc facto Dei prouidentia erga mortales, quae nunquam deficit, in necessarijs aperte docet: simulque hominum erga proximos indigentes qualis affectus, quae misericordia esse debeat, ostendit. Necessitati eorum non habentium quod manducaret, prospexit mirabiliter, ut Deus: miseretur praesenti necessitati, ut homo. Vtrumque hunc locum iam in alijs Euangelij aliquoties tractauimus, quae huc referri possunt. Hic tamen pauca addemus prout Deus dabit. Ac primum de prouidentia Dei, quae nunquam dormit, nunquam deficit, circa et temporalis huius uitae necessaria. Si in Regis palatium ingrediens, in aula eius mensam pretiosis mappis instruatam, & delicatissimis cibis ornatam uideres, in quam muliones, aliisque viles personae accumberent, quibus etiam postquam appositae epulae absumptae essent, aliae semper, atque aliae de nouo apponeretur, magna in copia, & uarietate, merito multum miraretis, quae tandem, & quam splendida foret mensa, quatus apparatus, quae magnificentia epularum, ubi Rex ipse cum filiis, & amicis suis manducaret. Atqui in hoc mundo omnibus etiam impijs, & peccatoribus appositae mensae omni rerum genere instructae & adornatae, multos agros omnium fructuum uarietate vberrimos, prata multa herbarum, & florum uenustate florant: innumera alia sapida gustui, grata aspectui, odorifera olfactui. Carnium uero tantam copiam, & abundantiam, ut pro vnaquaque anni tempestate aliae, atque aliae inueniantur; sed & pro cuiusque palato, singula suppeditentur. Similiter, & de piscibus. Quod si talis est mensa, quam Deus omnibus et impijs apparauit; qualis erit illa, quam iustis, & amicis suis incessanter adornat? Non potest mentiri Scriptura, quae dicit: *Nunquam uidi iustum derelictum, aut semen eius quarens panem.* Rursum: *Vniuersi, qui sustinent te, non confundentur.* Videtur quidem suos aliquando Deus ad tempus deserere: sed ubi ad probationem id modice fecerit,

L 2 rit,

Prouidentia
Dei circa
necessaria.

Domin. 4.
post Epi-
pha. tex. 2.
Domin. 1.
Quadrag.
tex. 4. & 5.
Quadrag.
tex. 1.
Simile.

Psal. 36.
Psal. 24.

rit celeriter eos consolatur. Sic in Abraham, in Thobia, in filiis Israel in deserto cum fecisse, alibi ostensum est. De qua erga illos perpetua Dei providentia, ait Moyses: *Portauit te Dominus Deus tuus, ut soles homo paruulum gestare filium, in omni uia, quam ambulasti, donec ueniretis ad locum istum.* Sicut enim hi, qui agonibus præstant, eos, qui ad certamen ueniunt, non utcunque, neque fortuita inter se sinunt inire certamina, nec raptim, & promiscuè quemlibet eodem armant modò, sed diligenti examinatione facta, prout corpora uiderint, uel ætates, æquissima ratione pares cum paribus iungunt, & arma cuique apta, & sufficientia suppeditant: ita planè id diuina providentia cogitandum est, quòd omnes, qui in huius uitæ agones descendunt, æquissima ratione dispense, atque disponat, ut alius quidem contra carnem, alius contra paupertatem, alius rursus contra ipsas diuitias, & sic alij aduersus alia impedimenta pugnent; ideoque alijs & diuersis armis quisque induatur, & maiori, aut minori robore donetur, quo hostem sibi constitutum uincat: *Fidelis enim Deus est, qui non patitur, quemquam tentari supra id, quod potest: sed (quod amplius est) facit etiam cum tentatione prouentum.* Non enim sicut agnotheta in certaminibus, ubi certatores armauerit, arena, & palæstra egreditur, spectaturus cum cæteris; sed ipsemet in singulis adiuvat, & minùs fortes maioribus subsidij subinde reficit, ualentiores minori, sed assidua tamen uirtute roborat. Tanta certè, & tam uigilans est Dei providentia circa mortales, maximè autem fideles, ut hoc nomine omnia amoris nomina, & uocabula sibi attribui uoluerit. Vnde sanctus Chrysostomus: *Deus suum nobis nostræ salutis amorem significaturus, gallinarum in nobis charitatem, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem profert: non quia tantum dumtaxat amatis sed quia maiora istis alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Dat ergo semper necessaria, quatenus expedit, & plus quàm necessaria, quando id nihil nobis obesse cognoscit. Quemadmodum enim infantulo sphaerulam, pilam, & trochum abscondimus, ne impediatur à necessarijs: cum autem ea contempserit, & non iam desiderio eorum

rum tenetur, omnia talia ei liberè permittimus, quia stultitia cupiditate cessante, cum à necessarijs talia amplius non auocabunt: sic omnino Deus ab electis suis multa aufert, quàm diu eos uana eorum cupiditate, teneri cernit; quibus postea, extincta ea cupiditate, eadem & multo plura suppeditat.

Sed ne circa homines, maximè Deum timentes, eius sancta providentia deesse aliquando uideatur, eadem circa unam bestiolam docere nos potest. Alcyon marina auicula est, ac in maris littoribus nidificare consuevit, collocatis in ipsa arena ouis, idque in media hyeme: quo tempore multis, ac uiolentis flatibus, mare, ac terra perturbantur. Et tamen tam diu quiescunt marini fluctus, dum Alcyon fouet ona, septem uidelicet diebus. Hoc enim spatium excludit pullos. Quoniam uerò alimento est illis opus, & spatio quo crescant, septem alios dies ad pullorem educationem, & incrementum munificentissimus Deus huic minimæ auiculæ largitur. Quam rem & naturæ intelligentes, dies illos Alcyonios appellant. Quo exemplo docemur, quanta sit Dei providentia erga eum, cui cætera omnia animantia subiecit. Accipe unum adhuc, aut alterum aliud exemplum. Locustæ per integras acies agros interdum depopulantur, ubi eas Deus uiuenti impulerit. Ne tamen ea perniciem nimium grassaretur, utque facta, quam Deus uult, strage, statim e medio tollatur, Selencis auis insatiabilem à Creatore edendi naturam sortita, eas insequitur, breuique temporis momento uniuersas absumit. Hæc autem auis ab incolis Cassij montis nunquam conspicitur, nisi quum locustæ agros vastarunt, ipsaque necessitas postulat. Piscis quidam Noruegici maris, illo idiomate *Suamsisek* dictus, quum sit crassius, & ualde pinguis, urgere periculo, carnem, pinguedinem, & pellem (ueluti facit hericius, siue à periculo sibi cauens, siue etiam poma ab arboribus decussa in uictum colligens) super caput reduplicat, & contrahendo se caput abscondit, suarum interim carniū esu seipsum sustentans. Hæc ad sui conseruationem diuinæ providentiæ instinctu animalcula faciunt. Sed & illud quoque diuinæ providentiæ præclarum erga homines ipsos argumentum

Providentiæ diuinæ exempla.

1
Isidorus
Clarius,
Orat. 50.
tom. 1.

2
Basil. Homil. 8. Hæxameron.

3
Olaus magnus hist. li. 2. c. 25.

est, quod eodem in opere idem commemorat Olaus.

Quum uehementia frigorum in extremis partibus Se-
prentionis, & ualida tempestates ibidem non sinant in
altum crescere arbores, è quibus erigi possent necessariae
aedes, idcirco Dei prouidentia incolis prospexit, ut ex in-
gentissimis belluarum marinarum costis fabricare domos
ualeant, & reliqua in eisdem necessaria. Eadem Dei pro-
uidentia ubi regiones frigidiores sunt, lanæ, & pellium co-
piam propter pecorum, quæ illa gerunt, abundantiam, sup-
peditauit; ubi calidiores, ferici, & bombycum. Sic etiam
obseruare licet, ubi uina calidiora, & fortiora crescunt; ibi
aquas esse dulcissimas, & ad potandum purissimas, ut in
Hispania, Italia, & Gallia: ubi autem aut non crescunt
uina, ut in Anglia, Scotia, Hibernia; aut tenuiora nascun-
tur, ut in Germania; aquas potabiles, uel non inueniri, uel
raras, & minus dulces. In Indiæ Orientalis insula quadam
Celiæ dicta, colubri quidam frequentes sunt ualde per-
niciosi, qui leui etiam morsu homines interimant. Sed
eodem in loco salutaris quædam arbor passim nascitur,
cuius rami si quis in manu gestet, ita eius odore, ac
uirtute colubrum sopit, ac incantat, ut is etiam in sinu
positus nihil noceat, neque loco moueatur, ita ut possis
eum pro libito uel occidere, uel cadere. Innumera sunt
huius admirabilis Dei prouidentiae argumenta: quibus
singulis docemur, quam certa, & infallibilis sit circa ho-
mines eadem; utque de ea nullus relinquatur ambigen-
di locus.

Misericor- Alter locus moralis hic est, de operibus misericordiæ
diæ opera proximo indigenti exhibendis, exemplo Redemptoris,
proximo qui esuriens turbæ, & non habentis, quod manducaret,
exhibenda. misertum se esse proficitur, Beatus Iob de seipso ait: *Ab*
Iob 31. *infantia creuit mecum miseria, & de utero matris mea*
Exempla. *egressa est mecum.* Merito Raab exploratoribus, quos domi-
luæ receperat, postquam ipsos à morte eripuit, dixit: *Nunc*
Iosue 2. *ergo iurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam*
feci uobiscum; ita & uos faciatis cum domo patris mei. Sic
ergo proximum misericordes, à Deo misericordiam iusto
In uita ei? quodam titulo exposcunt. Sanctus Elzearius Comes, quem
capitulum 27. quodam die multas auri uncias, & pannum coccineum,
oblata

oblata illi munera repudiasset, ingrediens cubiculum suum, apud Sur-
ut sancta meditatione animum suum in Deum colligeret, tom. 5.
huiusmodi uerbis utebatur: Tu mihi Domine Deus in
paradiso debes centum aut uncias, & duos pannos cocci-
neos. Tantum enim recusauerat. Hanc fiduciam Scriptu-
ra nos docet: *Benefac iusto, & inuenies retributionem ma-*
gnam, etsi non ab ipso, certo à Domino. De hac retributionis
mensura in alia Dominica diximus. Habet autem opus mi-
sericordiæ suam mercedem, siue ille dignus sit misericor-
dia, siue non, cui miseremur. Est enim misericordia (ut eam
August. describit) *aliena miseria in corde nostro compassio,*
quo utique si possumus subuenire, compellimur; idque pro-
pter Deum communem patrem orphanorum, & egeno-
rum. Rex David Miphiboseth filio Ionathæ amici sui dixit:
Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter
Jonathan patrem tuum, & restitui tibi omnes agros Saul
patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper. Hanc
misericordiam fecit ei David, etsi utroque pede claudet, pro-
pter patrem eius Jonathan, ipsi Davidi coniunctissimum.
Si Dei amor in nobis est, pauperibus, etsi utroque pede clau-
dis, qui nec patientiam in aduersitate, nec humilitatem in
paupertate habent, facile, & libenter miserebimur propter
Deum patrem ipsorum, & nostrum. Hinc diuus Ioannes:
Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem
suum necessitatem habere, & clauerit uiscera sua ab eo; quo-
modo charitas Dei manet in eo? Impossibile est diu fer-
rum esse in fornace absque eo, quod emolliatur. Sic nec cor
humanum in fornace charitatis esse potest, absque eo, quod
uiscera eius in alterius miseria commoueantur. Est enim
ferri humanum corde durius; & est diuinus ignis hoc ma-
teriali nostro fortior. Qui ergo se in pauperis miseria com-
moueri non sentit, certo sciat, charitate Dei cor uacuum
se habere. *Beatus, qui intelligit* (id est, qui commouetur)
super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Do-
minus; id est, eius quoque, quum miser fuerit, miserebitur.
Qui ad miserendum, & elargiendum proterui, & duri, par-
ci, & auari sunt, ad accipiendum uero faciles, & prompti,
largas, & apertas manus habent; sunt similes spongiæ, quæ
facile liquorem imbibit, soloque tactu attrahit, & exhaurit
illum

apud Sur-
tom. 5.

Eccl. 12.
Domi. xj.
post Pent.
tex. 1. & 4.

De ciuit.
Dei, lib. 9.
cap. 13.

2. Reg. 9.
Exempla.

1. Ioan. 3.

Simile,

Psal. 40.

Similia,

illum autem, nisi prius comprimatur, non reddit. Sic enim auarus minimo digito pecuniam colligit; sed de largiendo quum agitur, citius clauam è manu Herculis extorqueas, aut aquam è pumice haurias, quàm ab illo teruncium elicias. Sunt quedam uasa fictilia, quæ angustum admodum foramen, seu rimulam potiùs habent (quales etiam sunt pyxides æneæ pauperum in ecclesijs positæ) in quam rimulam nummi facillè demittuntur; sed postquam intrus sunt, nihil ab illis educi potest; etiam si millies huc, atque illuc illa inuoluas, & inuertas; ideoq; ut nummos inclusos elicias, frangi uas fictile debet, aut si ænea pixis, & ferrata est, clauæ aperiri oportet. Sic auarus ita nummos suos mordicus inclusos tenet, ut quomocunque hominem agites, atque conuolues, seu Dei comminationes, & auaritiæ pœnas, ac sordes, seu misericordiæ, & beneficentiæ ingentes retributiones, honestatem, & uirtutem ei proponas, nihil proficias. Sola mors uas fictile confringens, omnes eius thesauros effundit, & in rapaces hæredes dispergit: sola mors, instar clauis, omnes eius arces aperit, & conclusa recludit.

Auarus
crudelis.
Exemplū.
1. Rc. 18.

Aliud.

Nihil auaro crudelius: homine immisericorde nihil immanius. Plus ille cani, & mulo, quàm fratris necessitati prospectum uolet. Rex Achab post triennij sterilitatem, & famem ingentem, dixit dispensatori domus suæ: *Vade in terram ad uniuersos fontes aquarum, & in cunctas ualles, si fortè possumus inuenire herbam; & saluare equos, & mulos, & non penitus iumenta intereant. Diuiseruntq; sibi regiones, ut circumirent eas, Achab ibat per uiam unam, & Abdias dispensator eius per uiam alteram.* Ecce de equis, & mulis sollicitus est, de pauperibus, de uiduis, de pupillis, de fratribus toto regno afflictissimis, nullam curam habet. Tales adhuc in ipsa Christi Ecclesia multi sunt, qui canibus, & equis suis plus quàm pauperibus prospiciunt. Alij pauperes fortiter obiurgant, in nulla re adiuuant. Amici Iob, quum eum in sterquilinio sedentem uiderunt, & testam fanie radentem, multis uerbis usi sunt, ut eum alicuius sceleris arguerent, propter quod sic eum Deus percussisset; multum accusauerunt, sed toto illo tempore, nec pannum quidem, quo uulnera sua mundaret, ei porrexerunt. *Quare*

re, & iratus est illis Deus, nec nisi ipse Iob precibus, placari uoluit. Aliud nos docet Christus, misericordia motus super turbam non habentem, quod manducaret. Vide plura infra, Dominica 8. post Pentecosten, text. 3. loco magis proprio.

2. Quia ecce iam triduo sustinent me.

Locus moralis de perseuerantia in bono. Hanc enim suæ curæ, & sollicitudinis, & misericordiæ erga turbam esurientem, nec quod manducaret habentem causam adfert Christus: *Quia ecce iam triduo me sustinent.* Dicens, ecce, obseruari docet causam facti sui. Dicens, ecce, laudat patientiam, & perseuerantiam auditorum suorum, quæ toto triduo sine cibo, & potu audiendo Christo uocabant. Ideo miseretur, ideo non deserit suos Deus, quia & ipsi Deum non deserunt. Sic Apostolis suis dixit Christus: *Vos estis, qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis: & ego dispono uobis regnum, ut comedatis, & bibatis in mensa Patris mei.* Huius conuiuij celestis, quod perseuerantibus in bono redditur, figura & exemplum fuit hodierni Euangelij conuiuium, quo auditores suos usque ad saturitatem Christus pavit in deserto. Veteranus miles assuetus laboribus, nec globorum nimbum super se, nec multitudinem cadentem ante se, nec tormentorum tonitrua circa se, nec hostium agmina prope se formidabit, sed imperterritus finem pugnæ expectabit. At delicatè domi enutritus, ad primum belli strepitum fugit nec detineri potest. Ille uictoriam, & gloriam, hic interitum, & ignominiam reportat. Idem fit in militia Christiana. Qui perseuerat in charitate Dei, & proximi, in timore, in cultu, in obsequio Dei, in bonis operibus exercitatus, & alluēfactus, nec impiorum improperia super se, nec multitudinem peccantium ante se, nec daemonum fremitus circa se, nec mundi, & carnis blanditias prope se respicit, ut à Dei seruitio abstrahatur; sed perseuerabit usque in finem, æternum gloriæ pondus reportaturus. Qui molles, & flaccidi sunt, ad primam tentationem succumbent. Huius rei causa inter cætera est horum ingrati-
do,

Perseuerā-
tia i bono.

Lucæ 22.

Simile.

Non perse-
ueradi cau-
sa, obliuio.

Psal. 77.

Psal. 118.

Non perse
ueradi cau
sa, manca
conuersio.

Exod. 13.

Exempli.

Perseueran
tia exem
plum.

In epist. ad

Eustochiū

Psal. 26.

Gen. 15.

Allegoria.

Serm. 1. de

Euang. 7.

panum.

Locus con

tra hereti

cos.

Simile.

do, illorum perpetua Dei beneficiorum memoria. *Filij Ephraim intendentes, & mittentes arcum, id est, uocati, & apti ad malitiam celestem, conuersi sunt in die belli, tempore tentationis recesserunt, non custodientes testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare, & obliti sunt, id est, quia obliti sunt beneficiorum eius. At contra iustus dicit: Viam ueritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus. Posteriorius reddit causam peioris. Alia causa non perseverandi in bona est; quia non ex puro Dei amore, sed ex timore pene ad Deum conuertimur. Sic Aegyptij multis Dei flagellis afflicti, metu magis, quam charitate commoti, urgebant populum Israel exire uelociter de terra. Sed mox eos peruenit, & exeuntem Israel usque ad mare rubrum persecuti sunt. Quae autem ex amore fit conuersio, firma est, nec tentationi cedit. Beatus Hieronymus acriter à damone tentatus, ut castitatem uiolaret, opem Domini implorans, tam diu in oratione perseverauit, ut à tentatione liberaretur, Memini (inquit) me clamantem, diem crebro innoxisse cum nocte, nec prius à peccatoris cessasse uerberibus, quam rediret, Domino imperante, tranquillitas. Clamat igitur nobis Scriptura: Expecta Dominum, & uiriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Abraham cum aliquando sacrificium Deo immolaret, & aues ad illud descenderent, nihilominus tamen ipse abigebat eas, neque unquam propter illarum importunitatem à sacrificio cessabat. Idem nobis animus, eadem alacritas, idem perseverandi studium, in cuiusvis opere uirtutis esse debet. Viam trium dierum, (ut docet sanctus Bernardus) necesse est nobis in hoc deserto agere. Primus dies est timor poenae, qui nostra primordia conuersionis exercet. Secundus est pietatis dies, qua respiramus in luce miserationum Dei. Tertius est obedientia, quam praestare necesse est mandatis Dei. Quod enim timor incepit, spes ueniae promouet: sed nihil fit, nisi obedientia manlatorum sequatur: à quo tertio haeretici hodie abhorrent duobus primis contenti, eaque sufficere arbitrati. Sed isti triduo Christum non sustinent, quare de eius panibus non gustabunt. Quando canis uenaticus leporem, uel aliud aliquod uenationis genus inuestigat, si nullum uestigium inuenit, piget & iners ambulat: at si animalis*

malis uestigium nares eius attingunt, solertissimè, & diligentissimè currit, quousque feram inueniat; ita nos, si uerè Deum gustamus, si odor eius longè suauissimus ad nares nostras peruenit, si beneficia praesentia, mercedem repromissam diuinæ sapientiae dulcedinem, uerè odoramus, & intelligimus; curremus haud dubiè post odorem unguentorum istorum, trahetq; nos post se, & usque ad finem alacriter currendo perseverabimus, latantes in his, qua dicta sunt nobis: In domum Domini ibimus. Ceterum ad quorum nares harum rerum odor non peruenit, qui non gustauerunt donum caeleste, nec quàm suauis est Dominus, & quàm bonus Deus Israel ijs, qui recto sunt corde, illi pigri ambulant, nec uel uno die Christum sequuntur, imò nec una hora cum Christo possunt uigilare, sed post carnem suam ambulant, & post concupiscentias eius. De hoc argumento iude plura in alijs Dominicis.

3. Si dimiserò eos ieiunos in domum suam, deficiunt in uia.

Locus moralis de praesentis uitae solatijs à Deo concessis: Deus enim etsi electos suos uariè tentat, & multis in hac uita difficultatibus exponit, uarijs tamen & intermixtis solatijs reficit; ne, si ieiunos, omniq; solatio destitutos in domum suam, quae est cuiusque mors temporalis, dimitteret, deficerent in uia peregrinationis huius, nec ferendis laboribus, ac molestijs pares essent. Huc pertinet illa mensa Dei, rebus omnibus non necessarijs tantum, sed etiam ad honestam uoluptatem comparatis plena, quàm in primo huius Euangelij loco descripsimus: de qua etiam Apostolus loquitur, dicens: Diuitibus huius saeculi praece, non sublimè sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo uiuo, qui praestat nobis omnia abundè ad fruendum. Quod & Propheta Regius cecinit, dicens: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tempore: aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione. Sed totam hanc admirabilem Dei bonitatem in alio Psalmo ex proposito canit, ex parte non hominum tantum, atque animantium, sed & rerum

Cant. 1.

Psal. 121.

Hebr. 6.

Psal. 33.

Psal. 72.

Domin. 2.

post Epiph. text. 6.

Domi. Sexag. tex. 7.

Dominic. Quinquag. tex. 3.

Vita praesentis solatia.

2. Tim. 6.

Psal. 144.

Pfal. 103.

188

Promptuarium Morale.

& rerum omnium animatarum, atque adeo creaturarum; post quorum ferè omnium enumerationem concludit. *Omnia à te expectant, ut des illis escam in tempore. Dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Sed hæc Dei bonitas in homine maximè ellucet, propter quem inferiora hæc omnia creauit: & in ipsa hominis cura, circa animæ salutem, ac statum, secundum quam ad imaginem Dei creatus est. Hanc enim, ne deficiat in uia, assidue consolatur, docet, reficit, ac recreat. *Conuersi ad Deum peccatores* (ait sanctus Gregorius) *in presentis uite uia disciunt, si in sua conscientia sine doctrina sancta pabulo dimittantur. Ne ergo lassetur in huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admonitione.* Sed hæc maximè indigent, *qui de longè uenerunt*, ut in hoc Evangelio quidam ex ijs, qui triduo Christum sequuti fuerant, hoc est, qui ex grauioribus peccatis, & longiori peccati consuetudine conuersi sunt. Sic filius prodigus in gratiam receptus, opulenta, & copiosa patris mensa fruitur, occiso uitulo saginato, etiam usque ad inuidiam senioris fratris.

Homi. 2. 1.
in Ezech.

Lucæ 15.

Voluptas
uirtutis
maior quā
uiuij.Domin. 3.
post Pa-
scha. tex. 2
Similia.Plin. lib.
31. cap. 2.
Ioan. 4.
Exemplū.Confess.
lib. 9. c. 1.

Nulla in re longius falluntur peccatores, quā dum existimant in uirtute non posse tantum, solatiū, aut uoluptatis inueniri, quantum in suis luxurijs inuenire se optantur. Quantum distat *siliqua porcorum*, qua se satiare uoluit filius prodigus, à uitulo saginato, quem pater ei apposuit; tantum est discriminis inter sordidas, & uanas luxuriosorum, & secularium desideriorum uoluptates, atque ueras, & solidas iustorum, læticias, Quod in alia quadam Dominica tractauimus. Quemadmodum nutrices amarissimo absinthio ubera sua intingunt, ut infantes ab uberibus depellant: sic Deus labores, & difficultates uarias facili uoluptatibus studio immiscuit, ut illis relictis, cœlestia quaereremus. Contrā uerò quemadmodum, qui nature historiam scribunt, lacum esse quendam aiunt, cuius epota aqua abstemios reddit: sic aqua Christi talis est, ut *qui eam bibit, amplius non sitiat*, id est, ut eius gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hunc in se gustum Augustinus recentior ad Christum conuersus sensit, ut de seipso his uerbis scripsit: *Quā suauē mihi subito factum est, cre-*

rere

In Domin. VI. Post Pentec.

189

vere suauitatis nugarum? & quas amittere metus fuerat, iam dimittere, gaudium erat. *Eijciebas enim eas à me uera tu, & summa suauitas: eijciebas, & intrabas pro eis omni uoluptate dulcior, sed non carni, & sanguini; omni luce clarior, sed non iam sedenti in tenebris; omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à turis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & uoluitandi, atque scalpendi scabiem libidinum, & gestiebam tibi charitati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ, Domino Deo meo.* Hæc ille. Vide simile exemplum de beato Cypriano ad Christum conuerso Domin. 4. Aduent. tex. 5. Hæc est symphonia, & musica, hæc epulæ, hoc conuiuium, hic uiculus est saginatus, peccatori ad Deum ueraciter conuerso datus. Huiusmodi nouis solatijs perfunditur, qui Christum laboriosè sequitur, non dimittitur ieiunus, non caret ingenti consolatione, & gaudio.

Mutantur ista in iustis, non tolluntur. Hoc est quod Christus dixit: *Tollite iugum meum super uos, & inuenietis requiem.* Quod sic explicat Diuus Bernardus: *Mira nouitas, sed eius, qui facit oia noua: & eius, qui fingit laborem in precepto. Fictus in precepto labor est, onus leue, iugum suauē, erux inuncta oleo. Quod Abrahæ dictū est. Tolle filium tuū, quem diligis Isaac, & offeres eum mihi in holocaustū, labor fictus est in precepto. Oblatus siquidē Isaac sanctificatus est, non maculatus. Et tu igitur se uocem Domini audieris intus in animo, ut offeras Isaac, id est, ut quodcumque est gaudium tuum immoles Deo (Isaac enim interpretatur risus) constanter obedire ne timeas. Non Isaac, sed aries morietur. Non peribit tibi lætitia sed contumacia. Non maculabitur Isaac, sed uiuet Crucifixus mundo, uines Deo. Tanquam tristes, sed semper gaudentes.* Hæc ille. Nempe non tollitur, sed mutatur, & ad meliora conuertitur iustorum in hac uite gaudium, lætitia, consolatio. Petrus qui piscatione piscium delectabatur, fit piscator hominum, dicente illi Christo. *Ex hoc eris homines capiens.* Nolo ut artem tuam deferas: imò eandem illustriorem reddam. Saulus ex zelo legis persequens Ecclesiā Dei, fit ex zelo fidei, persecutor Iudaismi, dicente Christo: *Ostendam illi, quantum oporteat eum pro nomine meo pati.* Magi ex Oriente, qui Astronomiæ scia delectaban-

Matt. 11.
In decla-
mat. de bo-
nis deserē-
dis.Iustorum
læticia non
tollit, sed
mutatur.Exempla.
Lucæ 5.1
2
Act. 9.
3

lectabantur, per astrum ad Christi cognitionem ducuntur. Delectati astrorum scientia, per astra ad gaudium fidei trahuntur. Vifa enim stella quum stare supra domum, in qua Christus erat, *gausi sunt gaudio magno valde*. Populus Israeliticus, quæ ollæ Aegyptiacæ delectabant, ut ex Aegyptu egredereutur, hanc promissionem acceperunt: *Introducet uos Dominus ad terram fluentem lacte, et melle*. Quasi diceret: Delectat uos rerum copia. Illam habebitis, sed ex me, & in terra, quam ego dabo. Sic iisdem Israelitis permissa sunt sacrificia cruenta, & carnalia; sed ut uerò Deo illa offerrent, quæ alioqui idolis immolari erāt. Sic Apostolus prohibens diuites sperare in incerto diuitiarum. iubet eos *sperare in Deo uiuo*. In his omnibus non affectus, sed obiectum mutatur. Sperare, gaudere, concupiscere non prohibetur, sed ad res honestas, laudabiles, solidas, atque diuinas, affectus conuertitur. Quotquot ergo Christum sequuntur, omnia mundi gaudia illicita abdicantes, non dimittuntur ieiuni, sed habet alia uera, & solida gaudia, quibus se oblectent. Pro allijs, & cepis Aegyptiacis, manna de cælo; pro siliquis porcorum, uitelus saginatus; pro panibus in deserto, cibus, qui non perit, sed permanet in uitam æternam; pro carnalibus spiritualia cordis gaudia subministrantur. Qui serui erant immunditiæ, serui fiunt iustitiæ. Mutata seruitute, mutantur affectus, uoluptates, gaudia. Mutantur, sed non tolluntur. Auarus gaudet in pecunijs suis, & sibi plaudit, dum nummos tacitus contemplantur in arca. Apostolus *gloriat in infirmitatibus suis*. Superbus gaudet honore, & laude populari. Iustus dicit: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra*. Voluptuarius gaudet in Venere, & Baccho. Sobrius gaudet, quia *uictum, & uictum habens, contentus est*.

4. Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Contra diffidentiam. **L**ocus moralis contra diffidentiam: Discipuli enim Christi quum paulò ante uidissent miraculum de quinque panibus, & duobus piscibus, quibus quinque mil-

lia

lia hominum Christus paut (ut Diuus Marcus præcedenti capite commemorat) tamen adhuc dubitatione, & diffidentia laborant, nec tam recentem Christi potentiam recordantur. Sed & hanc eorum incredulitatem paulo post hoc exhibitum miraculum grauitèr illis exprobrauit. Quum enim *dimissa turba ascendisset in nauiculam, & discipuli eius uenissent transfretum, obliuati accipere secum panes*, Christusque illis diceret: *Cauete a sermone Phariseorū, & Sadducæorum*, illis cogitantibus inter se quod panes non acceptant, dicit illis Iesus: *Quid cogitatis inter uos modica fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, & quinque millia hominū, neque quos cophinos sumpsistis? neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis.* Displect multū Deo omnis de eius bonitate dubitatio, ac diffidentia, placet ei fiducia. *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis* (non in prudentia humana) *querite illum; quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum*. Tentat Deum, qui postposita fiducia in eum, suæ innittitur prudentiæ, multo magis, qui suæ confidit malitiæ. Verbi gratia: In necessitate aliqua constitutus, non ad Dei auxilium confugit, honesta tantū consecretans media, quibus necessitati subueniat, & quod reliquum est, Dei bonitati committens: sed malis artibus, dolo, fraude, mendacio, per fas nefasque uite necessaria, aut et superfluas opes conquirir. Tales erant Israelitæ, quum reiecto Samuele, & regimine sacerdotali, Regem sibi postularent, more cæterarum gentium, quibus Samuel dixit: *Scitis, & uidebitis, quia grande malum feceritis uobis in conspectu Domini, petentes uobis Regem*.

Annotanda hic grauissima omnium ferè peccatorum absurditas: ut uictum, uestitum, opes, honores acquirant, totum in humanis artibus, nihil in Dei bonitate ponunt: furtis, mendacijs, rapinis operam dant: mentiuntur, adulantur, calumniantur, nulli sceleri parcunt. Sed quum tam multa, & magna peccent, Deum tamen misericordem ipsi fore confidunt. Sic Deum in necessitatibus suis crudellem, aut negligentem; in sceleribus suis misericordem sibi fingunt. Atqui debebant Dei prouidentiam circa nece-

Marc. 6.

Matth. 15.
& 16.

Sap. 1.

Exemplū.

2. Reg. 12

Fiducia
preposita

simile.

Fiducia re
cta.

Exempla.

1

Dan. 13.

2

3

Dan. 3.

necessaria, & honesta, certa fiducia concipere; de Dei misericordia in tot suis flagitijs non presumere. Qui pontem angustum positus ante oculos perspicillis transit, quum hoc modo maior pons appareat, quam sit, facile ponit pedem in aere, & de ponte labitur. Sic de Dei misericordia, quæ pons salutis est, per quam in cælum transire necesse est, sed pons, ut poenitentibus amplissimus; ita flagitiosis, atque in flagitio perseverantibus perangustus, qui cum uanae fiduciæ perspicillis iudicat, profecto facile ea excidet, & in baratrum æternæ damnationis corruet. Bona est, & laudabilis, & Deo grata, circa honesta, & necessaria uitæ præsidia, in Deum fiducia; sed circa peccata, & flagitia, timenda iustitia, non præsumenda misericordia. Sic castissima Susanna, posita in peccati ab una, & infamiae, ac mortis discrimine ab altera parte, fiduciam habuit in Deum, non circa peccatum perpetrandum, sed circa mortis periculum euadendum. Vnde & sic loquitur. *Angustia sunt mihi undique. Si enim hoc egero, mors mihi est: Si autem non egero, non effugiam manus uestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus uestras (id est, in periculum mortis temporalis) quam peccare in conspectu Domini.* Habuit fiduciam non in misericordia Dei post peccatum; sed in protectione Dei absque peccato. Quare & cum accusaretur à senioribus illis, flens, suspexit ad cælum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Sed & postea quum liberabatur, circumstantes benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se. Sic Sanctus Ioseph maluit dominæ suæ grauissimam indignationem cum periculo status sui subire, committens reliqua Deo, quam in eius gratiam, statumque sui conseruationem Deum offendere, dicens: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Genes. 39. Similiter tres pueri in caminum ignis a Nabuchodonosor, coniungendi, fiduciam habuerunt non de misericordia Dei post adorationem statuarum, sed de adiutorio Dei circa liberationem à morte, Vnde quum eis Nabuchodonosor diceret: *Quis est Deus, qui eripiet uos de manu mea?* responderunt ei: *Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, & Rex liberare.*

liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, quia deos tuos non colimus. Quam innumeri hodie in Anglia schismati cesserunt, sperantes fore, ut citò se inde extricarent, à Deo misericordiam consecuti; qui tamen ab eo nunquam postea emerferunt, sed ex timidis schismaticis, hæretici obdurati facti sunt; Quam innumeri quotidie peccant peccato carnis, mendacij, fraudis, rapinæ, sperantes se hoc solo peccato perpetrato, statim ad meliorem uitam conuertendos, qui de peccato in peccatum progressi, totam uitam in eo consummarunt, misereque perierunt, Israelitæ quum in Aegyptum descenderent, existimabant se non nisi per annos quinque, quam diu durabat fames, in ea commoratuos: at illi totis quadringentis annis illic haeruerunt. Est ergo circa subsidia necessaria fiducia in Deum nunquam deponenda. Non est in malis artibus, in prudentia aut malitia humana, spes ponenda. De hac pia in Deum fiducia, & contra dissidentiam, in alijs * Dominici iam aliquoties diximus.

5: Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis septem sportas.

Locus moralis de uirtute liberalitatis. Christus enim sic in deserto Auditores suos cibo abundanter refecit, ut non solum manducantes saturati fuerint, sed etià de fragmentis quæ superfuerant, sustulerint, secumque abstulerint septem sportas, id est, quantum septem sportæ continere poterant. Commendat hoc facto Christus non solum simplicem eleemosynam, sed etià liberalem. Sic Deus aperiens manum suam, implet omne animal benedictione. Non benedicit tantum, aut simplici benedictione impartit, sed etiam implet benedictione. Sic alibi: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Non satisfacit tantum, sed & replet. David nactus ex Amalecitis prædam opimam, non solum inter pugnantes eam distribuit, sed & alijs ducentis, qui ad sarcinas remanserant (multis murmurantibus) liberaliter diuisit: nec in illos modò, sed & in absentes liberalis, misit dona de præda senioribus iuda proximis suis, dicens: *Accipite benedictionem de præda hostium*

Angliæ
schismatici.

Allegoria.

* Dom. 4.
post. Epi-
pha. tex. 4.
Dominic.
Quingua-
tex. 3. & 4.
Domin. 1.
Quadrag.
tex. 5. Do-
minic. 4.
Quadrag.
tex. 2. Do-
min. Pasc.
tex. 4. Do-
mi. in Al-
bis, tex. 1.
Dom. Pen-
te. tex. 5.
Liberalita-
tis uirtus.
Psal. 144.
Psal. 102.
Exempla.
1
3. Reg. 30.

Pars Aegistialis.

M

hostium

2. Paral. 28. *hostium Domini. Sed & reliquis, qui erant in his locis, in quibus cōmoratus fuerat David, Saullem fugiens, & uiri eius, dona misit. Ita suae liberalitatis neminem ex amicis suis expertem esse voluit. Filij Israel, quum filiorum Iuda captiuos maximo numero cepissent, apprehendentes eos, omnes, qui nudierant, & essierunt de spolijs, cumq; uestissent eos & caltraissent & refecissent cibo ac potu, unxissentq; propter laborem, & adhibuissent eis curam, quicumque ambulare non poterant & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxerunt Iericho ad fratres eorum. Nabal negato David & uiris eius liberali subsidio, celeri & inopinata morte extinctus est. Contra Abigail vxor eius magna liberalitate erga David & uiros eius vltima, ipsi postea David matrimonio est iuncta. In hoc liberalitatis genere excellit Thobias, qui esurientes fratres pascebat, nudos vestiebat, mortuos, relicto prandio, sepeliebat, & quum haberet prandium bonum, aliquos de tribu sua, timentes Deum, uocauit ut epularentur cum illo. Iob quoque non comedit buccellam suam solus, erat pes claudus, oculus cecus, pater pauperum, & cor uidua consolatus est. Hac quoque uirtute excelluerunt ceteri iusti, Abraham, Loth, Isaac, & Iacob, & quotcunque Deo placuerunt. Huius uirtutis defectus multos perdidit. Dixit Gedeon ad uiros Socoth, Date obsecro panes populo, qui mecum est, quia ualde defecerunt, ut possimus persequi Reges Madian. Quod quia auarè & illiberaliter negarunt, rediens uictor Gedeon, tulit seniores ciuitatis, & spiritus deserti ac tribulos, & carnes eorum contriuit cum eis. Corinthi in summa rerum caritate & inopia, Theocles & Thrasonides, Mytilene quoque praxis, ciuibus suis hortatores & suatores fuerunt, ut paupertatis onus egentibus releuaret. Reliquis obtemperare nolentibus ipsi sua debita remisierunt, quo lucrati sunt non quidem argentum, sed animam & uitam. Etenim quibus condonata sua debita non fuerunt, ij facto in creditores impetu, cum armis, quae suppeditabat ira ferox, & paupertas inexpugnabilis, mortem illis intulerant. Titi Imperatoris illa uox erat celebris, quum semel in cena recordatus esset, se eo die nemini quicquam prestitisse, Amici, inquit, diem perdidit. Alexander Seuerus descriptum habebat, quid cui praestitisset.*
- Exempla
ethnica.
Suetonius
in Tito.

Qui nihil aut minimum petissent, eos appellabat, dicens: Quid est, cur nihil petis? An me tibi uis fieri debitorem? Petite, ne priuatus de me queraris. Dionysius Siculorum Rex, quum ad filium ingressus conspexisset vasculorum aureorum & argenteorum magnam uim, exclamans, Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis, quae a me tam multa accepisti, neminem amicum tibi feceris. Intellexerunt hi omnes, ad conciliandam hominum beneuolentiam & gratiam (sine qua nec imperia tuta sunt, nec uita communis iucunda esse potest) quantum in liberalitate & beneficentia momentum positum sit. Sancta autem & insignis fuit sancti Paulini Episcopi Nolani erga ciues suos liberalitas, quos a Vandalis captos, omnibus pecunijs opibusq; exhaustis, redemit: & quum unicum uiduè filium unde redimeret non haberet, seipsum pro eo in seruitium barbaro dedit. A quo postea, uiri sanctitate barbaro diuinitus patefacta, cum reliquis omnibus captiuis ciuibus libertate donatis, domum remissus est. S. Bernardinus quum a Duce Mediolanensi, ut pecunias acciperet, cogeretur (etsi ille non iuuandi, sed tentandi eum causa hoc fecerat) uir sanctus mox ad carceres Senenses abiens, omnes illic ære alieno pressos, ex Ducis pecunia liberauit: duobus tantum exceptis, quibus non suffecit illa pecunia: quos tamè paulò post populus ipse, uiri sancti exèplo motus, & precibus flexus, facta collecta similiter liberauit. De hoc argumento, & de liberalitatis mercede amplissima a Deo retributa, in alia Dominica diximus.

EVANGELIUM DOMINICAE VII. POST PENTECOSTEN.

ATTENDITE à falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimenti ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit:

Apophthegma.

Aelius Lamprid. in uita. Plut. in Regū Apoph.

Exempla sancta.

Greg. Dial. li. 3. c. 1

In uita eius apud Suriū, to. 7. pa. 435.

Domin. 4. Quadrag. text. 5.

Math. 7.

facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine; intrabit in regnum celorum: sed qui facit uoluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum celorum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos.* De studio cauendi & fugiendi hæreticos.

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De noxijs & pestiferis hæreticorum nostri temporis fructibus.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit: & non potest arbor bona malos fructus facere.* De uirtutis & bonorum operum necessitate.

4. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* De duplici pœna peccati omissionis.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in regnum celorum, sed qui facit uoluntatem Patris mei, qui in cælis est.* De necessaria obseruatione mandatorum Dei.

1. *Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Hæretici
cauendi.

Locus moralis de cauendis magno studio, & fugiendis hæreticis. Falsi enim prophetae, quos Christus hic denotat, iuxta omnes ueteres interpretes, sunt hæretici omnium temporum, qui sub nomine Christiano, alijsque sancti-

sanctitatis, & doctrinæ uestimentis, pietatem promittentibus, intrinsecus rapiunt, mactant, & perdunt ouile Christi. Hunc locum in altero Promptuario latè explicauimus, & nostri temporis hæretici, quot modis sint lupi rapaces sub uestimentis ouium, studiosè ostendimus. De hæreticis quoque fugiendis, & nullo modo audiendis, in eodem Promptuario, circa illa Christi uerba: *Oues mea alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo*; disseruimus. Hic tamen aliqua addemus, ut de re ad pietatem, & salutem in primis necessaria. Attendendum maximè, & cauendum ab hæreticis, quia simulati, & occulti hostes sunt, ut hic Christus docet. Cur autem, & quomodo sint tales, paucis explicandum.

Quædam uera cum falsis docent, ut tanto efficacius fallant. Sicut enim futor apri, seu porci subtili seta utitur, ut aliud suum filium duplicatum, pice delibutum, & crasum in corium introducat, eam in fronte alterius adaptans, quæ propter suam subtilitatem in corij foramen facillimè ingreditur: sic hæretici, ut crassas suas, & falsitatis terribilissimæ pice delibutas sententias, in animos auditorum intromittant, ponunt in fronte subtilem, ueram, & sanam aliquam doctrinam; quam suæ hæresi adaptantes, eam pariter introducunt, falsumq; pariter cum uero philosophica connexionē coniuncta, suorum animis instillant.

Quam eorum pestilentem fraudem similitudine appositā diuus Irenæus expresse: Quemadmodum qui Regis imaginem ex auro, & gemmis pretiosis à solerte artifice fabricatam, dissoluunt, & transferunt aurum illud, & gemmas in canis imaginem, quam ex eadem materia faciunt, aiunt post imaginem suam canis, esse Regis imaginem, quoniam idem est aurum, & idem pretiosi lapilli: sic omnino hæretici fidei imaginem dissoluunt, & ex ipsa sacrae Scripturæ authoritatibus perperam, ac falso expolitis, atq; transpositis, imaginem perfidiæ suæ faciunt, & ornant, dicentes illam esse fidei, & ueritatis imaginem, eo quod ex ipsa sacratū Scripturarum locis est constructa. Sic enim imperitæ plebi facillè imponitur, quæ de materia quidē indicare potest, aureane sit, an plūbea, uerba Scripturæ nouit, sed de forma iudicium ferre

M ; nequit,

In Prom-
ptuario Ca-
tholico.

Dom. præ-
senti.

Feria 3.

Pent.

Hæreticus
hostis oc-
cultus.

Simile.

Lib. r. ad-
uersus hæ-
reses.

Simile.

Num. 24.

Apoc. 2.

Num. 15.

Hæretici
hodie do-
ctrinā Baal
tradiderūt

nequit, de sensu, & connexione Scripturarum sana, ac legitima iudicare nescit. Non enim habet sensus exercitatos ad discretionem ueri, ac falsi. Impius ille Propheta Balaam, multa bona uerba dixit. Sic enim populus Dei benedicebat: *Quam pulchra tabernacula tua Israel, & tentoria tua Israel, ut ualles nemorosa, ut horti iuxta flumines irrigui, ut tabernacula, qua fixit Dominus.* Idem tamen falsus Propheta Regi Balac consilium dedit, ut populum peccare faceret per mulieres Moabitidas, ut sic ad idola pertraherentur; *mittens scandalū coram filiis Israel, edere, & fornicari*, quod & factum est: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, qua uocauerunt eos ad sacrificia sua; at illi comederunt, & adorauerunt deos earum.* Sic hæretici hodie sacram Scripturam, Dei uerbum, Christi Euangelium, magnificis uerbis prædicauerunt; populoq; Christiano benedixerunt. Sed ut eos Regi Moab, qui diabolus est, subicerent, consilia carnis dederunt, & doctrinam Balaam tenuerunt: nihil prodesse ieiunia, coelibatum rem esse impossibilem, confessionem peccatorum non esse necessariam, satisfactionem superfluum, poenitentias inanes, cultus externos, peregrinationes, preces prolixas, sacrificia, res esse superstitione plenas, nullis denique Ecclesiæ legibus hominem Christianum teneri; sed nec ipsas Dei leges, aut mandata esse ad salutem necessaria, sola fide omnes saluari. His acceptis consilijs, fornicatus est populus Christianus cum filiabus Moab; dæmonum libidini, uoluptatibus carnis sese totos prostituerunt.

Hæretici
moderni,
ueterib. au-
daciores.

Atqui, ut nostrorū hodie hæreticorū lupinam rabiem clariùs intelligas, & luculentius populo exponas, sic accipe. Veteres hæretici, non aui Ecclesiam Christi, (quam ut aciem terribiliter ordinatā, & ut ciuitatem super montem positam, & muris fortissimis sacrorum Canonum circumdatam, propugnaculis sanctorum Patrum defensam confpexerunt) aperire impugnare, cuniculos egerunt; & ipsum fundamentum fundamentorum, atque lapidem angularem Christum Dominum, ex cordibus hominum (operante per eos satana) tollere conati sunt. Hinc contra personam eius modò quoad diuinitatem, ut Cerin-

thus,

thus, & Eboin; modò quoad humanitatem, ut Marcion, Valentinus, Manichæi, Appollinaris; modò iterum quoad diuinitatis ueritatem, ut Arius, & Eunomius; rursum quoque contra ueram diuinitatis cum humanitate conjunctionem, ut Nestoriani, Eutychiani, Monothelitz, & sectæ illorum innumeræ, donec tandem ex his omnibus monstrum Mahometanum, Christo excluso conflaretur. At hæreses hodiernæ audaciores, & impudentiores, totum Ecclesiæ corpus, quasi lupi rapacissimi totum gregem, acerrimò impetu aggressi, impugnauerunt. Primum enim utraq; domus huius latera fortissimè concusserunt; uidelicet cultum Dei externum, & uitam spirituales, seu cultum omnem internum. Ut cultum Dei externum euerterent, sub uestimento tamen *Reformata religionis*, omnem de Sacramentis, & sacramentalibus doctrinam orthodoxam contaminarunt, Sanctorum quoque inuocationem, imaginum, & reliquiarum uenerationem, & quæcunque eò pertinent, penitus sustulerunt. Ut uitam spirituales destruerent, sub uestimento *Euangelicæ libertatis*, omnem de peccatis, & uirtutibus sanam doctrinam uenenatis suis dogmatibus infecerunt: primum exaggerando peccatum originale, & corruptionem naturæ inde consecutam, adeò ut liberum arbitrium negent, & peccati morbum incurabilem doceant; deinde negando ullam bonorum operum ueram iusticiam, aut ad salutem necessitatē, & consequenter omnia in sola fide collocando, unde emerfit certitudo gratiæ ex parte nostra, & imputatiua iustitiæ ex parte Christi. Concussis lateribus domus huius magnæ fundamenta quoque ipsa aggressi sunt, quæ Christus lapis angularis posuerat, sibiq; arctissimè connexerat. Hoc ut perficerent, Ecclesiæ totam auctoritatem, sub specioso *Protestantium* titulo, & uestimento, omni ex parte subuertere conati sunt. Ex parte subiecti, in quo illa consistit, ab Episcopis, pastoribus, & doctoribus quos Christus posuit, ad congregationem, & promiscuam p. ebem, uel ad quosdam de plebe (tales enim, & non alij sunt omnes eorum quos uocant, ministri) transferendo. Ex parte obiecti, ad quod illa se extendit, negando illi, uel circa Scripturarum ca-

Reforma-
tores.Euangeli-
ci.Protestan-
tes.

nonem consignandum, uel circa Scripturarum interpretationem, uel circa Traditiones extra Scripturam suam, quam à Christo habet potestatem, & facultatem. Ex parte qualitatibus, & dignitatis, quam in se formaliter habet, ponendo eam probabilem tantum merè humanam, & errori obnoxiam, quum Christus eam posuerit planè necessariam, infallibilem, & suo quodam modo diuinam. Ex parte mediorum omnium, quibus ad fidei stabilimentum uti solet, negando Conciliorum decreta, SS. Patrum consensum, Regulam fidei, & his consimilia. Postremò, ut nullus relinqueretur eorum impudentis, & impietati modus, ipsam tandem in se Catholicam, & Apostolicam Christi Ecclesiam penitus negauerunt: non secus certè quam perfidi rebelles, qui ubi primò de potestate Regis, eiusq; abusu disputarunt, postea ipsum Regis titulum, ac ius in dubium uocant. Sic hodie profecerunt in peius, tales lupi rapaces extiterunt.

Simile.

Lupi rapaces, & famelici, una ouicula comprehensa, eam ita certatim lacerant, ut nullum eius membrum intactum relinquant. Sic hæretici hodie Ecclesiam, & omnia dogmata, sacramenta, & sacramentalia eius. Et quia pastores gregis sibi committi causam diligenter agere, cauereq; uocales, uerbi prædicatores strenuos, ac fortes habere hi lupi aduerterunt, hos ab ouili arcere, horum auctoritati derogare, existimationem imminuere, personas deniq; è medio tollere omnibus uis, & modis conati sunt. Philippus Macedonum Rex, quum Athenas obsideret, misit ad ciuitatem Legatos, qui dicerent: Date mihi Oratores decem, quos ipse elegero (illi enim Rempublicam uestram perturbant) & ego ab obsidione cessabo, atq; amicitias uobiscum faciam. Cuius postulato Demosthenes sic respondit; Lupi pastoribus aliquando sic dixerunt: omnis discordia, quæ inter nos, ac uos agitur, propter canes uestros exorta est: eos si nobis tradere uultis, arcto uobiscum amicitie fœdere coniungemur.

Plutarch. in
Demosthe
ne.

Illis ergo traditis, dum somnum pastores caperent, lupi gregem inuadunt, & quotquot uolunt, deuorant. Hoc studio hæretici hodie primò omnium ordinum religiosos, posteaque sacerdotes, pastores, & Episcopos, in-

fensill.

fensissimo odio prosequuti sunt. Hæc lupina hæreticorum rabies sub uestimento ouium, singulare diaboli commentum fuit, quo animas perderet. Quemadmodum enim in bello (ait S. Chrysostomus) milites strenuos atque animam profunderè paratos, inimicus conspiciens, qui nulla eos ratione lādere queat. neque à studio in Regem remouere, neque ad timorem traducere, neque machinis superare potest, hac uia tamen suadendo corrumpit, frustra illos ac temerè tantos suscipere labores, ut sic robur labefaceret, animi robur extinguat, & à bellicis curis amotos, nudos & inermes cernens captiuos trahat: sic & diabolus facit. Posteaquam uidet Dei gratia gentilium errores passim irrideri, sermones de pietate ubique acceptissimos esse, magnam impietatis depulsionem fieri, non ausus est procedere, ac palàm dicere: Deficite à Christo, &c. Nouit enim ita magis à suo imperio recessuros, & uehementius illum exosuros. Propterea recta uia ad accusandum non pergit, sed circuitione quadam perreptans, uenenum iniquarum opinionum elanculum spargit hoc relinquens, ut uideantur quidem homines in fide permanere: re autem uera radicitus eam extrahit, & omnia ueritatis instituta perfringit, & multam apud homines sibi obediens, Deo calumniam effundit. Non secus sanè quàm si quis puerum ingenium ac liberum, sed simplicem & incalidum dextera prehensa, è domo paterna non eijceret, sed ea præciperet faciendâ, quibus designatis, uolens nolens paterna domo eijciendus & exharesceret. Hæc ille. Sic per hæreticos diabolus hodie operatus est, sic blandimētis & fallacijs infinitas animas, quasi sub uestimentis ouium, lupi rapaces, & nostri, & omnium temporum hæretici seduxerunt.

Inter alia ouium uestimenta, quibus isti lupi rapaces, hæretici, se regunt ut fallant, S. Scripturæ abusus uel potissimum est, sicuti in altero Promptuario tum super hoc Euangelium annotauimus, tum in alia Dominica latius deduximus. Sed & hoc quoque suafore & instigante diabolo faciunt, ut his uerbis docet sanctus Basilus: Sicut per quæ putabant homines Deum cognoscere, per ea maxime Gentes ignorare Deum diabolus fecit, (mundus enim opificis sui index propositus quum sit, illi nō per uisibi-

Simile.

Orat. 2. de
Prouidentia.

Domin. 2.
Quadrag.
In lib. de
uera uirginitate.

Simile.

lia

lia Dei cū cognouerunt, sed suatore diabolo seruiuerunt creatura. Solē ipsum, & cetera pro dijs adorātes (sic vnde oportebat Christū agnoscere, ex Scripturis, s. Christum prædicantibus, inde maximē Christi ignoracionem diabolus introducere molis est, hæreticas intelligentias callidē ingerendo. Hæcille. De hac etiam hæreticorum impostura maximē tum vulgari, tum speciosa Origenes: Sicut pirata solent in mari in locis uadefis, occultisq; scopulis, per obscurū noctis lumen accendere, quo nauigantes sub spe confugiendi ad portum salutis, ad naufragia perditionis inuident: ita & istud lumen falsæ sapientia, & falsæ fidei per Scripturas prolatas ab hæreticis accenditur, ut salutis suæ cupidos hac luminis specie ad fidei & salutis naufragium pertrahant. Sanē sic aucupes quidā frondē mortuam instar arboris circūferēdo: & aues mortuas perinde ac uiuæ essent, in ramis collo cant uisco illitis; quō accedētes uiuæ aues, quasi ad locias & amicas, irretitæ capiuntur: ita planē hæretici sermonē Scripturarū uocibus contextum proferunt, & uerba mortua (est enim spiritus literæ qui uiuificat, sine quo litera occidit) quæ sonant tamē ut uiua, sermoni interfertur, uisco falsæ & uenenatæ interpretationis illita, qua corda simpliciū, qua indocti & instabiles, quasi ad Dei uerbū auidē accurrentes, cū certa animarum perniciē capiuntur. Tales sunt sub uestimentis ouium lupi rapaces, & tanquā à talibus attendere, id est attentē cauere, iubet Saluator.

*Attenditur à falsis prophetis, ab hæreticis, duobus maximē modis. Vno modo, eorum uoces & uerba nullo modo audiendo, de quo in altero Promptuario latē diximus. Altero modo: eorum libros & scripta non legendo. Utrobique enim par periculū est. De hoc ergo posteriori, hoc loco, satis proprio, pauca suggeremus. Qui libros hæreticorum legere, aut nullum piaculum putant; aut etiam commodē permitti possē, atque debere existimāt, non aduertunt, quantum ualeat, quod Christus hic dixit: *Attendite à falsis prophetis*. Quid. n. est attendere, quā sibi ab illis cauere? Aut ubi magis ab illis cauendum est, quam in quo fallere maximē contendunt? At eorū libris summo studio ad fallendum compositi prodeunt. In eorū libris lupina rabies sub uestimentis ouū callidissimē & accu-*

Hæretico
rū libros
non esse
legendos.

*accuratissimē occultatur. Ibi enim uerborum lenocinia, sermones phalerati, sophismata elaborata, paralogismi magno studio concinnati conspiciuntur. Ibi Scripturæ torquentur, adulterantur, deprauantur, mutilantur. Patrum sententiæ, Conciliorum decreta, ueteres historiæ in eorum libris uel fugillantur, uel corrumpuntur. Sanctus Ephrem duos Apollinatis magni hæretici libros, qui hæreses eius complectebantur, à quadam femina, quæ eos custodiuit, mutuo acceptos, ita per singula folia cōglutinauit, ut nunquam postea usui cuiquā esse possent, optimē se de Ecclesiā meritū hac ratione arbitratus. In Prato spiritali sic legimus: Abbas Cyriacus presbyter Lauræ Calamonis iuxta Iordanem uidit in somnis beatam uirginem ante cellam suam transeuntem. Quomodo; multū precaretur, ut ingredi uellet, Quomodo (inquit) ingrediar in cellam tuam, quum ibi teneas inimicum meū? Et his dictis abscessit. Ille autē enigilans, miratus quid hoc sibi uellet, tandē totam cellam suam discutiēdo, inuenit in quodam Iſychij volumine, quod tenebat, duos impij Nestorij libellos in fine uoluminis allutos. Quos statim reddēs ei à quo mutuatus fuerat, & causam narrans, effecit ut statim impij illi libri cremarentur. Tiberius Imperator Eutychij librum hæreticum, postquā à sancto Gregorio Legato tunc Pontificio conuictum uidit hæreticum, suis ipsis manibus in ignem coniecit. Dei iudicio, & singulari Ecclesiæ industria factum est, ut ex tot hæreticorum uoluminibus, nulla prorsus hodie veterum hæreticorum scripta extant, nisi paucorū apud Patres, qui eos confutarunt, fragmenta. *Quamuis enim sint* (ait sanctus Leo) *in hæreticorum scriptis quadam, quæ uideantur eruditionis & pietatis speciem habere, nunquam tamen uacua sunt uenenis. Nā (ut scribit sanctus Gregorius) miscēt recta peruersis. ut ostendendo bona, audaces ad se pertrahant; & exhibendo mala, latenti esse corrumpant.**

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.*

Locus moralis de noxijs & pestiferis hæreticorū fructibus, hoc maximē tēpore in orbem Christianum inue-

Exemplum.
In uita ei⁹
apud Su-
rium.
Exemplum.
Cap. 46.

Exemplum.
In uita S.
Gregorij.

Epist. 93.
c. 15.

Moral. li.
5. c. 11.

Hæretico-
rū fructus.

Ioan. 19.

Lucæ 22.

I. Cor. II.

Novitates
nostri tem
poris circa
religionē.

1
Lib. 4. ca.

2

3

4

204 *Promptuarium Morale*
inuictis. Quemadmodum enim Christus, quum Iudæi il
lum in horto aggredierentur, eius quidem diuina uoce
bis repulsi *ceciderunt in terram retrorsum*, tandem tamē
accepta potestate quicquid liberet faciendi, dixit illis :
Hæc est hora uestra, & potestas tenebrarum, id est, nunc tē
pus & potestatem habetis omnem in me libidinem ac ra
biem uestram exercendi ; & quicquid uobis princeps te
nebrarum suggererit, in corpus meum exequendi ; &
quemadmodum diabolus potestatem à Deo accepit con
tra Sanctum Iob primum quidem circa bona & substan
tiam eius uniuersam, quam propterea totam rapinis &
incendio uastauit, liberis quoque eius omnibus interfe
ctis ; deinde & in corpus ipsum, quod propterea ulcere
pessimo totum percussit : sic in nostra hac ætate, partim
ad pœnas peccatorum, partim ad probationem electo
rum, & ut manifesti fierent, qui probati sunt in nobis ; Dia
bolus à Deo potestatem accepisse videtur, ut per mini
stros suos, nostri temporis hæreticos, immanissimos &
horrendos fructus produceret, & ingentes in Ecclesia stra
ges daret, Christi que corpus mysticum, tam quæ ad ea,
quæ circa illud sunt, ut totus religionis cultus, & sacra
menta, quàm quæ id ipsum est, ut tota eius in terris pote
stas & authoritas, pro sua libidine ac rabie, quocunque
ueller modo vexaret, turbaret, perderet. Qui horrendi fru
ctus & strages ex ijs consecutæ, ut clariùs populo expo
nantur, breuiem hoc loco enumerationem proferam eorū
nouitatum ac mutationum omnium, siue quo ad fidem,
siue, quo ad mores, quas istæ hæreses introduxerunt.

Mutata est religio Christianorum, vel, ut hæretici no
stri loquuntur, reformata est, ab una & uniformi, om
niumque gentium consensu, in uarias quàm plurimas,
& maximè dissidentes sectas : de quibus uide Apolo
giam priorem Friderici Staphyli. Dubitantium Guiliel
mi Lindani, & Opusculum nostrum de Principijs fidei
doctr. Mutata & reformata est ab antiqua & Apostolica,
ad nouam & paucorum annorum, à Martino Lutero
cœptam anno Christi 1517. A Catholica & omnium ge
nium communionē, ad paucitatem & singularitatem eu
iusque gentis, prouinciæ, ac propemodum ciuitatis. Ab

ordi-

In Domin. VII. Post Pentec.

205

ordinata monarchia sub uno Christi vicario (qualem
Christus Petrum dedit, cuius iste successor est) ad annar
chiam, uel certè fecdam polycratiam, aut popularem, aut
Principum (& in his modò sub puero, modò sub femi
na supremò capite, ut in misera Anglia) aut denique con
sistorialem, prorsus turbulentam. Ab illa, in qua piscato
res siebant Apostoli, laici siebant clerici, & sæculares fa
cti sunt religiosi, ad illam, in qua Apostolorum successo
res fiunt apostatæ, clerici non distinguuntur a laicis, reli
giosi, redeunt ad sæculum, atque ad eò redire coguntur,
uel certè redeunt laudantur. Ab illa, quæ orabat pro de
functis fratribus, ad illam, quæ omnia pro defunctis oran
di collata subsidia instituta collegia, constructa monaste
ria expilauit. Ab elemosynarum largitione ad xenodo
chiorum subuersionē. A uita claustrali, ad luxum aulicū.
A uoto castitatis, ad monachorum connubia, id est, adul
teria approbata. A uelands uirginibus, ad stuprandas matro
nas. A uinculo thori coniugalis, ad frequentia diuortia,
& superinductas uxores, id est, concubinas domesticas, su
perstitute relicta. A uoto paupertatis, ad professas & legi
bus probatas ufuras. Ab obedientia uoluntaria ad arrogan
tiam affectatam, effrontem & effrænem. A paucorum su
perstitione ad impietatem communem. Ab hypocrisis quo
rundam, ad iniquitatē iactabundā, ut qui antea castitatem
simulabat nunc inter adulteros esse castus erubescat. A cer
tis ieiunijs, ad perpetuam ingluuiem, & *carnis curam in
desiderijs*. A uigilijs nocturnis, ad somnolentiā diurnā.
A precibus ecclesiasticis, ad prædicationes laicas. A cōcio
nibus doctorum, ad lecturas adolescentum & muliercula
rum. A memoria Sanctorum, ad reliquiarum exultationē.
A peregrinatione ad loca sancta, ad frequentanda lupa
naria. A fide Christiana, ad fiduciam Lutheranam, aut
persuasionem certam Calvinianam. *A timore, & tremore*,
quo iubet nos Apostolus *operari salutem*, ad certitudinē
& præsumptionem, quàm docet Calvinus, timore uacuā.
A studio uirtutis, ad contemptum peccati. A uerecunda,
peccatorum confessione, ad gloriandum in iniquitate, &
exultandum in rebus pessimis. A minorum peccatorum
scrupulo, ad cōtēptum maximorū. Ab illa religione, quæ
omnes

Rom. 13.

17 18

19

20

21

22

23

2. Cor. 7.

24 25

26

27

De utili.
cred. c. 7.

30 31

32

Lib. 3. c. 3.

33 34

35

36

37

38 39

40

41

42

43

44

45

46

47 48

49

50

omnes hactenus hæreses damnauit, ad illas sectas quæ omnes ferè ueteres hæreses resuscitarunt. Ab Ecclesia uisibili, notissima, illustri, & super montem posita, iuxta Scripturas; ad latitantem in deserto, ad fugitiuam meretriculam, iuxta misera paucorum perfugia. Ab Ecclesia Patrum, & omnium Sanctorum, ad conuenticula hominum nouorum, quibus merito dici debet, quod Manichæis dixit Augustinus: *Vos tam noui, tam pauci, tam turbulenti, haud dubium quin nihil dignum auctoritate proferatis.* A ueritatis magistra: ad scholas mendaciorum. A certis & firmis dogmatibus ad religionem negantem. Ab illa cuius sunt certa, & firma fundamenta, ad illam cuius totum fundamentum suus cuique animus est: qui illud in Scripturis & Ecclesiæ dogmatibus quod uolunt credunt; quod nolunt, non credunt; ideoq; nec Scripturis, nec Ecclesiæ, sed sibi ipsis credunt, & ut ait Irenæus, *semetipsos prædicant.* A doctrina spiritus, ad doctrinam carnis. A toto Scripturæ Canone, ad mutilatores Canoniarum Scripturarum. A uoce interpretantis Ecclesiæ, ad sensus Scripturæ cuiusque priuatos & proprios. A Spiritu uiuificante, ad literam occidentem. A verbo Dei distinctio & formato per uocem loquentis Ecclesiæ à Spiritu sancto edoctæ, ad confusum & ininformem sonum uerbi. A verbo Dei integro, ad textus corruptos. Ab una uersione Catholica, ad innumeras nouas. A Patrum consensu, ad Patrum uel contemptores, uel corruptores. A iugi sacrificio, ad abominationem desolationis. A cultu præsentis Christi, ad horrendam idololatriæ Christianæ calumniam, seu blasphemiam potius. A fide & bonis operibus, ad solam fidem iustificantem atque saluantem. A studio merendi uitam æternam, & uiolenter rapiendi illam, ad doctrinam præsumendi eam, & absque certamine coronandi. A mandatorum obseruatione studiosa, ad doctrinam de impossibilitate obseruandi ea. Ab efficacia sanantis gratiæ & noua in Christo creatura, ad doctrinam de insanabili natura, & uetustate in Adam permanente. A libero arbitrio, ad necessitatem peccandi. A reuerentia sacerdotum, ad occisionem eorum. A consecratis & ornatis templis, ad demolitiones eorum. A ueneratione

ratione Sanctorum, ad eorum statuas deturbandas. A religiosis festorum solennitatibus, ut de populo Christiano circa Martyrum memorias Augustinus loquitur, ad politicas celebrationes, ut de ipsis Christi festis isti noui magistri loquuntur. A legibus Ecclesiæ, ad placita Principum. A septem Sacramentis, ad duo, uel secundum alios, ad tria, uel, ut quidam eorum uolunt, quatuor. A baptismo ad salutem necessario, ad anabaptismum, secundum quosdam, ad non necessarium, iuxta Caluinum, ad uirtutem eius abnegatam, secundum omnes. A liturgia Catholica, ad cœnas Caluinisticas. A fide solo uerbo satis confirmata, ad periuria scripta & signata. Ab amicitia fiduciali inter proximos, ad suspiciones & fraudes inter omnes. A simplici ueracitate, ad circumuentiones in dolo. A sacerdotio ordinato, consecrato, & cœlibe, ad ministerium politicum, profanum, & uxoratum. A clero hospitali, ad ministerium rapax. A piis & amplis fundationibus, uel ad Dei cultum, uel ad litterarum studia, uel ad pauperum subsidia erectis & institutis, ad omnium huiusmodi uel expilationem, uel subuersionem. Ab illa religione, quæ neminem ad fidem cogit, quam nunquam tenuit; ad illas sectas, quæ cruentis legibus (ut in Anglia) cogunt ad nouas hæreses amplectendas, & fidem omnium gentium abiurandam. Ab illa religione, in qua perfectionis studio, quotquot uoluerunt, Christum sequi possunt, relictis omnibus quæ possident; ad illas sectas, quæ neminem hoc facere permittunt, & facientes à sancto proposito depellunt, omneque perfectionis studium damnant. Ab illo sacerdotio, ad quod in bonis litteris, artibus, & sacris studijs instituti promouentur, ad illud ministerium, in quo ex officinis mechanicis ad cathedras ecclesiasticas sese, qui uolunt, proripiunt. Ab illa religione, quæ sexum muliebrem, & utriusque sexus pueros ac iuuenes in modestia ac uerecundia metuque maiorum continebat, ad illas sectas, in quibus nec pueri, nec scemina quicquam erubescunt. In quibus uidelicet naturali uerecundiæ successit imprudētia; pudori uirginali, effrons lasciuia; munditiæ, fucus; oculis demissis, elati & leues; parcitati uerborum, superba loquacitas; operi

51

Contra
Faust. lib.

21. cap. 22

52 53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

operi assiduo, lusus perperui; acui & filo, chartæ & tripudia; libellis precum, cantilenæ amatoriar, frugali parsimonia; luxus immodicus, rosarijs beatæ Virginis, plumulæ crispatæ, pectines, verriculi erubescēti; de futuris nuptijs, risus effusi de rebus ueneris. Hæc iuuentutis in Anglia (postquam hæretica esse cœpit) mutatio facta est. A freno & impedimentis peccatorum, ad calcar iniiciendum. A metu peccati, ad uerecundiam iustitiæ, ubi scortatores sunt, ne Papistæ uideantur, ut in Anglia hæretica: Ab illa religione, quæ proposita operis mercede inuitat ad iustitiam; ad illam sectam, quæ spe præmij temporalis inuitat ad nequitiam. A conscientia caremoniarum, ad contemptum Sacramentorum. A contrito corde, ad cor induratum. Ab agnitione peccati, ad celâda & neganda peccata cum periurijs. A iuramentis raris & religiosis, ad crebra & quotidiana periuria. A satisfactione pro peccato per opera penalia, ad frequentationem peccati absque metu conscientia; eo quod solus Christus pro omnib. satisfecit. Ab honore sanctuarij, ad omnem sacrilegam profanationem. Ab his fructibus hæreticos nostri temporis cognoscere licet. Sunt & alia multa quæ prudens & cordatus Concionator obseruare poterit. Atque hi sunt proprii hæreticorum nostræ ætatis fructus, quia uel propria eorum dogmata complectuntur, uel eam uitæ impuritatem, flagitia, scelera quæ ex ipsa eorum impia doctrina nascuntur & promanant: ex quo duplici capite fructus hæreticorum proprij dignoscendi sunt, ut in altero nostro Promptuario explicauimus. Né pe de spinis nemo colligit uuas, nec de hæresi fructum bonum. Sicut. n. spina uel tribulus, ex quacunque parte illam conspexeris, aculeos habet, nec facillè contrectaueris absque læsione; sic hæreses hodiernas, ex quacunque parte eas consideraueris, seu ex parte doctrinæ, seu ex parte operum, quatenus quidem ipsis hæc propria sunt, iniquitate & turpitudine plenæ sunt. Sub huiusmodi spinis nihil latet, nihil requiescit, nisi serpentes, & animalia uenenata. Nihil hodie hæresis fouet, nisi impietatem, & secularia desideria: nec secundum illam aut piè creditur, aut sobriè, iustè, castè uiuere quis potest.

Pag. 134.
b. & 135.
b.
Simile.

3. Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest arbor bona malos fructus facere.

Locus moralis de uirtutis & bonorum operum necessitate. Arbor bona, bona uoluntas est in Christo renata & reformatâ, uel iustus ipse & ex Deo natus; qui uelut arbor radicem, corticem, folia, flores, & fructus non nisi bonos habet. De corde tanquam de radice exeunt cogitationes bonæ; sicut de corde malo malæ exeunt, ut Christus docuit. In cortice gerit boni operis exempla; ut luceat lux eius coram hominibus. In folijs sermones sanctos habet, sicut decet sanctos. In floribus sancta desideria, in fructu opera uirtutum. Talis bona arbor est noua in Christo creatura: de qua Propheta Regius. *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Omnis in Christo renatus, est uerè uir iuda. *germen Domino acceptabile, germen plantationis eius plantatum secus decursus gratiarum eius: qui abundantiam gratia, & donationis, & iustitiæ accepimus.* in uero Christo, ut in uita regnemus per eum. Talis arbor, tale germen tale lignum fructum suum dabit, in tempore suo. id est, tempore tentationis ad malum, uel occasionis oblatæ ad bonum. Qui iniuria afficitur, habet tempus ad fructum patientiæ perducendum. Qui carnis tentationes patitur, habet tempus proferendi fructum castitatis. A quo pauper elemosinam petit, habet tempus proferendi fructum misericordiæ. In huiusmodi tentationum & occasionum tempore cognosces quisque seipsum, an sit arbor bona. Dabit quoque unumquodque lignum fructum suum; neque enim ficus uuas, aut uitis ficus producit. Dat quisque fructum suum, non alienum, operando iuxta uocationem & statum suum, non iuxta alienum; ut clericus & sacerdos, qui clericorum sunt tractet, non qui militum, mercatorum, agricolarum, & sic in cæteris: *Unusquisque secundum uocationem suam, in qua uocatus est, ambulet. Non omnia membra eundem actum habent.* Non est oculorum audire, aurium uidere; non ad pedem pertinet loqui, nec ad linguam ambulare. Qui bona opera, differunt usque ad mortem, non sunt arbores bonæ, quæ faciunt fructum in tempore suo, sed proflus id agunt, iusti.

Bonorum operum necessitas.

Matth. 15

Matth. 5.

Psal. 1.

Esa. 5. &

60.

Rom. 5.

1. Cor. 12.

Mortis

hora non

est tempus

N

uel

Eccl. 14.

Similia.

1

2

3

4

Exemplū.
Plutar. in
Crecapoph.

Simile.

Simile.

Exēplum.
In uita
Tho. Mo.
ii ca. 32.

vel agere potius conantur tempore non suo. Hinc monet sacra Scriptura: *Ante mortem benefac amico tuo, & secundum uires tuas experrigēs da pauperi. Nō defrauderis a die bono, & particula bonæ diē non te praterat.* Qui elemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum. Naui cum per rimulas aquam bibit, in portu, non in freto sarcieda est. Murus disruptus, in pace, non in bello reficiendus. Arma ante pugnam, nō in ipsa pugna præparanda sunt, Alexander Magnus, instructa iam ad prælium acie, cum cerneret militem quēdam id temporis amentum telo adaptatē, ut inutile submouit ab exercitu, qui id temporis appararet arma, cum his utendi tempus adesset. Tales sunt, qui nouam uitam tūc inchoant, quando antea uitæ præmia capere oportebat: & qui tunc arma uirtutum parant, quando maximus est cum hoste conflictus. Equis in ipso cursu nemo iniicit fræna, sed longē antē. In mortis articulo passionēs tristes & melancholicæ sic mētem occupant, ut se ad uirtutē erigere nequeat. Tot aliæ curæ circūstant, morbi acerbitas, rei familiaris sollicitudo, amicorum derelictio, mortis horror, iudicij futuri terror, satanæ tunc maximē suarum rerum satagentis uaria & horrida uexatio, ut eo tunc tempore de fructu uirtutum cogitare, perinde sit, ac in media hyeme fructum ab arbore expectare. Qui sanus & hilari Deo seruire non potuit, quomodo totus tristis & æger id præstabit? Qui per totam uitam Dei est oblitus, quomodo expectat, ut in extremo articulo Deus illius sit memor? Si quis per annos quinquaginta aut sexaginta continuos tibi semper infestus & inimicus, te tandem ad regiam dignitatem præter omnem spem euectum cernens, tibi se supplicem exhiberet, num eius amicitia fideres, aut tua gratia eum dignum existimares? Impenitēs nequam, qui per totam uitam sceleratē uixerat, iacitare solebat, se in ultimo articulo, tribus tantum uerbis, recitatis saluam fore. Hic tandem necdum ad eō senex, equo pontem diffractum transiens, titubante equo, quum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessario sibi in aquas cadendum præcipitem uideret, laxatis habenis cadens, exclamat: *Capiat omnia demon:* atque cum his tribus uerbis suis immerfus

mersus perijt. Non sunt bonæ arbores, quæ non nisi sub mortem de uirtute capessenda cogitant. Imō non sunt bonæ arbores, nisi quæ & vberem fructum, & quauis data occasione proferunt. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Non impediari orare semper, & ne uerearis usq; ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Ne fueris mediocris in contentione ex scnore, (id est) in operibus misericordiæ, per quæ feneramur Domino, & non sit tibi nihil in sacculo, eris enim inuidus uita tua.* Sed sicuti homines auari nec minima lucra contemnunt, sed semper cumulo ad dūt: ita nos nec minimas benefaciendi occasiones prætermittere conuenit; ne felicitati nostræ, salutis certitudini, & gloriæ apud Deū ipsimet inuidere uideamur. *Quodcumque potest, operetur manus tua.* De qua re in alia Dominica plura diximus.

Eccl. 18.

Simile.

Dom. Septua. tex. 4. & 5.

Similia.

1

2

3

In Timæo

Arbor bona altis & fixas radices habet, nec vllō vento, aut tempestate loco mouetur. Voluntas bona fixam habet in Deo radicem, nec vlla tentatione aut difficultate a uirtutis tramite diuellitur. Non ex folijs, non ex cortice, nec ex radice, sed ex fructu solo certō arbor cognoscitur. Non ex uerbis, non ex generis nobilitate, non ex splendore diuitiarum aut honorum, non ex status dignitate, sed ex solis operibus, bonisque actionibus in recta fide factis, uir iustus certō cognoscitur. Arbor infrugifera multum est opaca, multam umbram habet, ampla folia, densum truncum, & durum corticem. Impij telluris sunt inutile pondus: alijs malo exemplo nocent, & uirtutem obscurāt, multa uerba habent, uentrem curant, externo splendori operam dant. Dicebat Plato, hominem esse arborem inuersam, quæ radicem habet sursum, & ad cælū erectam, unde uerum capit alimentum, sicuti plantæ & arbores radicem habēt in terra unde aluntur. At qui terrena sapiūt, nec nisi carnis fructus proferunt, plantæ potius & arbores terrestres sunt, quàm homines. Verus homo cælestia appetit, & (ut dixit Seneca) *hoc argumentum habet diuinitatis suæ, quod enim cælestia delectant.* Ad eō isti Philosophi uidere potuerūt, quod ad cælestia nati & facti sumus, non ad huius uitæ uoluptates, brutorum more, con-

Pintus in
Ezech. c. 15.
Similia.
1
2
sectandas. Si ad hoc nati, multo magis ad hoc in Christo renati sumus. Quod enim corrupta peccato natura uel extinxit, uel certe multum obliterauit, hoc Christi gratia in nobis resuscitauit. Quemadmodum surculus arboris fructiferae insitus in trunco & stipite arboris agrestis, eam trahit ad naturam suam, ut iam alia folia, & alios fructus ferat: sic Christi doctrina insita in anima nostra sterili, efficitur gratia uoluntati ad malum procliuu admota, eam mutat, & ad seipsam traducit & conuertit, ut iam alia uerborum folia, alios uirtutum fructus producamus. Sed quod admodum necesse est, ut ramos ueteris trunci amputemus, quo surculus insitus uberius proueniat, & copiosius succum trahat: sic plane necesse est, ramos peccatorum amputare, quo in nobis Christus inferatur, nosque laetissimos ex eo fructus proferamus.

Arbor bona, quateus bona, & quam diu bona est, non potest malos fructus ferre. Nemo simul & turpibus uoluptatibus oblectatur, & celestibus gaudijs perfunditur. Nemo simul ea, quae sursum sunt, & ea, quae super terram sunt, sapere, amare, appetere potest. Arbor simul sterilis & fecunda esse non potest. Si mundum diligis, infructuosus es; si Deum, fructuosus. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Nemo se dicat manere in Christo, nisi fructum multum (id est, multa bona opera) faciat. Hoc de Christi gratia, uereque Christianis praedixit Ezech. Super torrentem orietur in ripis eius, ex utraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius, id est, nec in uerbis stultum aliquid loquetur, nec in factis perperam & contra Deum peccabit. De Samuele scriptum est: Non cecidit ex oib. uerbis eius in terram. De arbore fructifera dixit Dauid: Oia quaecumque faciet, prosperabuntur: quod alij uerbis Apostolus dixit: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Huiusmodi enim & prosperis moderatè, & aduersis fortiter utentur. Speciem gloriae despiciunt, mundi opes fugaces existimant, uerum decus in uirtute ponunt, mentis oculos in Deum intentos ferunt. Sicuti folam ex arboribus laurum fulmen non laedit, sic solum inter homines iustum nec aduersa nec prospera mutant. Quemadmodum in eo, qui rectè

rectè ualer, calor naturalis omnia alimenta in bonum sanguinem conuertit; sic in Deo radicans, omnia quae possunt accidere, materiam uirtutis facit. Diuitiae sunt illi instrumenta misericordiae, inopia humilitatis causa; bona uoletudo ferendis laboribus uires; agritudo, patientiae materiam suppeditat. Sic arbor bona, bonos fructus facit, & malos facere non potest.

4. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Locus moralis de duplici poena peccati omissionis. Ait Christus, quod arbores infructiferae, homines steriles bonorum operum, & infructuosi, hoc ipso, quod tales sunt, hoc ipso, quod bonos fructus non fecerunt, hoc ipso, quod bene agendi occasionem omiserunt, hoc ipso, quod iuxta talenta, & facultates quisque suas bonum operatus non est, excidentur, & a uisione Dei excludentur poena damni afficiendi; & praeterea in ignem mittentur, poenam sensus, & tormentorum locum subituri. Tremenda sententia, & bene expendenda. Tantumdem alibi dicit: Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet Pater meus, et in ignem mittet. Et iterum: Inutilem seruum projicite in tenebras exteriores. Et in extremo iudicio forma condemnationis erit: Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. His omnibus in locis damnantur homines, non ut adulteri, fures, homicide, superbi, sed ut minus boni, quam par erat, ut steriles, ut infructuosi. De hac materia plura diximus super illa uerba: Quid hic statis tota die otiosi? quae huc referri possunt; & adhuc in alijs Dominicis, ubi uel contra oscitantiam, & negligentiam in causa salutis, uel pro seruire, & diligentia in exercendis bonis operibus multa produximus: Notandum hoc loco, quod Christus dicit: Omnis arbor (nemine cuiusque status excepto) quae non facit fructum, quae non assidue operatur; non enim dicit, fecit, aut faciet, ac denique, ramis palmarum, id est, Deo gratum, & proximo utilem: non dicit, magnum, splendidum, honorificum. Hanc bene operandi assiduitatem Apostolus propriam esse cuiusque bene Christiano docuit, dicens: Ea, quae retro sunt, obliuiscens,

Omissio-
nis poena
duplex.

Ioan. 15.

Matth. 25.

Domini.

Septuag.
tex. 5.

Domin. j.

post Epi-
pha.tex. 1.

Domin. v.

post Epi-
pha.tex. 2.

Domin. in

ma. tex. 4.

Dom. Pas-
cha.tex. 3.

Philip. 2.

Similia.

I
Carere ui-
sione Dei,
& societa-
te Sancto-
rum.
Tob. 10.

Psal. 76.
Psal. 41.
Psal. 103.
Homi. 24.
in Marth.

Philip. 1.

scens, ad ea, quæ antè sunt, me extēdens. Qui in agone currit, & ad metam contendit, & brauiū reportare desiderat, non quantum in cursu profecerit, sed quantum adhuc illi uiuæ restat, perpetuò cogitat. Cupiditates terrenæ nullum modū habet: sed quo quis plus adeptus est, eo plura concupiscit. Talis esse debet sancta cupiditas, Dei & rerū diuinarum appetentia. Hoc diuina meretur bonitas, hoc nostra requirit salus: hoc illa meretur gloria quam expectamus. Quæ si non mouent, uide pœnas horrendas negligentibus statutas: *Excidentur, & in ignem mittentur.*

Arbor infrugifera excidetur, & è cœtu sanctorū exterminabitur, sicuti ex pomario sterilis ficulnea, dicente patrefamilias: *Succide illam, ut quid terram occupat?* Hæc prima pœna est, carere societate Sanctorum, exterminati à facie Dei. Mater iunioris Thobia: *stebat lachrymis irremediabilibus* de absentia vnici filij, dicens: *Lumen oculorum nostrorū, baculus senectutis nostræ, solatiū uitæ nostræ, spes posteritatis nostræ.* Omnia simul in te uno habentes, te nō debuimus dimittere abire à nobis. Quāto infinites maior dolor erit, dimittere à se Deum, carere eius uisione, & gloria, qui multo uerius est lumen Angelorum, gaudium beatorum, solatiū miserorū, spes eternitatis nostræ, & in quo uno simul oīa habemus; quia in eo uno sunt oīa, ut in fonte riui, ut in radice rami, ut in principio conclusiones; Iustus etiam in hac uita nullam sine Deo consolationem accipit. *Renuit cōsolari anima mea. Memor fui Dei, & delectatus sum.* Sola memoria si reficit, uisio quid faciet? *Rursum: Fuerunt mihi lachryma mea, panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie; Vbi est Deus tuus?* Et iterum: *Auertente te faciem, omnia turbabuntur.* Appositè hac de re Chrysost. *Novi, quia plurimi pertimescant gehennam. Ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quam ipsius gehennæ dico esse supplicium.* Si uerò id non possum sermone monstrare, nihil est omnino mirandum. Neq; enim nouimus illorum beatitudinem premiorū, ut in felicitatem quoq; de eorū amissione scire possimus. Et paulò post ex uerbis Pauli id colligit, qui causam desiderij sui erga alterā uitam hæc posuit, frui conspectu Christi: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Quare iterum subiungit: *Est satius mille fulmina sus-*

sustinere, quàm uultum illum Christi mansuetudinis pietatisq; plenum, nos tamen auersantem, in extremo iudicio uidere, & illos totius tranquillitatis oculos nequaquam nos aspicere sustinentes; deniq; nocem illam audire: & scio uos. Hæc ille. Sed hoc uernaculum non capiunt, nisi quorum corda Christi amore tetigit. Vnde alibi scripsit idem S. Chrysost. *Sunt quidam absurdi iudicij: ij duntaxat amāt effugisse gehennam. Contrā ergo multo durius esse tormentam assero, non assequi tantam gloriam, & ea excidisse.*

Quando Regem uidemus frequenti satellitio palatium adequantem, eos qui illi proximè cohærent, sermonis consilijq; & maiestatis eius participes, felices iudicamus; nosq; miseros, licet alijs multis bonis abundemus, existimamus, quod sola Regis præsentia, & familiaritate caremus. At Regum terræ gloria, & breuis, & incerta est, & multa seruitute mixta. Dic, obsecro. Si quis te in theatrum induceret, ubi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium alium quandam ostenderet gemmis eximie adornatum, regio uestiti insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te assumpturum in numerum eorum, an non omnia faceres, quæ ipse iuberet? Euola nunc animo in cælum; cogita non montem Sion, non theatrum, non circum quemlibet huius mundi, sed ciuitatem Dei uiuentis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorū, qui conscripti sunt in cœlis, & iudicē omnium Deum; & spiritus iustorum perfectorum, & testamentum noui mediatorum Iesum. Arbor, quæ facit bonum fructum, in horum numerū, & societatem cooptabitur, quæ non facit, ab ea societate exterminabitur, locum apud Regem, locum in theatro, locum in Dei ciuitate nō habebit. Nonne hoc unum & solum maxime calamitatis loco ducendum? Pectori generoso non tam molestum est rerum angustia premi, quàm abundantia, & gloria priuari.

Sed non hoc solum malum est. In ignem quoque arbor infructuosa mittetur. Hic erit fletus, & stridor dentium. Has ignis infernalis pœnas animo fixax, & imprellas, qui gerit, arbor fructuosa, ne ad eas accedat, facile fiet. Narrat venerabilis Beda, sanctum Furcū, oppidi Peronenfis in

Ad Theop.
dof. lap.
Paran. 1.

Simile.

Simile.

Heb. 12.

Gehennæ
timor.

Exempla.
Hist. gent.
Angl. li. 3.
cap. 19.

216 *Promptuarium Morale*

Picardia patrouū, propter infernales pœnas ei in uisione ostensas, solitū postea, acerrimo hyemis tēpore, glacieq; constructio, tenui ueste indutū, ex magnitudine timoris, nō secus quā in media æstate sudare. Alium quoq; memorat, qui similia in ecclasi uiderat, tempore hyemali in congelatas glacie aquas sese immisisse, mortificandi corporis causa; & rogatum, quo tandem modo tantam frigoris asperitatem tolerare pernerit; hoc solum respondit: *Frigidiora ego uidi*. Sed & diuus Gregor. de quodam Illiriciano similia scribit: *Tantiis* (inquit) *se postmodum ieiunij, uigilijsq; cōstrinxit, ut inferni ei uideret, & pertimisset tormenta, etiam si taceret lingua, conuersatio loqueretur*. Hæc ille. Ideo Scriptura hæc nobis cogitāda proponit, dicens de impijs: *Ignis, & sulphur, & spiritus procellarū, pars calicis eorū*. De his pœnis infernalibus iam diximus, quæ huc referri possint, in Dominica iij. post Epiph. tex. 10.

Dialog. li.
4. cap. 36.

5. *Non omnis, qui dicit mihi; Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit uoluntatem Patris mei, qui in cœlis est.*

Mandato-
rū obserua-
tio necessa-
ria.

Psal. 118.
Simile.

Deut. 6.

Simile.

Locus moralis de necessaria obseruatione mādatorum Dei. Facere enim uoluntatem Dei, quæ per præcepta eius nobis innotescit, est ea facere, quæ iubet. Intellexit hoc sanctus Dauid, dicens: *Tunc non confundar, quā persequeremur in omnibus mandatis tuis*. id est, quā per mādata tua intellexero, quæ sit sancta uolūtas tua. Sicut qui obtusam habent oculorum aciem, perspicillis utuntur, & absq; eis nihil contuentur; sic mentis humanæ acies, ac diuina caligans, ut quæ sit sancta Dei uoluntas intelligat, mandatis eius in Scripturis reuelatis, tamquam perspicillis uti perpetuū debet. Ideo de Lege ueteri dictum est Iudæis: *Erunt hæc uerba, quæ ego præcipio tibi, hodie in corde tuo eruntq; & monebuntur ante oculos tuos*: sicut sanè perspicilla ante oculos illorū semper sunt, quorū caligat oculi. Qui aliquē inuitat, aut amicē excipere uult, parat studiose cibos non suo, sed hospitis palato gratos. Sic Deo placere per opera nostra si uolumus, ea facere oportet, quæ ipsi placent

In Domin. VII. Post Pentec.

217

placent & grata sunt, non quæ nostris cupiditatibus conueniunt. Nec uerbis tantum inuitat amicū hospes, sed re ipsa opiparum parat ei conuiuium. Sponsa in Canticis, non ad colligenda uirentia folia, sed ad edendos fructus sponsum inuitat, dicens: *Descendat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum*. Qui dicunt tantum: Domine, Domine, nec faciunt; quasi ad uirentia folia, & crudas herbas Deū inuitant. Oramus quotidie, & dicimus Patri nostro cœlesti: *Fiat uolūtas tua sicut in cœlo, & in terra*. Atqui in cœlo Angeli non laudāt Deū tantum, sed & in omnibus faciunt uoluntatem eius, iuxta illud Dauidis, *Benedicite Dominū omnes Angeli eius, potentes uirtute, facientes uoluntatē eius*. Si Angeli faciūt, quidni homines? hoc nos argumento premit illa oratio. Sed adhuc magis premit, quod de seipso Christus dixit: *Ego non ueni, ut faciam uolūtatē meam, sed eius, qui misit me, Patris*. Angeli faciunt, Christus facit; & nos non faciemus uoluntatē Dei Patris? Nemo tā ignauus miles, q. Ducē aut Regē ipsum in pugnam descendētē uidens, pugnam detrectet. Deinde quanta merces? *Qui facit uoluntatem Patris, intrabit in regnum cœlorum*. Voluntatē Principum etiam turpem atq; absurdam, innumeri mortales faciunt; non ut regni participes, aut hæredes fiant, sed ut minutum aliquid beneficii aut honoris reportent. Hæc nos in Dei iudicio confundent. Rursum ipsam nostram uoluntatem rectificat, ac beatam facit, quando Dei uoluntatem facit, eique prorsus conformatur. Quod his uerbis eleganter docet D. Bernardus: *O dulcis & suavis affectio: o pura & desecata intentio uoluntatis, eo certē dulciatior & purior, quo in ea de proprio nihil iā admixtū relinquitur. Quā stilla aqua modica, multo infusa uino defecere a se tota uidetur, dum & saporē uini induit & colorem, quō ferrum ignitū & candens, igni simillimū sit, pristina, propriaq; forma exutum; quō solis luce perfusus aer in eandem transformatur luminis claritatem, adeo ut non iā illuminatus, quam ipsum lumen esse uideatur: sic in sanctis humana oīs affectio quasi a semetipsa liquefit, & in Dei penitus transfunditur uoluntatē. Hæc ille. Beata ergo ipsa in se uoluntas, q. Dei uoluntatē in oībus faciendo diuinæ con-*

Cant. 5.

Simile.

Matth. 6.

Psal. 102.

Ioan. 6.

Simile.

Matth. 7.

De diligē
do Deo.

Similia.

De Resur conformatur. Cōtrā nihil propria voluntate, & q̄ diuine
rect. Do- repugnat, infelicius. Vnde idē D. Bernardus. *Cesset propria*
mi. Ser. 3. *uoluntas, & infernus non erit. In quid. n. defauet illeignis,*
Enarrat. 1. *nisi in propriam uoluntatem? Etia nunc quā frigus, aut sa-*
Psal. 35. *mem, aut aliquid tale patimur, quid leditur, nisi propria*
* Domin. *uoluntas? Quod ē his uerbis docet Augustinus. Voluntas*
Septuagē. *Dei est aliquādo, ut sis sanus, aliquādo ut egrotas. Si quā-*
tex. 2. 3. 5. *do sanus es, dulcis est uoluntas Dei, quando autem egrotas*
Domin. 1. *amara; non es recto corde. Quare? Quia non vis uoluntatē*
post Epi- *tuam dirigere ad uoluntatem Dei, sed vis curuare ad tuā.*
pha. tex. 1. *illa autem recta est, sed tu es curuus. Hæc ille. De necessa-*
Domin. 2. *ria exequutione uoluntatis Dei, deque perfecta & omni-*
post Epi- *moda mandatorum Dei obseruatione, iam in alijs **
pha. tex. 4. *dominis aliquoties diximus; quæ huc referri possunt. Sed*
Domin. 3. *& in Promptuario nostro Catholico eam attruximus.*

EVANGELIUM DOMINICAE VIII.
POST PENTECOSTEN.

Domin. 5.
post Epi-
pha. tex. 2.
Domin. 4.
post Pasc.
tex. 3.
Luc. 16.

HOMO quidam erat diues; qui
habebat uillicū. & hic dissipa-
tus est apud illū, quasi dissipas-
set bona illius. Et uocauit illum,
et ait illi: Quid hoc audio de te?
Redde rōnem uillicationis tue.
Iam. n. non poteris uillicare. Ait autē uillicus inira-
se: Quid faciam, quia Dominus meus auferit a me
uillicationem? Fodere non ualeo, mendicare erube-
sco. Scio quid faciam, ut quum amotus fuero a uilli-
catione, recipiant me in domos suas. Cōuocatis ita-
que singulis debitoribus domini sui, dicebat primo:
Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centū
cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam,
& sede ciud, & scribe quinquaginta. Deinde alij di-
xit. Tu uerō quantum debes? Qui ait: Centū coros

triti-

tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, et scribe octogin-
ta. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis, quia
prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores
filij lucis in sua generatione sunt. Et ego dico uo-
bis: Facite uobis amicos de māmōna iniquitatis, ut
cū defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Redde rationem uillicationis tue. De bona & uera
dispensatione rerum ac bonorum temporalium.
2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione
sua, quā filij lucis. Contra ignauā & socordiā in causa
religionis & ueræ pietatis, & de prudentia filiorum lucis.
3. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut,
quum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. De
æterna retributione elemosynarum.

1. Redde rationem uillicationis tue.

Locus moralis de bona & legitima dispensatione rerū
ac bonorum, seu temporalium, seu spiritualium. Do-
cet Christus in hac parabola, diuites huius mundi non do-
minos, sed uillicos & dispensatores esse bonorum, quæ
à Deo acceperunt, ideoque dissipanda ea non esse, sed pru-
denter & piè dispensanda, huiusque dispensationis in ho-
ra mortis rationem reddendam esse. Superbus quidem &
auarus dicit: *Dines sum, & nullius ego: sicut ille Nabu-*
chodonosor; Nonne hæc est Babylon magna, quam ego adi-
ficaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?
Sed magnæ stultitiæ & infamiæ hæc uoces sunt, diaboli uo-
ci consimiles, qui Christo dixit: *Omnia regna mundi tibi*
dabo, quia mea sunt, & cuicumque uolueris, do illa. Nouæ
nuptæ pauperes, quæ ad diē nuptiale non habent uestē,
oīa à vicinis accōmodata accipiunt, ab alia pallam, ab alia
tunicam, ab alia mitram perentes. Die nuptiali transacto,
unaquæque vicina quod commodauit repente, ipse re-
pente nudatæ, & omnibus ornamentis spoliatæ manent.
Sic

Ratio red-
denda om-
nium

Apoc. 3.
Dan. 4.

Matth. &
Lucæ. 4.
Simile.

Sic huius mundi diuites, vita præfenti tãquam die nuptiã
li transacta, sicut nihil in hunc mundum intulerunt; ita
nihil secum auferunt. & sicut ineptus esset, qui nouam nu-
ptam, alienis ornamentis vestitam, diuitem existimaret;
sic planè deceptio est, quempiã ppter bona tẽporalia ab-
solutè diuitem iudicare. Scriptura vocat *diuites huius secu-
li, & mamonam iniquitatis* cũ hoc additamento. Absolu-
tè cũ loquitur, eas quæ in cẽlo sunt aut spirituales intel-
ligit: *Gloria & diuitia in domo eius*. Rursum. *Corona sapiẽ-
tum, diuitia eorum*. Quare Christus post hæc Euangelij
verba vocat diuitias huius sæculi, bona quædã aliena, non
nostra. *Si in alieno fideles non fuistis, quod uestrũ est, quis
dabit uobis?* Illud certè nostrum est, quod in nostra pote-
state & plena libertate est, & qđ inuitis nobis auferri à no-
bis nõ potest. Sicut aqua fluuij transeuntis nõ est alienius
propria, quia transit per ciuitates, & vnusquisque de ea
accipit, quod satis est; sic diuitiæ huius sæculi nõ sunt alicui
ius propriæ, quia dominos vel potius possessores suos in
dies & annos perpetuò mutant. Percurre in vna ciuitatis
platea, quam inhabitas, domos illius: & perpende quàm
multos inquilinos habuerit vnaqueque domus. Sic fluunt
diuitiæ ab vno in alium. Qui sedet ad mēsam magni Prin-
cipis, vbi multa vasa argentea apponi vider, ridiculus dice-
retur si propter præsentis conuiuij vsum, cuius ille pars
est, vasa illa sua esse, seque illorum proprietarium cogita-
ret vel diceret. At quæcunque in hoc mundo possidentur,
ex magna illius Dei mēsa sunt, in qua omnibus dat affluẽ-
ter; de qua suprà in alia Dominica diximus. Non ergo do-
mini, sed possessores & usufructuarii cum dispensationis
& reddendę rationis onere, sumus earum rerum omnium
quæ in hac vita possidentur. Vnusquisque sibi dictum à
Deo existimet, & quidem quotidie (hora enim mortis in-
certa est) *Redde rationem uillicationis tuæ*. Si esses magni
Principis dispensator, qui tibi imperaret vt sub vesperam
diei præsentis rationem ei reddas multorum millium du-
catorum, nonne statim libros tuos inspiceres, & rationes
tuas, vtunque bene constitutas, iterum ad calculum re-
nuocares? Quòd si non ad huius diei vesperam, sed ad quã-
libet cuiusvis diei horam te paratum esse iuberet ad red-
dendas

1. Tim. 6.

Psal. 121.

Prou. 14.

Luc. 16.

Simile:

Simile.

Simile.

dendas rationes, nonne eandem diligentiam adhiberes?
Nõ est dubium quin hoc faceres, si dominum, ut par est,
timeres, tuique honoris & status curam haberes. Atqui
prorsus ita se res habet inter unumquemque nostrum &
Deum, reddenda unicuique ratio est accepti & dati. *Simi-
le est regnũ celorum homini regi, qui vult rationẽ pone-
re cũ seruis suis*. Rursum alibi quũ dixisset Christus, *Vigi-
late, quia nescitis neq; diẽ neq; horã*: subiungit; *Sicut in
homo peregre proficiscens, uocauit seruos suos, & tradidit il-
lis bona sua*: & paulò post; *Post multũ tẽporis uenit domi-
nus seruorũ illorũ, & posuit rationẽ cum eis*. Porro tã ex-
acta omnium reddetur ratio, vt dicat alibi Christus: *Bonus
homo de bono thesauro suo* (quem Deus ei concedidit) *pro-
fert bona, & malus homo de malo thesauro suo* (quem
sua sibi malitia & impenitẽtia thesaurizauit; *profert ma-
la*. Dico autẽ uobis, *quoniam omne uerbum otiosum, quod lo-
cuti fuerint homines, reddent rationẽ de eo in die iudicij*.
Vides de bonis & malis sic reddendam rationẽ, ut etiam
oẽ uerbũ otiosum in rationes uenire debeat. Hoc in sym-
bolo Athanasij canit & credit Catholica Ecclesia: *Vnus-
quisque de proprijs factis suis reddet rationem*. Sic unicui-
que dicitur; de bonis acceptis seu naturæ, seu fortunæ (ut
cũ uulgo loquamur) seu gratiæ: *Redde rationem uillica-
tionis tuæ*. Dixerat Christus seruis suis: *Negotiamini donec
ueniam* nẽpe donec ad iudiciũ ueniã, ubi factæ negotia-
tionis reddetur rō. *Omnes enim uos manifestari oportet an-
te tribunal Christi, ut accipiat unusquisque prout gessit in cor-
pore, siue bonũ, siue malũ*. Et rursum. *Vnusquisque nostrũ pro
se reddet rationem Deo*. Et de oĩbus impijs Petrus dicit.
Reddent rōnẽ ei, qui paratus est iudicare uiuos & mortuos.
Hæc omnia qui nouit, qui credit, qui memoria tener,
quomodo de acceptis a Deo seu fortunæ, seu naturæ, seu
gratiæ bonis, tãquam de absolute suis gloriatur & super-
bit? quomodo illis ad libitũ & uoluptatem abutiur? quo-
modo de sollicita & prudenti eorum dispensatione & ad-
ministratiõne non cogitat? quomodo de reddenda Deo
omnium & singulorum ratione, quotidie non deliberat
quomodo bona fortunæ, opes, diuitias, honores, ad luxũ,
ad uoluptates, ad uana & noxia conquirenda dissipat?
quo-

Matt. 18.

Matt. 25.

Matt. 12.

Luc. 19.

2. Cor. 5.

Rom. 14.

1. Pet. 4.

Negligen-
tiæ nostrę
obscuritas

Ezech. 1.

Domin.
palm. tex.

Simile.

Prouerb.
16.

Simile.

Luc. 15.

Matt. 25.

Matt. 11.

quomodo naturæ bonæ, ingenij acumen, animi industriâ, memoriæ vires, transfert ad vana, ad scelera, ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias? quomodo gratiam Dei in vanum accipit, nec fidei, nec charitatis, nec spei fructus vllos proferens? Dicit Deus Ezechielî Prophetæ: *Summe gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumes stateram pōderis, & diuides eos. Tertiā partem igne combures in medio ciuitatis: tertiā gladio concides: tertiā verō aliam disperges in ventū.* Quid sibi vult hæc ceremonia? quid docet hæc prædicatio non verbis, sed rebus & signis facta; de quo genere doctrinæ Dei sapientiæ vſitato in alia Dominica diximus. Ad literam docet percussione Iudæorū, quorum alij à chaldæis comburendi, alij gladio occidendi, alij in capriuitatem abducendi erant.

At verò mysticè significatum est, quā profanè & impie bona huius mundi homines dissipant & consumunt. Sicut enim capilli si nimis crescunt, nimisque multiplicantur, oculorum aciem impediunt, & refecari propterea debet: sic diuitiæ & bona temporalia si multū accrescāt, nisi superflua refecantur, & in bonos ac pios vſus conuertantur, aciem mentis penitus obtundunt, ne cœlestia quis appetat aut intelligat. Partem horum capillorum in ignē illi mittunt, qui diuitias & facultates suas in carnis illecebris ac voluptatib⁹ effundūt: nec pauperibus elemosynas erogant, nec domesticorum suorum curam habent. Altera pars horum capillorū gladio diuiditur, in rixas, iurgia, & lites impenditur, atque ambitioni subseruit. Tertia pars in aerem projicitur; quia non nisi in vanis collocatur, & ijs, quæ ad oculorum concupiscentiam comparantur; in pulchris ædificijs, vestimentorum luxu, venationis, aleæ, chartarum studio. Hanc nobiscum rationem reddit Scriptura, *Pōdus & statera iudicia Dei sunt.* Sicut nūmularij monetæ in statera ponderant, & falsam reiiciunt, bonam in arca recondunt; qui autem falsam monetam euderit, pariter cum illa collo suo appensa comburitur: sic iudicabit æctiones nostras Deus, falsæ ne an bona moneta fuerint, bonis eius acceptis rectēne an perperam vſi fuerimus. Qui autem falsam monetam euderit, & sub inscriptione regie cuprum pro auro supposuerit, sub professione Christiana

vitam

vitam nefariā, duxerit, *dissipans bona à patre accepta cum meretricibus*, id est cum inſanis huius mundi amoribus & cupiditatibus, ille *ut inutilis seruus projicietur in tenebras exteriores*, & tanquā *ſtraxanum colligabitur* cum suis malis operibus in *ſcisculum ad cōburēdum*. Nā vt de iustis dicit Scriptura; *opera illorum sequuntur illos*; ita maximè de impijs est verum: quorum peccata *vel præcedunt eos ad iudiciū, vel subsequuntur*. Omnia autē impiorū peccata sunt male villicationis peccata; quia *exhibuerunt membra sua*, id est, dona naturæ, gratiæ atq; fortunæ, arma iniquitatis peccator: facientes ea instrumenta peccandi, & subseruire *immunditiæ et iniquitati, quæ debent seruire iustitiæ in ſanctificationem*, vt Apostolus docet. Diligenter ergo villicationis nostræ rationem nobiscum inire, & per frequens conscientiæ examen ad reddendas Domino nostro rationes, parati esse debemus. Hoc Ezechias Rex fecisse videtur, quum dixit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Lugent Prophetæ negligētiā mortalium, qui hoc non faciunt.

Dicit per Ieremiā Deus: *Posuerunt vineā meam in dissipationē* (hi sunt, qui bonæ animæ dissipant) *luxurq; super me, desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.* Et expressius per Esaïam: *Nescierunt neque intellexerunt: obliui enim sunt, ne videāt oculi eorum, & intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt.* Totum hoc dicit Propheta de filijs Israel, q̄ de fœdis idololatrijs ab ipsis perpetratis nihil recogitarunt, qualē de tot sceleribus Deo rationem redderent. Idem de nobis dicitur, qui de nostræ villicationis ratione reddenda nihil cogitamus.

Magna fidelium erit confusio ipsa Gentilium hac in parte industria: *Duorum tēporum* (dicebat Pithagoras) *est tibi habenda rō, mane & vespere: in altero gerenda proſpice, in altero respice, quæ gessisti.* De hac re sic scribit Seneca nō ut Philosophus, sed ut Christianus, adeoq; vt religioſus: *Aiūs quotidie ad rationē reddendā vocandus est.* Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, tūse ad nocturnā quietem recepiſſet, interrogaret animum suum, quod *hodie a te malū tuum sanasti, cui uitio obliuisti? quæ parte melior est De-*

Apoc. 14.

1. Tim. 5.

Rom. 6.

Conscientiæ
examen.

Esaïæ 38.

Ier. 12.

Esaïæ 44.

Apophtegma.

De ira li.

3. c. 36.

est Desinet ira, & erit moderatior; desinet cupiditas, & erit temperantior, desinet superba uanitas, & erit cautior, quæ sciet sibi quotidie ad conscientia iudicē ueniendū. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totū diē? Qualis ille somnus post recognitionē sui sequitur quā tranquillius, altius, ac liberius tor hac platea, & quotidie apud me causam dico. Hæc Seneca, ut moraliter bonus esset, & conscientia iudicē non ostenderet. Quanto id nobis accuratius præstandū, ut iusti apud Deū simus, & Deū iudicē non ostendamus, cui reddēda est rō uillicationis nostræ (Facit hoc exacte Societas Iesu iuxta eorū Constitutiones saluberrimas.

Hom. 57.
in Ioan.
Simile.

De hac uillicationis nostræ rōne reddenda, sic suos docuit S. Chrysostomus: Dedit tibi uitā Deus, ut se coleres. Tu eam incassum & inutiliter consumis. Quaris quod sit dānum? Si uel parum argenti temere cōsumperis, id omnino dānum appellas. Sin totos dies in diaboli operibus cōsumperis, nihil amisisse opinaris. Opus est in sacrificijs & precibus uitā oēm impendere. Tu ad clamores, perturbationes, obscena uerba, contēctiones, uoluptates, uitā tuā consumis. Dic, quæso, si tui filiorum tuorum præciperes, ut aliquā artē disceret, ille autē uel domi, uel alibi tēpus frustra cōtereret, possetne apud magistrū excusari. Hæc & uobis dicēda sunt.

Similia.
1.

Nam exigit à uobis Deus rationē. Vobis (inquit) tēpus dedit, ut pietatē, ut rectē uiuendī artē erudiremini. Cur incassum & inutiliter hoc tēpus consumpsistis? Hæc ille. Qui de reddenda ratione uillicationis suæ nihil recogitauit, similes sunt pueris, qui quū in plateā a parentibus alicuius rei emendæ causa mittuntur, spectaculis in uia intēti, obliuiscuntur ad quid erant missi: sed domū reuersi flagra reportāt. Similes etiam sunt filio alicuius magni Principis,

2.
3.
Matt. 21.

qui extracto sibi a patre magnifico palatio, & magna mercede conductis magistris, qui illum bonas artes doceant, nihil aliud quam chartis & aleis totos dies ac noctes in palatio ludit. Denique similes sunt illis malis agricolis, quibus pater familias locauit uineam suam, posteaque seruos suos, alios post alios, ad colligendos fructus misit, a quibus tum serui, tum etiam filius ipse postmodum missus, malè accepti, vexati, & interfecti sunt, nullo relato fructu. Sed tam ganeonem filium pater, quā malos agricolas

colas pater familias malè perdet, & uineam suam locabit alijs, dona sua largietur alijs, qui rectius utentur, gloriam alijs conferet, qui melius emeriti fuerint: iuxta illud Christi: *Auferet ab eo mnam suam. Habenti enim* (idest, rectè utenti quod habet, rectè villicanti) *dabitur, non habenti auferetur.* Et de gloria dicit Scriptura: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* De hac recta villicatione, de legitimo acceptæ gratiæ, de necessario profectu nostro, & de ratione eius reddenda iam in alijs * Dominicis aliquoties diximus, quæ ferè omnia huc referri, & hic locum habere possunt. Loci quoque omnes contra negligentiam salutis huc pertinent, quos uide in Indice.

2. *Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quā filij lucis.*

Locus moralis contra ignauiam & socordiam in causa religionis, & ueræ pietatis. Villicus iniquitatis ad victum sibi, & necessaria huius uitæ paranda, prudens & uigilās fuit, fecitq; sibi amicos, quando oportunitas erat: Filij huius seculi, i. qui secundum hoc seculum uiuunt, in suis negotijs ac rebus gerendis cauti, uigilātes, attentī sunt. Sed filij lucis, i. quorum professio est ad æternam lucem pertingere, & ut eo pertingant, acceperunt interim lucem gratiæ, ut faciant opera lucis, in sua generatione, in sui negotijs, & causis, nō perinde prudētes aut uigilātes sunt. Ostēdit Christus, quid accidere soleat, non quid debeat. Simō & ceteri Apostoli, Christo orātē & uigilātē, in horto dormiūt. Iudas nō dormiuit, sed satellites cū armis & fustib. ad hortum pduxit, ut Christus caperetur. Bufones & noctuæ et noctu uidēt, sed de die nihil uidēt. Impij in malo lyncei, in bono talpa sunt. Felis acutius uidet quā homo: sed ad capiendū mures, nō ad legēdū litteras. Tota filiorum huius seculi prudentia & uigilantia ad malum est. *Insidiatur, ut rapiat pauperē, rapere pauperē, dū attrahit eū:* fraude uidelicet & dolo, non vi. *In laqueo suo humiliabit eū.* Mittit nos ergo Christus ad impios, ut ab illis discamus prudētiam, i. prouidētiam: hoc. n. significat uox Græca *ὑπομιμνήσκω*. Sic alio in loco mittit nos ad serpētes. *Estate* (inquit) *prudentes sicut serpētes.* ubi iterum utitur

Lucæ 19.

Apoc. 3.
* Dom in
fra octauā
Nat. Do.
tex. 2. Do
mi. 3. post
Epif. tex. 6
Domin. 5.
post Epif.
tex. 2. Do.
Sept. tex. 2
& 3.
Ignauia.
in causā religionis.

Exemplū.

Similia.

Psal. 9.

Math. 10.

Deut. 32.
Eccli. 7.

1. Cor. 9.

Simile.

Acto. 14.
Matt. 11.
Exemplū.

verbo *φρῆσις*. Serpentis autem prudentia, est cautela & vigilātia ad sui conseruationem. Totum. n. corpus ictib. exponit. vt caput occultet, quo saluo reliqua saluatur omnia. Ad hanc prudentiā hortatur Scriptura, quū dicit: *Vtina saperent & intelligerent, ac nouissima propiderēt*. Istud est sapere, hoc est prudentem esse. *Memorare nouissima, & in aeternum nō peccabis*. Prouidere de futuris propriū est prudentiæ. Hoc faciunt filij seculi circa bona terrena, serunt, plantant, negotiantur, propter fructum & lucrum nō præsens, sed futurum. Hoc arguit Christus in filiis lucis, quia non faciunt. Non faciunt hic amicos, ut acquirāt tabernacula aeterna. Non aduigilant, non prospiciūt reb. futuris. *At omnis, qui in agone est* (ait Apost.) *abstinet se ab omnib. & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autē incorruptam*. Iterum exēplo filiorum huius seculi, arguit Spiritus sanctus ignauiam & locordiam filiorum lucis. Illi abstinent ab omnib. nihil de cibo, de potu, de vestitu, uel alia aliqua de re cogitant athletæ in arenam descēsurī: sed toti in hoc sunt, ut coronam accipiant, & brauium reportent: quod tamē unius aut alterius diei gaudium est, facileq; corrumpitur alijs aduersis. Nos expectauimus coronam incorruptam, & in agone positi sumus: & tamen nihil minus cogitamus, uentri, otio, & uoluptati dediti. Qui in certamine Olympiaco palmā reportauerat, ad suā ciuitatem rediēs, non per patētes vrbis portas intrauit, sed maioris triumphī causa, p. diruta vrbis mēnia inuēctus ferebatur. Debemus p. corporis nostri & fortunatum ruinas, oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. In optima causa nostra, maximis agēdū vinbus. Memorabile est, & huius discriminis filiorum seculi, & filiorum lucis illustre exēplū, Pōpeius & Cæsar, ille pro Reipub. libertate, hic pro suo honore & imperio dimicās. In pugna Pharsalica, quū starēt horum Ducū acies, Pompeius Reipublicæ causam agens, exclamat ad militem: *Parce ciuium sanguini*. Cæsar pro sua gloria decertans, exclamat: *Miles faciem feri*. Ita dū ille quasi filius lucis, in causa iustitiæ moliter & flaccide agit, & seipsū, & Reipubl. totā pdidit: hic in sua generatione prudens, & uigilās, & ad uictoriā attē-

tus,

us, uictor triumphauit. Hodie hæretici ad suā hæreticā prauitatem uel conseruandam, uel propagandam, etiam alienas terras inuadere, etiam contra reges suos Catholicos rebellare ausi sunt: cōtrā, Catholici uix sub Catholico Principe suā tueri domi religionem possunt. Tres in una ciuitate ciues hæretici, plus potuerūt ad ciuitatem, perendam, quā tria Catholicorum millia ad eam conseruandam. Labā idolatriæ, Iacob electo Dei, & in Lia supponenda, & in mutādā mercede decem uicib. imponere potuit. Sed & illi senī ac sanctissimo uiro, decem filij per totos annos uiginti illuserunt, occisum esse Ioseph, per intinctam sanguine tunicam persuadendo. Absalom impius, contra Dauidem patrē, uirum secundum cor Dei, totum regnum ad rebellionem concitare. Hierosolymam occupare, exercitum ducere potuit. Sic filij seculi in sua semper generatione prudentiores sunt. Sed de hoc argumento, i. de seruire spiritus in causa Dei & salutis nostræ, uide in compluribus alijs * Dominicis iam prolata, quæ hic (loco magis proprio) in usum depromi poterunt.

Cæterum ne quod Christus hic de facto pronūciat, ne cessariō quis fieri existimet, & huic ignauia suæ in causa religionis & salutis prætextum quærat, aliqua hic exēpla proferam de prudentia & seruire filiorum lucis in sua generatione. Paphnutius Episcopus, uidens Maximū Episcopum Hierosolymitanum in Concilio, Tyri inter Arrianos, qui cōtrā Athanasium conspirauerāt, sedentem; surgens de medio, manu eum apprehensum ē subsellio detraxit, dicens: Nolo Maxime, ut qui eadem mecum Domini stigmata fers (nā & oculo uno orbatus, & nerui succisionem passus pro fide fuerat, sicut Paphnutius) eum impijs sedes, & eorum impietatis contra S. Athanasium participes fias. Persarum Rex Hormisdas, uirum nobilē, quia Christum abnegare nolit, dicens hoc nec ipsi Regi esse uile, quia qui Deum suum negat, faciliē Regem negabit, omnib. bonis exutum, & laceris indutum, custodem camelorum fecit. Accidit postea ut ei fortē occurrens Rex totū iam squalido & puluerulento, pristinae fortunæ recodatus & cōmiseratus, eum nobiliter uestiri, & in palatium reduci iusserit. Quo facto, Nunc, inquit Rex, filium fabri

O 2 nega,

Exempla.
Gen. 29.
& 37.

2. Reg. 15

* Dom. 1.
post Epip.
tex. 1. Do.
mi. 5. tex.
2. Domin.
Sept. tex. 4
& 5. Dom.
Pal. tex. 4.
Do. Pasc.
tex. 3.

Exempla
prudentiæ
filiorum
lucis, quo
ad fortitudinem.

1
Sozom. li.
2. c. 24.
2
Theod. li.
5. c. 38.

Theodo.
li. 5. c. 38.

4
Theodo.
lib. 2. c. 32

5
Theod. li.
4. c. 28.

6
Socra. lib.
7. c. 18.

negat, & pertinaciam deponere. Ille hoc audito, byssinas illas & pretiosas vestes statim discindens atque exuens; Si propter ista, inquit, me fidem velle abnegare existimas, ea tibi denuo accipe. Atque ita cum ignominia a Regis facie extrusus, Deum & fidem suam fortiter seruauit. Beniamin diaconus Persa, postquam duobus annis in carcere maceratus esset, Legatis Romanis interuenientibus, liberatus fuit ea conditione, ut Euangelium magis non predicaret. Sed ille hanc conditionem recusauit, respondens; se non debere talentum acceptum abscondere; memor uidelicet uillicationis suae. Dimissus nihilominus denuo predicauit, & post annum denuo captus, atque a Rege iussus ut Christum abnegaret, respondit: Si mortem committeretur, qui te Regem suum, quum ex subditis tuis sit, negare uellet; merito & ego morte plectendus essem, si Deum meum negare uellem. Constantius Arrianus Imperator, mittit ad Eusebium Samosatenum Episcopum, ut Concilij Ariminensis decretum ad eum mitteret. Quo negante se id facturum, nec depositum apud se alienaturum sine consensu Patrum eorum, qui id apud se deposuerant, Imperator iratus iterum mittit, minitans dexteram ei praescindere ni reddat. Episcopus lecta epistola, porrigit nuncio utramque manum, dicens: Vtramque praescinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illustre est, prauitatis haereticæ testimonium, reddam Imperatori. & laudauit ipse Imperator Episcopi constantiam. Atque haec feruoris & fortitudinis exempla sunt, pauca de innumeris, quae nunc occurrerunt. Addam adhuc vnum aut alterum. Terentius dux magna cum uictoria ex Armenia reuersus, quum eum Imperator Valēs petere, quā uellet, mercedem iuberet, id tantum petit, ut una Antiochia Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit; & ut aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulae recolligit, & Hoc, inquit, de tua Maiestate totius mercedis loco accipiam; nec aliud petam. Deus inter te & me iudicet. Memorabilis haec pietas fuit, & fortitudo egregia. Sed illustrior est, quam ueræ pietati Theodosius iunior Imperator praestitit. In grauissima Regis Persarum contra Christianos persecutione, multi Persarum ad Imperato-

peratoris Theodosij iunioris regna profugerunt. Repetit ab Imperatore fugitiuos suos Rex Persa. Negat Imperator Catholicus; belloque asperimo super hac contentione octo, nobilissimas uictorias reportauit. Hac fuit prudentia filiorum lucis nihilo inferior filijs saeculi. Cuius quod nunc subiicimus adhuc celebrius exemplum est. Iouinianus in Imperatorem electus, non aliter se Imperij administrationem suscipere uelle dixit, nisi omnes, quibus imperaret, Christiani esse uellent: quod & effecit. Praeclatum quoque; & istud. Maior Armenia, quae sub Persarum dominatione erat, sicut minor Armenia sub Rom. Imperio, grauissimas persecutiones pro fide passa, facta cum Iustino iunior Imper. occulta amicitia, & federe inito de libertate religionis potiunda, Magistratus suos, & Praefectos oēs repente e medio sustulit, a Persis ad Rom. defecit, & uicinis suis minori Armeniae sese adiunxit. Haec de prudentia feruoris, fortitudinis, & uigilantiae in causa fidei.

Nunc prudentiae ut cautelam, & astum bonum significat (in qua praecellere solent filij huius saeculi) aliqua etiam exempla proferam. Quod de Paphnutio modo protulimus, ad hoc genus magis proprie pertinet. Constantius Constantini Magni pater initio Imperij sui, uocatis omnibus domesticis suis, ait; eos qui sacrificare dijs uellent, apud se mansuros loco & honore pristino; qui id recusarent, ut recederent, gratiasque agerent, quod eos grauius non persequeretur. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, alijs uero aulā potius, quam fidem deserentibus, hos apud se retinuit, magnoque in honore habuit, illos aulā suā & comitatu expulit. Hac ille prudentia usus est, non ut filius huius saeculi, sed ut filius lucis, ut non nisi fideles apud se ministros haberet. Quum a Dionysio Episcopo Albanensi Arriani subscriptionem ad haeresem extorsissent, Eusebius Vercellensis Episcopo hoc comperto, finxit apud Arrianos, se uelle quoque propter bonum pacis subscribere. Data ergo illi schedula subscriptionum, uiso Dionysij nomine inter primos, quasi ad rem nouam stomachatus: Quare, inquit, iuuenis ille, & meus discipulus me praecedit? Istud ferendum non est. Fiat alia schedula, ut me priore loco subscribente, sequatur ille Patres suos.

7
Theodos.
lib. 4. c. 1.
8
Euagr. lib.
5. cap. 7.

Exempla
prudentiae
filiorum
lucis
quoad
astum
bonum.

1
Euseb. li. 1.
de vita Cō
stan. c. 11.

2
Ambros.
Serm. 69.

Arriani mox illa schedula combusta, aliam parant, cupientes illi satisfacere, eiusq; subscriptionem obtinere. At ille hoc facto, suauiter subridens; nec ego (inquit) nec filius meus Dionysius uestris impietatibus subscribemus. Ex quo eius facto concludit Ambrosius: *Vnde cum dicat Evangelium in hac generatione prudentiores filios tenebrarum esse, quam lucis, ecce hic ipse tenebris prudentior filius lucis inuentus est.* Nec minor fuit S. Athanasij ad eludendos Arrianos, & uel suam innocentiam, uel causam Catholicam defendendam prudentia. Mulier ab Arrianis subornata fuerat, quæ Athanasio, stuprum cum ea perpetratum obijceret: resq; ad publicum iudicium deducta est.

Sozom. li.
a. cap. 24.

4
Theod. li.
a. cap. 12.

Nicephor.
li. 9. c. 24.

7
Theodof.
li. 4. c. 10.

Sed ubi mulier coram Episcopis in unum conuocatis hæc obijceret, Timotheus presbyter Alexandrinus, qui astabat Athanasio (sic enim inter eos clam conuenerat) ita affatur mulierem: Egone te per uim compressi? Tum illa; An non tu, quæso, inquit? tempusq; & locum in quo compressa fuerat, ostendit. Sic ridicula apparuit accusatio, & calumnia inanis. Episcopi innocentia etiam inimicis iudicibus parefacta est; Arriani summa ignominia affecti. Pari prudentia apud Constantium Imperatorem Arrianum, pro Catholice religionis libertate usus est. Ad preces, uel etiam minas Constantis fratris, qui in Occidente Catholicus imperabat, Athanasium ab exilio reuocauit Constantius, & Antiochiam Syriæ ad se uocatum, liberum ei ad Episcopatum regressum offert: sed unum (inquit) est, in quo mihi gratificari debes, ut unam Arrianis Ecclesiam in tua ciuitate concedas: cui quum ille respondisset, se quidem id Imperatori negare non uelle: sed æquum esse, ut & illi tantumdem concedat Imperator, ut Antiochiæ Catholicis una quoq; Ecclesia concedatur. Quæ res quum ab altera parte magis Arrianis incommodaret, quam una Alexandria Ecclesia, præsentem illic Athanasio, commodare potuisset; Imperator ex Arrianorum consilio à postulato abstinuit, uiriq; prudentiam admiratus; Non frustra (inquit) hunc unum uirum tantopere Arriani exagitant. Sed & magna prudentia Flauianus Antiochiæ Episcopus Catholicus, cõtra Adelphium hæreticum, & Massalianorum Principem usus est, ut totum pestilentis hæ-

resis

resis uenenum, quod uoculauerat, & clanculum multis instillauerat, nec de ullo cõuinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam euocat, benignè tractat, propè assidere iubet. tum ad eum: Nos, inquit, o senex, ad longam iam ætatem prouecti, multoq; usu rerum edocti, & dæmonũ fraudes perspectas habemus, & dona Spiritus sancti edocti sumus. Isti iuuenes spiritualiũ sermonum necdum capaces, occultiora Dei mysteria non percipiunt. Itaq; mihi, quæso, aperias, quomodo ad nos Dei Spiritus adueniat, & contrarius spiritus quomodo à nobis recedat. His uerbis delinitus senex, totum cordis sui arcum patefecit, & pestilentis suæ doctrine uirus totũ effudit. Quo audito, & seni uerbis acerrimis maledixit, & totam illam Massalianorũ pestem (cui simile quiddam Anabaptismus hodiernus est) tota Syria expulit. Sunt ergo & filij lucis, sicuti esse debent, prudentes in generatione sua, quoties ad id animũ, Dei auxilio inuocato, serid, & strenuè applicare contendunt. Iehu in Regem à Deo unctus, singulari prudentia oēs sacerdotes Baal in templum euocatos ad unum trucidauit. Cui simile est, quod de Cabadè Persarũ Rege, Paulus Diaconus meminit. Manichei Pharsæ filio Cabadis persuadent, se illi à patre iam sene regnum obtenturos, si eorũ religionẽ amplecti, & tueri uellet. Promittit ille. Rex senex hoc intellecto, conuocat oēs regni sui Ordines, ac Manicheos omnes cũ Episcopo suo Indagara, cum uxoribus quoq; & liberis, fingens se uelle dictum filium Regem creare. Laudatis itaq; in pleno conuentu Manichæis, & dicens se filium suũ illis in Regem daturum, monet ut seorsim omnes consistant, ad eum solemniter acceptandum. Illis ergo seorsim stantibus, immissa militari manu, uniuersos occidit in cõspectu totius nobilitatis, & omniũ Christianorum Catholicorũ. Sed & liberos eorum omnes postea combussit. Hac prudentia, & insigni stratagemate, Baal illud Manichæum in tota Persia delerum, & extinctum fuit. Non est igitur, quod piji, & Catholici ex prudentia filiorũ huius sæculi, ignauie sue prætextũ quarant, uel impij in sua prudentia gloriæntur, qui sæpe incidunt in foueas, quas fecerunt: quia non est sapientia, nõ est prudentia, nõ est consiliũ aduersus Dominum.

6
4. Reg. 10.

7
Hist. li. 5.

Prou. 21.

3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, quum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*

Eleemosynarum retributio aeterna.

Locus moralis de aeterna retributione eleemosynarum. Docet Christus hanc nostram debere esse prudentiam, ut de mammona iniquitatis, siue de iniquo mammona, iuxta phrasem Hebraicam; non quia iniquum partum est, aut possidetur, sed quia multae iniquitatis causa esse solet (*vermis enim diuitiarum superbia*, ait S. August. & *radix omnium malorum, cupiditas pecuniarum* *οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς*, ait Apostolus.) faciamus nobis amicos illud bene, & prudenter non dissipando, sed dispensando, pauperibus illud distribuendo: ut, quum nos defecerimus, & uillicare amplius non poterimus, per mortem diuitijs omnibus exuti, isti quos per eleemosynas amicos fecimus, pauperes, & indigentes, de quibus bene meriti sumus, recipiant nos. i. recipi faciant, siue precando pro benefactoribus suis, si boni pauperes sunt, Deoq; grati; siue, quia non illi, sed quod illis praestitum est, misericordiae opus recipi faciat in aeterna regni caelorum tabernacula. Hunc esse huius loci, & litterae sensum in altero Promptuario contra haeticos ex SS. Patribus ostendimus. Nunc quoad mores, cum paucis tractabimus: nam de hac eleemosynae uirtute, ac mercede iam in alijs Domini-

Domini. j.
post Pent.
tex 4.

Domini. vj.
post Pent.

Allegoria.

Ioan. 5.

Galat. 6.

Ecclesi. 11.

Prouer. 6.

Josephi prudentia, & sapientia laudatur, qui per septem annos fertilitatis in Aegypto colligit tantam copiam frumentum in horrea regia, ut per septem alios sterilitatis annos totam Aegyptum aleret, & quintam eius partem regio dominio subiceret. Praesens diuitum, & locupletum uita sunt anni fertilitatis ipsorum. Prudenter faciunt si futurae sterilitati post mortem prospiciant (post mortem enim omnibus exuuntur, nec uillicare poterunt, & illa est *nox, in qua nemo potest operari*, ut Christus praemonuit) ut diuitias suas in Dei horrea, pauperibus distribuendo congregent. Illi enim (ut dixit tyranno S. Laurentius) in caelestes thesauros illas reportant. Operemur bonum ad omnes, dum tempus habemus, ait Apostolus: *In die bonorum ne immemor sis malorum*, ait Sapiens,

Sapiens: *Formica in aestate congregat, quod in hyeme comedit*. Cõponit cumulos (ut scribit Plinius) & in secretiori parte domus abscondit. Sic eleemosyna in sinu pauperis abscondenda, & largiter cõponenda ut ipsa exoret pro nobis. Hec illa prudentiam habet, ut duo sibi foramina faciat: unum ad Septentrionem, quod se recipiat tempore aestus & caloris; alterum ad meridiem, quod contra frigus petit. Hæc quoque uobis prudentia documento esse potest, ut contra frigus & aestum, contra propriæ deuotionis & pietatis frigus, contra purgatorii ignis & iusti iudicii Dei aestum atque calorem, apertam habeamus utramque manum ad eleemosynam & beneficentiam: & ita apertam atque exporrectam, ut nec sciat dextera, quid facit sinistra, nec sinistra aduertat quid porrigat dextera. Dicit regius Propheta: *Lucidus homo, qui miseretur & cõmodat: disponit sermones suos in iudicio*. Lucidus est, qui eleemosynam dat, quia *bilarem datorẽ diligit Deus. Non ex tristitia aut necessitate*. Et Sapiens idẽ monet: *Inclina pauperi aurẽ tuã sine tristitia*. Et iterum: *Congregationi pauperum affabilem te facito*. Docet non esse obiurgandos aut rustice abigendos pauperes. Noli illi otium aut uagam uitam impropere. Si in otio uiuit, satis carẽ hoc otium emit, famem, nuditatem, frigus ferendo. Deinde si iustitiæ zelo obiurgas, quid tot alios in ciuitate ignauos non mones? quid diuites summo otio tempus terentes, usque ad multum diem dormitantes, non arguis? quid teipsam non consideras, quo fortasse nihil est otiosius, aut ignauius magis? An forte piratam, qui parua scapha & unica nauis praedatur, suspendio dignum; Alexandrum uero, qui tota classe deprædatur, imperio dignum existimabis? & in paupere scelus erit, quod in diuite laudi ducetur? At Scriptura dicit: *Ne exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopis ne afflixeris*. Os. n. tuum & caro tua est. Ideo hanc causam i. Propheta eleemosynam subiunxit: *Si uideris nudum, operi eum: & carnem tuam ne despexeris*. Lucidus ergo homo, non tristis, non rudis, non acerbus, non asper, qui miseretur; iuxta illud Apostoli: *Qui miseretur, in hilaritate*. Et Psalmista: *Ut exaltet faciem in oleo, s. misericordiae*. Porro qui miseretur pauperi, idẽ cõmodat, ut Dauid adiecit: non simpliciter omnem se dominum transfert, sed cõmodato dat. Vnde alibi Scriptura.

Ecclesi. 1.

Prou. 6.

Aristo. lib.

de anima

lib.

Simile.

Psal. 111.

2. Cor. 9.

Ecclesi. 4.

Ibidem.

Obiurga-

tores pau-

perum.

Ecclesi. 4.

Esaia 58.

Rom. 12.

Psal. 103.

Ecc. 11.

Pratiū spi-
rituale, ca.
195.
Exemplū
retributio-
nis.

putra: *Mitte panē tuū super transeuntes aquas* (idest; super afflictos & egenos) *quia post multa tempora inuenies illū.* Quo autē tardior est solutio, eo copiosius lucrū recipies.

Euagrius philosophus à Synesio philosopho & Epō Cyrenensi ad fidē Christi conuersus, dedit ei postea ad vsum pauperū trecentas auri partes; accepta ab Epō cautione, quod Christus ei redderet in futuro seculo. Moriens postea Euagrius, iussit filios suos cautionē illā in manibus eius ponere, & vnā cū eo sepelire. Tertia die post mortē apparuit Synesio Epō, dicens ei: Veni ad sepulchrum meū, & recipe chirographū tuū. Accepi. n. debitū, & mihi vbertim satisfactū est. Fecit ita Epō, & cū clericis ac priuatis ciuitatis accedens ad sepulchrum, quo aperto inuenerunt iacentem Philosophū, & chirographum, manu Epī conscriptum, manu tenentē. Accipientes ergo illud, & aperientes, inuenerunt in eo nouiter manu philosophi Euagrii subscriptū, hunc in modū. Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Dño Synesio Epō salutē. Accepi debitū in his literis manu tua conscriptū, satisfactumq; mihi est, & nullū contra te habeo ius pp̄ aurū, quod dedi tibi, & pro te Christo Saluatori. Cautio autē illa seruata est in Ecclesia Cyrenensi multis post annis. Hæc ibi. Hic philosophus post multa tpa inuenit pecuniā suā. Sic per mā monam iniquitatis recipimur in aeterna tabernacula. Sic fit qđ in Psalmo citato sequitur: *Disponit sermones suos in iudicio*: id est, in die iudicii facili inueniet qđ rñdeat summo iudici, s̄ ad illa iudicis uerba: *Esuriui, sitiui, nudus, captiuus, hospes fui.* Soli immites, auari, in misericordes, seuerū Dei iudiciū subibunt, quia in iudicio, quod p se rñdeant, non habebunt, nisi mendacem ignorantiam: *Domine, quando uidimus te esurientem, &c.* Rex terrenus, latrocinio, homicidio, aut cuiuscunq; flagitio veniam dare pōt, ubi non est pars læsa: sed eum iniuria & detrimento tertij, vbi per homicidiū, per latrocinij, aut aliud scelus, filij, nepotes, vxor, p̄ximi grauiter lædūtur, nisi illis facta prius satisfactione, cōdonatio iniusta erit. Sic in die extremi iudicii, soli immites, & in pauperes auari, atq; crudelēs, vel certē p̄cipue illi durissimū, & sine misericordia iudiciū subibunt; quia, sicut cōtra Iudæos Niuiuitæ, & me-

Matt. 25.
Cur soli
immiseri
cordes se-
uerū subi-
bunt in iu-
diciū.
Simile.

retri-

retices p̄nitētes; sic cōtra auaros diuites, viduæ, pupilli, pauperes, quibus petentibus eleemosynas negauerunt, & qui per eorū crudelitātē fame & nuditate aut perierunt, aut intolerabilē uitā & miserā egerunt, surgent in iudicio, tanquā partes læsæ, & satisfactionē postulabunt. Imō iudex ipse, illis tacentibus, pro illis iudicabit. Dicit enim: *Quod uni ex his minimis non fecistis, mihi nō fecistis.* Quare ut sibi ipsi factā iniuriā certissimē vindicabit, dicens: *Ite maledicti in ignē aternū.* Contrā verō eleemosynas facientibus dicit: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnū, &c.* Tunc fiet quod Esaias prædixit. *In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum à facia olei*, id est, multa peccata, per quæ iugo satanæ subijcimur propter opera misericordiæ delebuntur, iuxta illud Danielis: *Peccata tua eleemosynis redime.* Itemque illud diui Petri. *Charitas operis multitudinem peccatorum.*

Magna diuitum auarorū cecitas, qui tñ eleemosynæ fructū non aduertunt. Magna & crassa, sed vulgaris maxime absurditas eorū est, in conuiuiis instruendis, in excipiendis amicis, diuitibus, potētibus viris, & ultra facultates sæpe effundere; quā ad eleemosynā faciendā occasio se offert, statim sensus suos reputare, & ne quid effusus largiantur, anxie cogitare. Sed huius absurditatis cā est, magnus amor mūdi, paruus amor Dei & proximi. Alia ē cā est, diffidentia & incredulitas circa Dei promissā, & certissimā eleemosynæ benē collocatā mercedē. Vidua Elisæi quādiu ex vase suo oleū infudit in vasa vacua, sen sit crescere oleū: quā verō nō ampliū infudit, stetit oleū. Si vasa uacua, id est, pauperes oleo eleemosynarū impleueris, augebuntur tibi diuitiæ: sin autē sistere eleemosynam volueris, cellābit affluentia. Sicut aquæ puteales, quo frequentius hauriuntur, eo largius fluere solēt; sic quo liberalior quis est in pauperes, eo magis rē facit. Dicit Scriptura, & verū dicit: *Da altissimo secundū datū eius, & in bono oculo ad inuentionē faciet manū tuā; quoniam Dominus retribuens est, & septies tantū reddet tibi.* Certē sicut oleū, qđ ex ipsis oliuis ex sola pinguedine, absq; eo qđ præmatur, spontē effluit, multo præstantius & purius, & ad multa medicamenta vtilius est, quā illud, qđ p vim in-

Matt. 25.
Ibidem.
Esaia 10.

Dan. 4.
1. Pet. 4.

Diuitis a-
uari cœli-
tas.

Allegoria.

Simile.

Ecc. 35.

Simile.

torcu-

- Eccli. 11.** Eleemoly na uaticū in mundo, & thesaurus in cœlo. Posterius Christi in mūdo, stus apertē docuit, dicēs: *Facite uobis sacculos, qui non uete- rascunt, thesaurum non deficientem in cœlis.* Prius hac cō- paratione elucescet. Sicuti qui ad magnū flumē trāseun- dum, (cuius transitus omnibus est necessarius pontē ma- gno suo sumptu, maiori labore construxit, æquissimū po- stulat, ut qui pontē transeunt, aliquod ei pedagium aut uectigal soluant, siue ad sumptus recuperandos, si illis o- pus hēt; seu certē ad tātū beneficij recognitionē; siue de- nique quia hanc illi conditionē apponere placet: sic om- nino, quia Christus Redēptor noster p̄rio sui sanguinis, & laborum atq; ærumnarū, quas p̄terea in terris pro uo- bis passus est, pontē misericordiæ extruxit, & *uīa sanctorū propalauit, æterna redēptione inuenta*: per quē necesse est oēs de hoc mundo transire ad Patrem cœlestē, simulque ordinauit, ut qui hac eius misericordiā & redēptione gau- dere nolumus, opera misericordiæ faciamus, & ut *per mā- monā iniquitatis in æterna tabernacula recipiamur*; quia hāc ille cōditionē apposuit, *ut iudicium sine misericordiā fiat ei, qui nō fecit misericordiā, ut si damus, dabitur nobis, ut qua mensura mensi fuerimus, pximo nostro eadem ab illo remetiatur & nobis*; nō quia uel bonis nostris ille in- diget, uel solius gratitudinis eget (ut hæretici hodie sal- luntur) hoc a nobis flagitat, sed q̄a æquitatis & iustitiæ rōne hoc exigit, hancq; uīa nobis p̄scripta & p̄cepit, cui obedire par est, p̄fectō necesse est opera misericordiæ ex- exercere, eleemolynas largiri, & facere nobis amicos de- māmōna iniquitatis. *Christus. n. per passionem consumma- tus, factus est causa salutis omnib. obtēperantib. sibi.* Hinc Propheta inter reliquas iniquitates & causas ruinæ Sodo- morum hanc ponit. *Et manum egeno, & pauperi non porri- gebant.* Hoc. n. unum si fecissent, fortē aliarū iniquitatū p̄- nas superbia, inuitatatis panis, abudantiæ & oris, euasissent. **16. n.** his sceleribus hāc immiseriordiā subiunxit Prophe- ta.

ta. Quare paulō pōst inter remedia peccati, & recōcilia- tionis cū Deo media necessaria hoc ponit: *Si panē suū esu- rienti dederit, & nudū operuerit uestimēto.* Sanē qui secus facit, & nō nisi uanitati diuitias impēdunt suas, similes sunt fluminib. aquas suas in mare mittētib. terras autē sitiē- tes minimē rigantib. In uacua uasa, nō in plena, bonū li- quorē infundi par est. Quid illis mēsam amplā adornas, qui magis vīr fame ad digerendū cibū, q̄ cibo ad nutriē- dū corpus indigere? Bñ dixit Sapiēs. *Alij diuidūt propria, & ditiores sunt: alij rapiunt nō sua, & semper in egestate sunt.* Frumentū in horreo reconditū, nō augetur, imō sēpe à curculione corroditur, à muribus uastatur, si u cor- rumpitur; at in terrā, p̄iectum, uberrimum fert fructum. Sic pecunia in arcula recōdita, sēp numero direptioni cōmit- titur, & cū suis ipsa custodib. aufugit, illis corruptis; mul- tis quoq; alijs modis intercidit; in pauperes aut collocata fructū cētuplū in hac uita p̄ducit, & postea uita æternā. Relinquere. n. patrē, matrē, fratres, sorores, & agros p̄p Christū, nō solū est, illis in totum relictis, & oib. diuē- tiis, paupertatem perpetuā ex uoto profiteri; sed est etiā, sua bona propter Christum pauperib. elargiri, & totius co- gnationis carnalis curā (q̄n non indigent) propter paupe- res subleuandos negligere. Sicut putei & lacus aquarū ui- uentium sordib. obturati & inquinati, si exhausti fuerint, fluēt uberiore & pulchriore aqua, dimissi verō & quieti corrumpuntur: sic opes distributæ crescunt, asseruatæ ser- uant, sicuti tinea uestē, corrodiunt atq; cōsumunt: *Disper- sit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in saculū saculi.* Oīa animātia manus hñtia, illis terrā attingunt p̄ter ho- minē, q̄ manus à terra habet eleuatas. Ipsa naturæ cōposi- tio docet, manus nostras nō debere esse in arca pecunia- ria, nec uel in colligēdis diuitiis rapaces, uel in asseruādīs tenaces; sed ad cēlū erectas, & in illis operibus uersari, q- bus ad cēlum pertingamus, ad quod fruendum natī & for- mati sumus. *Beatus uir, qui post aurū nō abiit, nec sperauit in pecunia thesauri.* Abiit post aurū, & seruus fit eius, qui pauperi petēti, quum pōt, aurū non elargitur. *Sperat in pe- cunia thesauris,* qui metu futuræ inopiæ abstinēt ab elec- mosyna; confidens nō in Dño, sed in arca sua. Sed beatus est, qui

Ezech. 18.
Simile.

Prou. 11.
Simile.

Relinque
re agros
propter
Christū.

Simile.
Psal. 117.

Eccl. 31.

Simile.

Prou. 14.

Simile.

Matt. 25.

est, qui neutrum facit; quia per eleemosynam beatitudinem consequetur. Aquila generosa avis est, & avium princeps. Illa, quam prae agit, ceterae aves turmatim sequuntur, ut partem praedae habeant. Solet enim ubi naturae satisfecit, reliquam praedae partem alijs avibus relinquere. Contra vultur facit, qui totam praedam vel deuorat vel occultat. Item inter quadrupeda facit leo quod aquila, & idem lupus quod vultur. Renatus in Christo generosi pectoris esse debet, ut Dei se filium esse ostendat: & sit misericors, sicut Pater eius coelestis est. Qui miseretur pauperis beatus erit, Qui credit in domino, misericordia diligat. Qui ergo misericordiae opera negligunt, ostendunt se in Domino non credere, & miseros fore. Paxilli qui ad vites sustentandas ponuntur, si id praedae non faciunt, in ignem a Domino vineae mittuntur. Diuites qui ad aliorum sustentationem & consolationem, tanquam dispensatores, non sibi ipsis, ut dominum absoluti, diuitias a Deo acceperunt, si pauperes, ex eis non satisfecerunt, in ignem aeternum in die iudicii a summo iudice proiciunt, sicut apud Mattheum disertis verbis Christus praedixit.

EVANGELIUM DOMINICAE IX. POST PENTECOSTEN.

Luc. 19.

Quia appropinquaret Iesus Hierusalem, videns civitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognovisses & tu, & quidam in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo; & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosterment te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem; eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Et ingressus in templum, cepit eijcere uendentes in illo & ementes; dicens illis: Scriptum est; quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Videns civitatem (Hierusalem) fleuit super illam. De deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis.
2. Quia si cognovisses & tu, & quidam in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. De alta obliuione futurorum per pacem rerum praesentium.
3. Quia veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, &c. De iustitia Dei, & poena peccatorum certissima, ubi peccato modus non ponitur.
4. Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Contra dilationem poenitentiae aut conuersionis ad Deum tempore opportuno.
5. Ingressus in templum cepit eijcere uendentes in illo & ementes. Contra uariam profanationem templorum.
6. Domus mea, domus orationis est. De orationis studio in templis Deo consecratis potissimum frequentando.

1. Videns civitatem (Hierusalem) fleuit super illam.

Locus moralis de deflendis peccatis, seu nostris, seu alienis. Christus Dominus in media illa populi & celebritate, qua faustis omnium acclamationibus in Hierosolymam receptus est, populo ramos palmarum manibus gestante, Apostolis & discipulis vestimenta sua asino imponentibus, alijs fratres in via sternerentibus, pueris Hosanna clamantibus tota ciuitate ad eius occursum effusa; neque hac celebritate motus, neque externo urbis splendore, & praesenti pace affectus; ad ea quae intus latebant & quae futura erant, mentis oculos coniecit. Peccata, scelera, & flagitia illius populi praesentia, & futura flagitiorum poenam prospiciens, fleuit super civitatem, & uerba lachrymosa singultuque plena protulit: fractis uerbis, & imperfecto sermone animi sui ingente dolore patefaciens. Docet hoc factio Christus, quantum quisque sua debeat deflere peccata, postquam ille sic fleuit aliena. Docet etiam quod opere proximorum peccata, & totius mundi scelera, a pio quouis pectore defleda sunt. Quae duo hic tracta-

Peccata
deflenda.Lacrymae
peccatorum
remedia.

ri fa-

- Ezech. 18.** si salubriter possunt. Fletum & gemitū, peccatorum nostrorum proprium quoddam esse & ualidū remediū, dāre Scripturæ docent. *In quacūque hora ingemuerit peccator, omniū iniquitatū eius non recordabor.* Quū Christo crucē suam baiulāte, filiæ Hierusalē sterēt super eū, dixit ad illas: *Nolite flere super me, quia peccator nō sum; sed flete super uos & filios uestros:* quia uos peccatores estis, & hoc remedio indigetis. Petrus post abnegatū Christū, exiuit foras, & flevit amarē: moxq; respexit eū Christus, & post resurrectionē aī oēs alios discipulos illi apparuit. Notæ sunt Magdalene lachryma, q̄ pedes Christi rigauit, defles flagitia sua. Dauidis penitētis illa uox erat: *Lauabo p singulas noctes lectū meū*, (id est, p singula peccata cor meū, ut exponit diuus Ambr.) & *lachrymis meis stratum meū rigabo.* Rursū; *Sacrificiū Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatū nō despicies.* Et iterum: *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Beata sūt semina, quæ tantū gaudiū producunt. Hinc Christus; *Beati qui lugent, quoniam ipsi cōsolabūtur.* Si magni facimus aquas florū aut herbarū, quia abluunt oculos, aut medentur nōnullis uulneribus; cur nō magni facimus lachrymas, q̄ abluunt animæ sordes, eiusq; ulcera curāt? Hoc significauit Salomon quū mare fusile & luteris in templo cōstituit. Nam per mare fusile & æneū, in quo lauabantur sacerdotes Deo sacrificiū oblaturi significabatur confessio peccatorū cum lachrymis coniuncta, quā sacerdotes nouę legis sacrificari adhibere debēt. Luteris, in quibus carnes in altari holocaustorum offerendæ abluiebantur, lachrymæ sunt cōtritionis, q̄bus quilibet Christianus labe suas abluere debet, ut fiat Dño sacrificium & holocaustum. Neque. n. comburi pōt, quod prius non lauetur. Exardescere in amorē Dei, & fieri holocaustū nemo potest; nisi qui prius peccata omnia, & peccati affectū lachrymis, uerāq; cōtritione abluerit. Oēs fluiui non possunt prunā vnā extinguere purgatorij; sed pię contritionis lachrymæ illā extinguūt. Sicut quū domus aliqua incendio flagrat, qui eā uolūt à flammis eripere, ad aquas cōfugunt; sic cuius anima cupiditatū flammis accenditur, ad penitentię lachrymas cōfugit, quo restinguatur. Sicut nūmus ī pelui aqua plena melius

cernitur;

cernitur, sic peccata cuiusq; in lachrymis, & per lachrymas multo euidentius apparent. Sicut enim nube per pluuiam delapsa, aer serenatur; sic mens peccatoris, tristitiæ & peccati nube p lachrymas resoluta, serenor fit, tum ad seipsū, tum ad Deum cognoscendum. Aqua lachrymarum est ueluti mare rubrum, ubi Pharaō, hoc est, uitiorum exercitus obruitur, & flagitiōrū capita confringuntur, iuxta illud; *Contribulasti capita draconum in aquis.* est quasi natatorium Siloe, ubi oculi animorum abluuntur. Sicut hydria liquoze plena, si fuerit subito reuoluta, liquorem fundit, sic pium cor lachrymarum plenum, ex subita peccati cōpunctione, quasi a summo ad imum reuoluitur, & lachrymas vberim profundit. Ad sola peccata ualent lachrymæ, non ad alia quæcunque rerum damna, ut in alia Dominica ostensum est. Sicuti cineres, & pulueres combustæ vipere (ut ex philosophorū sentētia tradidit Lactātiū) ad ipsius mortis uenenosum præfens afferunt remedium; sic dolor peccati, & eius iam extincti tristitia, contra peccati præteriti poenam, & iterandi cautelam præsentissimum est remedium. De hoc argumento uide in alijs Dominicis plura.

Docet Christus, aliena peccata, proximorum delicta, totius mundi flagitia amaris lachrymis esse deploranda. Ideo Christus super Ierusalem fleuit, quia eum uenientem non receperunt; quia nec doctrina eius, nec miraculis, nec patientia & humilitate, ut in eum crederent, uitamque & mores sceleratissimos in melius commutarent, adduci poterant. At & hodie Christi doctrina, patientia, passio, mors, beneficia innumera, ab illis contemuntur, qui uel non credūt, uel credentes, impiē & sceleratē uitam transigunt. Hæc mundi ingratitude, & quotidiana proximorum flagitia, cuius iusto & Deum timentī perpetuam lachrymarum & fletus materiam præbent.

Impietates Iudæorū ueteres Prophetæ amarē flebāt. Sic Sophonias: *Va prouocatrix & redēpta ciuitas: colūba nō auduit uocē, & nō suscepit disciplinā. In Domino nō est cōfisa, ad Deum suum non appropinquauit.* Ierem. exclamat: *Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis fontē lachrymarū & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei?* Sed & sic eū Dominus alloquitur: *Percute manum tuā, & allide pedem tuum,*

Pars Aethiops.

P tuum,

Allegoria.

Psalm. 73.

Simile.

Domin. 4.
post Pasc.
tex. 1.
De ira Dei
c. 13.Simile.
Vbi sup. &
Domin. 10
post Pent.
tex. 6.
Peccata aliena & publica esse deplenda.Exempla.
sacra.Sopho. 3.
Ierem. 9.

Ierem. 6.

- tuū et dic: *Huius, huius, ad omnes abominationes malorum domus Israel.* Porro lamentationes, quas scripsit, nō solum populi captiuitatē, sed, ipsa populi peccata, quæ captiuitatis causa erant, flebilibus uocibus deplorant. Nec aliter Osee: *Consolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres diui det & adducet urentem uentum Dominus de deserto ascendentem, &c.* Propheta regius sic aliorū peccata defleuit, ut diceret: *Exitus aquarū deduxerūt oculi mei, quia non cūto dierunt legē tuam: s. peccatores in terra. Et iterū. Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliui sunt uerba tua inimici mei.* Sed & idem Propheta sanctus, qui pro paruulo filio ægrotato in cinere, & cilicio, & ieiunio diu plorauit, eo autē mortuo, statim deposita tristitia, cibū hilariter sumpsit, audita morte filij Absalonis, incōsolabiliter fleuit, dicēs: *Absalom fili mi, fili mi Absalom, quis mihi det, ut ego moriar pro te?* Causa discriminis est, q̃ Absalom in peccatis suis mortuus erat. Sic accepta Saulis eade, magnum planctum fecit: quia in peccatis suis mortuus erat. Samuel luget Saulem à Deo reprobatum. Quid, quod Eſaias etiam Moabitum hostiū Dei excidium plorat: *Super hoc (inquit) plorabo in fletu Iazer.* & paulo post: *Super hoc uenter meus ad Moab quasi scithara sonabit.* Iubetur Ezechiel assumere super Tyrum lamentū. Et alibi dixit Dominus ad eū: *Transi per mediam ciuitatē in medio Ierusalem, & signa Tau super frōtes uiuorum gemētium & dolentium super cunctis abominationibus, quæ sunt in medio eius.* Hi signātur & seruātur ad uitam, qui in colluue flagitiorū non sua tantum, sed & aliena aduersus Deum admilla scelera piē deplorant. Sic Apostolus Iudeorum causam & ruinā deflebat: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam n. anathema esse a Christo pro fratrib. meis.* Sic Corinthij fornicarij flagitium lugebat; & eos, qui luctum non habuerūt, grauiter reprehendit. Denique dicit: *Quis infirmatur, & ego nō infirmor?* Et alibi: *Quamdiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauiati.* Et rursum Epheſiis uale dicēs, *Per triennium, inquit, nocte & die non cessauī cum lachrymis monens unumquēque nostrum.* Postremo luget eos omnes, qui non egerunt penitētiā super immūditia & fornicatione sua. Iā uerō Christus ipse non solū hic super Ierusalem quasi trāsfiens fleuit, sed & in
- Osae 13.
Psal. 118.
Ibidem.
2. Reg. 12.
2. Reg. 18.
2. Reg. 1.
1. Reg. 15.
Eſaiæ 16.
& 21.
Ezech. 27.
Ezech. 9.
Rom. 6.
1. Cor. 5.
2. Cor. 11.
2. Cor. 6.
Act. 20.
1. Cor. 12.

- & in cruce. cum clamore ualido & lachrymis preces Deo Patri pro nobis obtulit. Quem nunc non pudeat in tot gentibus graſsantes hæreses, tot hodie mundi scelera & flagitia, tantam Ecclesiasticæ disciplinæ deprauationem, publicæ iustitiæ uiolationē siccis oculis prætereire? Moyses & filij Israel flebant peccata sociorum, & fratrum filiorum suorum ante fores tabernaculi. Iob sanctissimus, *Flebam, inquit, super eo qui afflictiſſus erat.* Paulus iterum: *Multi ambulant de quibus dixi, & nūc iterum flens dico, inimici crucis Christi, quorū Deus uenter est.* Denique maluit Moyses affligi cum populo Dei, quam gaudere cum Pharaone. Sic Sapiens monuit. *Melius est tibi ire ad domū luctus, quā ad domū conuiuij.* Melius est sentire gemitus columbæ, & compati laboranti in peccatis Ecclesiæ, quā laudare peccatores in desiderijs animarū ipsorum, & iniquos benedicere.
- Luctus & compaſſio de peccatis alienis argumētum est charitatis erga alios. Vnde Apostolus: [Ex multa tribulatione, & multa angustia cordis scripsi uobis per multas lachrymas, ut sciatis quam charitatem habeam abundantiſſe in uobis.] Argumentum quoque est propriæ innocentie, & amoris erga uirtutem, odij erga uitiū. Magis quippe uitiosi minus ea dolent. Quando mare propter peccatum Propheta Ionæ intumuit, ait Scriptura: [Clamauerunt uiri ad Deum suum, & miserunt uasa, quæ erāt in nauī in mare, ut alleuietur ab eis, & Ionas deſcēdit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.] Qui sine culpa illius tēpestatis erāt, anxij & solliciti remediū, ne nauis periret, adhibere cōtēdebāt. Sic in mari tempestuoso huius mundi accidit. Impij, propter quos Ecclesiā bellis, hæresibus, multisque alijs calamitatibus affligitur, dormiunt & altum stertunt. Piij & innocentes autē Deum orant pro pace Ecclesiæ, pro fine bellorum, pro pietatis & diuini cultus cōseruatione. Quū totus fere Israel deos alienos sequeretur, solus Elias in spelunca latitabat, zelo zelatus pro Domino Deo exercituum, quia reliquerūt pactum Domini, filij Israel. Quum populus Israeliticus totis iam septuaginta annis in captiuitate mansisset, solus Daniel, uir desideriorum, confitetur peccata sua & populi sui, ut inueniret misericordiam a Deo: *Posuit faciem suā ad Dominū Deum, rogare & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere.* Tales
- Heb. 5.
Nu. 25.
Iob. 20.
Philip. 2.
Heb. 11.
Eccl. 7.
Psal. 9.
2. Cor. 1.
Ionæ 1.
Allegoria
Exempla.
3. Reg. 19.
Dan. 9.

Esai. 64.

Exod. 3.

In uita eius apud Surin, 10. 3. p. 661.

Jerem. 4.

In epitaphio Nepotiani.

zelatores Deus requirit, qui irā & uindictā eius impediant. De cuius defectu cōqueritur Propheta: [Cecidimus quasi foliū uniuersi, & iniquitates nostræ quali uentus abstulerūt nos. Non est qui inuocet nomen tuum, qui cōsurgat, & teneat te.] Quū totus populus in deserto vitulum aureū adoraret, & ipso consentiente aut certe conuictē Aaron, solus Moyses anxie clamat ad Dominū: *Dimitte illis hoc peccatum, uel dele me de libro uite.* Sācta Lutgardis uirgo ex reuelatione diuinitus ei facta, totis septem annis ieiunauit in pane & cereuisia, ut iram Filij Dei placaret, quæ generatim imminēbat uniuerso orbi. Quod hodie tot passim grassentur & alienbi dominentur hæreses, q̄ in tā multis locis impia causa meliori sit fortior, nō tam ex peccatis nostris fit (quāquā & ex illis) quā ex eo, q̄ peccati sensum amisimus, *nec est qui recogitet corde, nec qui plāgat, ut auertatur ira furoris Domini a nobis.* Dixit D. Hieron. de suo tpe: *Barbari fortes sunt. Nostris uirij superatur exercitus.* Multo uerius de nostris rēporib. dici pot: Hæretici fortes sūt. Nostris uirij Catholicus superat exercitus. Catholica uexat religio.

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*

Oblitio futurorū.

Eccli. 5.

1. Thes. 5.

Simile.

Hom. 39. in Euang.

Locus moralis de alta obliuione futurorū, propter pacē rerum præsentium. Hoc in Iudæis deplorat Christus, quod pace, & affluentia, & gloria rerum præsentium fruētes, non cognoscunt, nec uident, quid eorum capitibus diuinæ ultionis imminēat. Monet Scriptura: *Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor.* Cum. n. dixerit peccator *pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & nō effugiet.* Nam ut grauidæ mulieri repentinus saepe numero superuenit partus; sic peccatori, peccatis grauidō, repentina Dei uindicta. Peccati. n. fortis & proles Dei iustitia est. Nonne aries retrō quū cedit, fortius urget? Sic Deus tarditatem uindictæ grauitate compensat. Sapienter Diuus Gregor. in hunc locum: [Peruersa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis uoluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præsentis læti-

tetiam perturbent: dumq; in præsentis uitæ oblectationibus se deserit, quid aliud, quā clausis oculis ad ignem uadit?] Ne hæc obliuio animis fidelium surrepat, monet Apost. *ut gaudentes sicut tamquam nō gaudentes:* hoc est, ut (quod monet Sapiens) *in die bonorū non sicut immemores malorum.* Nunc autem accidit peccatoribus circa præsentia mūdi gaudia, quod accidit uiatori circa arboris umbram, sub qua, ad uitandum æstus solis, in medio itinere requiescit. Nam quēadmodum talis uiator sub umbra arboris requiescens, saepe numero ex fatigatione præcedenti in somnū incidit, cui tam diu indulget, donec circumactō sole, & recedēte umbra, æstusq; ad locum accedēte, euigilans tandem, se prorsus ad solis radios expositum uidet, unde & sudorem contraxit, & capitis dolorem, ac fortē etiam & febrem cōtinuam: sic omnino huius mūdi amatores, dum fugacem eius umbram captantes, honores, diuitias, uoluptates, in illis quiescunt, & obdormiūt; uitæ cursu tandem circumactō, ubi dormierunt somnum suum omnes uiri diuitiarum, per mortem tandem euigilant, & non solum nihil inueniunt in manibus suis, quia illa iam umbra penitus euauit, de qua Propheta dixit: *Dies mei sicut umbra declinauerunt;* verum etiā ad ignē inferni se iacere animaduertunt, innumeris doloribus, atq; erumnis obnoxij, fortē etiam & sempiternis ignibus addicti ad hoc prinēt, quod Dauid cecinit: *Homo quum in honore esset, non intellexit.* Oblitus est datoris oīum bonorū, oblitus est finis sui. *Cōparatus est immentis insipientibus, & similis factus est illis.* illa. n. non nisi præsentia uident. Cras ad macellū ducēda, hodie in pascuis saginantur. Homo phreneticus quāto infirmior, & sepultura proximior est, eo magis ridet, flentibus tamen caris eius. Homo impius, quanto est diuino iudicio propinquior, eō gaudet, & triūphat magis in delicijs; condolentibus tamen illis, qui curā eius habet, bono Angelo, animarum pastore, quolibet iusto. Ieremias populi sui calamitatē deflēs dixit: *Sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui.* Hæc est oīum impiorū misera deceptio. Accipiūt peccatū per caput, nō per caudā. Cōsiderant principiū uoluptatis, nō attendūt exitum calamitatis: *Fauus distillans labia meretricis, non sufficit autē eius amara quasi absinthiū.* Iacob quū nasceretur, tenuit

1. Cor. 7. Eccl. 11.

Simile.

Psal. 75.

Psal. 101.

Psal. 48.

Simile.

Thren. 1.

Prou. 5.

Allegoria.

Simile.

Jerem. 18.

tenuit fratrem Esau per plantam pedis. Iustus, & electus Dei considerat peccatum in fine suo. Vita hominis quasi flumen pertransiens. Flumina autem quum dulcia sint, currunt semper, & desinunt in mare salum. Volens Deus subvertere regnum Israel propter peccata ipsorum, & hoc per Jeremiam Prophetam predicare, dicit ei: *Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies uerba mea*, quumq; uidisset figulum ex uno vase dissipato mox alterum facere, prout volebat, infert Deus: *Nunquid sicut figulus iste non potero uobis facere, domus Israel?* Docet Prophetam, & per eum populum, ut recogitaret se in manu Dei sic esse, ut uas in manu figuli, quouis momento dissipandum ad Dei voluntatem, suamq; fragilitatis perpetuam memoriam habere. Quare ibidem subiungit: *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, ut eradicem, destruiam, & disperdam illud.*

Sed interim blanda mundi facies, & rerum omnium presentens affluentia, haec Dei iudicia a facie nostra abscondunt. Quemadmodum adolescentes nobiles, & opulenti, sed rerum adhuc parum experti, diuersorium aliquod in uia ingressi, uidentes se ab hospite hilari, & liberali uultu excipi, omnes quas habent pecunias temere expendant, & largiter consumunt, donec omnibus exhaustis, non absque graui dolore inde exeant, hospitis iam erga eos uultu mutato; solamq; ignominiam, & nuditatem reportantes: sic omnino huius mundi amatores, rerum celestium, & solidarum uirtutum ignari, & in experti, presenti rerum affluentia, & mundi blanditijs delinuti, omnem suam in eo substantiam dissipant, omnes animi uires, & cogitationes in eo consumunt; donec consumptis omnibus tristes a mundo abeant, onusti peccatis, uirtutum inanes, nec nisi iudicium, & infernum ante oculos habentes. Est enim spes hominis impij, quasi memoria hospitii unius diei praetereuntis. Ideo Christus in hoc Euangelio totam impiorum uoluptatem unum diem uocat: *Et quidem in hac die tua.* Habent enim impij suum diem. Sed habet Dei iustitia dies multos. unde postea dicit: *Veniens dies in te.* Dicit Christus Iudeis: *Hac est hora uestra.* Quemadmodum ignis pro ratione subiecti, in quod operatur, aut parum, aut multum durat; atq; ideo in stupa statim extinguitur, in firmo robore multum diuq; ardet: sic gaudi-

dium,

dium, uoluptas, honor, circa res huius mundi, quia fluxe, & caducae sunt, celerrime transeunt; circa solidas uirtutes in aeternum permanent. Recte monet Salomon: *Quia non cito profertur contra malos iudicium, absq; ullo timore filij hominum perpetrant mala.* Et iterum: *Sunt impij cogitantes non recte. Venite* (inquiunt) *fruiamur bonis, quae sunt, et utamur creatura tamquam in iuuentute celeriter.* Oes istos cepit obliuio futurorum, pp pacem, & affluentiam rerum presentium.

Ceterum quemadmodum sanguis ueneno infectus, & deprauatus, ad cor ipsum statim quasi ad praesidium, & arcem cofluere solet; & propterea unde remedium sperabat, inde certum sibi, & praesens exitum parat: sic homines uoluptuarij, & huius saeculi amatores, quum ex corrupto affectu, & gustu deprauato, falsas uoluptates toto animo prosequuntur, & cōplectuntur, summam in illis felicitatem ponentes; unde se beatos fore, & uitam iucundissimē traducere existimabant, ex eo sibi ipsis interitum perpetuum conciliant. Perinde quippe faciunt, atq; illi, qui thesauro in arca incluso ipsis ostenso, atq; oblato, clauibusq; diuersis in medium allatis, quarum altera ferrea sint, & ad aperiendum aptae, altera aureae, sed ad referendam arcam ineptae; aureas illas potius propter ualorem praesentem, quam ferream propter spem latentis thesauri, eligere malint. Sic enim praesentes uoluptates, spei futurorum bonorum anteponunt impij. Sic propter exiguas ad manum delicias, bonis sempiternis excidunt. Clauis enim ferrea est, crux, labor, mortificatio, quae uiam ad caelum aperit. Sed malunt isti compedes aureas in seruitute peccati, & diaboli gestare, quam cum moderato uictu, & uestitu libertate spiritus in hac uita, & sempiterno post gaudio frui. Appositè horum stultitiam taxauit Salomon: *Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines tempore malo.* Piscis enim esca delectatur, hamum non uidet; & auis cibo se recreat, laqueum non aduertit. Sic uoluptuarij, cui pax est in bonis suis, uoluptate praesenti se beatum putat, sed hamo cupiditatis, & laqueo diaboli se fortissimè stringi non aduertit. Scribit Plinius, lupis quos ceruarios uocat, etiam in fame surrepere obliuionem cibi si paululum respexerint, ac protinus alium quaerere.

P 4

Lyuces

Ecclef. 8.

Simile.

Simile.

Ecclef. 9.

Natur. histor. lib. 8. cap. 22.

Similia. Lyncei quoque hoc insitum habent, ut post tergum respicientes, obliuiscantur penitus priorum, tam memoria obtusi, quam oculi acuti. His prorsus sunt similes, qui presentibus bonis oblectati, totius doctrine rerum celestium, quam edocti fuerunt, penitus obliuiscuntur. Sic enim Iudæi, quos Christus hic alloquitur, quum in die Palmarum omni illum honore, & miris laudibus prosequuti fuissent, *laudantes Deum* (ait D. Lucas) *voce magna super omnibus quas uiderant Christi uirtutibus, & dicentes: Benedictus, qui uenit Rex in nomine Domini, pax in celo, et gloria in excelsis* paucis tamen post diebus horum omnium obliti, clamant, & uociferantur: *Crucifige, crucifige. Hecine reddis Domino popule stulte, & insipiens?* Hoc scilicet est, presentibus inhætere bonis, sicut Iudæi, ne principes suos, & seniores offenderent, in Christi necem cōspirarunt. Quemadmodum Serma. de Aduentu Domini. **Simile.** quummersi in aquis periclitantur, uideas eos tenentes tenere, nec ulla ratione deferere, quod primū occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit, ut omnino prodesse non possit, sicut radices herbarum, cæteraque similia, imo, & eos, qui ad subueniendum adnatant, apprehensos secum iuolunt, ut utrique simul pereant: sic planè in huius sæculi fluctibus, & transitorijs bonis, sic pereunt miseri, dum peritura sectantes, & uana, ac noxia auide apprehendentes, pariter cum illis, quia iuuare non poterant, pereunt. Sapienter Samuel Iudæos monuit: *Nolite declinare post uana, quæ non proderunt uobis, neque eruent uos, quia uana sunt.* **Simile.** Sicut, qui graui, & dulci somno detinentur (ait S. Chrysostomus) non solum nocte, sed & ipsa luce ueniente, & claro die factio, iacent in lecto; & non erubescunt suæ uoluptati indulgere, tempusque operationis, tempus segnitie faciunt: sic nos, qui mundi uoluptates, & presentia bona sectamur, die lucente, ea, quæ noctis sunt operamur; dormientes, somnia uidentes, & falsis imaginibus rerum nos ipsos, ac tempus nostrum fallentes.

In hist. de Barlaam, & Iosaphat, cap. 12. Diuus Damascenus hanc crassam obliuionem, & miseram deceptionem apposita parabola expressit: quam, etsi paulo prolixiore, hic ascribam. Qui presentibus (inquit) inhiant negotijs, & nullam futurorum habent memoriā, sed delectationes corporales incessanter desiderant, similes esse ar-

bitros

bitros homini fugienti à facie furentis unicornis quem dum fugeret, ne deuoraretur ab eo, incidit in barathrum, seu uastum terræ hiatus. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, uisum est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respiciens ergo, uidit duos mures, album unum, alterum nigrum, corrodescentes radicem arbusculæ, & iam propè erat ut absunderet. In imo barathro uidit draconem aspectu terribilem, ignem, spirantem, & deuorare eum cupientem. Intuens uero rursus basim illam, super quam pedes habebat firmatos, uidit quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia. Eleuans autem oculos, uidit de ramis arbusculæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare, quæ circumdederant eum mala, seipsum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorum qui seductioni presentis sæculi adhæserant. Unicornis figuram tenet mortis, quæ semper persequitur genus humanum; Barathrum uero mundus est plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbuscula, quæ à duobus muribus incessanter incidebatur, quam apprehendimus, uitæ nostræ mensura est, quæ consumitur, & diminuitur per horas diei & noctis. Quatuor aspidum constructionem humani corporis ex quatuor elementis significant, quibus inordinatis compago dissoluitur. Draco infernus est, quo recipiuntur qui delectationes presentes futuris præponunt. Stilla uero mellis; dulcedinem significat delectationum mundi. Hæc ibi. Vere enim presentium fructio nisi stilla quedam dulcedinis est, qua ad tempus deliniti miseri peccatores, obliuiscuntur celestia, non attendunt, quæ peccato debentur tormenta, nesciunt se rapido cursu ad mortem ferri. De hac miseranda deceptione in alia Dominica latius diximus, super illa Petri uerba in monte: *Domine, bonum est nos hic esse.* Certè tota mundi uoluptas meretriculæ instar est, quæ ubi sua pulchritudine ueracem iuuenem attraxit, eum omnibus expoliatum, de domo turpiter eiecit: quam domo eiectus miser tunc demum meretricem fuisse cognoscit, non uere amantem. Sic enim infanos uoluptuarios sola mors docet, falsas fuisse totius mundi uoluptates.

Domin. 2.
Quadrag.
tex. I.
Simile.

Quia

3. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique.

Iustitia Dei contra peccatores.

Exempla.

Lib. 6. & 7. de bello Iudaico.

Ierem. 37. & 39.

4. Reg. 25.

Hester. 3. 6. & 7.

Domin. 2.

Quadrag. tex. 3.

Psal. 74.

Prou. 1.

Luce 17.

Ioan. 8.

Iob. 24.

Esaia 5.

Locus moralis de iustitia Dei, & poena peccatorum certissima, ubi peccato modus non ponitur. Deslet & deplorat Christus Iudeorum cecitatem, & crassam obliuionem futuræ iustitiæ Dei, propter præsentem rerum omnium pacem & affluentiam; Deique uindictam longè acerbissimam, quæ illis superuentura est, disertis verbis prænuntiat. Quæ fuerit & quanta Hierosolymorum uastatio, quam aeris obsidio, quot captiuorum millia, occisorum myriades, quam horrenda intus fames, ita ut paruulos suos matres comederint, quam atrox foris bellum, lege apud Iosephum oculatum testem. Hæc est impiorum & amatorum huius mundi catastrophe. Poterat Sedechias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, alimenta per uincias suppeditare, Domino tacentes; sed postea capitur Sedechias à rege Babyloniarum, regno priuatur, coram Hierusalem captiuus trahitur, in conspectu regis Babyloniarum, illo in speculatore, filij eius trucidantur, ipse oculis priuatur, & in perpetuos carceres Babylonem abducitur. Potuit Aman in aula Assueri Regis triumphare, Iudeorum necem à rege impetrare, primus post regem haberi: sed in patibulo suspensus, quod Mardocheo parauerat. Plura exempla uide supra in alia Dominica. Vox Dei est. (Cū accepero tēpus, ego iustitias iudicabo.) *Rursum.* (uocauit, & tenuisti; ego quoque in interitu uestro ridebo, & subfannabo, cū uobis, id quod timebatis, aduenerit.) *Rursum ad Iudeos, & ad oēs planè peccatores, qui Christi gratia & donis abutuntur: Venient dies, quādo desiderabitis uidere unū diē filij hominis, & non uidebitis.* Dies filij hominis, est dies misericordiæ & humilitatis Christi, q̄ in hac uita nobis offertur: quā qui nō acceptat, diem iusti iudicii eius persentiet. unde & alibi dicit. *Ego uado, & quæretis me, & in peccato uestro moriemini: Nēpe, quia nō quærebāt, dū ip̄s erat.* De impio. n. dicit Iob: *Dedit illi Deus locū poenitentia, & ille abutitur in superbia.* Contra hos etiam clamat Esaia: *Va qui trahitis iniquitates in funiculis uanitatis, id est, texentes unum peccatū ex alio,*

alio, sicuti ex diuersis filiis contextis sit funiculus, & quasi uinculum plausuri peccatum. Peccata. n. multiplicata pōdus efficiunt, & seruitutē iniiciunt, quasiq; necessitatē tum noui peccati, tū infligendæ poenæ. Sicut cæci, si in aliquos in uia impingunt, eos carcos uocant, cū ipsi cæci sint; sic impij, quū Dei iustitiā & manum sentiunt, murmurant contra Deū, quasi eius iustitia cæca esset; sua scelera non agnoscūt, propter quæ Deus percutit. Magna hominū cecitas, q̄ multis modis à Deo flagellati, se tamen percuti non uident. Si quis pascentē in agro bestia, & uiridem herbā suauiter māducantē, sagitta semel atq; iterū percutiat, nec tamen loco moueri, aut pascea relinquere illo modo uelit; nōne plurimū miraretur, & bestia illam supra modū uentri deditam, planēq; insanā aut insensatā iudicaret? At tales sunt peccatores, qui nullis Dei, uel comminationibus, uel poenis ab huius mundi cupiditatibus deterrentur. De quibus sic Propheta cōqueritur. *Percussisti eos, & nō doluerunt, attriuisisti eos, et reuenerūt accipere disciplinā. Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Caterum iustitia Dei contra huiusmodi duos & impenitētes peccatores acerrimè uigilat. Clamat Esaia: *Va qui pradaris, nonne & tu pradaberis? va qui spernis, nōne & ipse sperneris? Cū consummaueris depredationē, depredaberis; cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.* Quando perdix rubo inclusa est, & undique uidet canes circum latrantes, & ad prædā hiantes, supra caput autem in aere accipitres ad capiendum intētissimos, homines quoque multos fustibus & lignis rubri percutientes, & quolibet ictu mortem minantes; quo quæso timore misera illa auicula concutietur? Atqui nō meliori loco est anima peccatrix, & multorum sibi scelerum conscia, in hoc corporis ergastulo, quasi in rubo auicula, delite scēs. Videt. n. se peccatorū multitudine circumdatam, & conscientia flagris incessanter allatrantis, ad exendum per confessionem compelli; uide se à daemonibus & principibus aeris huius ad prædā peti, qui perpetuo circueunt, quærentes quem deuorent. Videt Dei iustitiæ administratores, uerbi concionatores, perpetuo illos inclamare, ut uel à peccato exeant, uel ad poenam deposcant. Sed & præter hæc omnia iratum iudicem ipsorum capiti imminere, ignorat

Simile.

Simile.

Ierem. 52.

Esaia 33.

Simile.

non possunt perpetuo clamantem: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui.* Deuorabunt & dilacerabunt te infesti demones. Quemadmodum enim columba fugiens ante faciem accipitris insequentis, mutat se de loco in locum, nunc huic nunc illi insidens arbori, unde rursus mota vepribus se immergit, deinde in cavernis petrarum, aut in densis spinarum se conatur occultare; nec usquam locum tutum inueniens, ipso motu fatigata, hosti in prædam cedit: eodem modo se habent, qui res præsentis ad stuporem usque mirantur, quippe qui in considerato quodam impetu miserè laborent, nec quicquam omnino firmum aut stabile habeant, sed diuina eos iustitia, conscientie terrore, gehennæ metu assidue persequente, quo se recipiant, aut qua ratione inde se eripiant, nisi vita in melius mutata (quod illis pessima consuetudo quodammodo impossibile fecit) non uideat. Hinc peccatoris statum describit David, dicēs: [Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Et dixi: Quis dabit mihi pœna sicut colubæ, & volabo & requiescā; Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.] Rursum alibi: [Quo ibo à spiritu tuo; & quod à facie tua fugiā; Si ascendero in celum, tu illic es; si descendero in infernum ades. Si sumptero pœnas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi forsitan tenebræ cõculeabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs meis.] (Qui. n. malè agit, odit lucē: Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur.] Docet hæc Scripturæ, nullā esse peccatori requiem, nullum refugium, ubi semel Dei patietia in irā uersa est. Quare in persona obdurati peccatoris dixit Ieremias: [Nos inique egimus, & ad iracundiā prouocauimus idcirco inexorabilis es. Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti. Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.] Nēpe quā uindictæ diuinæ tēpus aduenit, dēsa nubes peccatorū nostrorū omnes diuinæ bonitatis radios à nobis abscondit. Quod significare volēs David, dixit: *Verumtamen in diluuiis aquarum multarum*, id est, in quadam generalitate peccatorū, non appropinquabunt tibi: scilicet, Sācti ad deprecandum. Quāto perire uero Deus à peccatore tēpore uindictæ

Simile.
Damas.
ibid. 14.

Psal. 54.

Psal. 138.

Ioan. 3.

Threm. 3.

Psal. 31.

dictæ separatur, & quā sit tunc ad Deum inaccessibleis aditus, Deus per Ezechielē his uerbis docere voluit: [Sume tibi sartagine ferream inter te, & inter ciuitatem: & obsirmabis faciem tuam ad eam.] Docet sic peccata diuississe inter homines & Deum, ut Eisaas loquitur, taleq; interiticiū posuisse, ut sicut per sartagine ferream nullus oculus penetret, sic per peccata nulla Dei misericordia trāseat. Ex hac consideratione dixit Apostolus; *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.* Sed quæ tandem causā ita rigidū nobis & auersum Deum facit, locus subsequens declarabit.

4. *Eo quidā non cognoueris tempus uisitationis tuæ:* Dilatio penitentia.
Locus moralis contra dilationem penitentia, aut conuersionis ad Deū tempore oportuno. Habent omnes peccatores à Deo, eiusque sanctissima gratia, tempus uisitationis suæ, sicut Hierosolyma in Christi doctrina, exēplo, miraculis suam habuit. Nullus est peccator, cuius cor Deus non pulset, cui cōuersionis media nō suggerat; et si alij plus, ille minus hanc uisitationem accipiant. Qui autem plus, illi maius iudiciū acceperūt, si eo rectè nō utātur. Acerba & grauis fuit populi Iudaici castigatio, quā totus ab Assyrijs in captiuitatē duceretur. Sed hæc eius causam assignat. Scriptura: [Mittebat Dominus patrū suorū ad illos per manū nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie cōmonēs, eo quod parceret populo & habitaculo suo. At illi subannauerūt nuntios Dei, & paruī pēdebāt sermone eius, illud debantq; Prophetis: donec ascēderet furor Dei in populū eius & esset nulla curatio.] Vides quō non cognouerunt tēpus uisitationis suæ. De hoc conqueritur Ieremias: *Miluis in celo cognouit sps suū, turtur, & hirundo, & cicinia custodierunt tēpus aduentus sui: populus autē meus nō cognouit iudiciū Domini.* Sed & quā diligēs & sollicita Dei fuerit uisitatio, his uerbis efficacissimis explicat Propheta: *Quomodo si contēnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel: dicit Dominus.* Cōparat se Deus amantib. qui nullū nō mouent lapidē, nihil intentatū relinquit, omnia perquirūt media, quib. amare mulierculę mutuo potiant amore. Sic Deus suos uisitat. quod in alia Dominica de oue perita à Deo quæsitā, explicatum habes. De hoc autē amoris

Ezech. 4.
Esaia 59.

Heb. 12.

Dilatio pe
nitentia.

Exemplū.
2. Paralip.
36.

Ierem. 8.

Ierem. 3.

Domin. 3.
post Pent.
tex. 4.

Visitatio
contem-
pta, gra-
uissimum
peccatū.

Exempla.
Ioan. 13.
& 19.

Jerem. 13.

Simile.

Osee 4.

Ezec. 13.

et visitationis sue contēptu magis conqueritur, magis of-
fenditur Deus, quā de ipso peccato. Quum Petrus ter Chri-
stum negaret, quod erat maximū peccatū; facile Christus
eum respexit, & lachrymari pepercit. Sed cum idē Petrus
iussus a Domino pedes porrigere ad lauandum, id recusaret;
dicens: [Non lauabis mihi pedes in eternū] (quod erat spe-
cialē Christi gratiā & fauorē pertinaciter reicere) Christus
ei asperē respondit: [Nisi lauerō te, non habebis partem me-
cum.] Grauius Deū offendit neglecta eius visitatio, siue per
doctrinam eorum quos mittit, siue per inspirationes bonas,
siue per aliorum exēpla, quae ante oculos peccatoris propo-
nit, ut illis edoctus caueat, quā quodcunque simplex pecca-
tū. Dicit Deus per Ieremiā: [Vidit prauaricatrix soror eius
Iuda, quia p. eo, quod mechata est auerfatrix Israel, dimi-
sissem eā, & dedissem ei libellū repudiū, & nō timuit praua-
ricatrix soror eius Iuda, sed abiit & fornicata est etiā & ip-
sa, & facilitate fornicationis suae contaminauit terrā, & me-
chata est cum lapide & ligno. Et in omnib. his non est reuer-
sa ad me prauaricatrix soror eius Iuda.] Hoc est ergo quod
grauissimē Deus per Prophetā arguit, noluisse Iudā exēplo
alterius sibi cauere, & hanc Dei visitationē in sororis suae pe-
na, quasi in proximi parietis incendio, cognoscere. Sicut. nō
nos monemur, quū proximi domus ardet: sic nos visitamur
à Deo, quū proximi ab eo puniuntur. Ex hac consideratione
sic domū Iuda alloquitur Oseas: *Populus non intelligēs vapu-
labit. Si fornicaris tu Israel, saltem non delinquat Iuda. Quā-*
quum progressū temporis factum postea fuisset, & in ca-
ptiuitate filiorum Israel, uisitacionē suam domus Iuda co-
gnoscere noluit, sed eadem scelera, eisdem idololatrias
perpetrare, vide quib. verbis Ezechiel Propheta sub figura
duarum sororum Oollae & Oolibae, quarum illa Samaritanā
& decē tribus Israel, haec Ierusalem & domum Iuda signi-
ficat, grauissimam Dei indignationē exprimat. [Fornicata
est sup. me Oolla, & insaniuit in amatores suos, & c. Propte-
rea tradidi eos in manus amatorū suorum, in manus filiorū
Assur, & c. Quod quum uidisset soror eius Ooliba, plus quā
illa insaniuit libidine, & fornicationē suam super fornicā-
tionē sororis suae ad filios Assyriorū pbuit impudēter, & c.]
Vnde mox infert Propheta: [Propterea Ooliba, haec dicit

Domi-

Dominus Deus: [Ecce ego suscitabo aduersus te oēs amato-
res tuos, de quibus satiata est anima tua.] Et paulō post: [In-
via fororis tuae ambulasti, & dabo calicē eius in manu tua.
Calicē sororis tuae bibes profundū & latum. Eris in derisum,
& in sublationē quae est capacissima. Ebrietate & dolo
te repleberis; calice meroris & tristitie, calice sororis tuae Sa-
maria, & bibes illū, & epotabis vsq; ad feces, & fragmenta
eius deuorabis; ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum;
ait Dominus Deus. Grauiissimis & significatissimis uerbis
indignationē Dei exponit Propheta in hoc genere peccati,
quā post tā illustre Dei visitationē cōmittit. *Hac autē omnia*
in figura cōtingebāt: illis scripta sunt uerō ad correptionē no-
strā. Dei visitationē non cognoscere, est iram Dei nō prouo-
care tantū, ut omnia solent peccata, nec accersere tantū, ut
grauiora peccata, sed prorsus cumulatē aduersum seipsum
suscitare, & ut Apostolus loquitur, thesaurizare. Tu (ingr.)
secundū duritiā cor & impoenitens cor tuum, thesaurizas tibi
irā in die ire. In hoc autē maximē apparet durū & impoe-
nitēs cor, q. Dei uisitaciones non agnoscit, quod Dei pa-
tientia, benignitate, doctrina, inspiratione, castigatione, si-
ue in se, siue in aliis, ad terrorē abutitur, ea omnia contem-
nens aut negligēs: An nescis, quia patientia Dei, & benigni-
tas ad poenitentia te adducit? i. idcirco tibi concessa est, ut
ad poenitentia te adduceret? Hac igitur uisitacione abuti,
Deū acerbissimē offendit, & eius irā thesaurizat. De quo
iterū sic Ierem. Nunquid seruus est Israel aut uernaculus?
Quare ergo factus est in pradam? Vide autē in qualem prādā
datus est. Super eū rugierunt leones, & dederunt uocem suā:
i. potētissimi Principes alienigenae, Assyrii, Idumaei, Aegy-
puij, cōminati sunt ei, & exprobrarunt, nec hoc tantū, uerū
et posuerunt terrā eius in solitudinē: ciuitatis eius exusta
sunt: & nō est qui habitet in eis. Filij quoq; Mēpheos & Ta-
phneos, hoc est Aegyptij, constuprauerūt te vsq; ad verticē,
hoc est, summa ignominia & contumeliis affecerunt. Sed
quare hoc totū? dequitur: Nunquid nō istud factum est tibi,
quia dereliquisti Dominū Deum tuū, eo tempore quo duce-
bat te per uia? Hoc est, eo tempore, quo te specialiter visita-
bat per suos Prophetas, quos ad te misit, per ingentia bene-
ficia quae tibi cōtulit, p. admirabilia opera, quibus te ab ho-
subus

1. Cor. 11.

Iram Dei
thesauri-
zare.

Rom. 12.

Ierem. 2.

Rom. 2.

ribus tuis liberauit? Non dicit Propheta simpliciter: *quia dereliquisti*, sed addit *eo tempore*, & cæc. ut intelligas, hoc potissimum esse, unde Dei iram thesaurizamus, quod non cognoscimus tempus uisitationis nostræ. Medicum non offendit morbus: sed morbi medicina neglecta, reclusa, reiecta, magnopere offendit. Sic Deus, *qui dissimulat peccata hominum*, nunquam dissimulat duritiem cordis, &

Simile.

Sap. 11.

Eccli. 38.

neglectas uisitationes, quæ sunt medicinæ eius. Sic sæpe non ipse morbus, sed morbi neglecta curatio corpus interficit. Dicit Scriptura. *Honora medicum propter necessitatem: etenim Deus creauit illum*. Si propter necessitates corporeas honorandus, idest, non contemnendus, diligenter auscultandus est medicus corporis, eiusque uisitationis præscripta exactè seruanda; quanto infinites magis Dei uisitationes, propter animæ necessitatem exactissimè seruari debent. Sanctus Iob à Deo castigatus, sensit & cognouit hanc Dei uisitationē ad animæ suæ salutē, dicens: *Visitatio tua custodiuit spiritum meum*. Custodiuit, quia custos virtutum est humilitas, quam illa castigatio mirabiliter auxit.

Exemplū.
Iob 10.Hom. 39.
in Euang.

Prauam mentem (ait S. Gregorius) [omnipotens Deus multis modis uisitare consuevit. Nam assidue hanc uisitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo. Sed quia uisitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ societate colligatur, sicut scriptum est: Cum uadis cum aduersario tuo ad Principem in uia, da operam liberari ab illo:] vel, ut nos legimus, [Esto cōsenties aduersario tuo in uia, ne forte trahat te ad iudicē, &c. Aduersarius quippe noster in uia est sermo Dei, cōtrarius nostris carnalibus desideriis in pñi uita.] Hæc ille. Omnis ergo uerbi Dei pñdicatio, est Dei circa nos uisitatio. Nec multo aliter de uaria Dei uisitatione Diuus Bernardus: *Quatuor* (inquit) *modis uisitat nos Deus: Exhibitione pñcepti, Asperitate flagelli, Nouitate miraculi, Inspiratione subtili*. Harū quatuor prima & postrema omnibus cōes sunt; secunda eorū est, quos Deus magis amata

In Senten
tiis.Domin. 3.
Aduent.
tex. 3.

tertia quos maximè diligit. Secundam Dei uisitationem supra in alia Dominica obiter explicuimus, de prima quoque & postrema, iā aliquoties diximus, quū Dei uocationes, &

grā:

gratias multiplices circa salutem nostram tractaremus. De postrema quæ omnium est maximè communis, sed raro à plerisque aduertitur, sic D. Bernardus: *Qui cor suum tradit ad uigilandum diluculo, ad Dominū qui fecit illū, & in cōspectu altissimi deprecatur; qui votis omnibus studet parare uias Domini, rectas facere semitas Dei sui* (quod quale sit, & quō fieri ab unoquoque debeat, in alia Dñica explicatum est) *ut possit cum Propheta dicere. Oculi mei semper ad Dominum; Prouidebā Dominū in conspectu meo semper hic benedictionē accipiet à Domino, & misericordiā à Deo salutari suo. Visitabitur profecto frequenter, nec unquā ignorabit tēpus uisitationis suæ, quantūlibet is, qui in spiritu uisitat, clādestinus ueniat et furtiuus, ut pote uerecūdus amator*. Hęc ille. Sed & alibi qualis sit hæc Dei uisitatio, & quō in nobis fiat, per suam experiētiā docet uir sanctus. *Queris inquit (cū sint oīno inuestigabiles uia Dei, unde cognoscā aduenisse Spiritū eius? Viuis & efficax est, moxq; ut intus pergefecit dormitantem aīam meā, mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meū; qm̄ durū lapideūq; erat, & malè sanū. Cœpit quoq; euellere & destruere, ædificare, & plātare, rigare arida, tenebrosa illuminare, clausa referare, frigida inflāmāre, nec nō & mittere praua in directā, & aspera in uias planas) quod quō Deus faciat in nobis, in alia Dominica dictū est* (ita ut benediceret anima mea Dño, & omnia q̄ intra me sunt, nomini sancto eius.) *Et paulo post: (Ex motu cordis intellexi præsentia eius; & ex fuga uiciorum, carnaliūq; cōpressionē affectuū, aduerti potentia virtutis eius, & ex discussione siue redargutione occultorū meorū admiratus sum profunditatē sapiētiæ eius: & ex quātulacūq; emendatione morū meorū, expertus sum bonitatē mansuetudinis eius; & ex renouatione spiritus mei percepi utcūq; speciē decoris eius; & ex contuitu horum omnium simul, expaui multitudinē magnitudinis eius.)* Hęc ille uir sanctus de uisitatione Dei efficaci, ideoq; magis perceptibili. Est tamen & frequens admodū Dei uisitatio, ubi tales effectus nō subsequuntur, uitio nostro. Nā ut idē ignis ligna arida facilliter, humida difficillimè, adurit: & ut idē sol ceram liquefacit, lutum indurat, & ut eadē pluuia terrā penetrat & emollit, arenā penetrat quidē, sed nō emol-

Domin. 2.
post Pent.
tex. 2. & 7.
Ser. 57. in
Cant.
Domin. 3.
Aduent.
tex. 4. & 4.
Aduent.
tex. 4.
Serm. 74.
in Cant.Domin. 4.
Aduent.
tex. 7.

Similia.

Pars Aethiialis.

Q lit:

Exempl.

Hebr. 6.

Dom. in-
fra oct. na-
tiu. Dom.
tex. 2. Do-
mi. 5. post
Epiphan.
tex. 2. Do-
mi. 4. Sep-
tex. 1. Do-
mi. 3. Se-
xages. tex.
5. Domin.
4. post Pa-
sch. tex. 3.
Domin. 2.
post Pen-
tec. tex. 7.
Domin. 7.
post Pent.
tex. 3.
Tēplorū
prophana-
tio.

lit : saxum uero nec penetrat, nec emollit: sic omnino eadē Dei visitatio in quibusdam est efficacissima, ut duos emol-
liat, frigidos accendat, aridos humectet; ab alijs nec cogno-
scitur quidem nec aduertitur, propter duritiem cordis, aut
nimium abundantes cupiditatum humores. Vnius lonzē
predicatio Ninivitas conuertit, tot Prophetarum ac demū
Christi ipsius prædicationes, exempla, miracula Iudæos cō-
uerrere non potuerūt propter duritiē cordis ipsorum. Huc
pertinet quod Apostolus dixit: *Terra sapē uenientē super se
bibens imbrem, proferēs autem spinas ac tribulos, reproba est
et maledictio proxima, cuius consummatio in combustione.*
Imbrem bibere, est a Dei gratia, siue per diuini uerbi præ-
dicationem, siue per occultas inspirationes uisitari. Qui sic
edoctus diligenter, nihil nisi peccatorum spinas proferit, tri-
bus modis a Deo puniunt. 1. *Reprobis* declaratur, id est, a fa-
cie Dei eiectus, & quem Deus amplius uisitare non uult.
2. *Maledictio proxima*, id est, illam sententiam tremendi Iu-
dicis certō expectabit, *Ite maledicti*. 3. Finis est ignis eter-
nus. Nihil acerbius cōminari, nihil efficacius dicere Apo-
stolus potuit. Ad hunc locum pertinent, & huc referri pos-
sunt quæcunque de duro corde, de consuetudine peccandi
de abusu gratiæ Dei, de uocatione cuiusque studiosē cōser-
uanda, de admirabili Dei innox amore, & Christi gratia,
de excolenda uinea Domini, de bonis fructibus arboris bo-
næ, in varijs * Dominicis iam tractata sunt. Tot enim mo-
dis Dei visitationes ignorari, negligi, & contemni solent.

5. *Ingressus in templum, cepit eijcere uendentes in
illo, & ementes.*

Locus moralis contra uariam templorum prophanatio-
nem. Christus Dominus in hac eiectioe uendendi
& emendi ē templo, duobus modis eisdem illustribus
ostendit, quantopere templorum, quæ orationi & cultui di-
uino cōsecrata sunt prophanatio ei displiceat. Primum in-
signi quodam miraculo. Maximum. n. miraculum erat,
Christum hominem inermē sine satellitio, sine autoritate
ulla humana, in conspectu sacerdotū & scribarū, quib. ma-
xime exosus fuerat, qui eum iam ad mortem cōquisierāt.
quorum utilitati & lucro uendentes illi & emētes in tēplo
subser-

subseruiebant; homines quoque ipsos lucri sui auidos, &
ut apparet, satis multos, & qui honestum aliquem suæ ne-
gociationis prætextum habebant (quæ enim illic uideban-
tur, ad sacrificiorum usum erant, & ut ad manum essent, tā
ciuibus quam aduenis, qui sacrificij desiderio tenebantur;
idque iuxta legem Moysis) eos tamen sine tumultu, sine
strepitu, sine ulla contradictione, eijcere de templo potui-
se. Sola enim hac in re autoritate planē diuina utebatur,
qua omnium corda sic percussit, ut resistere nec auderent,
nec possent. Deinde eo hic doctrinæ modo usus est, quo
nusquam aliās. Non enim sola reprehensione, sed ut qua-
dam & executione externa, eijciendo de templo; & alia
quidem uice, *facto ex funiculis flagello percutiendo*, nunc ue-
rō, ut Matthæus scribit, *mensas nummulariorum subuertēdo*,
usus fuit. Quum enim contra omnia alia peccata sola
doctrinam uel ut plurimum aciem aliquam repre-
hensionem, cum humilitate tamen & mansuetudine sem-
per coniunctam, adhibuerit; hoc uno in loco & peccato
etiam disciplinam externam, & castigationem, atque præ-
sentem correctionem adhibere uoluit. His ergo duo-
bus modis docere & inculcare uoluit; quantum esset sco-
lus, templa Dei prophanare, quantopere ei charus esset
templorum honor, qui certē totus ad Dei honorem redun-
dat, ut & templorum prophanatio ad Dei contumeliam.
Quare in hoc facto merito recordati sunt discipuli eius,
quod scriptum erat: *Zelus domus tuæ comedit me*. Verē e-
nim qui zelo domus Dei tanguntur, qui diuini honoris cu-
ra afficiuntur, ab omni templorum prophanatione, tan-
quam a scelere maximo abhorrent. Piorum uox illa est: *Di-
lexi decorem domus tuæ, & locū habitationis gloriæ tuæ*. Im-
piorum proprium est, templa non prophanare modo, sed
& spoliare. Exempla in Scripturis habes Nicanoris, Antio-
chi, Balthasaris regis Babylonix, eorumque exitus hor-
rendos. Sed & Heliodori audacia templum spoliaturi, eui-
denti miraculo punita est. Quodd si templum illud uetus,
in quo præter orationis usum; carnalia vel umbratica
erant omnia, tanto in honore haberi Deus uoluit; si ubi
Deus Moyfi primum apparuit, terram sanctam uocauit
Deus, & non nisi disalceatū accedere Moysem permi-

Ioan. 2.
Matt. 21.

Psal. 68.

Psal. 25.

Exempla.

1. Mach. 9

2. Macha.

15.

Daniel 5.

2. Mach. 3

Exod. 5.

- Gen. 28. sit, si ubi Deus Iacob apparuit, terribilem locum Iacob uocauit, omni uidelicet reuerentia dignum; si sacerdoti Aaron & filijs eius præcipiebat, Dominus, ne illotis manibus & pedibus sanctuarium Domini ingrederetur; si nihil immundum absque uaria purificatione uetus illud templum ingredi potuit; si *usc vas per templum illud trāsferri uoluit* Christus; hoc est, nec in minimo prophano opere uiolari permisit: manifestum est, quantum hodie piaculum sit, templum Christianorum uiolare aut prophanare. Nam ut *altare habemus, de quo edere potestatem non habent, qui tabernaculo deseruiunt*: sic Ecclesias Dei & templa habemus, in quibus orare non licet, qui uel Iudæi, uel ethnici, uel hæretici & excommunicati sunt. Et quemadmodum *nouum testamentum in melioribus repromissionibus sanctum est*, nouique testamenti sacrificium tanto est ueteribus, quibus omnibus hoc unum successit, præstantius & excellentius, quanto umbram ueritas, figuram res, manna Christus excellit: sic sunt templa nostra illo ueteri magis honoranda. Si acriter est puniendus, qui fontem, unde tota ciuitas aqua potandam haurit, ueneno inficeret, non secus acerrima pena dignus erit, qui templa Christianorum uiolat, ex quibus tanquam ex perenni fonte omnium gratiarum aquas fideles hauriunt. In illis enim sacramenta salutis, uerbum prædicationis, orationes publicæ, sacrificia, Christus ipse, fidelibus administrantur. Contra Donatistas, qui altaria subuertebant, eleganter Optatus ait: *Cur concidistis precibus utam, & ne ad Deum supplicatio de more solito ascensum haberet, impia manu quodammodo scalas subducere laborastis?* Christus qui templi prophanatores flagellis caderet, manifestè ostendit, tales homines seruire genus esse, & flagris dignos, nec iam filiorum Dei, sed seruorum & mancipiorum diaboli loco habendos esse. Hinc Deus apud Prophetam cum magna indignatione dicit: *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa*; quasi diceret: Nō est dilectus meus; impossibile est ut sit dilectus meus, aut filius meus, qui in ipsa domo mea, meo nomini & cultui consecrata facit scelera multa. Est exaggeratio grauis. Malum est etiam ab inimico iniurias pati; peius ab amico. Durum est obiter in uia ab amico alapam accepisse: durius est, si in domum

in domum tuam ueniat, ut ibi te percutiat. Graue est, quod in domo tua te percutit: sed grauius, si sæpe, & multum id facit. Totum hoc dicit propheta, quia dilectus Dei populus, in ipsa Domo Dei, fecit scelera multa. Tantumdem de omnibus malis Christianis dicendum, qui in Ecclesia Dei faciunt insolentias multas. Quod Mahumetanus, aut Paganus Deum offendat, mirum non est. Quod quilibet Christianus, uel in foro Deum inhonoret, turpe, & miserandum est. At in propriam Dei domum, in templum eius cultui consecratum, non modò quemlibet Christianum, sed & ipsos Dei sacerdotes, amicos, & notos, & honoratos ministros sic uenire, ut ibi Christum percutiant, offendant, inhonorent, hoc maximè miserandum, & summum scelus est. Merito Afluerus rex contra Aman exclamauit: *Etiā reginam uult opprimere, me præsentem in domo mea*. Appositè S. Chrysost. *Stat sacerdos Dei, orationem offerens cunctorum. Tu autem rides, nihil timens? Non contremiscis? non colligis teipsum? Et in aulam quidem regiam intraturus, et habitu, & oculis, & incessu, & in cunctis alijs componis, & ornas te metipsum. Huc autem ingressurus, ubi est aula regis, & talis qualis celestis est, rides? garris, ambulas, negotiaris, & quiduis potius agis, quam ad quod uenire debebas? Vide obsecro. Dicit Christus de seipso: *Filius hominis non uenit ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum*. Non uenit ut puniret, ut castigaret, ut iudicaret. Et tamē in hoc uno templi eius abusu, & prophanatione, quasi solitè masetudinis, & aduentus sui oblitus, iudicium exercet, flagello percutit, mensas subuertit, æs effundit, templo eiecit, idq; manu propria, & per seipsum. Si Rex à curia in hac urbem ueniret, & suis proprijs manibus delictum aliquod puniret, argumentum esset, quod illud delictum maximè detestaretur. Venit Christus de cælo, ut suis proprijs manibus templi sui prophanationem, & insolentias in loco sacro puniret. Peccauit Adam, & misit Angelum, qui eum à paradiso eieceret. Peccauerunt pessimi Sodomitæ, & Gomorræi: misit Angelos, & pluit in eos ignem de cælo. Peccauit totus mundus libidini, & uoluptati immersus: pluit aquas de cælo, & diluuiio perdidit. Peccauit Dauid numerando populum, & misit Angelum, qui peste percuteret. Peccauerunt fenes in*

Exemplū.
Hester. 7.
Hom. 15.
Epist. ad
Hebr.

Ioan. 3.

Simile.
Philip.
Dioz. Fer.
6. post Do
min. 11j.
Quadrag.
Gen. 3. 19.
& 7.
1. Reg. 14.

Dan. 13.

Simile.

Ioan. 5.

Simile.

Dissimile.

Susannam: misit Deus Daniele puerum, qui iudicium faceret. Solum hoc peccatum suis proprijs manibus punit. Nec Angelos, nec ignem, nec aquas, nec Prophetas mittit, sed ipsemet de eo iudicium sumit. Quum singularum scelerum viribus certa sint publicæ iustitiæ loca, & in quibusdam locis certa tantum eius tempora, & uel menstrua, uel trimestria, uel semestria iudicia; si singulare aliquod scelus, insignis proditio, aut immane flagitium perpetratur, anteuertit Princeps, uel magistratus iudicij tempus, locum quoque mutat, & uel in ipso foro, uel perpetrati criminis loco, nouis patibulis erectis, publicum supplicium sumit, & iudicium exercet: estque hoc totum argumentum alicuius nefarii sceleris: sit ad maiorem terrorem: docet Principem, uel magistratum grauissimè offensum, aut certe Rempublicam, maximè, & notabiliter læsam fuisse. Idem in hoc Christi factio considera. Anteuertit iudicium extremum, in quo omne iudicium dedit Pater Filio, & ubi sedebit Iudex uiuorum, & mortuorum. Mutat locum, & in ipso perpetræ insolentiæ loco iudicium exercet. Fecit hoc totum ad maiorem huius sceleris detestationem, ad terrorem, & correctionem nostram: ut ostenderet Dei honorem grauissimè in hoc peccato uiolari, totamque Rempublicam Christianam, totam fidelium cõmunitatem grauiter lædi. Nam ut omne peccatum cum scādalo coniunctum, hoc ipso uehementer aggravatur, sic maximè templi prophanatio propter piorum offensionem grauius fit crimen. Sicut ille grauius comites suos lædit, qui non solum ipse errat in uia, aut hæret in uia, aut studio impingit, & lasciuir in uia, uerumetiam alios in deuiam abducit, alios iniecta manu sistit, alios protrudit, & dei jcit, ne progredi possint, ceptumque iter perficere: sic qui insolentius in templo se gerunt, quod omnes fideles conueniunt, grauissimè in fratres suos peccant, quia non solum ipsi id totum prætermittunt, propter quod ad templum ueniunt, sed suo etiam pessimo exemplo, risu, cachinnis, fabulis, deambulationibus, aliorum orationes impediunt, perturbant, abrumpunt. Sicut uir prudens, ac iustus discrimen esse nouit inter loca, & tempora, & tempus esse loquendi, tempus tacendi, tempus mittendi lapides, tempus colligendi illos, tempus plantandi, tempus metendi: sic ab altera parte stultus,

Simile.

Hom. 36.
in 1. ad Corinth.

tus, & impius, nec temporum, nec locorum rationem habet; id agit in templo, quod domi suæ, quod in foro, quod in popina. Sicut sus ibi ponit pedem, ubi ponit os, & non est illi discrimen inter cibum, & lutum, inter comedendum, & palpandum: sic impius, & prophanus ibi loquitur cani suo, ubi Deo; & non est illi discrimen inter cœlestia, & terrestria, inter diuina, & domestica. Appositè, & sapienter sanctus Chrysostomus. *Apud primos Christianos ipsa domus ecclesiæ erant, nunc uerè ecclesiæ domus sit; imò domo qualibet prophanam magis. Nam in domo quidē ordo seruari solet. Hæc thronus occupat, omni cū uenustate famula tacitè sedentes texunt: familiarium quisque, quod imperatum est, in manibus habet. Hic uerò magnus tumultus, magna confusio, nihilque à caupona differunt nostræ: tanta turba, tantus risus quāuis in balneis, quantus in foro, clamantibus omnibus, tumultuantibus omnibus: atque hæc quidem in urbe nostra solum. Nam alibi ne amicū quidem, in quem post longum tempus incidisti, cōpellere licet, sed foris ista sunt, & rectè quidem. Neque enim constraia, aut unguentaria taberna ecclesiæ est, aut officina forensis, sed locus Angelorum, locus Archangelorum, regia Dei, cœlum ipsum. Hæc ille. Et paulò post ibidem: *Quid domos ad nugandum non habetis? Ecclesiā Dei contemnitis? Si quis est, qui modestus, qui tacitus esse uelit, corrūpitur? Atqui iucundum colloqui cum familiari. Eslo sanè, Non uero. Sed domi, sed foris, sed in balneis fiat. Ecclesiā enim non discipuli, sed discendi locus est. Nunc autem foro nil differt, & si non sit temerariū dictū, fortè nec scena ipsa: adeo prostituta scortis petulantibus, quæ huc mulieres congregantur, sese omunt, & ornant, & sine dubio non paucos hic sollicitant homines intemperantes. Si quis corrūpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. Emere quid, aut mercari lubet? magis idonea ecclesiā est, quam forum. Sæpius enim de his rebus hic, quā in officinis loquuntur. Dicere mala, audire mala uis? etiam hoc frequentius hic, quā foris. Omnia denique hic facilius, quā ecclesiā deprehendas. Hæc rursum ille. Videat hic prudens concionator, an tantus sit domus Dei abusus, tanta prophanatio (qualem alicubi esse non ignoramus) ut hæc oportūne depromere ualeat. Alioqui peccatum magis docebit, quam emundabit. Certè sur-**

1. Reg. 5.
Exemplū.

Exemplū.

De prouidentia Dei,
lib. 3.

gent Philisthai, & cōtemptum nostrum circa Dei domum condemnabunt. Sic enim de illis sacra Scriptura commemorat: [Tulerunt Philisthij Arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. Cumq; surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante Arcam Domini. Et tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. Rursumq; mane die altera confurgentes, inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram Arca Domini. Caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes, qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto usq; in hodiernum diem.] Hæc sacra historia duo nos docet. Primum nihil esse commune rebus sacris uero Deo consecratis, cum templis idolorum, & nullum esse posse Deo cum Belial commercium. Secundo, quanta religione templa, & idola sua infideles Philisthai coluerint, adeo ut nec limen tãgere uoluerint, in quo Deo suo iniuriam factam existimabant. Nos autem non solum ab alijs factam templo Dei iniuriam non uindicamus, nec exhorrescimus, uerum etiam ipsi iniuriam facimus, & domus Dei limina impudẽter calcamus. Inter alia peccata, & flagitia populi Africani, propter quæ horrenda, illa Vandalorum persecutio Ecclesiam Catholicam Africanam acerrimẽ diuexauit, hoc in primis commemorat Saluianus Massiliensis Episcopus, ea scelera describens, quæ tantam persecutionis rabiem commeruerant: Ecclesias, uel potius templa, atque altaria Dei minori in reuerentia quidam habent, quam cuiuslibet minimi, ac municipalis iudicij domum. Siquidem intra ianuas non modò illustrium portarum, sed etiam præsedium, aut præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos, aut iudex uocauerit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprii dignitas introire permiserit: ita ut si quisquam introgressus insolenter fuerit, aut cedatur, aut propellatur, aut aliqua uerecundia, atque existimationis suæ labe mulsetur. In templa autem, uel potius in altaria, atque sacraria Dei, passim omnes sordidi, ac flagitiosi, sine ulla penitus reuerentia sacri honoris irrumpunt:

rum: non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiusdem officij est, indulgentiam poscere, & iracundiam prouocare. Hæc ille. Sanẽ in veteri Ecclesia hæc saluberrima disciplina viguit, ut pro foribus templorum Ostiarij ad hoc initiati excubarent, qui ex sacerdotis præscripto, indignos arcerent; ne uia templo Dei ex ipsorum consortio macula inferretur, ne uia illi ingredi sinerentur, qui illud prophanaturi uerisimiliter viderentur. Templi honor quam Deo sit charus, ostendit eius vindicta circa earum rerum abusum & prophanationem, quæ ad templum pertinent, ut uasorum atque ornamentorum sacrorum, uel contumelia, uel direptio. Iulianus senior Iuliani apostatæ auunculus, quum uasa sacra ex ecclesia Antiochena Syriæ abripuisset; proiectis illis in terrã, cepit petulanter post multas in Christum cōtumelias, super ipsa uasa sedere. At illico post, membrum genitale, & meatu illi quos natura ad necessitatem circa illud dedit, ei contabescunt, & carnes adiunctæ putrescunt, atq; in uermes conuertuntur: quo tandẽ morbo, medicorũ omnium operis frustra tentatis, interijt. Felix, thesauri regij sub Iuliano quæstor, sacrorũ uasorum magnificentia conspicatus: Ecce, inquit, quàm sumptuosis uasis Mariæ filio ministratur. Qui repentẽ flagello cælitus impacto oppressus, sanguinem dies noctesq; ex ore fudit; quo uniuerso exhausto statim extinctus est, idq; antequam aulae regie limen transenderet, ait Chrysostomus, hanc quoq; historiã cōmemorans: In historia tripartita scribitur de quodam Thymelico saltatore, qui uestem sacram, in conferendo baptismo ab Episcopo gestari solitã (quam Cyrillus Hierosolymorum Episcopus famis grauissimæ tempore cum alijs ecclesiæ ornamentis diuendiderat) à se emptam, in scena theatri personatus gestabat; subitoq; in theatro diuinitus percussus, quia in religionis cōtumeliam gestauerat, interijt. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Qui diuini honoris zelũ habent, ut Christus sui Patris habuit, dicẽs: Nolite facere domũ Patris mei domũ negotiationis, nec hæc exempla mirabũtur, sed Dei potius in tã multis hodie sacrilegijs patientiam, nec tam teme

Veteris
Ecclesiæ
disciplina.Vindicta
Dei circa
prophana
tores rerũ
sacrarum.
Sozom.
lib. 5. c. 7.Theodo.
li. 3. c. 11.
& 12.In lib. cõtra
Gentiles
tom. 5.
lib. 5. c. 37

Ioan. 2.

temerè Dei templum vel suis insolètijs violabunt, vel ab alijs violari sinent.

Orandum
in tēplis.

Dom. in-
fra octa.
Nat. Do-
mi. tex. 5.
Domin. 3.
post Epi-
pha. tex. 2.
Domin. 5.
post Pasc.
tex. 1.
Similia.

Num. 35.
Typus.

6. Domus mea, domus orationis uocabitur.

Locus moralis de Orationis studio, in templis Deo cōsecratis potissimum frequentando. Orationes & preces ad Deum factas plus in templo valere quam extra templum, Deoque gratiores esse, in altero Promptuario contra hereticos ex tribus causis ostendimus: simulque hunc esse templorum vsum maximè proprium, ut Deus illic per pias preces inuocetur, declarauimus. De ipsius Orationis assidue, vtilitate, conditionibus requisitis, totaque efficacia admirabili, iam in alijs Dominicis latè diximus. Hic tamen loco proprio pauca addemus, prout Deus dabit. Vult Deus domum suam, templum suum (in quo quomodo & quatenus Deus habitat, vel non habitat, in altero Promptuario explicatum est) non domum auxilij, non domum scientiæ, non disciplinæ, non iustitiæ, non misericordiæ, non denique domum Dei, sed domum Orationis uocari, ut doceat hunc esse potissimum, & maximè principalem templorum vsum, in illis assidue Deū orare. Qui igitur in templo non orat, perinde est ac si in conuiuio non edat, in schola non discat, in praelio non pugnet, in itinere non ambulet, in lecto non dormiat. Si domus Dei domus Orationis est, profectò qui hanc domum frequentant, maximè qui in ea ministrant, magni debet esse oratores, non potatores, venatores, negotiatores, &c. Est templum Dei velut pharmacopolium, vnde contra omnia mala, tam corporis quam animi, remedia petantur & impetrentur. Est quasi inter medios hostes, & hostium gladios inexpugnabile asylum: quò qui se recipit, & officium facit, lædi non potest. Est cella vinaria, imò penu ditissimam Dei, vbi omnia sua bona Deus tibi reponit, sed instrumentum quo hauries, Oratio est. Sicut vetus populus habebat multas ciuitates refugij, easque ita per totam terram promissionis dispositas, ut ubicumque quis proximum casu læsisset, ante solis occasum eò se recipere potuisset; etsi unicum tantum templum, in quo publicè orare & sacrificare licuit: ita nobis frequentia Deus concessit

cessit Orationis loca, ad quæ semper confugiamus, ut iniurias, quas uel proximo inferimus, vel patimur, celeriter expiemus, dicentes; *Dimitte nobis sicut & nos dimittimus.* ut nunquam in pectoribus nostris desit charitas, radix bonorum omnium. Si fugabatur diabolus, quum Dauid ciuitatem percutiebat; quanto acius fugabitur, quam in templo laudes diuinæ cantantur? quum uotis communibus quasi vi facta, diuina virtus imploratur? De hoc Orationis loco prædixit Ioel: *Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini dicentes: Parce Domine, parce populo tuo; & ne des hereditatem tuam in opprobrium.* Nō personas tantū quæ orare debent, nec uerba tantū quibus utentur, nec populi tantum conuentum (ut in præcedentibus) sed locum quoque Orationis designat, in templi quasi medioculio; docere volens, eo demum loco maiorem vim Orationes habituras. Videndum ergo cuique cur in Ecclesiam ueniat, & quid acturus ad templum accedat. *Seminans* (ait S. Chrysostomus) *nō propter hoc seminat ut tantū seminet, sed ut metat: quod nisi fieret, etiam damnum seminis pateret.* Mercator non propter hoc nauigat, ut tantū nauiget, sed ut peregrinatione maiore faciat rē; sine quo dānosus erit nauigatio. Sic nos in Ecclesiam conuenimus, nō propter hoc solum ut illic inmoremur, sed ut aliquod magnum lucrati, & spirituale lucrum discamus. Sanctus ille senex Simeon, *uenit spiritu in templum, & ibi Christum inuenit, inuentū in vltis complexus est, complectendo confessus est; conficiens sic gauisus est, ut cuperet statim dissolui, & esse cū Deo.* Qui uenit in templum spiritu, non carne; affectu spirituali, non carnali, Christum inueniet; *quia omnis, qui querit, inueniet.* Nec ad templum modò Orationis cā accedere, sed orationis finē in eo expectare, veteres Christiani pie ac religiosè solebant: ad quod suos, segnius id præstare incipientes, sic hortatur Chrysostomus: *Medicamentum si tibi adhibeat ur, nec te purget, nonne altera die rursum id ipsum adhibes? Sic quispiam incisor arborum, dō homo, uelut querentem incidere, accipit asiam, deinde radicē incidit. Quod si uno ista arbor nō cecidit, nonne & alterū istū adit non quartum, non quintum, non sextum, non decimum? Itidē tu facito. Ingressus es Ecclesiam, dō homo dignatus es Christi*

2. Reg. 16

Ioel. 2.

Homil. 5.
ad pop.
Antioch.
Similia.

Luc. 2.

Matth. 7.

In Homil.
de non cō
temnenda
Ecclesia
Dei.

consortio. Ne exeas nisi dimittere. Nam si ante missionem exieris (id est, antequam dicatur: Ite missa est) perinde ac fugitiuus repesceris. Totum diem in his, quæ ad corpus spectant insumis, & duas horas spiritualibus non vacas. Ad theatrum saepe adis, neque inde discedis, donec dimittaris (donec dicatur. Valet & plaudite) & in Ecclesiam ingresses, priusquam diuina mysteria peragantur, abis. Hac de cæ in uetustissimis Conciliis, Agatheusi & Aurelianensi primo cautum est, ut ante benedictionem à sacerdote acceptam, quæ sub finem dari solet, populus è templo non discedat. Aded proprium & peculiarem Orationis locum templum esse, maiores nostri crediderunt.

EVANGELIUM DOMINICAE X.
POST PENTECOSTEN.

Lucæ 18.

Dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus Phariseus, & alter Publicanus. Phariseus stans hæc apud se orabat: Deus tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti adulteri; uelut etiã hic Publicanus: Ieiuno bis in Sabbato, decimas de omnibus, quæ possideo. Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare; sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico uobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: Quia omnis qui se exultat, humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum. Contra uanam & pestilentem sui ipsius complacentiam.

2. Et

2. Et aspernabantur cæteros. Et illud: Velut etiam hic publicanus. Contra contemptum aliorum, alteram superbæ speciem.

3. Ieiuno bis in Sabbato, decimas de omnibus, quæ possideo. Contra uanam ostentationem bonorum operum.

4. Publicanus à longè stans. Peccatori ante omnia miseriam propriam, & longam à Deo distantiam esse agnoscendam.

5. Nolebat oculos ad cælum leuare. De uerecundia peccatoris ad Deum post poenitentiam reuertentis.

6. Percutiebat pectus suum. De contritione cordis poenitenti necessaria.

7. Omnis, qui se exultat, humiliabitur. De pœna superbiæ.

8. Et qui se humiliat, exaltabitur. De certa & amplissima mercede humilitatis.

1. Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum.

Locus moralis contra uanam & pestilentem sui ipsius complacentiam. Vanum & impium est, sibi ipsi quicquid placere, in seipso quicquam gloriari, seipsum iustum, sanctum, doctum, sapientem existimare, & cõsiderare iudicare, quantumcunq; sit verè doctus. sapiens, aut certis uirtutibus præcellens. Hoc primum est quod Christus in hoc admirabili Euangelio condēnat, exemplo Pharisei proposito, qui se iustum esse pronuntiabat, & non, sicut cæteros homines, iniustum. Verus Christianus si gloriatur, in Domino gloriatur. Nō enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Nulla ratio est, ut in se quisquā gloriē. Magna & necessaria ratio est, ut in solo Deo gloriatur, quisquis gloriatur. Primū, quia quicquid homo habet, à Deo habet, nō à seipso. Quid habes, qđ non accepisti? Si autē accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tãquā ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est. Quod si uerò ne ad cogitandū quidem bonū sufficientes sumus; quāto minus ad agendū? Sine me nihil potestis facere, ait Veritas. Omne datū optimū, & omne donum perfectum desursum est à Patre luminis. In nostra

Vana sui ipsius cõplacentia.

1. Cor. 1.

1. Cor. 4.

1. Cor. 3.

Ioan. 25.

Iacob. 1.

Osae 13.
Similia.

Esaï. 10.

Ioan. 6.

Serm. 13.
in Cant.
Psal. 23.
1. Reg. 2.
Coloss. 2.
Simile.

2. Thess. 3.

Nostra q̄
aut. a Deo
sunt.
Simile,

nostra potestate, & ex nobis solum peccatū est, boni profusus nihil. *Perditio tua ex te Israel; saluatio tua ex me.* Natus per se descendit in gurgitē, sed per se ascendere nō pot. Terra spinas & tribulos per se profert, triticum & bonum granum nō, nisi exculta, & humana arte adiuta. *Nunquid ergo gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra cōtra eū à quo trahitur? At nemo uenit ad me (ait Christus) nisi Pater meus traxerit eam. Quō si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est.* Nihiligitur est, unde homo sibi complacet: quia quicquid habet, nō ex se, sed ex Deo habet, ideoque non in se, sed in Domino gloriari, videlicet illi gloriam & gratiam referre debet. De quo sic pulchrē D. Bernardus: Origo fontium & flumīnū omnium mare est, virtutum & scientiarum Dominus Iesus est. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est Rex gloriæ? Sed & iuxta Annæ canticum, ipse Dominus scientiarum est. Omnes thesauri sciētiæ & sapientiæ in eo reconditi sunt. Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, fontis illius riuuli sunt. Quod si copiæ aquarum secretis subterraneisque recursibus incessanter æquora repetunt, ut inde rursus ad visus, vsusque nostros iugi & infatigabili erumpant obsequio; cur non etiam spirituales riuī, ut arua mentium rigare non desinat, proprio fonti sine fraude & sine intermissione reddantur? Ad locum unde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad suum principium celeste profluvium, quo uberius terræ refundatur. Quomodo, inquis? Sanē ut dicit Apostolus: In omnibus gratias agentes Deo. Quicquid sapientiæ, quicquid virtutis te habere confidis, Dei sapientiæ, & Dei uirtuti Christo deputa. Hæc ille. Qui sic omnia deputat Christo, in seipso gloriari, vel sibi ipse placere non potest.

At inquires; Deum agnosco authorē: Sed interim meum est, quod mihi Deus dedit. Sanē tuum est; sed ita tuum, sicut ille tuum esse uoluit, qui dedit. Voluit autem, ut acceptis eius donis ex illis non superbires, sed potius de reſto eorum vsu sollicitus esses. Dedit tibi ut rectē utaris, non ut inde glories. Pater dat filio pulchram vestem, non ut inde superbiat, etiam si à patre datam agnoscat, sed

vt

ut ea utatur uel ad necessitatem, uel ad honestatē. Quicquid à Deo accepimus, sic accepimus, ut reddēda sit ratio utilitatis nostræ, quod in alia Dominica explicatum fuit. Ridiculi nobis uidentur pueri, qui de noua tunica, aut plumula in galero, sibi uehementer placent, & pulchelli propterea uidentur. Sed nos magis Deo & Angelis nō ridiculi modo, sed & exosi sumus, qui propter ingenij, prudentiæ, pietatis donā à Deo accepta, inflamur & extollimur, ambulantes in mirabilibus super nos. Qui ex modo accepto uino, aut etiam mediocri cereuisia inebriantur, ostendunt se debiles esse cerebri, & caput infirmū habere. Qui ex qualibet, uirtute, quolibet bono opere, aut Dei dono ostentim extolluntur, ostendit se in uera pietate ualde paruulum & debilem esse. At uerō non modō sibi placere, sed & in se ipso confidere, hoc multo & uanius est, & nequius. Sibi enim tribuit, quod Deo proprium est, & baculo nitiur scilicet. De hac necessaria humiliatione nō sibi ipsius, & confidentia non nisi in Deo ponenda, iam in alijs *Dominicis aliquoties diximus, sed & infra in alio loco huius Euangelij, plura dicemus.

Nunc id unum annotabimus, quā singularē præ ceteris omnibus peccatis uitium sit superbia, & sui ipsius complacentia. Primum, cetera uitia interdum quiescunt, nec semper, nec ubiq; sin homine apparent. Gulosus & ebrius, si domi peccant, non item foris. Libido nec semper, nec in omni loco flagrat, frigitque tandem, uel naturæ fragilitate uel uitij tædio. Ita nisi irriteretur, non molestat. At superbus in lecto, in mensa, in foro, in templo, domi forisq; in omni loco ac tempore, arrogantiæ suæ indicia profert, & actiones exercet; sicut hic Phariseus etiam in ipso templo, etiam inter orādum, superbiæ suæ notas profert. Rursum alia uitia consortio gaudent, ut libido, luxus, edacitas, auaritia. Superbia solitudinem querit, societatem non admittit, omnia sibi defert; se solum superbū in pretio haberi, omnibus anteponi uult. *Nec quemquam iam ferre potest Casarū priorem, Pompeiūq; parem.* Sic duo superba capita Romanam Rempub. perdidit, dum hic parem non sustinet, alter superiorem non tolerat. Sic noster Phariseus: *Non sum sicut ceteri hominum.*

Vult

Domin. 3.
post Pent.
Simile.

Simile.

*Domi. 3.
Aduent.
tex. 8.
Domin. 4.
Aduent.
tex. 6.

Domin. 3.
post Epi.
pha. tex. 8.
Dominic.
Passion.
tex. 5.
Domin. 4.
post Pent.
tex. 3.

1.
Superbiæ
cum alijs
uitiis con-
paratio.
2.
Lucanus
lib. 1.

§.

Vult esse homo per se. Præterea omnia alia vitia non nisi à uitijis, & à materia uitiosa generantur, fouentur, perficiuntur. Otium inuitat ad gulam, gula ad luxuriam, luxuria ad prodigalitem, prodigalitas ad rapinas & furta, furtum ad iniuriam, iniuria ad maleuolentiam: quæ omnia vel generant uicissim, uel generantur, uel fouent mutuo, uel fouentur; sed eadem omnia uirtutibus extinguuntur & corriguntur. Sola superbia ex ipsis uirtutibus nascitur, non nisi bonis insidiatur, ex pietate ortum & incrementum capit. Quemadmodum enim ignis sulphureus aqua injecta roboratur, ipsa aqua materiam ei & alimentum præbente, quæ tamen cæteros ignes solet extinguere: sic superbia, crescente uirtute, & rebus præclare gestis, magis inflammatur; illis quasi materia uititur, quæ cætera uitia solent perimere. Iam uerò cætera uitia singula singulas perdunt uirtutes: auaritia liberalitatem, libido castitatem, gula temperantiam, iracundia beneuolentiam. At una superbia omnes uirtutes perdit, omnia bona tollit, omnia præclare gesta euacuat mercede spoliatur, Deo reddit exorsa; ut in ieiunijs ac decimarum persolutione huius Pharisæi apparet. Edidisset Eleazarus præclarum facinus occiso elephante, nisi illato imperitè uulnere, ab eodem etiã fuisset interfectus. Quoties aut peccato resistimus, aut uirtutem operamur, quasi elephantem occidimus, uel uel mundum, uel diabolus, uel carnem; sed nisi à blandiente propriæ laudis memoria caueamus, ab eodem bono opere ipsimet occidimur.

2. Mach. 6
Allegoria.

§.

Deinde cætera peccata saltem cum ætate languescunt, & uinci se tandem patiuntur. Libidinem ætas extinguit, odium & maleuolentiam reintegrata amicitia absunt: auaritiā inducta liberalitas profligat: gulam & ebrietatem parsimonia sæpe necessaria, interdum spontanea reprimat. Solius superbiæ tanta est pertinacia, ut alijs uitijis omnibus profligatis, sola audeat in campo manere, uirtutibus pugnam per totam ætatem inferre. Quemadmodum enim umbra corpus, nisi undequa; corpus illustretur, ut quum in Zenith capitis sol stat, semper consequitur, uel ante, uel retrò, uel ad dexteram, uel ad sinistram: sic superbia uirtutē semper comitatur, & ex aliquo latere insidiat,

Simile.

tur, nisi quis ita luce uirtutis effulgeat, ut uitiorum tenebris nihil loci relinquat, totusque & undique cautus ab omni parte sibi prospiciat: Vide aliam non minus insignem superbiam singularitatem in Dominica 4. Aduentus.

Text. 6.

2. Et aspernabantur cæteros: Et illud: Velut etiã hic publicanus.

Locus moralis contra despectum aliorum, alteram superbiam speciem. Hic enim Pharisæus non contentus seipsum laudare, magnificare, & cæteris omnibus præferre etiã aspernatur cæteros, & despiciat præsentem publicanum, eum digito ostentans, ac dicens: *Velut etiã hic publicanus*, eum condennans ut raptorē, iniustū, adulterū. Omnia. hæc vitia à seipso remouens, ea publicano impingit. Horrenda hæc est & tetra superbiam species, quā Christus in hoc Euangelio specialiter taxare uoluit. Aman à rege Assuero, cui intumens erat, rogatus: *quid ei Rex faceret, quæ uoluerit honorare*; seipsum solum illum esse à Rege honorandum existimabat, ideoque id honoris genus Regi suggestit, quem ipsemet uehementer ambiebat: quo quum se delusum uideret, totumque in pium Mardochæum esse translatum, quem unum præ omnibus mortalibus despecterat, contemptuique habuerat, peracto honoris ministerio ex Regis mandato, *festinauit ire in domū suam lugens & opperto capite narrauitque uxori suæ, & amicis omnia, quæ euersissent sibi*: sed & eodē die iubente Rege, suspēdio interit, eidem patibulo affixus, quod Mardochæo, quē unicē despecterat, parauerat. Hic fuit impotentis proximi contemptus infamis exitus. Qui speculum latulentum inspicit, suam tetram faciem videre non potest. Sic peccator, qui alios omnes quasi nequiores se contuetur, & non nisi maculas in illis uel uidet, uel uidere se putat; ille suam ipsius feditatē nunquam poterit agnoscere. Sanctus Dauid dicebat: *Lauabo inter innocentes manus meas*. i. opera mea ad exemplum iustorum conformabo, illos inspiciam & considerabo; ut, qualia sint facta mea, cognoscam. Superbus autem non nisi sordidos considerat, quibus se præferat; uel sordes imaginatur in alijs, ut suæ excellentiæ opinionē foueat. Bonus Ge-

Contemptus aliorum.

Exemplū.
Hester.

Simile.

Psal. 25.

Superbi propriū.
Iudit. 6.

Pars Asinialis.

R.

deon

deon quum Angelus Dei diceret; Dominus tecū, virorū fortissime, piē existimans non secus cum aliis Deum esse, quā secum, respondit: *Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos hac omnia; iustus non cogitat, se aliquid præ cæteris habere. Superbus cogitat, se omnia præ cæteris obtinere. Vide superbi vocem inanissimā: Non sum sicut ceteri hominū.* Certē, ut acutē alicubi scripsit Aristot. *qui non est sicut ceteri homines, aut aliquid melius est omni homine sicut Deus; aut aliquid vilius omni homini, sicut bestia.* Eligat utrum velit homo. Superbus. Profectō Nabuchodonosor, quia cor eius sic eleuatum erat, ut cæteris omnibus terræ principibus sese anteponeret, hanc a Deo sententiam accepit: *Cor eius ab humano mutetur, & cor bestia detur ei.* Porro ad eum cæterorum despectum plurimos peruenisse, ut se deos esse sibi persuaderent, multa exempla docuerunt, non principum tantum, ut Alexandri Magni, Neronis, Caligulę, sed etiam philosophorum quorundam, ut Menecraus cuiusdam, de quo in alia Dominica diximus.

Domin.
Pass. tex. 5.
Similia.

Hic autem aliorum despectus innumera gignit mala. Sicut enim mare, ut mundaetur, solet uicina sibi & adhaerentia littora fœdare, euomens in illa sordes omnes: ita superbus, ut seipsum mundaet, ut suam tueatur excellentiam, omnibus alijs maledicit, opprobria aspergit, uitiorum sordes, & notas impingit, sicut hic publicano Pharisæus. Sicut aer uisceribus terræ inclusus, exitū sibi querens, tandem erumpit, & terram ingenti motu quatit, & facit contremiscere, multa interim conuoluens & subuertens: sic gloria, & excellentiæ appetitus superbi hominis animo inclusus erumpens tandem, multorum famam lædit, multos in soutes opprimit, multis bonis infunditur, multum tumultum facit.

Deinde, ut hæc pestis nihil aliis nocuementi inferat, ipsum tamē superbū maximis dānis mulctat. Omnia. n. quę fecit bona disperdit. Vnde D. Bernardus sic Pharisæū hic nostrū alloquitur. *Cū te cæteris anteponis: deles quę feceris opera. Si quid præclarus egisti debebas dicere: Seruus inutilis sum: quod debuerā facere, feci. Audi quid dicat Deus: Gloria meā alteri nō dabo. Si ergo solus cūctā fecit, quem socium habebit?*

Serm. 13.
super Cāt.
Ela. 48.

bebit? Cur instaris contra publicanū qui idem non habet quā tu, quia non accepit quod tu. Hæc ille. Certē si quis, quia in manu statuarij videns stipitem vilem, contemneret lignum, quia informe videtur, velletque illud in ignē coniicere, turpiter erraret; quia artifex nouit illud sic dolare & expoliare, ut pulcherrimam ex eo statuam conficiat. Eodem modo si quid aliis deesse uirtutis videtur, quo nos fortē non caremus; non ideo conuenit eos despicere, quia potest Deus etiam ex lapidibus istis filios Abrabę facere. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Tu quis es, qui iudicas alienum seruū Domino suo stat, aut cadit. Stabit autem. Potens enim Deus statuere illum. De hoc aliorum contemptu, vide plura in Dominica 1. post Pentecosten.

Similia.

Matth. 3.
1. Cor. 10.
Rom. 14.
Tex. 2.

3. Ieiuno bis in Sabbatho: Decimas do omnium, quę possideo.

Locus moralis contra vanam ostentationem bonorum operū. Non enim hæc Pharisæi opera Christus damnat, sed uanissimi hominis uanam, & stolidam, & importunam ostentationem. Venit in templum oraturus, & à Deo, vel peccatorum ueniam, vel benē uiuendi gratiam, profectum, perseuerantiam petiturus; quasiq; iam totus plenus ac satur, modicum, quod fecerat, ostentat. Ineptus, & ridiculus ille esset, qui eleemosynam petiturus, se prius annulis, torquibus aureis, & uestibus pretiosis ornaret, existimans ea sibi adiumento fore; (taliam enim ostendunt eum omnijum minimē indigere. Pauperes sua potius mala, miseriae suas patefaciunt, ut alios ad misericordiā insectant. Gabaonitæ ut à Iosue gratiam, & misericordiam obtinerent, uenerunt ad eū, induti ueteribus uestimentis, calcamenta gestātes per antiqua & trita, quę ad indicij uetustatis pitacijs consuta erant. Contra, uana ostentatio odiosa est, & odium prouocat. Cæcus quidā ætate prouectus, uenit Lacedæmonē, & cum turgeret superbia, canos suos occultare tinctura conabatur. Itaque quum in conspectum Lacedæmoniorū uenisset, ostenso tali capite, exposuit quorum gratia uenerat. Confurgens autem Archidamus res Lacedæmoniorum. Quid (inquit) hic sani diceret, cuius non solum animus, verū etiā caput fucis contactu,

Ostentatio
boni operis.

Similia.

Exempla.
Iosue 9.

Aelianus
de var. hist. lib. 7.

Similia.

1

2

3

4

1. Cor. 4.

2. Cor. 1.

Matth. 7.

2. Cor. 11.

& 12.

Hebr. 10.

Deut. 15.

Allegoria.

minutum est? Et explosit eius dicta, hominis ingenium ex uana ostentatione redarguens. Quemadmodum agrotus, qui à medico ictus, priorem sanguinem emittit, grossiorem retinet, deficit; ille uero, qui priorem retinet, inutilem, grossum, & corruptum emittit, conualefcit: sic peccator, qui bona sua prædicat, & mala tacet, salute excidit; ille autem uiuit Deo, qui bonis silentio compressis, (neque enim ea, uel ignorat, uel obliuiscitur Deus) quicquid mali habet, coram Deo medico sapientissimo exponit. Rursum, qui sana membra medico ostendit, & uulnera tegit, nunquam curabitur, imò potius quotidie deterius se habebit. Sic, qui boni magis uideri appetunt, quàm esse, dum bona sua iactant, & mala tacent, bonorum mercedem amittunt, malorum remedium non inueniunt. Gallinæ quom oua excusserint, statim clamitant, suoq; officium clamore, ut oua sua statim auferantur. Sic bona opera iactabundi demones depredantur. Nullus ponit amico suo poma, quæ uento ab arbore deciderunt, sed quæ manu colliguntur. Sic Deo non sunt apponenda bona opera, quæ uento uanæ gloriæ deiciuntur, sed quæ laboriosè confecta, in apotheca pectoris reposita fuerunt. Iusto satis amplum theatrum, & frequens est Dei tribunal, suæq; conscientie testimonium. Vnde Apostolus, de priori: *Qui me iudicat, Dominus est*. De posteriori: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostre*. Dicit Christus: *Noli tuba canere ante te*. Tuba canitante se, qui bona sua opera alijs iactat; qui suas canit laudes; qui suorum gestorum historiographus est, & buccinator. Nemo ad suam concionem campanam pulsat, nisi ubi necessitas postulet, aut euident utilitas: quæ etiam faciunt, ut & seipsum laudare, & aliorum laudes coram effere sit laudabile. Vtrumque fecit Apostolus, sua bona opera Corinthijs enumerans, & Hebræorū bona opera ipsimet commemorans, adeoq; in memoriam reuocans. Sed extra hos casus pura uanitas, interdum & magna impietas est. Præcipit Deus filijs Israel, *ne tonderent primogenita eorum*. Qui uirtutis initium, & bonum, quod fecit, alijs enarrat, primogenita onis tondet; quia sublato secreto, quo quasi quodam uellere uirtus ipsa tegebatur, tonsa postmodum uirtus manet, omniq; uera laude nudata.

Quanta

Quanta porro hæc iniquitas sit, sanctus Iob his uerbis pronuntiat: *Si letatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, quia est iniquitas maxima & negatio contra Deum altissimum*. Ille manum suam ore proprio osculatur, qui opera manu suarum ore proprio narrat, commendat, buccinat. *Qua in re* (ait sanctus Gregorius, hunc locum exponens) *quis despicitur, nisi is, qui ipsa operandi munera largitur? Nam auctoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit, quid operatur*. Hæc est iniquitas maxima; quoniam ope peccatum quod ex infirmitate est, spem nequaquam perdit, quia à superno iudice uenia requirit. Presumptio autem uirtutis propria, tanto grauius in desperatione est, quāto longius ab humilitate. Cumq; uires sibi tribuit operis, ad adiutoriū nō recurrit auctoris. Hæc ille. Tres sunt uidelicet huius uanitatis gradus. Primus est, quū letatur in abscondito cor nostrum, & sola cogitatione nobis ipsis applaudimus, memores eorū, quæ bene operari uidemur. Secundus est, quū et in proprias laudes erupimus, aut certe nostra benefacta cupidè cōmemoramus, & alijs quasi uenalia exponimus, inanè laudē captantes. Tercius est eorum, qui ab hac duplici stultitia & iniquitate liberi, alienis tamen fauoribus & laudibus exultant. De his tribus sapienter D. Gregorius: *Sic profectus est hominum, sicut incrementa esse conspiciamus arborum. Vis quippe futura arbore prius in semine est, postmodum in ortu, atq; ad extremum producit in ramis*. Sic unusquisque uirtus crescit operantis. Seminatur namque in intelligentia, oritur in operatione, conualefcit ad profectus latitudinem. Sed cū quemlibet sua intelligentia extollit, arbor quæ oriri poterat, in semine putrescit. Cum uero post operationem bonæ elationis & ostentationis peste corrumpitur, quasi iam orta siccatur. Cum uero neque intelligentia, neq; operatio corrumpitur, sed fauor laudantium operantis animum euerit, linguarū uentos arbor perculit, & omne quod in ea robur creuerat, tepidas famæ radices euulsit. Hæc ille. Nemo igitur sua bona prædicare, suas uirtutes ore proprio buccinare debet. Ellet quidē Dux supplicio dignus, qui castrum regium sibi usurparet; sed multo maiori dignus, si regnum ipsum. Sic multum Deo displicet in bonis temporalibus, Deum lar

Lactantiæ impietas. Iob 31.

Moral. lib. 22. c. 10.

Ostentationis gradus tres.

Vbi supra cap. 8. Similia.

Similia. I.

R 3 gito.

gitorum non agnoscere; maxime uero quando in spiritualibus bonis id fit. Christus enim per gratiam regnat in cordibus fidelium. Amygdalus, prunus, & alie quædam arbores, quia præcoces nimium producant flores, sæpius fructu carent. At morus semper retinet fructum suum, quouiam ferius floret. Stomachus ualidis hyeme, quam æstate cibum concoquit: quia calor, qui in æstate externa corporis occupat, & per ea diffunditur, in hyeme latet in corpore. Aratores post satum frumentum gelido tempore gaudent, calidum detestantur; quia gelu terre erumpentia gramina cohibet, donec altius, & firmitus radices agat: at calor statim malè hærentes herbas euocat, & tenuiores, ac minus fructuosas reddit. Eodem planè modo accidit illis, qui bona opera, quæ faciunt, intus apud se non continent, donec ea Deus manifesta faciat, *quando reuelabit occulta cordium, & laus erit unicuique à Deo*; sed humano iudicio, & commendationi ea exponunt in præfenti; unde apud Deum gloriæ fructum non assequuntur. Iussit Deus in ueteri Lege, ut etsi ex omnibus alijs sacrificijs quædam pars sacerdoti cederet, thus tamen totum sibi offerretur. Postea nihilominus apud Esaiam dicit: *Incensum abominatio est mihi*. Vnde hæc tam contraria Dei sententia? Sane quia qui incensum offerebant, pleni erant uanitate, immunditia, iniquitate, ut ibidem Propheta copiose describit. Sic displicent Deo quæcunque bona operacum uanitate, & ostentatione coniuncta. Sicut optimi cibi inordinatè sumpti ægritudinem adferunt; uenenum uero in medicina sumptum, ut in theriaca, sanitatem operatur: sic aliqui cum uirtutibus ipsis tumescunt, & animæ perniciem sibi conciliant, ut hic Pharisæus; alij in peccatis humiliantur, ut hic Publicanus, & interdum ad maiorem perfectionem resurgunt, sicut Dauid, cuius hæc uox erat: *Priusquam humiliarer, ego deliqui*. Qui uas aliquod plenum pretioso liquore portat, quanto ipse liquor pretiosior est, & uas plenius, tanto maiori cura, ac diligentia illud fert, ne quid effundat. Eodem prorsus modo, quanto quis uirtute plenior est, eaq; præstantiore, eo attentius cauere debet, & cautius prospicere, ne temerè prædicando eas effundat, totumque uas suum euacuet.

Omnis

Omnis artifex quanto altius parietem ædificauit, tanto in opere uigilantius, & cautius procedit, ne cadat. Altitudinem enim loci, hominis cerebrum naturaliter perturbat, & è sublimi despicientem, aliquando præcipitat. Sic iustus quanto altius spirituale suum ædificium erexit, quanto plus in pietate profecit, quanto excelsiorem bonorum operum structuram condidit, tanto modestius ambulare, tanto minus se uento humanæ laudis committere, tanto parcius ad inferiora despiciere debet, ne statim ex magna illa aliorum à se distantia inflatus præcipitetur, & sui ipsius ingentem ruinam edat. Talis uidetur eius ruina fuisse, de quo sic Apocalyp. legimus: *Vtinam, aut frigidus esses, aut calidus*, id est, aut aperte malus, aut perfectè bonus. *Nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo*. id est, quia aliquas habes apparentes uirtutes, sed illis non nisi ad iactantiam abuteris, es in proximo periculo perditionis. Etsi non frigidus, & omni uirtute carens te multo deterior est, tamen facilius sanari potest, quam tu, quia peccata sua facilius cognosceret, eò quod omni uirtutis furo careat, tu uero morbum tuum cognoscere (sanus enim uideris tibi ipsi) nullo modo potes. Ideo sequitur statim apud diuum Ioannem: *Quia dicis, quod dives sum, & locupletatus, & nullius egeo* (hæc est uox iactantis Pharisæi) *& nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*. Tam uerè nihil es, & nescis; & quia nescis, incurabilis es. Infirmus, qui se morbo oppressum nescit, medicinam non querit. Superbus, quia se uirtute plenum existimat, Christi gratiam, & medicinam non implorat. Quemadmodum nemo umbrosum prima fronte amœnum, tanta oblectatione pascit oculos, uirentium plantarum uarietate, & densitate, ut uideatur non nisi uoluptatis causa comparatum; quum intus sit plenum serpentibus uenenatis, lupis rapacibus, fortè & latronibus: sic hypocrita, & uanus ostentator sui, cum foris sanctus appareat, propter opera secundum substantiam bona, oblectat oculos uidentium; at intus latet superbia, ambitio, inuidia, egeraq; scelera, indomitum ferarum more, in inferi cordis silua passim uagantia. Omnia quippe non nisi uanitati seruiunt. Sicut organorum pulsatores, nisi eis

R 4 uentosos

- 4 uentosos folles quis leuet, nullum penitus sonum efficiant; & nautæ non soluunt è portu, nisi uentum nacli oportu-
num: sic planè superbi homines, nisi laudibus efferantur,
in uirtutis actionem non incumbunt. Hi non rectè facti,
sed rectè factorum præmia sequuntur; ac si quis agrum
coleret, triticique sementem iaceret, non propter triticum,
sed propter uarios illos flores, qui tritico adnasci solent,
sponteque succrescere. Sic enim uera laus uirtutem non
quaesita, sed ultro sequitur. Sunt etiam hi illis similes, qui
quæ longo tēporis intervallo, magno studio, & labore
adepti sunt, aleis, aut pictis chartis ludentes una horula
amittunt. Sic enim iste Phariseus sua ieiunia, suasque
elemosynas una iactabunda oratione prodegit. Sicut
6 2. Re. 10. Dauid noluit seruos suos in conspectum eius uenire, qui
dimidiam barbā rasam habebant, sed præcepit eis ma-
nere in Iericho, donec tota succresceret: sic Deus in suum
conspectum, & fauorem non admittit opera dimidiata,
id est, quæ secundum substantiam operis, & in genere
suo bona sunt, sed secundum modum agendi, & ex parte
intentionis, ac finis, uanæ uidelicet ostentationis gratia,
mala sunt. Si qua ciuitas (ait Sanctus Gregorius) contra
7 insidiantes inimicos magno ualletur aggere, fortibus cinga-
8 tur muris, ex omni parte infomni muniatur custodia, conum-
uerò in ea foramen tantummodo immunitum per negligē-
tiam relinquitur, inde proculdubio hostis ingreditur, qui un-
dique exclusus uidebatur. Sic Phariseus iste bonis operi-
bus utenque uallatus, per unum iactantiæ foramen ho-
stem intromisit, & periit. Sola quippe destructa humilita-
te, & intromissa superbia, tota uirtutis structura corruit.
Quemadmodum enim domus non propter trabem unam
collapsam, aut tigna corrupta, sed basi, & fundamento cor-
rupto, ac putrefacto, tota necessariò corruit: sic humilita-
te destructa, & Dei gloria (quæ omnium bonarum actio-
num finis, ac fundamentum est) sublata, uanaq; & huma-
na in locum eius suffecta, tota spiritualis ædificatio cor-
ruat necesse est; Laudet te alienus, & non os tuum, ait Sa-
piens. Certè laus in ore proprio, mendacij laudantē arguit.
Ser. 13. in tant. Quis enim credat parieti (ait S. Bernar.) si se dicat parietem
radicem quem suscepit per fenestram? Aut si gloriētur nubes, quod
imbres

imbres gesserint, quis non irrideat? Mihi liquido constat, nec
de canalibus oriui riuos aquarum, nec de labijs, uel dentibus
uerba prudentia, et si sensus ultra corporeus non attingat. Si
qua in sanctis digna laude intueor, clara ueritatis luce in-
tueor laudabilem alium apparere, alium esse: & laudo Deū
in sanctis suis. Nec laus calami, laudabilis est pictura siue
Scriptura; nec gloria linguae aut labiorum, sermo bonus. Sed
ut illa, sic totus homo instrumentum potius uirtutis est, quā
causa, certè nec sola, nec principalis causa est; quare nec se
solum laudare, nec principaliter debet, nisi qui apertū Deo
bellum indicat. Plura de hoc absurdissimo uanæ ostentatio-
nis uicio iam supra in alijs Dominicis prouimus, quæ
huc referri possunt.

4. Publicanus à longè stans.

Locus moralis, ad peccatoris instructionem, ut ante
omnia suam miseriam agnoscat, & statum peccati in
quo est, longè miserrimum consiteatur. Publicanus enim
iste peccator grauis ideo à longè stat, non audeus ad Dei
sacratium propius accedere, eo quod se per peccatum à
Deo elongatum esse, multumque recessisse, humiliter &
ueraciter agnouerat. Iustus in principio sermonis accusator
est sui. Si iustus humiliter, multo magis peccator ueraciter
à sui accusatione incipit, idque non uerbis tantum, sed &
factis, totoque corporis gestu. Tale fuit conuersionis
principium in filio prodigo. In se reuersus (id est, elon-
gatus tam à seipso, qui prior fuerat in domo paterna
in statu gratiæ, quam à Deo, de redeundo cogitans)
Quanti (inquit) mercenarij in domo patris mei abundant pa-
nibus, ego autem hic fame pereor? Surgam, & ibo ad patrem
meum. Nouerat se longè à patre suo abesse: ideo dicit:
Surgam, & ibo, Sic in Osea Propheta peccatoris cōuer-
sio describitur. Quum enim peccator peccandi adhuc stu-
dio delinitus diceret: [Vadā post amatores meos, qui dāt
panes mihi, & aquas meas, lanā meā, & linū meum, oleū
meum, & potū meū.] Dei misericordia uolens peccatorē
saluum facere, & querens ouem perditam, cōtra sic dicit:
Ecce ego sepiā uiam tuam (scilicet & sepiam illam macerā, &
semitas

Domin. 3.

post Epi-

pha. tex. 3.

Domin. 4.

Quadrage-

sim. tex. 6.

Peccatoris

instructio.

Prou. 18.

Lucæ 35.

Osee 2.

semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & nō apprehendet nos; & quaret eos, & non inueniet (hoc est, impedimenta inijciam; quo minus liberè pecces, uel tribulationem immittens, ut filio prodigo iam fame pereunt, uel occasiones peccati rescindens, uel oportunitates aufertens) & dicit: *Vadam, & reuertar ad uirum meum priore, quia mihi melius erat tunc, quàm nunc.* Hic uir prior, Deus est, cui uel in prima creatione, uel in secūda per Christi regeneratione anima desponsata est. Ab hoc viro priore anima peccatrix in primo conuersionis puncto se longè distare cognoscit, ideoque reuerti desiderat. Absque hac agnitione desiderium reuertendi nullum est. Peccatores impenitentes non aduertunt se longè esse à Deo, imò in mediis voluptatibus, atque peccatis omnia sibi salua actura promittunt. At ubi primū conuersionis studio tanguntur, vident se longissimè abesse à salute, dicentes cum Propheta; *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* & agnoscētes illud: *Longè à peccatoribus salus.* Qui in foueam, aut fossam decedit, si casu delectatur, optimo loco videtur esse: At ubi primū emergere contendit, tunc demū se malo loco esse aduertit, & auxilium implorat, suæ sibi miseriæ conscius. Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictū, fateri miseriam. Vnde Paulus consiluit, dicens: *Non uos defendentes charissimi Iudas filius Iacob, licet innocens esset, propter scyphum inuentum in sacco Benjamin, seipsum tamen accusauit, ut Aegypti principem flesteret, dicens: Quid respōdebimus domino nostro? Deus inuenit iniquitatē seruatorū suorum.* Loquens propheta Oseas cum populo Israelitico, sic ait: *Conuertite Israel ad Dominū Deū tuū; quoniam corruisti in iniquitate tua.* Sed vnde conuersionis exordiū summauit, mox explicat, dicens: *Tollite vobiscum uerba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonū, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Vitulos labiorum vocat Propheta uerba humilia, quæ à corde contrito exeunt, eiusque miseriam patefaciunt. In huiusmodi enim uerbis lingua & labia quasi mortificantur. *Manus uerborū & humilia semper tibi placuit deprecatio, ait sancta Iudith. Deus enim (ait Sapiens) dissimulat peccata hominū*

Psal. 11.

Psal. 118.

Simile.

Rom. 12.

Exemplū.

Gen. 44.

Olea 14.

Iudith. 9.

Sap. 11.

Exemplū.

propter penitentiam. Vide quanta humilitate etiam iusti ad Deum accedunt; ut sic: quid peccatorem facere conueniat, certius intelligas. Abraham uolens pro Sodomitis intercedere: *Quia* (inquit) *semel coepi, loquar ad Dominum meū, quum, sim pulvis, & cinis.* Quasi dicat, ne irascaris mihi, quod pro aliis oro, quum sim ipse peccator. Sic & Iacob faciebat, quū timeret à facie fratris sui Esau. *Domine Deus, minor sum omnibus miserationibus tuis.* Nec aliter David, quum iam in altissima pace maxinaq; rerum affluentia regnaret: *Quis* (inquit) *ego sum Domine Deus, aut quā domus mea, & patris mei, quā adduxisti me usque huc?* Sic & socij Danielis in medijs flāmis ambulantes, Deū benedicebāt. *Iustus es in oib. quā fecisti nobis, & uniuersa opera tua uera, & uia tua recta, & omnia iudicia tua uera.* Denique ipse Daniel pro se & pro populo suo oraturus, ab hac humili cōfessione orditur: *Peccauimus, iniquitate fecimus, impiè egimus, & recessimus & declinauimus à mādātis tuis et iudicijs, Tibi Domine iustitia, nobis autē cōfuso faciei.* Vides quā longè stat, & quā longè se ponit à Deo, suam & suorum miseriam agnoscens. Si sic iusti se humiliant, quomodo erecta ceruice stabit impius? Si sic columnæ contremiscunt, quomodo tabulæ sibi firmæ videntur? Si amici, & domestici tam timidè fores pulsant; extranei, & à Deo per peccatum diuisi, quanto cum tremore ad Deum debent accedere? Plura de hoc necessario humilitatis exordio in negotio penitentiae, & reconciliationis cum Deo, in aliis iam Dominicis diximus, quæ huc referri possunt.

Gen. 19.

Gen. 32.

2. Reg. 27.

Dan. 3.

Dan. 9.

Domin. 3.

post Epi-

pha. tex. 8.

Domin. 1.

post Pasce.

tex. 4.

Verecūdia

peccato-

ris.

Exemplū.

1. Eldr. 9.

5. Nolebat oculos ad cælum leuare.

Locus moralis de verecundia peccatoris ad Deum per penitentiam reuertentis. Quum enim iste publicanus, ut exemplum quoddam penitentium, à Christo hic proponatur; singulæ orationis eius circumstantiæ documentum præbent. Noli ergo præ pudore & verecundia scelerum suorum oculos ad cælum, id est, ad Deum cæli leuare. Elstas quum pro populo oraret, cum hac verecundia accessit, dicebat enim: *Deus meus, cōfundor & erubesco*

Lucā. 7.
Oratio
Manaf.
Ierem. 2.

Ierem. 3.

Simile.

Exempla.

Matt. 9.

2. Reg. 2.

Hebr. 6.

In Pl. 37.

Apolog.

Dauid. c. 9.

Contritio
cordis pœ
nitenti ne
cessaria.

besco leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatae sunt super caput nostrum. Magdalena peccatrix, indignam se reputans, quæ faciem contra Christum leuaret, stetit retro secus pedes Domini. Rex Manasses in sua oratione sic loquitur: *Non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli præ multitudinem iniquitatum mearum.* Appositè Propheta Ieremias: *Quo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & propheta eorum, dicentes ligno; Pater meus es tu.* Hoc est, sic confundi deberent. Alioquin tanta erat eorum impudentia, tanta est quorumlibet peccatorum, qui in malitia sua obstinati sunt, pertinacia, ut de illis uerū sit, qd idem Propheta de illis alibi dixit: *Frons meretricis facta est tibi, noluisse erubescere.* Sicut mulier à viro in adulterio deprehensa maxime confunditur: sic anima peccatrix uiolata fide cum Deo, confundi debet. Mulier illa sanguinis profluvium passā, non audebat coram ad Christum accedere, sed retrò ueniens, *simbriam tantæ uersimenti retigit, & sanata est.* Cum Asael frater Iob Dauidem Israelitici populi Abner fugientem insequeretur, dixit illi Abner: *Recede, & noli insequi, ne compellar te confedere cum terra, & non potero leuare faciem meam ad Iob fratrem tuum.* Si propter occisum in bello, idque in sua necessaria tutela, sic vultus potentis ab ipsis potentibus formidatur; quanto magis Dei Patris facies timenda nobis est; ne ad eum oculos leuare audeamus, postquam peccato lethifero, filium eius vnice dilectum iterum crucifiximus ut Apostolus loquitur? Est autem hæc verecundia non minus peccatori utilis, quàm necessaria. Vnde sic de ea D. Ambrosius. *Et plurimum suffragatur reo uerecunda confessio, & pœnā, quam defensione euitare non possumus, pudore, subleuamus.* Et iterum alio in loco: *Quem commissi pudet, nescit postea tale aliquid committere, unde similiter erubescat.* Hæc ille. Habes plura in loco proximè præcedente.

6. Percutiebat pectus suum.

Locus moralis de contritione cordis pœnitenti necessaria, quam hac externa pectoris tunctione publican-

pro-

profitebatur, ut in altero Promptuario latius dictum est. Percutiebat pectus, ubi erat cor, ex quo omnia peccata pullulant; iuxta illud Saluatoris: *De corde exeunt, quæ inquinant hominē furta, homicidia, adulteria.* Deus per Ioelē sic pœnitentes alloquitur: *Scindite corda uestra, & nō uestimenta uestra:* id est non tantum exterius signa doloris ostendite, sed & interius verum dolorem habetote. Sicut arbor quæ radicitus euellitur, terram, in qua hærebat, deiecit & comminuit; sic peccatum quod radicitus & omnino euellitur, cor in quo hæsit, necessariò commotum ualde & afflictum relinquere debet. Vbi cordis afflictio non sentitur, ibi adhuc peccatum hæret radice tenus, etsi fructus proferre ad tempus desinat. Quemadmodū uermes qui in puerorum intestinis generantur, pharmacis quibuscum uehementer acerbis & amaris excutuntur; ita peccatum in intimis animi secessibus habitans, pœnitentiæ & doloris acrimonia extinguit. Doloris de peccato summam necessitatem, si rectè conuerti uolumus, disertè Scriptura docet: *Conuertimini ad me in toto corde uestro, in fletu & plāctu.* Dole & *savage filia Sion quasi parturiens.* Postquam percussisti me, egi pœnitentiam; & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Quod plangentis & super errore pristino plorantis indicium est; ait sanctus Hieronymus. Sed regius Propheta, qui & pœnitentis personam accurate egit clarissimè hoc docet: *Sacrificium Deo spūs cōtribulatus, cor cōtritū & humiliatum Deus nō despicies.* Et rursum: *Rugiebā à gemitu cordis mei: lauabo per singulas noctes lectū meū, lachrymis meis stratum meum rigabo.* Quod à nobis quemadmodum fieri debeat, docet Ambrosius: *Ille qui sui sollicitus gubernator est, atq; ingemiscens & dolens, lapsus superioris offensam quarit, quō abluit fluctibus pœnitentiæ, hic lauat per singulas noctes lectum suum, id est, per singula peccata cor suū mundat.* Sed & rursum sanctus Dauid: *Deus meus uitam meā annuntiabo tibi, posuisti lachrymas meas in cōspectu tuo.* Vbi pulchrè D. Ambrosius: *Lachrymæ, inquit, legationē solent suscipere pro delictis.* Sic Petrus abnegato Christo exiit foras, & *fleuit amara.* Paulus quoque: *Quæ secundū Deum, inquit, tristitia est, pœnitentiā in salutem stabilem operatur.* Ecco. n. hoc ipsum

secun-

Matt. 13.

Ioel 2.

Similia.

811. 129

Basil. Homil. de ieiunio.

Ioel 2.

Michæ. 4.

Ierem. 31.

In Commen. ibid.

Psal. 50.

Psal. 6.

In Pl. 18

Conc. 7.

num. 7.

Psal. 55.

In Pl. 37.

Lucæ 22.

2. Cor. 7.

In cōmē.
ibid.

Psal. 113.

Ser. 5. de
lapsis.

Hom. 50.
Enchirid.
cap. 65.

Past. curā
par. 3.

Admo
nuit. 31.

Hom. 7.
ad popu.

Antioch.

Hom. in
Mar. iulii.

Domin. 9.
post Pent.
tex. 1.

secundum Deū (idest propter offensum Deum) *contristari* uos, *quantam in uobis operatur sollicitudinē*, ne denuo peccetis: *sed defensionem corā iudice Deo, sed indignationem de præteritis cōmissis: sed timorem de futuro relapsu, sed desiderium nouæ vitæ, sed emulationem gloriæ Dei*, ut per nouam vitam eum glorificetis, quem peccato inhonorastis, *sed vindictam. In ipso. n. vindicat* (ait Ambr.) *qui se causa delicti affligit*. Quod ita sanctus Dauid fecit, ut diceret: *Exitus aquarū deduxerunt oculi mei, quia nō custodierunt legem tuā*. Hunc igitur de peccato dolorem, ut certum peccati remedium, ut Deo sacrificium acceptum, ut iustam offensæ vindictam, diligenter iuxta Scripturas docent sancti Patres. Cyprianus plenā penitentiam vocat, *qua dolentis & lamentantis animi probat mœstitiā*; & eorum cæcitatem grauitè reprehendit, qui nec agnoscunt delicta, nec plangunt. August. ait, *satisfieri Deo per penitentia dolorē*. Et iterū: *Penitentia certā non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: quare in penitentia non tā consideranda est mensura temporis, quā doloris*. Et D. Gregorius: *Nequaquā satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi uoluptates, quas dileximus, & cōtrario appositis lamentis insequamur*. Neque. n. *Deus nostris eruciatibus pascitur, sed delictorū morbos medicamentis cōtrarijs medetur*. Quod adeo uerum est, ut uerissime scribat Chrysostomus: *Tristitia nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum*, Quod alio in loco latius exco deduximus. Horum sententiæ accedit sanctus Basilius: (Fle super peccato: peccatum luctu est & implacabilibus lamentis dignum. Ob peccatum profluunt effusissimæ lachrymæ, nec desinat ex imo pectoris recessu iugiter profilire suspitiosus gemitus. Flebat Paulus inimicos crucis Christi: flebat Jeremias internecionem pereuntis populi: flebat Dauid, & dixit: Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.) Plura huc pertinentia uide supra in alia Dominica. Hæc sacræ Scripturæ hæc sanctorum Patrum manifesta doctrina est, dolorem cordis, sanando peccato necessarium esse. Sic publicanus iste acerbo peccati dolore tactus, percutiebat pectus suum.

7. Omnis qui se exultat, humiliabitur.

LOCVS moralis de poena superbiæ. Reddit Christus causam cur Phariseus cum omnibus suis uirtutibus cōdemnatur, & in domum suam descendit non iustificatus. Quia uidelicet seipsum exaltauit, seipsum prædicauit, seipsum glorificauit, in seipso sibi complacuit, in seipso confidebat, tanquam ex seipso iustus. Hæc sententia cum altera illi coniuncta (*Qui se humiliat, exaltabitur*) ter à Christo in Euangelio repetitur, ut eam tum tanto certius uerissimam esse intelligeremus, tum intellectam memoriæ firmitus impressam teneremus. Nam & bis à D. Luca, & semel à sancto Matthæo diuersis uicibus à Christo pronunciata legitur. Tanto igitur adhuc diligentius pertractanda est, etiam de hoc argumento iam in alijs Dominicijs iterum atque iterum dictū sit: sicuti in duobus primis huius Euangelij locis annotatum est. At primum non dicit Christus; *Qui exaltatur*; sed, *Qui se exultat*. Non potestas, aut status, sed elatio, & uana sui ipsius exaltatio condemnatur, quocūque ea modo fiat, siue per ambitionem, & desiderium celsitudinis, siue per uanam complacentiam acquisiti honoris, siue per despectum aliorum, siue per confidentiam & gloriationem in se ipso. Tot enim modis homo se exultat per superbiam: & tot modis Deus irritatur ut superbientē humiliet. Angelos superbientes, & seipsos exaltantes, ad ima detrusit Deus. Dauidem, quia eleuatum est cor eius, & iussit populum numerari, ut gloriaretur in potētia, acerbā peste imminuto populo puniuit. Chore, Dathā, & Abiron, quia seipsos exaltare uoluerunt, dicente illis Moysē, *Multū erigimini filij Leui*, uiui in infernum descenderunt: Alia ex Scripturis exempla alibi prolata sunt. Nummus qui descendit in statera, in thesaurum mittitur; qui uerò ascendit, reprobatur. Sic superbi reprobantur à Deo. Et ipsi (inquit Dauid) *de manu tua repulsi sunt, & proiecisti eos ad auerſum*. Sicut lanx trutinæ, quanto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto homo uanior est, & inanior, tanto se exultat magis. Sicut fauus eo plenior mel le esse solet, quo in imo magis alueario resederit, & quanto excellior est, tanto ferè inanior conspicitur: ita superbus

Superbiæ
poena.

Luc. 14.
& 19.
Matt. 23.

Se exalta-
re quid.

Exempla.
1. Pet. 2.
2. Reg. 24
Num. 16.

Similia.
1.

Psal. 72.
2.
3.

- bus & arrogans inanis à Deo relinquitur, humilis gratia repletur. *Esuriētes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.*
- Iob 30.** Aquila in altum admodum testudinem eleuat, inde ve inter immania saxa, vt cibum extrahat, miserè præcipitat. Sic in persona superbiorum dicit Iob Deo: *Eleuasti me & quasi sup̄ uentū ponens me allisisti me ualidè.* Vnde Sapiēs: *Ante ruinā exaltatur cor hoīs.* Luctator vt aduersariū fortius deiiciat, eū fursū in aerē leuat. Sic sup̄bus, uel à seipso, uel à diabolo exaltatur, ut grauiori casu ruat. Esaiās Propheta quum de superbo dixisset, *Nunquid gloriabitur securis contra eū qui secat in ea,* &c. subiungit: *Propter hoc mittet dominator Dominus exercitū in pinguib. eius tenuitatē, & subtus gloriā eius succensa ardebit quasi combustio ignis.* Docet citò & acerbè periturum, qui contra Deum superbit, seipsum exaltans. Ad Sennacherib verò regem Assyriorum, qui per Rabfacem seruum suum exprobrauerat ciuitati Hierusalem, & Deo habitatori eius, sic per Prophetā Deus loquitur: *Cūm fureres aduersum me, superbia tua ascēdit in aures meas. Ponā ergo circulū in narib. tuis, & franū in labijs tuis, & reducā te in uiam, per quā uenisti.* Porro ad principem Tyri sic per Ezechielem Deus loquitur: *Eo quod eleuatū est cor tuum sicut cor Dei, idcirco ecce ego adducā super te alienos robustissimos gentiū: Interficiēt te, & detrahent te, &c.* Sed & Pharaoni principi Aegypti similiter comminatur Deus: *Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit summitatē suam uidentē atq; condensam, & eleuatū est cor eius in altitudine sua; tradidit eū in manu fortissimi gentiū, faciens faciet ei. Iuxta impietatem eius eieci eam.* Alexander Magnus, quum Dario diuidium regni sui offerenti responderet: nec terram duos soles, nec Asiam duos reges ferre posse; non ita multo post in florenti ætate moritur, veneno sublatus. Contra superbos Moabitas sic intonat Esaiās, [Audiuimus superbiam Moab: Superbus est valde. Superbia eius, & arrogātia eius, & indignatio eius plus quam fortitudo eius. Idcirco ululabit Moab ad Moab, uniuersus ululabit.]
- Paulus à Palatio in c. 23.** Sed exemplorum non est numerus. Causas breuiter annotabimus. Deus est purissima veritas: non potest igitur non maxime odisse mendacium. At mendacium grauissimum

num est, putare te aliquid esse, quum nihil sis. Nec obstat, quod pari ratione iniustitia erit maxime quoque Deo exosa, quia Deus est iustitia. Grauior enim est corruptio quæ in fundamento latet, quàm quæ in tecto aut pariete. At putare te aliquid esse quasi ex te, quum nihil sis, corruptio quædam est in ipso esse, ac fundamento omnium uirtutum atque operationum. Rursum superbia uexillum diaboli est. *Ille enim est princeps super omnes filios superbia.* Odit igitur Dominus eos, qui *charactere bestia sunt insigniti.* Deinde, qui se exaltat, necesse est ut alios deprimat, ueluti qui cubito omnes deiiciat, ut primum in theatro locum obtineat. Omnibus ergo bellum indicit superbia. Merito igitur odibilis Deo & hominibus superbia. Merito *manus contra eum, postquam manus eius contra omnes est.* Iam uerò originem suam inquirat superbus. Genus opes, fortuna fundantur in corpore: uirtus, eruditio, pietas, scientia, fundantur in anima. At hæc nonne ex nihilo creata sunt? Egregium uerò celsitudinis fundamentum. Quomodo se exaltat, cuius fundamentum nihil est? Porro ut humani generis Redemptor, te superbe, seruaret, quousque descendit, ut te inueniret, indeque te eriperet? Nonne ad inferiora terræ? Qui tam iacet profundus, quomodo se exaltat? Sede & quo tendas uide, nisi Dei te misericordia saluet. An non in inferni barathrum? Quomodo se exaltat, qui inferno dignus est, Nam quod peccator es, & utunque in quibusdam placeas, in multis tamen offendis (nam in multis offendimus omnes) peccatum auit te Deo inimicum, cupiditatis mancipium, diaboli capium facit: quomodo te exaltas, quem tam uilem peccatum fecit? Postremo, qui ad tot & tanta Dei beneficia obsurdescit, qui Christi humilitatem uel cæcus non uidet, uel uidens imitari non potes; tam surdus, cæcus, & claudus, atque adeo in peccato suo mortuus, quomodo se exaltat? Hæc ut summo odio sunt digna, sic odibilem Deo reddunt superbum, & idcirco necesse est ut humilietur. Pronunciat per Prophetam Deus: *Incuruabitur homo, et humiliabitur uir, & oculi sublimiū deprimentur.* Et alius Propheta: *Vidi impium super exaltatū super cedros libani, & transiit, & ecce nō erat.* Apoc. 19. quoc; Abacuc: *Quomodo uinum potatē decipit, sic erit uir superbus*

2
Iob. 41.
Apoc. 16.
3

Ecclesi. 10.
Gen. 16.
4

5
6
7
Iacob. 2.

Esaiæ 5.
Psal. 56.
Abac. 1.

Chrylost.
Hom. 59.
in Matth.

Exemplum.
3. Reg. 20

Similia.
August.
enar. in
Psalm. 36.

Eccli. 10.
Parabola.

Matth. 7.
Ioan. 10.
Matt. 11.

Luc. 14.

Superbus. Sicut enim capitis vertigine laborans, & vino captus, in omnem lapidem impingit, & mille periculis obnoxius est: sic qui seipsum exaltat, quasi homo læsi cerebri, & nimio sui amore quasi uino captus, faciliè humiliatur & impingit; multa absurdè facit, multis se ridiculum præbet. [Si quis cum statura cubitus sit, instar montium, imò etiam altiores se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat; nullum iam aliud signum eius insanitiæ quæreremus. Sic cum hominem inflatum uides, qui seipsum præ cæteris exaltat, nullum aliud signum recordiæ hominis exquiras.] Quæ Benadad rex Syriæ arroganter dixisset: *Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, si succerit, pulvis Samariae, pugillis omnis populi qui sequitur me:* appositè ei respondit Achab rex Israel, *Ne gloriatur accinctus aquæ ut discinctus, id est, noli canere triumphum ante uictoriā; ne sic gloriatur adhuc ad prælium accinctus, atque ille qui finito prælio, & parua uictoria, discinctus arma deponit.* Qui se in hac uita exaltat, gloriatur adhuc accinctus. Sed Deus tales humiliat, ut illum Benadad humiliauit, cuius numerosum exercitum per pueros principum provinciarum numero 232. profligauit.

Fumus a loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit: sed quāto fieri globus ille grandior, tanto fit uanior. Sic impius quo magis exaltatur, eo magis deficit. Sicut in area extollitur palea super granum, non quod sit dignior, sed quod sit leuior: sic in hac uita superbus fertur super humilem, non propter uirtutem, sed propter uanitatē.

Verissimè qui se exaltat, humiliatur: quia sese exaltando, peccatum incipit, & uirtutem abruptit. Nā ut initium omnis peccati superbia; sic ruina omnium uirtutum est arrogancia, ut in superioribus ostensum est. Volebant duo homines ingredi in magnificam aulam per postem depressum. Vnus se inclinans, transiuit: alter erectus, & magno impetu se intrudens, læso grauiter capite, cecidit retrò. Hęc magnifica aula est domus celestis, cuius uia arcta & angusta est, cuius ostium humile & depressum est. *Christus enim est ostium, mitis & humilis corde.* Qui se humiliat, in cam intrat, qui se exaltat, reieitur, & in terrā, imò in infernum cadit.

cadit. Docet nos Christus. [Cum inuitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & ueniens is, qui te & illum uocauit dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.] Hæc nuptiæ, sunt nuptiæ Agni, & æterna magna ad quam omnes inuitati sumus. Qui se exaltans uult primo loco accumbere, cum ignominia detrudetur in infimum. Talia iudicia exercuit Deus in Abimelech filio Gedeonis, in Absalone regnum patris affectante, in Athalia regnum occupante, in Adonia paternum quoque regnum ambiente, in Valthi regina Assuero uiro parere nolente, aliisque multis supra in hoc Euangelio, & in alia Dominica commemoratis. Sicut in hyeme frigore uigente, & æstate nimio calore omnia inflammante, raro cadunt ingentia fulmina, ut refert Plinius, sed uere & autumnō quando aer est serenus & tranquillus: sic erumne & calamitates a Deo immittæ, non eos quærent, qui in humilitate laborant (nisi rarius ad probationem & maiorem ipsorum gloriam) sed illos repentino vulnerant impetu & deieciunt, qui in tranquillo prosperitatis superbia extolluntur, & inani mundi gloria insolescunt. Non gloriatur fumus, quia ascendit, nam ascendendo euanescit. Vnde Prophetæ regius: *Sicut deficit fumus, ita deficiant.* Adeo semper uerum est. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

8. Et omnis qui se humiliat, exaltabitur.

Locus moralis de certa & amplissima humilitatis mercede. Hunc locum etsi in alijs Euangelijs iam semel atque iterum tractauimus; tamen propter saluberrimæ huius doctrinæ explicationem uberiorem, quedam hic addemus, prout Deus dabit. Non qui simpliciter humiliatur, puta propter peccata sua, uel ab extrinseco, quod inuitus patitur, sed qui seipsum humiliat, ille exaltabitur a Deo, siue in hac uita, siue in altera. Sed quia de humilitate sepe diximus, & nunc iterum dicendum est, in quo illa consistat, de quæ eius gradibus, pauca ad captum popularem annotabimus. Ut in omni uirtute & pietatis actione; sic in humilitate tres sunt hominum gradus: primus est incipientium, secundus proficentium, tertius perfectorum. Quam autem

Exempla.

Similia.

Natural.
hist. lib. 2.

Psalm. 67

Humilitas amplissima merces.

Humilitas gratiosa & pariter.

Epist. 56.

Christi hu-
milis.
Matt. 20.
Ioa. 13.
Luc. 2.
1. Cor. 9.
2. Cor. 10.
Humili-
tas quoad
seipsum.

humilitas duplex sit, siue quoad alios, siue quoad seipsum, in utraq; specie tres hi gradus inueniuntur. Circa humilitatem quoad alios incipiens & vulgaris Christianus paratus est maioribus suis, siue ætate, siue scientia, siue virtute deferre, seque submittere, eorum aut mandata iusta tolerando, aut et consilij, ubi res postulat, obsequendo; nec se vnquam præfert æquali, & hæc est necessaria humilitas. Proficiens verò & melior Christianus et æqualibus suis, siue ætate, siue scientia, siue virtute deferre, seque inferiorem iudicare, eorum quoque consilia non aspernando, non dubitabit minoribus quoque suis suo se iudicio non præferet, & hæc est humilitas a Christo & Apostolis laudata & commendata; quam sanctus Augustinus uocare solet *propriam disciplinam Christianorum*. Nā prima officiosa magis est, quā pia, ipsi que ethnicis communis. Perfectus vero Christianus, & qui proxime sequi Christum cupit, et minoribus suis, quocunque respectu huiusmodi, se submittere, se inferiorem & deteriorem iudicare non verebitur, eisdem etiā si res postulat, uel consulentibus morem gerere, uel etiā iubentibus, quæ licet & honestè iuberi possunt, parere paratus. Hæc est heroica & excellens humilitas, quam Christus redemptor in sua benedicta persona primus exercuit *ueniens ministrare, non ministrari, lauans pedes discipulorum suorum subditus patri putatiuo*. quam etiā imitatus est Paulus *factus omnibus, omnia, ut omnes lucrifaceret*; & sic inter fideles conuersatus, ut dicerent Corinthij: *Presentia corporis infirma, epistola fortes* propter humilem ipsius inter eos conuersationem. Ad hanc hortatur Scriptura & huic maxime exaltationis merces reptomittitur, et si etiam de secundo gradu uerissimum sit, quod qui sic se humiliat, exaltabitur, ut mox ostendetur. Circa alteram humilitatis speciem quoad seipsum in unoquoque, incipiens & vulgaris Christianus, de nullis suis bonis sibi placet (contrarium enim superborum est, ut ex dictis patet) culpam quoque suam facile agnoscat (alioqui enim impius est, & graniter, imò immedicabiliter peccat) & hæc est humilitas ueritatis, & uiciniue necessaria, solo rationis lumine perspicua. Proficiens & melior Christianus culpam suam, etiam ubi non est, agnoscat, & quod de seipso humiliter credit, hoc etiam

ab

ab alijs de ipso iudicari libenter permittit. & hæc est humilitas Charitatis, qualem Christus habuit, dicens: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*, idest, paratus ab alijs uilipendi: et si in Christo, ac nobis hoc discrimen sit, quod ille sola uoluntate ita se humiliavit, & impropria exprobrantium *cecidit super eum*, quia sic uoluit: nos uerò necessitatem habemus sic humiliandi nos; quia nostro uitio id ut plurimum meremur, ut alij nos uilipendant, & despiciant. Nostro tamen uitio talis despectus prouocandus non est, nec *offensionem dare* proximo debemus: Sed ut tales ab hominibus iudicemur, quales coram Deo, & conscientia nostra sumus, id uerò Christiana humilitas flagitat. Alioqui de numero illorum tu eris, qui apparere boni, quā esse mallent. Perfectus autem in hoc genere, quum sit omnium optimus, se omnium esse pessimum arbitratur; qualis maximè erat uir ille incōparabilis S. Franciscus, ut alibi annotauimus. Qui se humiliat secundo modo, exaltabitur; sed magis, qui tertio modo. Sic se humiliavit S. Ioānes Baptista, dicens: *Non sum dignus corrigiam calceamenti eius soluere*. Sic D. Petrus, dicens: *Eri à me Domine, quia peccator ego sum*. Sic Centurio ille, dicens: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum*. Quæ oīa loca in alijs iā Dominicis tractauimus. Hæc ergo explicatione præmissa, uerba Christi elucidanda sunt. Qui se humiliat, exaltabitur, eo quod humilitas uirtus est, ut in se præstātilissima, ita Deo gratissima. Sicut enim quāto profundior est puteus, tanto eius aqua est dulcior: sic quāto quisque humilior fuerit, tanto Deo grator est. Sicut lanx trutinæ quanto plenior & grauior, eo descendit magis: sic anima uirtute, & vera pietate plena se humiliat magis, iuxta id quod scriptum est: *Quanto maior es, tātō te humilia in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam*. Et expēde causas quas subiungit Scriptura: *Quoniam magna est potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur*. Duo dicit: 1. Quod solus Deus per se, & ex se magnus & potēs est, oēs alij beneficio illius; ideoque quo quisque Dei beneficio maior est, eo obstrictior, & obligatior manet, magisque Deo obnoxius, & subiectus. Quare quod de bonis, uel temporalibus, uel spiritualibus gloriatur, perinde facit, ac si diceret: Plurima debita, quod soluere nō possū debeo. 2. Quia quā diuine potētie debeat honor, hūc soli humiles

Matt. 11.

Psal. 68.

2. Cor. 6.

Ioan. 1.

Lucæ 5.

Matth. 8.

Similia.

Eccli. 3.

Deo deferunt: tum quia tales facillè obsequuntur, tum quia talium obsequio Deus delectatur. Hinc autem fit ut facillè exaltentur à Deo. Ait enim: *Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Quòd si in hoc Euangelio humilitas publicani cum peccatis tantum ualuit, ut Pharisei sanctitatem superaret, Deumq; ad misericordiam flecteret, quid faciet humilitas cum uera pietate coniuncta? Quemadmodum ut ignis in sublimem flammam, & splendentem insurgat, flabello prius multum deprimi debet: sic humiliari oportet, qui exaltari à Deo desiderat. Hinc diuus Petrus: *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis.* Quod enim anchora in naui, hoc humilitas in mente operatur, ut inter feroces mundi fluctus, & uel uanos seculi honoris, uel aduersæ fortunæ tumentes undas humiliter compressa, in tuto, ac tranquillo maneat. *Qui in terra, non habet unde cadat.* Qui humiliter de se sentit, ideoq; tum sua sorte contentus est, tum quicquid à Deo immittitur, æquanimiter fert, imò grauiora se committitur arbitrat, illum nihil è statu suo dimouere potest. Vide quibus uerbis, quo affectu, quanto studio, ad hanc animi demissionem, & humilitatem Philipenses suos hortetur Apost.

1. Reg. 2.

Simile.

1. Pet. 5.

Simile.

Philip. 2.

Si qua (inquit) *consolatio in Christo, si quod solatium, si qua societas spiritus, si qua uiscera miserationis, implete gaudium meum.* Vides quàm enixè obsecrat, quasiq; coniurat. Si accepistis, inquit, aliquam consolationem ex Christi doctrina, & conuersatione, si experti estis in uobis aliquod charitatis solatium, si cum diuino Spiritu aliquam societatem, aut similitudinem habetis, si uiscera uestra aliquo amoris affectu tanguntur, per hæc omnia uos adiuro, hanc mihi unam gratiam præstare, eamq; non modicam, sed quæ mihi plenum gaudium allatura est. Quæ demum hæc tanta res est, quam ita anxie tātus Apostolus, tot uerbis flagitat? Sequitur: *Ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimis id ipsum sentientes, nihil per contentionem, nec per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitranter, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.* Sic ille ad humilitatem, & (quæ sine ea non est, imò per eam & generatur, & cōseruatur) ad pacem, ac charitatem

titatem fraternam adhortatur. Dicit Deus apud Prophetam: *Ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltaui lignum humile.* Humilitas est gossipium, in quo conseruatur uirtutum moschus, præstantissimum spirans odorem. Sicut in arte Arithmetica, quædam notula est, quæ uocatur siphra, quæ nihil ualeat, sed facit ualere, & auget ualorem, cum nullum ipsa habeat, coniuncta enim unitati, facit decem; & coniuncta denario numero, facit centum; ac denique coniuncta centum, facit mille: ita planè humilis animi submissio, suiq; abiectio, quum ex se in hac uita nihil apud homines ualeat, sitque res sua natura abiectissima, & nullius ualoris, tamen facit omnes alias uirtutes apud Deum ualere; & coniuncta uni uirtuti, facit ualere decem, ut hic in publicano uni orationi coniuncta: coniuncta pluribus uirtutibus, facit infinite ualere, ut in beata Virgine, Ioanne Baptista, diuo Petro, alijsque humilitate insignibus fecit, sicuti in alia Dominica explicatū est. Sicut prima materia omnium formarum capax est: quo autem quæque materia plures formas iam habet, eo minùs nouarum capax est: sic anima humilis nihil sibi attribuens, omnium Dei gratiarum capax est: & sicut tabula rasa, omnes à Deo figuras capit. Quo autem quisque sibi plus tribuit, eo minus à Deo gratiarum capax est. Hinc Scriptura: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.* Et iterum: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Vix aliud frequentius docet Scriptura.

Ezech. 17.

Similia.

Psal. 33.

Psal. 17.

Illud admiratione dignum est, ipsos etiam Gentiles hoc uidere potuisse, quod post tot diuini Spiritus oracula, uix adhuc nos Christiani credimus; certè ita passim superbi-mus, ut nihil minùs credere uideamur. Chilo enim Lacedæmonius interrogatus ab Aesopo, quid ageret Iupiter, respondit: *Excelsa humiliat, & humilia extollit.* Magni artifices, quo maiorem sibi gloriam parent, uiliorem materiam pulcherrimo operi subiiciunt. Deus, ut pulcherrimum opus faciat, humiles, & abiectos exaltat. Omnes res exiguæ aspectum nostrum magis oblectare solent, & elegantiores uidentur, exiguus puer, uirtulus, catellus. Qui Homeri Iliada in nuce una conelulit, mirabile opus fecisse

Laert. li. 1.

Simile.

Causæ cur

humiles

exaltentur.

I

- Matth. 18. la uox est: *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum*. Paruulis delectatur Deus. Rursus ideo Deus humiliatum exaltat, quia generosum, & magnificum est. Regia enim, & magnifica uox est: *Parcere subiectis, & debellare superbos*. Quod leoni principi animalium in more est, qui nec hominem, nec bestiam laedit ante pedes prostratam. Porro quum Deo proprium sit misereri, miseros querit, quorum misereatur: eos uidelicet, qui se miseros profitentur, & agnoscunt, quod soli humiles faciunt. Imò cum nulla in Deo maior sit uirtus, quam misericordia, & bonitas sui diffusiuæ, nihil magis amat, quam humiles, in quos se effundat, sicut homo liberalis, & largus eis maxime delectatur, quibus se liberalem prestare potest. Fontes, & flumina, non per accliuia decurrunt, nec montes petunt, sed per decliuia, & ualles labuntur. *Sic omne datū optimum de sursum est, descendens à Patre luminum*. Si descendit, ergo in humiles, non in elatos. Sed ex parte nostra, humiles soli sunt diuinæ gratiæ capaces. Ait Christus de sua gratia: *Si quis biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ salientis*. Si salientis, ergo ex imo loco saliet: ergo ex humili corde. Ideo non dixit currentis, aut defluentis, sed salientis. Rursus: *Flumina de uentre eius fluent aqua uina*. Si de uentre, qui locus infimus, & abiectus est, certe in humilē, & abiectam sui ipsius considerationem deriuabitur gratia infusa. Ideo non dixit, ex capite, ex pectore, sed de uentre fluent. Iam uerò si Christus nō nisi per humilitatem exaltatus est, (*Humiliatus enim semetipsum usq; ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illum, &c.*) tu, qui te Christi membrum profiteris, insanis, si alia uia te exaltandum putas.
- Matth. 10. *Non est discipulus super magistrum, nec seruus maior domo suo*. Denique in cōlo tota curia humilium est. Omnes enim illic procidunt in facies suas, *mittentes coronas suas in conspectu Agni*. Vnicum illic negotium est, perpetuum humilitatis exercitium, quo Deus laudatur de beneficijs acceptis. Noli putare superbos in militia triumphaturos in humilitate. Hinc Sapiens: *Vbi humilitas, ibi sapientia, & simplicitas iustorum dirigit eos*. Hanc uiam ad cœlū Deus constituit, Noli aliam querere.
- Simile.
Iacobi 1.
Ioan. 7.
Philip. 3.
Matth. 10.
Apoc. 4.
Prou. 11.

At enim alia Scriptura dicit: *Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris*. His uerbis nostris tēporis Pharisei abutuntur, ut suū supercilij speciosē tueantur. Sed sensus est: Noli esse deiecti animi, & pusillanimis, qui in autoritate & officio constitutus es; ne non ualeas perrumpere iniquitatem; ut eadē Scriptura alibi dicit. Data potestatis iustam administrationem, non superbi animi elationem; aut externū fastum ac typhon hæc Scriptura docet. Imò eadē Scriptura paulo ante dixit: *Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatum confedere illum faciet*. Sapiens. n. seipsum humilians, uel ē ab aliis humiliatus, nihilominus tamen in sapientia sua manens, exaltabitur. Exemplum primi, Daniel, qui prote status est, se nō ex sua sapientia, sed ex Deo arcana reuelare, à Nabuchodonosor exaltatur. Exemplum posterioris, Ioseph, qui nēditus, incarceratus, & maxime humiliatus est, exaltatur à Pharaone. Sed dictum illud Ecclesiastici, aurea illa Diui Gregorij Papæ sententia explicat, qua dicit: *Quā culpa non exigit, omnes secundū rationem humilitatis aequales sunt*. Docet, omnes totius orbis Episcopos Sedi Apostolicæ Romanæ ita subditos esse, ut quum autoritate contra delinquentes Episcopos, uel alios quosvis utendum est, & ex officio aliquid agendum, tunc quidem non humiliari in sapientia sua, sed pro autoritate qua pollet, re presentem agere, & superiorem se ostendere Pontificem debere (quod & in quouis alio superiore, suorum respectu subditorum, locum habet) at uerò extra hanc causam perpetuam semper humilitatem seruare, seq; ceteris omnib. æqualem iudicare, omnem superiorem oportere. Quanto magis qui solo titulo maiores, nullam in alios iurisdictionem habent: Talis quoq; erat D. Chrysostomus, qui erga Principes viros, ipsumq; Imperatorem Arcadium (quum ad preces Gaiarū templum Attrianis Constantinopoli dari uellet) & Eudoxiam Imperatricem, quam pro Callitropæ uiduæ uinea in os arguit, excelsum se, & rigidum præbuit: cum ceteris autem omnibus, seu magnis, seu paruis, in nullo contra Deum delinquentibus, familiarissimè cum omni suauitate & humilitate conuersatus est, ut in uita sancti Porphyrij Gazæ Episcopi, apud Surium uidere licet.

Eccli. 13.

Eccli. 7.

Eccli. 11.

Exempla.

Dan. 2.

Gen. 41.

In Regi-
stro, lib. 7.
epist. 64.In uita e-
ius apud
Surium,
tom. 1.Tom. 1.
pag. 167.

298 *Promptuarium Morale*
EVANGELIUM DOMINICAE XI.
POST PENTECOSTEN.

Marc. 7.

Exiens Iesus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilae, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in caelum, ingemuit; & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim apertae sunt aures eius; & solum est uinculum linguae eius, & loquebatur recte. Et praecepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat, tanto magis plus predicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes; Bene omnia fecit; & surdos fecit audire, & mutos loqui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.* De iuuandis proximorum necessitatibus, & de zelo animarum.
2. *Surdum & mutum.* De statu peccatoris longa consuetudine obdurati.
3. *Et apprehendens eum de turba seorsum.* De peccati occasione & conuersatione noxia ante omnia fugienda.
4. *Misit digitos suos in auriculas eius.* De inuocanda Dei gratia, ut auditum fidei & obedientie in nobis aperiat.
5. *Et expuens tetigit linguam eius.* De gustu spiritualium rerum caelestium, per sapientiae donum diuinitus concessum.
6. *Et suspiciens in caelum, ingemuit.* De miserando hominis in peccato statu, & ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore.

7. Et

In Domini XI. post Pentecost.

299

7. *Et praecepit illis, ne cui dicerent.* De fuga gloriae, & exultationis propriae.
8. *Quanto autem precipiebat, tanto magis plus predicabant, &c.* Locus duplex. Primus, quod gloria fugientes sequitur. Secundus, contra torporem fidei.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.*

Locus moralis de iuuandis proximorum necessitatibus, siue de zelo animarum. Quod enim isti circa corporales huius surdi & muti necessitates praestiterunt, ut eum ad Christum adducerent, nec adducerent tantum, sed & pro eo deprecarentur, hoc à nobis sedulo imitandum esse circa proximorum nostrorum necessitates, non corporales modò, sed multo magis spirituales, ipsa Christi Redemptoris bonitas in hoc surdo & muto liberando luculenter docet. Nam non solum huic surdo & muto imponit manum (quod solum rogatus fuerat) sed etiam eum prorsus sanat: aperit eius aures, soluit uinculum linguae, & ita soluit, ut loqueretur recte, id est, non secus exacte atque perfecte, quam si nullum unquam loquendi impedimentum passus fuisset: Sanat igitur, atque perfecte sanat: Sed & praeterea modo quodam admirabili, & qualè praeterea Christi factis non legimus, eum sanare uoluit; uarijs adhibitis ceremonijs, quas postea singulas tractabimus, quia singula habent morum documenta. Adeo Christo grata & accepta fuit horum hominum erga proximi salutem cura, beneuolentia, charitas. Hanc & nos studiosè imitari par est, ut aberrantes in uia morum proximorum nostros, uel consilio & auxilio ad Christum adducamus, uel certè pijs precibus Christo commendemus. Nihil hac pietate, & charitate Deo gratius. Maxima fuit Moysis laus & commendatio zelus salutis populi sui, quem his uerbis expressit: *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo, què scripsisti.* qua incredibili charitate se aeterni passus est Deus. Magna laus Abrahae, qui pro Sodomis & Gomorraha etià quarta uice Deum orauit, cumque pro flagitiosissimis hominibus tam diu orantem

Proximo-
rū neces-
sitates iu-
uandæ.

Exempla.
Exod. 32.
Gen. 18.

Abra-

Abraham audire Deus uoluit, quàm diu ipse Abraham orandū sibi esse putauit. Nec enim prius Angeli ab orante Abraham recesserunt, quàm ipse orandi finem fecisset. Sed & Lot iustus non contentus sua & suorum ē Sodomis liberatione, adhuc pro ciuitate Segor uicina intercessit, & impetrauit, respondente ei Angelo: *Ecce enim in hoc suscepisti preces tuas, ut non subuertam urbē, pro qua locutus es: Festina, & saluare ibi: non enim potero facere quicquam, donec ingre diaris illuc.* Vix quicquam laudabilius Dauid fecit, quàm cum percuienti Deo populum se obiciens dixit: *Ego sum, qui peccaui, ego iniquē egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? uertatur, obsecro, manus tua contra me.* Sed & in Apostolo Paulo hæc in proximi salutem charitas incredibiliter flagrauit, primum ad lucrandos Iudæos, quum diceret: *Optabā anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Et uide atque expē de quale hoc sit. Anathema esse à Christo, est reprobū & desertum esse à Christo. Sic enim alibi dixerat: *Si quis non amat Dominū nostrum Iesum Christū, anathema, maranatha.* Atqui idem Paulus in uerbis ferē proximē precedentibus proficitur, quod nihil cum à charitate Christi separare potest, neque mors, neque uita, neque Angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia: non tribulatio, non angustia, non fames, non nuditas, non periculus, non persecutio, non gladius. Nihil horum petiuit, & tamen charitas erga salutem proximi hoc potuit. Optat hoc ergo non simpliciter, sed ob magnitudinem charitatis, cum qua, si fieri posset (quod fieri non potuit) etiam Christo carere solus maluit, quàm ut tot ceteri cateant. Deinde ad conseruandos in Christo iam credentes, uide eius charitatem. *Coarctor* (inquit) *ē duob. desiderium habens dissolui, & esse cū Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter uos.* Et hoc confidens scio, quia manebō & permanebō omnib. uobis ad profectum uestrū, & gaudium fidei. Merito hic exclamat Chrysostomus: *Papa, quis est hic Apostoli aīus? Nihil illi par unquā uel fuit, uel erit: futura metuis, (timeo. n. dixit, ne quum alijs pradi. cauero, ipse reprob. efficiar) innumeris malis obnoxius es. (in tribu.*

Gen. 19.

2. Reg. vi.

1.

Rom. 9.

1. Cor. 16.

Rom. 8.

2.

Philip. 1.

In Cōm.
ibid.

1. Cor. 9.

tribulationibus, in angustijs in plagis, in carceribus, in seditionibus, in ieiunijs, &c. & apud Christum tamen esse non uis? Quis mercator nauem habens mercibus plenam, cum liceat iam ad portum appellere, adhuc tamen in mari nauigare uellet? Quis athleta cupiet amplius certare, quum iā liceat coronari? Quis miles, quum iam liceat cum triumpho domum reuerti, & omnium rerum affluentia frui, adhuc in bello sudare, & periclitari sustineat? Sed hoc fecit charitas Dini Pauli, non sua querentis, sed quæ aliorum; * ut in eadem epistola paulo post alios suo hoc exēplo celeberrimē adhortatur: *Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.* Sanè quum duplex sit peccati facies, una peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas; qui illam solum considerant, odio illos prosequuntur & auersantur; sed qui hanc posteriorē aspiciunt, commiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in alijs * Euangelijs protulimus, quæ hic locum habent, & huc referri possunt.

2. Surdum & mutum.

Locus moralis de statu peccatoris in peccatis longa consuetudine obdurati. Talis enim uerē surdus & mutus est spiritus, sicut hic corpore fuit. Et tales surdos hac mutos hic à Christo sanatus nobis figurauit, quem propterea insolito & admirabili modo sanare uoluit, ut nos doceret, quam sit difficile & arduum, peccati consuetudinem uincere, uel obduratum in peccato, qui nec audire Dei uerbum, ut sanctetur, sustinet, nec os ad Deum aperire, uel ad peccati confessionem, uel ad Deum exorandum ualere, sanare, & integræ sanitatis restituere; sic ut rectē loquatur, auresque ad Deum apertas habeat. Nullo enim modo dubitandum est, totum hoc miraculum etiam iuxta litteram spiritualiter esse intelligendum, eaque de causa & Christum cum tot caeremonijs huic surdum & mutum (quem etiam cæcum fuisse Matthæus addit) sanasse, & Euangelistam Marcum omnes circumstantias diligenter perstrinxisse, & Ecclesiam hoc miraculum inter alia magis illustria Christi facta proponere uoluisse.

Dominus

2. Cor. 11.

Similia.

* De hoc

argumēto

lege plura

iu D. Chry

so. in Ora

tio. 1. ad

uersus Iu

dæos, in

fine to. 5.

Philipp. 2.

Domin. 2.

post Epi

pha. tex. 2.

Domin. 3.

post Pent.

tex. 1. & 3.

Domin. 9.

post Pēte.

tex. 1. Do

mi. 2. post

Pēte. tex. 2.

Constitu

do peccati.

Miracula

Christi spi

ritualiter

intelligen

da.

1.

2. 101

3. 100

De uerb.

Domini,

Serm. 44.

Simile.

Tract. 24.
in Ioan.
Matt. 21.Homil. 2.
super E-
uang.Domin. 3.
Quadrag.
tex. 1.

[Dominus enim noster Iesus Christus (ait Augustinus) ea quæ faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi. Neque enim tantum miracula propter miracula faciebat; sed ut illa quæ faciebat mira essent videntibus, vera essent intelligentibus. Quemadmodum qui videt litteras in codice optime scripto, & nō nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem: sed quid sibi velint illi apices, nescit, & est oculis laudator, mente non cognitor; alius autem & laudat artificium, & capit intellectum: ita qui viderunt Christi miracula, & non intellexerūt, quid sibi vellent, mirati sunt tantum: quia facta sunt; alij verō & facta mirati, & intellecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus. Hæc ille: quæ & in tractatu super Ioannem repetit. Sed & certa ratione probat quod dicit: [Qui enim (inquit) dicit, Christum propterea tantum fecisse miracula, ut nō essent nisi miracula, potest illum etiā dicere nescire quod nō esset tempus pomorum, quando ficus quæsiuit in arbore. Non enim erat illud pomi tempus, sicut Euangelista testatur, & tamen esuriens poma quæsiuit in arbore. Christus nesciebat quod rusticus sciebat; Significauit ergo aliquid se aliud esurire, & aliquid aliud querere. Nam arborem maledixit, & aruit. Quæ culpa arboris infœcunditas; Illorum est culpa sterilitas, quorum fecunditas est voluntas. Erant ergo Iudæi habentes uerba Legis, & facta non habentes, pleni folijs, & fructus non ferentes. Hæc ille. Sic & D. Gregorius: [Miracula Domini, & Saluatoris nostri sic accipienda sunt, ut & in ueritate credantur facta, & tamen per significationem nobis aliquid innuant. Opera quippe eius, & per potentiā aliud ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur.] Sic ergo & in hoc maximè Euangelio, per surdum & mutum à Christo sanatum, peccatorem grauius in peccato induratum intelligere oportet. Et quidem de peccatoribus tam surdis, quam mutis, quā etiam cæcis, eo loco quædam diximus, ubi de demonio muto quod Christus eiecerat, quæ erat etiam dæmonium surdum ac cæcum, planeque idem fuisse nideretur miraculum quod hic Marcus recitat, disseruimus. De surdis quoque multa dicta sunt in illis Euangelij,

gelijs, quæ de audiendo uerbo Dei tractant, ut in Dominica Sexagesimæ, tertia Quadagesimæ, & Passionis. De mutis tunc etiam diximus, quum de Confessionis peccatorum, atque item Orationis ad Deum necessitate & utilitate tractauimus. Hic tamen de utrisque pauca addeamus, prout Deus dabit.

Surdus ille est, qui Dei uerbum nec forinsecus audit per negligentiam, nec auditum in corde retinet per duritiam. Huius hominis conditio misera & lamentabilis est. Maximum enim ad salutem medium est Dei uerbum animo haustum atque retentum. Hinc Sapiens: *Non herba, aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanauit omnia.* Cum sacerdotalibus tubis sacerdotes cecinerunt, illico muri Iericho corruerunt. Hoc significare Dominus uoluit, mundi potentiam atque tyrannidem sacerdotalibus tubis, sermone Domini, Apostolica & Ecclesiastica prædicatione frangendam. Dicit Propheta: *Ossa arida, audite uerbum Domini.* Volebat Deus illis uitam tribuere: sed ut uiuerent, opus erat uerbum Domini audire. Esaias inducit Christum ita loquentem: *Posui os meum quasi gladium acutum.* Hic est gladius, de quo Apostolus ait: *Et gladius spiritus, quod est uerbum Dei.* Hoc enim gladio penetrantur dura corda, ut fiant mollia; aufertur lapidea, ut fiant carnea.

Sed facit consuetudo peccati, ut surdo narretur fabula. De hoc conquæritur in Euangelio Christus, Phariseorum duriciem & obstinationem taxans: *Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad inuicem, atque dicentibus: Cætauius nobis uobis, & nō saltastis; lamentauimus, et nō plorastis.* Peccator uidelicet peccandi consuetudine obduratus, nec præmijs gaudiorum sempiternis ad spem erigitur; nec gehennæ penis propositis terrore concutitur; sed quum in profundum uenerit, contemnit. Sicut unum peccatum in aliud suo pondere trahit; ita diu pertractum, quasi in profundo barathro demergunt. Qui cæcra manducant, non nisi duo aut tria manducare proponunt; sed illa tria sua dulcedine ad uiginti, interdum etiam ad centum trahunt & ualitudinem grauius lædunt. Qui iter facit, & uiculum aliquem inuenit, quem leui sal-

Surdus
Deo.

Sap. 18.

Iosue 7.

Allegoria.

Ezec. 37.

Esai. 49.

Ephes. 6.

Consuetudo

peccati.

Lucæ 7.

Similia.

1.

tu poterat transire, scire illum negligit, & dicit: Inferius facilius illum transibo: qui quanto magis descendit, tanto eum ampliore, & ad transmeandum difficiliorem inuenit: quem tamen transnatare volens, ne redeundi laborem sumat, aliquando vel immerfus perit, uel ita fundo hæret, ut non nisi magno aliorum adiumento extricari valeat. Facilius vnum vulnus quam multa curatur; & melius recentibus vulneribus, quam ueteribus medicina paratur. Idem de peccatis, & animi uitij ac morbis cogitandum est. Qui diu neglexit audire, quæ ad salutem faciunt, tandem obsurdescit prorsus, salutaris doctrinæ factus impatiens, De quo Scriptura dicit: *Cor fatius quas*

Eccli. 21.

Eccli. 27.

Amatori
mundi stu
por.

Jerem. 5.

Similia.

2. Thess.

uas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Quicquid infundis, in pertusum hauris dolium. Et rursus: *Quasi in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia* (id est, scoria seu fæculenta & deficiens materia) *hominis in cogitatu illius.* hoc est, non percipit, nec cogitat, aut animum adiungit, nisi rebus immundis, fæcibus & scorijs huius sæculi. Horum hominum miserandum stuporem Deus per Prophetam designauit, dicens: *Audi popule stulte, qui non habes cor, qui oculos habentes, non uidetis, & aures, & non auditis.* Dicit stultum carnalem, & sæculi amore captum, non habere cor, quia rebus præsentibus, & peccati dulcedine sic afficitur, ut nec periculi, aut morbi sui magnitudinem agnoscat: nec remedium quærat, Bombyces, qui serica fila neciunt, ita tonitruorum sonitu grauantur, ut interdum etiam moriantur. Quo fit, ut qui eos nutriunt, tympana frequenter pulsent, ut sonitu meliori assueri, a grauiori non lædantur. Sic homines carnales, & sæculi uoluptatibus ac curis immerfi, ita harum rerum strepitu & affectu præoccupatos sensus habent, ita his assueuerunt, ut ad ipsa etiam comminationum tonitrua penitus obsurdescant. Sunt enim viridibus lignis persimiles, quæ subiecto igne usque adeo non accenduntur, ut ipsum frequenter ignem suo humore extinguant: quibus Apostolus dicit: *Nolite Spiritum extinguere: Prophetias nolite spernere, Omnia probate, quod bonum est, tenete.* Surdi enim isti nihil præbent, omnia reijciunt, interpretationes spernunt, diuini Spiritus flammam crassius suis cupiditatibus, extinguunt. Nihil his homi-

hominibus infelicius, nihil desperatius.

Nec meliori loco sunt muti, qui nec ad Dei laudes, nec ad peccatorum suorum confessionem, nec ad orationes & preces ora possunt relaxare. Dicit Scriptura: *Qui conseruat Legem, multiplicat orationem.* Qui igitur ad orationem mutus est, quomodo Legem seruabit? Deus populo suo, quem ex Aegypto ad terram promissionis ducebat, duos duces prouidit, Moysen & Aaron. In Moysen legislatore, legem Dei intelligimus: in Aarone sacerdote orationis studium accipimus: Hi duo duces ad salutis iter nobis necessarij sunt, nec alterum sine altero retinere possumus. Esaias audiens Angelos Dei laudes concinentes, seipsum redarguit, quod in eo genere mutus esset, dicens: *Vae mihi, quia taceui, & quia uir pollutus labijs ego sum.* Polluta sua labia dicit, quia ad ea, quæ Dei sunt loquenda, mutus; ad ea quæ mundi & carnis erant garrienda, loquax erat. Loquitur enim non tam in persona sua, quam in figura impiorum. Unde subiungit: *Quia in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Lamentatur Propheta ad Dei laudes, ad orationis studium elingues ac mutos; ad uana enarranda loquaces. In talium quoque persona dicit alius Propheta: *Quoniam taceui, inueterauerunt ossa mea, dum clamare tota die.* Clamabat tota die, & clamans tacebat, quia ad salutaria efferenda, mutus; ad uana, & inutilia, & noxia effutienda, clamosus erat: ideoque *ossa mea* (inquit) *inueterauerunt.* id est, tota uirtus animæ meæ consumpta, & exhausta est. Unde alibi: *Omnia ossa mea dicent tibi: Domine, quis similis tibi?* Ossa non loquuntur, sed uirtutes animi sunt, quæ Deum benedicunt & glorificant. Hæc ossa inueterascunt & arescunt, Dei que memoria, amor, cultus prorsus euanesceat, quoties non nisi in uanis, noxijs, & impijs sermonibus lingua occupatur. Quod alio in loco idem Propheta regius luculenter expressit: *Cuius os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolo; sub lingua eius labor & dolor.* id est, talis lingua laboris & doloris multum loquenti procurat. Primus ad gratiam motus est, posse loqui Deo, unde adolescens, a Christo resuscitatus, statim ut resedit in loculo, cepit loqui: sicut primus humane conuersionis actus, est sermones mutuos miscere, & primæ parentum

Muti Deo

Eccli. 35.

Allegoria

Esa. 6.

Psalm. 31.

Psalm. 34.

Psalm. 9.

Lucæ 7.

Similia.

Ierem. 8. parentum uoluptas, quum sati suos paruulos audiunt: Ideo Deus apud Prophetam: *Attendi & auscultauit, nemo quod bonum est, loquitur: nullus est, qui agat poenitentiam super peccato suo, dicens: Quid fecit.* Hanc primam poenitentis uocem expectat Deus. In hac uoce incipit in poenitenti delectari Deus: hæc uox initium familiaritatis hominis cum Deo. Dixit Socrates, adducto ad se in disciplinam puero: *Loquere, ut te uideam.* Et si personam uiderat, tamen hominem nisi loquentem uidere non ipotuit. Sed quemadmodum qui ex natura surdi sunt, idem & muti sunt, quia instrumentum disciplinæ, qua loqui discitur, auditus est: sic qui spiritualiter surdi sunt, nec audiunt quid loquatur in illis Dominus; idem & spiritualiter muti sunt, nec Deo, aut diuina loqui possunt, quia *filios ex auditu est*; & disciplina recte loquendi iuxta Deum, ab auditu Dei, & eorum quos Deus mittit, nascitur. Quare qui utroque hoc malo laborat, ille maxime de salute periclitatur. Quomodo tamen sanari queat, loca subsequencia declarabunt.

3. Et apprehendens eum de turba seorsum.

Ocasio peccati fugienda. **L**ocus moralis de peccati occasione, & conuersatione noxia ante omnia fugienda. Prima huius surdi & muti sanandi cæremonia, quam Christus extra ordinem adhibuit, hæc erat, ut eum a turba semoueret: non quia etiam in media turba sanare eum non poterat, sed ut doceret hoc grauissimi morbi genus, hominemque in peccato obduratum, non prius sanari posse a Deo, non prius remedium salutis à Deo accepturum, quam peccati in quo est, occasiones fugerit, conuersationem uoixiam declinauerit, irritamenta malorum penitus excusserit. Ut quid enim periculo se adhuc committit, qui è malo in quo est, emergere contendit: Quid de egrotante homine sperandum esset, qui baculo innixus, uix pedibus consistere posset, si quis illum externa ui impellere, atque prosternere conaretur; Eodem modo anima nostra spirituali agitudine laborans, quam ob ingentem infirmitatem, longamque peccati consuetudinem, quasi alteram naturam,

frequent-

frequentissime labatur, quo loco erit, aut quando sanabitur, si uoluptatis conspectus, peccandi opportunitas, occasiones mali, ad peccandum adhuc alliciant; Sicut in uenis silicis, quedam ignis scintillæ latent, quæ ubi si lex ferro ictus fuerit, emicant protinus, quibus facile ignis accenditur; eodem modo cum tam corruptæ naturæ uitio, quam ex deprauatæ consuetudinis noua tyrannide, cupiditatum scintillæ & semina in imo pectore uelut in silice lateant, ubi peccandi opportunitas oblata fuerit, & obiecta mouerint potentiam, protinus quæ sopitæ erant, excitantur, & quæ intus latebant, foras erumpunt. Sapienter S. Vvolstanus Vigornienfis in Angliâ Episcopus cuidam sapius eadem peccata confitenti respondit: *Opportunitas, ut uideas, facit latrones: ideo consulo ut monachus fias, & sic uitiorum importunitate carebis.* Sanè sicut sanctus Propheta: *Sedebam (inquit) Domine solus, quia comminatione replesti me. Non sedi in concilio ludentium, & gloriatum sum à facie manus tuæ.* Et hic enim impiorum consortia (quos ludentes uocat, idest, impie idola colentes, quo sensu Ismaelem ludentem cum Isaac paruulo, & idololatriam docentem, expulit domo Sara) deuitabat, declinans a turba. Sic & alius Propheta: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.* Quod & Sapiens his uerbis docet: *Qui tangit superbiam, inquinabitur ab ea, & qui communicat superbo, induet superbiam.* Sic monet suos Apostolus per epistolam: *Ne estis miscamini fornicarijs; & cum huiusmodi nec cibum sumite.* Et paulò ante: *An nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et alio in loco: *Corrumpit bonos mores colloquia praua.* Cû pestis alicubi grassatur, ciuitates quæ ab huius infestatione immunes sunt, incredibili solertia, maxime ubi purior est aer, omnes aditus præcludunt, ne quis hoc morbo infectus, clanculum irrepât. Si qua ouis morbida a pastore animaduertitur, statim a reliquo grege separatur. Sed & in fructibus ab ijs, quæ putrida sunt, lana inficiuntur: *Vnaque conspecta liuorem ducit ab uua, nisi maturius sciungantur.* Multo magis circa animæ salutem, & quidem quo purior anima est, ab omni improbo consortio studiosè cauendum. Verbum est Spiritus Sancti: *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.* Apes

T a hyberno

Exemplum.

In uita eius apud Suriũ, to. 1. pag. 433 Ierem. 15.

Gen. 21. Psalm. 54. Eccl. 13. 1. Cor. 5.

Similia.

1
2
3

Psalm. 17.

hyberno tempore, suae sibi imbecillitatis conscia, in aluearibus latent; & quae illa non habent, in cauernis terrae se abscondunt, timentes, si in publicum prodeant, se uel ab aere & uento rapiendas, uel à pluuia suffocandas, uel etià frigore eneandas esse. Nostram similiter in causa salutis aeternae fragilitatem agnoscere, & sapienter potius latitare oportet, quàm sic in publicum nos dare, ut uel a uento uanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur, uel a curis & cupiditatibus suffocemur, uel aliorum frigore & ignauia conspecta, nos quoque in Dei cultu satis per nos tepidi, penitus efficiamur frigidi. De huiusmodi uiro sapiente dicit Propheta: *Et erit uir, sicut qui absconditur a uento, & celat se a tempestate.* Sanè sicut naufragium patimeretur, qui ualido spirante uento, & toto aequore acerba tempestate iactato, mari se tamen uult committere, & uela expandere, uel suae aut nauclerij peritiæ, uel nauis robori confusus: sic a Deo deseri & uel in peccatum cadere, uel peccato insistere & imergi meretur, qui uentos & tempestates tentationum & occasionum peccati uitare, quum potest, non contendit, aut, quod deterius est, sponte incurrit, aut etiam quaerit, uel de Dei auxilio, uel de sua constantia confidens. Hoc enim tentare Deum est, ut alio loco ostendimus. Cum Abimelech rex Saram Abraham uxorem in domum suam adduxisset, ubi primum intellexit alterius uxorem esse, seipsum excusauit, dicens: *In simplicitate cordis mei, & in munditia manuum mearum feci hoc.* Dixitq; ad eum Deus: *Et ego scio quia in simplici corde feceris, & ideo custodiui te, ne pecces in me, & non dimisi, ut tangeres eam.* Duo nos hoc exemplum docet. Primum, donum Dei esse peculiare, non consentire peccato, postquàm in eius occasionem quispiam uel inciderit, uel se intromiserit. Secundò, illum qui per malitiam se in occasionem intromisit, dignum esse, quem Dominus permittat cadere. Sanè adeo peccandi occasiones omnes, qualescunque tandem illae sint, fortiter rescindendae & reiiciendae sunt, ut nec charissimis pignoribus hoc in genere parci debeat. Hoc enim est, quod Christus dixit: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius.*

Esa. 32.
Simile.

Dom. 1.
Quadrag.
tex. 6.
Exemplum.
Gen. 28.

Matt. 10.

Rursum

Rursum alibi: *Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* nempe quoties in occasionem peccati hæc illi uertuntur. Vnde & alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam; si pes tuus, amputa illum; si oculus tuus, eijce eum.* Bonum est tibi debilem, claudum, & luscum introire in regnum Dei, quàm duas manus, pedes, oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Vides quàm nulli affectui, pignori, commodo, uoluptati, operationi quamlibet ex se honeste parcendum est, quod in occasionem peccati se offert. Rescindendae ad unam omnes mali occasiones. Hinc per Prophetam Deus: *Si reuerteris Israel, ad me conuertere: si abstuleris offendiculum tuum à facie mea, non commoueberis.* Hoc est, firma, & stabilis erit tua conuersio, si omnia ad malum incitamenta è medio sustuleris. Si quis habet capitale hostem, non solum eum pertimescit, cauet, fugit, sed etiam omnes, qui eius sunt factionis, eiusque partes tumentur. Podagricus non solum ne quis eum tangat, sed etiam ne quis prope eum accedat, uilo modo patitur. Sic non solum à peccato, sed ab omni eius occasione fugiendum. Quod cerè fieret, si sic peccatum, ut tactum podagricus, abhorreret. Quod etiam quamdiu non fit, frustra à Deo sanitatem expetis. Appositè diuus Chrysostomus: *Quàm diu quis in fornace uoluptatum consistit, etiamsi exemplis abundat infinitis, ipsi res esse supra vires apparet: ceterum si uel leniter caput illinc egredi; identidem procedens, uim ignis à tergo relinquit, uidetq; ante se, & ad pedes propinquam uiam roscidam, atq; eximia facilitatis.* Tantam uim habet, ut apprehendat nos Christus de turba peccatorum, uel ipsius peccati seorsum, ut noxia conuersatione, & peccandi occasione relecta, sic primum, & necessarium ad salutem gradum figamus. De peccati occasionibus studiosè uitandis, de consortio malorum noxio, de bono solitudinis, in alijs * Dominicis aliquoties diximus, quæ & huc non incommode referri possunt.

Lucæ 14.
Marc. 9.

Similia.

Paræn. 1.
ad Theodorum lapsum.
* Dom. j.
Quadrag.
tex. 1. & 6.
Dom. iij.
Quad. t. 5.
Domin. in
Alb. tex. 5.
Domin. 4.
Aduert. t. 2.

4 Misit digitos suos in aurículas eius.

- L**ocus moralis de inuocanda Dei gratia, ut auditum fidei, & obedientie suo sancto Spiritu in nobis aperiat. Surdi enim aures, nisi Christus aperiat, surdi manebunt. Nisi digitos suos, id est, Spiritus sui uim in aurículas cordis nostri immittat, ad fidem, & obedientiam mandatorum dura, & lapidea corda circumferemus. Vnde in hæc uerba D. Gregorius: [Quid est, quod Creator omnium Deus, quum surdum & mutum sanare uoluisset, in aures illius suos digitos misit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? vnde cum in alio loco eiecisset demonium, dixit: *Si in digito Dei eicio demonia, profecto peruenit in uos regnum Dei.* Quod alius Euangelista sic refert: *Si ego in Spiritu Dei eicio demones, igitur peruenit in uos regnum Dei.* Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus, Spiritus uocatur. Digitos ergo in aurículas mittere, est per dona Spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire.] Hæc ille. Quare inter cetera sua miracula etiam hoc Christus posuit, quum Ioanni in uinculis renunciari fecit, an ille esset, qui uenturus erat. *Surdi audiunt.* [Quod & Esaias Propheta clarissime prædixit: *Deus ipse ueniet, & saluabit uos, & aperientur oculi caecorum, aures surdorum patebunt, &c.* Quemadmodum enim diabolus tollit uerbum fidei de corde audientium, ne credentes salui fiant, sic e contra Christus, qui uenit ut dissoluat opera diaboli, mittit digitos suos in aurículas surdorum, Spiritum suum in corda nostra, in quo clamamus, *Abba Pater.* Non enim sic uulpis ad tonitrua aures suas obturat, nec audiat, & terreatur; nec sic tauros molesti canes de illorum auriculis pendentes ad macellum ducunt; sicut diabolus homines per aurículas comprehensos in barathrum demittit, canes suos, uoluptatum ministros, & suggestores mittens, qui sic occupatas mentis aurículas teneant, ne uel Dei tonitrua, & comminationes, uel aliquid salutare audire sustineant. Scribunt de dracone, quod per ipsum auditum interficere elephantem soleat, ore quidem suo aures eius obturando, & cauda pedes confringendo. Non aliter demon
- Homi. 10.
in Ezech.
- Lucæ 11.
- Matt. 12.
- Matt. 11.
- Esa. 35.
- Lucæ 2.
1. Ioan. 4.
- Galat. 4.
- Similia.
- Plin. li. 8.
ca. 13. nat.
hisor.

demon homines interficit sibilo oris sui, suggestione improba, quasi Sirenium cantibus, hominum aures ita replendo, ut ad celestia, & salutaria audienda patere nequeant. Contra hunc igitur tantum hostem, & contra hoc tantum malum, Digitus Christi unicum remedium est: *Oculum enim uidentem, & aurem audientem, Dominus fecit utrumque.* Lydie, in Actis Apostolicis, aperuit cor Dominus intendere his, quæ à Paulo dicebantur. Quum Rex Ezechias mitteret nuncios per uniuersum Isaclem, & Iudam, qui ex Regis imperio hæc prædicarent, Filij Israel, reuertimini ad Dominum Deum Abraham, Isaac, & Iacob; alijs irridentibus, & sublaquantibus eos: *In Iuda facta est manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent iuxta præceptum Regis, & Principum, uerbum Domini.* Hoc est, quod in Euangelio Christus dicit: *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, uenit ad me.* Quemadmodum enim frustra agricola semen in terram spargit, nisi celestis influxus adsit, qui semina alat, nutriet, & ad maturitatem perducat: ita frustra per externam prædicationem uerbi Dei semen in terram cordis humani spargitur, nisi celestis uirtus adsit, quæ hæc semina foueat, & fecundet. *Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Cathedralis in celo habet, qui corda docet, ait S. Augustinus. Attamen aperit Deus aurem uolentem audire. Neque enim sic hoc Dei opus est, ut uel solus, uel uiolenter hoc faciat; sed sic Deus aperit aures surdorum, ut & omnium aperire aures ipse paratus sit; & in potestate cuiusque positum sit, pulsanti Deo aperire. Vox enim Dei est: *Ego sto ad ostium (cordis) & pulso.* Si quis mihi aperuerit, intrabo. Et Propheta Dominus erigit mune, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij. Quare sic unumquemque hortatur sacra Scriptura: *Si susceperis sermones meos, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.* Et iterum: *Fili mi, auisculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.* Et rursum: *Qui declinat aures suas ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* Denique & ideo in hoc Euangelio dixit Christus surdo, postquam in aurículas eius digitos misit.

Simile.

Prou. 10.
A. Cor. 16.
Exempla.

2. Par. 30.

Ioan. 6.
Simile.1. Cor. 2.
Trac. 3. in
epist. 107.

Apoc. 3.

Esa. 50.

Prou. 2. &
4. & 28.

In Domi.
Sexages.

set: *Epheta, hoc est, adaperire*: ut uidelicet ostenderet spiritualiter surdos (quos in externa hac sanatione significare uoluit) debere Deo cooperari, & diuina gratia operante suas ipsorum aures aperire. De hoc concursu liberę uoluntatis cum diuina gratia, uide plura in altero Promptuario Catholico. Docet ergo hic locus, tum Dei gratiam suppliciter inuocandam, ne uerbi diuini surdi auditores simus; tum nostram promptitudinem, & obedientiam, ut digitos suis Spiritus mittente Christo, non obturemus aures nostras, nec obduremus corda nostra. De auditu uerbi Dei, & necessario, & fructuoso, deq; impedimentis horum, iam in alijs Dominicis identidem & copiosę diximus.

5. Et expuens tetigit linguam eius.

Gustus spiritualis.

Homi. 10.
in Ezech.

Rom. 8.

1. Cor. 2.

Ezech. 3.
Vbi supra.

Locus moralis de gustu spirituali rerum cęlestium, per sapientię donum diuinitus concessum. [Quid enim est (ait sanctus Gregorius) quod Christus expuens, linguam eius tetigit? Saliua nobis ex ore Redemptoris, est sapientię accepta in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo sapientię, quę ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prędicationis uerba formatur.] Hęc ille. Qui spiritualiter mutus est, nescit loqui cęlestia, & animę salutaria; nullum eorum gustum percipit. *Prudentia enim carnis inimica est Deo: legi Dei subiecta non est. Nec enim potest.* Sicut enim nix nisi solis calore, liquefieri non potest; sic homo carnalis nisi nouo diuinę sapientię igne succensus, sapere, gustare, aut affici erga ea, quę Dei sunt, non potest. *Animalis homo non percipit ea, quę Dei sunt. Stultitia enim est illi.* Ezechiel Propheta utriusque personam, & spiritualis & animalis expressit. In persona spiritualis dixit de seipso: *Comedi uolumen illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Vbi D. Gregorius: Ipsi de omnipotenti Domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerunt in cordis sui uisceribus ueraciter amare. In eius quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cuius uitę uiscera mandatis illius replentur: quia ei suauis est ad loquendum, cui interius impressa ad uiuendum fuerit. Hęc ille. Personam carnalis & muti, nescien-

scientis cęlestia vel loqui, vel gustare, his uerbis describit. *Omnis domus Israel attrita fronte est, & duro corde.* Attrita frons est (ait super hęc uerba Gregorius) in huius mundi actibus assueta: quia sicut sunt nonnulli, qui quietem cunctis mundi pręmijs atque honoribus pręponunt; ita sunt nonnulli, qui ut in hoc mundo aliquid esse uideantur, terrenis laboribus insudant, insistunt caussis, permiscuntur iurgijs. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant; amore tamen terrenarum rerum deuicti, delectabiliter fatigantur. Quibus per Prophetam dicitur: *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Vitula enim in tritura arę assueta, etiam si relaxetur a labore, sponte redit. Sic quibusdam prauis mentibus nihil est difficilius, quam si eis pręcipitur, ut in huius mundi actibus non laborent. Hęc Gregorius. Talis erat Turrianus ille, qui post annum 90. cum vacationem procurationis a Caio Casare ultro accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem a circumstanti familia plangi iussit: nec finit ante tristitiam, quā labor illi suus restitutus est. Hęc Seneca lib. De breuit. uitę, cap. 20. Isti omnes prępostero gustu sic terram amant, & *terrena sapiunt*, ac si nihil aliud quā terra essent, *quorum gloria in confusione est.* ait Apostolus. In horum linguam ut sapientię suę saliuam expuar Christus, necesse est. Sicut enim lippos oculos solis splendor offendit, sanos delectat: sic terrena sapiētibus, uerę sapientię delicię fastidio sunt; spiritualibus autem & sanis admirabilem dulcedinem afferunt. Nam ut Iudęi carnales mannam cibum cęlestem, & omne delectamentum in se habentem fastidiebant, cucumeres, pepones, cępe, & alia Aegypti ei preferentes: sic sæculi amatores carnis, voluptates, honores, diuitias pro summo bono habent; eorū uerō quę ad Dei honorem, aut animę salutem faciunt, nullo gustu afficiuntur. Hunc ingentē animi morbum ut Christus significaret, huius hominis muti non solum loquelam reddidit, sed & gustū restituit; imō idcirco prius saliuę sapientię linguā tetigit, & gustum reparauit, ut sic postea loqueret Rectē Scribit Solinus, Bucephalum. Alexandri equum, quum armatus ad pręlium esset, suisque phaleris regijs ornatus, nullum alium sessorē admittere

Ezech. 8.

Vbi sup.

Osee 10.

Exemplū.

Philip. 3.

Simile.

Exemplū.

Simile.

mittere voluisse, quam ipsum Alexandrum; non armati verò neque ornatum, quemuis agalonen aut famulum conscendere permisit. Eadem est differentia animi celesti armatura induti, diuinæ sapientiæ donis & gratijs exornati, atque eisdem vacui. *Indutus enim armatura Dei, non nisi Christum animo suo insidere patitur, non nisi ea qua sursum sunt sapit, ubi Christus est, in dextera Dei sedens.* Hac celesti armatura qui caret, lapit ea, quæ sunt super terram. Sed nos Christiani in Baptismo nostro diuinæ sapientiæ gustum accepimus, sub eadem caeremonia, qua hic Christus usus erat. Si adhuc terrena sapimus, meminimus à Baptismi gratia nos excidisse; & per secundam poenitentiae tabulam eam reparare contendamus, Christi quæ opem implorare, ut imponat nobis manum.

6. Et suspiciens in cælum, ingemuit.

Peccati,
status &
turpitudine.

Ioan. II.

Hom. 10.
in Ezech.

Locus moralis de statu hominis in peccato miserando, & de ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore. Christus enim hoc loco (quod in alijs sanâdis nunquam fecisse legitur) ideo *suspiciens in cælum* quasi quæ diuinam opem flagitans, vel potius ingenti quodam Dei auxilio atq; fauore in re præsentis opus esse significans *ingemuit*, & ut in Lazaro quadriduo suscitâdo fecit, *infirmum spiritu, & turbauit semetipsum*, ut doceret hominis spiritum liter furdi & muti, id est, in peccatis obdurati, omnique pietatis sensu & gustu destituti, quanta esset miseria, quâ acerba calamitas, quam difficilis curatio: ideoque quantis nos in cælum desiderijs & suspirijs suspicere, quantos gemitus edere conuenit, ut ex tam miserando peccati statu liberemur. [Suspiciens Christus in cælum, ingemuit (ait sanctus Gregorius) non quod ipse necessarius gemitum haberet, qui dabat, quod postulabat, sed nos ad eum genere qui cælo præsidet, docuit: ut & aures nostræ per donum Spiritus sancti aperiri, & lingua per saluam oris, id est, per scientiam diuinæ locutionis solui debeat ad verba prædicationis.] Hunc locum tum de peccati in se turpitudine atque horrore, tum de eius statu, siue in nobis, siue in alijs amare descendo, in alijs Dominicis iam late

tra-

tractauimus. Hic tamen aliqua addemus, prout Deus dabit, in materia enim tam vili & necessaria uix vnquam satis dici potest.

Ac primum, maximum malum esse debet, quod omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Sic olim in prima mundi ætate, quando *omnis caro corruerat in suam*. Deus dolore cordis tactus intrinsecus fuisse dicitur. Et rursus Paulus: *Nolite contristare Spiritum sanctum, in quo signati estis in die redemptionis*. Non quod dolor in Deum aut trinitia in Spiritum S. cadat, sed quod tam odiosa, horrenda, vilis, & absurda res peccatum sit, ut nullo satis dolore plangi queat, Deumque acerrimè offendant. Et uide breuiter quid sit Deum offendere. Primum in omnium bonorum authorem & beneficentissimum tibi Patrem peccas. Et hic omnia tam in genere, uel totius mundi, uel omnium fidelium communia, quàm in particulari propria cuique à Deo collata beneficia enumerari possunt. Parum certè homo ab homine peteret, qui id solum postularer, ut si quando beneficia aliqua ipso actu in eum exerceret, tum temporis diligeret. Quid enim minus peti potuit? Quam enim omnes aliæ operæ & labores alterius generis mercede compensari possint, nec est opus, ut qui pro altero iter fecit, uerbi gratia, ab eo vicissim id expectet, ut pro se iter faciat, sed pecunia, uel quauis alia mercede talis labor compensari potest; solus amor amore rependitur: qui amat, amari vult, nec amanti re vnquam satisfacies, nisi vicissim ames. Deum ergo perpetuò nos amantem, singulis horis arque momentis actu beneficentem, quia & esse & vitâ, & victum, & gratiam in statu virtutis, patientiam in statu peccati (omnia beneficia excellentia) nobis confert: si non redamamus, si offendimus, nec minimum illi mutui amoris officium reddimus, hoc uno nomine grauiter & acerbè peccamus. Quod si tam cui amantem offendere nullo loco ducis; at vide in quàm potentem impingas. In illum stupidè offendis, & contra, illum calcitras, qui potestatem habet mittendi animam tuam & corpus in gehennam ignis æterni: qui nutu suo terram concutit, qui tangit montes & fumigant, cuius ira nemo resistere potest, sub quo curuantur, qui portant orbem, qui clauus habet uitæ & mortis

Do. Pass.
tex. i. Do-
mi. 9. post
Pent. tex. i.
& Domi.
10. post
Pent. tex. 6.
Gen. 6.

Peccati e-
normitas.
I.

Simile,

Solus a-
mor amo-
re repen-
ditur.

2.
Luc. 12.
2. Mach. 8
Psal. 103.
Iob. 9.
Apoc. 1.
1. Reg. 2.
Psal. 144.

mortis, qui deducit ad inferos et reducit, cuius magnitudinis non est finis, in cuius manus incidere horrendum est. An non illum in sanum dicas, qui obuerso capite in columnam aeneam magno impetu impingat? At multo infanior est, qui sciens & prudens omnipotentem Deum audacter offendit. Deinde quis tu es qui Deum offendere non vereris? Nonne pulvis & cinis, & terræ vermiculus? Vide quid oret Deum Propheta: *Memor esto huius. Inimicus inproperauit Domino, & populus insipiens incitauit nomen tuum.* Petit à Deo vindictam, quod uilis puluisculus infinitam Dei maiestatem contemnere audeat. Denique quæ tandem tanta causa est, ut tu talis tantum ac talem Deum tam beneficium, tam potentem, tam temere & identidem offendas? Aliquod fortè ingens bonum tuum? aut aliqua vrgens necessitas tua? Sic ita, aliquando sic se rem habere, ut cum Petrus metu mortis Christum negauit, uel quum Saul non ueniente tempeste uidebat Samuelem, ne populus ab eo nouello rege dilaberetur, sacrificium obtulit, & sacerdotale munus sibi arrogauit. At tu, quoties modici lucelli, breuissimæ uoluptatis causa in Deum peccas, & hamo aureo pisciculum venaris: Propter hoc exclamat Propheta: *Propter quid irritauit impius Deum?* Et fortius exclamat Christus: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua? aut quid proderit homini, si uniuersum mundum lucrifaciat, anima uero sua detrimentum patiat?* His ergo de causis suspiciens Christus in cœlum, ad peccatoris insignem audaciam, temeritatem, stultitiam ingemuit.

Simile.

Sicut prius parer phrenetici filij insanam latitiam, illo ridente, deplorat; & quo magis ille ridet, eo magis gemit: ita Deus nostram in peccando dementiam despect; si-bique acriter displicere, multis modis ostendit. Peccator quidem quam diu in peccato suo est, & affectum, ac uoluntatem peccandi retinet, tam diu nec dolet, nec ingemiscit, nec sentit, uel onus, uel turpitudinem peccati: quia uidelicet peccatum adhuc in suo loco sibi connaturali sistit & manet, nempe in uoluntate & affectu. Locus enim peccati proprius & subiectum proprium neque corpus est, quia lapides & ligna non peccant; neque sensus est, quia bruta animantia non peccant; neque etiam ipse intel-

ctus,

ctus, quia eius est dicere & dirigere, non facere, aut exequi; sed sola deprauata uoluntas. Quemadmodum ergo ele-mentum in suo loco non ponderat, ut de aqua manifestum est, ita quæ si quis ad tempus immergatur, ut in profundo maris aut fluij sit, supernatantis, aquæ pondus non sentit, omnino; at extra aquam positus, una aut altera aquæ amphora humeris imposita, uehementer se grauari sentit: sic omnino peccatum adhuc in affectu & uoluntate manens non ponderat; non grauat, non molestat; sed uoluntatem semel egressum, & affectu deposito, intolerabile onus uidetur. Dauid perpetrato adulterio, quam diu in peccati uoluntate mansit, nullum onus sensit, sed de peccato in peccatum processit, & adulterio homicidium adiunxit, innocentem Uriam interficiens. Atqui ubi primum, cominante Nathan Propheta, facti poenitere cepit, dicens: *Peccauit*, iamque mutata uoluntas esset, & suum locum peccatum excellerat, uide quid dicat: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. Anxius sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei.* Eleganter & sapienter Seneca: Omnium aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offenduntque deerrantem: uitæ peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerio; non gaudet agro medicus elato; non gaudet orator, si patrii culpa reus cecidit: at contra omnibus crimen suum uoluptati est. Laturus ille adulterio, alius furto, mendacio alter; nec ante illis culpa, quæ culpæ fortuna, casus aut exitus acerbus displicuit. Hoc totum facit peccati affectus, & uoluptas adhuc manens. Ad hunc hominem in suis peccatis stupet Christus hic ingemuit. Ipsa enim natura horroris peccati animis nostris inleuit. Vnde Seneca: *Tanta scelera esse, secura non possunt. Multos fortuna liberat poena, metu neminem. Quare? Quia infixæ nobis eius rei auersatio est, quæ natura damnauit.* Sed sic naturam consuetudo peccandi deprauauit, ut nec rectum uidere, nec peccati sensum habere possit. In quo ethnicis deteriores nos Christiani sumus. Epicurus uoluptatis assertor, quum nihil inesse esse natura dicebat; improbe & impie: tamen adiecit, *crimina uitanda esse, quia uitari metus non possit. Potest enim* (inquit)

Simile.

Exemplum.

2. Reg. 11.

& 12.

Psal. 73.

Epist. 98.

Dissimilia.

Peccati remorsus.

Ibidem.

Seneca ubi supra. Apophtegma.

nocenti

nocenti contingere uel lateat, latendi fiducia non potest. Et alius Philosophus, Lucretius: Multis se quisque modis semper fugit, varias voluptates consecretando, & sicut agri corpore solent, mutationibus loci, cibi, strati, quasi remedijs inaniter utendo: sed quid prodest, si se non effugit? Sequitur se ipse, & urget grauissimos comes, animi morbus, & conscientia maffix. Atque hæc quidem illi. Sed maior videtur nostra impietas, & ulterius progressa iniquitas, qui identidem peccando, & sensum peccati amisimus & notitiam. In omni corporis ægitudine, quum principia dubia sint, & nomen morbi queratur, progressus certi sunt, & quo magis inualefcit, eo & acius sentitur, & certius dignoscitur. At contra in animi morbis, in peccatis, quum principia clara sint, & primis scrupulis magis stimulemur, quo quis peius se habet, eo minus sentit: quo quis sæpius peccat, eo minus compungitur, & in multo progressu excusationes queruntur; ac deum uirtus aliqua esse videtur, quod magnum scelus est. Nam febrem quidem, maximè paulo acriorem, nemo sanitatem dixerit: nec tamen paulo diuturniorem quis bonam corporis habitudinem appellauerit, nec podagram pedum uelocitatem, aut pallorem ruborem esse aliquis affirmauerit: uitijs tamen, & quidem quo magis inualuerint, uirtutum nomina imponuntur: ut ira animi fortitudo, amor amicitia, inuidia amulatio, superbia magnanimitas, calliditati prudentia, auaritia frugalitas, ignauia cautela ac diligentia. Ita singulis ferè uitijs patrocina uirtutum inuenta sunt: nec peccata agnoscimus quidem, tantum abest ut eorum sensu tangamur. Sic in luce gratiæ constituti, naturæ lumen amisimus. Hic est horrendus peccati exitus, hæc labes, hoc uenenum. Et hodie uerum est, quod de suo tempore florētē tunc imperio Romano, scripsit Seneca: [Cum uideris forum multitudinis circum, in quo maximam sui partem populus ostendit, hoc scito, istic tantum esse uitiorum, quantum hominum.] Hanc peccati cecitatem, enormitatem, frequentiam, suspiciens in cælum ingemuit Christus.

Diffimilia.

Lib. 2. de Ira. c. 8.

7. Et præcepit illis, ne cui dicerent.

Locus moralis de fuga gloriæ, & existimationis propriæ, siue de non appetenda ex bonis operibus laude ab hominibus. Hunc locum directè, & ex similibus Christi uerbis iam tertio tractauimus, Dominica 3. post Epiphaniam, textu & loco 3. ubi Christus sanato cæco dixit: *Vide nemini dixeris.* Dominica 4. Quadragesimæ, textu & loco 6. ubi Christus facta panum multiplicatione, *vident quia volebant turba rapere eum, ut facerent Regem, fugit in montem ipse solus.* Dominica passionis textu 5. ubi Christus Iudæis dixit: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* In directè uerò toties hic locus tractatus iam fuit, quoties uel contra superbiam, ambitionem, uanam sui ipsius ostentationem, uel pro humilitate, & de sui ipsius humilitatione diximus. Quorum prius iam in sex locis: posterius in quinque locis tractauimus. Contra superbiam, & uanam gloriæ affectationem, Dominica 3. Aduentus, textu 6. Domin. 4. Aduentus text. 6. Domin. 2. post Pentec. text. 4. Domin. 5. post Pentec. text. 1. in fine, & Domi. 10. post Pentec. textibus 1. 2. & 7. De præstantissima humilitatis uirtute, & necessaria sui ipsius humiliatione, dictum est, Domin. 3. Aduentus text. 8. Dominica 3. post Epiphaniam, text. 8. Dom. in ramis Palmarum, text. 3. Dom. 4. post Pentec. text. 5. & Dominica 10. post Pentecost. text. 8. Fuit ergo hic locus iam quaterdecies explicatus. Inde depromat Concionator, quæ hic dicenda putabit. Pauca tamen, donante Christo addemus, quia nulla uel acerbior, uel magis uulgaris est animarum atque uirtutum pestis, quam uana sui ipsius uel ostentatio, uel complacentia, uanæque laudis & existimationis affectatio. Sanctè eceiuit, & salubriter monuit Anna Samuells mater: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant uetera de ore uestro.* i. uaniloquia, quibus allueuistis. Taxat Phenennam alterâ uiri sui uxorem, quæ de prole sua gloriabatur, & sterilitatem Annæ exprobrauerat: *Deus scientiarum Dominus est, & ipsi preparantur cogitationes.* Ille nouit & omnium rerum quæ accidunt, causas, & cordium nostrorum occulta: quæ duo

Gloriæ fuga.

1. Reg. 2.

ad non gloriantur mouere debent. Quicquid enim uel nobis boni, uel aliis mali accidit, aut datum est, quum huius discriminis causam solus Deus sciat, non est quod quicquam superbiat, sed quod Dei occultum iudicium reformidet, qui quosdam *elevant allidit*, quosdam *humiliat exaltat*: qui cuius uult miseretur, & quem uult indurat. Rursum quum Deus solus scrutetur corda & renes, & Dominus nouit hominum cogitationes, quoniam uana sunt. i. quod malitiae in seipsis inaniter inflari, quam in Deo omnium largitore solidè subsistere; frustra suam gloriam affectat superbus, etsi homines latens, Deum tamen non latens. Totum illud Annae canticum in laudibus humilitatis uersatur, & contra superbiae uanitatem declamat. Quid profuit Roboam filio Salomonis uanissima illa sui iactatio, qua dixit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei*. Nonne ex duodecim tribubus quibus imperabat, decem amisit? Sancte monuit suum filium Thobias senior: *Superbia nunquam in tuo sensu, aut in tuo uerbo dominari permittas. In ipsa initium sumpsit omnis perditio*. Quod & Propheta regius cecinit: *Disperdet Dominus uniuersa labia inflata, & linguam magniloquam*. Et per alium Prophetam Deus dicit: *Auferā de medio tui magniloquos superbiae tuae, & non adicies exaltari* (id est, superbire) *amplius in monte sancto meo: Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperabunt in nomine Domini*. Praedicte Propheta quales futuri erant filij noui Testamenti, eo semel per Christum propalato, humiles uidelicet; qui non in seipsis gloriarentur, sed in Deo sperarent. Talis erat Paulus, qui hanc superbiae uanitatem longissime fugiens, ita scribit: *Non audemus inferre aut comparare nos quibusdam, qui seipso commendat sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes & comparantes nosmetipsos nobis, non in immensum gloriabimur*. Docet suo se quemque metiri pede, nec inaniter supra id, quod est, efferrī. Aptē Phocion Atheniensium dux cuidam iactabundo respondit: *Cupressis sunt planē similes sermones tui. Illi. n. magni sunt, nec ullos fructus fuerunt*. Sic apud nos sagi, ulmus, aliaque multa arborē. Holophernes dum superbissimè gloriaretur, dicens ad Achior: *Cum percussero omnes Iudaeos quasi homines*

Psal. 101.

Rom. 9.

Psal. 7. &

93.

Exemplū.

3. Reg. 12.

Tob. 4.

Psal. 111.

Sophon. 3.

Exemplū.

2. Cor. 10.

Apophtegma.

Brufon. li.

3. c. 21.

Exemplū.

Judith. 2.

unum, tunc etiam ipse cum illis Assyriorum gladio interibis adeo nihil fecit, ut saluis omnibus Iudeis, ipsius caput mulieris Iudaeae manu praescinderetur, totusque eius exercitus à Iudeis deletus fuerit. Idem accidit Sennacherib per Rablaccem suum exprobranti, & certum interitum Hierosolymae comminanti: periit enim ipse cum toto exercitu suo stante & florente ciuitate. Sicut canes multum latrantes minus mordent: sic multum iactabundi minus praestant. Atque haec quidem iactantia absque actione virtutis assumitur, & de necdum factis, sed quae facienda praesumit, inflatur, tanto uanior quanto prorsus inanior. De quo genere uide plura in Dominica 3. Aduentus, text. 2. Sed nec de ipsa tam peracta uirtute, non de rebus utcumque praeclare ac laudabiliter gestis, vel gloriandum apud nos ipsos, vel alienam laudem captandam esse docet in hoc Euangelio Christus, praecipiens surdo & muto, quem sanauerat, ne cui diceret. Qui enim in bonis operibus ab hominibus, non, à Deo gloriam quaerit, perspicue ostendit, se non Dei filium, sed hominum seruum esse: ideoque hominibus placere cupiens, & Christi seruus non est, & Christum grauissimè offendit. Aquila probat pullos suos genuinos ac germanos esse, si apertos oculos in solem intendunt: quod qui non faciunt, in terram dei ieiit ut supposititios, non suos. Sic Deus probat opera nostra, si recta intentione in eum seruantur, si eius gloriam & obsequium ante oculos habeant. Quae enim non Deum respiciunt, sed ad haec inferiora referuntur, non pro filiorum suorum operibus agnoscit, sed in terra dimittit, ut hic mercedem suam totam accipiant. Nonne uero uxor illa uiro suo maximè displicet, eumque grauissimè offendit, quam quotidie uidet curiosè se ornantem, ut aliorum oculis placeat, non uiro suo? nonne eam certissimè adulteram indicabit? Sic planè Deum offendunt, qui circa uirtutis actiones solliciti, non nisi ut hominibus placeant, & ab hominibus laudem capent, id faciunt: horum animus fornicatur à Deo, ut seruiat creaturæ. Vnde Iacobus: *Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei?* Deinde huiusmodi uani ostentatores, utcumque momentanea aliqua laudis uoluptate titil-

Aliud.

4. Reg. 18.

Simile.

Galat. 1.

Similia.

2.

Sapient. 5.

lentur, ad extremum sempiterno dolore torquentur. Quæ admodum enim mimi in theatro tota die saltant, & corpora miris modis agitando fatigant, ob id solummodo, ut spectatoribus placeant, & plausum theatralem cum aliquo lucro pecuniario, accipiant, sed nocte adueniente, & spectaculo finito, maximam omnium membrorum fatigatio nem reportat; & ante ætatem fracti, debiles, ac claudi fiunt sic omnino vanæ gloriæ cupidi, mille modis pietatem simulant, & circa externa uirtutum opera uariè se cruciant; sed sub mortem nihil illis superest nisi labor & dolor; & lassati in uia iniquitatis, id est, fictæ uirtutis, uerè uias difficiles ambulauerunt: quia magnis & honestis laboribus infernum mercati sunt; quia solus iustus non illuxit illis quia Dei gloriam ante oculos non habuerunt, sed suam in omnibus quaesierunt. Quod ne fieret, Christus sanato surdo & muto, rei gestæ famam & commendationem studiosè auerlarur.

8. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus predicabant, & eo amplius admirabantur.

Locus moralis duplex. Vnus, quod gloria fugientes sequitur, sicut hic Christus a populis eo magis prædicabatur, quo magis ab illis prædicari recusauit. Alter, contra torporem fidei & ignauiam nostram, qui accepto mandato, ut omnis lingua confiteatur: quia Iesus Christus est in gloria Dei Patris, Christum tamen non confitemur, non predicamus, non admiramur: quod isti, Christo etiam prohibente ne id eo tunc tempore fieret, fecerunt tamè, & studiosissimè fecerunt, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. Prior locus iam aliquoties tractatus est, quum de humilitatis amplissima mercede, & hac maxime propria, quod quanto quis se humiliat, tanto exaltatur magis, disseruimus: ut in Dominica 3. Aduentus, text. 8. Dominica 4. post Pentecost. text. 5. & Dominica 10. post Pent. text. ultimo. Posterior locus etiam in superioribus explicatus est, in Dominica in ramis Palmarum, text. 4. & Domin. Paschæ, text. 3. De sensu uerborum Christi aliquid tantum hoc loco notabimus. Christus hic præcipiens,

piens sanato surdo & muto, eiusque amicis, qui eum sanatum adduxerant, ne cuiquam hoc dicerent, non ea intentione præcepit, ne id facerent, ut uerba sonant; sed ut ostenderet se illam gloriam non captare, simulque ut hac prohibitione eorum fides illustrior redderetur. Sic quum sanato leproso dixisset Christus: *Vide nemini dixeris.* adiunxit Euangelista, utique in hominis laudem, non uituperium: *Ille autem egressus cepit prædicare et diffamare sermonem.* Similiter sanata filia archisynagogi, præcepit illis Christus *uicibenter, ut nemo id sciret.* Refert tamen alius Euangelista de hoc facto: *Et exijt fama hac in uniuersam terram,* utique referentibus illis, qui præsentibus aderant, & quibus præceperat, ne quis id sciret. Denique post illam nobilissimam Petri confessionem, quod Christus esset filius Dei, & c. præcepit Christus discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Iesus Christus: quos tamen postea, ut hoc diceret ac prædicarent, misit binos & binos ante faciem suam: & ut in illo nomine baptizarent, ac miracula facerent. Est ergo hoc Christi præceptum doctrina, non obligatio: quam eius mentem isti optimè assecuti, tanto magis prædicabant Christum, quanto ne id fieret, præcipiebat magis, hoc est, ut id fieret docebat magis. Sic amantes uetant interdum fieri, quod maxime cupiunt, ut amantium suorum amorem certius probent. Verè n. amantes hoc genus præcepti & optimè intelligunt, et alacriter adimplent.

Matt. 8.

Marc. 1.

Marc. 5.

Matt. 8.

Matt. 16.

Luc. 9.

Ioan. 4.

EVANGELIUM DOMINICAE XII. POST PENTECOSTEN.

Beati oculi, qui uident, quæ uos uidetis. Dico. n. uobis, quod multi Prophetæ & Reges uoluerunt uidere, quæ uos uidetis, & non uiderunt. & audire, quæ auditis, et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illū, & dicens: Magister, quid faciendo uitā æternam possidebo? At ille dixit ad eū: In lege quid scriptum est? quō legis:

Luc. 10.

legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mēte tua, & proxīmū tuum sicut teipsum. Dixitq; illi: Recte respondisti. hoc fac, & viues. Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, & quis est meus p̄ximus? suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendeat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam dispoliauerunt eum, & plagis impositis, abierunt, seminiuo relicto. Accidit autē ut sacerdos quidam descenderet eadem uia, & uiso illo praeterijt. Similiter & Leuita, quū esset secus locum, & uideret eū, pertransijt. Samaritanus autem quidā iter faciens, uenit secus eum, & uidens eum, misericordia motus est. Et approprians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & uinum: & imponens illū in iumentum suum duxit in stabulum, & curā eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curā illius habe; & quodcumque supererogaueris, ego, cum rediero, reddā tibi. Quis horū triū uidetur tibi p̄ximus fuisse illi q̄ incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

PERICOPE moralis huius Euāgelij.

1. Beati oculi, qui uident, quā uos uidetis. De uera laude iustorum, etiam in hac uita.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit; tentans illum, & dicens. De doctrina & scientia cum uirtute & pietate necessaria coniungenda.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua. De amore Dei super omnia.
4. Et proxīmū tuū sicut teipsum. De dilectione p̄ximi.

5. Ille

5. Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit. Contra hypocrisim, & falsam sanctitatis opinionem affectatam.
6. Videns eum, misericordia motus est, &c. De misericordia operibus erga proximos.
7. Vade, et tu fac similiter. De bonorū operū necessitate.

1. Beati oculi, qui uident, quā uos uidetis.

Locus moralis de uera laude iustorum, etiam in hac uita. Etsi enim laudis cupiditas à iusto penitus excutienda est, ad necessariam humilitatis custodiam, & propter superbiam periculum: tamen, ut ipsa uirtus laudem meretur, sic eam à nobis laudari conuenit, nec uirtus tantum ipsa, uerum & uirtute praediti, iusti & boni studiosè interdum laudandi sunt. Christus Ioannem Baptistam accuratè laudauit, ut in alia Dominica dictum est, ubi & hunc locum tractauimus. Laudauit quoq; Nathanaelem, dicens: Verè Israelita hic est, in quo dolus non est. Laudauit etiam coram, & in facie Centurionem, & Chananiam mulierem, huic dicens, O mulier, magna est fides tua, de altero praesente dicens, Non inueni tantam fidem in Israel. Sed & sanctus Iob in Scripturis à Deo laudatur: Nonne considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timeus Deum, & recedens à malo? Sic hoc in loco laudat Christus discipulos suos, & eos beatos uocat propter ea quae uiderant, id est, propter fidem & obedientiam in doctrinam eius. Nam corporaliter Christum omnes fere Iudaei uiderant, quos tamē adeo beatos non uocat, ut gētem prauam atque peruersam nuncupet, futurum asserens, ut Ninuiter, meretrices, peccatores surgant in iudicio, qui eos condemnent. Beatos igitur eos uocat, quia cum fide uiderunt, & cum obedientia audierunt Christum, & doctrinam eius.

Hae autē laus & cōmendatio peritatis ex triplici capite laus pp̄tilis est. Primum ex parte iustorum, quia tum haec illis tria utilis. I
laudem debent (ut in alia Dominica ex Christi uerbis explicati sunt) in uirtute laudata crescit, si uera uirtus est. Quomodo. Pa.
do. n. probatur in sufflatorio argentum, & in furnace aurū, sch. text. 4
sic probatur homo ore laudantis. Quando segetes multum Prou. 27
creuerint, ita ut spicas iā proferat, & ad maturitatē tēdant, Simile.

V 3 cu-

Laudanda
uirtus.Matth. 15
Dom. 2.
Adu. rex. 8
Ioan. 1.Matth. 15
Matth. 8
Iob. 1.Matth. 12
& 16.

Virtutis

laus pp̄
tilis.Dom. Pa.
sch. text. 4

Prou. 27

Moral. lib.
22. cap. 9.

Exempli.

Epist. 32.

cupiunt earū domini, ut uenti quidam spirent, quibus grana tumescant, & grandiora, ac pleniora fiant. Quod ut in solidis granis utile est, & spicā turgētem iuuat, inanem uerō, & tenuiora grana excitat, & urit uentus: sic solidam uirtutem auget laus, quia animum iusti ad eius pulchritudinem magis accēdit, tenuem, & debilem uirtutis actionem penitus corrumpit; quia dum laude inflatur, euanescit. Quare sic D. Greg. [Cum humanæ linguæ attestatiōe laudamur, occulta pulsatione requirimur quid de nobis ipsis sentiamus, ut in hoc humiles permaneamus. Superba etenim mens etiam quā de se falsa dicuntur, exultat: quia nō apud Deū qualiter uiuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. At cōtrā, si cor ueraciter humile est, bona quæ de se audit, aut minimē recognoscit, & quia falsa dicuntur metuit; aut certē si adesse ea sibi ueraciter scit, eo ipso formidat, ne ab æterna Dei retributione pereant, quo hæc considerat hominibus diuulgata. Quæ ex re agitur, ut electorum animus magno laudum suarū igne crucietur, atq; ab omni torporis sui rubigine mœrore cogitationis excoquatur. Cauta enim cōsideratione trepidat, ne aut de his, in quibus laudatur, & non sunt, maius Dei iudicium inueniat; aut de his in quibus laudatur, & sunt, competens præmiū perdat. Vnde plerūq; fit, ut sicut iniustus ex laude sua polluitur, ita uir iustus audita laude sua purgetur.] Hæc ille. Huius rei exemplum sanctis. Pater August. præbuit. Quum enim à S. Paulino miris laudibus per epistolam extolleretur, respondit: [Pudet me quidem tantum boni de me credere, sed plus piget tibi non credere. Est quod faciam. Non me credam talem, qualem putas, quoniā non agnosco: & credam me abs te diligi, quoniam sentio & planē perspicio. Ita nec in me temerarius, nec in te ingratus extitero.] Et paulo post, quia per familiarissimum, & sui amantissimum quendam hanc epist. dederat, adiecit: [Neq; huic tam familiari amico meo uelim credas, quæ de me fortē laudans dixerit. Sensi enim etiam ipsum sape non mentiendi studio, sed amandi propensione falli iudicantem, & arbitrari iam me accepisse quædam, quibus accipiendis à Domino parente ore cordis inhiarem. Et si hoc in os meum; quis non coniiciat, quāta de me absente meliora, quā ueriora lætus effundat?]

Epist. 7.

Epist. 126.

Lucæ 1.

2

Virtutis
laus alios
extimulat.

Moral. li.

22. cap. 7.

Similo.

Tex. 3.

[dat?] Rursum alio in loco: [Non mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum. Profecto enim nō me, sed per me alium sub meo nomine diligunt, si non quod sum, sed quod non sum, diligunt.] Fuit ergo sancto huic viro laus in eum sepe congesta humilitatis materia, & purgationis argumentum, ut tanto sibi attentius prospiceret, quāto se ab alijs maiorem existimari cerneret. Sic in alia epist. perspicuē scripsit: [Quod de nobis tam bene existimas, ut fideles Dei seruos nos esse credas, idq; ipsum nobis corde purissimo diligas: gratulādum potius tuę beneuolentiæ, quā tibi gratæ agendæ sunt. Tibi enim prodest ipsam diligere bonitatem: quā profectō diligit, qui eum diligit quem credit bonum, siue ille talis sit, siue non. Quapropter tibi hac de re gratulandum est. Quales autem nos sumus, quantumq; in Deum promouerimus, ipse uideat, cuius nō solum de hominis bono, sed homine ipso non potest errare iudicium. Gratias uerō tibi uberes agimus, quod nos cum laudas, tamquā tales sumus, mirabiliter hortaris, ut tales esse cupiamus.] Hæc ille. Sic nimirum uirtus laudata crescit, quādo & per humilitatē seipsā deprimat, & per proficiēdi studiū seipsam erigit. Sic. n. conatus humanos diuina gratia secūdat; qui humiles repleuit bonis, & diuites dimisit inanes: hoc est, qui sibi diuites, pleni, saturi videntur.

Ex altero capite laus uirtutis utilis est, quia alios ad uirtutem extimulat. De quo D. Gregor. [Plerūq; ad exercenda bona opera, aliena nos utiliter exempla persuadent. Et cum mente humili opinionis alienæ bona suscipimus, nostra, uel ad melius bona producimus, uel ad bonum mala permutamus. Cumq; nos de uita proximi famæ splendor irradiat, mens nostra, quæ ad obtinendum uirtutis iter se dirigit, quasi in lunæ lumine gressus ponit.] Sicut enim lunæ lumen à sole mutuatum, hæc inferiora, etsi obscurius, quadamtenus tamen illuminat: sic proximorum laudabiliter facta, ex diuinę gratiæ lumine profecta, etsi tenuius, aliquatenus tamen ad uirtutē excitant. Sic Militiadis trophæa Athenis erecta, dormire Themistoclem nō sunt passā. De qua re uide plura in Domin. ij. Aduent. Sic excitat hoc loco Christus discipulorum suorum animos, ut maximo hoc beneficio intellecto, quale ueteres Patriarchæ nō acceperant,

& propter quod beati eorum oculi dicerentur, ad Christum diligendum, & audiendum magis, ac magis inflamarentur.

Ad Dei
gloriā lau-
danda vir-
tus.

Coloss. 3.

Allegoria.

Exodi 25.

Exemplū.

Iosue 2.

Epist. 126.

Rom. 11.

Domi. iij.
post Epi-
pha. tex. 5.

Dom. Pal-
ma. tex. 5.

Tertia causa laudanda uirtutis est Dei gloria, & nostra erga eum gratitudo. Ad hoc hortatur Apost. *Omne quodcumq; facitis in uerbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo, & Patri per ipsum.* Gratitudo est ueluti clauis uiscerum Dei, quae ple- runq; ipsa aperiuntur, ut inde ingentes thesauri prodeant. Ad hanc perpetuam animi gratitudinem ueterem populum excitauit Deus, quum iuberet in Arca foederis uirgā Aaronis, quae floruerat, & duas tabulas Legis in monte Sina acceptas recondi, atq; asseruari: ut uidelicet ex illorum praesentia, accepta à Deo beneficia recordarentur. Quum explo- ratores terrae Chanaan in ciuitate Iericho à Raab meretricē absconsi dimitterentur, illaq; huius beneficij uicissitu- dinem ab illis repoceret, dixerunt illi exploratores: *Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram, signum non fuerit funiculus iste coccineus, & non ligaueris eum in fenestra, per quam dimisisti nos.* Obiecta iussisse eos, ut in eadem fenestra, per quam dimissi fue- rant, & in qua beneficium acceperant, nec alibi signum ap- poneret, ut eo conspecto, beneficij accepti recordarentur. Oportet nos uias, & modos querere, quibus ad Dei bene- ficia recolenda, & grato animo cōmemoranda excitemur. Inter alia hoc unum est, ut aliorum uirtutes, quae Dei dono sunt, pleno ore praedicemus. Sic amico suo, qui cum lau- dauerat, gratulabatur Augustinus, eo quod ipsum laudans, Dei dona laudaret, atq; diligeret. [Tibi (inquit) ad mercedem beatitudinis, quod ad hanc rem attinet, satis est, quod nos tales credens, quales oportet esse seruos Dei, toto sinu cordis amplecteris.] Philosophi huius mūdi, quia scientes Deum non sicut Deum glorificauerunt, id est, debitas gratias non egerunt, nec Deo accepta retulerunt, sed sibi, quae in- uenerant, tribuerunt (hoc enim est Deum non glorificare sicut Deum, sicut Regem, aut benefactorem: tamquam ta- lem ille glorificat, qui eius accepta beneficia grante re- colit) ideo traditi sunt in reprobū sensum, in desideria cor- dis turpissima, quae poena fuit omnium acerbissima. De hac in Deum gratitudinem iam in alijs Dominicis latè diximus.

2. Ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illū, & dicens.

Locus moralis, de doctrina, & scientia cum uirtute, & pietate necessario coniungenda. Iste legisperitus iux- ta titulum & professionem suam clauem scientiae tenebat, sed ea inaniter inflatus, Christum, quem ut Prophetā om- nes habebant, tentare maluit, quā audire; nec querere, ut discat, sed uexare, ut in uerbo capiat: nec deniq; eius san- ctis praeceptis obedire, ut saluus fieret, sed eū superbe exa- minare, ut doctus ac celebris uideatur. Cauendus summo- petè hic hominum literatorum morbus, qui ferè unus om- nium in Ecclesia haesum causa fuit, dum non ab Ecclesia discere, sed singulariter sapere uolunt: qui etiam ipsi do- ctis, alioqui Catholicis & orthodoxis, maximum salutis aeternae impedimentum esse solet, dum sua scientia confi- si, nec conciones audire, nec uulgaria pietatis exercitia su- bire, nec publicas orationes frequentare, nec denique à quo- quam uel in usu Sacramentorum, uel extra, doceri, mone- ri, corripi dignantur. Propter hoc exclamauit S. Pater Au- gustinus: *Surgunt indocti & caelum rapiunt, & nos cum do- ctis nostris, ecce in carne & sanguine uolutamur.* Magis quippe ad pietatem dociles sunt, quorum minor est doctri- na; quia magis illi humiles & pauperes spiritu esse solent. Magnus ille Arsenius, uir in saeculo literarum & eruditio- nis nomine celebris, ideoq; ex magno doctorum numero unus Romae delectus, qui inde Constantinopolim uocatus, duobus Theodosij Magni filiis Arcadio & Honorio, qui & postea imperarunt, paedagogus esset, postea eremita fa- ctus, solebat de animi cogitationibus ac tērationibus Aegy- ptium quendam monachum, rudem prorsus & illiteratū frequenter percontari. Rogatus cur id faceret, respondit: *Quia huius rustici illiteratā planè institiā fateor me nondū didicisse, moxq; adiecit: Diuinitus me edoctum nō agno- sco, etsi ex acquisita doctrina non pauca sciā. Quare idem Arsenius ab Euagrio monacho in Graecis disciplinis mul- tum uersato, interrogatus cur monachi Aegyptij indocti & rudes tot insignes essent uirtutibus, alij autem magnam assculti doctrinam, ne mediocritia quidem rectè gerere pos- sent,*

Scientia
cum uirtu-
te coniun-
gi debet.

Cōfess. li.
8. c. 8.

Exemplū.

In uita e-
ius: apud
Surium,
tom. 4. p.
155.
Apho-
tegma.

sent, respondit, [Nos, qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideo ex bonis tanquam propriis non facile possumus fructum aliquem facere, aut percipere. Ij autem, qui sunt in solis propriis occupati laboribus, meritò proprios quoque fructus colligunt.]

Voluit dicere, viros doctos alienas uirtutes magis admirari, collere, & obseruare, quàm exequi & imitari: pios uerò indoctos in ipsis pietatis operibus totos exerceri; ideoque proprios fructus carpere, magnasque uirtutes operari. Sic obseruare licet frequentiora & celebriora miracula ab illis seu nostri temporis, seu antiquioribus religiosi facta esse, quorū institutū in sui ipsius maceratione & mortificatione cōsistit, quàm ab illis, quorum professio in omnigena quadam omnium disciplinarum cognitione, & in alijs docendis, uariet; instituendis, siue per conciones, siue in scholis publicis versatur. Quod si in illis ita accidit, quorū cum summa pietate excellens eruditio cōiuncta est, quid aut quantulū erit sola doctrina, à pietate se iuncta? Eleganter Seneca: [Omnia suo bono constant. Vitam fertilitas cōmendat, sapor uinum, uelocitas cersui. Quàm fortia dorso iumenta sint quæris, quorum hic unus est uisus, sarcinam ferre. In cane sagacitas prima est, si inuere stigare debet feras; cursus, si consequi; audacia, si mordere & inuadere. Id in uno quoque optimū est, cui nascitur, quo censetur. Homo Deo fruendo nascitur. Ratione antecedit animantia cætera. Virtute igitur & pietate præstare debet.] Hac ille, ut Philosophus planè Christianus.

Quemadmodū enim Hippomachus Aliptes (ut refert Plutarchus) quibusdam laude efferentibus prælongū quendā ac prælongis manibus hominē, tanquā ad pugilū certamē idoneum; aptè respondit. Sanè ita, si suspensa in alto corona foret detrahēda: eleganter notans corporis proceritatem, nisi robur membrorum, & fortitudo animi accedat, ad certamen athleticū parum aut nihil facere: eodē modo frustra uirū doctum, & quantalibet scientia prædium laudaueris, nisi vera pietate, & solidis uirtutibus animum præterea excoluerit, quia corona gloriæ cœlestis nō eruditione, sed pietate obtinetur: nec uenit regnum Dei cum obseruatione, ut curiosi Phariseis respondit Christus: sed

in

in omni sollicitudine expectantibus Dominum suum, donec reuertatur à nuptijs, oleumq; bonorum operum in fidei, & scientiæ lampadibus, gerentibus, uenit sponsus, uenit Dominus & merces eius cum eo: nec denique speculatores subtiles, & auditores docti; sed factores uerbi iustificati: quia regnum cœlorum uim patitur, actione studiosa comparatur; & uiolenti rapiunt illud, actiuos & feruidi in opere, a desidiosis alijs, solaque præclara scientia contentis, quasi manu iniecta, auferunt illud.

Quare uerbi doctores & magistros sic monet Salomon: *Bibe aquā de cisterna tua, & fluens putei tui deriuetur foras.* Quod sic exponit sanctus Gregorius: *Aquam prædicator de cisterna sua bibit, quē ad cor suū rediens, prius audit ipse, quā dicit, fontes foras deriuare, est exterius alijs vim prædicationis infundere.* Quemadmodum. n. qui multam & puram aquam in cisterna domestica collectam habens, eā alijs liberaliter dispensat, sed ex ea nunquam, aut nisi partissimè bibit ipse, stultus meritò & insanus habebitur, quin & siti perire poterit: sic qui multa sciunt, & alios præclare docent, nihil interim ipsi eorum, quæ docuerunt, opere exequentes, grauiter insaniunt; & bonorum operum uacui, exitio sempiterno mulctantur. Vnde iterum Salomon: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Quæ uerba sic explicat sanctus Gregorius. *Piger rectè sentiendū quasi uigilat, quamuis nil operando torpescat. Sed tandem rectè sentiendū, uigilantia ipsa amittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Ideoq; mens, quia se ad superiora strigendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. unde infra dicitur: In desiderijs est omnis otiosus.* Ita nempe comparatum est, ut qui uident meliora probantque, sed ex animi pigritia facere negligunt, & deteriora sequuntur; ex pigritia tandem, utcumque uigili, in altū somnum decidunt, ipsamque uirtutem nec videant, nec probent amplius; sed tum opere, tum affectu & iudicio eam exhorreant: *gloriantes in iniquitate, latantes quum malè fecerint, & exultantes in rebus pessimis.* Horum postea mens dissoluta, & prauis desiderijs corrupta esuriet, quia in ipsis nunquam satiabitur. Hic exitus esse solet doctrinæ & scientiæ a uirtutis actione sciunctæ.

Scri-

Epist. 77.

Lib. de cupidit. diuitiar.

Simile.

Luc. 17.

Matt. 25.

Esaia 62.

Rom. 2.

Matt. 11.

Prou. 5.

Curæ pastor. par. 3.

admo. 25.

Prou. 29.

Vbi supra,

admo. 16.

Psal. 61.

Prou. 2.

Exemplū.
Marth. 1.

Similia.
Apoph-
thegma.
De imitat.
Christi.
cap. 3.
Cant. 1.

1. Cor. 13.

Prou. 16.
Psal. 118.
Simile.

Epist. 119

Scribe & Pharisei Herodem docere potuerūt Christū in Bethlehem nasciturum: sed ibi eum cum Magis querere & adorare noluerunt. Ipse quoque Herodes diligenter inquit de puero Iesu: non ut eum adoret, sed ut interficiat. Tales sunt omnes legum diuinarum & humanarum doctores: qui non ideo sunt docti, ut legibus obediant, sed ut scientiæ famam & lucrum confectentur. Similes sunt dentibus insitiis, quibus ad loquendum tantum, non ad comedendum edentuli utuntur. Quid prodest famelico cognoscere naturas ciborum, & nihil gustare? aut morienti præ frigore de ni ignis posse disputare? Bene dixit Thomas à Kempis: *Malo sentire compunctionem, quam scire definitionem*. Dicit sponsus in Canticis: *Murenulas aureas faciamus tibi, uermiculatas argento*. Quis unquam tale uidit? Si dixisset: *Faciemus tibi murenulas argenteas, uermiculatas auro*; nihil præter id, quod fieri solet, dixisset. Solet enim quod uilius est, eo quod pretiosius ducitur, uermiculari, ex politi, ornari; non e contra. Dicit autem Spiritus S. murenulas aureas uermiculandas argento; quia aurum purissimæ charitatis exornatur scientia, & uirtutē celebriorem facit eruditio, quæ absque uirtute nihil est, ut dixit Apostolus: *Si omnem scientiam habuero, charitatem autem non habeo, nihil sum*. Quare uirtus scientiam non ornat, sed eius planè basis ac substantia est, utpote sine qua nihil est; quum uirtus absque scientia planè multum sit: quia melius est parum cum iustitia, quam multus fructus cum iniquitate. Vnde & Propheta regius: *Bonitatem & disciplinam, & scientiam doce me*. Prius dixit: *Bonitatem & disciplinam*, & postea scientiam.

Super uirtutis fundamento bonæ literæ optimè sedebunt. Si cadauer mille uestibus oneres, nunquā calefiet, quia ab intrinseco nullū calorem natium habet, qui uestimenti foueatur. Sic hominem impium, & Deo ac pietati mortuum, frustra mille præceptis instrues, frustra quoque & ipse omnem scientiā inuestigabit; quia amorem Dei & uirtutis in se non habet, quod est principium uitæ spiritualis. Scientia fouet uirtutem, non gignit; & eum accendit ad opus, qui iā diuini Spiritus calore antea tactus fuerat: & hoc sensu est machina, per quam assurgat charitas, ut scripsit

scripsit sanctus Augustinus, quia ex eius diſamine crescit & augmentum capit. Demones sapientissimi sunt, & uix illis mortalium quicquam scientiæ comparandus. Hoc unum tamen ignorant, quomodo à penis inferni liberentur, aut aliquid pie cogitent, quia Dei amor profusus in illis extinctus est. Quemadmodum ex nimia stomachi repletionē, & ciborum redundantia oritur obstructio illa, quam medici oppilationem uocant, ex qua producitur cōtinuus capitis dolor, & phrenesis ad insaniam perducens: sic ex deprauata uitæ cupiditate, & morum corruptela, oppilatio illa oritur, & obliuio Dei, de qua Scriptura dicit: *Oblitus sum comedere panem meum*. ex qua producitur cōtinuus pietatis, & iniana obduratio in peccatis, ut omnis scientia in occasionem peccati uertatur. sicut ille legisperitus sua peritia non nisi ad tentandum Christum abutitur. De huiusmodi dicit Propheta: *Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationū suarum & simulachrorum fuerunt ex eo*. Nam ut Iudei isti ex auro ad usum legitimum concessio idola fabricauerunt, sic impij omnem suam scientiā in superbiam occasionem, & in uoluptatum idola conuertunt. Hunc locum in aliis quoque * Dominicis explicatum uide.

3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua.

Locus moralis de amore Dei super omnia. Hoc est maximum & primum mandatum, ait Christus apud Matthæum. Verè maximū: quia maximè à Deo requisitum, maximè à nobis curandum, maximam in hac uita pacem, in altera mercedem afferens, si impleatur, maximè in inferno puniendum, si negligatur. Maximus Deus, maxima affectio amor. Sicut ergo in maximorum duorum connubio, maximus & nobilissimus est partus: sic amoris diuini nobilissima sunt opera. Maximum mandatum, sine quo reliqua nihil sunt: Qui non diligit, manet in morte. Maximum mandatum, cum quo ipsa parua magna sunt. Qui enim dederit calicem aquæ frigide tantū in nomine discipuli,

Simile.

Psal. 101.

Ezech. 7.

* Dom. 1.
Aduent.
tex. 4. Do-
mi. infra
oct. Nati-
uit. tex. 2.
Domin. 3.
Quadrag.
tex. 7.

Amor
Dei super
omnia.
Matt. 22.
Maximū
mandatū.

1. Ioan. 2.
Matt. 10.

non perdet mercedem suam, id est, amplissimam accipiet. Maximum mandatum, quia amor, uita & forma uirtutis est, perfectio bonorum operum, sine uinculum perfectionis, & omnium affectionum quidam Deus; quia fons & origo est. Nulla uirtus, sine charitate Dei, uera uirtus est, sicut Deo ad meritum placeat, quia *nihil aliud uirtus est, quam amoris* (ait Augustinus) siue amor ordinatus. Omnis uirtus ut uitam & formam; sic & perfectionem à charitate accipit: quia quanto ex maiori charitate proficitur, tanto Deo acceptior est. Omnes aliae affectiones, gaudium, tristitia, spes, metus à charitate ordinantur, & ex ea deriuantur, quia propter ea gaudemus & tristamur, quæ uel acquisita amplectimur, uel amissa lamentamur: ea speramus, quæ amamus: ea metuimus, quæ exhorrescimus. Maximum ergo & præcipuum hoc mandatum est, nec ordine tantum, sed & dignitate, & necessitate, & natura primum. Diligendus autem Deus *toto corde*, id est, tota uoluntate: quæ est actionum omnium in anima principium, sicut motuum omnium in corpore principium est cor.

Tota anima, id est, toto appetitu inferiori seu sensitiuo (quo sensu scriptum est. *Factus est homo in animam uiuentem*, id est, uita animali & sensibili coepit uiuere:) quæ etià appetitum mouet uoluntas, sicut sphaera superior suo motu orbem inferiores mouet. *Ex totis uiribus*, id est, per omnes potentias motiuas, & executiuas eius, quod uoluntas imperat, sicut illæ omnes Deo seruiant in sanctificationem iustitiæ, sicut in impiis seruiunt iniquitati ad iniquitatem.

Denique *ex tota mente*, id est, toto intellectu, qui per uoluntatem charitate informatam mouetur ad credendum de Deo quæ sunt credenda ad meditandum de Deo dilecto, ad ea inuestiganda quæ ad Dei cultum & gloriam faciunt. Sic ergo diligendus Deus, ut tota nostra uoluntas appetitus, actio, intellectus in eum feratur, nec horum quippiam mundo, carni, diabolo, aut peccato seruiat. Pharaon filios Israel tandem aliquando dimissurus, ait illis; *Ite sacrificate Domino. Oues tantum uestra & armenta remaneant*. Sed respondit Moyses: *Cuncti greges ibunt nobiscum. Non remanebit ex eis ungula; quæ necessaria sunt in cultum Dei nostri*. Hoc in figura contingebat illis. Diuino cultui totos nos

consecr-

consecrare, & mancipare debemus; diabolo, nec ungula, nec aliqua nostri particula relinquenda. Omnia nostra, uoluntas, intellectus, appetitus, potentia, & uires ad Dei cultum necessaria sunt: *Præsertim quum ignoremus* (ut adiecit Moyses) *quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniamus*: id est, quum nesciamus, in quem Dei cultum, & ad quam Dei gloriam, affectus, & uires nostras omnes conuerrere debeamus, donec iuxta uocationem cuiusque, & occasionem uirtutis Deo seruiendi tempus aduenierit. Omnia igitur integra seruanda sunt Deo: ne alijs amoribus preoccupati, cum ad locum immolandi, ad occasionem Deo seruiendi uenire non fuerit, auersi, & impediti præstare id non poterimus, quod præstare oportebat. Docet hoc sanctus Augustinus, ita scribens: *Quum dicit: toto corde, tota anima, tota mente, nullam uitæ nostræ partem relinquit, quæ uacare debeat, & quasi locum dare, ut alia re frui uelit: sed quicquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quod totius dilectionis impetus currit, id est, non nisi in ordine ad Deum diligatur*.

Nunc uide quàm sit hoc præceptum uariæ & certæ rationi consentaneum. Primum hic amor Dei super omnia prorsus naturalis nobis est, id est, naturæ nostræ conueniens, & ex naturæ nostræ conditione necessarius, non sic naturalis, ut solis naturæ uiribus eum consequi ualeamus. Naturale est unicuique rei, ut finem suum appetat. Deus ultimus finis noster est, & sola beatitudo. Naturale est, ut unaquæque pars diligat suum totum. At Deus totum quoddam nostrum est, nosque particula eius non per naturam, sed per gratiam, quæ nos consortes diuinæ naturæ fecit. Naturale est, illud amare, quod nostrum est. Amat unusquisque quod suum est. Pater filium suum, & filius patrem: sponsa sponsum suum, & contra: agricola agrum suum, &c. Propterea hic dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum*. Noster enim est beneficii Pater, potestate Dominus, electione Deus. Elegit enim nos in Filio suo renatos, in peculium & populum suum; sicut olim in amico suo Abraham, & electo suo Isaac, & dilecto suo Iacob, ueterem populum elegerat. Cæterum nouo redemptionis beneficio, quo Filius Dei factus est caro nostra & frater noster,

non

De ciuita.
Dei, l. 15.
cap. 12.

Genes. 2.

Rom. 6.

Exod. 10.
Allegoria.

De doctr.
Christi. li.
1. c. 12.

Amor.
Dei ratio-
ni maxi-
mè consen-
taneus.

1.
Amare
quod suum
est.

non iam solum Dominus Deus noster, sed & Pater noster est, quo eum titulo quotidie inuocamus. Naturale est, ut filius patrem seruis dominum, populus regem suum diligat. Hactenus ergo præceptum hoc naturale est.

2. Locos hominis proprius Deus est.

Quod ut magis intelligas, considera ubi sit locus tuus, & ad quid factus es. Omnia quæ facta sunt, suum certum locum & terminum habent, in quo tanquam in suo centro & sine permaneant. Creauit Deus cælum, & Angelis impleuit. Creauit terram, & animantibus, reptilibus, fructibus ac plantis eam impleuit. Creauit mare, & piscibus impleuit. Creauit aerem, & uolatilibus impleuit. Quis homini locus proprius restat, aut quid nunc homini Deus dabit, in quo quiescat? Cætera omnia præoccupata sunt. Nam ignis elementum homini conuenire non poterat, facile, quoad corpus, corruptibili; & quoad animam, uarijs cupiditatibus per peccatum plus satis accenso, & inflammato. Quum nihil ergo donandum supererat, Deus homini seipsum dedit, solus Deus hominis hæreditas esse uoluit. Dominus pars hæreditatis meæ, & portio mea in terra uiuentium, id est, in loco & numero rerum omnium animatarum. Sicut ergo auibus naturalis est aer, & piscibus aqua: sic proprius hominis locus est Deus. Hinc S. Augustinus: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te.* Auicula cauea inclusa, etsi optimis cibis abunde nutriatur, nunquam tamen quiescit, sed perpetuo saltitat, exitum è cauea quærens & malit foris simpliciter herba sustentari, quam in cauea delicatissime alit. Sic anima cauea corporis inclusa, utcumque falsis cupiditatibus deprauata, quietem tamen & satietatem nisi in solo Deo non inuenit. Ideo Deus hominem solū ad suam imaginem & similitudinem creauit. Vide ergo & animam tuam, hoc est, teipsum & homo considera. Cuius es imago & in scriptis Dei sanè. Redde ergo quæ Dei sunt, Deo. Da animam tuam Deo: illum colat illi seruiat, illum amet.

Psal. 15.

Confess. lib. 1. c. 1. Simile.

Genes. 1.

Matt. 20.

3. Amoris Dei necessitas.

Rom. 8.

Porro ex hac naturali ratione sequitur necessitas huius amoris. Viuit corpus cibo, uiuit anima amore. Necessè est ut aliquid amet, quia otiosa esse anima non potest. Sed magis necesse, ut illud amet unde uiuas. Dicit Apostolus: *Fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem uiuamus.*

In

In quæ uerba Augustinus. [Vnaqueque res secundum id uiuat, unde uiuit. Unde uiuit caro tua? de anima tua.] Nam illa separata, caro moritur. [Unde uiuit anima tua? de Deo tuo.] Vnaqueque harum secundum uitam suam uiuat. Caro sibi non est uita, sed anima carnis est uita. Anima sibi non est uita, sed Deus est animæ uita. Debet ergo secundum Deum uiuere. Non uiuet autem secundum Deum, id est, secundum eius uoluntatem, nisi Deum super omnia amet: ut eius in omnibus uoluntatem faciat.

Iam uerò ut naturalis ac necessarius, ita maximè nobis ipsis utilis hic Dei amor est. Iubet Deus ut illum diligamus non quia amor noster illi uel necessarius, uel utilis est; sed quia nobis utilissimus. Hoc enim Dei amore nobilitamur, amicitia coniuncti Deo. Si quis diligit me, Pater meus diligit eum, & ad eum uenimus, & mansionem apud eum faciamus. Hoc Dei amore ipsum Deum nobis conciliamus, nostrique amantem reddimus. Ait enim: *Ego diligentes me diligo.* Hoc Dei amore Dei fruimur, ei adheremus, in eo manemus. *Qui enim manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo.* Hoc Dei amore omnia alia præcepta mira facilitate exquirunt. *Qui enim diligit me sermones meos seruabit.* Denique hoc Dei amore omnia dura, aduersa, difficilia patienter sustinemus, libenter toleramus, hilariter superamus. Hæc singula in alijs iam Dominicis explicata sunt.

His accedit, quod totus hic amor Dei nisi mutuus est, & amplissimis eius in nos beneficijs debitus. Vox Dei est: *Qui est, quod debui facere uinea mea, & non feci.* Huc pertinent indefessa eius circa nos prouidentia, liberalitas immensa, longanimitas prolixa, misericordia infinita, charitas inextinguibilis, ut in alijs iam Dominicis sæpe dictum est. Hæc huiusmodi sunt, ut absque ullo præcepto Deum super omnia amare unumquemque meritò moueant. Sola gratitudo erga Deum ratio (de qua iam aliquoties diximus) hunc à nobis amorem extorquet: maximè, quia nunquam cessat nobis benefacere, & nihil æquius, quam actu semper beneficentem redamare.

Porro quid hoc præcepto facilius? Si aliquis rex ita clemens esset, ut nulla alia à suis tributa aut uectigalia exigeret, nisi solum amorem; nonne clementissimus ille rex uideretur?

Pars Asinialis.

X

Vnde

Serm. 15. de uerbis Apost.

4. Amor Dei maximè utilis.

Ioan. 14.

Prou. 8.

1. Ioan. 4.

Ioan. 14.

5. Amor Dei non est nisi mutuus. Esaia 5.

6. Amor Dei, præceptum facile. Simile.

Vnde sic nos Deus alloquitur: *Non me inuocasti Iacob, non laborasti in me Israel: Nō te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi praeui in thure.* Hoc est, dura & difficilia à te nō potulauit. Quid enim facilius, aut suauius quam diligere? Ad amandum nemo est imbecillius, insipiens, pauper. Ad ceteras virtutes exequendas, robur corporis, animi fortitudo, ingenij uis, diuitiae, valetudo, requiruntur. Ieiunare eger & debilis non potest: Elcemosynas dare nequit pauper. Vt pupillum, ut uiduas defendas, ingenio consilio, opibus opus est. Ut multis beneficias, multa aduersa sustineas, multos doceas, magna media, magni animi fortitudo, multū scientia adesse debet. Deum uerò benedictum & beneficentissimum amare aequè potest mendicus ac rex potentissimus, eque egrotus ut sanus, non secus idiora quàm doctissimus, perinde insipiens ut sapientissimus: non minùs debilis quàm robustissimus. Ab amore nihil est quod excuset. Qui amare se non posse affirmat, vel maliciosum se aperte prodit, vel prauis cupiditatibus sese miserè praecupatum agnoscit.

7. Amor Dei, maxime delectabilis.

8. Amor Dei, praeceptum uerecundū. *Simile.*

9. Amor Dei, praeceptum amantissimum. *Similia.*

Quid, quod amor res ex seipsa maxime delectabilis est, & sui ipsius sufficientissima merces? Quam sit incunda res amare, ille intelliget, qui, quàm sit res molesta, negotiosa, suspicax, inquieta, quenquam odisse, animaduertit. Quia omnia quum ita sint, tamen datur hoc praeceptum de diligendo Deū, tum ex parte nostra uerecundum, tum ex parte Dei amantissimum. Si enim rex quisquam potentissimus aliquis ex infimo loco ad summam à se dignitatem euectum, iubeat postea; Vide ut me diligas; quod si non facis, capite te mulctabo: nonne hoc illi uerecundum uideretur praeceptum, qui tot iam acceptis beneficijs tam regi obnoxius factus esset; Nonne merito Regi suo diceret? Quid hoc mi Domine iubes, quum tanta sint tua in me beneficia, ut nisi te me sponte amem, & ardentem amem, & praec omnibus mortalibus amem, hac luce indignus sim? Tale est hoc Dei praeceptum de se diligendo nobis datum: & sic ex parte nostra uerecundum. Ex parte Dei amantissimum praeceptum est, quod illud iubet, quod ex re nostra maxime est; quodque ideo iubet, ut coronae sempiternae nobis conferendae occasionem capiat. Quis vnquam uidit aut audiuit, ut sitienti & aquam postulanti non solum aqua tribuatur & ministretur, sed etiam

etiam intueretur pecunijs ut illam bibat? Quis unquam uidit esurienti cibum ministrari; simulque pecunias pro comestitionis labore persolui? Sed sic amatissimi parentes propter nos interdum paruulos, & à cibis salubribus pertinaciter abhorrentes, ac noxiorum appetentes, munusculis inuitant, ut cibos ipsis necessarios capiant. Tale est hoc praeceptum de diligendo Deo super omnia.

Quae tamen omnia si nō essent, vel hoc solo nomine maxime & praec ceteris rebus omnibus diligendus Deus esset, quia amore nostro ille unus per seipsum & ex seipso dignissimus est. Est enim summum bonum, & omnium rerū quae vel cogitari, vel desiderari, uel amari possunt, in se perfectiones habet. Si homines, quos nunquam uidimus, & à quibus nullum beneficium expectamus, amamus tamē frequenter, & uidere atque familiares & amicos habere cupimus, propter alicuius in eis uirtutis celebritatem, aut eruditionis, aut fortitudinis bellicae, aut sapientiae, quam admiramur & colimus; (sic enim ut Liuium uiderent, ex ultima Graecia aliqui Romam peregrinati sunt; & in certaminibus Olympicis, in unū Themistoclem omnium oculi conuerserant, relictis spectaculis alijs) quāto magis Deum Optimū Maximū, in quo omnis perfectissimè uirtus, sapientia, fortitudo, pulchritudo, gloria subsistit, etiam propter se solum amare, & uidēdi desiderio teneri nos oportebat, etsi alioqui amor eius & uisio nullam nobis utilitatem conferret, nisi uoluptatem quandam momentaneam? Quid enim, si sapientiam admiraris, nōne in eo omnis scientia & sapientia thesaurus reconditus est? Si pulchritudinis amator es, nonne Filius eius homo factus speciosus est forma praefilijs hominum? nonne lucerna caeli Agnus est? nonne in Dei Spiritum Angeli desiderant prospicere; & uultu suo ille laetificat omnes. Si potentia & fortitudine delectaris; nonne ille Dominus fortis & potens est, Dominus potens in praelio? Si gloria & diuitiarum animatum tuum tangunt, nonne gloria & diuitiae in domo eius? & laudant illum astra matutina, & caeli enarrant gloriam eius? Si uoluptate caperis, nonne delectationes eius usque in finem in dextera eius? Si saturitas & abundantia tibi placet; nonne inebriantur ab ubertate domus eius, qui possident eam? Ergo uel propter seipsum Deus supra omnia amandus est.

10. Deus amore nostro dignissimus.

Simile.

Plutare. in Themistocle.

Coloss. 2.

Psal. 44.

Apoc. 21.

1. Pet. 1.

Psal. 15.

Psal. 23.

Psal. 111.

Iob 38.

Psal. 18.

Psal. 15.

Psal. 35.

11. Ama
Deum pro
pter teip-
sum.

Simile.

In lib. de
uera uir-
gin.

Simile.

12. Amor
Dei om-
nes virtu-
tes conti-
net.

Epist. 52.

Exod. 15.

Allegoria.

Domi. 1.

Quadrag.

text. 10. &

Dom. præ-

ced. text. 6.

Typus.

Leuit. 6.

Atqui si nō propter seipsum, saltē propter teipsum De-
ama. Si enim proprium obiectum voluntatis, est bonum, &
omnia naturaliter appetunt bonum, ita ut nihil diligatur,
nisi sub specie boni: necessariō Deus super oīa diligendus,
qui & in se fons bonitatis est, & nostrum est cuiusque supre-
mum bonum. Si radium exiguum bonitatis eius in aliqua
creatura amas, & guttula fontis huius mirabiliter tibi ar-
det; quomodo solem ipsum iustitiæ, & fontem perennem
non admiraris, amas, colis? Appositē sanctus Basilius: [Si
cut is, qui in sole magistrum alloquitur, non magnopere
curat intrinseci umbram manuum ipsius motum cōsequens,
totiusq; formæ lineamenta imitantē; sed totus ex ore præce-
ptoris pendet: ita anima humana omnem corporeā pulchri-
tudinem non nisi umbram diuinæ reputans, ideoq; eā vel
non inspicies, vel certē negligens, ad præceptorē, sponsum
que suum Deum, tota intentione conuersa, huius tantum
pulchritudinem admiratur, & præcepta exequitur.]

In vno Dei amore quatuor cardinales virtutes cōtineri,
his verbis docet sanctus Augustinus: [Adhærere Deo per
amorem, est prudentia, quia prospectissimē adhærebit bono,
quod nō amittatur: est fortitudo, quia firmissimē adhærebit
bono, unde non auellatur: est temperantia, quia castissimē
adhærebit bono, ubi iam non corrumpatur: est iustitia, quia
rectissimē adhærebit bono, cui meritō subiiciatur. Rursum
diligendo eligere Deum, prudentia est: nullis inde auerti-
molestijs, fortitudo est: nullis illecebris eum deferere, tem-
perantia est: nulla superbia ab eo excidere, iustitia est. In ve-
teri Lege præcepit Deus, ut filij Israel primogenita sua om-
nis generis Deo consecrarent: reliquorum omnium liberū
illis reliquit dominium. Primogenitus noster in rebus spiri-
tualibus, amor noster est. Hic principalis affectus est, solus
proprius, & in nostra potestate, solus amorī diuino respon-
dens, ut partim hic, partim alijs supra in locis explicatum
est. Hunc si Deo cōsecramus, reliquorum affectuum vltimū
liberum habemus: quia non nisi ordinati erunt, nostrisque
usibus non nisi rectē & legitimē seruiunt.]

Hic amor Dei est ignis, quē Deus in altari semper arde-
re præcipiebat: ut in ara cordis nostri, omnia nostra desi-
deria, omnemque uoluntatem igne charitatis immolare,
mus.

us. Diuinus hic amor curus est igneus, quo ascendit
Elias in coelum, nosque illic a portabit. Et quoniam Chri-
sti Euāgelium Lex est amoris, ait vetus Scriptura apparui-
se eum de monte Pharan, Legem igneam dextera tenen-
tem: quam ob causam, quum promulgandum hoc erat
Euāgelium, apparuerunt Christi discipulis dispersitæ lin-
guæ tamquam ignis, & repleti sunt Spiritu sancto. De quo
etiam igne Christus dixit: *Ignem ueni mittere in terram*:
Et quid uolo, nisi ut accendantur. Hæc terra cor nostrū est,
terram suā sponte post peccatum amans, & terrena sa-
piens. Et quemadmodum frigidum hoc, & infimum ter-
ræ elementum in media est mundi sede conglobatum: sic
cor humanum in medio corporis est constitutum. Hoc
cor uult Deus, ut diuina concipiat, quæ illud amore in-
cendant, & studio immortalitatis inflamment. Unde
apud Salomonem Deus: *Præbe mihi fili cor tuum*. To-
tum cor nostrum postulat à nobis: quia & totum mere-
tur, nec nisi totum ei placere potest. Filij Aaronis, quo-
niam in thuribulum alienum ignem posuerunt, fuerunt
igne combusti. Ignis alienus in thuribulo, est amor mun-
di in corde. Contra hos amatores Dei partiales sic into-
nat diuus Iacobus: *Adulteri, uiscitis quod amicitia huius
mundi inimica est Dei*. Quicunq; igitur uoluerit amicus
esse huius sæculi, inimicus Dei constituitur. De his etiam
& Oseas: *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt*. Diui-
sio cordis, mors animæ est. Nam ut corpus diuisum non
uiuit, sic cor diuisum nullam habet uitam. De hac diui-
sione in alio loco plura diximus: [Sicut casta mulier, quæ
vitum suū amat, nullum aliū amat, si autē alium amauerit,
iam non amat uirum: ita & homo, si Deum amat, mun-
dum non amat. Si autem mundum amauerit, iam Deum
ex toto corde non amat.] Rursum ibidem: [Perfectus
amor, & perfectum odium, uerum iudicium non cognos-
cit.] Si perfectē odias aliquem, qualiacunq; fuerint apud
illum, omnia tibi displicent, siue quæ loquatur, siue quæ
agit: etsi sunt bona, tamen tibi mala uidentur. Sic & si perfe-
ctē aliquem amas, quæcunq; sunt apud eum, tibi placent,
siue quæ loquatur, siue quæ agit: etsi mala sunt, tamē tibi bo-
na uidentur. Sic oīs anima Christiana, q̄ ipsa est Christi, ita
debes

4. Reg. 2.
Allegoria.
Deut. 33.

Act. 2.
Lucæ 12.

Simile.

Prou. 14.

Leuit. 10.
Typus.

Iacobi 4.

Oseæ 10.

Simile.
Chrysost.
Hom. 26.
ex natijs
in Matth.
locis.

Simile.

debet diligere Deum, ut nihil sit in mundo quod amet præter eum. Talis erat anima Pauli, quum diceret: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Et iterum: *Iam non sum ego, sed uiuit in me Christus.* Sapienter S. Ansel. [Sic est de corde hominis, & amore Dei, quomodo de uale, & oleo. Nam sicut uas, quanto magis habet aquam, aut alium similem liquorem, tanto minus capit oleum; ita cor, in quantum occupatur alio amore, excludit diuinum.] Cæterum hoc præceptum, quum sit affirmatiuum, non obligat, nisi temporis occasionis oblata, uel uirutem exercendi, uel uitium fugiendi: extra quæ tempora alia præter Deum in ordine ad Deum rectè amari possunt. Nec etià ut intensissimè ames præceptum hoc iubet, sed in rerum æstimatione primū locum debet amor Dei occupare, cæterisq; omnibus præferri. Magis intensè quis familiarem amicū amat, quā Principem suū, quem tamen propter amicū offendere nollit, si casus occurreret, quo officiū erga Principem, priuatæ amicitie contrariū aliquid postularet. Plura uide in Domin. j. Quadrag. tex. ult. & in Domin. Pentecost. tex. i.

4. Et proximum tuum sicut teipsum.

Amor proximi.
Matt. 22.
Hom. 72.
Matth.
Enarra. in
Psal. 118.
Conc. 8.
In lib. de diligendo Deo.

Tract. 17.
in Euang.
Ioan.

Locus moralis de dilectione proximi. Hoc etiam *mandatum simile primo* dixit esse apud Mattheū Christum. Et quare sit simile, eleganter exponit Chrysost. [Quoniam (inquit) hoc illud inducit, & ab illo rursus munitur.] Præceptum de diligendo Deo, inducit dilectionem proximi estq; causa illius. [Nam ait S. August.] ut sciat homo diligere proximum tamquam seipsum, prius debet diligere Deum, diligere seipsum.] Sic & D. Bernardus: [Ut perfecta fiat iustitia in dilectione proximi, Deum in causa habere, necesse est. Alioquin proximum purè diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligere prius, ut in Deo diligatur & proximus.] Hæc ille. Sic igitur dilectionis Dei inducit dilectionem proximi. Rursum præceptum de diligendo Deo, ab altero de diligendo proximo munitur, ut roboratur, perficitur. Vnde S. August. [Dilectio Dei prius est ordine præcipiendi, sed proximi dilectio prior est ordine faciendi, Neque enim qui præciperet tibi dilectionem illam

illam in duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & postea Deum; sed primò Deum, & postea proximum. Tu autem quia Deum nondum uides, diligendo proximum promeris quem uideas, diligendo proximum, purgas oculū ad uidendum Deum; euidenter Ioanne dicente: *Qui non diligit fratrem suum, quem uidet Deum, quem non uidet, quomodo potest diligere?*] Est ergo hoc posterius præceptū priori simile: quia ut inchoatio charitatis in Dei dilectione est; ita perfectio charitatis per proximi dilectionem acquiritur. Ut scias rectè diligere proximum, prius diligendus est Deus: sed ut perfectus fias amator Dei, exercere te debes in amore proximi. Sic hoc præceptum alteri simile est, quia similiter ad salutem necessarium est; quia cognatum est alteri; quia sic effectus prioris est, ut ad augmentum tamen suæ originis faciat. Quemadmodum enim calor corporis naturalis (ut iam antea dictum est, sed & hic ex alia causa dicendum est) uestimenta illi imposita calefacit, quæ ipsa uestimenta calorem naturalem postea fouent, conseruant, atq; perficiunt: sic ignis amoris diuini ad proximum amandum cor accendit, & ipse amor proximi hūc postea ignem fouet, atq; adauget. Nam ut calor naturalis, & internus corporis exercitio fouetur, torpore flaccescit: sic externis in proximum charitatis operibus, amor in Deum uoluntari in se mirificè excitatur, & feruet, absq; externo charitatis exercitio marcescit, & paulatim extinguitur. Sicut uitæ animalis argumentum est motus membrorum: sic uitæ spiritualis certum iudicium est amor erga proximum, & opera charitatis in illū. Hinc D. Ioānes: *Translati sumus de morte ad uitam, quia diligimus fratres.* id est, hoc argumento euidenter apparet, nos uitæ gratiæ uiuere. Contra sicut mortis, aut desperatæ ualitudinis argumentum est, stupor membrorum, & cessatio motus: sic extinctæ gratiæ clarum indicium est, non affici erga proximum, & ab eius dilectione cessare. Vnde iterum D. Ioānes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necesse habere, & clausit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Adeo sunt hæc duo præcepta cognata, & similia, de Dei, & proximi dilectione.

Quod adhuc magis ex modo diligendi proximum apparet:

Simile.

Similia.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

Proximus rebit: *Diliger* (inquit Christus) *proximū tuū sicut teipsum*, pp Deum. At teipsum nō nisi in ordine ad Deum diligere debes, quia diligēdus. toto corde tuo, tota anima, & mēte tua, ex totis uiribus tuis Deus à te diligēdus est. Diligēdus ergo proximus pp Deū, uel quia creatura Dei est, & natura nobiscū cōis; uel quia ad eandē nobiscū beatitudinem participandam creatus est; uel quia oīa, quæ diligūtur, ad Deum referenda sunt, uelut media ad finem. Prima consideratio in hoc Euangelio docetur, ubi ille docetur esse proximus noster, qui nostra ope, & misericordia indiget; nōq; illi proximi sumus, cui laboranti auxilio esse nō recusamus. Sic Samaritanus ostendit se fuisse proximū ei, qui inciderat in latrones, & eū tamquā proximū dilexit, *motus misericordia super eum*. Sacerdos, & Lenita, qui laborantē proximū præterierunt, ostēderunt se ei proximos nō fuisse, nec eū pp proximo habuisse. Atqui ut oīs homo nobis proximus est: ita ille maximē, q. nostra ope indiget, & quē iuuare tū facultas nostra potest, tū oblata occasio iubet. [Omnis homo (ait Aug.) est homini proximus; nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura cōis.] Quod quidē ut Deus homines efficacissimē doceret, quā ceterorū oīum uiuentium, & animatorū, peccatum, piscium, uolatiliū diuersas species creasset, totius rationalis creaturæ non nisi unā hominum speciē esse uoluit, qui solo numero differrent. Atq; adeo ex uno singulari homine, totum humanū genus propagauit. [Unum ac singulum (ait S. August.) Deus creauit hominem, non utiq; solū sine humana societate deserēdum, sed ut eō modo uehementius ei cōmendaretur ipsius societatis unitas, uinculumq; concordia; si nō tantū inter se naturæ similitudine, uerum etiam cognationis affectu homines neisterentur, quando nec ipsam feminam copulandam uiro, sicut ipsū creatū illi placuit, sed ex ipso, ut omne ex uno homine difunderetur genus humanū. Sic omne hominum genus ex uno, ad cōmendandā concordia, est propagatū.] Hæc ille.

In Ps. 118.

Conc. 8.

De ciuit.

Dei, li. 12.

cap. 21.

Proximus
quis.

Sed quā hac ratione omnis homo quasi unus homo sit, nec orāibus tamen prodesse quilibet potest, ille homo tibi proximus, & pro tēpore propinquissimus cēsendus est, quia tua presenti charitate indigēs, se te tibi offert, qd. his uerbis docet sapienter August. [Cum omnibus prodesse non pos-

lis,

his potissimū cōsulēdum est, qui pro loco tū & tēpore, uel quālibet re tū oportunitatib. cōstrictus tibi quasi quā dā sorte iunguntur. Sicut. n. si tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei, qui non haberet, nec duob. dari possit, si tibi occurrerent duo, quorū neuter alium uel indigētia, uel erga te aliqua necessitudine superaret, nihil iustius faceres q. ut sorte eligeres, cui dandū esset, quod dari utriq; nō pōt. sic in hominib. quib. omnib. cōsulare nequeas, pro sorte habendum est, prout quisque tibi colligatius tēporaliter adhærere poterit.] Hæc ille. Hoc igitur sensu diuitis proximus est pauper, sapiētis ignarus sanus ægrotus, liberi captiuus, felix miser, quorū uel hic illius opē flagitat, uel ille huius indigētia uidet & iuuare pōt. Quum illa uox in Comœdia audiretur. *Homo sum, humani nihil à me alienum puto; huic sententia* (ait August.) *theatra tota plena stultis indolis q. applausisse ferunt. Ita quippe oīum affectū naturaliter attingit societas humanorū animorū, ut nullus ibi hominū, nisi cuiuslibet hominis proximū se esse sentiret.* Quare hanc potissimū dilectionis causā ut naturalē, & ex naturæ principii ortā, docent iuxta hoc Euangelii Patres. [Oēs proximi sumus (ait Aug.) cōditione terrenæ natiuitatis, & tēp. celestis hereditatis. Sic & beatus Prosper: Proximū, si eut oporteret, diligimus, si nō pp aliquas utilitates, non pp sperata beneficia uel accepta, nō pp affinitates, uel consanguinitates, sed tantum pp hoc, q. naturæ nostræ participes sunt, diligamus: quia nō eos sicut nos ipsos amamus, q. nō pp illa superius dicta diligimus. Hæc ille. Sic & D. Greg. Ille (inquit) ueraciter charitatem habet, & qui amicū diligit in Deo, & inimicū diligit pp Deum. Nam sunt nonnulli, qui diligūt proximos, sed per affectū cognationis & carnis: quibus tñ in hac dilectione sacra eloquia non contradiciūt. Sed aliud est qd. spōte impenditur naturæ, aliud quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obediētiæ. Atque hæc quidem una, & certa, & naturæ insita cōsuetudo est, qua omnes homines ut natura p. proximos diligimus sicut nos ipsos, sicut nostram naturā. Similitudinem enim dilectionis præceptum sonat, non equalitatem. Quapropter (ut loco cita. scribit B. Prosper) *hac est proximi tota dilectio, ut bonum quod tibi conferri uis, uelis & proximo, & malū, quod*

Epist. 52.

Serm. 52.
de temp.
De uita
contēplat.
li. 3. c. 15.
Hom. 27.
in Euang.

Proximus
quomodo
diligēdus,

Prosper
ubi supra

quod

De ciuita.
Dei, li. 10.
cap. 4.

Amicitia
triplex.
Hom. 38.
ex Hom.
50.

De doct.
Christ. li.
1 c. 29.
simile.

quod tibi nolis accidere, nolis et proximo. At alia & altior ad huc est in proximi dilectione consideratio; ut eū sicut nos ipsos diligamus, nō solū ex parte præsentis uitæ, sed etiā in ordine ad futurā. Vnde sanctus Augustinus: [Sciēti iā diligere seipsum propter Deū, cū mandatur de proximo diligēdo sicut seipsum, quid aliud mādat, nisi ut ei, quantum potest, cōmendet diligendū Deū?] Sic & Prosper loco citato: [Secundū nos proximos omnes diligimus, qñ ad mores bonos, & ad eternā vitā consequendā, sicut nobis salutē eorū cōsulimus; quādo nos in eorū peccatis ac periculis cogitamus & sicut nobis subueniri optamus; ita eis pro viribus subuenimus.] Huc pertinet zelus, animarū, de quo in alijs Dominicis iā dictū est. Hic quoque amor proximi ex triplici amicitia patet. Est. n. amicitia inter homines triplex, consuetudinis, rationis, pietatis; quā sic tradit Augustinus: [Amicitia cōsuetudinis oritur ex occasionibus cohabitandi, colloquēdi, simul cōuersandi, ut contrister homo, quādo deserit ab amico, cū quo solet colloqui, & familiarius agere. Honeſta quidē est hęc amicitia & laudabilis. Sed habent illā & pecora. Est alia superior amicitia nō consuetudinis, sed rōnis, quā diligimus hominē propter fidē & mutuā beneuolentiā in ista uita mortali. Superius quicquid est, iā diuinū est. Incipiat hō amare. Deū, & nō amabit in homine, nisi Deū. Et paulo pōst. [Si omnis q. amat, saluū vult habere, qd. amat si intelligat, quē sit uera salus, incipit illā amare in se, & sic ipsa cogitur mox amare in amico. Quia ergo tu salutē desideras quē eterna est, ad illā salutē diligis amicū tuū, & totū quod vis amico tuo præsare, hoc est, ut illā tecū teneat salutē.] Hęc ille. Hoc est verē diligere proximū sicut teipsum. Hęc est dilectio non consuetudinis, non rationis, nō carnalis, nō humana, nō sordida; sed pia, liberalis, diuina, & quē in hoc Euangelio traditur. Hanc proximi dilectionē tū explicat tū probat Augustinus his verbis: [Velle debemus, ut omnes nobiscū diligant Deū, & totum quod vel proximos adiua mus, vel adiua mur ab eis, ad vnū illū finem referendū est. Si enim in theatris nequitia, qui aliquē diligit histrionē, tanquā magno vel etiā summo bono eius arte fruī, omnes diligit, qui eū diligunt secū, nō ppter illos, sed propter eū, quem pariter diligunt; & quanto est in eius amore feruentior,

tior, tanto agit, quibus potest modis, ut à pluribus diligatur, & tanto pluribus cupit eum ostendere; & quem frigidiorē videt, excitat eum, quantum potest laudibus illius, si autem contrauenientem inuenerit, odit in illo vehementer odium dilecti sui, & quibus modis valet, instat ut auferat: quid nos in societate dilectionis Dei agere conuenit, quo perfrui, beatē viuere est, & qui se nult diligi, non ut sibi aliquid, sed ut eis qui diligunt, eternum prēmium cōferatur? Hęc ille. Sanē infinite magis ad Dei dilecti amorem omnes, quos possumus, pertrahere debemus, quā ad chari sui histrionis amorem stultus amicus, quos potest, trahit; si tamē sic Deum amamus, ut suos histriones magnates interdum amant. Nam cum Dei charitate simul intrat proximi dilectio, ait sanctus Chrysostomus, & una eademq. charitate Deum ac proximum diligimus, ait probatque prolixē sanctus Augustinus. Ideo sanē Apostolus dixit: Qui diligit proximum, legem impleuit. Et iterum. Omnis lex in uno sermone impletur. Dilige proximū tuū sicut teipsum. Quod & Christus Dominus disertē docuit dicens. Oīa quacunque vultis, ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis. Hęc est. n. lex & Propheta. Hęc ideo dicuntur, quia nec proximū diligere pōt ut seipsum, nec seipsum ut oportet, qui Deū super omnia non diligit: nec Deū diligere pōt, qui proximū non diligit: quia ut unū alterius cā, sic alterū prioris argumentū & perfectio est. Vnde diuus Ioānes: Qui dicit se in luce esse, & fratrem suū odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalū in eo non est, hoc est, perfectus est, & Legē impleuit. Sic exponit hęc verba Augu. Manifestū, q. iustitia perfectionē in fratris dilectione posuerit. Nā in quo scandalum nō est, utique perfectus est. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuisse, quod nunquā faceret, nisi quia in ipsa fraternā dilectione vult intelligi Deū. nempe propter quem, & in quo proximus diligitur, quando sicut oportet diligitur. Dillectio proximi seruat omnia mandata secundæ tabulæ, honorat parentes, non mœchatur, nō occidit, nō furatur, &c. Vnde Paulus dixit: omnia illa mandata in hoc uno sermone recapitulari: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Hęc est cuius præcepti vis, dignitas, necessitas, & amplitudo.

Dixit

Hom. 34.
ad popu.
Antioch.
De Trin.
lib. 8. c. 8.
Rom. 13.
Gal. 5.
Matth. 7.

1. Ioan. 2.

De Trin.
lib. 8. c. 8.

Rom. 13.

Diximus uerba illa, *Sicut te ipsum*, non æqualiter, sed similitudinem & modum significare. Non enim tantum diligere proximum, quantum nos ipsos diligimus, iubet præceptum; imò ordo naturæ & charitatis habet; ut diligam me plus quam proximum; sed modum diligendi præscribit. Hunc modum breuiter D. Thomas & sapienter tradit, dicens: Diligendum esse proximum sanctè, iustè, & uerè. Sanctè, quia propter Deum, ex parte finis; iustè, quia in solis bonis diligendus est, ex parte regulæ dilectionis; uerè, ut uelis illi bonum simpliciter, non propter propriam aut utilitatem aut delectationem ex parte rationis & causæ diligendo. Hanc proximi dilectionem & nostra natura, & pecudum ipsa consuetudo docere potest. In nobis Deus præcipua membra gemina esse uoluit, binas aures, oculos, manus, pedes, ut alter alterum, quod necesse est, iuaret, ut notauit sanctus Basilus. Sanè ipsa membra mutis officiis carere, ut & caput ut indigeat pede, pesque capite, & sic in cæteris omnibus, ostendit Apostolus: ut doceat non ordinem tantum, sed & pacem ac charitatem in societate humana necessariam esse. Hanc sociale dilectionem docent bruta, in gruibus, ceruis, formicis, aliisque ferè omnibus. Grues sic turmatim uolant, quum nouas sedes transmarinas petunt, ut propter prolixum maris transitum sibi mutuo innitantur; sed ita, ut quæ prima agmen ducit, ubi lassari incipit, eo quod nulli iuxta fuerit, ad extremam redeat, cui tantisper incumbat, donec omnibus id successiuè facientibus, iterum prima fiat. Idem obseruatur in ceruis, quum ad noua quærenda pascua lacus ingentes transnātant. Formicæ laborantes suas & oneri succumbentes, coniunctis operis subleuāt, & mortuas efficiunt. Porro & hanc dilectionem Christianā cuiuslibet ferè artis socij nos docent. Milites, si quos suorum aut etiam hostium uiderint inter mortuos, spirantes adhuc, nec lethale uulnus habentes, his in tentoria sublati, simulam adhibent curationem, extrahunt telo, accersitis medicis, abstergo sanguine, pharmacis porrectis, reliquaque omni curatione ad mortem, ad sanitatem reducunt. Nautæ, quum alias naues procul cernunt naufragij periculum incidere, continuo uel la tendentes, maxima contentione properant, ut eisdem eratis homines periculo eximant. Idem faciunt in agris & uinis

a. 2. q. 44.
art. 7.

Epist. 68.

Ro. 12. &
1. Cor. 12.

Simile.
Euseb. E.
misl. Ho.
de arund.
quassat.
non con-
string.

Idem. Ho.
mil. 15. in
Matth.

aurigæ, nec moras itineris deprecantur, ut sociorum curribus iusto hærentibus, aut detrimento alio affectis, auxilio præstito sint. De uaria proximi dilectione uide plura in aliis Dominicis. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. Dom. 3. post Epiph. tex. 3. Dom. 4. Quadr. tex. 5. Dom. Palm. tex. 1. Dom. 1. post Pentec. tex. 1. 2. 3. 4. Dom. 5. post Pent. tex. 2. 3. & 4. Dom. 6. post Pentec. tex. 1. Dom. 9. post Pent. tex. 1. Dom. 11. post Pentec. tex. 1.

5. Ille autem uolens seipsum iustificare, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus?

Locus moralis contra hypocriticam & uanam ostentationem, falsamque sanctitatis opinionem affectatam. Ille enim legisperitus quærit à Christo, quis esset eius proximus; non ut hoc disceret, nec quia hoc se ignorare putabat, sed tale expectans à Christo responsum, unde seipsum posset iustificare, & Legis obseruatorem fuisse ostendere. Hoc erat perpetuum horum hominum crimen. Unde Dominus illis dixit: *Va uobis Scribæ & Pharisei, qui iustificatis uos coram hominibus.* Probat nepe hic legisperitus, Christum illi responsum, omnem Iudæum esse illi proximum, iuxta errorem Iudæorum, qui solos suos contribules diligendos esse, cæteros odio prosequendos, opinabantur. Sic enim ille mox intulisset: At ego omnem Iudæum diligo ut fratrem, ideoque Legem seruaui. Hæc fuit hominis uanitas & superbia, cum crassa ignoratione & manifesta impietate coniuncta. Docet. n. Christus Samaritanum fuisse Iudæo proximum, & pro proximo suo Iudæum habuisse, quum illum misericordiam fecerat, quam sacerdos & Leuita Iudæi ei negauerat. Hunc uanæ ostentationis & hypocritis loqui iā aliquoties tractauimus. Tantum pauca de Scripturis exempla proferam affectatæ sanctitatis & iustitiæ, cum in hanc decreuisset, ut hoc tantum facinus perpetraret, patri religionem, populo iustitiæ zelum prætexit. Populo enim dixit, singulorum apprehendens & osculans manus: *uidetur mihi sermones tui boni & iusti: sed non est, qui te audiat cõsiliatus à Rege. Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me ueniant omnes, qui habent negotium, & iusto iudicentur?* Pauli uero

Vana sua
ostentatio.

Matth. 13.

Domin. 3.
Aduent.
tex. 6. Do.
3. post E-
piph. tex.
3. Domin.
Pass. tex.
5. Do. 10.
post Pent.
tex. 1. 2. &
3. Domin.
11. post
Pentecost.
tex. 7.

De bene- parum. Seneca præclara vox erat. Si spes mihi præclara
fic. li. i. c. 2. gratum hominem reperiendi, malim non recipere beneficia,
Apoph. quam non dare. Ad facultatē quod attinet, uidua duo mi-
tegina. nuta a Christo laudata, abunde nos docent. Vide ne quod
ipse potes, in alios reijcias, q. plus possunt. Apposite Chry-
sostomus: [Tu cū uideris aliquē curatione uel corporis,
uel animi egentē, ne dixeris apud te ipsum; Quare ille & il-
le à morbo non curauerunt? sed tu à morbo libera. Si inue-
neris aurū iacens, non dicis apud te ipsum; Quare illi aut
illi hoc nō sustulerunt? sed festinas ante alios rapere. Itidē
& de fratrib. collapsis cogita, putatoq; te thesaurū reperisse,
occasione illis medendi. Beatus. n. qui intelligit sup ege-
ntē & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.] De
hoc argumēto in aliis * Dominicis iā aliquoties diximus.

* Domi.
Palm. t. 2.
Domi. 1.
post Pent.
c. 3. Do. 6.
post Pent.
c. 1. loc. 2.
Dom. 11.
post Pent.
tex. 1.
Mart. 25.

7. Uade, & tu fac similiter.

Locus moralis de bonorum operum necessitate. Hec
n. uerba respondent per modum conclusionis que-
stioni legisperiti, interrogātis, quid faciendo uitam æternā
possidebor? Respondet Christus, opera misericordiæ esse fa-
cienda, quorum propterea in extremo iudicio examen spe-
ciale facturus est, ut apud Matthæum docuit. De hoc argu-
mento tum in altero Promptuario contra hæreticos sape,
tū in hoc Morali in aliis * Dominicis iam decies, aut am-
plius disseruimus, quæ in hunc locum conferri possunt.
Dom. infra oct. Natiuit. tex. 4. Dom. 1. post Ephiph. tex. 1.
Dom. 2. post Ephiph. tex. 4. Dom. 3. post Ephiph. tex. 9. Dom.
5. post Ephiph. tex. 2. Do. Sept. tex. 2. 3. 5. Dom. 4. post Pasc.
tex. 3. Dom. 5. post Pentec. tex. 1. Dom. 7. post Pent. tex. 5.

EVANGELIUM DOMIN. XIII.
POST PENTECOSTEN.

Lucæ 17.

*U*bi uero Iesus in Hierusalem, trāsibat
per mediam Samariam, & Galileam.
Et cum ingrederetur quoddam castru-
lum, occurrerunt ei decem uiri leprosi. Qui steterunt
à longē, & leuauerunt uocem, dicentes: Iesu præ-
ceptor

ceptor, miserere nostri. Quos ut uidit, dixit: Ite, ostē-
dite uos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mun-
dati sunt. Unus autem ex illis, ut uidit, quia munda-
tus est, regressus est, cum magna uoce magnificans
Deum: & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias
agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autem
Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & nouem
ubi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret glo-
riam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, uade,
quia fides tua te saluum fecit.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Occurrerunt ei decem uiri leprosi, qui steterunt a longē.
De consortijs malorum longē fugiendis.
2. Occurrerunt ei decem uiri leprosi, & leuauerunt uocem
suā &c. De diligētia exhibēda circa animę lepras sanādas.
3. Iesu præceptor, miserere nostri. Ad Dei misericordiam
in statu peccati confugiendum.
4. Ite, ostēdite uos sacerdotib. De obedientia & coopera-
tione nostra ad Dei beneficia consequenda: & de reueren-
tia sacerdotali.
5. Regressus est, cum magna uoce magnificans Deum, &
cecidit in faciem ante pedes Iesu gratias agens. De animi gra-
titudine erga accepta Dei beneficia.
6. Nonne decem mundati sunt? & nouem ubi sunt? De
bono perseverantiæ ad salutem necessario.
7. Nisi hic alienigena: & hic erat Samaritanus. De inani
uocationis aut status titulo, ubi res nomini nō respōdet.

1. Occurrerunt ei decem uiri leprosi, qui steterunt
a longē.

Locus moralis de consortijs malorum longē fugiēdis.
Quod enim leprosi isti etiam Christum compellere &
obsecrare uolentes, tamen a longē steterunt, nec propius
accedere ausi fuerunt, id ex præscripto ueteris Legis facie-
bant, quæ leprosos extra castra uersari, & ab hominum con-
sortio abstinere iussit, ciuitatem omnem ingredi prohibuit.

Consortia
mala fu-
gienda.

Par. A. f. i. u. l. i. s.

Y

Hoc

Prou. 1.

2. Paral.

19.

3. Reg. 22

Esau. 34.

Ibidem.

Leui. 5. &

11.

Allegoria.

Gen. 6.

Prou. 4.

Simila.

Cant. 2.

Eccl. 1.

Simila.

Hoc autem in figura factum est illis, ut a spiritualis sepe se peccatorum confortio quantopere cauendum esset, doceretur. Primum ferè Sapiens præceptum hoc est: *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt.* Iosaphat rex pius hoc solo nomine a Propheta Iehu grauitè reprehenditur, quod cum impio Achab copias coniungeret. Impio (inquit) *præbes auxiliū, & his, qui oderunt Dominum amicitia coniungeris: idcirco irā Domini merebaris.* Sed & eam ob causam de uita sua in prælio cum impio Achab uehemèter periclitabatur bonus Iosaphat. In ueteri Lege omnia connubia cum alienigenis & idololatriæ populo Israelitico strictè interdixit Deus: *Non accipies uxorē de filiabus eorū filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos in Deos suos.* Imò omne cum illis cōmetcium propterea Lex interdixit: *Cauē ne unquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Porro omnes illæ prohibitiones: *Anima, quæ tetigerit immundum, rea est.* Itē, *Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.* Et rursum: *Ne tēgatis quicquā eorū, ne immūdi sitis.* hanc spirituale cautela docent, ut ab improborū confortio & contagione omnī studio caueatur. Prima mundi corruptio, quæ & diluuiū orbis inuexit, ea erat, quod filij Seth, quos angelos, propter pietatē, Scriptura uocat, filias Caim in uxores acceperūt. Vnde sapienter monet Sapiēs: *No delesteris in semitis impiorū, nec tibi placeat malorū uia, fuge ab ea, nec transeas per illā, declina & desere eā: nō enim dormiūt, nisi male fecerint.* Nulla est in morbis cōtagio, quæ sic tactū sequatur, ut mali mores per consuetudinem se insinuāt. Sicuti in aduerso animine cymbā remigando urgere difficile est; sic inter media uitia uitutem seruare. Boni cum malis in Ecclesia mixti, uocātur in Scriptura *lilium inter spinas.* Difficile est, ut lilium molle ac tenerum inter spinas illæsum maneat. Propter hanc cum impijs conuersationem Iudæos taxaturus Propheta dixit: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Nam ut uinū aqua dilutū, uim suam aliqua ex parte amittit, & utriusque forte sit, saltem colorem mutat, etsi uim retineat; sic malorū societas bonos si non corrumpit, saltem aliqua aspergit infamiæ macula. Facile enim in suspiciōe peccati uenit, qui cum peccatori-

bus frequenter & libenter cōuersatur. Qui decubent egroti proxim⁹ assidet, eius gemitus & suspiria facile audit; qui a longè stant, omnino nō audiunt. Eodem modo, qui corporibus & carnalibus desiderijs cōiuncti sunt, a minimo corporis uel dolore uel periculo statim cōmouentur, & causas mali fugiunt, ac remedia quærunt; animi autem uel dolorem uel periculum in quotidiana malorū societate nec gemit, nec sentiunt; quia ab anima sua ualde seiuncti uiuūt, corpori & carni toti immersi. Contrā uerò uir spiritualis, & de animæ suæ salute sollicitus, animæ pericula celerrimè prospicit, gemitum statim exaudit; ideoque & publica peccata, aut tolerata, aut probata uehementer gemit, & a priuatis malorum congressibus attentissimè sibi cauēt. Sed & eandem ob causam homines toti caruales, & terrena sapientes, quum ita suos carnaliter diligant, ut si quo morbo contagioso laborant, suos omnes propius accedere uerent; ita neminem spiritualiter diligūt, ut omnes uitiorum suorum prurigines, & sordas cupiditates alijs omnibus afficare, & in peccati confortium omnes pertrahere, uehementer cupiant. Ex his apparet causa, cur malorum societas aut nullum aut paruum peccati periculū plerisque uideatur. Aliud sanè Spiritus sanctus nos docet: *Discede ab iniquo, & desicient mala abs te. Nō semines mala in sulcis iniustitia, & nō metes ea in septuplum.* Ille seminat mala in sulcis iniustitiæ, qui trita impiorum restigia calcans, & pariter cum eis ambulans, occasiones & semina peccati sibi ipsi quærīt. Ille amans periculum, peribit in illo. Vnde iterum eadem Scriptura: *Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, & omnibus, qui appropriant bestijs? Sic & qui comitatur cū uiro iniquo, & obuolutus est in peccatis eius.* Non est commiseratio ne dignus, qui a tam euidenti periculo nō cauit. Sed & rem esse per se absurdissimam, & cum diuini honoris contumelia coniunctam. Scriptura docet: *Omnis homo simili sui sociabitur: Si communicabit lupus agno, aliquando & sic peccator iusto.* Quæ cōmunicatio sancti hominis ad carnē? Quod alijs uerbis Apostolus dixit: *Nolite iugum ducere cū infidelibus.* Quæ enim participatio iustitia cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autē conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem consensus tēplo

Diffimilis

Eccl. 7.

Eccl. 12.

Eccl. 13.

2. Cor. 4.

1. Thef. 3.

1. Cor. 5.

1. Cor. 13.

Dom. 11.

post Pent.

text. 3. &

locis ibi

notatis.

Diligentia

circa ani-

mæ salu-

tem.

Similia.

Dei cum idolis: vos autem estis templum Dei vivi. Quare hanc cum hominibus impijs conuersationem grauissimè interdicit Apostolus suis Thessalonicensib. [Denotiamus uobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.] Si uerbis talollemnib. hoc denunciat Apostolus contra traditionem & preceptionum suarum violatores; quid de manifestè sceleratis & impijs iudicandum est? Iubet ille sanè cum fornicarijs, & ebrijs fratrib. ne cibum quidem sumere. Quæ etsi disciplina horum temporum non sit, quia sic de hoc mundo etià fortè alicubi exeundum foret; tamen doctrina & ratio horum & omnium temporum est, ne corrumpant bonos mores colloquia praua. Plura de hac materia in alijs locis diximus.

2. Occurrerunt ei decem uiri leprosi, et leuauerunt uocem.
Locus moralis de diligentia adhibenda circa animæ lepras sanandas. Leprosi isti, quia ciuitates & oppida ingredi, in quibus Iesus docere consuevit, suaque conferre beneficia, non poterant, occurrunt, & obuiam ei prodeunt in ipso itinere, & uia publica. Transitu eius obseruant, & quæ propè accedere non licuit, saltem a longè stantes, alta uoce clamant, misericordiam eius flebili & pia admodum oratione flagitantes. Totum hoc eorum studium querendi Christum, occurrendi ei in uia, clamandi, precandi, misericordiam expetendi, exemplo nobis & documento esse debet, ut & nos, quia leprosi omnes plus minus sumus, ad nostrorum peccatorum expiationem, queramus etià in uia Christum, id est, quaslibet occasiones salutis non prætermittamus, illi uenienti, & per gratiam suam ad nos accedenti obuiam eamus pleno consensu, & desiderio salutis: quo concepto, clamandum fortiter, & misericordia eius imploranda. Sicut canis funiculo ligatus, audita domini sui uoce, profilit statim, allatrat, nec quiescit donec vel salutis uel fractis vinculis illi obuiam procedat: sic oportebat unumquemque fidelium audito bono motu cordis, & uerbo inuitantis atque pulsantis Dei, mox omni studio cōtendere, ut in clamato & implorato auxilio Dei, animæ salutem consequatur. Quibus est apud Regem negotium, omnia temporis & locorum media

dia obseruat, ut aditum ad Regem inueniant, nec per multos dies colloquium Regis frustra expectasse tædet, quam diu spes est, ut tandem audiantur, & causæ suæ finem optatum consequantur. Atqui nullo unquam aut tempore, aut loco impedimentum est, quo minus Deum adeas, in hac saltem uita, quæ tempus poenitentiae est: quod si præterfluere inaniter nostra patimur negligentia, ipsa nostra in rebus huius mundi diligentia nos in iudicio condemnabit. Qui iam uiam pulsar arcis alicuius aut castris, eo adhuc tempore quo stratis pontibus omnibus accessus patet, faciè à custode intro mittitur: at si idem noctu pulset, sublati iam pontibus, & obieratis fortissimè ianuis, quanti scunq; fores istibus lae cessat, non exaudietur, nec intro mittitur. Eodem modo ianua uitæ coelestis, & diuinæ misericordiae, dum adhuc uiuis & uales, dum adhuc dies salutis est, dum adhuc pontes misericordiae, & gratiae tibi, & omnibus uiuentibus sternuntur, necessario pulsanda est, si eò ingredi, & ad illam intro mitti cupis. Pulsanti enim aperietur. Quod si noctem & mortis elapse tempus expectas, frustra pulsabis, frustra clamabis: *Domine, Domine, aperi nobis, quia clausa est ianua;* & pontes misericordiae, & gratiae tibi, omnibusq; hac uita defunctis penitus sublatis sunt. *Non est nostrum nosse tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. Operadum igitur dum tempus habemus.* Eunuchus Candacis reginae etiam in itinere legebat Esiam Prophetam, quum necdum intelligeret. Quid nobis domi nostrae, & in summo otio faciendū, Scripturas iam ad nostram cōsolationem per fidem intelligentibus. Carneades Philosophus ita se mirifice doctrinæ operationibus addixerat, ut cum cibi capiendi causa recubuisse, cogitationibus inhaerens, manum ad mensam porrigere oblitisceretur, & Melissa sua inedia succurriendo officio dexteram suam necessarijs uisibus aptabat. Cato iunior, ne in curia quidè, dum Senatus cogitur, temperare sibi uoluit, quominus Græcos libros lectitaret: quæ quidè industria ostendit alijs tempora deesse, alios temporibus supersesse. De Varro ne scribitur, quod in eodem lectulo & spiritus eius, & egiogiorum operum cursus extinetus est. Cleanthis Philosophi tam pertinax fuit discendi studium, ut, ne diurno tempore à Chrysippi lectionibus abesset, nocturnum extrahenda

Matt. 7.

Matt. 25.

Astor. 1.

Rom. 12.

Astor. 2.

Exempla.

1

Valer. Ma

xi. li. 8. c. 7

2

3

4

5

aquæ ad inopiam suam sustentandam impenderet. Hæc horum hominum circa humanas disciplinas assequendas industria, & diligentia, nostram circa res diuinas, & animæ salutem procurandam, supinam negligentiam, & ignauiam si non uehementer nunc excitat, postea grauiter condemnabit. Monet Scriptura, nullo unquam tempore ab hac

Eccles. 12. cura cessandum esse: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tua, antequam ueniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent.* Ad singulos nostrum dictum putemus, quod Christus Iudæis dixit: *Ego uado, & quæretis me, & in peccato uestro moriemini.* Ideo monet Apost. *Festinemus ingredi in illam requiem.* Ignauos, & socordes Deus non admittet. Cuius rei uide mirabile mysterium in pugna Gedeonis contra

Ioan. 8.
Hebr. 4.

Allegoria.
Iudic. 7.

Madianitas. Erant cum Gedeone plusquam triginta milia hominum. Primum iubentur omnes formidolosi domum redire: & discesserunt vigintiduo millia, decem milibus remanentibus. Sed & ex istis, facta apud aquas probatione, soli trecenti remanserant. Atqui nec isti trecenti pugnaverunt, sed percussis tantum uacuis lagenis, & illis ululantibus, solus Dominus pugnavit, & Madianitarum gladios in seiplos conuertit. Quid ergo opus erat, non uisi fortissimis, & strenuis uiris? Quia sanè isti, etsi non pugauerant, sic tamen affecti erant, ut, si opus esset, in illa causa mori non dubitarent. Ceteros dimisit, quia ignaui erant, & sic affecti, ut ad fugiendum magis quam ad pugnam comparati essent. Sic Deus nostram animi alacritatem, industriam, uigilantiam in salute nostra procuranda desiderat, etsi ille sit, qui pugnet pro nobis, & omnem salutem conferat, non tam ut ipsi semper operemur, aut operando salutem nostram ipsimet consequamur, quam ut hoc tanto beneficio non indignos nos esse ostendamus. Insinuat hoc

Prou. 22.

Michæ 6.

Sapiens, dicens: *Uidisti uirum uelocem in opere suo? Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.* Via ad cælestem gloriam laboriosa uirtus est. Sic Michæas Propheta: *Indicabo tibi ò homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Cetera uirtutum opera cum ingenti cura, & sollicitudine præstanda sunt. De hoc argu-

mento,

mento, & de necessaria diligentia circa salutis curam, Deiq; obsequium, iam aliquoties in alijs * Dominicis diximus.

* Domin. j. post Epiph. tex. 1. Dom. v. post Epiph. t. 2. & 3. Dom. Septuag. t. 5. Dom. Quinquag. t. 3. Dom. ij. Quadr. t. 1. Dom. Palm. t. 4. Dom. Pasch. t. 3. Dom. vj. post Pent. t. 2.

3. Iesu præceptor miserere nostri.

Locus moralis, ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum esse. Leprosis istis unica salus erat, Iesus adire, & eius misericordiam implorare. Non sunt alia peccatori quærenda remedia, & est hoc unum maxima contentione quærendum remedium. Ille enim est qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redimit de interitu uitam nostram. Hoc perpetuum Dauidi cōfugium erat: *Ad Dominum, cum tribulaber, clamaui, & exaudiuit me. Prodigus filius ad Patrem iuit.* Omnium sanctorum ab orbe condito hæc pietas fuit, teste Dauid: *In te sperauerunt patres nostri, & liberaasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi.* Qui in statu peccati, aut aliqua tribulatione constituti, neglecta Dei misericordia, alia quærent remedia, & humana solatia, uel, quod deterius est, de Dei sapientia, aut iustitia conuerunt, fatum accusant, necessitates suas prætexunt, aut alio quocunq; se uertunt; hoc uno grauius Deum offendunt, quam in ipso perpetrato peccato: & similes sunt impio Regi Ochozia, quæ æger decumbens, consuluit Beelzebub, deum Accaron: cui propterea Propheta Dei nomenque nunciavit: *Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub, deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, à quo posses interrogare sermonem; ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Sicut ille infidelis Rex, quia uidit Accaronitas prosperè agere, ideo illorum idolum potenti aliquo deo existimans, illum consulere uoluit: sic hodie innumeri infideles Christiani, quia quosdam hæreticos prosperè agere uidēt, illorum Beelzebub colunt, cum illis amicitiam, & fœdus ineunt, eorū quoq; hereses probant, quasi non esset Deus in Israel, nec ueritas, & misericordia in Ecclesia Christi Catholica, quæ in Symbolo profiteamus.

Misericordia Dei imploranda.

Psal. 101.

Psal. 119.

Lucæ 15.

Psal. 21.

Exemplum.

4. Reg. 2.

Y 4. Contra

Jerem. 9.

Contra hos, & contra omnes, qui Dei misericordia non implorata, alia malorum suorum remedia inquirunt, sic per Prophetam protestatur Deus: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitiis suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire, & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra.* Hæc enim placet mihi, ait Dominus. Nulla in re acerbius Deum offenderunt

Exemplū.

Iudei, nec in eius maiestatem grauius peccarunt, quam in eo, quod Dei postposito auxilio, desperata misericordia, ab Assyrijs, & Aegyptijs auxilia petierunt. quod plurimis uerbis expressit Ierem. Propheta: *Videte, inquit, uerbum Domini.*

Jerem. 2.

Nūquid solitudo factus sum Israel, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non uenimus ultra ad te? Nunquid obliuiscetur uirgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? Populus uero meus oblitus est mei diebus innumeris. Et paulo post: Quam uilis facta es nimis, iteras uias tuas. i. multiplicans peccata tua. Sed uide quale peccatum dicit. Sequitur: & ab Aegypto confunderis, sicut cōfusa es ab Assur. Nam & ab ista egredieris, & manus tua erunt super caput tuum, quoniam obtristat Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Docet eos Aegyptijs æque nihil auxiliij reportaturos, atque ab Assyrijs prius reportauerant.

Exemplū.

2. Para. 14.

Ab his. n. gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauius, siue Deo displicuit. A sa Rex Iuda initio pius & bonus, quā diu in Domino Deo spem suā ponebat, parua suorum manu Aethiopes usque ad interfectionem percussit. Quum autem Dominum dereliqueret, & à Benedad Rege Syriæ contra Bathan Regem Israel auxilium peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit. n. ei Hauani Propheta: *Quia habuisti fiduciam in Rege Syria, & non in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria Regis exercitus de manu tua.* Nomen Aethiopes, & Libies multo plures erant quadrigis, & equis, & multitudinem nimia, quos, quū in Domino credidisses, tradidisti in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur uniuersam terram, & præbent fortitudinem bonis, qui corde perfectio credunt in eum. Ita Deo displicet, ad alium, quā ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos cōfingere. Istos leprosos ad primam uocem exaudiuit Christus, & dimisit, ut ostenderet

quāta

quāta illi re gratā faciunt, qui ad eius misericordiā se recipiunt. Hinc Apostolus: *Adeamus cū fiducia ad thronū gratiæ eius, ut misericordiā inueniamus in auxilio opportuno.* Nā ut alia Scriptura nos animat: *Pius & misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate.* Unde sic ut loquamur Deo, docet nos Oseas Propheta: *Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus (i. nullo humano auxilio nitentur) nec dicemus ultra; dii nostri opera manuum nostrarum, (i. in nostris adinventionibus, & studiis non cōfidemus) quia eius, qui in te est, miseraberis pupilli. Sanabo cōtritiones eorum, diligam eos sponte: quia auersus est furor meus ab eis, scilicet Deum inuocantibus.* Ut Dei misericordiā paratissimā semper esse, & amplissimā intelligeremus, solet Scriptura quū de Dei misericordia loquitur, id duplicare, ut apud sanctū Dauidē: *Misericors & miserator Dominus, oscula dedit timentibus se.* Et iterū: *Misericors & miserator Dominus, lōganimis & multū misericors.* Et apud Esaiam: *Miserans miserebitur tui.* Hæc geminatio certitudinē designat. Certitudo designatur, ut immensa Dei bonitas magis elucescat. Dei bonitas iō elucescit, ut eā cū fiducia petamus. In petenda. n. Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quæ est, nisi ipse Deus ad eā flagrantia nos hortaretur, singularis foret impudētia.

Qui. n. sceleris sibi conscius, misericordiā à Deo petit, non simpliciter gratiā & fauorē postulat, sed id petit, ut leges, quas cōtra peccatores sanxit, frangi, uiolari, & abrogari patiarur. Si quid tale latro & homicida, qui spū à Rege aliquo peteret, dicens. Iube q̄so Rex serenissime, ut leges, quas cōtra latrones & homicidas promulgasti, in mei nūc fauorē abrogentur, aut irritæ fiant: nonne audax facinus, & reprehensione, imò pena dignū patralle merito uideret? At tantundē omnis lethalius peccat Deo dicit, quū ait *Miserere mei Deus; quia lethaliter tuam Maiestatem offendi.* Quum. n. lex Dei de formicariis, immundis, auaris, superbis, inuidis, dicat: *Qui talia agunt, regnū Dei non possidebunt: tu immunde, auare, superbe, &c. qui ueniū petis, & regni celestis aditū tibi denuo aperiri flagitas, id petis, ut illa Dei lex, in tui gratiā irrita tantisper fiat ac uioletur.* Sed tāta est Dei misericordia, ut hanc audaciam non permutat tantū,

sed

Heb. 4.

Eccle. 2.

Oseas. 14.

Psal. 89. &

102.

Esaias. 39.

Misericordia
diā à Deo
petere,
quāta res
sit.

Simile,

Gal. 5.

Exod. 32.

Allegoria.

Dan. 2.

Ioan. 16.

Sacerdotes
lis reuerē-
tia.Domin. 3.
post Epi-
pha. t. 4.
Domin.
Pass. t. 4.
Coopera-
tio & obe-
dientia no-
stra.

sed & probet, nec probet modò, sed ad eā nos inuitet. Quæ eius bonitas satis amplificari nō potest. Quum Moyses de monte Sina descenderet, portans secū tabulas Legis Dei digito scriptas, audiens symphoniam & choros, populique horrenda idolatria intellecta, statim ipsas tabulas ad radicem montis confregit. Nec ideo a Deo reprehenditur, etsi in diplomate regio, quo leges inscriberentur noue, idem patrie capitale esset, sed hoc admirabili facto docuit, salutem peccatorum omnium hanc vnam esse, vt Dei leges ad radicem montis confringantur. Hic mons est Filius Dei incarnatus: qui excisus de lapide sine manib. natus de virgine sine opere humano, factus est in monte magnum. Radix & infima pars huius montis est Christi humanitas. Contra hanc franguntur tabulæ Legis diuine, quādo propter illum & in nomine eius quicquid à Deo petierimus, obtineamus, maximè peccatorū veniam & misericordiam, sicut ipse nos docuit facere, & impetratos nos promisit, vt in alia Dominica latè explicauimus.

4. Ite, ostendite vos sacerdotibus.

Locus moralis duplex. Vnus ex parte iubētis Christi, alter ex parte obediētiæ horū leprosorū. Primus locus docet reuerentiā sacerdotale, & Ordinis in Ecclesia à Deo positi debitā ac legitimā obsequentiā, Deumque sic suas nobis gratias cōferre, etiam extra Ordinem, vel ut hic sanando decem leprosos sola voluntate, vt vellet tamē Ordinis ecclesiastici honorem non violari, autoritatē retineri, potestatem agnoscere. Ideo enim mittit eos, per se miraculose sanandos ad sacerdotes, vt, iuxta legem Moysis, eorum iudicio & autoritate sanati declararentur. Hunc locū in alijs Dominis latè tractauimus, vbi alteri leproso apud Matthæū sanato Christus similiter dixit: *Vade, ostēde te sacerdoti, & alibi.* Alter locus docet, in omnib. Dei beneficijs, nostrā obediētiā cooperationem nostram, variāque præparationē concurrere oportere. Magna fuit in istis leprosis nō fides tantū, sed & obediētia, quod iubente Christo ad sacerdotes iret, vt illis se ostenderent, necdum sanati à lepra. Neque enim Christo hoc iubente adhuc sanabantur, sed dum irent *muniti sunt.* Nec vt sacerdotibus se ostēderent, vlla ratio erat, nisi

nisi prius sanarentur. Non. n. sanare leprā illi poterant, sed declarare tñ, uerè ne sanata esset, an non, & cōis conuersionis facultatē sanatis decernere. Eunt tamen iubente Christo, tñ quia credebant se à Christo sanandos, tñ quia illi iubenti obtemperandum esse prorsus iudicabant. Hæc obediētiā, hanc ex parte nostra qualemcumque; cooperatiōem hoc facto commendare Christus uoluit, ne ita à sola Dei benignitate pendamus, & peccatorum remissionem, emendationē, abolitionem à solo gratiæ beneficio sic eminare putemus, ut nihil interim ex parte nostra præstātū sit, quo hoc ad nos tantum ac tale beneficiū deriuetur. Hūc locum de præparatione nostra iam semel atque iterū tractauimus, super illa verba: *Dirigite uiam Domini.* Dominica 3. aduentus, & super illa uerba: *Implete hydrias aqua.* Domin. 2. post Epiphaniā. De obediētia uerò nostra ad salutem, & sanitatem consequendā necessariā, in uariis quoque; Dominiis diximus. Domin. 2. post Epiph. t. 4. Domin. 2. Quatrag. t. 5. Domin. 7. post Pentec. t. 5. ex quibus omnibus in hunc locum transferri possunt, quæ dicenda uidebuntur.

5. Regressus est, cum magna uoce magnificās Deū, et cecidit in facie ante pedes Iesu, gratias agens.

Locus moralis de animi gratitudine erga accepta Dei beneficia. Quum enim decem à Christo mūdarentur, officiosè exponit. Nā & *Deum magnificat*, laudat ac prædicat, & *magna uoce* id facit, Iudeorum inuidiā, aut hominū iudicia nihil moratus, & *cadit in facie ante pedes Iesu*, maximā animi demissionem ostendens, & disertis uerbis *gratias agit*. Placuit Christo hæc hominis gratitudo, placuit pietatis officiū, ideoque factum sedulo laudat, dicens: *Nōne decem mūdati sunt: & nouē ubi sunt? Non est inuētus qui rediret, & daret gloriā Deo, nisi hic alienigena.* Docet accuratè Christus, hanc animi gratitudinem obsequiū esse sibi gratissimum ad Dei gloriā pertinere, singularem cōmendationē mereri: ingratos uerò & in huiusmodi officio negligentes, graui reprehensione dignos esse. Hoc tñ sonat illa Christi expositio. *Nouem ubi sunt?* Hunc locū iā tñ

Tex. 4.

Tex. 5.

Gratitudo
animi.

1.

2.

3.

4.

Dom. 3. aliis * Dominicis tractauimus. Sed hic loco maxime pro
post Epi- prio, aliqua addemus, prout Deus dabit. Vix quisquam est,
pha. tex. 5. qui maiora accepit à Deo beneficia, quam hic sanatus, uel
Domin. 4. profusus, nisi forte uel tot peccatorum condonationem, uel
post Pasc. à tot peccandi periculis liberationem, uel tantam Dei in
tex. 3. peccatorum perseuerantia longanimitatem, è quibus tri-
bus unum unusquisque necessariò expertus est, uni corporis
lepræ sanata: postponendam, tam demens sit quisquā
ut iudicet. Scipsum ergo quisque conueniat, ut huius ex-
emplo gratias agat, semperque agere pergat. *Glorificantes
enim Dominum quantumcumque potueritis* (ait Scipitu-
ra) *superualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius.*

Eccli. 43.

Benedicentes Dominum, exaltate eum, quantum potestis. Maior enim est omni laude. Primū peccatum quod Elias
Propheta, iubente Deo, veteri populo exprobrauit, fuit in-
gratitudo erga accepta beneficia. Sic n. incipit. *Audite caeli,
& auribus percipe terra, quoniam Deus locutus est. Filios e-
nutriui & exaltaui, ipsi autē spauerunt me. Cognouit bos
possessorē suum, & asinus praesepe Domini sui: populus autem
meus non cognouit me.* Sicut nullius uirtutis firmior est,
memoria, quā accepti beneficij, sic uix ullum uitiū ingra-
titudine deterius. Apud Romanos libertas seruo concessa,
postea ingratitudinis culpa reuocari poterat. Sicut mira-
mur mōstra, quia naturæ repugnant, ut Cētauros, Satyros,
hominē quadrimanū, & similia; canes, lepores, lupos non
miramur: sic cetera uitia ex naturali nostra corruptione ac
fragilitate profecta, gulā, ebrietatē, libidinē, iracundiam,
non ita miramur; ingratitudinem uerò, quasi monstrum
quoddā, mirantur & detestantur omnes. Sicut n. naturale
est amantem redamare, quia amor solus amor rependit
(ut alibi ostensum est) ita monstrum est, amanti; atque
adeo beneficienti, maxime Deo, gratum se non præbere.

Exemplū.
Simile.

Exempla
gratitudi-
nīs.

Adrian.
de var. hi-
sto. li. 5.

Surgant ethnici ac pagani, & Christianorum homi-
num erga Deum ingratitudinem condemnent. Cum Ta-
rentinā Romanis, obsiderentur, periculumque esset, ne
fame ad deditionem compellerentur, Rhēgini decimo quo-
que die ieiunium decernentes, uictum concesserunt Ta-
rentinis. Proinde cum decedentibus Romanis liberarentur,
memores calamitatis Tarentini, festum constitu-
runt,

runt, quod Ieiunium appellabant. Metellus pius dictus,
Consul Romanus quum esset, non dubitauit pro Quinto
Caludio, Pratore candidato, supplicante populo, quod is
tribunus plebis legem, qua pater Metelli in ciuitatem re-
stitueretur, tulerat. Quin etiam patronum eum domus &
familia suæ semper dictitauit. Octauij Cæsaris illustre ha-
bes exemplum supra in alia Dominica. Parum est, homi-
nes sine Deo in hoc mundo Christianorum ingratitudi-
nem condemnare, & plus potuisse rationis & honesta-
tis scintillas, quā fidei lumen, aut pietatis flammæ apud
nos possunt.

Ipsa bruta animantia ingratitudinem nostram coar-
guunt: & naturæ instinctus plus apud ea ualuit, quā apud
nos pietas ualere solet. Ciuitas est in Achaia, nomine
Parræ. In ea puer draconem paruulum emebat, magna-
que eum cura educabat: cumque creuisset, loquebatur
quasi cum intelligente, ludens ac dormiens cum ipso. Cū
uerò ad ingentem magnitudinem draco peruenisset, in so-
litudinem à ciuibus est dimissus. Post, cum puer adole-
scens factus, reuersus à spectaculo quodam, cum aliqui-
bus aequalibus in latrones incidisset, & clamorem extulisset,
ecce draco praesto est, & alios in fugam uertit, alios
interimit, ipsum uerò saluum conseruat. Quid dracone
inhumanius? humanitatis tamen, ut benefactori se gra-
tum ostenderet, obliuisci non potuit. Sed & Panthera uix
animal ferocius, aut magis indomabile. Nec tamen ea
benefactori uult esse ingrata. Quum catulos eius de qua-
dam fouea quidam liberaasset, accedens illa, comitem se ei
adiunxit, blanditur ei cauda & facie, & extra deserta loca
ritum eum deduxit. Leo animal est ferocissimum, & ho-
mini inimicum. Insignis tamen est historia de Androdo
seruo fugituo, qui in leonis spelunca per errorem se ab-
dens, quum regressi à praeda leonis pedem sanasset, spinā
ei euellens; tum eum longo post tempore in ea spelunca
leo aluit, carnibus in magna copia ei temper allatis; uñ po-
stea eundem ex fuga retractum, & Romæ eidem leoni, eo-
dem quoque tempore à uenatoribus capto, obiectū ut de-
uoraretur, ad bladiens cauda recognouit, attingere noluit,
omnib. beneuolentiæ signis prosequutus est. Vnde & dato

Val. Max.
li. 5. c. 2.

Exempla
brutoiū.
Aelianus
lib. 13.

Ioan. à S.
Gem. li. 5.
c. 56.
Aul. Gel.
noct. At-
tic. lib. 5.

homi-

Petrus Va-
leria. Hie-
roglyph.
lib. 19.

Ioan. 2. 5.
Gen. li. 4.
c. 39.

Psal. 101.

Prou. 17.

homini cum uita leone, non secus ac canis per urbem ob-
sequutus est, dicente populo: Ecce leo hospes hominis; ecce
homo medicus leonis. Quid? quod & aues eandem uirtutē
ad nostram confusionem prorsus inexcusabilē exercere
Messor in agro ad fontem à sociis missus, quam iter, inci-
dit fortē in serpentē, qui immani cauda miseram aquilam
cinxerat & oppresserat, eandemque iam semi mortuā reli-
querat. Quod cum uidit, falce serpentem percutebat, eun-
dem interfecit, & aquilam liberauit. Quā cū uideret illius
se beneficio liberatā; uolitando eum ad socios redeuntē
comitatur: cumque sigillatim socij ex aqua quā de fonte
attulerat, biberent, isque, qui aquam hauerat, bibere quo-
que uellet, & urnam ori adpouerit, continuō aquila stri-
dore suo atque impulsu urnam confregit. Quo ille uirba-
tus primū atque cōmotus, ubi socios respiciens, alium hic,
alium ibi extinctos uidit, aquilæ erga se gratitudinem in-
tellexit, quæ uertit, ne aquam biberet, serpentis ueneno in-
fectam. Sed inter omnes aues, gratitudinis & ingrati-
tudinis documentum maximē illustre præbet pelicanus femi-
na. Illa, n. super pullos suos à serpente uulneratos percus-
so suo pectore ad eos sanandos sanguinem suum fundit,
pullisque bibendum exhibet: quo effuso sanguine, illa sic
debilitatur, ut pulli ad querēdum cibum exire, matremque
ad tēpus alere cogantur. Qui igitur ex pullis diligēter hoc
officium præstat, postquam resumpsit uires, tenerrimē di-
ligit, & sollicitē nutrit. Sed illos, qui tanquā degeneres, nul-
lam matris curam gesserunt, tanquam ingratos e nido de-
mirbat, & suo cōuictu frui nō permittit. Hæc auis Christi
repræsentat, in xā illud Psalmistæ: *Similis factus sum peli-
cano solitudinis*. Ille nos à serpēte percussus, suo fuso sangui-
ne sanauit, uiuificauit, pauit. Quos hoc accepto beneficio
gratos uidet, & à Dei laudib. nō cessare, ei obsequiū & obe-
dientiam exhibere, eum in suis pauperib. quasi laborantē
pio affectu alere, uestire, uisitare, hos p suis recognoscit, re-
nerimē diligit, ad cælestem beatitudinem cum illo com-
munem adducit. Ingratos uerō & degeneres è statu gratiæ
deturbat, & à suo beato cōuictu in æternum abdicat. Sic
dicit Scriptura: *Qui reddit malū pro bonis, nō recedet malū
de domo eius*. Sic Iudæos ingratiſsimos abdicauit. Ait enim:

Nun-

Nunquid redditur pro bono malum? quia foderunt foveam Iere. 18.
anima mea. Recordare q. steterim in conspectu tuo, ut loque-
rer pro eis bonū, & auerterē indignationem tuā ab eis. Pro-
pterea (propter hanc ingratitudinē) da filios eorū in famem,
& deduc eos in manus gladij. Fiant uxores eorū absq. libe-
ris & uidua, & uiri eorū interficiantur morte, &c. Hæc. n.
& his grauiora Iudæis acciderunt, non solum pro Ieremia
uexato, quum ab Assyriis captiui abducerentur; sed mul-
to magis pro Christo crucifixo, quum à Romanis uictis in
perpetuum exterminium dati sunt. Eandē ingratitudinis
uindictam prædixit illis Esaias. *In die illa erunt ciuitates
fortitudinis eius derelictæ, sicut aratra & segetes, quæ dereli-
ctæ sunt à facie filiorū Israel, & erit desertæ, quia oblita es
Dei Saluatoris tui, & fortis adiutorij tui non es recordata.*

In ueteri lege holocaustum, quod offerebatur pro gra-
tiarum actione, & caro uictimæ non erat in crastinum ser-
uanda: quia gratiarum actiones non sunt differendæ. Noe
ubi primum exiit de Arca, liberatus à diluuiō, statim fe-
cit altare Domino, & sacrificia obtulit, gratias agens Deo.
Christus in Euangelio, post multiplicationem panum, ius-
sit colligi, ne fragmenta pereant, id est, ut in memoriam
accepti beneficij asseruarentur.

Qui de acceptis beneficiis gratus est, maiora accipere
meretur. Ideo Deus ingratitudinem odio habet maximo,
non sua causa, sed nostra; quia illa manus Dei claudit, & fa-
ciē à nobis auertit. Ait enim Scriptura: *Ingrati spes rāquā
hybernalis glacies tabescet, et disperiet tanquā aqua superna
eua. Qui grate beneficiū accipit, primā eius pensionē soluit*,
ait Seneca. Nullo magis Cæsarem Augustum demeruit,
& ad alia impetranda faciliē sibi reddidit Furnius, quā q.
eum patri Antonianas partes secuto, ueniam impetrasset,
dixit: *Hanc unā Cæsar habeo iniuriā tuā. Effecisti, ut uiue-
rem, & morerer ingratus*. Hæc eius animi gratitudo Cæsa-
rē ad maiorē in eū beneuolentiam acrius concitauit. Pul-
chrum est in duobus fratribus Eumene & Perseo gratitu-
dinis exemplum, quod ad nostram arguēdam ingratitudi-
nem ualere potest. Eumenes Pergami rex insidijs peritus à
Perseo credebatur extinctus. Is rumor cum Pergamum
esset perlatus. Attalus eius frater, imposito sibi diademate,
ducta-

Esaias 17.

Leui. 7.
Typus.
Exemplū.
Gen. 8.

Ioan. 6.

Sap. 16.
Apoph-
thegma.
Li. 2. c. 22.
De benefi.
Ibi. c. 23.

Exemplū.

Plutarch.
in Reg.
Apoph.

unctaque fratris vxore, regnum occupauit. Ceterum quod
audisset illum viuum, profectus est illi obuiam, vt solebat,
cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amantem
eum amplexans, dixit in autem: Ne festines ducere, prius
quam mortuum videris. Nec praterea per omnem vitam,
vllam offensi animi significationem vel dicto vel facto de-
dit: quin etiam moriens, fratri & vxori regnum reliquit.
Cuius animi memor Attalus, cum multos ex se liberos ha-
beret, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio, post
quam adoleuisset, adhuc viuens principatum tradidit. Sin-
gularis fuit Eumenis clemētia; sed maior Attali gratitudo.
Quomodo ergo in immensa Dei erga nos clemētia & ines-
cabilis ac perpetua beneficentia, tā nulla aut parua nostra est
gratitudo? Sicut nubes solis virtutē per varias exhalationes
in altum subuectā, ipsum postea solem offuscant: sic ingra-
ta anima per varia Dei beneficia multum nobilitata, sua
ingratitude Dei gloriam obscurat, non dāns gloriā Deo,
ut isti nouem à Christo sanati. Sicut mare omnes aquas
dulces accipit, sed salvas à se remittit: sic ingratus pro bo-
nis reddit mala, & alterius beneficentiam in suam uerit
perniciem. Sicut mulus à matre lactatus, calcibus ferit ma-
trem, animal hoc nomine infame: sic ingrati à Deo impu-
gnati & ingrati recalcitrant. ut de Iudæis dixit Moy-
ses, populus hoc nomine maxime infamis, de quo Scriptu-
ra dicit: *Odio oderunt me gratis*. Sed quorum exitum per-
horrescimus, eorum facta imitari perhorrescere debemus.

Similia.

Joan. 9.

Deut. 32.

Joan. 15.

Perseuerā
tā bonū.

6. *Nonne decem mundati sunt? & nouē ubi sunt?*
Locus moralis, de bono perseuerantiā ad salutē neces-
sario. Omnes decē isti leprosi benē ceperunt. Omnes
Christum benē quæsierunt. Omnes ei in uia occurrerunt.
Omnes uocem leuauerunt, dicentes: *Iesu præceptor, miserere
nostri*. Sed ex illis omnib. unus tantū perseuerauit. Vnus
tantum ad gratias agendum rediit. Vnus tantū in fide per-
mansit. Reliqui enim nouem, sine à sacerdotibus, ad quos
missi erant, corrupti, qui eos à Christo auerterant, dicētes
non Christi beneficio sed propter Legis obseruantiam eos
sic sanatos fuisse, siue propria leuitate & malitia in deterius
mutati, ad Christum amplius non redierunt. Hanc iustorū
defe-

fectionem grauitè reprehendit Christus. Hanc unius
perseuerantiam studiosè laudat: *Non est inuentus qui redi-
ret, & gloriam daret Deo, nisi hic alienigena*. Multorū est in-
cipere, paucorū perseuerare, quia *multi uocati, pauci electi*.
Multos flores quæuis ferè arbor fructifera producit, sed
paucos fructus maturos. Omnes ferè agri multum promit-
tunt in herba, sed uberem messem pauci adferunt. [Rhe-
torum scholæ (ait Augustinus) per totum ferè orbem ado-
lescentum gregibus perstreperunt; sed Tullianam facundiā
assequuntur pauci, agunt & fiunt Oratores pauciores, cla-
rescunt paucissimi. Tale quiddam est Religio. Multitudo
imperatorum & peccatorum frequētat ecclesias, pauci eius
religionis mysteriis perfecti sunt.] Hæc ille. In uia ac-
tione uirtutis, principia frequenter feruent, progressus
teperescunt, fines & exitus frigent. Huius rei figura fuit sta-
tua, quam uidit in somnis Nabuchodonosor, quæ incepit
in auro, & desijt in luto: quæ ut ad literam, principatum
huius mundi mutabilitatem significat, sic mysticè pietatis
& uirtutis inconstantiam docet. Caput huius statuæ au-
reum, purum Dei amorem, & bona opera, à quibus ad Deū
conuersi incipiunt feliciter, significat. Pectus statuæ ar-
genteum, bona uerba & laudem uirtutis notat, quam ad-
huc ad tempus retinet, qui bene facere desijt. Sed hoc ar-
gēntum paulatim efficitur æs, quum bona uerba, quæ bona
intentione ad tempus loquebatur, laudans uirtutem, quem
non præstabat, nunc ad uanitatem, & ut ab aliis bonus ui-
deatur, loquitur. Sed & hoc æs in ferrum tandem uertitur,
quando, ipso quoque prætextu uirtutis neglecto, durus ad
emendationem, durus ad salutaria audienda consilia effi-
citur. Postremo denique totum in lutum uertitur, quum
totus uoluptati deditus, qui spiritus cepit, in carne cōsumma-
tur, vt de Galatis scriptum est à postolus. Hanc deplorandam in-
uia uirtutis inconstantiam, his uerbis lugebat Ieremias:
*Filij Sion inelyti & amici auro purissimo, quō commutati
sunt in uasa testea, op' manū signati nec dissimiliter Ecclias:
Quo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? Iustitia
habitauit in ea nunc autem homicida. Argētum tuū uersum
est in scoriā, uinum tuum mistum est aqua*. Hæc est muta-
tio, non dextere excelsi, sed proficientium in peius.

Matth. 20
Similia.

De utilit.
cred. c. 7.

Allegoria

Dan. 2.

Galat. 3.

Thren. 4.

Ecl. 1.

Allegoria.
1. Reg. 6.

Psal. 83.

Luca 9.

1. Pet. 1.

Matth. 11.

Philip. 1.

Dies Christi

ster.

ster.

Atqui beatus erit, non qui bonum facit, sed qui perseveranter facit. Philistæi remittentes Arcam Dei, & superplaustrum ponentes, quod vacca ducebant, quarum veli domi recludebantur, hoc pro signo & argumento, quod veri Dei esset illa Arca, propterque illam tot plagis multari fuissent, acceperunt; si uacca illa, quarum veli domi recludebantur, recto itinere in terram filiorum Israel pergerent; nec ad suos uirtulos reuertentur, donec Arcam Dei in locum proprium deduxissent. Quando anima fidelis pro Christo, & pro fide, uel multa mala patitur, uel multa bona facit, signum & argumentum est, quod ueræ pietatis illa opera, illaque patientia fuerint, si recto itinere in studio uirtutis pergat, ambulans de uirtute in uirtutem, de nec uideatur Deus deorum in Sion. Quæ enim anima ad uirtulos domi reclusos redit, quæ ad proprias passionem, & appetitus sensuales, ueterisque hominis reliquias reuertitur, quasi canis ad uomitum, ostendit se non ueri Dei Arcam portasse, non uerum & uiuum Dei templum fuisse. Qui enim mittit manum suam ad aratrum, & respicit retrò, non est aptus regno Dei. Qui necessariam uirtutem, & uitæ fugam aggreditur, & recta uia non pergit, nec perseverat, non est idoneus, id est, ostendit se nec dum idoneum esse regno Dei. Qui dixit Christo; Sequar te Domine, sed prius renuntiare his qui domi erant, amicis & parentibus uoluit, simplicem & necessariam omnibus Christi sequellam profitebatur, uelle se uidelicet Christi discipulum esse, in illum credere eius mandatis & doctrinæ obedire. Tales enim sequuntur Christum. Qui igitur Christianum se proficitur, qui ad aratrum obedientiæ mandatorum manum misit, qui bonum opus ad salutem necessariarium inchoauit; qui etiam opus perfectionis & consilii per obligationem stabilem semel aggressus est, & retrò respicit, regreditur ad pristina, configuratur prioribus seculi desiderijs, ille certè non est aptus & idoneus miles, qui regnum cælorum quod vim patitur, uolentè rapiat. Oret Deum ut aptus fiat. Qui enim incepit in nobis opus bonum perficere usque in diem Iesu Christi, ait Apostolus. Dies Christi ille est, in quo totam suam uoluntatem Deus exequetur; sicut dies nostri sunt hæc uita, in qua uoluntates nostras miseri

miseri mortales facimus. Dies extremi iudicij, est dies Domini. Usque ad illum diem perficiendum est bonum opus, quod incepimus, usque ad finem perseverandum. Quod his uerbis docet Apostolus: Nescitis, quid hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus brauium accipit? Sic currite, ut comprehendatis. Cursus in stadio perpetuus est, unoque sit impetu, absque respiratione, absque intermissione ulla. Qui sic currebat, ille ab astantibus laudibus extollebatur. Talis est uita Christiana: perpetuum currendum est, sine intermissione orandum est, semper vigilandum est, omni custodia cor custodiendum est: ea quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ priora sunt extendere se oportet. Qui non proficit, deficit; qui in uia subsistit, in luto hæret; qui retrò respicit, cum uxore Lot peribit. Vade ad formicam & piger. Formicæ quum tenuissima sint animalia, tamen assiduitate laborandi & transeundi, in durissima rupe uestigia relinquunt; & tritæ semitæ notas manifestas ponunt.

Tam est necessaria perseverantiæ uirtus, ut in tota oratione Dominica nihil ferè aliud a Deo expetere iubeamur, quàm perseverantiæ donum. In ipsa Oratione Dominica (ait Augustinus) quando oratur a sanctis, nihil pene aliud, quàm perseverantiæ posci intelligitur. Quod mox in singulis huius Orationis partibus demonstrat. Quum dicimus Sanctificetur nomen tuum: ut sanctificatio in nobis permaneat, oramus. Quum dicimus, Adueniat regnum tuum: num aliud poscimus, nisi ut ueniat nobis, quod esse venturum, non dubitamus omnibus sanctis? Ergo & hi, qui iam sancti sunt, quid orant, nisi ut in ea sanctitate, quæ illis data est, perseverent? Perseuerantiam petunt sancti, qui faciunt uoluntatem Dei, dicentes in oratione. Fiat uoluntas tua. Cum enim iam facta sit in eis, cur ut fiat adhuc petunt, nisi ut perseverent in eo, quod esse coeperunt? Quarta petitio est. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, quæ uerba sic exponit beatus Cyprianus: Hunc panem dari nobis quotidie postulamus? ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercidente aliquo grauiore delicto dum absentes, & non communicantes à cælesti pane prohibe-

1. Cor. 9.

Simila.

1. Thess. 5.

Marc. 13.

Philip. 2.

Genes. 19.

Allegoria.

Prouer. 6.

Simila.

Lib. de

bon. per-

seuerant.

cap. 2.

Cap. 3:

Cap. 4.

In expof.

Orat. De-

minia.

mur, à Christi corpore separemur ut videlicet in ea sanctitate permaneamus, qua nullum, quo inde separari mereamur, crimen admittatur. In sola quinta petitione, non poscitur perseverantia, sed peccatorum condonatio. Atqui quum dicunt sancti; Ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo: quid aliud, quàm ut in sanctitate perseverent, precantur? Hoc enim concessio dono ne quis inferatur in tentationem, ne tentationi succumbat, nemo sanctorum est, qui non teneat usque in finem perseverantiam sanctitatis.] Hæc Augustinus.

Rom. 13. Hanc perseverantiam commendavit Apostolus, dicens:
Galat. 3. Induimini Dominum nostrum Iesum Christum. Et rursum:

Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Induere enim aliquid iuxta phrasim Scripturæ, est ita alicui rei uniri, ut ab ea nunquam discedatur. Vnde David: *Fiat ei maledictio sicut vestimentum quo operitur, & sicut na qua semper praeingitur.* Et iterum: *Operiantur sicut diploide confusions sua.* id est, maledictio & confusio nunquam ab eo recedat. Sic de Christo dicit Esaias: *Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius.* id est, omnes uirtutes Christo inseparabiliter adhererunt. Sic de impijs Iob: *Qui oderunt te, induantur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.* Hunc ergo in modum induere Christum, induere novum hominem, induere armaturam Dei debemus, ut ea postea non deponamus; sed veniente Christo, *vestiti, non nudi inueniamur.*

Esaia 11. *Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius.* id est, omnes uirtutes Christo inseparabiliter adhererunt. Sic de impijs Iob: *Qui oderunt te, induantur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.* Hunc ergo in modum induere Christum, induere novum hominem, induere armaturam Dei debemus, ut ea postea non deponamus; sed veniente Christo, *vestiti, non nudi inueniamur.*

Simile. Qui post ægritudinem conualecens, frequenter reciduat, ostendit, in prima sanatione omnem malum humorem, & morbi causam satis expurgatam non fuisse. Qui Christum semel indutus, & ab eo sanatus, mox eum exiit, induens arma tenebrarum, manifestum facit, quod omnem peccandi affectum in prima sua reconciliatione non eiecerit. Leopardus non persequendo, sed saliendo prædam capit: quam si tertio uel quarto saltu non ceperrit, præ indignatione desistit, & quasi uictus retrocedit. Tales sunt, qui quasi per saltum uolunt esse perfecti, & in primo pietatis impetu ab omni tentatione liberi: ideoque si semel atque iterum tentatio recurrit, à bono opere desistunt.

Ioan. a 5.
Gemi. lib.
5. cap. 69.

sistunt. Atqui currendum, non saltandum est, & in opere perseverandum. Si tantum in orationis, & feruoris studio homo perseveraret, quantum pauper ad ostium diuitis pro elemosyna; citius haud dubie spiritualem elemosynam à Deo impetraret, quàm corporalem à diuite pauper impetrare solet. In ueteri Lege nullum animal sine cauda offerrebat. In causa salutis nullum bonum opus sine bono fine, & perseverantia Deo in sacrificium offerri potest. Sicut in ludo scacario, unto ictu, aut tractu, vel non facto, edum fieri oportebat, uel malè, & per errorem facto, totus ludus luctumq; amittitur: sic uno necessario opere uirtutis neglecto, aut uno peccato lethifero perpetrato, totus iustitiae fructus amittitur, dicente Deo per Prophetam: *Si avertit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatem* (nota utrumque) *omnes iustitiae eius, quas fecit, non recordabuntur.* Tam est ad salutem necessaria perseverantiae uirtus: & ita ueram est, quod Christus in alio Euangelio dixit: *Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.* Vide plura in alijs Dominicijs.

*Domin. ij. Advent. rex. 9. Domin. in fra Oct. Natiuit. Domini, t. 2. & 5. Domin. ij. post Epiphani. t. 6. Domin. Quinquag. t. 3. Domin. ij. post Pentecost. t. 7. & Domin. vj. post Pentecost. rex. 2.

7. Nisi hic alienigena. Et hic erat Samaritanus.

Locus moralis de inani uocationum, possessionum, aut status cuiusque titulo, nisi hominibus res respondeat: & sepe accidere ut minus præsent, à quibus ratione statutus, & uocationis plura expectantur. Omnes illi nomines, qui accepro à Christo beneficio ingrati extiterunt, quique à coepta pietate defecerunt, Iudei erant, uocatione fideles, & professione unius ueri Dei cultores. Vnus ille, qui redijt, gratias agens, & in fide, atque obedientia erga Christum perseverauit, alienigena erat, Samaritanus erat, in impietate, & ueri Dei ignorantia educatus. Sic mulier Samaritana ad puteum edocta, facillè Christo credidit, Christi q; uerba optimam in partem accepit: quæ postea audientes Iudei, uehementer sunt scandalizati, &

Allegoria.

Simile.

Ezech. 18.

Vocatio-
nem ad sa-
lutem nō
sufficere.

374 *Promptuarium Morale*

cauillati, ut supra in Dominica Passionis ostendimus. Sic qui erga hominem in latronem incidentem misericordia usus fuerat, Samaritanus erat; Sacerdos, aut Leuita, aut Iudaeus non erat. Sic mulieris Chananæ, & Centurionis hominis Gentilis fides maximè à Christo laudatur, quum tanta in Israel non inueniretur. Sic hodie, omniue ante, maiora sæpe pietatis officia præstant homines rudes, indocti, laici, sæculares, quàm magni theologi, sacerdotes, religiosi. Tractari hic locus potest ad ignauiam multorum excutiendam, ex alijs Euangelicis locis, iam supra in hoc opere pertractatis. Quæ enim de profectu nostro in Christiana professione diligenter examinando super illa

Dom. inf.
oct. Nati.
Dom. t. 2.
Do. 3. post
Epiph. t. 6.
Ibid. t. 9.

Do. 5. post
Epiph. t. 4.

Dom. Pal.
tex. 5.

Do. 4. post
Pasc. t. 3.

Do. 2. post
Pent. t. 7.

uerba, *Hic positus est in ruinam multorum in Israel*, diximus; quæ de grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo uirtutis adiumenta acceperunt, ad illa uerba, *in testimonium illis*, prolata sunt; quæ ostenderunt, uocationem, & professionem externam non sufficere ad pietatem, & salutem, super illa uerba, *Filij regni ejicientur in tenebras exteriores*; quæ contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia, dicta sunt, ad illa uerba, *Vnde ergo habetis*, quæ in medium allata sunt, ut Deum ab omnibus laudandum esse, ab omni statu, sexu, ætate, ostenderetur propter illa Euangelij uerba, *Turba, quæ præcedebat, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Osanna filio David*; quæ de condemnatione impiorum, propter uarium diuinæ gratiæ abusum, deprompsimus ad illa Christi uerba, *De iustitia uero Spiritus sanctus arguet mundum: quia ad Patrem uado, & iam non uidebitis me*: quæ postremo de uocatione nostra ad salutem studiosè, ac sollicitè conseruanda protulimus super illa uerba: *Exi eisdem in plateas & nicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc*; illa omnia ad hunc locum pertinent, & huc referri possunt, & ad hanc Christi notationem de solo alienigena, ac Samaritano officium pietatis exequente, salubriter tractari poterunt.

EVAN.

EVANGELIUM DOMIN. XIII.
POST PENTECOSTEN.

NE MO potest duobus dominis Matth. 6. seruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit; aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & Mammonæ. Ideo dico uobis: Ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis, neque corpori uestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm uestimentum? Respicite uolatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater uester cælestis pascit illa. Nonne uos magis plures estis illis? Quis autem uestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum unum? Et de uestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque metunt. Dico autem uobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit; quanto magis uos modica fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater uester cælestis, quia his omnibus indigetis. Querite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur uobis.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij

1. *Nemo potest duobus dominis servire: De solius Dei cultu, seruitio, & obsequio amplexando.*
2. *Aut enim unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit, & alterum contemnet.* De necessario odio diaboli, ut Deum diligas; uel tolerando necessario diabolo, si Deum contemnis.
3. *Non potestis seruire Deo, & Mammona.* Contra peccileus, & uulgare auaritiæ idolum.
4. *Ideo dico uobis, ne solliciti sitis anima uestra quid manducetis, neque corpori uestro quid induamini.* Contra curas, & sollicitudines huius uitæ; auaris proprias.
5. *Hac omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater uester celestis, quia his omnibus indigetis.* Contra diffidentiam de perpetua Dei prouidentia.
6. *Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius: & hac omnia adicientur uobis.* Rerum celestium, & diuinæ uoluntatis faciendæ primam curam, & sollicitudinem esse debere: in ceteris, Deum suis nunquam defuturum.

1. *Nemo potest duobus dominis seruire.*

Deo soli seruiendū.

Locus moralis de solius Dei cultu, seruitute, & obsequio amplexando. Duo enim domini hic significant Deum, & quicquid Deo contrarium est, siue mammona, id est, diuitiarum cupido, ut postea Christus exempli gratia ponit; siue diabolus, siue mundus, eiusq; ambitio, siue caro, & uoluptates eius. Sub his enim Dominis duram seruitutem peccatores seruiunt. *Omnis, qui facit peccatum, peccati seruus est: & a quo quis diuictus est, huic & seruit.* Nesitis quoniam cui exhibitis uos seruos ad obediendū, serui estis eius cui obditis? His ergo & Deo pariter seruire, ex his est, quæ fieri non possunt. *Qua participatio iustitiæ cum iniquitate? qua societas lucis ad tenebras? qua autem conuersio Christi cum Belial?* Non potestis mensa Domini participare esse, & mensa demoniorum. Quemadmodum impossibile est, ut altero oculo terram, altero cælum simul aspicias:

Ioan. 3.

2. Pet. 2.

Rom. 6.

2. Cor. 6.

2. Cor. 10.

Simila.

aspicias: ita fieri non potest, ut Deum, quæque Deo contraria sunt, simul diligas. Samaritani reprobi erant, & à populo Dei segregati, eo quod & Dominū colebant, & pariter dijs Assyriorum seruebant, unde Christus illis dixit: *Vos adoratis, quod nescitis: salus ex Iudeis est.* Deus per Prophetam maledixit eis, qui iurant in Domino, & iurāt in Melchom idolo sic dicto. *Uias Israelitas grauius increpat. Vt quid claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini illū.* Non fuit datum populo Israel celeste manna, donec consumpta est farina, quæ ex Aegypto secum portauerant. Manente seruitute, & affectu peccati, Deo seruire nō potes, ut eius gratiæ sis particeps. Voluit permittere Pharao Hebræis, ut in Aegypto uictimas Deo immolarent. Sed Moyses respondit. *Non potest ita fieri. Abominationes enim Aegyptiorū immolabimus Deo nostro.* Abominabantur enim Aegyptij, pastores ouium, & uictimas earum. Abominatur diabolus & mundus, ea quæ ad uerum Dei cultum pertinent, charitatem, humilitatem, paupertatem, patientiam, castitatem, reliquasque uirtutes. In Aegypto igitur manens, in diaboli & mundi seruitio positus, Deo seruire, ei que gratas uirtutes exercere non potes. Dicit Scriptura; [*Sentite de Deo in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum.* Quisquis uult diligere Deum (ait Augustinus) & cauere ne offendar, non se arbitrentur duobus dominis posse seruire, & intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet.] Nā ut alia Scriptura dicit: *Va duplici corde, & labijs silestis, & manib. male facientibus, et peccatori terrā ingredienti duobus uis.* Duplici corde est, & duobus uis ingreditur, qui Deo se seruire non proficitur, sibi que fortè persuadet, quū interim & male loquatur, & scelerare, uiuat, seruiens diabolo. Vna hasta nullis duobus duobus inferuire potest. Vno pileo non possunt simul duo capita cooperiri. Vno calceo duo pedes non possunt calcari. Vno corde Deo & diabolo seruire nequis. Non potuit stare idolum Dagon in eodem altari cum Arca Dei. *Coangustatum est stratum, ita ut alter detidat, & pallium breue utrumq; operire non pōt.* Est quidam species aquilarum, quæ uenatur in aqua, & quæ respectu aliarum, naturæ est multum degeneris: nam

Exemplū.

4. Reg. 17.

Ioan. 4.

Sophon. 3.

3. Reg. 18.

Exod. 14.

Allegoria.

Exod. 8.

Typus.

Sap. 1.

De Serm.

Dom. in

monte.

li. 2. c. 12.

Eccle. 2.

Similia.

1. Reg. 5.

Esa. 18.

Plutar. na.

tu. hist. l.

10. c. 9.

& a

Simile.

Pet. Berchor.

Reduct.

Mot. li. 7.

6.2.

Idem lib.

10. c. 76.

Apoc. 12.

Simile.

Deus Dominus non ster proprius.

Lib. contra Hermogenem.

1.

2.

2. Macha.

14.

1. Paral.

29.

Deut. 10.

3.

Psal. 82.

& à coruo superatur. Ista autem habet vnum pedem clausum, more anseris, cum, quo natat; & alium acutum, more catararum aquilarum, cum quo rapit. Tales sunt, qui volunt duobus dominis seruire, Deo appetendo celestia; & diabolo, amando terrena. Habent semper cum pede aquilino pedem anserinum, cum affectu spirituali affectum terrenum. Ad utramque ripam volunt pascere, & hic cum delitiosis natat in fluxis fortunæ bonis; & sursum cum viris spiritualibus euolare, ut prædam ecclestiæ rapiant. Sed isti degeneres sunt; & à coruo, qui diabolum notare potest, facile superantur. Sunt etiam similes hyppocentauris, onocentauris, & Satyris, qui mixtas habent naturas & formas, ex parte viles & honestas, ex alia parte deformes, & noxias. Ideo pro monstris habentur. Pantheram propter odorem aromaticum, qui ex ore eius egreditur, omnia animalia sequuntur, præter draconem, qui odorem eius reputat pro veneno; & eius vocem non sustinens, fugit ad cauernam, & in seipso deficit ac torpescit. Deum laudant & amant omnes creaturæ præter diabolum, & qui ab eo decipiuntur. *Hic est enim draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus.* Sicut ergo Pantheram sequi & draconi adherere nullum animal potest: sic Deo & diabolo seruire impossibile est. Hæc magis elucescent, si, quid sit seruire Deo, quid diabolo, explicentur. Seruire Deo, homini est proprium, salutare, honorificum: Seruire diabolo, alienum ab humana natura, homini semper æternum dedecus, & certum exitium est. Deus est proprius homini Dominus: quia non nisi creato homine cepit Deus in Scriptura vocari Dominus, ut sapienter notauit Tertullianus ex illis verbis; *Formauit igitur Dominus Deus hominem.* Est autem Dominus absque præscriptione antiquissimus, quia à principio creationis rerum, atque adeo ipso creationis titulo (quo nulli antiquius) Dominus est rerum omnium, nedum hominum. Est Dominus absque limitatione amplissimus, & ut in Scriptura vocatur; *Dominus uniuersorum iuxta illud. Cuncta, quæ in celo sunt & in terra, tuæ sunt.* Est Dominus absque superiori supremus; *Rex regum & Dominus dominantium. Solus Dominus, & solus Altissimus super omnem terram.* Ex his emergit seruitutis

uitij & obedientiæ necessitas. Sic in fronte Decalogi præmittitur: *Ego Dominus Deus tuus.* Sic in fine veterum præceptorum frequentissime additur: *Ego Dominus.* Sic prophetiæ passim habent comminationes; *Dicit Dominus exercituum.*

Hinc illæ in Scripturis Dei voces, *Me, inquit Dominus non timebitis? & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari? præceptum sempiternum, quod non præteribit, & commouebuntur, & non poterunt; & intumescunt fluctus eius, & non transibunt illud.* Populo autem hoc factum est cor incredulum & exasperans: recesserunt & abierunt; & non dixerunt in corde suo: *Metuamus Dominum Deum nostrum qui dat nobis pluuiam temporaneam, & serotinam in tempore suo, &c.* Rursum idem Propheta. *Quis non timeat te, o Rex gentium? quia tuum est decus.* Inter cunctos sapientes gentium, & in uniuersis regnis eorum nullus est similis tibi. Sic & per alium Prophetam: *Filius honorat patrem, & seruus dominum suum.* Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi timor meus dicit Dominus exercituum. Quare, non seruire Domino Deo tot & tam supremis titulis Domino nostro, ut incredibile portentum abominatur Scriptura; *Obstipescite cæli super hoc, & porta cæli desolamini uehementer.* id est, decorem omnem uestrum, quem ex me habetis, deponite, luctumque induite. Sed quare? *Duo mala facit populus meus: Me dereliquerunt fontē aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas.* Relicto Deo, seruiunt diabolo. Si homo natus fuisset ut dæmonem coleret minime mirum uideri debeat, si ei seruiat. At natus est homo, ut Deo frueretur: *Nunquid seruus est Israel aut uernaclus? Quare ergo factus est in prædam?* Sed nunc uide alios dominij diuini titulos, nobis Christianis proprios. Dominus noster Deus: est titulus redemptionis, quia populus sumus acquisitionis. *Non sumus subtractionis filij, seu filij subtrahendi, in perditionem; sed fidei.* seu fideles, in acquisitione animæ; *Empti sumus pretio magno.* Dominus noster: est titulus pluriquam commutationis: quia non qualitercumque redemit nos, sed pretio iustissimo. *Non cor ruptibilibus, auro & argento redempti estis à uana cōuersatione*

Leui. 10.

21. 2. 2.

Ierem. 5.

Iere. 10.

Malac. 1.

Ierem. 2.

Ibidem.

4.

Heb. 10.

1. Cor. 6.

5.

1. Per. 1.

6.

tionem uestram, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. Adhuc Dñs noster est iure datae libertatis. Redimatur. n. sepe ab unius captiuitate, qui in alterius transeunt. Sed nos sic Redēpti sumus à seruitute diaboli & peccati, ut liberi maneamus. Dedit se nobis, ut sine timore de manu inimicorū nostrorū liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia oib. dieb. uite nostrae. Præterea Dñs noster est titulus iustæ donationis, pactique indissolubilis ex parte nostra. Quotquot. n. in Christo baptizati sumus, Christū induimus hoc est, nomen ei & fidē dedimus, quod ei adhærebimus, ut unus spiritus eū eo, & eū portabimus & glorificabimus in corpore nostro, sicut duo in carne una. Hoc. n. Sacramentum magnū est in Christo & in Ecclesia: in Deo & in anima credentis baptizati. Sed & absq. his oib. perpetua gubernatione, providentia, misericordia, quotidianis beneficiis, gratiis, donis multū misericors & miserator Dominus est & dñs, i. oia tā spūalia, q̄ tēporalia necessaria subministrans timentib. se. Sic ergo, & tot modis Dñs nŕ Deus est. Nunc uide, quid & quale sit, huic tāto & tot modis Dño nostro seruire. Quæ iubet, pauca sunt, & quæ magis exonerant q̄ onerant. Si. n. nihil inberet, obligaremur tali ac tāto Dño ad oia. Nūc certa quadā præcipiens, ab eorū, quæ nō præcipit, obligatione nos liberat. Iubet seruari mādata, quæ nō si decem sunt; & obedire Ecclesiæ, cuius præcepta tot non sunt. Deinde quæ iubet, nobis ipsis sunt maximē salutaria, nō illi vtilia, ut alio in loco ostensum est: ideoq. talia, ut etiam eo non iubente, vel solo rationis lumine, vel ex sola fidei gratitudine præstari deberent. Decem mandata humanæ etiam leges ex naturæ lumine præcipiunt, Ecclesiæ præcepta pius & non ingratus fidelis sua spōte, dictante fide, & virgente charitate adimpleret. Hinc Scriptura Vincula illius alligatura salutis. Deinde quicquid iubet, p Christi gratiam fit facillimum, ipsa dicente veritate. Iugum meū suauē est, & onus meū leue. Iugum uocat, quia pariter nobiscum illud portat. Non ego (ait Paulus) sed gratia Dei meū. Gratia dat vires, ut fiat leue; charitas Dei dat gustum, ut fiat suauē, quicquid à Deo præcipitur.

Similia.

Sicut bonum ceruicibus iugum imponitur quodā subiecto puluillo, ne excoriantur ceruices: ita hominibus, Dei

lex

lex imponitur, subiecto charitatis puluillo, ne asperum in-gū fiat. Caritas. n. est benigna, patiens est, oia suffert, omnia se finit. Vestis aspera & rustica, mollibus pellibus suffulta, si superiori facie uersus carnē innerfa feratur, intolerabilis est, sed si eo modo, quo instituta est, gestetur, pellibus uersus carnē positus, molissima & iucundissima uestis est, pp suffulturā: ita planē Lex mādatōrum in substantia operis, & in exteriori eius facie, dura & aspera, si carni proxima ponatur; si iudicio carnis subijciatur, dura & intolerabilis vŕ; & iugū importabile, quod neq. nos, neq. patres nostri (ait diuus Petrus) portare potuerunt. Cæterum eadē Lex charitate suffulta, & suauissima Christi gratia sociata, si intussecus ponatur, & spiritui coniuncta, facilis, suauis, ac iucundissima videbitur, iuxta illud David: *Via mandatorum tuorum cucurri, cū dilatasti cor meum:* id est, charitate & dilectione aperuisti. Mens. n. diuinis desideriis inflammata (ait S. Gregorius supernis coniungitur, ab inferioribus separatur, amore seruatoris sui se aperit, ut capiat, & capiens inflammet. Sed de hac re uide plura. Dom. 4. Aduert. sup illa uerba: *Erunt praua in directā & aspera in uias planas:* Et rursum sup illa uerba. *Qui diligit me sermonem meum seruabit.* Rursum tuo seruitio, & obsequio Deus amplissima præmia repromisit, de quib. uide super illa uerba. *Voca operarios, & redde illis mercedē suam.* Itē super illa uerba, *Pater meus diligit eum, & ad eum ueniet, & mansione apud eū faciemus.* Sed & in hac uita seruientibus ei, maximas & perpetuas consolationes impartit; ut in alia Domnica explicatum est. Sicut. n. in splendidis conuiuuiis, interitum dum cibi parantur, quadā afferuntur ballaria, ut illis gustatis, tempus suauiter consumatur, prandiumq. libentius expectetur; ita Dominus Deus, antequam ad mensam eius in cælo splendidissimam accumbamus, multis & miris modis suorum corda consolatur, & ut Paulus ait, *replet omni gaudio, ita ut semper in Domino gaudeat.* His omnibus adde, quod seruire Deo, regnare est. Ideo quos Lucas vocat Reges, dicens, *Multi Propheta & Reges noluerūt uidere, quæ uos uidetis,* &c. hos Matthæus uocat iustos, dicens: *Multi Propheta, et iusti,* &c. deinde si iusti coronas habebūt, iuxta illud: *Mittentes coronas suas ante thronū Dei,* &c.

1. Cor. 13.

Act. 15.

Psal. 118.

Moral. li.

15. c. 29.

Tex. 7.

Do. Pent.

tex. 1.

Do. Sept.

tex. 7. Do.

Pent. tex.

2. & 3.

Domin. 3.

post Pass.

tex. 1.

Simile.

Rom. 15.

Luc. 11.

Mat. 13.

Apoc. 4.

Prou. 16.

ne sequitur, illos Reges esse. Sanè quia *melior est patientia* *ro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* qui Deo seruienti cupiditatibus suis omnibus imperat, quous Rege terreno gloriosior est. Deinde si Regi terreno seruire, honori ducitur, quomodo Dei seruum, imò amicum esse maxime non erit honorificum? Atque ex his qui explicari ex parte potest. Huc etiam pertinent, quæ de Deo super omnia diligendo & colendo, iam aliis * Dominicis deprompta sunt.

Simile.

* Dom. 1.
Quadrag.
tex. 10.
Dom. 12.
post Pent.
tex. 3.

Diaboli
seruitus.

1.
Esaie 14.
Iob 41.

2.
3.
Genesis 3.

Iacobi 4.

4.
Rom. 6.

5.

6.

Apoph-
thegma.
Laer. li. 6.

Q. Cur-
tius.

7.

Nunc quid sit alteri domino, diabolo, seruire, uide. Diabolus est dominus intrusus & usurpatione propria. *Aster-
dã ad Aquilonẽ, & similis ero altissimo. Princeps & rex est
super oēs filios superbia:* id est, super superbos omnes. Nolum legitimam, sed omnem usurpata potestatem exercet. Deinde fraude & dolo malo in homines dominari cepit. *Decepit Euã serpens, quum esset callidior cunctis animantibus.* Quamquam non tam sua fraude, quam nostra nunc ignauia dominari pergit. Scriptum est enim. *Respira-
te diabolo, & fugiet à uobis.* Quid, quod ex deditione nostra spontanea dominum accipit, dicente Apostolo: *Nescitis, quoniã cui exhibetis uos seruos ad obediendũ, serui estis
eius, cui obeditis?* Sed nec in nos potestatem ullam habet, nisi propter peccata nostra datum esset ei desuper, ex permissione diuina, ad nostræ ingratitudinis poenam, ut in alia Dominica explicatum est. Porro seruitus diaboli uilissima est, quia, qui ei seruit, infinitis cupiditatibus eisdemque uilissimis seruire debet. Alexandro se dominum orbis uenditanti, rectè Diogenes respondit: *Tu seruus ser-
uorũ meorũ es. Illis. n. cupiditatib quib. ego impero, tu man-
cipium es.* Illis in orb. morẽ gerens, & ad eas explendas celũ & terrã miscens. Tales cupiditates erãt, ambitio, auaritia, luxus. Sed & eidẽ Alexandro Brachmannus quidam scripsit: *Quid tibi prodest totius orbis dominum fieri, qui in-
fima & abiecta rei interim seruias? Inimicos externos subuer-
tis, ut internos foueas ac sustentas.* Dura est diaboli seruitus quia contraria imperat, cupiditatibus contrariis animam infestans. Superbia enim sumptus ingentes, pompam & fastum postulat. Auaritia sumptus fugit, sordes & tene-
bras

bras amat. Gula & ebrietas lautas epulas desiderant. Pigritia & otium mendicitatem inducunt. Inuidia & odiũ nec æquos quidem aspectus admittit. Ambitio tamen, & habendi cupiditas, eisdem, quos odit, adulari & assentari compellit. Sic contrarijs uitijs diaboli mancipia torquentur, ideoque duram seruitutem seruiunt. Quibus illud Prophetae applicari potest: *Seruietis dijs alienis die ac nocte, & non dabunt uobis requiem.* Rursum diaboli seruitus absolute sumpta, & in singulis obsequijs tota uitiola, tota molesta, & innumeris difficultatibus plena est, ut in alia Dominica, super illa uerba: *Mundus autem gaudebit,* partim explicatum est, partim alia explicationis factæ loca designata sunt. Sed vnus Prophetae locus satis hoc expressit ubi dicitur: *Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatũ, & quasi uinculum plaustrũ peccatorum.* Impij enim, ad explendas suas uanitates voluptates, magno labore, quasi ceris funiculis trahunt ad se illas, sequæ ipsos. innumeris funes neoluunt, & miserijs constringunt. Sicut enim malis inuoluunt, & miserijs constringunt. Sicut enim nexi fortiter astringuntur ex filis paruo sanè labore, sed semel cõn-
nexi fortiter ligantur: sic peccata faciliè admittuntur, sed fortiter ligantur. Et ut fila producendo ac complicando, funes texuntur, quibus variæ res postmodum astringuntur: sic peccata multiplicando, & alterum alteri addendo, fit pessimæ consuetudinis, & nouæ tyrannidis uinculum quasi plaustrũ, id est fortissimum, sicut uincula plaustrũ esse solent. His autem funiculis uanitatũ, id est, per repetita peccata ex uanis desiderijs & libidinibus contexta & deducta, trahimus multo labore, magnis curis & molestijs, iniquitatem; uel quia propter vnã libidinem explendam, multa peccata committimus, ut uerbi gratia, propter pretiosum uestitum, aut mensæ apparatus, qui statum & facultates nostras excedat, mille fallacijs, fraudibus, mendacijs, iniurijs, rapinis, multo ære alieno illam uanissimam uanitatem comparamus, atque ita iniquitatẽ trahimus, id est, producimus ac dilatamus egregie, committendo centum pro vno; uel quia etiam absque specie peccati, si quasi possibile id esset) ad quamuis explendam libidinem; seu turpi amoris, seu auaritiæ, seu ambitio-
ni studeas, mille tibi molestiæ, curæ, vexationes subeun-
dæ

Iere. 16.

8.

Domin. 3.

post Pass.

tex. 1.

Esa. 5.

5. *de sunt. Hoc est trahere iniquitatem fanticulis uanitatit, & nostra ipsius ineptia atque infania quærere nobis ipsis malum, prouocare peccatum, occasionem perditionis accersere. Talis est diaboli seruitus, cui his verbis maledixit Propheta. Postremo diaboli seruitus hanc vnâ mercedem reddit, vt seruientes sibi oēs in altera vita, in pœnæ societatem inuoluat; quod alio loco explicatum est; atque in præfenti vita perpetua conscientie laniena & carnisificina excruciet, quod etiam in alia Dominica declaratum est. Sed & mox hac de re plura.*

2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*

Diaboli odiū necessarium.

Locus moralis de necessario odio diaboli: vt Deum diligas; vel tolerando necessario diabolo, si Deum contemnis. Sic hi duo domini contrarij sunt, Deus & diabolus; sic vtrique seruire impossibile est: vt plane necesse sit, vel vnum diligendo, alterum odisse; vel vnum contemnendo, alterum vt durum ac pessimum dominum sustinere. Impij diabolum sustinent (nam diligere nequeunt, vt eunque ei officiosissimè seruiant) Dei præcepta, & sanctissimam voluntatem contemnendo. Pij & iusti diabolum odio habent, ac detestantur, vt Deum super omnia benedictum purè diligant. Sicut lux in instanti vel habetur, vel amittitur, & non per temporum momenta, quia inter lucem & tenebras nihil est medium, etsi ipsius lucis ac tenebrarum certi sint gradus; sic charitas, & purus Dei amor, quæ est vera lux animæ (qui enim diligit fratrem suum, nihil

1. Ioan. 2.

to magis Deū, in lumine manet) nec infunditur, nec amittitur per partes, sed tota simul, etsi magis ac minus in alijs atque alijs intenta sit. Cum minimo enim peccati mortalis affectu, cum minimo diaboli aut operum eius amore stare charitas Dei & proximi non potest. Per quod libet peccatum mortale à Deo ad diabolum trāsitur, Deus contemnitur, diabolus. qualiscunq; Dominus sustinetur. Rursus cum minimo, sed pura Dei Charitate, cum paruo, sed verò odio peccati & operum diaboli, Deus diligitur, diabolus odio habetur. Diabolus iustus odio habet, nec

Odiū diabolo quæ

nec audire, nec videre ea sustinet, quæ diabolus suggerit. Hæc enim sunt signa odij. Si auscultare incipis, & attendere ad ea, quæ diabolus suggerit, iam eum amare incipis, odisse desinis. Et uide cur, & quantum sit odio habendus diabolus. Primum est hostis noster capitalis, inimicus homo, aduersarius, vt in alia Dominica latius ostensum est. Deinde sic hostis est, vt omne bonum nostrum impediatur, quia tollit semen verbi Dei, id est, omne principium diuinæ opitulationis præscindit, de quo aliàs dictum est. Rursum omne malum suggerit. Ideo vocatur in Scripturis tentator, & is qui tentat, & qui seducit uniuersum orbem: ipsæque peccata uocantur: opera diaboli, & desideria diaboli patris impiorum. Vide Dominicam primam Quadragesimæ, textu 3. Porro ita aliquando violenter suggerit, ut excæcet mentes mortalium, iuxta illud. *Deus huius sæculi excæcavit mentes infidelium.* Deinde fraudulentus hostis est, dicente Apostolo: *Ne circumueniamur à sathana.* Non enim ignoramus cogitationes eius. Quos autem blanditijs cepit, in eos postea uiolenter dominatur. Operatur in filijs dissidentia princeps potestatis aeris huius. Captiuos tenet suos ad voluntatem suam. Et ille fortis armatus custodient atrium suum. Porro facta humani generis redemptione, ira & inuidia eius uehementer excreuit, estque nunc propterea hostis iratus, & cædis cupidissimus. Vnde in Apocalypsi: *Va terra & mari, id est, hominibus terrena sapientibus, & fluxa appetentibus; quia descendit ad uos diabolus, habens iram magnam, scilicet quia modicum tempus habet.* Sed nec minus assiduus diligens, & pertinax hostis est. *Circuit tanquam leo rugiens, veluti famis rabie concitatus, quærens, quem deuoret.* Antiqua hæc illi diligentia, & non infueta nostræ perditionis fames. Sic enim in historia Iob vetustissima loquitur: *Circuiui terram, & perambulauit eam.* Iam uerò audacissimus hostis est, quæ ita factus est, vt neminem timeat, ait sanctus Iob. Nam & ideo ipsum Redemptorem mundi, Christum Dominum, tentare non est veritus? Sed & ita pertinax, atque audax hostis est, vt non solum impios, verum etiam pios ipsos & iustos incessanter apud Deum accuset, & aduersus eos Deum, quantum in se est, calumniando irriter.

Para Aestimatio.

A a

Hinc

1.
Dom. 5.
post Epi-
ph. tex. 3.
& 5.

2.
Do. Sexages. tex. 4.
3.

1. Cor. 7.
Apoc. 12.
Io. 8. & 1.

Ioan. 3.
4.
2. Cor. 4.
5.

2. Cor. 2.
6.
Ephes. 2.

7.
Apoc. 11.
8.

1. Pet. 5.
9.

10.

11.

12.

13.

Iob. 1.

Hinc diabolus proprio uocabulo, id est, calumniator dicitur. Sic sanctum uirum Iob falso apud Deum bis accusauit. Primum [Nunquid frustra Iob Deum colit? nonne tu uallasti eum, ac domum eius, uniuersamque substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet; nisi in faciem benedixerit tibi.] Accusauit ut auarum, & huius mundi amatorem, sed falso. Oibus enim spoliatus Iob, Deum benedicere non cessauit. Secundo accusat eum ut hominem mollem, (inquit ipse magis, quam Dei amantem, [Pellem, (inquit diabolus,) pro pelle, & cuncta, quæ homo habet, dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc uidebis, quod in faciem benedicat tibi,] id est, maledicat. Sed nec sic percussus Iob, à Dei laudibus cessauit, aut Deum amare destitit. Sic uocatur in

Iob. 2.

Apost. 12.

11.

Apocalypsi *accusator fratrum nostrorum, qui accusat illos ante conspectum Dei die, ac nocte*. Postremo post omnem pugnam, & de miseris peccatoribus victoriam, de ipsis arroganter contra Christum blasphemè insultat. Vide eius uerba ex Cypriano & Basilio in alia Dñica. Hic est durus, & puiculus dñs, quem sustinere compellitur. qui Deū non diligit.

Domin. 1.
Quadrag.
rex. 3.

3. Non potestis Deo seruire, & Mammonæ.

Auaritiæ
idolum.

Locus moralis contra pestilens, & vulgare auaritiæ idolum. Christus Dominus non contentus, sub indefinita, & generali propositione dixisse, duobus dominis seruire neminem posse; moxque ex his dominis diabolum esse alterum insinuas, qui uidelicet omnis ferè peccati auctor & instigator est, adhuc definitè & expressè maledictam auaritiam, & eam ferè omnibus diuitiarum cupiditatem in medium adfert, disfert àsteres: *Nō potestis Deo seruire, & Mammonæ*, hoc est, diuitijs, ut in alio loco: *Facite uobis amicos de mammona iniquitatis*. Seruit diuitijs, & uir diuitiarum non dominus est, quisquis eas, uel auarè appetit, uel cupidè retinet. Talis Deo seruire non potest. Sicut terra, quæ aurum ex se producit, ad cætera omnia sterilis est, nec herbam, nec fruges, nec arbores fert, sed penitus inculta iacet: sic misera anima auri cupida, & congestis

rendis diuitijs intenta, ad nihil aliud uilis est, nec Deo, nec Reipub. nec sibi ipsi, seruire potest. Merito à Apostolo uocatur cupiditas diuitiarum *εὐαγγελία, radix omnium malorum*. Nam ut uirtute radices pullulant stipes, rami frondes, flores, & fructus; sic uitio cupiditatis pullulat pecunia amor, seruitus, cultus, Dei contemptus, proximi odium, omnium etiam coniunctissimorum despectio [Cupiditas (ait Sanctus Basilius) est transgressionis mater, maligna nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria uirtutum, seditionis origo, fouea scandalorum.] An ergo illi, & Deo seruire poteris? An aliud Apostolus docet? [Qui uolunt (inquit) diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.] Sicut radix habet oris officium, quia per eam planta suscipit nutrimentum, sicut animal per os: ita cupiditas & mammonæ seruitus omnibus uitii nutrimentum præbet, superbiæ, contemptui Dei, odio, & immisericordiæ erga proximum, furtis, rapinis, fraudibus, aliisque sceleribus, quibus comparantur diuitiæ. Rursum sicut per radicem arbor terræ inheret: & ab ea humorem accipit, quo nutritur, & sicut planta, mediante radice, nutritur terræ humido: sic cor hominis, mediante cupiditate, pascitur terreno lucro, & illo solo cibo delectatur. Sed & sicut arborum, & plantarum radices stercore impinguantur; sic insana auaritia solo stercore diuitiarum satiatur, quantum satiari potest. Sicut leopardus accepto aliquo in præda ueneno, quærit stercore humanum, ut eo uenenum extinguat; unde uenatores sumum illum super arborem in uale suspendunt, ut in illum leopardus intentus dum salit, facilius interficiatur: sic avarus suæ cupiditatis uenenum (est enim *charitatis uenenum auri cupiditas*, ait sanctus Augustinus) terræ stercore, quod aurum est, & tpali lucro, quod pro stercore habuit Apostolus, extinguere, & satiare nituntur: ideoque diabolus animarum uenator robustus, hoc simi genus non nisi in sublimi loco ponit, in excelsis huius mundi dignitatibus: ad quas dum homines intentè aspirant, omnique studio contendunt, eos faciliè circa alia occupatos, in barathrum perditionis & interitum perducit, iuxta

Radix malorum auaritia.

Hom. in diuites avaros.

2. Tim. 6.

Similia.

1.

2.

3.

4.

De const. vit. & vit. c. 3.

Psal. 73.

Auarus
vmbrae
compara-
tur.

1.

Simile.

2.

1. Ioan. 2.
Dom. Se-
xag. text. 6

3.

4.

388 *Promptuarium Morale*
Apostoli uerba modo citata. De avari rapinis & tyranni de
conquerens Propheta, ait: *Respice in testamentum tuum,*
quia repleti sunt, qui obscurati sunt terra domus iniquitatis.
id est, quia impij homines obscuratum in terra cor habentes,
pleni sunt habitaculis iniustitiae, facti sunt diuites, &
repleti ex rapinis & iniustitijs, quas in nos, populum sanctis-
ris & testamenti tui, exercebant. Vocat rapaces avaros, ut
mammonae seruientes *obscuratos terra*, siue terram obocu-
ram atque vmbrosam, iuxta perpetuam Hebraicam phra-
sim. Verè autem avari terrae vmbrosae, seu vmbrae compa-
rantur, quia sicut umbra lumen impedit: sic avaritia lumen
gratiae: & sicut umbra terrae facit eclipsim lunae, terra uide-
licet inter solem & lunam recto diametro interposita; sic
terrena ista cupiditas generat ingentem animae eclipsim,
maximas illi tenebras offundit, terreno uidelicet amore, &
metalli cupiditate inter Deum & animam interposita. Ideo
enim amare Deum avarus non potest, quia magis amata-
uarum suum. Ideo elemosinas non facit, ideo nec in pauperes
misericors, nec in proximos liberalis, nec ad Dei cultum
expeditus, in oratione grauis ac stupidus, in meditatione
rerum coelestium vecors & insensatus, in Dei beneficiorum
memoria lethargicus est, quia totus in auro suo est, & in
mammonae seruitio ueluti in umbra & spelunca occupa-
tus. Sibi plaudit, dum nummos tacitus contemplantur in
arca. Rursus sicut umbra calorem reprimat, planeque ex-
tinguit, calor. n. esse non potest, quo sol non pertingit: sic
auaritia Dei & proximi amorem penitus extinguit. Vnde
de diuis Ioannes: *Si quis diligit mundum, non est charitas*
Patris in eo. Praeterea sicut umbra sterilitatem inducit, vix. n.
aliquid crescit ubi continua, est umbra; sic diuini uerbi se-
mina crescere, aut fructum facere in ea anima non possunt,
quam amor & sollicitudo diuitiarum semel occupauit, de
quo in alia Dominica multa diximus, moxque in textu se-
quenti plura dicemus. Porro sicut umbra est serpentium
amica, & colubros nutrit; ita avaritia diabolo est grata, &
innumera fouet vitia, animaeque serpentes. Denique sicut
maturitatem fructuum retardat umbra: sic dignos peniten-
tiae fructus plurimum retardat avaritia, maxime si ad res-
torationem ueniendum est, aut elemosynis emendanda pra-
scri-

scribitur. Postremo sicut umbra somnum prouocat, idq;
propter frigiditatem; sic avaritia inducit altum in pie-
tate somnum, faciendū; animus ad opera uirtutis penè im-
mobilem. Adeo uerum est, Deo & mammonae seruire ne-
minem posse; & quod Apostolus dixit: *Qua societas luci*
ad tenebras? Quare ut omnium impiorum, ita maxime
uari hominis illa uox est: *Dies mei sicut umbra transie-*
ruit, & ego sicut sanum arui. In creatione rerum omnium,
solis animantibus terrae Deus non benedixit, magno my-
sterio insinuans, terrena sapientes, & terrae bonis affixos, à
Dei benedictione excidere. Sicut qui in altissimi montis
caecumeni condescendere necessario deberet, ineptissime face-
ret, si multa humeris onera imponeret, planeq; ostenderet,
se nihil minus cogitare, quam in montem condescendere: sic
to Christiane ad coelestia uocatus, quū tot tibi in terris im-
pedimenta conquiris, & onera multiplicas, planè doces, te
de caelo, nec cogitare quicquam, nec curare. Qui mammo-
nae & diuitijs seruit, ex pauperis Christi phalange exijt; ad
alterius ducis, qui princeps est huius mundi, castra defecit.
De Christo dicitur: *Deposuit potentes de sedo, & diuites di-*
misit inanes. Inexorabilis pugna est inter Christū, & poten-
tes avaros. Viriq; seruire non potes. [Hæc. n. terrena, & su-
perflua (ut sapienter scripsit August.) arctius adepta quam
à Christo consilium euangelicum audiret. Aliud est enim
nolle incorporare, quæ desunt, aliud iā incorporata diuel-
lere. Illa ueluti cibi repudiantur, ista uelut membra præci-
duntur.] Hæc ille. Sed & facilius est à cibis superfluis ab-
stinere, quā sumptos euomere. Difficilius ergo Deo seruire,
qui collectis iam diuitijs avarè incubat, quā qui nondum
adeptas occupauit. Isti sunt similes fornicis Indicijs, quæ
aure custodite dicuntur, & pro eo conseruado contra homi-
nes bellū gerere, etsi eo nō utantur. Quales etiā gryphes esse
dicuntur, qui custodiunt montes, in quibus gemme pretio-
sissimæ inuestiunt. Monet nos Scriptura: *Noli anxius esse in di-*
uitijs inuisis. i. quæ iniustitiæ causa sunt. Nō enim proderunt
tibi in die obductionis & uindictæ. Quod alijs uerbis dixit
David: *Diues cum interioris* (hic est dies tenebrarū, & uin-
dictæ) *non sumet omnia, nec descendat cum eo gloria eius.*

2. Cor. 6.

Psal. 101.
Allegoria.

Simile.

Auarus
Christi ho-
stis.

Epist. 34.

Ioan. à S.
Gem. li. 5.
cap. 10.
Idem li. 4.
cap. 9.

Eccli. 5.

Psal. 48.

Simile.
Isidor. lib.
12. etym.

Sicut enim simia, quæ duos habet fœtus, filium quem magis diligit, in brachijs portat, alium uerò in humeris gestat; sed quando fugiendi necessitas instat, dilectum filium dimittere cogitur, ab alio autem quem humeris gestat impedita, eiusque pondere pressa, facilius à uenatore capitur: sic homo auarus pro filio dilecto mundum eiusque diuitias habet; spiritum uerò, & meliorem sui partem ita neglectam gerit, ut quasi à tergo eam porter: unde ita potatus, ac neglectus spiritus, multis necessarijs peccatis oneratur. Morte igitur accedente, quæ ex hac uita in alteram fugere compellit, mundus eiusque diuitiæ dilectæ necessariò relinquuntur: spiritus homini adhæret innumere peccatis onustus, quem ideo ad cœlum euolare non ualentem uena ores dæmones ad prædam illo tunc momento attentissimi (ut in alia Dominica explicatum est) miserant rapiunt. Nauis preciosis mercibus onusta, in pleno mari uento secundo uelificans, iucundissimum est domino spectaculum. At in portum ubi appulit, uelis detractis, mercibus omnibus in terram expositis, sola illa in aquis confisit, ex pristino splendore, & opulentia nihil nisi fæces, & sordes, & immunditias uarias, ex ijs, quæ gestauit, contractas secum retinet. Sic auarus plenus diuitijs in hoc mundo, sibi secundo uento nauigare, & triumphare uideatur. Sub mortis hora, omnibus quæ colligit in terra, relictis, ille cum suis peccatis, & sordibus nudus manet. Aded nihil diuitia proderunt in die obductionis & iudicii, ut scripsit Sapiens. Parum est eas nihil prodesse contra iram Dei, aut mitigationem poenæ peccatis debitæ, si etiam uehementer non nocerent, animæque salutem penitus non uastarent. Imperator Traianus thesaurum principum cum liene comparabat. [Ut enim crescente liene, reliqui artus tabescunt; sic crescente fisco tyranni, debilitantur facultates subditorum.] quum eas ille diripiat, ut suas augeat. Sed & eodem modo auaritia quæuis lieni comparatur. Nam ut co in corpore crescente, alia membra decrescunt; sic crescente auaritia, deficient penitus uirtutes, arefcit benignitas, friget charitas, dormit iustitia, negligitur ueritas. Sicut Iudæi aurum & argentum, quod singulari Dei beneficio ab Agyptijs, quum egrederentur, acceperunt,

Dom. Pët.
tex. vlt.
Simile.

Sextus Au.
rel. in uita
Iuliani.
Apoph-
tegma.
Simile.

Exemplū.
Exodi 32.

acceperunt, ad vitulum aureum fabricandum impiè conuerterunt: sic homines auari bona huius mundi, Dei beneficio ipsis ad usum legitimum, ac dispensationem liberalem concessa, in auaritiæ idolum impiè conuerterunt. De hoc conqueritur apud Prophetam Deus: *Argentum multiplicauit & aurum, quæ faciunt Baal.* Quod enim Iudæi in deserto, idem postea Israelitæ in terra promissionis fecerunt: diuitias sibi concessas, in idola uerterunt. Appositè Chilo Lacedæmonius dixit, [id quod Lydius lapis est auro, hoc esse aurum homini.] Nam ut lapis Lydius suo asfrictu prodit quale sit aurum; sic aurum prodit qualis sit homo. Si auro rectè, prudenter, liberaliter utitur, ut bonus dispensator, mercedem à Deo accipiet. Si auarè retinet, seruans ei, eiusque cupiditate, & amore captus, Deo seruire non potest, ad diaboli seruitium transijt, eandem cum eo poenam subiturus. Auaris enim, pecuniæ suæ seruentibus, elemosynas facere nolentibus, dicitur in extremo iudicio: *Esurius, & non dedistis mihi manducare, &c. Ite maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo, & angelis eius.* Quemadmodum quæ naturæ in cibum non conueniunt, manducantur tamen, aded non profunt, ut interitum afferant, ueluti si quis ligna, lapides, sulphur, ignem, comederet: sic quæ animæ proprius cibus non sunt, nec ad æternitatem alunt, animo tamen concupiscuntur, & amantur, & toto affectu uel queruntur, uel possidentur, ueluti diuitiæ, opes, pecuniæ; aded animam non pascunt, ut sempiternum illi exitium machinentur: *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Si potuit Crates Thebanus, homo sine Deo in hoc mundo, suas diuitias, quas amplas habebat, in altum maris gurgitem profundere, dicens: [Abite pessum malæ cupiditates, ego uos mergam, ne ipse mergam à uobis;] quia à Diogene didicerat, se cum illis diuitijs philosophari, & uirtutem colere non potuisse: pudebit profectò Christianos, quando cum amore, & seruitute diuitiarum Deo seruire, & frui se non possent, Christo docente didicerint, quòd eas à se uia aliqua honesta, & pia non abdicant; ne, illis auarè retentis, in barathrum propter illas præcipitentur. [Auaritia enim hominis mentem quasi arcem possidet, (ait Chrysostomus,) in Math.

Osèe 2.

Apoph-
tegma.
Plutar. in
Græc. A-
pophreg-

Matt. 25.

Simile.

Psal. 36.
I. aer. li. 6.

Exemplū.
Apoph-
tegma.

Hom. 22.

unde per dies singulos, præcepta eis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis, qui non obediatur imperanti. Non igitur ex superfluo argumentari. Semel enim pronuntiavit hoc Deus, impossibile esse dicens, Deo servire & mammonæ. Ne ergo tu dixeris hoc esse possibile. Quando enim te unus Dominus etiam proprijs exui iubet, alter uero etiam aliena diripere: quando ille te iubet omnia despiciere, alter uero inhærere, atque inhærere præsentibus:] quando ille ad eleemosynas, ad liberalitatem, ad æquitatem hortatur, ac iubet; alter uero parsimoniam indicit, & iniustitias audacter perpetrat: *Ista duo tam contraria, quomodo tandem poterunt conuenire?* Vide de hoc argumento plura in alijs * Dominicis præcedentibus.

* Dom. Sc.
xag. t. 6. lo
co 2.
Domin. 1.
Quadrage-
simæ. 8.
Domin. 2.
post Pent.
text. 5.
Sollicitu-
do uitæ.

4. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.

Locus moralis contra curas, & sollicitudines huius vite, hominibus avaris proprias. Christus Dominus, cum in hoc Euangelio contra auaritiam, & amorem huius mundi totus esse uellet, eamque ex auditorum suorum animis penitus extirpare, postquam dixisset, fieri non posse, ut avarus qui est, idem Dei seruus existat; remedium nunc huius insanæ cupiditatis docet, iubens omnem reuerentiam etiam necessariarum, quanto magis superfluarum, sollicitudinem, curam, & anxium amorem deponere: quod etiam postea multis argumentis suadet. Primum, à maiori ad minus: *Nonne anima plus est quam esca?* Qui ergo animam dedit, & uitæ spiritum subministravit, alimentum uitæ necessarium non dabit? Absurdum hoc, & Deo indignum fuerit. Secundò, ab exemplo aliarum creaturarum: *Respicite uolatilia cæli, & lilia agri.* Illa pascuntur, hæc uerificantur absque ulla cura, & sollicitudine: *Nonne uos magis pluris estis illis?* Tertio, quia hæc sollicitudo nihil ad rem facit; nec illa necessitatibus nostris subuenit, sed moriorem augebit: *Quis nostrum cogitans potest adducere ad staturam suam cubitum unum?* Quarto, quia diffiden-

tiæ & infidelitatis scelus hoc est, uel diuinæ providentiæ non se committere, uel suam sollicitudinem ei antepone. *Hæc omnia Gentes inquirunt.* Ad infidelitatem gentilitiam, quæ Deum ignorat, hæc sollicitudo pertinet. *Scit enim Pater uester, quia his omnibus indigetis.* Eius providentiæ nec ignara est, nec dormit. Ad eam fidei oculos conijcere oportet. Quintò, quia serui Dei est, in Dei cultu atque obsequio primam suam curam, totamque sollicitudinem ponere, reliqua ex Dei liberalitate expectare. *Primum ergo querite regnum Dei, &c. & hæc omnia adiicientur vobis:* ex Dei scilicet liberalitate. In huius loci explicatione, quem ita diligenter Christus Dominus tractare uoluit, uidendum primo, quis sit huius præcepti sensus, & quantum ualeat. Postea quàm sit hoc & salutare & necessarium præceptum. Sensus uerborum ex Christi illatione aduerti potest. Quia nemo potest Deo & mammonæ seruire; ideo dico uobis. *Ne solliciti sitis*, id est, ne sitis solliciti, ut per sollicitudinem uestram seruire mammonæ uideamini. Ille autem per sollicitudinem seruit siue Deo, siue mammonæ, qui ad ei seruendum anxius est, qui in eo de quo sollicitus est, confidit, qui eius rei primariam curam habet. Hæc tria in Dei seruitio laudabilia sunt; in seruitio mammonæ partim impia, partim noxia. Et hæc tria in rationibus suis inductis, Christus tangit. Impium est sic de mammona, atque adeò de huius uitæ necessarijs (prætextu quorum mammonæ seruitur) sollicitus esse, ut in illa tua sollicitudine confidas, quia in solo Deo confidendum est. Impium est, primariam curam in temporalibus acquirendis collocare, quia primum querite regnum Dei. Noxium est & certa pestis animæ, circa temporalia, & huius uitæ etiam necessaria, multo magis superflua, sollicitum & anxium esse. *Vult Deus hoc præcepto* (ait D. Basilii) *non esse nos nimium sollicitos, sed quod confidamus in Domino.* Rursum: *Labor exercendus est, sollicitudo tollenda,* (ait D. Hieronymus.) *Nō hic reprehenditur nisi nimia sollicitudo* (ait D. Augustinus.) *Non dixit, quia seminare nō debes sed quia sollicitus hinc, atque anxius esse nō debes.* Nec ait, nō oportet operari, sed quia pusillanimitatem esse nō oportet, & curarum angore dissendi. Et in opere imperfecto

Partitio
loci.

Sollicitu-
do quate-
nus & q̄
prohibet.

Interrog.

207.
In Cōm.
hic de Set
mo Dom.
in monte,
li. 2. c. 26.

- Hom. 22. in Matthæum. *Dixit Deus primo parenti: In sudore uultus tui comedes panem tuum, non dixit, in solitudine & cura.*
- Hom. 16. *Ergo non solitudine spiritus, sed labore corporis acquirendus est panis.* Damnat igitur solitudinem anxiam & inquietam circa temporalia. Hæc enim suffocat affectum spiritualium, iuxta illud in alio Evangelio: *A solitudinibus & diuitijs, & uoluptatibus huius uitæ euntes suffocantur.* Quem locum, latè tractauimus in alia Dominica. Damnat solitudinem, quæ diuinæ providentiæ diffidat. Appositè Hom. 23. Chrysostomus: [Quam tu opinaris causam tibi esse curandi, hanc ego idoneam esse dico, quæ te ab omni liberet intentione curarum. Si enim dixeris; Propterea me oportet esse sollicitum, quia sunt necessaria; ego è regione respondeo; Propterea non oportet esse sollicitum, quia sunt utique necessaria. Si enim essent superflua, non deberes de eorum præstatione confidere. Nunc uerò quia necessaria sunt, proflus non oportet ambigere.] Hæc est uis uerborum Christi. Hanc ille solitudinem prohibet, non primariam tantum, sed simpliciter circa temporalia, quia & noxia est, suffocans spiritualium rerum amorem; & superflua, quia cogitando & solitudinem adhibendo nihil proficimus; & impietatis speciem habet; quia cum quadam erga Deum diffidentia coniuncta est. Labor, & providentia rerum temporalium necessaria non prohibetur; sed sollicitudo, & quæ illi comes est, ex parte Dei diffidentia, ex parte nostra confidentia. In sua enim cura, providentia, solitudine, confidunt auari, & seculari amatores, diuinæ providentiæ diffidunt. De providentia necessaria Paulus dicit: *Qui domesticorum curam non habet, infidelis est.* Sed dicit *προνοει*, non *μεριμνά*, quo uerbo Christus hic uitur. Curam habere & prospicere rebus necessarijs, laudabile ac necessarium est. Sollicitum esse uocat Christus. Est quippe *μεριμνά* sollicitudo, quædam cum cogitatione ægritudo, & anxietas; & hanc uim illa uox habet. Vtitur illo uerbo Paulus, dicens: *Mulier nupta sollicita est, quomodo placeat uiro; innupta, quomodo placeat Deo.* Nec ibi solitudinem nuptæ laudat Apostolus. Paulus a Palac. in Matth. 6. posse pariter, & de rebus necessarijs sollicitum esse quemq; posse,

posse, quia & Paulus circa elemosynas, & collectas pauperum faciendas, *sollicitum se fuisse* scribit (quod etiam inquit, *sollicitus sui seruare*) sed hanc uiri & uxoris solitudinem narrat Paulus, ut rem molestam, & nuptijs consequentem; non ut laudabilem. Hæc enim una causa est, cur à nuptijs dehortetur, & uirginitatem anteponat. Paulus uerò ad Galatas non utitur uerbo, *μεριμνά*, sed *προνοέω*. Ait. n. *δ' ἔστι προνοέω αὐτὸ τοῦτο προνοέω* quod etiam studui facere. Proflus igitur solitudinem, & animi anxietatem, curamque uehementem & interusam circa temporalia, in quantum talia, prohibet Christus, ut rem homine Christiano, qui spem suam ponere debet in Deo, indignam, & ut spiritualium amoris & desiderio plene noxiam. Quod nunc secundo loco explicandum est, ut, quàm sit hoc præceptum salutare, intelligatur.

Ait Christus in alio Evangelio: *Attendite uobis, ne grauentur corda uestra in crapula, & ebrietate, & curis, & superueniat in uos repentina dies illa.* Vnam causam repentinæ & non expectati iudicii extremi, unam causam obliuionis Dei & iudiciorum eius, unam causam salutis ponit Christus *grauari corda uestra*. Vtitur Christus uerbo, *μεριμνᾷς βιωτικαῖς*, solitudinibus circa hanc uitam, sicut in præsentis Evangelio; Dicit hac solitudine sic grauari cor hominis, ut aliter uitaæ memoriam habere ut spiritus curam tenere, ut de extremo iudicio cogitare, nec uacet, nec libeat, nec possit. Ideo subdit statim Christus: *Tanquam laqueus enim si in omnes (scilicet dies illa) qui sedent super faciem* *id est, qui terrenis rebus inhærent, qui sedent affixi illis, qui solliciti tenentur, & occupantur circa illa. Neque enim nullus erit iustus in terra, qui eius iudicii memoriam habebit, illudque expectabit. Sed sedere super faciem* *terram* *di-* *cuntur, quorum corda grauantur, & deorsum semper in* *terram* *stectuntur ac deprimuntur solitudinis* *cura, & pondere rerum terrenarum, quibus affixi sunt, solliciti* *semper quid comedant, quo uestiantur, quomodo directant, & illustres in seculo fiant. Ideo Christus in hoc* *Euangelio solitudinem omnem rerum temporalium* *& muneribus nostris longissimè abateere & profligare uult;* *ne*

Galat. 2.

Luc. 21.
Sollicitudo quare prohibetur.Luc. 21.
Sollicitudo quare prohibetur.

Similium ne, quod alibi monet, hac solitudine grauentur corde,
congeries. grauata iudiciorum Dei non recordentur; non recordan-

1. do, tanquam laqueo ab illis capiuntur. Sicut cœli ma-
chinalis cum terræ globo nulla unquam arte coniungi po-
test; ita nec terrenarum rerum ac cœlestium solitudo,
& (qui solitudinis causa est) amor simul habitare po-
terit. Amoris & affectuum nostrorum certa & finita pro-
portio est. Quam enim omnium actionum nostrarum fons
sit ipsa uoluntas, sit in eius affectibus quod in fontibus
uuluis. Quemadmodum enim si unum tantum cursum
fons teneat, pleno aluco fluit; sed si in uarios canales se
diffundit, in singulis minor est: sic si uoluntatem in sola
rerum cœlestium solitudine, amore, affectu contineas,
toto impetu eod feretur. Sin uero eam in terrena ista di-
stribuas, ut partem quidem uestium, partem ciborum cu-
ra, partem pecuniæ, partem honores, partem uoluptates
habeant, tum in singulis minor erit, tum a rebus cœlesti-
bus, quæ cum illis omnibus nullam affinitatem habet,
quàm longissimè se abstrahet. Monet Paulus regeneratos
in Christo: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt
sapite, ubi Christus est, in dextera Dei sedens: quæ sursum
sunt querite, non quæ sunt super terram.* Nec sapere, nec
querere, id est, nec affici, nec solitum esse circa res terre-
nas Christianus debet.

3. Quemadmodum arboris truncus terræ adhærens, radi-
cem suam undequaque in terra diffundit, & uarios quasi
cuniculos agens, in multa se brachia diuidit, quæ terræ ui-
sceribus adnascuntur: sic hominis circa terrena solliciti-
animus in curas huius uitæ, & solitudines innumeras
dispergitur, eisque tenacissimè adhæret. Eleganter sanctus
Serm. 33. Augustinus: [Amor rerum terrenarum, est uiscus spiritua-
de uerb. lium pennarum.] Sicut enim tinea uestem, & uermicu-
Dom. lus lignum corrodit atque consumit, ex quibus tamen or-
4. ta & enata sunt: sic plane curæ huius uitæ, quæ animum
Solitu- & hominem perdunt atque consumunt.

do noxia & hominem perdunt atque consumunt.
tribus mo- Est autem hæc solitudo rerum temporalium animæ
dis. uoluntatem noxia tribus modis, Primum, quia mentis
lumen,

lumen offuscat. Secundò, quia ad pietatem multum diffi-
cultatis adfert. Tertiò, quia animum paulatim enecat atque
consumit. Quod ad primum attinet [quemadmodum oculi
iste corporeus (ait D. Basilius) continuo circumactu
uersatus, & nunc horsum atque illorsum deflexus, nunc sur-
sum deorsumque erectus, uicissim ac depressus exactè cer-
nere nequit, sed obtutu incumbere in rem uisam cum oporteret,
qui perspicuè contemplari uult: sic humana mens sex-
centis mundi curis distracta euidenter cernere ueritatem
uix unquam poterit. Nempe sit tunc in mente humana,
quod in cera accidit distorta cuius uidelicet dentes & re-
ceptacula casu aliquo in obliquum conuersa sunt. Nam
ut in tali sera propter turbata receptacula, clauis incerta
tunc claudit, quando aperire deberet; & tunc aperit, quan-
do claudere oporteret; omniaque in contrariū uertuntur: sic
plane animus humanus curis rerum humanarum afflictus
& impeditus, totusque turbatus atque distractus, rationem
quidem, quæ clauis actionum est; aliquouersusque intro-
mittit & audit; ceterum sensibilem amore captus & affectibus
animi deordinatis, nec eam totam, ut oportet, admittit,
nec salutaribus monitis acquiescit: sed tunc claudit quum
aperire deberet; tunc aperit, quando claudere oporteret:
Deo claudit, mundo aperit; cœlestia rejicit, terrena reci-
pit; eaque toto studio & conatu prosequitur. Sicut enim
oculi læsi debiles, & lusi in locis umbraticis & obscuris
clarius uident, quàm in rutilante sole: sic oculi mentis cu-
ris huius uitæ & solitudinibus affecti & occupati, læsos
intuitus habent pessimè uident; non nisi obscura & cali-
ginosa cernunt, non nisi uana caduca, & noxia appetunt:
ad Deum se & diuina attollere nequeunt. [Nam ut speculū
(ait S. Basilius) si pollutū est, imaginum impressiones reci-
pere non potest: sic nec anima secularibus occupata curis, il-
luminatiōis Spiritus sancti capax esse ualebit.] Imitanda
igitur nobis hac in re uenatorum industria atque solertia. Illi
n. ut canis uenatici olfactū purū atque integrum feruent,
& peculiari tantum officio idoneum reddant, acriusque &
certius feræ uestigiis inherere faciant, nullo modo sinunt
eum aberrare, & quemlibet odorem persequi: sed loris re-
stringunt, reuocantque, ut prædā tantum propositam per-
sequa-

5.
Epist. 1.

6.
Hector
Pint. dia-
leg. par. 2.
dialog. 1.
c. 6.

7.
Ibidē dia-
lo. 2. c. 10.

8.
Epist. 43.

10. *scipiatu r. Idem & aucupes faciunt, quum accipitris caput capio nelant, nec uagari oculis sinunt, donec ad prædæ capiendæ locum ac tempus ueniatur, vt uidelicet ad solâ prædæ intentus reddatur; & ne alijs conspectis, quæ naturaliter appetit, ad illa consequenda vim sibi faciat, cum lar e contendat, & persequi studeat. Idem nobis faciendū est. In Dei amore, rerumq; diuinarum cura & sollicitudine animus continendus, nec ad huius uitæ & sæculi curas, sollicitudines, affectus anxios, diuagari permittendus. Propria animi humani prædæ cælum est. Hoc appetere, de hoc sollicitum esse, hoc per uim rapere, huc omnem curam & sollicitudinem conuertere oportet. Si in alia exierit, huius prædæ odorem & conspectum amittet. Si de temporalibus sollicitus est, cœlestia non curabit. Sicut uigilia oculos corporis grauat, in somnum declinans; sic sollicitudo temporalium grauat oculos mentis, in terrenis deprimens. Sicut uigilia uisum hebetat, dolorem capitis generat, corpus ipsum debilitat & enervat; sic sollicitudo temporalis hebetat uisum contemplationis spiritalis, turbationem mentis inducit, iuxta illud Christi ad Martham: *Sollicita es, & turbaris erga plurima*: & totius animæ uirtutem enervat. Nam sicut mola in gyro data, triticum comminuit, & à se proijcit in farinam redactam; sic mundi actio, dum multas curas colligit humanas mentes quasi per gyrum uertit, atque ex se uelut farinam proijcit; quia agitato corde, minutissimas & infinitas cogitationes gignit, iuxta illud Salomonis: *Fecit Deus hominem rectū, & ad cœlestia appetenda stabilem & erectū ipse autem infinitis se miscuit quæstionibus*, id est, multis se & innumeris curis inuoluit, turbatus erga plurima, quum unum tantum esset necessarium. Ad secundum quod attinet maximam ad uirtutum opera difficultatem hæc sollicitudo adfert; ideoque eam qui admittit, Deo seruire non potest. Quemadmodum enim, quod uno tantum simplici nodo constrictum est, facillè dissoluetur (nodus enim simplex unico attractu appetitur (quod autem pluribus & circumflexis nodis (quos cæcos vocant) constringitur & alligatur, non nisi difficillimè, multoque labore & sudore dissoluitur, ita ut ungues, atque etiam den-*
11. *Eccli. 7.*
12. *Lucæ 10.*
- 13.

tes interdum adhibere oporteat, adeoq; ad Gordium nodum dissoluendum Alexandri gladio opus fuerit: sic omnino animus ille, qui unico tantum diuini amoris nodo ac uinculo omnibus rebus creatis astringitur, nec nisi in ordine ad unum Deum illis afficitur, facillè & nullo negotio pietatem colet, nec unquam propter earum amorem Dei leges uiolabit, quia proposita aliqua rerum creatarum, uel honesta necessitate, uel uoluptate inhonesta, quæ nec illa appetat, nisi in ordine ad Deum, nec hanc admittat, quia contra Dei amorem est, uno hoc simplici attractu, una hac simplici diuini amoris & honoris consideratione pietatem non deserit, tentationem reijcit. At uero qui pluribus nodis creaturis se astringit, nec in ordine ad Deum, sed inordinate per uarias & diuersas cupiditates erga illas afficitur, ideoque uarijs & diuersis curis ac sollicitudinibus illas persequitur, & adipisci contendit; profectò iste uel difficillimè, uel vix unquam pietatem colet. Toto enim impetu & cursu dū in id fertur quod amat, uel Deum illis rebus contrarium amare non potest; uel Deū, & diuina illis rebus excelsiora, nisi difficillimè quæret, & ut difficultate careat, omnino non quæret. [Quemadmodum enim sol est quidem clarus (ait S. Chrysostomus) & in medium cunctis propositus, & non habemus opus eum quærere; si uerò nosmetipsos in terram defoderimus, & undique adumbrauerimus, multum laborandum est ut solem uideamus: sic, si in curis rerum seculariū defoderimus nosmetipsos, & totos implicauerimus, vix poterimus oculos aperire, & lumen gratiæ, quod omnibus exponitur, animo intueri.] Hæc ille. Sic iugentem ad pietatis opera difficultatum inducit hæc temporalium sollicitudo: quod in Dominica Sexagesimæ pluribus explicatum uide, circa illud Christi: *A sollicitudinibus & diuitijs suffocantur*. Ad tertium quod attinet, sollicitudo rerum temporalium ipsam animam paulatim enecat & ad cœlestia appetenda prorsus ineptam reddit. Quemadmodum enim hedera, quum ex se ipsa radicem & ortū accipiat, eo tamen modo crescit & surgit, ut arborem uicinam arctissimè complectatur, eamq; cōplexa, eius opere & fulcimento in altum se attollat, cæterum ipsam postea arborem /

14. *Hom. 22. in epist. ad Hebr.*

15. *Hector Pint. dial. 6. c. 4.*

arborem ita suo complexu stringit, & constrictam tenet, ut amplius succum admittere, ac germinare nequeat, ideoque suffocato quasi spiritu emori necesse habeat: così planè modo cura & sollicitudo rerum terrenarum, animam ipsam; cuius opera & industria in terrenis conquirendis utitur, ita postea obruit, & totam irretitam tenet, vt planè suffocata & aggrauata, ad cœlestia aspirare nequeat. Quare curis huius seculi animum immergere, & ad Deum cum simul attollere uelle, tam est impossibile, quàm cum ratione insanire. Nam ut mentis compos nō est, nec orationis usum tenere potest, qui insanit; sic animum, quo ad cœlestium amorem, prorsus enecauit, qui cū res terrenas deperire, & earum cura & amore insanire permittit. Sicut uigilia corpus desiccet, & calorem generet uel auget; sic rerum temporalium sollicitudo animum humore pietatis euacuat, aridum reddit, & insipidum circa cœlestia; amorem uerò & estum cupiditatis uel generat uel inflamat uehementer. Sicut qui oleum aqua permiscet atque confundit, utrumque destruit, quum eadem separata suam & pulchritudinem & naturam conseruet, oleum enim aquæ supernat & fulget, aqua suam puritatem limpida retinet: sic qui curis huius uitæ & solitudine detinetur, simulque Deo seruire se posse arbitrat; circa neutrum rectè se gerit, sed tam Dei cultui, quam temporalium usum destruit. Caterum si rebus terrenis iusto quidem & necessario labore ac prouidentia sed absque solitudine, absque animi anxietate incumbat, mentem Deo, rebusque diuinis fruendis liberam semper seruet, in utrisque se rectè & feliciter geret. Diuinarum rerum amor, cura, sollicitudo, sicut oleum, omnibus eius actionibus supernabit, atque fulgebit, quia non nisi in ordine ad Deum rebus omnibus utitur. Imò oleum diuini amoris ipsos necessarios labores uehementer leniet, facilesque & suauis reddet. Ipsa uerò res terrenæ, comedere, bibere, mercari, possidere, magistratum gerere, & quæcunque huius uitæ actiones aliæ, suam honestatem seruabunt, cor & animum possidentis, laborantis, utentis hoc mundo non grauabunt. Vide plura in Dominica Scagelima, textu o. loco 1. & 2.

5. Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis.

Locus moralis contra dissidentiam circa perpetuam Dei prouidentiam. Docet Christus solitudinem illam & animi anxietatem circa temporalia adipiscenda, maximè necessaria, infidelis cuiusdam esse dissidentiae signum, & quasi negatæ prouidentiae Dei argumentum. Quemadmodum enim ingens filijfamilias sollicitudo & cura circa res domesticas, ipsius patris familias negligentiam, & incuriam coarguit, cui dissidens filius sua diligentia mederi vult: sic planè qui in temporalibus conquirendis solitudinem exercent, & curis huius uitæ anxie distinentur Dei prouidentiam tacite accusant, quasi ille suorum curam non haberet. Adhibenda est rebus necessarijs humana industria, sed non in ea confidendum, uerum in Dei bonitate & prouidentia tota fiducia collocanda est. Iudæi, ut terram promissionis ingrederentur, pugnaverunt quidem, & armata manu Chananeos eiecerunt. Tamen Dei erat uictoria, non illorum. Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos: sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuiisti in eis. Dauid rex bellator erat fortissimus. Dicit tamen in eodem Psalmo. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos (tu Domine) de affligentibus nos, & odientes nos confudisti. Vir fortissimus Iudas Machabeus, tota ratione rei militaris constituta, concludit. Sicut autem fuerit uoluntas in calo, sic fiet. Docet Christus, ad Dei prouidentiam omnia studia & conatus nostros esse referenda, & non ex nobis ipsis, nostrisque medijs pendere. Sic Paulus: Diuitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere, non sperare in incerto diuitiarum: sed in Deo uiuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Sic & diuus Iacobus: [Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem; & faciemus ibi quidem annum; & mercabimur, & lucrum faciemus: pro eo ut dicatis,

Dissidentia in Deū

Simile.

Exemplū.
1.
Psal. 43.

2.

3.
1. Mach. 3.

1. Tim. 6.
Iacob 4.

- Si Dominus uoluerit; & Si uixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbijs uestris.] Alii erat stultus ille diues, quem Christus in parabola inducit dicentem; *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare.* Cui statim dicitur: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Quia autem nō legisti, cuius erunt?* Certè nec tua, nec eorum, quibus ea fortè reposuisti. Quare contra hanc impiam de bonis huius seculi confidentiam, addit ibi Christus: *Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam uitæ eius est ex his, quæ possidet.* Tollere Christus uult omnem pecunie affectum, omnem in ea stultam & impiam confidentiam. Hoc enim maximè nomine, *idolorum seruus auaritia* ab apostolo uocatur, quia in suis pecunijs stulti homines confidunt, non in Deo. Quare quum alibi dixisset. *Sunt mores sine auaritia contenti presentibus:* adiecit, *Ipse enim dixit, Non te deseram, neque derelinquā.* Sic aliæ doctrinæ Scripturæ, nō in diuitiis nō in prudētia, nō in solertia, industria, sollicitudine nostra, sed in sola benedictione fiduciam ponendam esse. [Omnem sollicitudinem uestram (ait diuus Petrus) projicientes in eum, quoniam ipsi est cura de uobis. Noli laborare ut dixeris (ait Salomon) sed prudentiæ tuæ pone modum.] Sic Ecclesiasticus: [Est homo laborans & festinans, & tanto magis non abundans. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens uirtute & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit illum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius.] Dicunt auari, & prudentes huius seculi: De futuro prospiciendum est. Nescis quid serus uesper aduehat. Quibus respondet S. Basilius: [Non ergo Dominus tibi præceptor erit, nec Euangelium formam uitæ dabit, sed tu tibi ipsi iura dices ac statues. Prohibuit enim ille tibi, ne sollicitus esses in crastinum. Et paulo post: *Essi incerta sit (ut ais) tua futura necessitas, longè tamen incertior est delossi & reconditi thesauri tui ulus, nec tamen pena incerta, sed certissima, quæ tuorum morum manet inhumanitatem,] atque in Deum diffidentiam. Contra hos diuites auaros, & huius seculi prudentes confidentes in thesauris suis, clamat Propheta Amos: *Va qui opulenti**
- Lucæ 12.
Coloss. 3.
Hebr. 13.
1. Petri 5.
Prou. 23.
Eccl. 11.
Homil. in diuites auaros.
Amos 6.

estis in Sion, & confiditis in monte Samaria. Iurauit Dominus Deus in anima sua: *Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi.* Et paulo post causam reddens, ait: *Qui latamini in nihili, & dicitis: Nunquid non in fortitudine nostra asumpsimus nobis cornua?* Omne robur humanum reuera nihili uocat Propheta. Confidentiam in potentia & brachio humano detestatur Deus. *Beatus uir, qui inuentus est sine macula, sine diffidentia in Deum macula: & qui post aurum non abiit,* sollicitè illud quærendo, uel inordinate appetendo: nec sperauit in pecunia thesauris, iam acquisitis, uel relictis, sed in Deo uiuo. *Quis est hic, & laudabimus eum?* Fecit enim mirabilia in uita sua. id est, communem hominum errorem correxit, hominumque iudicio mirabilia fecit, quia inusitata. Talis erat Esdras sacerdos magnus, qui populum sub Dario ex captiuitate reduxit. Sic enim de se scribit: *Erubui petere Regem auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in uia, quia dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quarunt eum in bonitate, & imperium eius, & fortitudo eius, & furor super omnes, qui derelinquunt eum. Ieiunauimus autem & rogauimus Deum nostrum super hoc, & euenit nobis prospere.*

Et sanè quid est, quod de Dei prouidentia & bonitate in rebus necessarijs, faciens interim quod in se est, quisquam dubitet? Si de eius potentia, Deus est: si de eius uoluntate, Pater est. Si de necessitatibus nostrarum rerum scientia, ecce ipse dicit: *Scis Pater uester, quia his omnibus indigetis.* Profectò qui credit Deum suas cognoscere misérias, & non sperat diuinum adiutorium, iam fateatur se in inferno esse damnatum. Damnatorum enim misérias & calamitates nouit Deus, & perpetuò illis subuenire recusat. De uiuis hoc cogitare, & quidem in eum credentibus, & amantibus, summa esset blasphemia. Vix enim grauiori scelere in Deum peccatur, quam in horum altero, aut in eius bonitatem fiduciam abiiciendo, aut de nostris uiribus & diuitijs præsumendo. Vtrumque in hoc Euangelio Christus è suorum pectoribus eliminat. Superba de se ipso confidentiæ acerrimè à Deo uindictæ exempla in Scripturis occurrunt multa, quæ breuiter proponi circa hoc Euangelium possunt, ut sollicitudine abiecta, in solo

Eccl. 31.

Exemplum.
1. Esdr. 8.

Deo diffidere quā absurdum

Confidentia sui ipsius puni-tæ exempla.

- Deo spem ac fiduciam ponere doceatur auditor. Contra Moabitas clamat Esaia: [Audiuius superbiam Moab superbus est ualde: superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, plus quā fortitudo eius. Idecirco ululabit Moab: ad Moab uniuersus ululabit. His qui latantur super muros cocti lateris, loquimini plagas suas.] Contra superbam Babylonem, & uniuersam Assyriorum potentiam sic idem Propheta intonat: [Dixisti: In sempiternum ero domina. Non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es nominis tui. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confideret, quæ dicis in corde tuo: Ego sum, & non est præter me amplius. Non sedebonidua, & ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hæc subito in die una: sterilitas & uiduitas. Quia fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est qui uideat me.] Azotij contra Assyrios ab Aegypto & Aethiopia auxilia petierant: a quibus etiam auxilium petere, Dei auxilio neglecto, Iudæi decreuerant. Sed contra hanc eorum uanā fiduciam sic loquitur Propheta: *Dicit habitator insula huius in die illa: Ecce hæc erat spes nostræ quos confugimus in auxilium, ut liberaret nos a facie regis Assyriorum: & quomodo effugere poterimus nos? Doceat uile Propheta, Iudæos in nullo mortalium, sed in solo Deo fiduciam ponere: Damascus, in qua Israel spem posuerat, fuerat euerfa. Iudæa fidit Aegypto. Fuit Aegyptus ab Assyrijs tribus annis uastata. Aegyptij confugiebant ad Aethiopes: at Aethiopes fuerunt ab Assyrijs superati. Assyrij uictorij elati, fuerunt postea a Medis & Persis grauiter oppressi. Persæ & Medi ab Alexandro fuerunt contriti. Ipse Alexander in flore ætatis ueneno sublatu perijt. Eius regnum in multas partes diuisum Romani occupauerunt. Hæc sunt Dei iudicia in eos, qui de suis gloriantur uiribus. Nec scitum tot habet uicissitudines, nec tota facilius mouetur, quā potentia & confidentia humana. Dicit Deus superbis Assyrijs. [Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam uiuentem, atque condensam, & eleuatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimi gentium: faciens faciem ei, iuxta impietatem eius eiecimus eum. Sed in ipso populo Dei hæc impia confidentia acerbius taxata, & acius punita fuit. Vnde Osee, [Vidit Ephraim* (hoc
1. Esaia 16.
2. Esaia 47.
3.
Esaia 10.
4.
5. Ezech. 31.
6.
Osee 5.

(hoc est decem tribus) languori suum, & Iudas uinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad Regem ultorem, & ipse non poterit sanare uos, nec soluere poterit a uobis uinculum. Quoniam ego quasi lerna Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iudæ: Id est, ferocissimè in eos commoueor propter peccata eorum. Ego, ego capiam & uadam: tollam, & non est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meum, donec deficiatis, & quaratis faciem meam. Nempe Mana se rex Israel confugit ad Phul regem Assyriæ, & ei mille argenti talenta dedit, ut firmaret regnum eius. Osee uelitalis fit. Salmanassar Assyriæ regi ne uastaretur ab eo. Achaz rex Iudæ confugit ad auxilium regis Assyrii, dans ei omne aurum, quod inueniri potuit in templo Dei. Sed frustra hi omnes hominum auxilia quærebant, cum suo populo nihilominus pereuntes. Quare iterum Propheta sic eos alloquitur: *Comedisti frugem mendacij, id est, uanæ spei, eo quod confisus es in uis tuis, in multitudine fortium tuorum. Et paulo post: Ephraim posuit uentum, & sequitur alium. tota die mendacium & uasitatem multiplicat, & sedus cum Assyrijs inijt, & olea in Aegyptu ferebat. Haron gentium amicitias ambiebat, neglecta in Dominum Deum spe & confidentia: Iudicium ergo Domini est Iudæ, & uisitatio sup Iacob iuxta uias eius et iuxta adinuationes eius reddet ei.*

Hæc in Deum diffidentia, innumeris peccatis causam dat. Totam uitā, adeoque omnes penè uitæ dies & horas in curis & negotiis secularibus impendimus, minimam uitæ partem in Dei laudibus, oratione, celestium rerum studio, cognitione, desiderio collocamus; quia omnem fiduciam in manibus nostris, in negotiatione & prudentia nostra, sitam habemus: parti aut nihil in Deo. Sed uide quæso. Elau homo durus, pilosus, laboriosus, perrexit ad uenationem, montes & colles peragravit, & fatigatus est: patris tamen benedictione cum toto labore suo excedit. Iacob homo lenis, domesticus & quietam uitam agens, sed in Dei meditatione assiduus, primogeniturā rapit, & patris benedictione fruatur. De plerisque Christianis dici pot, quod de impio scripsit Abacuc Propheta: *Immolabit sagena sua, et faciet uti retis sui: quia in ipsis incrassata est pars eius, & cibis oleis eius.* Nepe attem quisque suam, industriam, ingenium

4. Reg. 11, & 17.
Osee 10.
Osee 12.
Diffidentia in Deū, peccatorū causa.
Exemplum
Abac. 1.

Bb 3 admi.

406 *Promptuarium Morale*

Ierem. 49.

Psal. 16.

17. 31. 33.

admiratur, & adorat, eique totam uitæ uictusque rationem in sæculo adeptam attribuit, ei immolat, ei sacrificat. Sed talibus Scriptura dicit: *Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui, qui habitas in cauernis petra, & apprehenderis altitudinem collis. Cū exaltaueris quasi aquila niduum, inde detrahā te, dicit Dominus.* Qui de suis viribus gloriantur, eos confundit Dominus: *sperantes autem in se, non confundet.* De hac necessaria in Deum confidentia ac fiducia, iam in aliis Dominicis iterum atque iterum dictum est. Vide in Dominica 6. post Pentecosten, textu 4. & alia loca ibi annotata. Vix alio in genere aut grauius, aut crebrius peccatur. Quare de hoc argumento uix unquam satis dici potest, nec illud iam decies tractasse piger. Faciet ex omnibus delectam pro sua prudentia prudens paterfamilias, & seruus domini fidelis.

6. *Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis.*

Cœlestia querentibus, temporalia non deerunt.

1. Petr. 1. & 3.

1. Tim. 2. Moral in Iob li. 15. cap. 20.

Locus moralis, quod rerum cœlestium, & diuinę voluntatis exequenda prima cura ac potissima sollicitudo nostra esse debeat; quia in cæteris Deus suis non deest. Hic est scopus Christi in tota huius Euangelij concione: ut omni reiecta solitudine rerum temporalium, uel quia superflua est, uel quia spiritualium studio noxia, uel quia in Deum blasphema, Regnum Dei & iustitiam eius ante omnia, id est, primaria ac maximè intensa cura ac solitudine queramus. Illud enim, *primum*, intentionem uehementem magis notat, quàm ordinem. Sic in aliis interdum Scripturæ locis: *Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia propter interpretationē non sit.* Rursum: *Hoc primum scientes, quod uenient in nouissimis diebus illud fores:* Et iterum: *Obsecro primum omnium fieri obsecrationes,* &c. Neque enim hic ordo faciendi, sed facti intentio commendatur. Sic hæc uerba sanctus Gregorius exponit: [Se magis Dominus, quàm ea, quæ condidit, uult amari; æterna potius quàm terrena postulari; sicut scriptum est: *Querite primum regnum Dei, & hæc omnia adijcientur uobis.* Quia enim non ait, dabuntur uobis, sed adijcientur, profectò indicat aliud esse, quod principaliter datur, aliud quod

In Domini. XIII. post Pentec.

407

quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas: in usu uerò temporalitas esse debet, & illud datur, & hoc ex abundanti superadditur.] Hæc ille. Iuber ergo Christus queri, & intensissimè queri regnum Dei. Et quis rem tam excellentem merito non querat? Aut quare tantam oblatam dignitatem & felicitatē ambabus ulnis oēs non amplectuntur? Quia animi adhuc regiū non habemus, sed seruilem, abiectum, & infimis contentū. Quia Spiritus Dei nōdum influit in nos. Quia animales adhuc & terreni non nisi talia sapimus. Saul ad primum Samuelis uerbum de regno contempsit & risit, dicens: *Nunquid non filius Iemini ego sum? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc?* At ubi oleo unctus est, & influit in eum Spiritus Domini, animum regalē sumpsit, & quæ rege digna erant, cogitare cepit, mutatus in aliū uirum. Quintus Cicero ad Marcū fratrem de petitione Consulatus (amplissimæ tunc toto orbe dignitatis) scribens, hoc eum semper ob oculos & mentē habere: siue domi resideat, siue in forum descendat, siue in Senatum eat, sibi quæ hoc dicere moner: *Nouus homo es. Consulatum petis. Roma est.* Hæc. n. singula ingentes illi uirtutum stimulos apponere posse putabat. 1. quod non ciuis Rom. natus, nec patritius, sed Arpinas; loco obscuro ortus. 2. quod supremam dignitatem peteret. 3. quod in urbe Roma, amplissimo totius orbis theatro, & in maximo selectissimorum competitorum numero eam ambiret. Atqui nos Christiani omnes & singuli non in una urbe Consulatum, sed extra totum orbē regnū cœlorum ambimus, eiusque candidati sumus. Dicat ergo sibi unusquisque nostrum. *Nouus homo es. Gloriam & beatitudinem æternam petis. Cælum est.* Non sumus ciues regni cœlestis nati, ut olim in paradiso uoluptatis, & statu innocentiæ primus noster parens fuit: sed sumus natura filij iræ, homines, & aduenæ, & peregrini in terra, nati in mundo, qui totus in maligno positus est, nati ex carne, & in peccato concepti. Sumus in terra maledicti. In sudore uultus nostri comedere debemus panē nostrum. Ad hanc ueritatem & corruptionem exuendam, magna pugna adeunda, multa tentatione superanda; uariæ tribulationes perferendæ sunt. Gloriam æternam petis, non unius anni Consulatum. At

Cœlestia cur non appetuntur.

1. Reg. 15

In Orat. seu Epist. de Petitione Consulatus.

Simile.

Eph. 2.

1. Ioan. 3.

Gen. 3.

non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam qua reuelabitur in nobis. De qua re in alia Dominica dictum est. Quis non uellet decē annis priuatam uitam agere, ut postea quinquaginta annis regnaret? Oēs qui in agone contendunt, ab omnibus se abstinēt. Cibus & uestes corpori detrahunt, oleū addunt: ut nudi & agiles lucentur, & aduersario tenendi anfas eripiant. Oleo. n. delibuta caro, difficillimē prehensa tenetur. Sic sollicitudinem cibi & uestimentorum deponere debemus, oleumque misericordiae & charitatis adhibere: ut nulla nos terrena impediāt, hostique diabolo inuadendi nos facultatem eripiamus: Charitas enim operit multitudinem peccatorum: & ille nisi per peccata nos non comprehendit. Et illi quidem hoc faciunt, ut coronam accipiant corruptam, breuem, caducam, momentaneam, uanam opinionis laudem, nos autem ut incorruptam, solidam, sempiternam. Romae uia ad Consulatū erat, popularem esse, bona officia Reipublicae nauasse, multos priuatim iuuisse. Nobis ad gloriam caelestem uia est, totius uitae sanctitas, integritas, incorruptio, Dei cultus assiduus, proximi amor indefessus. Apparuit. n. gratia Saluatoris nostri Dei, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriē, iustē, piē, (sobriē, quoad nos, & temperanter; iustē, quoad proximum, & innocentē; piē, quoad Deum, & obsequenter) uiuamus in hoc saeculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei. Haec est ad regnum Dei uia, quā Christus uno uerbo hic tetigit, dicens: Et iustitiā eius. Non est satis regnum Dei querere, uel sollicitē optare, aut nescio quibus operibus promereri: sed oportet quoque huius regni, uel potius Dei iustitiam querere, sollicitēque circa eā adimplendā satagere. Datur. n. non otiosis in foro, sed operariis in uinea merces: quod in alia Dominica explicatū uide. Postremo, caelum est, quod tendimus, & in quo cum Deo regnare uolumus. Atqui regnū caelorum uim patitur, & uolenti rapiūt illud. Vis uia ad caelū scire? Pete ab illis qui per hanc uiam ambulauerunt. Rudebūt tibi. Ludibria & uerbera experti, & uincula, & carceres lapidati sunt, scissi sunt, & cecati sunt, in occisione gladij mortui sūt. Circueuerūt in melotib, & pellib. caprinis, egētes, angustiatī, afflicti, qd dignus nō erat mūdus.

1. Cor. 9.

1. Pet. 4.

Tit. 3.

Domin.

Septuag.

Matt. 11.

Hebr. 11.

De hac uia iustorum, & uera uia ad gloriam caelestem adiscendam, uide plura in alijs supra Dominicis. Qui uult ad Indos negociandi causa pergere, laborem nauigandi non recusat. Qui a morbo graui sanari desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere parat, de precio statim incipit cogitare. Sic qui regnum caelorum petit, laborem cogitet oportet, qui precium eius est, ut multis alijs in locis iam dictum est. Qui omne studium, totamque curam (ait Chrysostomus) pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, ualde te ipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditates rerum fluxarum temetipsum impendis. Quemadmodum qui graui morbo laborat (ait S. Augu.) peruersē facit, qui deliciosas, & tēnerrimas uestes potius quam medicamenta medicosque conquirat: sic qui de temporalibus sollicitus, regnum caelorum non querit. Nam ut nisi sano corpori non quaeruntur pulchrae uestes; sic nisi primum mente caelestium bonorum desiderio flagrante, quaerenda sunt temporalia. Quemadmodum enim (ait S. Chrysostomus) qui humanam gloriam caprant, diuina prorsus excidunt; ita qui diuinam sectantur continuo neque hac priuantur; id quod Christus hoc loco promissit, dicens: Caetera omnia adiicientur uobis. Illustis est illa in ueteri Lege promissio, qua dicitur: [Nullus insidiabitur terra tua, ascendente te & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.] Quum enim ex uniuersa Iudaea ad templum ter in anno proficiendum erat, solis domi relictis paruulis, & mulieribus, pleraque autem tribus aliquot dierum itinere a templo distarent; promittit Deus, nihil eos in re familiaris detrimenti accepturos, & quod nullus hostis ad praedum, illis domo profectis, teret & possessionibus eorum insidiabitur. Haec in figura contigerunt illis, ut & nos sciamus, in interim dum regnum Dei quaerimus, & iustitiam eius, dum obsequio diuino uocamus, nihil nos in temporalibus detrimenti accepturos: sed eorum curam Deum habiturum, qui, ut illi seruiant, curam habent. Pater eius filij curam deponit, quem uidet ad suam solius rem attentum esse, & omne patris ministerium & obsequium negligere. At quem filium pater uidet in suo ministerio ita

Domin. 4.

Aduen.

tex. 4.

Domin. 2.

Quadra-

ges. tex. 1.

Similia.

Homi. 23.

in Matth.

Epist. 56.

Simile.

Homi. 24.

in Genes.

Simile.

Exodi. 34.

Typus.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

Simile.

totum occupari, totumque tempus collocare, ut sui ipsius propemodum obliuisci videatur, huius curam pater diligenter habet, & ne quicquam illi desit, studio se prospicit. Multo fidelius, & amantius erga filios suos adoptiuos Pater celestis hoc facit, eis necessaria subministrans, quos in suo obsequio assiduos & diligentes videt. Aliqua hic huius rei exempla subiiciam. Exemplum curæ & providentiæ diuinæ de ijs qui ante omnia eius cultū querunt, in sancto Hugone Linconensi episcopo satis perspicuum apparuit. Sanctus ille episcopus in itinere aliquando quum esset, cum alijs prælati & clericis cæteri; primo mane abire velent, propter viarum pericula; Quo, inquit, ibimus, matutinis precibus nondum persolutis? Illis dicentibus, preces postea esse recitandas, sed nunc properandum, ne propter moram à prædonibus capiantur; respondit: Qui capit, capiat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluerō. Mira res Solus episcopus per illam viam equitans, nihil mali passus est. Alij dum prudenter facere volunt, & suæ prius incolumitati consulere, quam Dei iustitiam facere, in periculum, quod caute moliebantur, inciderunt, à prædonibus capti, & spoliati. Sic ille vir sanctus, Dei cultum priuati negotij celeritati anteponebat, à Deo tutatus est. Sed & præclarum huius rei exemplum est, quod in Prato spirituali legitur. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens, Christum reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptauit. Non longe post diues quidam in eadem ciuitate, & vnicam habes filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, ut post orationes factas, ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est primus adolescens iste, alterius magni Eleemosynarij filius, & magno cum parentum gaudio, filiam illam, splendide dotatam, in vxorem accepit. Hæc ibi, ca. 201. Illustre quoque, & illud tam fiduciæ in Deum, quàm adiutorij diuini exemplum est, quod Adrianus I. Pontifex Romanus fecit. Quum enim Desiderius Longobardorum Rex Romanum exercitib. peteret, specie quidē salutandi ex voto Apostolorum limina,

Baptista
Fulgolius
lib. 1. ca. 1

limina, vere autem ut urbem dolo caperet, Carolumque Magnum præueniret, quem ab Adriano euocatum intellexerat: Adrianus Pontifex, reuerter prius templis, atque urbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propius ad urbem accederet. Barbarus Rex; quem arma non mouerant, simplici anathematis denuntiatione territus, sententia mutata, retro exercitum conuertit. Magna fuit Pontificis in Deum fiducia, magna pietas: maior Dei & præsentissima opitulatio. Sic Attilam, flagellum Dei, ex Italia finibus Leo Magnus, Roman. Pont. Dei nomine inuocato, ab arcuit. Adeo, si primum queritur regnum Dei, cætera omnia adjicientur uobis. Hoc ita impressum etiam Gentes, verum Deum ignorantes, tenuerunt, ut rebus omnibus religionem & numinis cultum anteferreret. In Senatu Romano ea semper primo loco proponebantur, quæ ad religionem faciebant. Hodie quoties Turcarum princeps, cum suis proceribus deliberat, professor legis eorum adesse iubetur, attentè obseruans, ne quid, contra religionem concludatur. Alexander Seuerus, Imperator ethnicus, audita controuersia inter Christianos & caupones quosdam Gentiles, de loco & fundo quodam publico, quem Christiani orandi in eo causa occupauerant, asserentibus cauponibus eum ad se locum antea pertinere; pronunciauit. Quoquo modo sit, facius est eo in loco Deum coli, quàm cauponas exercere. Hæc illorum et si falsa, ordinata tamen religio erat, Dei cultum, & iustitiam primum querere, & querendam decernere. Apud Ezechielem quum multas populi abominationes Deus Prophetæ inspiciendas ostendisset, ultimo loco, & pro omnium grauissima hanc ponit: Introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum solis. Per hos designatur, qui à Deo, diuinisque rebus averti, oculos suos in mundanæ felicitatis splendore defixos habent, qui terrena sapiunt, cœlestia fastidiunt: qui non primum regnum Dei, & iustitiā eius querunt, ut cætera eis adjungantur;

Fulg. li. 1.
c. 1. Alber-
tus Noui-
camp. in
orat. ad
Hungar.
Princ. Ae-
lius Lam-
pridius in
Alexandro.

Ezech. 8.
Allegoria.

Episto.
120.c.5.

Hom. 23.
in March.
Similia.

Iean. 7.

1. Cor. 11.

Necessa-
ria quo sē
su adj.
ciantur.
Basilius
const. mo.
nast. c. 5.

Simile.

ciantur; sed primum bona temporalia sollicitē parant;
& Deum non nisi ad illa adipiscenda; & quum eius auxi-
lio in illis comparandis opus habent, respiciunt. Isti
[utuntur Deo, fruuntur humo, (ait Augustinus);] abij-
cientes & conculcantes fidem suam, aestimando eam me-
cede vilissima; quasi ad hoc seruientes Deo, ut terrenam
foelicitatem adipiscantur.] Atqui docet nos Christus ni-
hil absolute & principaliter quærere nisi regnum Dei, &
iustitiam eius: cetera n. adijcienda esse, ut quædam uel ne-
cessariò dependentia: uel sua sponte consequentia, Appo-
sitè Chrysostomus: [Neque ad conuiuium quisquam itur-
us opulentum, de ipsius diei cibo se curare patietur: nec
ad fontem aliquis accedens, solitudinem de sitis neces-
sitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus
liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino
fontibus affluentiorum, inopes nos putemus. Nempe ca-
mus ad cœnam magnam, ad quam inuitati sumus; cibo
non indigebimus in uia. Peramus fontem illum qui dixit:
Si quis sitit, ueniat ad me, potum non carebimus in uia.]

At multi pij, Paulus uerbi gratia, qui primum & ante
omnia quærebant regnum Dei; in fame, in siti, in ieiuniis,
in frigore, & nuditate, hanc uitam translegerunt. Sed vi-
de animum eius; Ego didici, in quibus sum, sufficiens esse.
Scio abundare, scio & penuriam pati. Adijciuntur ergo
necessaria pijs, uel re ipsa, uel quantum ipsi desiderant. Ni-
hil ille opus habet, qui nihil desiderat. Qui Deo ple-
nus est quærens regnum Dei, &c. illi paucissima suffi-
ciunt. Potuit unus Philosophus dicere, uisis nundinis om-
ni rerum uarietate refertissimis: [Quam multis ego non
egeo? Si cogitantibus se penumero nobis aliquid de rebus
uitæ huius, mente acriter in aliqua cogitatione defixa,
neque oculi, neque aures muneribus funguntur suis, ani-
musque, relictis sensibus totus in ea commentatione hæ-
ret: profectò uehemens nostra in Deum intentio, & amor
fixus, omnem à nobis uel leuissimam de libidinibus] &
superfluis noliptatibus cogitationem facile depellet. Omnia
ergo illi à Deo adijciuntur, cui nihil deest, cui Deus est
omnia; qui didicit, in quibus est sufficiens esse, ut Apo-
stolus, loquitur, id est, qui quicquid habet, sufficiens
putat

putat, nec plus appetit, quàm habet.

Sed & infirmioribus quoque Deum adijcere quæ ne-
cessaria sunt, non estimatione tantum, sed & re ipsa, id-
que abundanter, & larga manu, tum Scripturæ docent,
tum innumera exempla demonstrant. Vide, ad hanc rem
quod attinet, quæ de admirabili & certissima Dei prouide-
tia circa suos omnes in qualibet necessitate iuuandos in
alijs Dominicis prolata sunt, circa illa uerba: *Ipse autem
dormiebat, quum nauicula fluctibus operiretur.* Item ad illa
Christi uerba: *Nō ex solo pane uiuit homo, sed ex omni uerbo
quod procedit de ore Dei.* Rursum ad illa uerba: *Vnde eme-
mus panes, ut manducet hi;* Ac demum quū non habente
turba quod māducaret in deserto, dixit Christus: *Miserere
super turbam, &c.* Vide quoque quæ de fiducia in Deum nū-
quam deponenda, seu circa libidina uitæ necessaria, seu in
alia quauis consolatione nostra, varijs in locis de prompta
iam sunt. Primū à illa Christi uerba, *Quid timidi estis mo-
dica fidei;* Item ad illa uerba *Stans Iesus, iussit illum adduci
ad se.* Rursum ad illa Apostolorum uerba dissidentia plena:
*Ducentorū denariorum panes nō sufficiunt, ut unusquisque
modicū quid accipiat.* ac denique ad alia illis similia uerba
in Dominica 6. post Pentecosten. In his locis abunde do-
cetur, verum illud esse quod canit Ecclesia: *Sicut te colui-
mus sic nos tu uisita.* Porro primum & ante omnia quæren-
dum est regnum Dei, & iustitiam eius; ex illis locis ostē-
di potest, quæ uel de amore Dei super omnia, uel contra no-
stram circa salutem causam negligentiam, uel de seruitore
colendi Deum, in varijs iam Dominicis tractata sunt.
Hæc enim omnia ad huius nobilissimi loci explicationē
faciunt. Vide de primo Dominica 12. post Pentecosten,
text. 3. & loca illic annotata. De secunda uide Domi-
nica 13 post Pentecosten text. 2. & loca ibi designata.
De tertio uide Dominicam 6. post Pentecosten text. 2.
& ad quæ illic præterea loca remitteris. Amplissimus
enim hic locus est, & multis partibus fecundus, quæ sin-
gulæ ad edificationem & salutem audientium salubriter
tractari possunt.

Domin. 4.
post Epi.
text. 2.

Domin. 1.
Quadrag.
text. 6.

Domin. 4.
Quadrag.
text. 1.

Domin. 6.
post Pent.
text. 1. & 3.

Domin. 4.
post Epi.
text. 4.

Domin.
Quinqua-
text. 4.

Domin. 4.
Quadrag.
text. 2. 4.

EVANGELIUM DOMINICAE XV.

POST PENTECOSTEN.

Luce 7.

IBAT Iesus in ciuitatem que vocatur Naim: & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret porta ciuitatis: ecce defunctus efferebatur, filius unicus matri suae, & haec uidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cum uidisset Dominus, misericordia motus super eam dixit illi: Noli flere: & accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui. Et dedit illum matri suae. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. De bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum.
2. Ecco defunctus efferebatur, filius unicus matri suae. De mortis memoria propter eius necessitatem certam, horam incertam.
3. Et haec uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa: De cura habenda uiduarum.
4. Et turba multa ciuitatis cum illa. De religiosa piorum sepultura.
5. Quam cum uidisset, Dominus, misericordia motus super eam dixit: Noli flere. De misericordia egenis & afflictis per sonis, exemplo Christi exhibenda.

6. Et

6. Et accessit & tetigit loculum, Hi autem qui portabant, steterunt. De Dei misericordia, qua peccatores, iniecta tribulationum manu à statu & cursu peccati reuocat.

7. Adolescens, tibi dico: surge. Vocante Christo, surgendum à peccato.

1. Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.

Locus moralis de bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum. Docet Euangelista, sequutos esse Christum prius discipulos, ac postea (eorum videlicet exemplo) turbam plebis copiosam. Solent maiorum vestigia sequi minores. Prælatorum morem imitari subdit, & ad Principis exemplum se conformare populus. Ad prædicationem Ionæ, primus qui egit penitentiam, fuit Rex Niniue; qui suo non tam edicto, quàm exemplo, surgens ipse de folio indutus sacco, &c. vniuersum populum ad penitentiam faciendum induxit: faciendum penitentiam, ab ira Dei liberauit. Contra, prior qui prophetauit vasa templi Hierosolymitani in epulis Babylonicis, fuit Balthasar Rex, quem statim imitatorum concubinæ, bibentes & ipsæ in peculis aureis Deo consecratis. Quum populus Israeliticus Iordanis alueum transire debebat, vt terram promissionis ingrederetur, primi omnium præcesserunt sacerdotes, quos reliquus populus secutus est, ira ex Dei voluntate præcipiente Iosue. Adeo ad omnem seu virtutis seu vitij actionem, maiorum exempla valent. Vnde Scriptura: Secundum iudicem populi sic & ministri eius. Qualis rector est ciuitatis, tales & habitantes in ea. Sane ad hoc dati sunt in Ecclesia pastores, doctores, Prophete, prælati, principes non tñ ut verbo iubeant, doceant, præscribant: sed etiam vt exemplo informant, moneant, præluceant. Non vocauit nos Deus (ait Apostolus) in immunditiam, sed in sanctificationem, i. vt homines sanctos redderemus. Dominus per Ezechiele Prophetam iussit, quando sacrificia erant offerenda, & Lex audienda, dicens: Princeps in medio erit aliorum: cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egreditur. hoc est, ipse erit primus in opere & vltimus in fine operis:

Exempla maiorum.

Exempla: Ionæ 3.

Dan. 5.

Iosue 4.

Allegoria.

Eccle. 10.

1. Thes. 4.

Ezec. 46.

vt

vt omnes eum tam in ingressu, quam in egressu imitentur & sequantur.

Simila.

Sicut eor in medio corporis ita est, vt sit principium vite & terminus; primum quod animatur, & vltimum quod moritur: sic prælatus & princeps in medio populi esse iubetur, vt sit primus in opere, & primus qui cesset ab opere. Sic Christus semper erat in medio discipulorum suorum: & de eo Petrus dicit, *In omni tempore quod intrauit & exiit inter nos Dominus Iesus.* id est; toto tempore, quo Magister noster ac Dominus fuit, docens nos verbo & opere, semper in medio nostrum, vt sol in medio planetarum, vt centrum in medio terræ; vt scopus in medio signi: Paulus vt Iudæos æmulatores Legis lucrificaret.

Act. 1.

Rom. 11.

Exemplū.

Iudic. 2.

Ierc. 10.

Simila.

Legem mandatorum exactissime ipse obseruabat. *Quamdiu* (inquit) *ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo*, perfectione videlicet operum, ac vite mex; si quo modo ad emulationem prouocem carnem meam, id est, Iudæos & saluos faciam aliquos ex illis. Ad vulgi reformationem, maximam vim habet superiorum integritas, modestia, fides. *Seruierunt filij Israel Domino cunctis diebus Iosue, & Seniore, qui longo post eum vixerunt tempore, & nouerunt omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.* Et paulo post; *Surrexerunt alij* (scilicet seniore,) *qui non nouerant Dominum, & opera, quæ fecerat cum Israel, seruieruntq; filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim.* Sic & aliis post seculis in eodem populo accidit. *Quia stulte egerunt pastores, & Dominum non exquisierunt, propterea omnis grex eorum dissipatus est.* Quando canis in capite uulneratur maxime periclitatur, quia uulnus suum lingua lambere non potest, nam quacunq; alia corporis parte lædatur, lingua lambens seipsum sanat. Prælatus, qui caput est, si male uiuit, quum nulla lingua eum lambere possit, nulla reprehensio corrigere, nulla admonitio sanare, sit penè insanabilis. Ac reliquo populo peccante, si integer prælatus est, habet linguam, qua alios sanet, doctrinam uerbi, & exemplum bonæ uitæ.

2. Ecco defunctus efferebatur, filius unicus matri suæ.

Locus moralis de mortis memoria, propter eius & necessitatem certissimam, & horam incertissimam. Ecce enim ait Euangelista, defunctus effertur, & adolescens in primo ætatis uigore, & filius unicus matri suæ, quæ etiam uidua erat. Siue matrē, siue filium, siue ætatē filii spectes, oia uides quæ longiorem uitam meritò expectabant: mater uia indigens solatio, filius unicus, & unicū solatium, etas filii tenerima. Defungitur tamen hac uita, & defunctus effertur. Mortis memoriam hoc exemplum nobis suggerit. Quum duæ naues in mari sibi occurrunt, diuersa uia nauigantes, utrique nauti uidetur quod ipsa firma consistit, & altera celeriter transcurrit; quum tamen reuera utraque equè currat. Sic multi quum alios mori cernunt, seipso quati im mortales reputant; nec se ad mortē quoque properare, adeoque quotidie mori aduertunt. Quemadmodum enim uas li quorē plenum nō extrema gutta cadens exhaurit, sed quicquid ante depromptū est: sic ultima uitæ hora, nō sola mortem facit, sed sola consummat. Morimur igitur omnes, & quasi aqua dilabimur in terrā, quæ nō reuertuntur. Sed hūc fluxum continuum non aduertimus. Quemadmodū enim quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio, iter faciētes decipit, & peruenisse se ante scit, quā appropinquasse: ita hoc iter uitæ assiduū & citatissimū occupatis, & curis huius sæculi detentis, nō apparet, nisi in fine. Tūc enim non tam uixisse, quā fuisse, quisque sibi uidebitur. Quemadmodum enim quem sæua tempestas a portu exceptum huc & illuc talit, ac uicibus uentorum ex diuerso fuerit per eadē spacia in orbem egit, non ille multū nauigauit, sed multum iactatus est; sic omnino qui uitam uarijs cupiditatibus agitatum egit, & quasi equo molēdinaris in orbem ambulans, uaria fortunæ rota circumductus est, moriens tādē, non diu uixit, sed diu fuit. Est quippe uita præsens instar nauiculæ, in qua p huius mudi fluctus tantisper nauigamus, uel instar rhedæ uectoriæ, in qua ut uiatores ferimur, ad alterius uitæ portū & finē perpetuū tendentes. Nemini improuisa mors esse uideri debet. *Quū*

Pars Astinalis.

Ecce

enim

Mortis memoria.

Similium. congeries.

2. Reg. 14.

3. Senec. de breui. ui. cap. 9.

4.

5.

enim quotidie aliquem mors interimat, satis nobis constare potest, pacem cum hoste constitutam non esse, ideoque quasi ad certi hostis ictum parati semper consistere debemus.

6. Sicut porci quum alium porcum occidi uident, & inter occidendum horribiliter uociferari audiunt, commouentur, & ipsi, grunniunt, accurrunt, timent, at ubi iam lethali uulnere accepto clamare desinit, penitusque interiit, ad cibos illi suos, ad lutum & sordes redeunt, nec quicquam amplius mouetur: sic homines carnales & uoluptuarii, uisa familiaris cuiuspiam morte, & strepitu campanarum, quae lugubris & prolixius tunc pulsantur, audito, dum adhuc effertur cadauer, & ille sonitus perdurat, mouentur nonnihil, & aliquo mortis horrore corripiuntur, at peracto funere, nulla iam amplius mortis, memoria habita, ad pristinas sordes & peccata redeunt, vitamque sibi ipsis adhuc prolixam plane promittunt. Ingens haec diaboli fraus & deceptio est. Sicut in pictores ita colores ac lineas picturis accommodant, ut quae propè posita sunt, longè distita esse uideantur, delusis intuentium oculis: sic daemon mentis nostrae oculis illudit, dum unicuique mortis diem longissimo spatio distare persuadet, qui tamen plerisque in foribus est. Quemadmodum enim in auditu praedicationis uerbi Dei, quum aliquod peccatum perstrigitur & taxatur, unusquisque hoc a se remouet, & ad alium transfert, dicens apud semetipsum, De tali & tali hoc loquitur, non de me; uel ad talem & talem ista pertinent, non ad me: sic plane in casu mortis, quum alios mori cernimus, ita statuimus, ut illum quidem citò mori oportuerit, nobis autem diu adhuc uiuendum esse nihil dubitemus. At hac cogitatione nihil uanius, nihil periculosius. Voluit Deus a sola morte neminem mortalium excusari, ne quidem filium suum unigenitum hominem factum, aut purissimam matrem eius uiuunt horam eius in certissimam esse, ideoque in qualibet aetate, in quolibet statu, in quocunque anni tempore homines mori: uoluit denique praedicere; *Vigilate quia nescitis quā hora Dominus uester uenturus sit*, per mortem scilicet, ne quisquam sibi uel unum uitae diem, nedum annos multos, polliceretur. Si Rex carcerem longè munitissimum extrueret, quo mortis rei includeretur, ad mortem tamen non omnes simul, sed alios post alios, uariis temporum intervalis, pro

Matth. 25.

Simile.

pro suo beneplacito educeret: an quisquam illorum longè sibi in carcere moram polliceri auderet; & quia inter primos non euocatur, ex postremis se fore sperare poterit? An interea luxui, contentioni, aut uoluptati operam dabunt? nec potius perpetuò ad mortem excipiendam parati stabunt? Atqui tota haec uita nostra nihil est aliud, quam ad mortem damnatorum in hoc mundo, tanquam in carcere positorum expectatio continua, quando ad latam mortis sententiam defacto subeundam euocabimur. Alii citius, alii serius, sed ad incertum omnes morti destinamur. Quare ne quis in ulla aetate aut fortuna longam sibi uitam promitteret; hac apta hypotyposi docuit uir & sapientia & sanctitate celebris Thomas Morus: Sicut qui è carcere ad patibulum ducitur, quò duae quidem uiae ducunt, una per circuitum longa, alia recta & breuis, sed utraque ad patibulum ducto ignoratur, donec ad exitum uentum sit; nec scit qui ducitur, rectane & breui, an circumflexa & longa uia ducatur, etsi duas tales esse uias aliorum experientia didicerit, non habet è carcere exiens, unde longiorem sibi uiam promittat, propter alterius uiae incertam longitudinem: sic omnino iuuenis non potest longiorem sibi uitam promittere quam senex. Videt enim quidem iuuenis senem per circuitum duci; sed an ipse in eo circuitu ducatur, nescit. Nemo enim uiuendo scire potest, per circuitumne an per diametrum ad mortem tendat. Vana igitur & fallax est huiusmodi expectatio.

Noxia porro & perniciosa eadem est, quia mortis ipsius terrorem, qualis & quantus sit (quem tamè praecognoscere utilissimū fuerit) illa diuturnae uitae spes falsa à nobis penitus abscondit. Nam ut qui minus aliquid uidet, confuse uidet, nesciens hominē an arbor sit; sic qui uitam sibi longè promittēs, mortē quasi minus ac longissimè a se distantē respicit, illi eam qualis sit, quàm terribilis, & acerba, & horrenda; quos angores, quas molestias, quae pericula secum adfert, non uidet. Atqui propterea & aliorum mortes quotidie ante oculos uersari, & nostram mortē ab oculis nostris abscondi uoluit Deus, ut perpetuam eius memoriā animo circumferremus. Loquitur Scriptura in persona ante oculos nostros morientis: *Memor esto iudicij mei, sic erit et tuū mihi* Allegoria.

In uita eius. c. 12.
Simile.

Simile.

Eccl. 33.

heri, & tibi hodie. Adam post peccatum statim pellibus animalium mortuorum induitur, ut mortis sententiā, quam nūc acceperat, ob oculos mētis semper gestaret. Iussit Dominus in ueteri Lege plumas auium, quæ illi in sacrificium offerre-
Leuit. 1. bantur, in cineris locum conijci ad partem templi orientalem. Plumæ autem, sunt mundi huius honores, diuitiæ, splendores, quibus inaniter extollimur. Sed ut his Dei donis in eius lau-
Simile. dem & gloriam, quasi in acceptabile ei sacrificium utamur, ea caduca esse, & breui atq; incerta morte finienda perpetuo cogitare debemus. Sicut enim aqua restinguit ignē, & sparsa cineres terræ fructus enecant, sic mortis assidua recordatio, & appetitus carnales uehementer refrigerat, & uiciorum germina succrescere non sinit. Quod ere in alia Dominica

Domin. 6.
post Pasc.
tex. 1.
Simile.

Lib. de ira,
cap. 13.

1. Tim. 6.
Iob 18.
Simile.

Ad Nepo-
tianum.
Ecc. 7.
Similia.

obiter aliquid dictum est. Vipera exusta in cineremq; conuer-
sa, atque in uino potata, eiusdem bestię morsui medetur, ut scribit Lactantius. Sic unumquodque peccatum sanat, si quale id in morte futurum sit, cogitur. Nihil sic ad domandum carnis desideria ualet, quam quod unusquisque id quod diligit, quale sit mortuum, penset. Nihil magis demittit superbię cristas, quam si superbus moriturum sit, & in cinerem redigendum recorderetur. Nihil magis auaritię sitim restinguit, quā si illud Apostoli memoria teneat, *Nihil intulimus in hunc mundum, & nihil inde auferemus, vel illud sancti Iob: Saccum meum consui super cutē meā, & operui cinere carnem meam.* Sicut gallus timens aquilam & accipitrem, & alias aues prædones terræ, sic unum oculum inferius ad uictum dirigit, ut alterum in aëra frequenter eleuet; certoque uocis strepitu superuolitantes huiusmodi aues gallinis suis & pullis indicet: sic uir iustus, & timens Deum, rebus in mūdo necessariis ita uacabit, ut uenturi de super per mortē iudicii semper memor uiuat. *Facile contemnit oīa* (ait sanctus Hieronymus) *qui semper se cogitat moriturū.* Et Scriptura: *Memorare nouissima tua, & in aeternū non peccabis.* Nauta in puppi sedens, gubernat suā nauem: & tā pisces in aquis, quā aues in aëre, cauda sua se regunt, ac cursum dirigunt. Sic exitus nostri, quæ mors est, perpetua consideratio uitam & actiones nostras optimē dingeret. Cinis ignem conseruat & recordatio cineris, in quem uertendus es, gratiam & diuini amoris ignem in tuo pectore conseruabit.

seruabit. Cum nec tempus, nec locum, nec genus mortis tunc certum habeas, aut designatum: in omni tempore ac loco, atque in quocunque genere, tam sanus, quā agrotus, mortem expectare debes. Iuuenes mortem habent à tergo, senes ante oculos. Sed sicut illud magis nocet, quod à tergo ferit, quā quod ante oculos, sic iuuenibus periculosa mors est, quā senibus. Quare magis illam timere debent, eiusque insidias. In statu gratiæ, & noui testamēti, mortuos nostros in templis, aut proximē iuxta templum sepelimus, (non extra ciuitates, ut Iudei in hoc Euan-
Simile. gelio) sed & mortis quoque Redemptoris nostri perpetuā & quotidianam memoriā celebramus, ut alias ob causas, ita ob hanc quoq; , ut mortis memoria præsens nobis semper & ob oculos uersaretur. Qui tot argumenta & indicia mortis suæ quotidie cernentes, eā tamen animo fixā nō habent, nec ad eā se quotidie parant, similes sunt dormientibus, qui somnia tristitia & terribilia passi, ad momentum commouentur, sed omnium eorum postea memoriā deponunt, nec fructum inde ullum reportant, quia nisi dormientes illa somniabant. Ita planē hominibus carni, uoluptati, ac sæculo deditis, mortis recordatio, quasi si somniū narres, statim excidit. Sed ideo Christus uigilare nos iubet, & hūc exitiāle somnū excutere: *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus uenturus est.* Dormiant somnū suū oēs uiri diuitiarū, auari, ambitiosi, amatores huius sæculi: Dormiant & dormitēt fatuæ uirgines, oblitæ accipere oleū in lāpadib. suis, oblitæ bonorū operū: iusti autem, & timētes Deū, similes sunt expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs: iusti, piē, & sobriē uiuunt, expectantes beatā spem, & aduentum gloriæ magni Dei. Hæc expectatio, est perpetua mortis, & particularis iudicii nostri recordatio. Pharaō & populus eius plequens filios Israel, quū iam se morti propinquos cernerent, ab incepto desistere uolebant, dicentes: *Fugiamus Israelē: Dominus. n. pugnat pro eis contra nos.* Sed nimis id seruū fuit, quia iā in porta mors aderat. Illis enim fugientibus, occurrerūt aquæ, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Præcogitata & præuidēda mors est: ne illa iam propinquante, inuoluant nos aque tribulationum, morbus, tristitia, curæ, alięque innumere molestiæ,

Matt. 24.

Psal. 75.

Matt. 25.

Tit. 3.

Typus.

Exod. 14.

simile.

lestiæ, quibus submergamur in profundum. Cygnus, morti uicinus, suauissimè cantat; Serena auis marina, morti uicina, amarissimè slet atq; ingemiscit. Ratio discriminis est, quia quum in mortis articulo sanguis totus ad cor se recipiat, sanguis cygni, ut generosus & purus, alacritatem adfert, & cantum edit, sanguis sereni uilis & corruptus, tristitiã generat, & gemitum prouocat. Idem discrimen est inter bonos & malos. Bonis ac iustis grata mors est, eiusq; recordatio, quia laborũ terminus, gaudiorum ianua & introitus est. Malis ac impiis tristis & horrenda mors est, eiusq; memoria; quia gaudiorũ finis, tormentorum illis, quæ finem non habebunt, principium est. Quare Pauli vox erat. *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Peccatoris uox est: *Peccantem me quotidie, & non me poenitentem, timor mortis conturbat me.* Lege Marcum Marulum in lib. Exemplorum. Vt clepsidra tuæ usum habeas, & temporis tui fluxum ex eo cognoscas, necesse est, ut sapius eam uoluas atque reuoluas: quia cito tota decurrit: ita planè ut uita tua rectè utaris, & à morte inopinatus non opprimaris, uoluenda tibi in horas est clepsidra, considerandus uita tuæ perpetuus fluxus, ut ita rationem eius Deo feliciter reddas, dicente Scriptura. *Si non uigilaueris, ueniam ad te tanquam fur.*

Apoc. 3.

3. *Et hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.*

Viduarũ cura.

Locus moralis, de cura habenda uiduarum. Vt misericordiam Christi in hoc miraculo magis illustrem ostēderet Euangelista, addit eam uiduam fuisse, cuius filium resuscitauit. Vt uiduarum curam sibi singulariter, cōmendatam esse Christus doceret, uoluit uiduæ filium à morte suscitare. Vt uiduæ calamitatem maiori commiseratione dignā demonstraret Euangelista, addit fuisse *turbam ciuitatis multam cum illa.* Cum illa, quia propter illā, & ad eius consolationē, non pauci aliqui, sed *turba ciuitatis*, nec modica, sed *turba multa*. Commendat hoc pietatis genus sepe Scriptura, ipsiq; Deo proprium quodammodo esse, ut uiduarum causam agat, & curam gerat, demonstrat. *Dominus suscepit aduenas, pupillum & uiduam suscipiet.* Et iterum: *Domi-*

Psal. 145

Dominus non despiciet preces populi, nec uiduam si emittat, & effundat loquelam gemitus. Quo persona quæque afflictior est & miserior, eo diuinæ bonitati est commendatior: imò horum se proprium protectore esse pronunciat. *Iuxta est Dominus ijs, qui tribulato sunt corde.* Rursum. *Tibi dedit licitum est pauper, orphano tu eris adiutor.* Viduarum causam negligere, aut illis iniuriam inferre, pro grauissimo scelere Deus habet. Dicit apud Prophetā. *Magnificati sūt et ditati, intrassati sunt & impinguati; & praterierunt sermones meos pessime.* At qua in re, obsecro? *Causā uiduæ nō iudicauerunt, causam, pupilli non direxerunt.* Nunquid super his nō iustitabō? ait Dominus. Quid acerbius cōminari, aut loqui potuit? Porro gratiam cum Deo inire uolētes, ad hoc misericordie genus potissimū inuitat. *Iudicate pupillos, defendite uiduā & uenite & arguite me dicit Dominus. Si fuerint peccata uestra sicut coccinū, uelut nix dealbabuntur.* Frequētia sunt in Scripturis specialis diuinæ erga uiduas misericordie exēpla, quam nos imitari par est. Solus uiduæ Sareptanæ filiū suscitauit Elias. Elisæus uiduæ Sunamitidis inopiam miraculo olei multiplicari subleuauit, eiusdemq; postea filium à morte resuscitauit D. Petrus precibus uiduarum flexus, puellam Dorcadem uitæ restituit. De uiduis refocillandis uaria in Deuteronomio præcepta habes, quæ sic ueteri populo commendata erant, ut filijs gratiæ multo magis conueniant, diffusa charitate in cordibus nostris: cuius prima & propria proles est, misericordia erga afflictos.

Eccl. 35. }

Psal. 33.

Psal. 9.

Ierem. 5.

Esaia. 5.

Exemplũ.
3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Act. 9.

4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.*

Locus moralis esse potest, de religioſa piorũ sepultura, quem in altero Promptuario Catholico, ad hanc Dominicam, contra hæreticos tractauimus. Hic tamen pauca addemus, prout Deus dabit. Quantum Christo hæc pietas placuerit, qua magno numero ad efferendum funus ciues. Naimenses conſuebant, hoc illustri miraculo adolescentis resuscitati, ostendere uoluit. Dauid misit, qui agerent gratias, & quidem accuratè, uiris de Iabes Galaad, qui corpora & Saul & filiorum eius sepelicerant, dicēs: (Benedicti nos à Domino, qui fecistis misericordiā cū Domino uestro Saul, & se pelistis eum. Et nunc retribuet quidē Dominus uobis

Exemplũ.

2. Reg. 2.

Cc 4 miseri-

424 *Promptuarium Morale*

Gen. 23.
Gen. 50.

Tob. 12.

2. Mach.
12.

Matt. 11.
Ioan. 19.

2. Reg. 21.

Do. Pasc.
tex. 1. & 2.

miseri cordiā & ueritatem: sed & ego reddā gratiā, eo q̄ fecistis uerbum istud.] S. Patriarcha Abraham maxime laudatur, quia sepeliuit magnificē uxorem suam Saram. Curam sepulchri sui habuerūt Iacob & Ioseph filius eius, qui mortui in Aegypto, transferri tñ ossa sua, & in sepulchro patris suorum, in terra Chanaan sepeliri iusserunt: quod & factum fuit. Sed excellentē in hoc genere Thobie pietatē laudat multis uerbis angelus Raphael: [Quando orabas cū Iachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas pradium tuū, & mortuos abscondebas per diē in domo tua, & nocte sepeliebas eos; ego obtuli orationē tuam Domino.] Vides quam grata Deo fuit sepulturā fidelium pietas. Iudei. n. erāt ab Assyrijs in exilio occisi, quos sic bonus Thobias sepeliebat. Laudatur Iudas Machabeus, q̄ interfectos in p̄lio, honestē sepeliri, precesq; & sacrificia pro eis offerri iussit. Et ratio additur: *Pie & religiosa de resurrectione cogitant.* Resurrectionis enim fidē pia ac religiosa defunctorum in Domino sepultura profitetur, Discipulorum Ioannis Baptiste pietas ab Euangelistis notatur, quod eo in carcere decollato, *uenerunt discipuli eius, & tulerunt corpus, & sepelierunt illud.* Nicodemi & Iosephi ab Arimathia circa Christi corpus sepeliendū pietas & religio in Euangelio diligenter commemoratur. Sed & Dauid ipse ossa Saul, & Ionathā, & filiorū eius a Galaaditis semel sepulta, cum ossibus aliorū filiorū Saul, qui per Gabaonitas crucifixi fuerant, tulit, & sepeliuit in terra Benjamin, in sepulchro Cis patris eius. Hec tot, & tantorum virorum in sacris Scripturis exempla, ad hoc pietatis genus sedulō exequendum, satis admonere & hortari possunt. De pietate trium mulierum circa Christi corpus iam sepultum in alia Dominica diximus.

5. *Quam cum uidisset Dominus, misericordia motus, super eam, dixit: Noli flere.*

Miseri cordia erga afflicto.
Locus moralis de misericordia egenis & afflictis personis exēplo Christi exhibēda. Christus. n. ad hoc illustre miraculum misericordia erga plorantem uiduam inductus accessit: *Miseri cordia motus super eam.* scilicet plorantem defuncti filij, & uici, & adolescentis mortem. Vnde dicit ei ante omnia: *Noli flere.* Iachrymis uiduæ matris condolet, iacturæ

In Domin. XV. post Pentec. 425

iacturæ compatitur, afflictioni miseretur, oculis misericordiae in eam coniecit. *Quam cum uidisset, misericordia motus dixit.* Hi oculi misericordiae in Christo Redemptore saepenumero eluxerunt. *Videns in deserto multitudinem magnam,* quæ eum triduo sequuta fuerat: *Misereor* (inquit) *super turbam.* Egre diens ē templo, *uidit cecum à nativitate,* & sanauit eū. *Vidit sedentem Matthæum in telonio,* & uocauit eū. *Vidit Zachæum in arbore,* & hospes eius esse statim uoluit; ut salus fieret toti domui. *Vidit discipulos laborantes in remigando,* & eos à tēpestare liberauit. *Vidit duos fratres, Simonem & Andreā,* piscantes in mari, & ait eis: *Venite post me.* Hos oculos misericordiae & gratiæ Christus toties ostendit, ut nostros oculos simili affectu imbueret, qui *conformes esse debemus imagini eius* & (si quidem in illo manemus) *sicut ille ambulauit, ita ambulare.* Nunc autem diues ille epulo uidit quotidie Lazarum præ foribus suis, miserum & afflictum, & cupientem comedere de micis, quæ cadebant sub mensa eius, & nemo illi dabat. Pro oculis misericordiae, nos oculos superbiæ, inuidiæ, adulteriij plenos circumferimus. Pauperes, afflictos, egenos, aut uix aspicere dignamur, aut cum fastu despiciamus. Christus nec uocatus, nec rogatus ab hac uidua, uidens tantum eam afflictam & miseram, statim misericordia mouetur. Satis est ad misericordiam commouendam, ut alienam miseriam conspicias. Misericordiae causa, sola miseria conspecta & intellecta, satis iusta esse debet. Nec preces expectare, nec afflictī meritum expendere necesse est, Sicut *Deus pluit super iustos & iniustos,* omnium hominum necessitatibus prospiciens: ita misereri nos oportet omnium miserorum, nec merita, sed miseriam considerare. Portus naufragos excipit, siue bonos, siue malos. Misericordia portus miseriæ est. Si etiā indignos excipis, uenient digni Abraham dum quosuis peregrinos excipit, Angelos excipit. Scriptura dicit: *Si inimicus es furia, ciba illum.* Profecto si inimicus tuus est bonus non est. Christus dicit: *Omni petenti te, tribue.* Non distinguit inter bonos & malos.

Subijciam, hic insignem D. Chrysostomi locū, in quo omnibus ferē uanis & triuolis nō miserendi excusationibus

Ioan. 6.

Ioan. 9.

Matt. 9.

Lucæ 19.

Mar. 6.

Matt. 4.

Rom. 9.

Lucæ 16.

Lucæ 4.

Simile.

Prou. 25.

Rom. 12.

Luc. 6.

Hom. 11.
in episto.
ad Hebr.

Excusatio
nes non
miserendi.

1.
2. The. 3.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

bus responderet & satisfacit. *Beatus* (inquit David) *qui intelligit super egenum & pauperem*. Quid est; Qui intelligit hoc est; qui cognoscit, quid sit pauper, qui tribulationem eius percipit. cognoscens enim tribulationem eius; viq; confestim miserebitur eius. Si videris pauperem, non petranseas: sed statim cogita quis sis, & si tu eius loco esses, quidnā velles omnes facere. Qui intelligit, inquit: cogita quia similis tibi, liber est; & eandem tecum participat generositatem, & sacramenta tecum communia habet. Sed inquis: Cur non operatur; cur vacans pascitur? Dic mihi: Tu per operationem habes quæ habes; Nonne ex hereditate paterna illa accepisti? Si verò etiam ex labore, num ideo exprobras alteri; Audi Paulū Postquam dixit: *Qui non operatur, neque manducat*. subiungit. *Vos autem bonum faciētes non desistatis*, id est, siue operantes ipsi manibus, siue nō operantibus misericorditer largientes: Sed inquis. Impostor est. Quid dicis, o homo: Propter vnum panem & vestimentum impostorem eum vocas? At, inquis: confestim vendet illud. Tu autem cuncta tua bene disponis? An etiam omnes egentes ex otio egent, nemo per naufragium; nemo per iudicia; nemo per furta; nemo per pericula; nemo per agnitudines; nemo per alia calamitatem? Sed si audierimus aliquem talia deplorantem, & maiora clamantem, & nudum cœlos insipientem, & capillos demittentem, & pannis circumdatam, confestim eum impostorem, fallacem, simulatorum vocamus. Non erubescis? Quem impostorem vocas? Noli, dare, & noli accusare hominem. Sed habet, inquis, & fingit se nō habere. Hoc si ita esset, te accusas non illum. Scit enim se cum crudelibus habitare, cum bestiis magis quàm cum hominibus. Ideo cumpellitur in habitu miserabili cō parere, vt tuam frangat animam. Si in habitu honesto aliquis nos interpellat iste, inquis, impostor est, & ut putetur ex generosis esse, isto modo interpellat: si viderimus in contrario habitu & illum culpamus; Quid agant de cetero miseri? Quare, inquis, aliqui mutilata membra denu dant: Propter te hoc fit. Si enim misericordes essemus, his artibus opus non esset. Quis est ita miser, vt velit tantum olamare, vt velit ad confusionem venire, vt velit publice deplorare,

deplorare, cum nuda coniuge, cum filijs pulvere conspersis; Hæc qua paupertate non sunt maiora; Sed sapius dedi, inquis. Quid verò; Tu non sapè vesceris. Infantulos tuos sapius petentes num abigis; O inuerecundiam; Pauperem inuerecundum vocas: tu, cum rapias, non es inuerecundus; Ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. Non intelligis quanta sit necessitas ventris; Nonne tu omnia illius gratia facis; Nonne spiritualia propter hoc negligis? Hæc est inuerecundia. Arille, inquis, tot auros sceneratur, & alius tot, & nihilominus mendicat; factus est mendicatione diues: puerorum hæc fabulæ sunt, & vanitates. Non mihi persuadetur, non credo: absit. Ad vsuram dat quis, & in abundantia constitutus mendicat; Quid est mendicitate ignominiosius; Quid ergo? omnes ad vsuram dant? omnes impostores sunt, nullus reuera pauper est; Etiam, inquis, & multi. Quid ergo vel eis non præstas opem? Vt quid existis scrupulosus vitæ eorum entuleator? Quod si & valde ille peccator sit, qui te rogat: cogita quia & tu dicis Deo; Peccata mea ne recorderis, noli reminisci peccatorum eius. Tempus est nūc misericordiæ, non scrupulosæ discussionis. Nutriris vult. Siquidem vis, tribue: si non vis, dimitte, nihil disceptans quare sit miser. Alioqui nullus hoc modo miserebitur. Deinde etiam alios misereri volentes tu auertis. Quando enim audiunt te dicentem; quoniam ille impostor est, abū dat; ad vsuram dat; incipiunt neque istis dare, nec illis. Quæ mala sunt facillè suspicamur: quare omnes tales esse suspicabuntur. Denique per hanc discussionem eō nunc ventum est, vt etiam viros monachalem vitā agentes suspectos habeamus, dicentes; Ille impostor est. Nō hoc dicebat prisci. Si indifferenter omnibus damus, semper miserebimur. Si autem cœperimus scrutari, numquam misericordiam præstabimus. Quiescamus ab hac absurda curiositate, & diabolica, & perniciofa. Non enim ex vita & merito accipientium à te pauperum, sed ex voluntate tua, ex liberalitate multa, ex misericordia, ex bonitate mercedem tibi retribuet Deus. Hæc hæcenus D. Chrysostomus.

Diabolus quum Christum esurire videret, exquirat an esset Filius Dei. Tu quum vides pauperem, inquiris: an

Math. 4.

Matt. 10.

Exempla
naturæ.

Simile.

Exodi 3.

Coloss. 3.

Exempli.
Job 31.

fit Dei filius, vir bonus & eleemosina dignus. At Christus dicit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Dicit in nomine Prophetæ: ut si forte nomine tenus tantum talis sit, scias tamen te mercede tua non carere. Sic pauperem recipis in nomine pauperis, id est, in nomine Christi, qualiscunque ille tandem sit. Deus ubi plus de potentia & robore dedit, ibi magis de misericordia & liberalitate esse uoluit. Sic Leo cæteris animalibus fortior, omnium est clementissimus, iuxta illud.*

Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis.

Sic aquila, omnium avium princeps, liberalitate omnes superat. Prædam enim copiosam nacta, ubi naturæ satisfacit, quod reliquum est, cæteris avibus (quæ eam propterea sequuntur) comedendum relinquit, ut & supra annotatum est. At crudelia & ferocia animalia potestate & virtute Deus priuavit, ut canes & feles, & sexum fœmineum, qui quo est imbecillior, eo est ad vindictam acrior. Sicut proprium est soli lucere, & igni calefacere; sic proprium est Deo, Deique, similibus, seu filius Dei, benefacere, misereri, suam bonitatem communicare; ut quanto plus possunt, tanto plus uelint. Quum uoluit Deus filios Israel de Aegypto educere, omnes angustias illorum expressit: ut quanto illi erant miseriore, tanto ille misericordior esset.

Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum qui præstant operibus; & sciens dolorem eius, descendi ut liberem eum. Totam eorum miseriam exprimit, ut suæ misericordie suus aperiat. Sic nos miseras fratrum omnes & singulas considerare, conferre, copulare, expendere, debemus, ut ad misericordiam excitemur, ueluti Christus in hoc Evangelio fecit. Propria quasi hæc est filiorum Dei, & ueræ Christianorum nota. Vnde Apost. Induite vos sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordie. Vbi n. sunt viscera, ibi haud dubie erunt opera. Talis erat sanctus Iob, qui dixit: Ab infantia creuit mecum misratio, & de utero matris meæ egressa est misericordia. Quod S. Iob à prima infantia Dei munere concessum est, hoc nos induere iubet Apostolus, hoc est, illud frequenter à Deo pijs præcib. postulare, ad illud

illud assequendum Dei in nos beneficia, & pietatis exempla meditari, illud denique plurimis pietatis actibus quasi connaturale nobis efficere. Hoc est viscera misericordie induere. Deus in veteri Lege, ad purificandum leprosum, iubet sacerdotem oleum in sinistra manu effundere. Oleum in sinistra manu effundit, qui misericordiam erga miseros exhibet, quod contra peccatorum lepras singulare est remedium; iuxta illud Danielis. *Rex, consilium meum placeat tibi; Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Verè oleum sanandis lepris, misericordia est: quia sicut oleum cæteris liquonibus supernatat; sic misericordia, ut propinquior charitatis filia, cæteris uirtutibus antecellit. Reliquæ. n. uirtutes tibi ipsi utiles sunt, ut humilitas, temperantia, castitas, patientia, &c. Misericordia & tibi & proximo utilitatem adfert. Rursum, sicut oleum coloribus splendorem reddit, nec luet aut splendet pictura quibuscunque coloribus ornata, nisi oleo delibuta: sic absque misericordia cæteræ uirtutes aridæ & obscuræ sunt, per opera uerò misericordie illustrantur & splendent; iuxta illud: *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.* Et illud Esaiæ: *Frangere esurienti panem tuum, egenos & uagos introduce in domum tuam, &c. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum.*

Sed parum forte mouet misericordie laus & merces, in Scripturis reuelata. Malit auarus & sæculi amator, ideoque in proximum crudelis & immitis, tota hac mercede & laude, quam sua pecunia aut copia, carere. Vide tamè & considera: sic hanc misericordiam impensam apud Deum mereri, ut eadem neglecta, grauissimè offendar: *Non exasperes pauperem (ait Scriptura) in inopia sua; cor inopis ne afflixeris. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam; & redde debitum tuum, & redde illi pacifice in mansuetudine.* Dicit tuam misericordiam afflicto deberi, & reddendam ut debitum. Nempe, ut omnibus Deus de certis uite medijs prospexit, negotiatori de industria sua, agricolæ de labore manuum suarum, mechanico de exercitio artis suæ, & sic in omni hominum genere; solius pauperis & afflicti remedium in nulla re peculiari, sed in omnium oculis collocavit: omnes illi diuites debitores fecit.

Leuit. 14.

Allegoria.

Dan. 4.

Similia.

Psal. 111.

Esaiæ 58.

Eccl. 4.

Misericordia pauperibus debetur.

ait. Deinde uult Scriptura, hoc debitum pacificè in mansuetudine; non toruo sed hilari uultu; non fastuosè, sed in humilitate, *declinando aurem tuam*, pauperi reddi: non solum ut accipiat, quod ei debetur, sed etiam ut accipiendo non affligatur, non uexetur, non exasperetur. Sic opus misericordiae etiam actus iustitiae est. Sicut oleum melius in torcularibus eliquatur, si oliua prius aqua calida perfundatur; sic illa misericordia melius fluit, Deoque gratior est, quam feruida cordis compassio praecessit, adeoque elicit. Et sicut oleum; quanto citius de torculari exprimitur, tanto iudicatur melius; sic bis dat, qui cito dat; & tanto est beneficentia excellentior, quanto celerior. Denique sicut oleum non cum strepitu cadit, sicut aqua uel uinum, sed quietè fluit; sic misericordiae opus pacificè est exercendum, non cum murmure, aut ulla molestiae significatione. De hac praestantissima uirtute iam in aliis Euangelis multa diximus. Tamen propter eius summam necessitatem, & satis neglectum exercitium, aliqua hoc loco addenda uidebantur. Vide Dom. 12. post Pentecost. tex. 6. & alia loca illic annotata. Nam de elemosyna strictè accepta in aliis uariis Dominicis dictum est: quae ferè omnia ad misericordiae huius locum referri possunt.

Vide Dom. 8. post Pent. tex. 3. & loca illic anno tata.

6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.

Tribulatio ad poenitentiam trahit.

Locus moralis de ingenti Dei misericordia; qua peccatores in uia peccati currentes, iniecta tribulationis & impedimentorum manu ab illo cursu sistit, & à peccato liberat. Christus hoc loco accedens, & tangens loculum, quo defunctus efferebatur, facit, ut qui ad sepulchrum deferrebant mortuum, starent, & misericordiae eius exitum expectarent. Eodem omnino modo Deus per misericordiam ad peccatores accedens, & defunctus in peccatis animae loculum, qui corpus est, sua uisitatione tangens, atque aliquo modo affligens, facit, ut passiones inordinatae, quibus anima tota in decline uitiorum praecipitaretur, sistant nonnihil ab illo, quem tenebant, cursu, iniectis, uel deli-

delicet impedimentis, liberè ac licenter ut prius peccandi, ut uiolento illarum cursu hac necessitate retardato colligere se animus posset, ac loquentem Deum audire; *Adolesens tibi dico; surge*. Vel, ut Apostolus aliis uerbis dixit; *Surge, qui dormis, & illuminabit te Christus*. Sed quemadmodum altrè dormiens, nisi aliquo impulsu excitetur, non euigilat, nec de surgendo cogitat; sic multi peccatores in longa peccati consuetudine altum stertentes, de uitae in melius mutatione nihil cogitant, nisi manus Domini tangat eos, & passiones, à quibus ueluti fluctibus rapidè currentibus deorsum trahuntur, aliquo impedimento iniecto, sistere cogantur. Nempe haec est uisitatione Dei; quam qui non cognoscunt, incidunt in iudicium Dei, ut in alia Dominica explicatum est, & hic est clamor Dei post nos, ut peccati ueternum excutiamus, de quo etiam superius diximus. Sed hic aliqua addenda sunt, prout Deus dabit. De peccatoribus dicit Ieremias: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu uadens ad praelium*. Sicut enim equus currens ad pugnam, nec hostem ex aduerso timer nec uel cadentium gemitu, uel tormentorum strepitu, uel lancearum ictibus terretur; sic impij praecipites ad malum feruntur, quod eos libido, & cupiditas impellunt; nec uel diaboli insidias ac rugitum timent, uel aliorum impiorum calamitosis exitu mouentur, uel gehennae comminationibus terrentur: attramen, ut equus impetu currens, chamo & freno à sessore strenuo constrictus, cursum sistere cogitur: sic Dei manus impios tangens, & chamo ac freno *maxillas eorum constringens, qui non approximant ad eum*, sed toto impetu fugiunt ab eo, eos saepenumero in rectam uiam conuertit, impietatis effraenem cursum sistit, & ad meliorem mentem reuocat. Maximum est hoc Dei beneficiū. Quemadmodum in mare se praecipitare uolentem, qui sic apprehenderet & sisteret, ut eum grauior aliqua corporis parte mulsetaret, non illi nocuisse, sed singulare beneficiū ei contulisse, uitaeque author ac patronus censeretur: sic omnino peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, ac percutiendo ad poenitentiam uocans, maximo afficit beneficio, & salutis author est. De Pharaone dixit Deus, *Adhuc una plaga tangam Pharaonem*. Qua ille tactus, ad rem-

Ephes. 5. Simile.

Domin. 5. post Pent. tex. 2. 3. & 4.

Domin. 3. Aduent.

Ierem. 3. Simile.

Simile. 1. Psal. 33.

Simile.

Exempla. Exod. 11.

tempus resipiscebat, Dominum cognoscebat, Moysen & Aaron, ut pro eo intercederent, orabat. Manasses Rex; qui prospera flante fortuna, flagitiosissime uitam egit, à Deo ta-
ctus, regno exutus, captiuus in Babylonē abductus; postquam coangustatus est, orauit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam ualida coram Deo patrum suorum, deprecatusq; est eum, & obsecrauit intentē; & exaudiuit orationem eius, reduxitq; eum in Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. Appositē D. Chrysostomus: Sicut splene & intercute laborantes, cum larga fruuntur mensa, frigida portione, delitijs ferculorum & saporibus, tunc precipue omnium sunt miserrimi, delitijs morbum augentes; si uero siti & fame, secundum medicorum leges cruciantur, aliquā salutis spem habent: sic & in iniquitate uiuentes, si puniuntur à Deo, bonam spem habent; si uero cum iniquitate, licentia & delitijs fruuntur, sunt multo miserrimes. Quemadmodum enim frigus noctis florem contrahit, & calor diei foras euocat: sic aduersitas à Deo inflata, peccatorem contrahit, ut ad se redeat, seque ipsum recognoscat; prosperitas uero extollit, & extra seipsum uagari facit. Sicut cyrogrillus, siue hericius magnus, utenque se in corio suo, quasiq; testudine constringat, ut saluo cortice aperiri vix possit; tamē si aqua calida aspergatur; continuo aperitur: sic peccatores, longa peccati consuetudine, quasi dura testudine compressi & callo obducti, sic indurati, ut sola mors peccato finem imponere possit uideatur; aqua tamen tribulationis feruenti, perfusi dissoluantur, & ad resipiscentiam flectuntur. His aquis perfusus Dauid in persona percussus & pœnitentis peccatoris, dixit: *Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aqua usque ad animam meam.* Nam ut aqua omnis per se insipida est, & ad omnem saporem accipiendum apta, sed per calorem solis educto uapore terrestri, salcedinem induit, acrem quidem, sed ad multa utilem & saluarem; & sicut pari motu exagitatū exhalat horribiliter uentū, & suauiter fragrat unguentum: sic planē tribulatio per se res indifferens est potestq; uel in bonum, uel in malum uerti: sed à Deo immixta, & per eius diuinæ gratiæ operationē, que fuisse

2. Paral.

83.

Simile.

Homil. 6.

ad pop.

Antioch.

Similium
congeries.

1.

2.

Psal. 68.

3.

August. de

Ciui. Dei,

li. 1. c. 8.

per se peccato insipida, sit pœnitenti compunctio sapida, non quidem sapore dulci, sed salso, utilissimo tamen: quia tristitia, qua secundum Deum est pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Tantum interest, non qualia, sed qualis quisque patiat. Sanē sicut ceruus dum nimis urgetur à canibus, ad hominem spontē fugit; sic tribulationes peccatorem quasi canes quidam persequentes, & foriter premētes, ad Dominum redire compellunt, iuxta illud Psalmista: *Imple facies eorum ignominia, & quarent nomen tuum Domine.* Denique sicut armetarij vel pastores, boues & oues refractarias, ac se qui nolentes, uel fune ligant, uel uirga percutiunt, uel stimulis adigunt; sic obstinatos peccatores, & Deum sequi nolentes, uel duris calamitatum funibus alligat Deus, iuxta illud Osee: *In funiculis Adam traham eos in uinculis charitatis:* uel uirga disciplinæ & correctionis ferit; de qua Psalmista, *Virga directionis,* id est, uirga in uia dirigens, *uirga regni tui:* uel stimulis tribulationum pungit; de quibus alius Propheta: *Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.* Sicut qua concepit, dum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis; sic facti sumus à facie tua Domine. *Concepimus, & quasi parturiuimus & peperimus spiritum salutis.* Nēpe tactus Dei, & tribulatio cordi peccatoris, qua si semen salutis immititur, unde concepit dolorē de peccato, parturit pœnitentiā bonam, & parit salutem stabilem.

2. Cor. 3.

4.

Psal. 82.

5.

Osee. 11.

Psal. 44.

Escia 26.

7. Adolescens, tibi dico; Surge.

Locus moralis, vocante Christo, surgendum esse à peccato, & vocem gratiæ alacriter sequendam. Quod enim in hoc adolescēte recenter mortuo, & ad sepulturam elato, Christus fecit, hoc in multis peccatorib; qui peccato contentientes, etiam ad actum peccati posuerunt, sed nec dum in consuetudine peccandi sepulti sunt, operatur quotidie Christi gratia, quod his uerbis explicat sanctus Augustinus: [Alij post consensum peccati erunt in factum, tanquam efferentes mortuum suum; ut quod latebat in secreto uitium appareat in publico. Nunquid iam isti, quia in factum processerunt, desperandi sunt? Nonne & illi iuueni-

Vox gratiæ audien-

da.

De uerb.

Domin.

Ser. 44.

Pars Aestimalis.

D d

dictum

dictum est: Tibi dico, Surge? Nonne & ille redditus est me-
tri suæ? Sic ergo, & qui iam fecerit, si fortè communis &
commotus verbo ueritatis ad Christi uocem resurgit, ui-
uus redditur. Potuit progredi, in æternum perire non po-
tuit. Qui autem faciendo quod malum est, etiam mala con-
suetudine se implicat, hac pressi, tanquam sepulchri sunt.
Hæc ille. Qui ergo non potuit paruulos suos allidere ad
petram, primas cogitationes & appetitiones peccati abij-
cere, atque à consensu & delectatione temperare, qui post
consensum ab actu, externo sibi non cauit, id saltem ma-
ximo studio caueat, ne actus in consuetudinem transeat, ne
mortuus & elatus sepultura obstruatur, ne claudat super
eum puteus os suum; de qua re in præcedentibus dictum
est. *Nunquid qui cadit, non adjiciet ut resurgat?* Sicut clauus
quo crebrius malleo percutitur, eo fortius & profundius
ligno infigitur, quasque radicatur; sic actus peccati, quo
sæpius repetitur, eo altius animæ infigitur, quasque in ea
radicatur, ut non nisi difficillimè euelli queat. De his dicit
Propheta: *Profunde peccauerunt, sicut in diebus Gabaa, suæ*
effrenem libidinem uirorum Gabaa circa Leuitæ uxorem,
siue infidelitatem populi in diebus Saul, qui fuit de Gabaa,
intelligas. Profunde enim peccat, qui longa peccandi con-
suetudine obdurus est, qualis fuit illorum libido, & ho-
rum infidelitas contra Deum. Sicut qui febre laborat, lenta
illa quidem, sed hectica & assidua, si fortè ob aliquam in-
temperantiam incidit in febrem quandam acutam, & per-
surgentem, facile eam expellit, & leni medicina curatur,
manente tamè semper hectica febre; sic actus citò curatur,
consuetudo autem peccandi difficillimè. Maximum saxum
in montis cacumine nullo negotio sistitur; ubi in uallem
præcipitari cœpit, uix ulla industria retinetur. Maxima ius-
torum peccata facilè sanantur; impiorum autem qui im-
petu in scelus currunt, nec mediocritas, nisi difficillimè san-
nari possunt. David celeriter ab adulterij flagitio & homi-
cidij scelere respuit; Saul frequenter Dei mandatis rebele-
rans, reprobis sit: sed hoc ideo factum est, quia uocem Na-
than Prophete David audiuit, uocem Samuelis Saul audire
noluit. Vocem Dei non audit, qui uocem prædicatoris
non accipit. Assueti peccato, peccati illius reprehensionem
non

Jerem. 8.

Simile.

Osee 9.

Iudic. 19.

1. Reg. 3.

& 12.

Simile.

Simile.

Exemplum.

2. Reg. 12.

1. Reg. 15.

non sustinent. Quicquid de illo peccato prædicator dicit,
non sibi, nec de se, sed aliis, & de aliis eum loqui arbi-
trantur.

Sic hominem quasi extra se ponit peccatum, & amentè
facit, ut licet ei propriè loquaris, & eius ei vitia aperias, ta-
men te non audiat, aut intelligat prorsus, sed ad alios, & de
aliis te loqui existimet. Quamdiu Nathan Propheta in alie-
na persona peccatum David exposuit, & parabolam indu-
xit de diuite multis oues habente, & ab eo, qui unicâ ouem
habuerat, eandem rapiente; placuit illi sermo, & seueram
in eum sententiam protulit: nihil tamen adhuc emendatus
est. Atqui ubi primū intulit Propheta: *Tu es ille uir, moxq;*
peccatum eius aperit ei proposuit, audita Prophete uoce,
quia recenter mortuus fuerat, necdum peccati consuetudi-
ne sepultus, *resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, dicens:*
Peccavi. Beati qui sic uocem Dei audiunt. Similem Ioannis
Baptiste uocem Herodes audire non potuit, quum ei dice-
ret: *Non licet tibi uxorem habere fratris tui, sed uera & salu-*
taria loquentem, in uincula coniecit, uisco uidelicet con-
fectæ libidinis irretitus. Hoc bonorum & impiorum discer-
men exprellit. Sapiens. *In memoria sermonum tuorum exa-*
minabuntur, & sanabuntur velociter: ne in altam incidentes
obliuionem non possent tuo uti adiutorio. Hoc de filiis Israel
in deserto dicit, qui percussi à serpentibus, erecto tamen
genio serpente, & cum ex Dei præcepto aspicientes, sanati
sunt. At de impijs Aegyptijs ibidem dicit. *Illos locustarum*
& muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas ani-
ma illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari: nepe
propter odium inueteratum contra populum Dei, & pro-
pter pertinaciam non dimittendi illos. Israelitæ uerò, etsi
in deserto peccantes, tamen *in memoria sermonum Dei, id*
est audientes uocem eius per Moysen, eorum peccata re-
darguentem, *velociter saluabantur, citò respicientes, ne*
actus in consuetudinem abiret, *& in altā incidentes obliuio-*
nem, non possent Dei uti adiutorio. Vocis diuinæ neglectus
pari obliuionem Dei & sui: obliuio Dei & sui generat cō-
suetudinem peccati: consuetudo peccati omne Dei adiuto-
riū excludit. Sic alia Scriptura: *Vox aui, & renatus, ego quo-*
que in interitum vestro rideto. Qui non audit matrem blan-

Peccatum
amentem
facit.

Exemplum.

2. Reg. 12.

Mar. 1.

Sap. 16

Prou. 1.

Dd a dicentem,

- Gal. 4. *mutare uocem; quoniam confunder in uobis*: Non enim uox matris, sed nouerca illa erat: *O insensati Galatae, quis uos scinauit non obedire ueritati*: Hanc uocem mutare cupitis, ut tanquam filijs blandè loquatur, non tanquam reprobos & adulteros, quasque extra disciplinam factos, abiciat & deserat. Qui Christi blandam uocem nunc non audit. *Uenit ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam uos*, ut à peccato resurgat; audiet postea uocem illam terribilem *Ite maledicti in ignem aeternum*, ut in peccatis suis moriatur. Qui nec per literas sacrarum Scripturarum, nec per uocem prædicationis externæ, nec per nutus & signa rerum creatarum, (*Celi enim enarrant gloriam Dei, & iustitiam eius*) nec per nuncios & flagella tribulationum, quibus loculum corporis nostri tangit, Deum audire uult, ille prorsus ut surdus ac cæcus pereat necesse est. Sicut pullus, qui gallina uocante non uenit, granum aliquod è terra scalpens à miluo interea sæpe capitur, sic terreni peccatores, Dei uocem non audientes, quia terrenis curis & uoluptatibus detinentur, in diaboli laqueos incidunt. Conqueritur apud Iob Deus: *Seruum meum uocaui & non respondit mihi; ore proprio precabar illum*. Cuius rei penam apud alium Prophetam addit. *Omnes in cade corruetis, eo quod uocaui, & non respondistis mihi*. Quod maximè flagitium acerrimè alius Prophetam increpat. *Quare auersus est populus iste in Ierusalem auersio, ne contemnat Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti*. Vnde paulo post subiungit: *Idcirco cadent inter corruentes, in tempore uisitationis sue corruent, dicit Dominus*.
- Esaia 26. *Huiusmodi peccatores, peccandi consuetudine prægrauati, concipiunt quidem, & parturiunt* (ut Prophetam loquitur) *sed non pariunt spiritum salutis*. Timorem inferni, ex fide informi concipiunt, & quoddam peccatorum odium parturiunt, quia displicent sordes peccati, sed uitiorum catena religati, & consuetudine uicti, iacent semper & uoluntantur in eisdem.

Horum est miserrima conditio, & status lachrimabilis De

De his enim dici illud potest. *Venerunt filij usque ad partum, & uires non habet parturiens*. Nullus acerbior dolor cognari potest, quam is, quem sustinet mulier appropinquans ad partum, & pariendi uires non habens, &c. De hoc argumento uide plura in Dominica 9. post Pentecosten, text. 2. & 4. aliisq; in locis illic annotatis.

EVANGELIUM DOMINICAE XVI.
POST PENTECOSTEN.

Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Phariseorum sabbatho, mandacure panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Phariseos, dicens: *Si licet sabbatho curare?* At illi tacuerunt. Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: *Cuius uestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbathi?* Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: *Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & ueniens is, qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum uocatus fueris, uade; recumbe in nouissimo loco; ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, Ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.*

Luc. 14

1. *Cum intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem.* De benigna ac beneuola piorum cum impijs conuersatione.

2. *Et ipsi obseruabant eum.* De inuidia & maleuolentia, qua aliorum dicta & facta obseruantur, ac reprehenduntur.

3. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos.* De cogitationibus nostris uniuersis Deo conspicuis.

4. *Si licet sabbatho curare?* De pia ac religiosa festiuitate celebratione.

5. *Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac dimisit.* De proximorum cura nullo tempore prætermittenda.

6. *Intendens quoniam primos accubitus eligerent, dicit ad illos.* Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Contra ambitionem, & prælaturæ desiderium.

7. *Cum uocatus fueris, uade, recumbe in nouissimo loco.* De sui ipsius perpetua humiliatione.

1. *Cum intraret in domum cuiusdam Pharisei, manducare panem.*

Conuersatio benigna cum peccatoribus.

Locus moralis de benigna ac beneuola piorum, maxime sacerdotum, cum peccatoribus & impijs conuersatione, ut eos ad pietatem excitent, & Deo lucrificent. Christus hoc loco intrat domum principis cuiusdam Phariseorum, manducare panem, mensq; familiariter accumbere; in qua tamen domo sciebat tam hospitis sui, quam sociorum eius insignem erga se maleuolentiam; nec alia de causa inuitatum se eo fuisse, quam ut in aliquo, uel uerbo, uel facto eum caperent, & reprehendendi atq; accusandi rationem inueniret. Mox. n. ut intrauit, ipsi obseruabant eum. De inderogante eo: an liceat sabbatho curare, tacuerunt. maleuolē, malentes eum per errorem peccare, quam ab ipsis, qui se magistros morum profitebantur, ab errore reuocari. Christus nihilominus intrat ad illos, accubitus mensa, manducat cum illis, sanat hydropicum, siue sponte ingressum, ut à Christo sanaretur, siue ab illis subornatum, ut an sabbatho sanare uellet, Christum tentarent. Docet legitimum

timum sabbathi cultum. Ambitionis morbum animis eorum eximere, & humilitatis præstantissimam uirtutem inferere, accurato sermone conatur. Hæc tota Christi benignitas erga homines impios & maleuolos, docere nos debet, peccatorum consortium, quando illis utile, nobis ipsis innoxium est, minimè fugiendum, sed studiosè amplectendum esse; ut nostra opera, labore, doctrina, exemplo meliores fiant. Hunc locum in alijs Dominicis iam aliquoties tractauimus, in illa uerba. *Simile est regnum cælorum fermento, &c.* Dominica 6. post Epiphaniam. Rursum ad illa uerba: *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, ut audirent illum.* Itemque ad illa Phariseorum uerba: *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Dominica 3. post Pentecosten. Huc etiam referri possunt, quæ de zelo animarum, & lucrands Deo fratribus, in alijs Dominicis protulimus, Dominica 2. post Pascha, tex. 1. & nona post Pentecosten, tex. 1. undecima quoque post Pentecosten, tex. 1. denique tertia post Pentecosten, tex. 3.

1. *Et ipsi (Pharisei) obseruabant eum.*

Locus moralis de inuidia, & maleuolentia, quæ aliorum dicta & facta obseruant, ut reprehendendi, detrahendi, accusandi causas inueniant. Hic. n. Pharisei Christum ad mensam & conuiuium inuitatum, qui recreationis, beneuolæ, non maleuolæ obseruationis locus erat, detrahendi & accusandi studio obseruant, quid agat, quid dicat quomodo se gerat. Est hoc totum superbiæ, inuidiæ, maleuolentiæ proprium, curiosos esse aliorum inspectores, obseruatores, coryceos, censores: nec in alios magis hoc scelus cadit, qui alios sanctitate, pietate, eruditione, præcellere uideri uolunt, & Pharisei sunt. Hos detestatur Propheta, dicens: *Ve, qui potum datur amico suo, mittens fenum suum & inebrians, ut aspiciat nuditatem eius.* Hypocrita. n. sub specie honoris & amicitiae mittit fel maleuolentiæ suæ, ut uideat nuditatem, id est, lapsum aliquem aut errorem fratris sui. *Obseruabit peccator instum, & stridebit super eum dentibus suis. Considerat peccator instum, & quartum mortificare eum.* Et iterum, siue de seipso, siue de Christo, siue de quolibet iusto David.

Tex. 1. 2.

Obseruatores maleuoli.

Abac. 1.

Psalm. 36.

Psal. 53.

Tota die uerba mea execrantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malum. Hoc maleuolentiae proprium, omnia obseruare, omnia in pessimam partem interpretari, magna libidine non subditos aut inferiores tamen, sed ipsos maxime aequales suos, reprehendere. Sed istis Phariseis nihil miserius, nihil sceleratius. Qui candelam ardentem digitis propriis mungit, candelae quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos & maculat & adurit: Sic qui iusto detrahit, & libenter eum taxat, suam quidem mentem & conscientiam foede contaminat, uehementerque laedit, iusto autem meriti materiam praebet, eiusque famam celebriorem facit. Ab im-

Simile.

Exemplum.

Num. 12.

probris enim uituperari, laus est. Deus nunquam Moysen magis laudauit, quam quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent, eiusque gloriae detraherent. Isti maleuoli hypocritae in cathedra pestilentiae sedent.

Curæ pa-

sto. par. 3.

c. 33.

In cathedra n. pestilentiae sedere (ait S. Gregor.) est ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Destinata n. malitia obseruant, & reprehendunt fratres, non ut eos meliores reddant, sed ut in fames faciant, suaeque libidini subseruiant. Qui Christi crucifixi imaginem aliquam forte macula aspersam, aut loco parum honesto collocatam, lutoque iniectam, non luto extraheret atque ablueret, suoque loco reponeret, sed uel digito aliis ostentaret, uel irrideret, non solum pessimus Christianus, sed etiam haereticus aliquis, aut infidelis, merito iudicaretur. Eodem sancto modo qui proximum suum Dei imaginem aliquo seu uero seu apparenti uicio foedatum non fraternè corripit, sed malitiose obseruat, digito notat, irridet, taxat, uix Christiani aut proximi nomine censendus erit. Apostoli dictum est

Simile.

Galat. 6.

In Ezech.

Hom. 13.

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. id est praeceptum charitatis. Tantum quisque portat proximum, quantum amat, (ait S. Gregorius) si enim amas, portas, si desisti amare, desisti tolerare. Frustra scias proximum suum amare, qui errata eius non solum non portat compatiendo, sed etiam protrudit & propalat obseruando, notando, arguendo. Nihil magis charitati aduersum, nihil magis animae perniciosum. Quemadmodum enim charitas (ut scribit diuus Greg.) inclinatione sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur, eumque in amorem proximi se dilatat,

Simile.

Moral. li.

7. c. 7.

dilatatur, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in authorem surgat, sic è diuerso odium & maleuolentia, in obseruando proximos, inflatione sua deprimitur, auersione dissipatur, alieni mali oblectatione infirmatur; cumque odio proximi mens constringitur, quasi ex meditatione colligit, facileque considerat, quanta profunditate ab authore suo ceciderit, à Dei amore quam longè absit. Quomodo enim Deum, quem non uidet, potest diligere qui fratrem, quem uidet non diligit? Quisque capitis sui stylum & genium sequitur. Iudaeis maleuolis Christus dixit: Vos ex

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

patre diabolo estis. Ille homicida, id est, maleuolus, inuidus, hostis humani generis ab initio fuit. Desideria patris uestris multis facere. id est, me iustum, & quem de peccato arguere non potestis, queritis interficere, & odio odistis me gratis. Ex patre diabolo omnes obseruatores maleuoli sunt, & patris sui desideria faciunt, proximi sui perniciem & infamiam querunt, correctionem & emendationem non affectant. Sicut enim diabolus circuit tanquam leo rugiens, querens quem deuoret; sic filij diaboli, maleuoli, & inuidi, quos obseruent, quos carpant, quos mordeant, quibus caninum dentem infigant, sollicitè querunt. A spiritu & nomine Christiano longissime isti recessunt. Pulchre Cyprianus: [Deus est, qui inhabitare facit unanimes in domo. Idcirco & in columba uenit Spiritus sanctus, simplex animal, & laetum, non felle amarum, non moribus saeuum, non unguis laceratione uiolentum, hospitia humana diligere, unius domus consortio nosse; cum genuerint, simul filios edere, cum commeatant suam uitam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, legem circa omnia unanimatis implere. Haec est in Ecclesia noscenda simplicitas, haec charitas obtinenda, ut colubas dilectio fraternitatis imitetur, ut mansuetudo & lenitas agnis & ouib. aequetur. Quid facit in pectore Christiano luporum feritas, & canum rabies, & uenenum lethale serpentium, & cruenta saeuicia bestiarum?] Haec ille. Porro & suo maxime auctori pharisaica haec alios obseruandi & reprehendendi libido noxia est, & perniciosa. Quemadmodum enim eos hoc proprium habet, quod dum ipsa ferrum aut cultrum

In lib. de unit. Eccl.

Simile.

acuit,

acuit, semetipsum aciendo consumit, maximè aqua ei superiecta, quia tunc aciem acerrimam reddit, oleo verò delibuta lenem facit: sic omnino aliorum obseruatores & reprehensores maleuoli, dum aliorum uitia corrigunt, semetipsos maleuolentiæ usu & incremento consumunt: iuxta illud Apostoli: *Quid si inuicem mordetis, & comedetis, uidete ne ab inuicem consumamini*: maximè quum austerè, asperè, arroganter, & maleuolè id fit, toto effuso impetu in modum aquæ. Nam addito charitatis & compassionis oleo, non nisi leuem plagam reprehensio facit, & sanat, non uulnerat. Maleuola & iniusta reprehensio reprehendentem ferit & lædit, non eum qui reprehenditur. Sicut enim fluctus frangentis maris rupi duræ, aut faxis illi, seipsum quidem frangunt, & in spumas inanes resoluuntur, manet autem rupes immobilis nec loco nec conditione mutata: sic maleuolus Phariseus, & obseruator atque obrectator inuidus, in virum iustum incurrens, & sua cum maleuola obrectatione feriens, illum sanè nec lædit, nec turbat: ipsemet uerò in seipso frangitur, atteritur, totusque inuidia & maleuolentia consumitur & contabescit.

3. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Phariseos.

Cogitationes Deo patentes.

Locus moralis de cogitationibus nostris primis & minimis, Deo semper patentibus atque conspicuis. Christus enim hoc loco, non uerbis ullis Legisperitorum aut Phariseorum, sed solis eorum cogitationibus, & maleuolentiæ reprehendendi studio, quod animo conceperant, respondit. Putabant illum Sabbathi violatorem esse, se Sabbatho quempiam curaret. Hanc eorum uanam & maleuolam cogitationem ut Deus uidens atque cognoscens, ei occurrit. Docet hic locus, omnes hominum cogitationes Deo esse peruias & manifestas. Docet idem, quanta debet esse non oris tantum & operis, sed & cordis nostri custodia, ne quid in eo Deum offendant. Monet Prophetas: *Auferte malum cogitationum uestrarum*. Et alius: *Qua dicitis in cordibus uestris, compungimini*. Aquila pullos suos, quos in nido habet, aduersus solem ponit, ut illum ueluti

ueluti autorem uitæ cognoscant; sol enim & animal generant hominem: quos autem uidet solem intueri, cuiusque radios ferre non posse, & nido tanquam spurios & alienos deturbat. Sic nos paruas adhuc cogitationes nostras, recenterque natas, seu nascentes potius, uersus iustitiam solem dirigamus; ut ad eum oculos leuantes, eum autorem ac Dominum cognoscant: quæ uerò Deum intueri nolunt, nec audent, quia terram & carnem respiciunt, tanquam extraneas & illegitimas ab animæ nido primo quoque tempore eiciamus. Postquam Dominus est, qui scrutatur corda & renes, omniaque sunt nuda & aperta oculis eius; & ut ait Sapiens: *Respicit Dominus uias hominis*. & omnes gressus eius considerat: uel hæc sola consideratio ab impietatis studio auocare deberet, quod fecit Dauid, dicens: *Prouidebam Domino in conspectu meo semper*: quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Quare D. Basilus interrogatus, [cuius animus temerè euagatur, otioque se dat, quis frequenter irascitur, quis humanas laudes audire capiat, quis ad opera spiritualia piger est, quis actiones suas ad Dei gloriam non refert, quis inter orandum mente semper distrahitur,] ad hæc singula hoc unum respondit. [Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse. Hæc enim una recordatio, si assidua esset, contra omnia uitia sufficiens remediū esse posset.] Hæc ille. Id his exemplis patebit. Sancto Ephrem commemorante Edellæ, meretrix quædam perfectam eius prospiciens. Tecum, inquit, dormire uolo. Tu ille, Si uis, inquit, mecum dormire, ego locum designabo. Illa annuente; Non alio, inquit, loco, tecum congrederi, nisi in medio ciuitatis. Illa pudorem allegante; Et quomodo, ait Ephrem, non te pudeat coram Dei oculis id facere? Quo sermone capta ipsa meretrix est, & non ita multo post conuersa, monasticam vitam egit. Sic & Sanctus Vincentius, Ordinis Prædicatorum lumen illustre, meretricem quandam in cellam eius de nocte introductam, pretioque conductam, ut integerrimam eius castitatem uiolaret, loci arcanum nihil attendens, sed Deum præsentem ante oculos habens, grauissima oratione commone factam atque compunctam, de cella expulit.

Dei p'sentia semper cogitanda. Ierem. 7. Hebr. 4. Prou. 5.

Psal. 15.

In Reg. breu. resp. 21. 28. 34. 37. 196. & 201.

Exempla. In uita eius apud Suriū, to. 10. p. 77.

In uita eius. li. 1. ca. 13. Suri. to. mo. 2.

M. Mar-
lus lib. 3.
cap. 2.

Colla. 12.
cap. 5.
Apoph-
tegmat.
Laer. li. 1.

Cic. lib. 3.
de legib.
Fulgof. li.
7. cap. 2.

Laer. li. 1.
Epist. 10.

Psal. 24.

Festorum
celebratio.

444

Promptuarium Morale

lit. Panisius Abbas à Thaide meretricula tentatus, quum se assentiri simularet, si loco aliquo ita secreto conuenire possent, ut à nemine conspicerentur, quum ab illa de cubiculo in cubiculum deduceretur, semperque conspectum alicuius cauere, & illa locum ita secretum atque occultum esse deieraret, ut à nemine, præterquam à Deo, illic conspici posset? caprata occasione, rogat an Deum esse, & omnia uidere, crederet. Annuente ille subiunxit: Cum hoc non ignoras, nonne infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perditum eas? His auditis, uehementer compuncta, pudicè postmodum, casteque uixit. Sic isti omnes hunc uersiculum tenebant. [Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, &c. quem quidem omnes (ait Cassianus) solita psallendi modulatione concinimus, uirtutem uero eius non nisi pauci, expertique percipiunt.] Quamquam & ipsi ethnici uidere hoc poterunt. Thales Milesius dicebat, [Homines existimare oportere deos omnia cernere, deorumque omnia esse plena, & ita fore omnes castiores, si Deo teste, & inspectore se omnia agere crederent.] Quam sententiam sic alius ethnicus laudat, ut dixerit: [Omnem uirtutis philosophiâ hoc uno uerbo uir sapiens complexus est.] Athenodorus quoque alius philosophus dicere solebat, ita cum hominibus homines uiuere debere, ac si Deus omni loco ac tempore actiones nostras intueretur. Quare idem Thales rogatus: [an homo malè agens deos lateret, respondit: Ne cogitas quidem.] Sed & Seneca scripsit: [Sic uiue cū hominibus, quasi Deus te uideat.] Ad eodè & illi uidere potuerunt, quod nos non aduertimus, dicente iterum Scriptura: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellat de laqueo pedes meos.* Ideo Deus euellat, quia semper ante oculos habetur.

4. Si licet Sabbatho curare?

Locus moralis de pia ac religiosa festorum celebratio-
ne. Quum enim Christus hoc loco supersticiosum Sabbathi Iudaici celebrationem taxauerit, & correxerit: illi autem Sabbatho Iudaico Dominica dies, aliaque Christianorum

In Domin. XVI. post Pent:

445

Christianorum festa successerint; satis opportune de simili superstitione in festis nostris cauenda, adeoque de legitima & religiosa eorundem celebratione, dicere hoc loco con-
cionator poterit: Præceptum de obseruando sabbatho non prohibebat ulla opera necessitatis, aut charitatis erga proximos. Necessitatis opera non fuisse interdicta Christus hic docet, quia bouem aut asinum de fouea extrahebant Iudæi, ne periret: quibus tamen alij Iudæi magis erant supersticiosi, ut de Salomone quodam Iudæo, quum olim in Anglia Iudæi, uersarentur, nostri Annales referunt. Quum enim in locum die sabbathi cecidisset, nec inde eodice extrahi uellet, dicens.

Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo:

Ex sententia iudicis loci, die Dominica sequenti non fuit extractus; respondente ei patre familias cum quo uersabatur.

Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.

Sed & iuxta Legem sacerdotes in templo operabantur in sabbatho; coquere quoque in sacrificiorum usum in sabbatho, licebat: Machabæi etiam necessitate compulsi, bellum, in sabbatho prospere gerebant. Ad charitatis opera quod attinet, sic sanctus Augustinus: [Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi; qui putabant ab ijs etiam operibus, quæ ad salutem hominum valent, debere cessari.] Sic igitur statuit lex Christiana; Omnibus solemnibus ferijs in honorem Dei, & Sanctorum institutis, nisi vel necessitas urgeat, vel pietas suadeat, ab omni strepitu iudiciali, & consequenter ab omni opere seruilis, cessare oportet. Quid sit autem opus seruale, ex hac D. Thomæ distinctione explicari poterit: Quatuor sunt genera operum. Quædam sunt opera animi, vel quæ præcipue referuntur ad animum, ut studere, docere, legere, scribere literas, &c. Huiusmodi non prohibentur quidem die festo, etiam si fiant propter lucrum, quia non sunt seruilia, sed liberalia, nec naturæ operis, finis operantis mutare potest: quatenus tamen Dei cultum impediunt in suis requisitum, non absque peccato fiunt. Quædam sunt opera corporalia, communia tam seruis quam liberis, ut equitare militare pulsare instrumenta, venari. Nec hæc pro-

Iudæorum
superstitionio.

Num. 28.

1. Mac. 2.

Contra
Adiman-
tum. c. 2.
In decre-
tit. de fer.
C. Con-
questus.
Opus ser-
uale.
D. Thom.
2. 2. quæst.
122. art. 4.
ad 3.

prohibentur per se, nisi quatenus impediunt Dei cultum, cui dies isti maximè destinantur. Alia sunt opera corporalia, quæ conveniunt tantum servis non liberis seu nobilibus; ut artes mechanicæ, quæ omnino prohibentur, nisi vel ex necessitate, vel charitate, vel etiam animi causa fiant, absque spe lucri. Quædam adhuc sunt opera servilia, non ex natura sua, sed ex constitutione Ecclesiæ, ut mercatus; nisi fortè talis qui semel contingat in anno, ut strepitus iudicialis, ut iuramentum præstare in iudicio. Cessandum igitur quidem ab omni opere servili, in diebus diuino cultui specialiter dicatis, ita tamen, ut & necessitatis humane, & charitatis Christianæ ratio non negligatur. [A sanctis Patribus nostris (ait sanctus Augustinus) constitutum est, & Christianis mandatum, ut Dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, ut paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum, ut relicta terrena solitudine, facilius in Dei intuitu derent voluntatem.] Hæc ille.

3. Iudæorum vitia in cultu sabbathi. Tria erant Iudæorum seu vitia seu errata circa sabbathi cultum: quæ singula si vitentur, festorum cultum religiosè tenebimus; Primum observabant in vetustate literæ non in novitate spiritus: non intelligentes quo illa observatio referretur, quidue significaret, & sic dies & annos, ut Apostolus loquitur, observabant [Iudæi (ait Augustinus) serviliter observabant sabbathum, non intelligentes ad quatum rerum significationem & præsentationem pertinerent. Hoc in eis culpat Apostolus, dicens: Dies observatis, & menses, & annos, & tempora; & in omnibus alijs culpat, qui serviunt creaturæ potius, quàm Creatori. Nam nos quoque & Dominicum diem, & Pascha solemniter celebramus, & quaslibet alias Christianas dierum festiuitates. Sed quia intelligimus quo pertinent, non tempora observamus, sed quæ illis significantur temporibus. Significat autem nostra dies Dominica, quæ est perpetua resurrectionis Dominicæ memoria, ut cum Christo in novitate vitæ resurgamus. quod sic docet Apostolus: *Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem; ut quomodo Christus resurrexerat à mortuis; ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Cultus ergo sabbathi, est totius vitæ puritatis &

innocentia. Rursum: Christi resurrectio docet nos cælestia querere, sapere, meditari, non terrena; iuxta illud Apostoli: *Si surrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite, quæ sursum sunt querite, non quæ sunt super terram.* Vitæ ergo puritas, & cessare à peccato, quod est opus servile; amare cælestia, non terrena, perpetuus quidem est Christianorum sabbathismus, sed in ipso sabbatho Christianorum accuratius tenendus. Dominico die (ait S. Gregorius) à labore terreno cessandum est, atque omni modo operationibus insistentium: ut, si quid negligentia per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominica precibus expietur. Apud Iudæos in sabbatho duo agni offerebantur, in aliis vero diebus unus tantum, præterquam in solennitatibus & ca'endis. Typus erat pietatis nostræ quotidianæ, in festis Christianorum geminanda. Aposi'te Chrysost. *Centum & sexaginta horas habente hebdomada, unam & solam horam sibi segregavit Deus.* (horam dicit Missæ, seu Liturgiæ ecclesiasticæ, cui omnes eo die interesse tenentur) & hanc in opera secularia, & ridicula, & conventicula insuimus? Accommodatè quoque sanctus Ambrosius. *Festus dies Domini est, ubi perfecta virtutis gratia est, qua tunc perfecta sunt si felicitudinum secularium, et corporalis illecebra victor animus delinimenta voluptatū excludat liber à saculo, Deo deditus.* Hoc est sabbathum delicatum, seu spirituale, de quo Esaias propheta: *Si vocaveris sabbathum delicatum, & glorificaveris Deum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, tunc desolaberis super dominum.* Qui ergo diebus Dominicis & festis laxius vivunt, plus peccato indulgent, suas voluntates & desideria magis exequuntur, quam in cæteris diebus, quos in iustis & honestis laboribus transigunt, isti planè Iudaicè ad vetustatē literæ, nihil minus quam Christianè in novitate vitæ & spiritus festum celebrant, de quo mox plura.

Aliud Iudæorum vitium erat, quod ab opere servili in sabbatho, non ex amore iustitiæ, sed ex timore pænæ, id est, non liberaliter, sed serviliter, abstinebant. Qui hodie, adveniente festo, vel gaudet propter corporis recreationem, vel dolet propter lucri cessationem, is Iudaicè & serviliter observat. Verus Christianus de festo gaudet, quia

Coloss. 3.

Epist. lib. 11. epist. 3.

Num. 28.

Typus. Homi. de Eucharist. tom. 3.

De Cain & Abel, li. 2. cap. 2.

Esaiæ 58.

2. Sabbathi observatio liberalis, non servilis.

in eo liberius Deo suo uacabit, quasi ad spirituales epulas Spiritu sancto inuitatus, dicente: *Gustate, & uidete quanto suauis est Dominus. Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba pater.* Hic spiritus dilectionis facit sapere & amare ea, quæ Dei sunt, in Dei cultu delectari, & sabbatha delicata excolere. Sicut enim *delicia Dei, esse cum filiis hominum*; sic delicta filiorum Dei, esse cum Deo; in eius cultu & seruitio occupari: Illorum uox est. *Quam bonus Deus Israel his, qui recto sunt corde.*

Aliud Iudæorum uitium erat, quod sabbathum celebrantes, in sabbatho gloriabatur, sicut in cæteris legalibus, quasi ex nuda illa obseruatione iustificati, nec Dei beneficia illis collata recolentes, nec de illis gratias Deo agentes, nec ex mera Dei, & gratuita gratia: sed iure quodam hereditatis paternæ, quia semel Abraham erat, ad peculium & populum Dei se pertinere arbitantes. Sic ad Christum dicebāt: *Nos semen Abrahe sumus; nemini seruiuimus unquam. Pater noster Abraham est. Nos ex fornicatione nati non sumus. Vnum patrem habemus Deū.* Sed Christus illis respondet. *Si filius vos liberauerit, tunc verè liberi eritis.* De qua libertate Apostolus dixit: *Vbi spiritus Domini, ibi libertas.* Et iterum: *Lex spiritus uita in Christo Iesu liberauit me à lege peccati* Et paulo ante. *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Et in

Euangelio, Zacharias: *Daturum se nobis, ut sine timore inimicorum nostrorum (peccatorum affectionum, quæ faciunt omnia aspera uideri) liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia.* Hanc liberationem spiritualem à seruitute peccati. Iudæi agnoscere nolebant, satis habentes quod sabbatha & neomenias, cæteraque legalia festa & caeremonias celebrarent. Sed de illis Paulus: *Israel scelerando legem iustitiae, in legem iustitiae non perueniunt: quia non ex fide, sed quasi ex operibus.* id est ut exponit Augustinus, *quasi legem per semetipsos operantes, non in se credentes operari Deū.* Unde iterum Apostolus: *Ignorantes Dei iustitiam (id est, eam quæ ex Deo, Deique gratia & adiutorio) & suam uolentes statuere (id est, quæ ex seipsis erat, legem scriptam ius naturæ uiribus seruauitibus) iustitia Dei non sunt subiecti.* id est,

3.
Non de
sabbatho
gloriarī,
sed in eo
gratias
Deo age-
re.
Ioan. 8.
2. Cor. 3.
Rom. 8.
Rom. 7.
Lucæ 1.
Rom. 9.
De spiritu
& lit. c. 29
Rom. 10.

est Christi Mediatoris fidem & gratiam, per quam lex impleretur, non agnouerunt, non sunt amplexi, nec ei se subderuoluerunt, ut per eam iustificarentur. Unde subiungit Apostolus: *Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti.* id est, finis seu perfectio legis Christus est: quia eius adiutorio lex perficitur, ut alibi idem Apostolus: *Finis præcepti charitas. Finem præcepti dixit (ait Augustinus) non quo præcepta pereant, sed quo perficiantur.* Sic finis legis Christus, non qua lex euacuetur, sed qua lex impleatur, idque ad iustitiam coram Deo ab omni credente: quia non nisi credentes à Christo adiuuantur. Iudæi autem Christi fidem spernentes, & consequenter gratia carentes, *requiescebant in lege* (ait Apostolus) *gloriabantur in Deo, nouerunt uoluntatem eius, probabant utiliora, instructi per legem, confidebant se ipsos esse duces cæcorum, &c.* sed interim, *per prauaricationem legis, Deum inhonorabant.* Et ut Christus illis dixit: *Moses dedit uobis legem, & nemo ex uobis seruat eam.* Totā hanc Iudæorum supersticiosam impietatem corrigit Christianus, seruando Ecclesiæ sabbatha, cæteraque tam Dei, quā Ecclesiæ præcepta, non opere tantum externo, frequentando Ecclesiam & Sacramenta, aut ex opere illo externo solo, & per se corā Deo se iustificari, aut sabbathū rectè & legitime excolere arbitrando: sed ex fide, & gratia Christi ea præstādo, eius beneficia in festorum celebritate maxime recolendo, ei de omnibus gratias agendo. Hæc est propriè pietas, religio, Dei cultus, & sabbathi obseruatio: ut in Deo, non in nobis, requiescamus, ut illi gratias agamus. Cultus Dei (ait sanctus August.) seu pietas, quā Greci θεοσεβειαν uocant, in hoc maxime constitutus est, ut anima ei non sit ingrata. Unde & in ipso uerissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur. Hoc in Missa Catholica fit, clamante sacerdote: *Gratias agamus Domino Deo nostro:* populoque respondente, *Dignū & iustum est.* Hæc est sabbathi requies spiritualis, in Deo requiescere, illi de omnibus acceptis beneficiis, cum magna animi demissione, magnaue alacritate, gratias agere: *erit anima ingrata Deo* (ait eodem in loco August.) *si quod illi ex Deo est sibi tribueris præcipue: iustitiam.* Die igitur Dominico, aliisque festis, illa prima cura esse debet, ut de omnibus naturæ, fortunæ, maximeque

Rom. 20.

August. de
spiritu &
lit. c. 29.1. Tim. 1.
Præfat. in
Psalm. 31.Rom. 2.
Ioan. 2.Gratiarū
actio pro-
priè Dei
cultus.De spiritu
& lib. c. 10.

psal. 15. Specialis Dei gratia donis, ac bonis Deo gratias agamus. Hoc solum est obsequium, quod Deo præstare possumus. *Ille enim honorum nostrorum non indiget.* In sabbathis autem Deo obsequium præstare, Deum specialiter colere oportet. Hic est cultus, hoc est obsequium, ut non simus ingrati, ut humiliter in Deo solo, non in nobis, aut fortunis nostris gloriantes illum auctorem, benefactorem, seruatorem, omne & summum bonum nostrum recognoscamus. Apposuit August. [Quod est sacratius laudis sacrificium, quam gratiarum actio? aut unde maiores agere debent Deo gratias, quam pro ipsius gratia, per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in sacrificio illo fieri sciunt, quod oibus ueribus sacrificiis succedit, & cuius umbræ fuerunt oium priorum genera sacrificiorum.] Hæc est Missa Catholica. Nepe ut uetus sabbatum erat gratiarum actio perpetua, pro liberatione de seruitute Aegypti, dicente Moyse Iudeis, *Memento quod & ipse seruiueris in Aegypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extenso, idcirco præcepit tibi ut obseruares diem sabbathi:* eodem plane modo sabbatum Christianorum, est perpetua gratiarum actio, pro liberatione a seruitute peccati. Idcirco præcipitur nobis, eo die sacrificio illi interesse, quod in commemoratione mortis Domini offertur Deo. Tunc enim illud commemoramus, de quo Apostolus dixit: *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabile.* Hoc redemptionis beneficiū in nostro sabbatho recolimus, gratias agentes Domino Deo nostro, quia uerè dignum & iustum est, nos illi semper & ubique gratias agere: ut quotidie in illo sacrificio canit Ecclesia, & in festis diebus totus audit populus. Sic Iudaorum uitia & errata uitamus, qui non in Domino, sed in seipsis gloriabantur, nec in Christi fide, ac gratia per Christum, sed in lege sua quiescebant. Atque hæc de modo obseruandi sabbatum dicta sunt.

Qua pietate sabbatum obseruandum. Nunc quāto studio, qua pietate, quo spiritus seruuere obseruari sabbatha & festa Christianorum debeant, pauca, quæ proponi populo poterūt, proferemus. Illud in primis aduertendum, quod huic soli præcepto de sabbatho obseruando præponit illud Deus: *Memento ut diem sabbathi sanctifices.* Quia uidelicet hoc unum præceptum ex decem, Dei est

& obsequium concernens, religiosissime retineri, & studiosissime obseruari uoluit. Non enim a naturæ lumine, ut cetera omnia præcepta, dependet: sed peculiare est Dei præceptum, ab eius sancta uoluntate profectum. Vult nos eius memores esse, & beneficiorum eius, ut & ipse uicissim nostri memor sit. Sicut mercatores, diuersis in locis positi, multas sibi operas præstāt, ut qui Londini in Anglia negotiatur, alterius, qui Antuerpiæ in Brabatia mercaturā exercet, negotia tractat, & hic uicissim, quæ illius sunt, curat: sic Deus in cælo residens, indefessam nostri curam gerit, modo nos uicissim, in hoc inferiori mundo, illius cultus & honoris rationem habeamus. De quo puncto uide plura in Dom. 14. post Pentecost. tex. 6. Quod si in festis hodie non Dei honorē, sed nostras sectamur uoluptates, erunt haud dubie festa nostra Deo exosa, ut olim Iudaorum simili ex causa erāt, dicente Deo per Prophetam: [Neomeniā, & sabbatum & festiuitates alias non feram. Iniqui sunt cœtus uestri, Calendas uestras, & solēnitates odiuit anima mea: facta sunt mihi molestia: laboraui sustinens. Et cum extēderitis manus uestras, & cū multiplicaueritis orationē, non exaudiri.] Sed cur hæc omnia? Sequitur: *Manus. n. uestra sanguine plena sunt,* id est, opera uestra peccato sedata sunt, inepuis & uanitatibus plena. In festis uestris, quæ uobis sunt, oblectamento, non quæ mihi grata exercetis, choreas, tripudia, ludos, aleas, spectacula, uel inania, uel cruenta, uel etiā turpia. Vos pulpā & musculū uoratis, mihi arida ossa relinquitis. Qui amicum ad prandium inuitat, debet cibos eius palato gratos, non sibi ipsi iucundos apparare. In festis nostris quasi Deo conuiuium in anima nostra instruimus, eumque hospitio cordis familiarius solito excipimus. Ea igitur facere, ea opera exercere par est, quæ eius sanctæ uoluntati grata sint, non quæ carni & mundo arrideant.

Quæ spes ægrotum salutis manet, cū is, adhibitis salutaribus pharmacis, non modò nihil promouet, sed et grauius ægrotat? Ad peccatorum remedia instituta esse festa, superius ex diuo Gregorio dictum est. Si illa peccatis multiplicandis seruiant, quæ spes emendationis expectāda? Si quo die maxime Deum colere oportuit, eo illum die maxime offendimus, si, ut Propheta loquitur? *Conuertimini in absinthium in-*

Simile.

Esaia 1.

Simile.

Simile. Prophana sabbathi Christiani.

Amos 5.

dicium, & iustitiam in terra relinquimus, quid aliud nobis Dens dicturus est, quā quod paulo post sequitur. Odi & proieci festiuitates uestras, non capiā odorem cœtuum uestrorū? Sed & alibi acerbius furor diuinus, quasi summā abominationē festorū abusus, scelera, lasciuias, execratur: Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriā nōmini meo, ait Dominus; dispersā super uultum uestrū, steruas solennitatum uestrarum, & assumet uos secum. Tradūt Rabbini Iudæorū ueteres, sabbathi sui sanctione adeo offēso diabolos, ut ea nullus in populi frequentia unquam permaneret, sed omnes ab infestatione hominum cessasse; hominibusque relictis ad desertā & speluncas effugisse. At hodie dixeris, omne genus cacodemonū nostris feriis illectū atque prouocatum, ex latebris suis in mundum magno impetu prorumpere: ut his potissimum diebus animos miserorum illaqueet, & in nassas suas pertrahant. Ethnicorū hac in parte religio nostras profanationes condemnabit. Sub Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hunnos, sub Prisco duce, & Caiano rege, flagrante, quum Romanus excrucius magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscū misit qui diceret: Mitte ad me currus, & ego tibi alimenta mittam, quibus letantet hæc festa Paschalia peragas. Misit igitur quadraginta currus, mittens simul ad Caianū aromata Indica, piper, cassiā, & similia, & ei remisit Hunnos alimenta copiosa. Atque ita durante festo, simul frequētabant, sine ullo metu, aut suspicionē: finito festo, ad arma redibant. Sic illi barbari, nostris hodie Ducibus & militibus quāto fuerint religiosiores, hodierna experientia docet. Apud Romanos adhuc ethnicos, C. Fabius Dorsus, memorabile exēplum seruati religionis dedit. Namque Gallis Capirolium obsidentib. ne statum Fabiæ gentis sacrificium interromperetur, Gabino ritu cinctus manibus humerisque, sacra gerens, per medias hostium stationes ad collem Quirinalem peruenit, ubi omnibus solenni more peractis, in Capitolium rediit. Si tanti uitrum, quanti margaritum? Si cum capitis discrimine falsos deos colit ethnicus, in summa pace uerum Deum colere Christianus quo pacto negliget?

Malac. 2.
Lud. Glanar. conc.
2. in hac
Domin.

Exempla.
Niceph.
lib. 18. c.
36.

Val. Max.
lib. 1. c. 1.

5. Ipse uero apprehensum, sanauit eum, ac dimisit.

Locus moralis de proximorum cura, quāuis data occasione, habenda, nec uel ullo in periculo ipso, uel propter ullam maleuolentiam aliorum, pratermittenda Christus Phariseorum obseruationem, & paratam obsecrationem nihil moratus, ad sedum quoque hominis morbum nihil animo consternatus, hydropicum manu apprehedit, sanat, dimittit. Puerorum est, non uitorum, propter canum latratu de uia declinare. Modicæ admodum charitatis est, ne homines offendas, ab opere charitatis abstinere. Charitas feruens, & viro Christiano digna, nec hominum imperia, nec rei difficultatem in proximo iuando exhorret. S. Franciscus, & S. Martinus, leprosos homines ex charitate osculantes, curantes, contrectantes, eos à lepra sanauerunt. Sed & S. Franciscus occurrens peregrino, Roma uenienti, qui in facie morbum horribilem, quasi lepram, habebat, uolensque deuotionis causa pedes peregrini osculari, ipso peregrino humilitatis causa hoc non sustinente, sed faciem ei osculandam præbente, osculatus est, & confestim sanauit. S. Eligius adhuc in habitu laico uitam monasticam agēs, pauperi qui aridam & contractam manum habebat, elemosynam conferens, iubensque: ut arida manu, non sana acciperet elemosynam, eam contrectando & perungendo sanauit. Neque uero, quia in leproforū, aridorū, & hydropicorum cura religiōsa, talia frequenter miracula desunt, minus propterea apud Deū pia illa opera promereri existimandū. S. Hugo Lincolnensis in Anglia Eps, quum leprosos sæpe uisitaret & oscularetur, exemplo D. Martini id se facere dictitans, & Cancellarius eius uolens tentare, an ea ex re aliqua uana gloria tegeretur, ei diceret, S. Martinus leprosos osculando sanauit, tu leprosos, quos oscularis, nō sanas; piē & sapiēter rēdit. *Osculū Martini carnē leprosi sanauit, osculum uero leprosi animā meā sanat.* Certē uiri iusti quo Deo coniunctiores, eo semper ad proximos iuandos seruēctiores fuerunt. Abraham Patriarcha sedet in ostio tabernaculi sui, expectans trāsēntes pauperes & peregrinos, ut eos inuitaret, hospitioque acciperet, idque in ipso meridie, & seruire diei. Aded illum nec æstus diei, nec hora refe-

Proximi
quāuis data
occasione
iuuadi.

Simile.

Exempla.
S. Bonau.
& Seuer.
Sulpit. in
uitis eorū.
S. Bonau.
cap. 2.

In uita eius,
lib. 1.
cap. 24.

In uita eius
ca. 14.
apud Sulpit.
tom. 6.

Exempla.
Genes. 18.

Thob. 2.

ctionis impediuit, quo minus hospitalitatis curam gereret, proximoque iuuando operâ daret. Bonus Thobias, ubi ali- quæ ex fratribus concupitiis iugulatum, in platea mortuū iacere audiuit, *exiliis de accubitu suo, & relicto prandio, terra- nus peruenit ad corpus*: ut postquā illud sepelierat, tū demū *manducaret panem cum luctu*. Et hoc ille fecit, quā ob simi- lia pietatis opera, iam semel atque iterum de uita periculi- tus fuisset. Hæc eius charitas, hæc cōpassio calamitatis alie- na, hoc proximo benefaciendi studium fuit. Loth quoque usque ad seram noctem peregrinos domi suæ expectat, eos- que contra Sodomitarum uolentiam defendit. Nemo ali- cui carceri mancipatus, etiam mensæ accumbens, cibū re- linquere recusaret (si tamen libertatē suam cordi haberet) audiens pro foribus adesse testes & patronos causæ suæ, qui eius causam plurimum apud iudicem promouerēt, si tamē eos colloquio præsentī dignaretur. Atqui pauperes, uiduæ, pupilli, & quotquot demum nostra opera & auxilio indi- gent, in die extremi iudicii, uel in fauorē nostri, si illis opē attulerimus, uel contra nos, si illis opem negauerimus, tes- tes erunt, & aut patroni, aut accusatores, ut in alijs Domini- cis magis explicatum est. Vt quid ergo illis opera charita- tis exhibere quouis etiā tēpore ac momento recusamus, si in tremendo illo iudicio, causæ & salutis nostræ curam ha- bemus? Certè proximi necessitates negligere, aut illis, quā possumus, & occasio datur, non subuenire, quātopere Deū offendat, atq; in hac et interdū uita à Deo uindicetur, hoc uno exēplo cōstare pōt. Pemenes senex solitarius, post mul- torum annorum penitentiam, prædixit se à bestiis deuoran- dum, eo quod in sæculo quā esset, & oues pasceret, transeun- tem peregrinum a canibus discerpi, & comedi in cōspectu suo passus, est, quā tamen eum liberare potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot annos a bestiis, ut dixerat, & ipse discerptus est. Cōtra uerō, quā sit rex Deo grata, pro- ximū ē periculo aut malo liberare, unus Abdemelech Aethiops apud Ieremiā docere potest. Quia enim Ieremiā in- nocentem in cenofo lacu deiecit, sua apud Sedechiam re- gem intercessione eduxisset, dicitur ei per Prophetā: [Libe- rabo te in die illa, ait Dominus, & non traderis in manus

Gen. 19.

Simile.

Post Pent.
Domin. 3.
tex. 3. &
Dom. 12.
tex. 6.

Exempla.
Prat. spir.
cap. 167.

Ierem. 38.
& 39.

*Dom. 12.
post Pent.
text. 6. &

virorum, quos tu formidas, sed eruens liberabo te, & gladio

non

non cades, &c. Quare tora Hierosolima pauld post ab As- syrijs uastata atque subuersa, ille solus, qui proximum ab iniuria liberauerat, expers periculi fuit. Vide plura in alijs * supra Dominicis.

6. Intendens quomodo primos accubitus eligeret, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.

Locus moralis contra ambitionem, & prelaturæ deside- rium. Hunc locum in alijs Dominicis iam aliquoties tractauimus. Hic tamen quedam addemus, prout Deus ab- bit. Superiorem locum quicumq; ambit, ex sui ipsius igno- ratione id facit. Terra, n. & cinis quum sit, quantum ex se- ipso est eleuari, & sursum ferri uult: quod terrenæ naturæ repugnat, cui proprium est deorsum tendere. Vnde Scriptu- ra. *Quid superbis terra & cinis?* Nam & origine, & resolu- tione terra sumus, de terra orti, & in terram rediunt. Vani igitur & stulti superbi vocantur, qui alta petunt. *Vir uanus in superbiam erigitur*. Sicut montes excelsi putantur, & ta- men terra sunt, pedemque in infimis habent: sic ambiosi sublimia petunt, & sublimis sibi uidentur, sed terra sunt, & terrenis affixi, à uerè sublimibus longissimè distiti. Monet Propheta. *Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. Dare Do- mino uestro gloriam, antequam cōtinebrescat, & antequam offendant pedes uestri ad montes caliginosos. Expectabitis lu- cem, et ponet eum in umbram mortis, & in caliginem*. Docet ambiciosos splendorem captantes, in tenebras & ignomi- niam, Deo uindicante, casuros. Absalon dum cōtendit pro primo loco, & in paterni regni solium eleuari uult, in quar- cu suspenditur, & iaculis confoditur. Adonias dum eleua- tur, uiuente adhuc & infcio patre Rege, cita morte interi- mitur. Abimelech filius Gedeonis, dum per septuaginta fratrum neces, ad primū locum cōscendit, maximos in eo labores passus, celeri & infelici exitu interit. Athalia inter- fecto toto semine regio, regni solium occupat, sol & ipsa postea interempta, documento fuit superbiorum casus non longè abesse. Quemadmodum aqueductus, qui in tota uer- tuntur, non omnem aquam retinent, sed parū effundit

Dom. 11.
post Pent.
tex. 1. & lo-
cis illic an-
notatis.

Cōtra am-
bitionem.

Eccl. 10.

Iob 11.
Simile.

Iere. 13.

Exempla.
2. Reg. 18.

3. Reg. 2.

Iudic.

4. Reg. 11.

Simile.

Ec 4 suam,

suam partim aliorū aqueductuum aquam suscipiunt, & in perpetua uolubilitate consistunt: sic homines ambitiosi antecedentes sequuntur, ut eorum loca & honores occupent, moxq; à sequentibus, se detruduntur, qui eadem ambiunt; atq; ita rotati, & ab imò ad summum, à summo ad imum deuoluti omnem aquā effundunt, uacui demum & inanes sicuti à principio relinquuntur. Appositè Boetius: *Hæc est nostra uis, hunc continuo ludum ludimus, rotā uolubili ordine uersamus, infima summis summa infimis mutare gaudemus.* Sic Sapiens superborum labores & cursus comparat, rupto funiculo argenteo, recurrenti uitta aurea, contrita hydra super fontē, confracta rota super cisternā, & reuerso pulueri in terrā suā, unde erat. Multo labore & industria funiculus argenteus cōtextitur, sed unico tractu rumpitur. Vitta aurea subtili studio cōtorquetur & complicatur, sed semel remissa manu, tota recurrit, & opus frustratur. Hydra ad fontē frequenter portatur, & plena frequenter reporratur, sed aliquo tandē casu fracta relinquitur. Rota aqueductus diu multumq; cisternā replet, sed usu tandem attrita, confringitur. Sic multum diuq; superbus inflatur, & terra terram ambrosiē calcit, donec in terram reuersa, unde orta est, ueluti fumus transiens, citò euanescat. *Impij* (ait Elaias) *quasi mare feruens, quod quiescere nō potest. Redundant fluitus eius in conculcationē & lutum, & non est pax illis.* Sicut .ii. fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed uel omnino deficiunt, uel se agitat & propellunt: ita ambitiosi semper sunt inquieti in se, & aliis, quousq; ipsi deficiant, uel alios, unde uolunt, propellāt. Draco, teste Solino, animal ita calidum & sitibundum est, ut nulla quasi aqua satiari possit, ideoq; contra spirantes ventos os aperit, ut sic incendium suum mitigetur. Hæc de causa uelis nauium à longē prospectis occurrit, tantoq; impetu in uelum fertur, ut nauem sæpe subuertat, ipseq; pariter in mare præceps cadat. Non minor est ambitionis ardor & sitis; quæ nullis honoribus satiata, uel à dignitatibus ardentem insequitur, sed rāto impetu, ut simul eos subuertat, qui dignitates, quas ambit, præoccupant, pariterq; seipsum perdat. Narrat Aetopos, bufonem, quum fortē in lacu bouem bibentē uideret, eius magnitudinē sic inuidisse, tantoq; desiderio eiusdem

Lib. 2.

Prou. 2.

Eccl. 12.

Jerem. 8.

Esaia. 17.

Simile.

Simile.

Apologus

eiusdem magnitudinis flagrasse, ut, dum vehementissime seipsum inflaret, rumpetur. Sic multi ambitiosi, dum vehementer se inflant, ut alijs se maioribus pares fiant, crepant. Dum enim nullum ambitioni modum ponunt, ita sublimia scandunt, ut (quod de Phaethonte fingunt Poetæ, ut ambitionis vanitatem idonea fabula exprimerent) cum rotis suis solaribus, cum magnificis suis conceptibus, præcipientes in terram cadant. Cibus nimio conditus sale perit, & ad temperatum saporem nulla arte reduci potest. Qui minus sale conditus fuit, faciliè appposito sale corrigitur. Sic qui nimium in suo sensu abundant, & nullo loco contenti altiora semper ambiunt, ad sanctiorem mentem uix ulla ratione reuocantur. Cui minus sensus inest, uel qui sensui suo minus innititur, ille faciliè docetur & corrigitur. Sunt aliquæ interdum oues, quibus propterea nolas ad collum pastor appendit, quæ, quantumcunque sint misere, ceteras tamen oues, totumq; gregem omnino præcedere, tanquam dominæ, uolunt. Tales sunt ambitiosi, homines ineptissimi, qui omnino uolunt Episcopi, prælati, principes, & domini esse. Huiusmodi, quia excellentiam domum extruere uolunt sine fundamento, id est, esse magni & eximijs sine humilitate, necessariò cadent, & erit ruina eorum magna. Ardea auis altissimè uolans scandit, sed est eadem auis foetida, & tetri odoris. Sic coram Deo & hominibus pessimè olent ambitiosi omnes. Sapienter Seneca: [Relinque ambitum; tumida res est, uana, uentosa, nullum habet terminum: tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam ne alium post se. Laborat inuidia, & quidem duplici, & inuidetur ei, & inuidet ipse. Vides quā hic miser sit. Confragosa in fastigium dignitatis uia est.] Hæc ille. Rursum in alia epistola: [Nemo eorum qui in Republica uersant, quos uincat, sed à quibus uincatur, aspicit: & illis nō tam iucundum est, multos post se uidere, quam graue, aliq; ante se.] Et adhuc alibi: [Ambitosus ipsi naturæ uim parat. Non ille ire uult, sed non potest stare: nō aliter quā in præceps deiecta pōdera, quib. eundi finis est, iacuisse. Quid Cnēt Pompeium in Africam, quid in Septentrionē: quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Afrix angulos traixit? Infinita scilicet cupido crescendi, quum sibi uni parū magnus

Simile.

Similia.

1.

2.

3.

Epist. 85.

Epist. 74.

Epist. 95.

Exempla.

magnus uideretur. Quid C. Cæsarem in sua facta pariter ac publica immisit? Gloria, & ambitio, & nullus supra ceteros eminendi modus. Vnum ante se fetre non potuit, quod Respub. supra se duos ferret. Hæc ille, iuxta illud Lucani.

Nec fers Pompeiusve parem, Cæsarve priorem.

Li. de bre.
uita. c. 9.

Potro ut molesta ac uana in seipia res ambitio est; ita aut nullius, aut breuissimi fructus. Eleganter Seneca: [Vt unus ab illis numeretur annus, oēs annos suos conterent. (Cōsulatū dicit, magistratū annuū, qualis alicubi hodie Prætura cinea est.) Quosdā aut, cum in summū ambitionis eniterentur, inter primā luctantes ætas reliquit. Quosdā cū in consummationē dignitatis p. mille indignitates irrepissent, misera subito cogitatio, ipsos laborasse in titulū sepulchri. Demadis statuas (ait Plutarch.) deiectas & obrutas, ac inde ad uascula quādā per contumeliā cōstatas, accipimus. Prægrandes honores, ut potē superbi, & tumidi, æquē ut corpora uasta & immoderate proceritaris, cito simul & facile corruunt. Hæc ille. Sapienter Phauonius philosophus: hoīes ambiciosos partim esse ridiculos, partim odiosos, partim miserabiles dixit. Ridiculos, q. ad maiora aspirant, odiosos qui ea consequuntur, miserabiles, q. spe falluntur. Qñ quidē in iis rebus, quas ardentē exoptauerunt, nihil minus inuenerunt, quā quod se adepturos sperabant. Bion Boristhenes percontanti: quis esset maximē auxius, Qui in maximis, inquit, reb. cupit esse fortunatus. Is. n. mille curis distorquetur, ut assequatur ardua; & assequutus æquē torquetur, ne amittat. Timon ille cogno-

In Polit.

Exempla.

Simile.

Stob. Ser.

2. de pro-

uid.

Apoth-

tegmat.

Laer. li. 4.

cap. 7.

Stob. Ser.

8. de in-

iuist.

Eccli. 7.

Prou. 25.

Eccli. 6.

Simile.

Berchor.

li. 10. c. 94

meto *ιστορῶν* p. 10. elements malorū esse dixit, auaritiā & ambitionē. Quemadmodum. n. ex primis illis & secundis principis omnia generantur naturaliter; sic ex auaritia & ambitione omnia uitia generantur alia. Salubriter ergo nos docet sacra Scriptura: *Noli querere ab homine ducatus neq. à Rege cathedrā honoris, & penes Regem noli uelle uideri sapiens.* Et iterū. *Ne gloriosus appareas corā Rege, & in loco magnatū ne steteris. Melius est. n. ut dicatur tibi: Ascende huc, quā ut humiliaris coram Principe.* Ac rursum. *Nā te extollas in cogitatione anima tua uelut taurus.* Taurus erat ferax & ceruicosum animal est, & in corde eius os inuenitur instar lapidis durū. Sic ambiciosi, elati, supbi, feroces

ees incedunt, cor lapideū gerūt, in proximos duri, in Deū proterui. Sed ut Taurus sub arbore sic alligatus, subito manuescit; sic ambitiosus Christo crucifixo adherens, difect esse mitis & humilis corde. Contra ambiciosos cōminatur Scriptura: [Visitabo super oēm, qui arroganter ingreditur limen.] Hebræū habet; [transilierunt limen] qd faciunt qui per saltū promoueri uoluit, & limen inferiorū graduū, uel proprię sensualitatis, prius nō calcauerūt. Sicut Eleazatus in bellis Machabæorū sub ens elephantē, occidit eū, & ab elephante uicissim fuit occisus, mole cadēis corporis obrutus: sic ambiciosi, dum alios subeuntes, quāque actis fraudū cuniculis subvertentes suo loco deiciunt, eorum casu saepe obteruntur, uel ob facti inuidiam, quæ mox consequitur, uel ob eorum uindictā, qui cadentem ulcisci uolunt. Sic multi Imperatorum occisores ut ipsi imperent, ab aliis mox occiduntur ad Imperium aspirantibus. Exempla sunt, Vitellius, Otho, Galba, Phocas, Leo Armenius, Michael Balbus, Andronicus, Isaacius, & plurimi alij, ut in Suetonio, Cuspiniano, Zonara, Niceta, Ioanne Bapt. Egnatio, Sexto Aurelio uictore, & aliis, qui Imperatorum uitas scripserunt, obuium est uidere.

Sopho. 1.

Simile.

Exempla.

7. Cū uocatus fueris, uade, recūbe in nouissimo loco.

Locus moralis de sui ipsius ppetua humiliatione. Hūc locum etsi in uariis iam Dominicis explicuimus; pauca tamen, prout Deus dabit, etiā hoc loco addemus. Sicut umbra corpus, sic honor uirtutem suapte sponte, non expectatus sequitur. Quemadmodum ergo qui umbrā suam capere uult, in terram se prosternere necessario debet; ita qui uerū honorem adipisci uult, humiliare seipsum, omniūque sese honore priuare, & indignū ducere oportet. Humilitas in honore, honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est, si humilia dedignetur. Humilitas autē sine honore, ipsa sibi sufficit ad honorem, sicut honor sine humilitate sese pducit ad confusionem. An non ille uerē sublimis est, qui loco deijci non potest; Atqui qui iacet in terrā, nō habet unde cadat, qui seipsum humiliat, ab aliis humiliari non potest. Dicit Propheta in describēda gloria Domini: *Et ea, quæ sub ipso erant,*

Humiliatio sui.

Vide Do.

11. post Pē

te. tex. 7. &

loca illic

anno.

Simile.

Lib. Alleg.

super Ec-

cli. 2.

Esaia. 6. *erant, replebant repli.* In quæ uerba D. Bernardus: [Vide ut De uerbis sub ipso inueniaris; alioqui non poteris esse cū ipso. Quid **Esaia, Ser** enim; Putas indifferēter admittet hoīes in illud tantæ beatitudinis templū, qui ne angelos quidē ipsos indifferēter reliquit in eo: An non discernat inter glebas, qui disereuit inter stellas: Examinabit certē argenti, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobaui. Qualem uerō putas necesse est hominē inueniri, qui repudiati locum angeli fortiatur? Planē immunē ab omni iniquitate, sed ab ea maximē, quæ in ipso quoque angelo inuenta est, ad odium sempiternū. Sola Deo placet humilitas siue in angelo, siue in homine: & qui sedet in throno, solos elegit subditos, è quib. repleat templum. Quid enim; An qui angelum superbū è cælo deiecit, omnem superbū in cælo collocabit; Sane uerbis discretissimis humilitatē ad cæli ingressum necessariā, **Matt. 18.** Saluator docuit, dicens: *Nisi conuersi fueritis* (ab innata superbia) *& efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cælorū.* Quicūq; ergo humiliauerit se sicut paruulus ipse, hic est mater in regno cælorum. Paruulus, qualem Christus aduocauit, omni loco contentus est, nemini seipsum præponit, nullum honorem appetit. Tales nos esse oportet. Tales autem ex nostri consideratione sumus.

Cæterum non tales tantum, verum & alio modo humiles nos esse oportet: non solum ut paruuli sunt, sed ut Christus erat: illo dicente; *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Longè maior hæc illa est, & æquē necessaria. De utraque sic D. Bernar. [Est humilitas, quam nobis ueritas parit, & non habet calorem: & est humilitas quam charitas format, & inflāmat. Hæc in affectu, illa in cognitione consistit. Priore cognoscimus, quā nihil sumus, & hanc discimus à nobis ipsis, & ab infirmitate propria: postero calcamus gloriā mundi, & hanc ab illo discimus, qui exinanit semetipsum, &c. Qui quæsitus ad regnū, fugit, quæsitus ad opprobria, & ad crucem, non fugit, sed spontē se obtrahit.] Hoc est recumbere in nouissimo loco, fugere excessū, & id uelle alios de te sentire, quantum ex te est, quod ueritate conuictus tu sentis de te ipso. Illustre est exemplum **Exempla.** D. August. qui sic de seipso scribit: Quod esse potui, esse nolui; & tamen non quæsiui esse, quod sum: Elegi enim abie-

ctus

ctus esse in domo Dei mei, quā habitarē in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuiuiō Domini mei superiorem locum elegi, sed potius inferiorem & abiectum. Sed placuit illi mihi dicere: *Ascende superius.* Et post pauca: [Aded timebam Episcopatum, ut quoniam cœperat iam esse alicuius momenti, inter seruos Dei, fama mea, in quo sciebam non esse Episcopum, non illo accederem. Cauebam autem hoc, & agebam, quantum poteram, ut in loco salubriter humili, & non in alio periclitarer: sed Domino seruus non debet cōtradecere, cui placuit mihi dicere: **2.** *Amice, ascende superius.* Hæc ille. Diuus Ambrosius populi acclamatione in Episcopum postularis, multis aliis tentatis ut episcopatum excuteret, tandem publicas mulieres publice ad se ingredi fecit; ad hoc tantum, ut uisus his populi intentio retocaretur. Nilammon solitariam uitam **3.** agens, à populo in Episcopum expetitus, quū eum Theophilus Patriarcha Alexandrinus ordinare uellet tempore ad precandum petito, expectante Patriarcha, inter precandum moritur; mortem à Deo potius experiens, quā episcopatus honorem, cui se imparem iudicauit, acceptans. Plura huius rei exempla in alia Dominica protulimus, & apud Marcum Marulum adhuc plura uidere licet. Illud, quod Diuus Hieronymus narrat, prætermitti non debet. **4.** Senex quidam, inquit, eremi cultor, & Spiritu sancto plenus, nepotem suum quærentem, utrum Eps electus, munus accipere deberet, super disco satisaltē à terra erecto diu fecit uolutari. Cumque ille postremò casum se timere dixisset, iussit, ut descenderet; atque itidem super latam molioris soli planiciem sese agitaret. Ex multa uolutatione sudanti ac defesso. Surge, inquit, & iam facere perge, quod tutius factū putas. Itaque edoctus de præminentie periculo, iuuenis electioni renunciauit. Aliud exemplū subijciam, quod in Marulo non habetur. Quum iam tempus adesset, quo sacerdotio initiandus esset sanctus Hugo, monachus Carthusianus, postea Episcopus Lincolnienſis, interrogauit eū Senior; an sacerdos fieri uellet. Mox ille ex magna deuotione ait: Quantum in me est, nihil est, quā magis uelim in hac uita. Cui Senior; Et tu, quomodo, inquit, hoc **5.** audes appetere, quod nemo dignè nisi cæcilius suscipit, etiam **Ser. 5.** ad fratres in eremo: & Possidon. in uita eius, c. 4.

2. Paulinus in uita S. Ambrosij.

3. Niceph. li. 13. cap. 17. histo. Eccl.

4. Domin. 4. Quadrag. tex. 6.

5. Marulus li. 1. cap. 6. In Regul. monach. cap. 15.

5. In uita eius, cap. 4. apud Sur. tom. 6. p. 388.

etiam si perfectæ sit sanctitatis? Teritius Hugo tam dira Senioris obiurgatione, confestim toto corpore humi prostratus, veniam cū lachrymis precatur. Videns Senior tam in eo humilitatem, non sacerdotium modò, sed & episcopatum ei prædicit. Sed & postea, quum ab Henrico II. Anglorum rege ad monasterij Carthusianorum præfecturam postulatus, fratribus Carthusianis super eo postularos multum dubitantibus, interrogatus ipse quid sibi videret, respondit: [Voluntati meæ de statu meo nihil penitus referre iam pridem edoctus sum. Quid autem de his uere sentiam, liberè exponam. In medio nostræ sanctitatis tū diu conuersatus, monitis & exemplis uestris adiutus, nunquā uel unum diem animam meam seruare noui. Vnde miror profectò, quomodo cuiquā sapienti in mentem uenire potuit, ut ad aliorū regendas animas lōgius mitti ego debeā. Alium ergo ex uobis mittite, ut Regi satisfiat.] Hæc sanctorum uirorū sancta semper humilitas fuit, nouissimū temp locū appetere, & superiori loco, quo digniores erāt, eo se magis indignos existimare. Hodie tam sancti & perfecti sumus, ut quā primū sacerdotij ætatem attingimus, & artibus magisterij gradum adepti sumus, nisi confestim sacerdotio iniemur, iniuriam nobis factam luculentam puremus. Sed qui tam citò non uocati ascendunt, æquè citò à domino conuiuij, ut indigni, repelluntur, & infimo gratiæ loco iacere permittuntur. Sola sui humiliatio idoneos ad dignitates ritè capeffendas facit. Quemadmodum faber ferrarius ferrum in fornace prius molliat, quod ubi fecerit, in quāuis illud formam, sine ullo negotio, fingit ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere posset: sic humilitatis uirtus animum mollem ac tractabilem facit, ut quaslibet in eo alias uirtutes. (ad honores requisitas) Deus facile operetur; quod in superbis mentibus fieri nequit; quas frangere citius, quā ad uirtutē inflectere possit. Auicula recens ouo exclusa, implumis adhuc, & uictum sibi quærere nescia, hoc unum remedium habet, ut assiduo gemitu & clamore à matre foueri ac pasci petat. Anima humana non secus per peccatum originis nudata & omni uirtute spoliata, assiduis precibus, & perpetua humilitate opus habet, ut à Deo suo foueatur, nutriatur,

&

& idonea ad uolatum fiat, idonea ad iustos uel in Republ. uel in Ecclesia in hac uita honores, & sempiternam in altera uita gloriam.

Certè hanc sui humiliationem, ut ueræ philosophiæ potissimam partem, ipsa ethnicorum, tum uerba, tum facta docere nos possunt. Sic enim scripsit Plutarchus: [Quædam modum è uasis liquorem aliquem recipientibus aer inanis expellitur; sic qui in philosophiæ studio ueris implentur bonis, fastum exuunt, mitioremque de se concipiunt opinionem.] Et paulo post: [Huc pertinet quod à Menandro non minus uerè quā eleganter dictum est, Complures esse, qui Athenas nauigent philosophiæ gratia, primū sapientes, deinde sapietiæ amantes, seu Philosophos, ac mox Rhetores, neq; ita multo post idiotas, rerumq; omnium ignaros sese appellare. Quo enim magis cuique ex philosophia accedit rationis, eo plus decedit fastus & arrogantia.] Hæc ille. Si ratio, & humana sapientia docere hoc potuit, tanto quemque de se submissius cogitare debere, quanto plus in sapientia profecit; quæ & qualis nostra confusio erit, quibus nec diuina Sapientia sacrarum Scripturarum, nec Redemptoris nostri tā exemplū quā doctrina, nec tot Sanctorū, qui eum imitati sunt, uestigia, hoc adhuc persuadere potuerunt. Exemplum porro huius submissionis Plato, Philosophorum maximus, in seipso ostendit. In Olympia de quadā, cum ignotis hominibus ignotis etiam ipse conuenerit, in instituit, frugaliter cum eis conuiuando, & totū diē commerciū agitando. Sed neque Academia, neque Socratis mentionem ullam fecit; solum hoc eis indicauit, se Platonem appellari. Cum uero Athenas uentum esset, phumaniter eos recepit Plato. Tū hospites, Age, inquit, monstra nobis Platonem, tibi cognominem discipulum Socratis, & duc nos in Academiā eius, sisteq; nos coram homine, ut aliquam etiam ab eo utilitatem capiamus. At ille clam subridens, Ego uerò, inquit, ille sum. Quod cum audissent, obstupuerunt, q; ignorassent se tanti uiri uti familiaritate, qui sine iactantia omni, & sine doctrina, secum esset conuersatus. Hæc ibi. Magna hæc animi moderatio erat, inter ignotos nec uideri quod erat, nec cruditionem iactare, nec superiorem locum, aut exultationem sui ambire,

Simile.

In lib. de profectis morum.

Exempla.
Aelian. de uar. histo. lib. 4.

Aph-
regma.
Petr. Ap-
pian. in ti-
tulis anti-
quis.
Colla. 17.
cap. 24.

Cap. 6.

464 *Promptuarium Morale*

bire, sed omnia dissimulare. A tali præceptore didicerat Aristoteles, anulo suo hoc dictum insculpere: [Doctior est, qui quod nouit, abscondit, quam qui quod nescit, patefacit.] Maior ramen & uera pietas sancti Piamonis eremite fuit, qui [post uiginti quinque annos abstinentia, oblata sibi à quodam fratre uuam ac uinum absque hæsitacione suscipiens, confestim ea, quæ ingesta fuerant, contra consuetudinem degustare, quam ignotæ cunctis continentie maluit propalare uirtutem.] Hæc Cassianus. Sed & sanctus Franciscus, ut se in maxima uitæ sanctitate despici- bilem redderet, [non parebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus,] ut scribit in eius Vita sanctus Bonauentura.

8. *Omnis qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur.*

Dom. 10.
post Pent.
tex. 7. & 8
aliisque lo-
cis ibi an-
notatis.

Hinc locum, seu potius hæc duo loca de superbiæ pe- na, & humilitatis mercede, iam in alia Dominica, ubi eadē uerba Christus dixit, explicare tractauimus. Sed & illa ferè omnia, quæ uel cōtra superbiā, uel pro humili- tate in tot aliis Dominicis iam toties tractata sunt, adeoq; in duobus proximè præcedentibus locis, ad horum uerbo- rum tractationem commodè & salubriter referri possunt.

EVANGELIUM DOMIN. XVII.
POST PENTECOSTEN.

Matt. 22.

Ceſſerūt ad Iesum Pharisei, & inter- rogauit eū unus ex eis Legis doctōr, tentās eū: Magister, qđ est mandātū magnū in lege? Ait illis Iesus: Dili- ges dominū Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota aīa tua, & ex tota mēte tua. Hoc est maximū & primū mandātū. Scđm autē simile est huic. Dili- ges p̄ximū tuū sicut teip̄m. In his duob.
manda-

In Domin. XVII. post Pentec. 465

mandatis uniuersa Lex pondet & Propheta. Cōgre- gatis autē Phariseis, interrogauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uidetur de Christo? Cuius filius est? Di- cunt ei: David. Ait illis: quomodo ergo David in spiritu uocat eum Dominum, dicens: Dixit Domi- nus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo Da- uid uocat eum Dominum; quomodo filius eius est? Et nemo poterat respondere ei uerbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

PERICOPÉ moralis huius Euangelij.

1. Interrogauit eum unus ex eis Legis doctōr, tentans eum. Contra malos magistros, & doctores uana scientia infla- tos, solida uirtute destitutos.
2. Dili- ges Dominū Deū tuū, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua. De Deo super oīa diligēdo.
3. Secundum autem simile est huic. Dili- ges proximum tuū sicut teip̄m. De dilectione proximi.
4. In his duobus mandatis uniuersa Lex pondet, & Prophe- ta. De charitatis admirabili uirtute, efficacia, perfectione.

1 Interrogauit eum unus ex eis Legis doctōr, ten- tans eum.

Locus moralis contra malos magistros, & doctores ua- na scientia inflatos, solida uirtute destitutos. Hic Le- gis doctōr & Phariseus, atque adeo princeps aliquis eor- um, (quum enim plurimi eorum ad Christum accessis- sent, & in unum conuenissent, ut Mattheus scribit, hic, quasi dux uerbi, primus & solus loquitur) scientia sua magis in- flatus, quam uera pietate imbutus, accedit, ad Christum non ut uirtutem discat, sed ut interroget; nec ut interrogan- do aut doctior aut melior fiat, sed ut tenter Christi seu do- ctrinam, seu pietatem. Nihil uirum uerè doctum, & scien- tiæ professorem magis dedecet, quam inanis ista, planeque puerilis iactatio, aut superba alienæ eruditionis & curio- sa inquisitio. Qui nec ad Dei gloriam, nec ad aliorum

Mali do-
ctores.

Matt. 22.

Pare Aestimalis.

Ff

adi.

- edificationem, nec ad suam salutem scientia sua utitur: sed ad aliorum contemptum uanè & superbè abutitur, *factus est* (ut Apostolus loquitur) *velut as sonans, aut cymbalum riuens*. Hæc enim sonitum dant, quia vacua sunt & inania. Quod de Gentium idolis curiosè fabrefactis dixit Ieremias. *Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est, quod cõstituit, & non est spiritus in eis*: idem de doctoribus & magistris uirtute uacuis dici debet. Stulti sunt in scientia sua, confusi sunt in doctrinis suis, quia falsum est totum, quod magno studio collegerunt, & non est spiritus in eis, non est uita uirtutis, non est actio uitalis, *non ambulant dignè Deo, non fructificant in opere bono, non crescant in scientia Dei*; sicut de illis qui verè implentur omni sapientia, & intellectu spiritali: scribit Apostolus. Verè idola sunt: *Oculos habent, & non uident: pedes habent, & non ambulant; manus habent, & non palpant; aures habent, & non audiunt; nares habent, & non odorabunt*. Omnia instrumenta uirtutis habent, sed illis non utuntur. Vident meliora, deteriora sequuntur. Affectus habent, sed non mouentur ad bonum. Opera habent, sed quæ sensu pietatis carent. *Dominus Deus aperuit eis aures: sed illi contradicunt, & retrorsum abierunt*. Nares habent, sed in odorem mortis, non uitæ. Audiant illi Apostolum, qui quod Iudeorum malis magistris dixit, idem illis dixisse putandus est. *Si tu Iudeus cognominaris* (Doctor legis, & Magister noster uocaris) *& requiescis in Lege, probas & profiteris illam, & gloriaris in Deo, quem te scire & docere ais, [& noltri uoluntatem eius & probas utiliora, instructus per Legem: confidis teipsum esse doctorem cecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, & ueritatis in Lege; qui ergo alium doces, teipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum, mœcharis? qui abominaris idola, sacrilegium facis? qui in Lege gloriaris, per præuocationem Legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei propter nos blasphematum est inter Gentes, sicut scriptum est.] Nec minus hodie inter hæreticos, & in firmos Catholicos, sicut experientia probatum est. Tales doctores*
1. Cor. 13.
Ierem. 10.
Coloss. 1.
Mali doctores idola.
Psal. 113.
Esaie. 50.
2. Cor. 2.
Rom. 2.

doctores quum multos libros euoluisset uideantur, tamen duos libros maximè necessarios nunquam uidentur aspexisse. Vnus est liber conscientie propriæ, alter est liber uite Christi. Si enim in priori libro tria tantum folia diligenter legissent, qui à principio fuerint, qui nunc sint, & qui paulo post futuri sint; in posteriori autem libro duo folia studiosè examinassent; Christi diuinitatem, maiestatem, gloriam, ad cuius participationem uocantur; & eiusdem humanitatem, quanta in ea pro nobis fecit, & passus est: meliores profectò doctores, sibiue & alijs utiliores extitissent. Si equus nobilissimus, generosus, ferox, optimè nutritus, pulcherrimè phaleratus, domino iam insidente, & in campum eum producente, ut generositatis suæ specimen aliquod illustre edat, nihil nisi excrementa sua, & immunditias ageret, nonne & ridiculum alijs spectaculum, & dominis suis exosum pecus erit? Tales sunt magni magistri & doctores qui post multa studia, post adeptos titulos, post magnam expectationem, nihil nisi suas sordes & immunditias, superbiam, inuidiam, luxuriam, auaritiam proferunt. Nec seipsos docent, nec alios ædificant, imò grauissima scandala, & onera, & inquinamenta in domo Dei sunt. Sicut inter uestimēta supremus quidem locus pallio datur, non quia pretiosus aut carius est, sed quia uilius, ideoque ut id solum maculetur, & compluatur; & sicut in tota domo eminentior locus est caminus, non quia dignior pars domus, sed ut per illam fumus exeat, quo totus denigrabitur; sic omni no in Ecclesia Dei & Republic. mali doctores ac magistri scientiæ quidem nomine ac titulo præeminent, & loco excellentiori consistere uidentur, sed sicut pallia & caminus, sicut sordium receptacula, non sicut (quod esse debebant) lucerna in domo, & ornamenta in corpore. Sicut montes communiter sunt ad pascendum fecundi, & gramina gestant puriora, imbresque cœlestes citius & purius suscipiunt, quam ualles, fontesque in eis scaturiunt, qui in ualles descendant; aliquando tamen horridi & planè infrugiferi conspiciuntur, nihilque illa regione infelicius est, quæ tales montes habet: sic doctores & magistri deberent sanè boni pastores esse, fructus bonorum operum uberiores pro

Duo libri doctorib⁹ necessarij.

Simile.

Similia.

1.

2.

3.

ferre, gratiarum munera copiosius suscipere, alijsque fuissepta impartire; sed interdum, & utinam non frequenter, horridi, & steriles sunt, nihilq; illa uel schola, uel Reipubl. uel Ecclesia miserius, quam ubi tales magistri & doctores, uel docent, uel præficiuntur, uel cathedras occupant. Sicut pictura statum habere non potest super inane, sed aliquid solidum ei subterni necesse est, sic scientia consistere non potest in ulla pulchritudinis forma, nisi pro fundo uirtutem habeat. Vnde Propheta, ut iuxta Septuaginta legit D. Bernardus. [Seminate uobis ad iustitiam, metite spem uitæ, & tunc illuminare uobis lumen scientiæ. Vltimam posuit scientiam (ait diuus Bernardus) tanquam picturam. Securus iam intendam scientiæ, si uitæ prius per beneficium spei, securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex uera notitia tui euigilasti timere Deum: si & noueris ipsum, ut æquè illum diligas. In altero initiatæ est timor Domini, & plenitudo Legis, charitas.] Hæc ille. Hi sunt duo libri, de quibus modo diximus. Hunc locum in alijs supra * Euangelij vberius tractatum uide.

4. Osee 10. Sermon. 17. super Cā. Do. 2. aduent. tex. 4. Dom. 3. Aduent. tex. 3. Dom. 2. post Pasch. tex. 2. & 3. Dom. 3. post Pent. tex. 1. & Do. 12. post Pent. text. 2.

2. Diliges Dominum Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.

Amor Dei super oīa. Dom. 12. post Pent. t. 3. & locis ibi annotatis.

Similia.

Locus moralis de Deo super omnia diligendo. Hunc locum et si in alijs Dominicis aliquoties iam tractauimus, adeoque hæc ipsa verba: tamen quia de hac capituli uirtute nihil satis dici potest, aliqua addemus, prout Deus dabit. Quemadmodum enim, qui tabellam artificiosè depictam intuetur, licet eam sapius contemplatus fuerit, aliquid tamen semper nouum in ea inuenit, quod laudet & obseruet; & sicuti qui in hortum uarijs & pulcherrimis floribus ac plantis constitum ingreditur, licet frequenter per illum transeat, aliquid tamen semper uidet, quod colligat, quale prius non collegerat; sic in tam excellenti præcepto, quod toties etiam Scriptura tam uetus quam noua inculcat, non deerit aliquando, quod de nouo obseruari & doceri poterit. Præceptum de diligendo Deo super omnia, nunquam satis inculcari, repeti, & tractari potest.

potest. Quemadmodum enim uiatori, qui iter uiginti milium leucarum cōficiendum haberet, et si quingentas iam, aut sexcentas confecisset, ne tamen subsisteret, aut satis se promouisse existimaret; merito reliquum adhuc longissimum, quod illi superest iter, ante oculos ponendum esset, ut ex eius consideratione ambulare non desinaret: sic omnino nobis adhuc uiatoribus, in uia mandatorum Dei ambulanti bus quantuncunq; in uirtute progressi, ne tamen ad ea, quæ ante sunt, extendere nos continuo desinamus, utq; obliuiscamur ea, quæ retro sunt; hoc præceptum perpetuò ante oculos habendum est, quandoquidem necdum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente Deum diligimus, nec id quod perfectū est, adhuc comprehendimus. Cum S. Augustino ad Deum clamare debemus: [O ignis, qui semper ardes, & nunquam exstingueris. O amor, qui semper uris, & nunquam tepescis, accende me, & accendat; accendat, inquam, ut totus diligam te solum. Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat.]

Sicut ubi materia ligni esset infinita, ignis quoque in eo accensus infinitè ureret; sic, quia Dei bonitas, maiestas, potentia, pulchritudo, infinita est, amor eius nunquam finiri aut exstingui deberet. Omnes quippe diligendi rationes in dilectione Dei concurrunt. Si iustitiæ debitum attendas, nulli magis amor noster quam illi debetur, cui omnia accepta ferre necesse est. Si beneficia gratuita spectes, nullius maiora fuerunt, aut esse possunt. Si amicitiae rationem habeas, eius tanta in te fuit, ut Deus Pater Filium suum unigenitum daret, & Filius seipsum traderet, ut te amicum ex inimico faceret. Si eximia bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, immensam illius pulchritudinem, qui lucem habitat inaccessibilem, & immensas eius bonitatis diuitias animo comprehendere non potes. Si amor pretio emitur, quis amoris tuo maius pretium consignare poterit, quam ille, qui vitam ei æternam, & gloriam celestem certissime retribuit? Quod si gratuito quæpiam amare velles, cui quæso dignius & laudabilius eum impendere, quam Deo posses? Quod si non donandus, sed extorquendus amor tuus esset, quis illo potentius aut iustius extorquere ualeat?

Philip. 3.

Soliloq. c. 28.

Simile,

Oēs diligendi rationes in Deo

1.
2.
3.

Ioan. 3.

Tit. 3.

4.

Coloss. 1.

Rom. 2.

5.

6.

7.

Amoris
Dei excel
lencia.

1. Ioan. 4.
1. Cor. 6

Ioan. 16.

Dom. 1.
Quadrag.
tex. 10.

1. Cor. 13.

Simile.

Amor cō-
placentiæ
& amor
desiderij.

Ecl. 19.

Tu tamen huius amoris excellentiam uide; Alię virtutes te hominem rectum & iustum faciunt; hic uerò amor, hæc charitas Dei, te Deum quendam facit. Nam sine temperantia, castitate, prudentia, iustitia, & aliis quid nisi bruta essemus? Atqui *qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo. Qui adhaeret Domino* (per amorem) *unus spiritus est*, scilicet cum eo. Quod amat enim, in rem amatam transformatur. Vide plura super illa uerba: *Ad eum uenimus, & mansionem apud eum faciemus*: in Dominica Pen-tecostes, tex. 3. Porro per cæteras virtutes partem aliquam vel tui, vel rerum tuarum, Deo donas. Per castitatem, corpori continentiam, per eleemosynas, partem diuitiarum, per fidem, partem intellectus tui. Adhuc enim ad alia corpore, diuitijs, intellectu ueris, etiam Deo non offenso. At in amore totum tuum cor, totam animam, totam mentem Deo tribuis. Deinde hoc solum habes, quod liberè ei dare potes, ut alio in loco ostensum est. Noli hoc parum diuidere, sed integrum da. Da, inquam, non commodatò ad tempus, sed absolute in perpetuum. Semper enim currit hoc præceptum de diligendo Deo. *Charitas nunquam excidit*. ne quidem tunc, quum cæteræ uirtutes omnes euacuabuntur. Diuidi autem hic amor non potest, nisi turpiter in obliquum distorqueatur. Quemadmodum enim qui uellet uno pede per locum excelsum, altero per locum infimum incedere, certum est illum gressus admodum inæquales facturum, & utroq; pede claudicaturum; sic qui Deum, & mundum simul diligere, suiq; amoris affectus partim in Deo qui non nisi sancta & excelsa iubet, partim in mundo, qui non nisi ad uana & infima trahit, collocare; necesse est huius opera absurda, inæqualia: nec frigida, nec calida esse. Solus Deus amore complacentiæ diligendus est, ut in illo amor noster conquiescat, sibiq; complaceat. Cætera omnia uel non diligenda (nisi in ordine ad Deum) uel non nisi amore desiderij amanda sunt, quatenus illis bonum uolumus, beneque optamus, & desideramus: quo in genere nos ipsos, & proximum nostrum rectè diligimus. Cæteræ uirtutes per excessum peccare possunt. In ratione iustitiæ summum ius summa iniuria est: & ait Scriptura: *Noli esse nimium iustus*. Prudentia in curiositatem, fortitudo

titudo in audaciam, temperantia in pusillanimitatem non raro transeunt. Solus amor Dei, rerumque diuinarum, in excessu peccare non potest; sed quanto magis extenditur, tanto & excellentior. Solus Dei amor rectus & ordinatus est. Quemadmodum enim radius omnis aut rectus est, aut contractus, aut reflexus; rectus quidem, quia corpore luminoso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum; contractus uerò, qui aliquod diaphanum crassius inueniens, non rectè incedit, sed ad aliquam partem deflectit; qui & ideo collateralis dicitur; reflexus autem, qui in densum corpus incurrens, repercutitur, & transire non potest; sed ad suum principium reflectitur: sic omnis amor cordis humani aut rectus est, qui sine ulla obliquitate uel repercussione in solum Deum centrum, & principium suum toto impetu fertur, & perpendiculari motu tendit, iuxta illud: *Recti diligunt te, & bonus Deus Israel ijs, qui recto sunt corde*; aut contractus & obliquus, in ea quæ sunt huius mundi delatus, à quibus propter sui debilitatem in transversum agitur, ut recta ad centrum suum pergere nequeat, sicut radius solis in nubem cadens, aut per arbores & tecta transmissus, recta terram non attingit, aut denique reflexus est, quia omnia propter seipsum amat, & ipsum proximum non nisi propter utilitatem aliquam suam diligit. Talis enim amor à corpore proximi reflectitur ad ipsum amantem, nec ad animam, aut spirituale bonum proximi penetrat. Amor hic reflexus penitus destruit, & contractus impedit atq; immittit purum Dei, amorem, qui rectus est toto suo cursu in Deum tendens, ut hoc præceptum imbet.

Diligere Deum ex toto corde (ait S. Chrysostomus) est ut cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei quam ad Dei amorem. Diligere ex tota anima est certum habere animam in ueritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente, est ut omnes sensus Deo uacent. Itaq; cuius intellectus Deo ministrat, cuius sapientia circa Deum est: cuius cogitatio ea, quæ Dei sunt tractat, cuius memoria, quæ bona sunt, recordatur, is tota mente Deum diligit. Hæc ille. Sanè quemadmodum non solum quicquid intra templum Salomonis erat, sed etiam quicquid in porticu fuit,

In Dei amo
re nullus
excessus.
Solut Dei
amor re-
ctus.

Simile.

Cant. 1.
Psal. 71.

Hom. 42.
in Matth.
in op. im-
perfecto.

Allegoria.

3. Reg. 6. aurum erat, nec solum sanctum sanctorum, suae interiorum partem oraculi, sed & domum ante oraculum uestiuit, & operuit auro purissimo; ipsos quoque Cherubim textit auro, sed & pavimentum domus textit auro intrinsecus & extrinsecus, duo quoque estia ad ingressum oraculi textit auro: sic omnino quilibet fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni sua parte; ex toto corde, seu uoluntate; ex tota mente, seu intellectu; ex tota anima, seu uniuersis sensibus suis, pura in Deum charitate fulgere, & feruere debet. Vastante Hierosolymam rege Babyloniarum, quum multa alia abscondere potuissent sacerdotes, ignem tantummodo absconderunt, qui in primo sacrificio Moysaico de caelo delapsus, in altari perpetuo ardens seruari debuit, & usque ad illa tempora seruatus fuerat. Sic charitas de caelo in cordibus nostris delapsa, & per Spiritum sanctum diffusa etiam alijs omnibus rebus amissis, siue diabolo, siue mundo aduerso omnia nobis eripiente, perpetuo conseruari debet. Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, ut à nulla relendantur, quia ex illis rami & folia uegetantur, flores, ac fructus producuntur; sic cor nostrum, unde omnia procedunt, uel bona, uel mala, & maxime amor, uel Dei purus, uel rerum terrenarum faeculentus & sordidus seruari, & à rebus externis ac distrahentibus, multo magis à corruptentibus abscondi debet. Monet Scriptura. *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso uita procedit.* Vulgò dicitur (ait Diuus Bernardus) Bonum castum custodit, qui corpus suum custodit. Nos autem nò sic; sed uile sterquilinum custodit, qui corpus suum custodit. *Quoniam qui seminat in carne sua, de carne corruptionem, & metet: qui uerò seminat in spiritu de spiritu metet uitam eternam.* Spiritus ergo & cordis cura habenda, ut semina eius, id est, primi affectus, qui operationum sunt semina, maxime amor ipse, non nisi bona & pura sint. Sic enim toto corde Deus diligitur.

Amor in Deo fixus. Rursum toto corde Deum diligere, est, immobile & fixum in eius amore cor tenere, ut ad alia leuiter non deflectatur. Sicut uas quod manibus tenetur, impleri nullo modo potest, si tremat qui tenet, aut huc illucque uacillat, sed quiescere oportet; & sicut radix, huc illucque quousque

1.

venit

uento impulsus, nunquam fructum adferet, nec de terra succum trahere poterit, nisi ei tenaciter & firmè adhæreat: sic cor inquietum & mutabile, cor uarijs abductum & distractum desiderijs aut curis. Deum, ut oportet, diligere, Dei gratias & munera suscipere, Deo per amorem adhærere, ut sic in pietate crescat, nullo pacto poterit. Sicut aranea quum telam suam dirumpi uidet, ut aliam ordiatur, à medio incipit eam reficere, atque adeo ex aluo suo fila deducere; sic omnino necessarium est, quam omnes uitae nostrae actiones mundo eiusque uel uano, uel turpi amoris affixas, una Dei prouidentia pertrumpi, & ad nihilum redigi cernimus, ut nouam telam ordiamur, recteque uitam ac mores instituamus, a corde & uisceribus ipsis nostris incipere debemus, id totum soli Deo consecrandum solum diligendo, ut ita nouas ac sanctas operationes producamus. Quemadmodum multa interdum peccata ita per longam & prauam consuetudinem inualuerunt; sic in misero peccatore quasi dominium obtinuerunt, sola mors peccatis eius finem imponat: sic quantacunque sint hominis peccata, & quomodocunque inueterata, unus Dei amor ea omnia abolebit, & nouam creaturam in Christo faciet. Propter hoc enim dicitur: *Valida est sicut mors dilectio.* Id enim efficit in abolendis peccatis, quod sola mors in satis multis facere solet.

Qui falsos deos coluerunt, quanto in illos amore ferrebantur, unum in Scripturis exemplum docere potest. Quinque uiri de tribu Dan, ingressi domum Michae, abstulerunt illi sculptile & cõstatile idolum, quod colebat; quo illos insequente & clamante, dixerunt raptores ad Michaeam; *Quid tibi vis, cur clamast? Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis et sacerdotem, & omnia quae habeo, et dicitis, Quid tibi est? Deplorat miser iste suos falsos deos; & illis ablatis, omnia quae habuit se perdidisse conqueritur. At nos Dei ueri & summi amore per quodlibet peccatū mortale amisso, quasi nihil perdidissemus, ita nihil mouemur. Nihil, opinor, magis teporem Christianorum circa Deum super omnia diligendum in extremo iudicio condēnabit, quàm ethnicorū & paganorū erga suos falsos deos incredibilis amor ac seruos, qui non bonis tantum & rebus suis*

A contrario cultu.
Exemplū.

Cor. 8.

Jerem. 2.

externis liberalissimè collatis, sed ipso suo sanguine in sanguinis ferè festis & sacrificiis effuso, deos suos coluerunt, ut omnes historiæ, maximè Indiæ & Iaponicæ nostri temporis perhibent. Sic per Prophetam contra Iudæos disceptat Deus: *Quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post uanitatem & uani facti sunt? Propterea adhuc iudicio condendam uobiscum, ait Dominus, & cum filiis uestris disceptabo. Transite ad insulas Cethim (Italim dicit) & uidete: & in Cedar mittite (Ismaelitas dicit) & considerate uehementer, & uidete si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos, & certè ipsi non sunt dii: populus uerò meus mutauit gloriam suam in idolum. Quoties Dei amore derelicto, carni, mundo, diabolo seruimus, euntes post concupiscentias nostras, diligendo uanitates desideria diaboli faciendo; toties mutamus gloriam nostram in idolum. Gloria nostra est, quòd populus Dei sumus, quòd charitas Dei in nobis est, nosque in eo; quòd diligentes Deum, à Deo diligimur, qui uenit ad nos, & manihonem facit nobiscum. Hæc frequenter Scriptura docet, hæc frequenter populo inculcanda. Quemadmodum enim clauus, qui uno aut altero ictu, uel non penetrat, uel ita ut facile euellatur: crebris autem ictibus impulsus, sic tenaciter hæret, ut nulla ui extrahi queat: sic amor Dei, non uno tantum aut altero, sed uariis & crebris Dei præceptis, sacre Scripturæ elogiis, animo fideli impressus atque impletus, ita fixus manere poterit, ut ab eo diuelli, nec humana, nec diabolica ulla vi queat.*

Simile.

3. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Proximi dilectio.

Locus moralis de dilectione proximi. Hunc locum etsi iam decies & suprâ tractauimus, ut in Dominica 12. post Pentec. tex. 4. notatum uidebis, ubi & hæc ipsa uerba tractata sunt; tamen hoc loco non minus proprio aliqua addemus, prout Deus dabit. Quomodo, & cur hoc præceptum de proximo diligendo dicatur simile illi alteri

ri

ri de Deo diligendo, uide explicatum loco iam citato. Nempe omnes in Deo unum sumus, *unum corpus in Christo: uno Spiritu Dei uelut una singulorum anima uiuificamur. Unus nobis Deus est, una fides, unum baptisma*. Sicut ergo Deum diligere, ita proximum in Deo, sicut nos ipsos, si in Deo sumus, diligere necesse est. Nihil aliud hoc præceptum dicit, quam: *Omnia quacunque uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis. Hæc n. est Lex & Prophetæ. Quicquid tibi ipsi bonū cupis, hoc proximo uelis; & quod tibi faceres, uel fieri uelles, esurienti, frigenti, fatigato, indigenti, ignaro, aberranti, &c. id totū proximo tuo facias. Vide ne equum, canem, aut quodcunque tuum commodum magis ames, quàm proximum tuū. Cæsar quum externos quosdā Romæ uideret, catulos in sinu circumferentes, interrogabat an apud illos populos liberi non nascerentur: indignatus uidelicet, amorem qui liberis debet, in catulos transferri. Sicut ille, qui super humeros scalam imponit, licet grauis sit, quando illa opus habet ad locum aliquem conscendendum, postea uerò in angulo deponit, nec amplius eius recordatur; sic multi utuntur proximis suis, tanquā scalis, ad commodum tantum proprium, ut eorum opera ad aliquam dignitatem conscendant, aut emolumentum cōsequantur: quæ assecuti relinquunt proximis, & dicunt: Nescio uos. Hoc ideo fit, quia non in Deo, sed in nobis ipsis: non propter Deum, sed propter nos ipsos, proximos nostros diligimus. Sicut enim vitrum, quàm diu in ardenti fornace est, artificii ad omnia obtemperat, tractabile est, & in quamcunque formam uertitur, ita ut uno flatu capacia & pulcherrima uirtus conflet; at uerò postquam ex fornace nitrum extrahitur, flecti amplius non potest, sed ad minimum ictum frangitur: ita omnino quā diu diuino amore corda nostra flagrant, & in illo sancto fornace decoquimur, flectit & dilatat Deus corda nostra ad omnes quascunque charitatis in proximum actiones, absque ulla difficultate, nosque ad iuuandum proximum nulla difficultate retardamur, parati, quibuscunque possumus modis, cuilibet proximo opitulari. Hoc igne accensus Paulus, dixit, nec mentitus est. *Omnibus omnia factus sum*. At uerò ubi primum hic ignis*

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Ephes. 4.

Matth. 7.

Simile.

Simile.

1. Cor. 9.

476 *Promptuarium Morale*

ignis in nobis deferuit, & restinctus est, ubi ex fortia-
isto diuini amoris cor nostrum egressum fuerit, immobi-
les, laxi, & immites erga proximum sumus, ad minimam
difficultatem circa iuuandum proximum frangimur, &
charitatis opus dissoluimus. Sunt ergo talia hæc duo præ-
cepta, ut inuicem à se separari nequeant. Apposuit D. Gre-
gorius. [Duo hæc necesse est charitatis præcepta custodiat,
quisquis habere in nuptiis uestem nuptialem cupit. Hinc
est quod cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iu-
betur. Vos estis fratres cortinæ tabernaculi, qui per fidem
in cordibus uestris secreta cœlestia uelatis. Sed cortinis ta-
bernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe
ignis speciem habet. Quid uerò est charitas, nisi ignis? Sed
ista charitas esse bis tincta debet, ut tingatur, & per amorē
Dei, & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, ut
per contemplationē illius negligat proximū, coccus quidem
est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat pro-
ximum, ut tamen contemplationem Dei per eius amorem
relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est. Porro sic coni-
uncta hæc duo præcepta sunt, ut unum sine altero seruari
nequeat. quod hac cōparatione docet sanctus Dorotheus:
Circulum fingite mundum esse, centrum autem circuli
Deum, lineas autē à circulo in mediū diductas, uias credi-
te uarias, negotiationesq; mortaliū. Quo magis penetrant
sancti uiri ad interiora, ut Deo appropinquant, per rationē
ingressus eo magis appropinquant Deo, & sibiipsis quan-
toq; & sibiipsis, tanto & Deo, & quanto uiciniores fiunt
Deo, tanto & sibiipsis; quātoq; sibiipsis, tanto & Deo. Con-
siderate itē recessum & elongationem, cum scilicet reced-
dunt hominum actiones à Deo, & ad exteriora se effun-
dunt. Quanto enim magis à Deo recedunt, tanto & à seip-
sis; & quanto à seipsis, tāto & à Deo. Hæc est. n. charitatis
uis & natura. Quo enim magis à Dei dilectione recedi-
mus, eo & à proximi amore distamus: quantum Dei chari-
tati adharemus, tantū & proximi; quantumq; proximi,
tantum & Deo. Hæc ille. Quum Scriptura dixisset, *Dixit
insipiens in corde suo: nō est Deus*; statim subiūxit: *Corrupti
sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis*. Docet, Dei a-
more deserto, omnia scelera subintrare. Ecce itā Apostolus
quum

Hom. 38.
in Euang.
Exodi 16.
Allegoria.

In Doctr.
6.

Simile.

In Domin. XVII. post Pentec. 477

quum dixisset; *Radix omnium malorum cupiditas*, adiecit:
Quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Docet amato-
res mundi Deum statim deferere. Rursum: *Qui diligit me
(ait Christus) mandata mea seruabit*. At hoc est *mandatū
eius nouum, ut diligamus inuicem*. Adeo sunt ista coniun-
cta, Amor Dei & proximi, quē mundi amator non amat,
quia, sicut oportet, nō amat. Sed & in hoc similia ac coniu-
cta sunt hæc duo præcepta, q; quemadmodū qui Deum
amat, seipsum amat, sibiq; optimē consuluit, ueluti qui de
fonte bibit, aut ex sole uidet, non fonti aut soli quicquā,
sed sibiipsi multum contulit; ita prorsus proximi amor no-
bis ipsis est in primis utilis. Quemadmodum. n. qui ægro-
tantē unguento, uel alio pretioso oleo uult inungere, prior
ipse unguendo particeps est unctionis, & sic postea inun-
git laborantē morbo; ita qui pro salute proximi adhibito
studio, aliquid facit, primū sibi, deinde proximo prodest.
Hunc sensum habet uerbum Domini: *Beatus est dare,
quā accipere*. Plus enim sibi confert, qui proximū iuuat,
quā ipsi proximo, quod in alia Dominica ostensum est.
Proximi amor ita ipsis ethnicis, & Deū nescientibus, na-
tura duce insitus fuit, ut qui ratione & uirtute ceteros p-
cellerent, faciliē uiderent, hominis uitæ & salutis nihil eorū
omnium, quæ extra nos sunt, comparandum esse, nedum
preferendum. Pollio seruū, qui uas crystallinū cōfregit,
& Augusto Cæsare apud eum cœnante, iussit in uiuariū
demergi, murenarū pabulum futurum. Quum ducere-
tur euadens licitorum manus, ad Augusti pedes se proci-
cit, supplicans ut alio genere mortis interiret. Augustus
cautā & genere mortis cognita, solui seruū iussit. Pol-
lionis uerò & uasa omnia crystallina coram afferri iussit,
uirgula confregit, & uiuaria euerit, dicens: *homine, cuius-
cunque conditionis sit, hoc ipso quod homo est, pluris facien-
dū esse, quā omnia totius mundi uasa & uiuaria*. Sic Ale-
xander Magnus perurgente eius matre Olympiade ut in-
fontē quandam occideret; *Aliam*, inquit, *mater à me mer-
cedē postula*. *Hominiis uita nullo beneficio cōpēsat*. Nero ini-
tio imperij sui (cuius primum quinquennū tale fuisse, ut ab
eo ceteri Principes procul distaret dicere solebat Traianus)
porrecta illi charta, in qua damnatorū nomina scriberet,
excla-

Similia.

Damasc.
de his qui
in fide mi-
grarunt.

Act. 20.

Proximi
amor a-
pud ethni-
cos.
Fulg. li.
5. cap. 1.
Exempla.

Plutarch.
in Græc.
apoph.
Egnatius
in Nero-
ne.

478 *Promptuarium Morale*

Senec. li. 2. ca. 1. de clem. Vult. Gal. li. 1. Plut. in Scipione. exclamavit: *Vellem nescire literas*. Marcus Antoninus patiens rebellibus, dixit in Senatu: *Vtinam possem multos etiam ab inferis excitare*. Ptolemæus ab amico admonitus, ut conspectis fortè procul qui ad supplicium ducebantur, calcariibus equo admotis accurrere, & illis parcere vellet; & fecit perlibenter, & amicum hoc nomine chariorem habuit. Scipio Africanus dicere solebat, *Malle se unū ciuē seruare, quàm mille hostes perdere*. Hæc hominū sine Deo naturalis erga proximos affectio, nostrā nunc si non exi-
tat, in extremo olim iudicio vehementer condemnabit.

4. *In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Propheta.*

Charita-
tis perfe-
ctio.

Tract. 23.
in Matth.

De doctr.
Christian.
li. 1. c. 26.

Locus moralis de charitatis erga Deum & proximum admirabili virtute, efficacia, perfectione. Docet Christus, totam hominis perfectionem, totum quod vel lex mandauit, vel Prophetæ monuerunt, in vna charitate compleri: quia hac imbutus, etiam illa, quæ ad fidem & scientiam spectent, Dei munere comprehendit. Sic Origenes: [Qui omnia adimpleuit, quæ scripta sunt de Dei dilectione & proximi, dignus est maximas gratias à Deo percipere. Dignus autem constitutus, hic omnibus donis exultat in sapientia Dei, plenum habens cor in Dei dilectione. Consecutus autem huiusmodi bona ex Deo, profectò intelligit omnem Legem & Prophetas partem aliquam esse ex omni sapientia & scientia Dei; & intelligit omnem Legem, & omnes Prophetas pendere & adherere à principio dilectionis Domini Dei & proximi.] Ille quippe omnem Legem & Prophetas nunquam intel-
liget, qui ad duplicis huius charitatis ædificationem eas non accepit. Sic D. Augustinus: [Quisquis Scripturas diuinas, uel quamlibet earum partem intellexisse sibi videtur, ita ut eo intellectu non ædificet, istam geminam charitatem, Dei & proximi, nondum intellexit. Quisquis verò talem inde sententiam duxerit, ut huic ædificandæ charitati sit utilis, nec tamen hoc dixerit, quod ille quem legit, eo loco sensisse probatur, non pernitiosè fallitur, nec omnino mentitur.] Igitur quoad ipsam Le-
gis

In Domin. XVII. Post Pentec.

479

gis & Prophetarum intelligentiam, in charitate illa quodammodo pendet, quia charitati illa tota subseruit. Sed magis quoad executionem omnium aliorum mandatorū moralium, quæ siue Lex, siue Prophetæ complectuntur, in his duobus pendet omnia: tum quia *finis præcepti*, id est, perfectio & modus, quo perficiuntur cætera præcepta, *charitas est de corde puro*, erga Deum & proximum; quia diligendo omnia faciliè præstamus, (dilige enim, & fac quod vis) tum quia, qui dilectionem habet, nullius transgressionis Legis reus esse potest. Sicut enim *qui offendit in uno*, id est, in vna charitate, ut exponit Augustinus, uel in uno aliquo mādato transgrediens illud mortaliter, *factus est omnium reus*, & perinde à uita æterna exclusus, ac si in omnibus offendisset: sic è diuerso, *qui diligit proximum, Legem impleuit* (ait Apostolus) & in hoc uno recapitulatur *totā Lex*; quia qui unam charitatem tenet, Legem ex nulla parte transgreditur: & quamuis fortè omnia præcepta opere non exequatur, tempore uel occasione non data; tamē, quia uoluntatem & affectum exequendi per charitatem gerit, perinde iustificatur coram Deo, ac si omnia exequutus fuisset. Docet Paulus cætera omnia uitia per vnam charitatem deuitari, cæteras quoque uirtutes eius beneficio comparari. *Charitas* (inquit) *patiens est*, facit ut aduersa omnia toleremus: *Benigna est*, opera misericordiae, & omne eleemosynarum genus operatur. *Charitas non amulatur* (caret inuidia) *non agit perperam* (caret malitia & improbitate) *non inflatur* (caret uanitate & superbia) *non est ambitiosa* (contenta suo loco, humilitatem generat) *non quarit quæ suæ sunt* (auaritiā & cupiditatem expellit) *non irritatur* (mansuetudinē docet, iram fugat) *non cogitat malum* (caret omni iniqua suspitione, candore plena) *non gaudet super iniquitate* (alieno malo non delectatur, sed compatitur potius) *congaudet autem ueritati* (gratulatur alienis bonis, & particeps fit eorum) *omnia suffert* (siue ex Dei prouidentia, siue ex diaboli & hominū malitia immissa mala) *omnia credit* (suauiter se submit-
tens iugo fidei) *omnia sperat* (quæcunque bona promissit Deus, quia diffidere amanti non potest amans) *omnia sustinet* (expectans in patientia laborum mercedem.) *Cha-
ritas*

1. Tim. 1.

Iacobi 2.
Lib. de p-
fect. iustit.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

De Trin.
li. 2. c. 7.

Rom. 8.

Rom. 13.

Hugo de
S. Victo-
re, in hūc
locum.
Simile.

Proximus
propter
Deum dili-
gitur.

Simile.
Matt. 24.

Simile.

Chrysost.

Hom. 19.

ad Hebr.

virtus nunquam excidit sempiterna virtus est, quæ & hic in-
stos facit, & in cælo beatos ornat. Merito dilectio Legem
impleuit, merito in hac duplici charitate tota Lex pædet, &
Prophete. Cum autem sint duo præcepta (ait sanctus Au-
gust.) in quibus pendet Lex, & Propheta, dilectio Dei & pro-
ximi, non immerito Scriptura plerumque pro utroque unum
ponit: siue dilectione Dei, sicut est illud; Scimus quoniam dili-
gentib. Deum omnia cooperantur in bonū: siue dilectione pro-
ximi, sicut est illud; Omnis lex in uno sermone impletur: Di-
liges proximum tuum sicut teipsum. Sed hoc ideo, quia qui pro-
ximum diligit, consequens est, ut Deum diligat. Ex una ea-
demq; charitate Deum proximumq; diligimus; sed Deum
propter Deum, nos autem & proximum propter Deum. Hæc
ille. Satis quidem erat dixisse. Dilige Dominum Deum tuū.

In hoc enim totum est. Si enim uerè diligitur, diligitur
ubicunq; inuenitur, in seipso, in proximo, intus & foris,
sursum & deorsum, longè & propè. Si mel dulce est, dul-
cis est fauus. Si mel diligis, & fauum receptaculum mel-
lis. Sed mel propter seipsum diligitur, fauus propter
mel. Et si fortè uideris fauum melle carentem, dolens
uacua esse receptacula, & cupis ibi mel esse, quod diligis.
Ita & Deum dilige, quia dulcedo est ipse, & bonitas, & ve-
ritas: Proximum autem dilige, quia receptaculum est
dulcedinis bonitatis, & ueritatis: & hoc in ipso dilige, &
propter hoc ipsum. Quod si istis uacuum inueneris, do-
leas, & opta, ut ista mereatur accipere. Propter hoc autem
& proximum amari præcipitur, ut per charitatem Dei ip-
sum bonum diligas; per charitatem proximi, bonū quod
diligis, proximo non inuideas, sed quantum in te est, pro-
cures potius. Ita sanè tota Lex implebitur. Stare enim
cum hoc amore nullus terrenus, carnalis, iniquus, aut
inordinatus amor potest. Quemadmodum enim, decre-
scente umbra, crescit calor, & crescente minuitur; sic de-
crescente amore tēporali, crescit feruor charitatis, & è cō-
uerso eo crescente minuitur, iuxta illud Christi: Abun-
dabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Alterum

alterius causa est. Rursum ubi charitas animum polle-
dit, iniquitati locus esse non potest. Sicut enim in uia pu-
er & Hebr. blia cōtingit, si quis initium eius apprehendat, recta uia ducit.

tur, & non habet opus ut manu ducatur; sic etiam in chari-
tate tantum arripe principium. & statim manum ipsa tibi
præbens te deducit & dirigit. Qui uolunt domos & palatia
construere, primò student in imo supra petram, uel super
stabile solum fundamenta locare, & postmodum reliquas
ædificiorum partes suis locis & temporibus ordinare, qua-
tenus firmato fundamento, cætera ædificanda seruentur.
Quale enim fuerit cuiusque rei fundamentum, talis erit
eiusdem perseverantia & latus. Idem in spiritali fabrica
usu uenit. Qui absque sui detrimento, & aliorum scandalo,
spiritualem in seipso domum Deo ædificare proponit, ve-
ræ charitatis fundamentum in seipso ante omnia iacet,
& firmiter collocet; sic demum poterit congruis tempori-
bus ac modis sibi & aliis utilis esse. Aded à sola charitate
tota Lex pender, ut sine ea totius Legis amplissima cogni-
tio nihil ad salutem ualeat. Appositè Chrysostom. [Quæ-
admodum in nauis etiam si magna sint instrumenta, nisi
fuerint subligacula, nihil proderunt, & in domo nisi colli-
gationes & contignationes, & in corpore etiam si magna
sint ossa, si non fuerint nerui, & compagines, nihil prode-
runt: ita quæcunque quis habuerit rectè facta, aut sapien-
ter inuenta, inania erunt omnia, nisi una adsit charitas.]
quæ est uinculum omnia perficiens, & quo omnia coale-
scunt, ut perdurent. Sicut cuiusque ætatis in homine diuer-
sæ sunt functiones, & iuxta annorum cūsum crescunt &
vires; infans enim aliena manu ducitur, puer per seipsum
ambulat, iuuenis sui iuris esse incipit, vir generationi aptus
familiam alit, senescens prudentiam acquirit, atque ita de-
mum maturus fit: sic charitas tenerum adhuc animum
informatur, ut peccatum fugiat, primum ex timore pœnæ,
mox ex amore uirtutis; postea Dei notitiam clariùs animo
patefacit, & ad eius amorem atque unionem inflammat;
postremò in Dei amorem totum animum rapit, ut dicere
cum sponsa beata possit: Introduxit me Rex in cellaria sua. Hæc est uirtus, efficacia, perfectio charitatis. Sic in il-
la tota Lex pender & Prophete. Denique quàm sit unius
charitatis Lex multiplex, uide D. Gregorium.

Simile.

Laurētius
Iusti de di-
scipl. & p-
fect. mo-
nast. c. 21.

Simile.

Homil. 7.
ad Coloss.

Cant. 1.

Moral. li.
10. c. 6. & 7

EVANGELIUM DOMIN. XVIII.
POST PENTECOSTEN.

Matt. 9.

*Ascendens Iesus in nauiculam, transie-
tauit, & venit in ciuitatem suam. Et
ecce, offerebant ei Paralyticum iace-
tem in lecto. Videns autem Iesus fide
illorum, dixit Paralytico: Confide
fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce, quidam
de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et
cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid
cogitatis mala in cordibus uestris? Quid est faci-
lius dicere. Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere;
Surge, & ambula? Vt autem sciatis, quia filius ho-
minis habet potestatem dimittendi peccata, tunc
ait Paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & va-
de in domum tuam. Videntes autem turba, timue-
runt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potesta-
tem talem hominibus.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ecce offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.* De cura proximorum, & charitate iuuandi necessitates eorum.
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.* Charitas erga proximum remuneratio.
3. *Confido fili.* De fiducia peccatorum in Christi misericordiam.
4. *Remittuntur tibi peccata tua.* Peccata morborum & aliarum calamitatum causas esse.
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus uestris.* De peccato cogitationis solo animo & uoluntate concepto.
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* De honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem ei potestatem dedit.

1. Ecce,

1. *Ecce, offerebant ei Paralyticum iacentem in lecto.*

Locus moralis, de cura proximorum, & charitate iu-
uandi necessitates eorum. Hunc locum etsi frequen-
ter iam tractauimus, tamen hic, loco proprio, & quia usus
huius doctrinae quotidianus est, aliqua addemus, prout
Deus dabit. Insignis horum charitas fuit, qui (ut D. Lu-
cas scribit) *quarentes eum inferre, & ponere ante Christum,
nec inuenientes qua parte illum inferrent praeterea; ascende-
runt supra tectum, & per tegulas summisserunt eum cum lecto
in medium, ante Iesum.* Feruens erat haec charitas, & cura
diligens; & sicut à Christo plenissime remunerata, sic à
quolibet Christiano studiosè imitanda. Non differunt
donec Christus exeat. Non uerentur multitudinis im-
pedimentum. Non detrectant laboris magnitudinem.
Si nobilis aliquis infirmatur, & perdicem astatam comede-
re iuuat, serui & ministri non cessant donec inueniatur:
At proximo nostro, rebus necessarijs indigenti, vix qui-
quam est, qui subueniat. Cooperari verò ad salutem animae
proximi, seu à recta fide aberrantis, seu in via morum mi-
serè collabentis, & ad Christum proximum adducere, si-
cut isti suum Paralyticum duxerunt, istud verò non nisi
pastorum aut sacerdotum esse putatur, si tamen illorum.
Qua in re vehementissime falluntur & aberrant ipsi.
Sanè calamitatum publicarum, quibus boni cum malis
aqua sorte inuolui videntur, hoc vnum praecipue in cau-
sa est, quòd boni malos, quibuscum versantur, non cor-
ripiunt, emendare, in viam salutis reducere, ad Christum
pertrahere non contendunt. Sic D. Augustinus, ingentem
illam urbem Romae, totiusque Italiae per Gothos, suo
tempore, vastationem neglectae proximorum saluti &
correctioni attribuit. Sic enim scribit: [Quis tandem fa-
cile reperitur, qui eosdem ipsos propter quorum horre-
dam superbiam, luxuriam, & auaritiam, atque execra-
biles iniquitates & impietates, Deus sicut minando praedi-
xit, conterit terras, & regna subuertit, sic habeat, ut
habendi sunt, sic cum eis uiuat, ut cum talibus uiuendum
est, plerumque enim ab eis docendis, admonendis, & cor-
ripiendis]

Proximo-
rum cura.

Luce 5.

Calamita-
tum publica
rum' cau-
sa, proxi-
mi corre-
ptione negle-
cta.

De Ciuit.
Dei, lib. 1.
cap. 9.
Tres cau-
sa neglectae corre-
ptionis.

Gg 2 ricipiendis

1. ripiendis malè dissimulatur: uel cum laboris piget: uel et
os eorum coram uerecundamur offendere; uel cum eorū
3. inimicitias deuicamus, ne impediunt & noceant in istis
temporalibus rebus, siue quas adhuc appetit nostra cupi-
ditas, siue quas amittere formidat infirmitas: ita, ut quam-
uis bonis uita malorum displiceat, & ideo cum eis non
incidunt in illam damnationem; quæ post hanc uitam ta-
libus præparatur; tamen, quia propter prædicta peccatis
eorum damnabilibus parantur, iure cum eis temporaliter
flagellantur, quamuis in æternū minime puniatur.] Hæc
ille. Moxque sapientissimus Doctor, ubi causas omnes,
quæ iustæ esse possunt non corripiendi proximi (ne uan-
is excusationibus locus esset) explicasset, dicens: *Si pro-
pterea quisq; obiurgandis & corripiendis malè agentib; par-
tit, quia oportunius tempus inquit* (ubi non negatur, sed
1. differtur legitime iuuandi proximum officium) *uel es-*
2. *dem ipsis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur* (modò ius-
tus ille merus sit, & certa ratione nixus) *uel ad bonā uitā &*
3. *piā erudiendos alios impediunt infirmos, & præstant atque*
auertant à fide, (id est, ne scandalum magis quam ædifica-
tio sequatur, ne sic eradicentur, zizania, ut simul lædatur
tritium,) *non uidetur esse cupiditatis occasio, sed consilium*
charitatis, his (inquam) exceptionibus explicatis, addit.
[Illud est culpabile q̄ hi qui dissimiliter uiuunt, & à ma-
lorum factis abhorrent; parant tamen peccatis alienis,
quæ dedecore & obiurgare deberent, dum eorum offen-
siones cauent, ne sibi noceant in rebus temporalibus, dum
delectat lingua bladiens, & humanus dies, & reformida-
tur vulgi iudicium, & carnis exercitatio uel peremptio,
hoc est, propter quædam cupiditatis uincula, non propter
officia charitatis. Non mihi itaque hæc v̄ parua esse cau-
sa, quare cum malis flagellantur & boni; quando Deo
placet perditos mores etiam temporalium poenarum affli-
ctione punire. Flagellantur enim simul, non quia simul
agunt malam uitam, sed quia simul amant temporalem
uitam.] Hæc August. Agnoscere nunc licet, horum tem-
porum calamitates publicæ, ex qua partim radice nascantur,
boni cum malis, Catholici cum hæreticis, casti cum impu-
dicis, iusti cū rapacibus, sobrii cum ebriis, liberales cum
auarīs,

auarīs, bello, fame, peste alijsque communibus malis acer-
rimè flagellantur; quia malos ad Christum adducere, hæ-
reticos nascentes reprimere, impudicos, rapaces, ebrios, aua-
ros, iusta obiurgatione & correptione in uirtutis uiam re-
ducere, boni Catholici, casti, iusti, sobrii, & liberales negle-
xerunt. Timonis illud fuit memorabile dictum. Rogatus
cur omnes odisset; *Malos,* inquit, *odi, quia mali sunt;* bo-
nos odi, quia malos non oderunt. Quæ uerba, si de perfecto
malorum odio dixit, quod est naturam amare, sed uitium
odisse (ut alibi explicatum est) & odiendo corripere, cor-
ripiendo emendare, nihil sanctius dici potuit. Hæc enim
est uera proximi charitas, ut paralyticos nostros ad Chri-
stum abducamus, non in sua paralyti dissimulando, conui-
uendo nobis ipsis, & labori uel honori, uel commodo no-
stro parcendo & consulendo eos relinquamus.

Ad malum si quis tendat, statim adiuuatur, & ut celer-
rimè cadat, à multis propellitur. Nondum Siba finem his
uerbis imposuerat; *Non est nobis pars in Dauid;* quum
statim omnis populus eum secutus est. Cū Abimelech
regnum Israel usurparet, affuerunt illi statim omnes ino-
pes, & uagi, & totus populus Sichem, *ut septuaginta fra-*
tres suos super unum lapidem interficeret. Cū perfidus
Adonias regnum paternum, uiuente adhuc patre Dauide,
inuadere uellet, in eius auxiliū uenerunt Abiathar & Ioab,
magnates & principes viri Absalon contra patrem rebel-
lante, *toto corde uniuersus Israel sequutus est eum.* Quan-
tus, quam generalis, quam repentinus contra optimum Re-
gem in malum consensus? Cum Ierusalem, post captiuita-
tem Babylonicam, reedificari cœpta esset, omnes circum-
qua; gentes, ut opus impedirent conuenerunt. Contra
quos iratus Deus, dixit per Prophetam. *Ira magna ego ira-*
scor super Gentes opulentas; quia ego iratus sum parum, ipse
uero adinuenerunt in malum. Hæc uidelicet impiorū prom-
ptitudo est, ut se mutuo ad malum iuuent. Nostram circa
proximos ad bonum iuuandos tepiditatem & ignauia istī
cōdemnabunt. Inter alia Spiritus sancti dona fidelibus im-
partita, etiam hæc enumerat Paulus. *Necessitatibus sancto-*
rum communicantes. Qui exhortatur in exhortando. Docet
esse opus speciale, & charissima seu gratiam Spiritus sancti,

Apophteg-
ma.
Maximus
in Ser. 26.

Ad malū
omnes iu-
uant.

Exempla.

2. Reg. 10.

1.

2.

Iudic. 9.

3.

3. Reg. 1.

4.

2. Reg. 15

5.

2. Eldr. 4

Zacha. 1.

Rom. 12

fratrum nostrorum (hoc enim sanctos uocat) necessitatibus manum adiutricem porrigere, non secus ac nostræ essent. Sic enim ijs communicamus, seu communes cum nostris facimus. Docet charissima Spiritus sancti esse exhortari fratrem ad opus pietatis, & ad Christum adducere.

Quo quisque sanctior, & Spiritu sancto plenior fuit, eo in hoc charitatis genere clarius excelluit. Exempla quaedam in alia Dominica protulimus. Nec ulla maior sanctorum laus aut consolatio, quam plurimos proximorum in causa salutis promouisse. Sic Apostolus ad Thessalonicenses à se conuersos: *Qua est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloria? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius?* Quemadmodum Dux, qui ad pugnandum milites induxit & formauit, post adeptā uictoriā coronatur quasi eius potissima causa; sic qui alios omni officio & studio ad pietatis tramitem capessendum induxerunt, maximam à Deo coronam consequuntur. *Qui docet filium, laudabitur in eo.* Ab altera parte caue diligenter haresim Caini, dicentis Deo: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Eadem eorum omnium mens & sententia est, qui fratrum suorum peccata, miseriae, necessitates, nihil ad se pertinere putant. Sed huiusmodi homines, qui charitatis uiscera non sentiunt, ablaetauit Deus, & à misericordiae suae uberibus repulit, iuxta illud Prophetæ: *Ablaetauit uisus tuus, quia erat absque misericordia.* Iudæos sanè adhuc carnales, & angusto corde, ut opera charitatis & misericordiae exercerent, communis tantum naturæ admonuit. *Carnem, inquit, tuam ne despexeris.* Et tamen hac una ratione non permotos grauiter castigat, repellit, ablaetatur. At uerò Christus, ut nos ad ea prouocet, docet nos, quicquid proximo indigenti officij præstamus, id totum ita acceptum se habere, ac si ipsius personæ præstitum fuisset.

1. Theſ. 2
Simila.

Eccl. 1.
Caini ha-
relis.
Genſ. 4.

Oſeæ. 1.

Eſaiæ. 5.

Matt. 25

Exēplum.
In uita c-
ius lib. 4.
c. 9.

Quod uni, inquit, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quanta nos igitur manet castigatio, quos talis & tanta consideratio nihil mouet? Sanè sanctus Dominicus, uir in lucrandis Deo fratribus, & ab haresi atque impietate reuocandis, tota ferè uita occupatissimus, dicere solebat, quā efficaciam eius in conuertendis peccatoribus multi mirantur, se in Charitatis codice plus didicisse, quam in Scri-

pturis.

pturis. Sicut dæmon in homines exercet odium, quod in Deum non potest; sic è diuerso uerus Christianus in proximis iuandis studium impendit: quia Deum iuare non potest. Maxime quum Christus, qui Deus est, seipsum in laborante proximo iuuari, in cibato famente cibari, in uestito nudo uestiri, in excepto hospite excipi, in uisitato captiuo uisitari, clatis uerbis edixerit. Vide plura de hoc argumento, in Dominica 11. post Pentecosten, tex. 1. & in alijs locis illic annotatis. Manet firmum & immobile illud supremi Iudicis decretum. *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & uobis.* Vide plura Dominica 16. post Pentecosten, tex. 5. & locis illic annotatis.

Disimile.

Math. 25

Lucæ. 4.

2. Videns Iesus fidem illorum, dixit Paralytico, &c.

Locus moralis de prompta, & ampla charitatis erga proximum remuneratione. Christus hoc loco non solum paralyticum sanat, ut tollens lectum, surgat & ambulet, quod solum petiisse & desiderasse uidentur, tam qui paralyticum portabant, quam ipse paralyticus; uerum etiam ad primum conspectum benignissimè alloquitur, *filium* uocans: deinde bono animo esse iubet, dicens, *Confide fili:* mox maximo beneficio afficit, *peccata remittens*: ac demum postremo corporis sanitatem confert. Hoc autem totum charitati erga proximi salutem, quam isti portatores exercuerunt, Christus retribuit. Etsi enim fidem nominet Euangelista, non charitatem; tamen nec hæc fides sola erat, sed per charitatem illustrem egregiè operans, nec nisi propter opus charitatis adiunctum, per quam charitatem fides perficitur, ut Apostolus docet. hoc duplex beneficium Christus contulit, ut in altero nostro Promptuario latè ostendimus; ubi etiam, quare fidem nominauerit Euangelista, non charitatem, explicatum dedimus. Solet Dei bonitas, non pro operum nostrorum exiguitate, sed pro suæ beneficentie magnitudine, charitatis nostræ in proximum opera, pia & sancta desideria, uel remunerare, uel adimplere. Regulus apud D. Ioannem, salutem filio petebat tantum, sed Dominus & salutem filio dedit, & patri fidem, quam non petebat. Moyſes petiuit à Domino, ut suam gloriam uide-

Charitatis
remunera-
tio.

Gal. 5.

Exempla.

1.

Ioan. 16.

2.

Exod. 31.

Gg 4 reilli

3.
4. Reg. 3. re illi concederet: ipse uero pollicetur uniuersa bona sua se illi ostensurum. Tres reges pugnaturi contra Moab, petierunt ab Elisæo, ut rogaret Dominum pro pluuia; quibus dixit Dominus in manu Elisæi. *Hæc dicit Dominus, Alueus replebitur aquis, & bibetis uos, & familia uestra, & cuncta animalia uestra. Parumq; est hoc in conspectu Domini insuper tradet etiam Moab in manus uestras.* Orante pro populo suo Ezechia rege, respondit ei per Elisæi Prophetâ Deus. *Non intrabit ciuitatem hanc rex Assyriorum, & non iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.* Tota hæc promissio erat de leuanda urbis obsidione, & de nullo inferendo detrimento: quod totum erat à rege orante expetitum. At uero præter hæc omnia, egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Plura huius rei exempla uide in Domin. 5. post Pascha, tex. 1. Thobie quanta esset erga fratres suos conceptiuos charitas, nunc uerbis consolando, nunc rebus iuuando, & cæcos sepeliendo, tota eius uita declarat. Quanto uero miraculo Deus illi visum reddiderit, quo filium eius ex longa peregrinatione saluum redduxerit, & longam demum ac prosperam vitam eius charitati retribuerit, eadem historia commemorat. Abdias, & Zabele impia Prophetas interficiente, centum ex eis speluncis abditos, paui. Vnde & ipse dono prophetiæ illustratus, quarto loco censetur in catalogo duodecim Prophetarum. *Qui enim Prophetam accipit, mercedem Prophetæ accipiet.* B. Iob charitas erga proximos, his uerbis ab uno amicorum eius predicatur. *Ecce docuisti multos, & manus lassas reborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tremebantia confortasti.* Hic autem post probationem à malis liberatus, duplicia omnia à Domino accepit. Sanctus Paulinus, Nolanus Episcopus, ex maxima charitate, ut unus uideretur filius iuuenem captiuum à Vandalis liberaret, post oēs fortunas suas in alijs liberandis, ciuibus exhaustas, seipsum barbaro pro iuueni captiuum dedit, eiusq; horto colendo ut mancipium seruauit. Sed paulo post a barbaro agnitus quis & quantus esset, omnium ciuium suorum, qui adhuc captiui supererant, liberatione donatus, ad episcopatum non minori cum gaudio quam gloria, reuersus est. Nec dissimile
- 4
Esa. 37.
5
6
3. Reg. 18.
Matt. 10.
Iob. 4.
7
8
Aug. de ci.
Dei, lib. 10
cap. 10.
Greg. Dialog. lib. 3.
cap. 1.

dissimile exemplum est Sanctuli Nursiæ provincie Abbat, qui ut diaconum suum à Longobardis latronibus captum redimeret, seipsum pro diacono (quem ad colloquium admissus fugere compulerat) à Longobardis trucidandum deposuit. Sed ne tanta charitas sua præfenti mercede careret, quum iam gladio feriendus exclamaret. *Sancte Ioannes, tene manum ferientis, ipsaq; manus his immota maneret, non uitam modo suam miraculo seruata accepit; sed & barbaris miraculo attonitis, omnes quotquot præterea habebant captiuos, liberos secum, donantibus barbaris, abduxit.* Sanctus Bernardinus, grauissima peste Senis grassante, quum omnibus diu ex pura charitate ministraret, tum sanus atque incolumis seruari meruit, tum postea in sanctissimum Minoritarum Ordinis Reformatorem (adhuc enim laicus erat) equalit.

9.
Ibid. c. 37.

10.
In uita eius, apud Sur. to. 3.

3. Confide fili.

Locus moralis de firma fiducia in Dei bonitate, & Fiducia in Christi misericordia collocanda. Hic enim dulcissimus Iesus uidens fidem illorum qui paralyticum in lecto ante pedes eius dimiserant, prima statim uoce, & *filium* uocat hominem miserum; & *confidere*, certamque animo spem concipere iubet, & eodem tractu *remissa illi esse peccata* affirmat. Vno & eodem uerbo Christus & misericordiam ingentem exercet, & suæ misericordiae fiduciam docet: sicut sagittarius arcum tendens, scopumque dexterè attingens & suam artem exercet, & eandem spectatores, uel discentem puerum docet. Misericordia Christi & fiducia in eandem totum Euangelij est plenū: nosq; in Dom. 14. uarijs iam Dominicis de utraq; tractauimus. Hic tamen post Pent. aliqua dicenda sunt, prout Deus dabit. Est hæc enim peccatoribus in primis necessaria doctrina; nō ut in peccato alijs ibi an perseverantes, de Christi misericordia presumant, qd hæretici hodie suos docet, per solā suā specialem fidem iustificantem, & per certitudinem gratiæ, quæ duo nihil aliud sunt, nisi præsumptio de Dei misericordia, & de Christi promissionib. absq; ulla uitæ integritate aut emendatione, quæ sine peccato esse nunquā posse, eoque mortali, & ex natura

natura sua damnate, iisdem dogmatizant; sed vt à peccato resurgentes, & fide ac charitate ad Christum accedentes, spem statim certam atque fiduciam de remissione peccatorum, alijsque Christi gratijs & beneficijs concipiant. Sic enim huic paralytico dictum est; *Confide, &c.* non quia domi suæ maneret, nihil Christum quærens, & nihil ad sanitatem consequendam promouens, sed quum se etiam in lecto ad Christum deferri, & quidem propter conseruatam turbam è summo tecto per regulas loco motas dimitti fecit. Hac tum eius, tum eum portantium fide perspecta, hac eorum, qui portauerunt charitate visa, hac cooperatione feruenti antegressa, iuber confidere Christus, filium vocat, & peccata remittit. Præparationes & cooperationes nostras ad Dei beneficia comparanda necessarias omnino esse, in alijs iam Dominicis semel atque iterum ostensum est, illis ergo ex parte, & pro posse nostro præstitis, vox Christi perpetua est peccatori poenitenti insonans: *Confide fili*. Neminem leges in Euangelio neque à Christo, neque ab Apostolis vocatum fuisse filium, nisi hunc paralyticum tanto studio ad Christi pedes delatum, & mulierem fluxum sanguinis passam, quæ per turbam irrepsit, vt fimbriam tantum vestimenti Christi rangeret. Adeo quousvis & quantoscunque peccatores (hi enim duo graues peccatores nobis representant) ingenti cõpunctione & acuti dolore conuersos magnoque seruire & studio ad Christi pedes prostratos, in sinu recipit Christus peramentem in cordibus eorum dicens: *Confide fili*, Nam post peccati odium ac dolorem vehementem, Dei bonitatem cum eius dilectione animo complecti, moxque spem veniæ concipere, ordo poenitentiae Christianorum docet. Vide ut Scriptura hanc de Dei misericordia fiduciam commendat. *Benedictus vir, qui sperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius, & erit quasi lignum, quod trãsplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus: & erit felix eius viridis, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum*. Amplificare hæc singula Concionator poterit. Christus de suis in eum sperantibus dicit: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant*. Hæc ingens

Domin. 3.
Aduent.
tex. 4.
Domin. 2.
post Epi-
tex. 5.
Matth. 9.

Ierc. 17.

Ioan. 10.

gens fiducia bonitatis & misericordiae Dei sic sanctos armavit, ut quiduis arduum à Deo peterent & petentes obtinerent. D. Basil. pro scemina quadam, q̄ horrenda sua peccata in charta descripta & consignata ei tradiderat, flebiliter oras, ut pro ipsa Deū oraret his verbis orans: [Dñe tu solus hoc prestare potes. Qui n. totius mundi aufers peccata, et huius unius aīę haud difficulter potes abolere peccata. Oēs n. iniquitates nřæ apud te numeratæ sunt, misericordia aut tua neq; dinumerari, neq; inuestigari pōt.] sic pro scemina exorauit. Sanationes in Euangelio p̄ Christū oēs huic fiduciæ de bonitate & potentia Christi concessæ sunt, ut in alio * loco ostensum est. Qui in hac fiducia misericordiae diuinæ uacillarunt, duriorē Dei uindictā senserunt. Sedit aliquñ apud stratū Lydvvinæ virginis, ex morbo decubentis, sacerdos quidā satis bonæ & honestæ famæ. Sedebant ibi & cõplures alij. Erat tum ibi uas sinapi plenū: & cū sermo haberetur de poenis purgatorijs, dixit tandē illi sacerdos; Vellē liceret mihi tot annis degere in locis purgatorijs, quot sunt in hoc uase sinapis grana, modo certō cõstaret, me postea saluū fore. Adhæc Lydvvina respirans, respondit: Quid est dñe qđ loqueris? Quid ita partū sidis diuinæ misericordiae? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent poenas aīę, nequaquā ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos, & amicis de statū aīę eius cū Lydvvina conferentib. illa ait: Benē hēt aīa eius pp̄ suā prohibitionē: sed melius fuisset ei, si uiuens plus fiduciæ collocasset in uirtute passionis Christi, & minor quoq; purgationis in eū lata esset sententia. Quod totū illa ex reuelatione didicit, ut erat uirgo sanctissima, & à prima ætate vsq; ad ultimū spiritum p̄ triginta, & amplius annos lecto affixa, & perpetuis doloribus exercita, sicq; purum aurum probata. Sed & in quibuscūq; aduersis firma in Deū fiducia, fortissima semp̄ armatura est. Cuius rei illustre exemplū præbuit in se S. Colūbanus, multorum monasteriorum Pater celeberrimus. Huic, quū in eremo uersaretur, incidit cogitatio, utrū potius eligeret hominū iniuriā perpeti, an ferarū saeuiciam sustinere. Quæ cogitatio quū illi importuna esset, eumq; vehementer urgeret, crebro frontē signo crucis armans atq; orans, intra se ait, præstare bestiarū ferocita-

Exempla.
In uita e-
ius p̄ Am-
philochiū
Sur. to. 1.
1.

* In Pröp.
Cath. Do-
18. post
Pent.
In uita e-
ius, apud
Sur. par. 2.
c. 1. to 7.
2.

3.
In uita e-
ius, cap. 2.
apud Sur.
to. 6.

citatem absq; aliquo peccato, quā hominum rabiem cum damno animarū perpeti. Cū hæc animo uolueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextra leuāq; mediū ipsum cingere; Attū manet immotus, aitq; : *Deus in adiutorium meum intende, &c.* Accedunt lupi propius, oraq; sua ad eius uestimenta adiungunt. Sed quū ille constans p̄maneret, interitū relinquunt, & per saltum peruagantur. Plura huius rei exempla uide in alia Dominica. Nam de hac fiducia in Dei bonitatem, & contra dissidentiam circa Dei prouidentiam & misericordiam, iam decimo dicimus. Vide Domin. 6. post Pent. tex. 4. & loca illie annotata, posteaq; Domin. 14. post Pent. tex. 5.

4. Remittuntur tibi peccata tua.

Morbōū
causæ pec
cata.

Ioan. 5.
Tribula
tionū cau
sæ uariæ.

1.
Ioan. 9.
2.
3.

Exempla.

1.

Locus moralis de peccatis, morborum & aliorum malorum causis. Christus enim hoc loco tanquam peritissimus medicus, morbum paralytici sanaturus, causam morbi & radicem prius tollit; peccata eius remittit, quæ causa morbi fuerant. Sic apud Ioannem infirmum illū, qui per triginta octo annos ad piscinam iacuerat, quū Christus sanasset, ait illi: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius contingat.* Morbi quidē, & aliæ calamitates, alias interdum ob causas à Deo immittuntur, ut uel ad Dei gloriam, sicut de cæco à natiuitate Christus dixit, quod *neque ille, neq; parentes eius peccauerunt, ut cæcus fieret, sed ut manifestaretur gloria Dei;* uel ad iustorum probationē, & laudem: ut de sancto Iob, Thobia, & multis aliis in Scriptura clarum est. Attamen ut plurimum morbi, persecutiones, bella, fames, pestis, & aliæ calamitates non nisi ex peccatis nostris ortum accipiunt: atque ita unumquemque de se suisque afflictionibus cogitare par est, etsi de aliorum calamitatibus aliter sentire, & magis ad probationem & coronam, quam propter peccata & uindictam illa a Deo inflicta esse, iudicare debemus, ne in temerario contra proximum iudicio grauiter peccemus. Sed ad nostra mala quod attinet, non nisi nostris peccatis ea imputanda sunt. Quando tyrannus ille Amai populum Dei uoluit euertere, cōuersa ad Dominum Hester Regina, dixit:

Xit: *Peccauimus in conspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Non in regē Alluerū, nō in superbū Aman, sed in sua suorumque peccata, illud imminētis stragis periculum reiecit, non illos, sed se, & sua peccata accusauit. Sanctus Thobias, quum Iudæi captiui traherentur in Ninive à Salmanasar Assyriorum rege, uidens tanta mala populi sui, conuersus ad Deum, dixit: *Quoniam non obediimus tibi traditi sumus in direptionem, & captiuitatem & mortem.* Non crudelitati aut cupiditati barbari regis, sed suis suorumque peccatis totum assignat. Sic sanctus Daniel, post septuaginta annorum captiuitatem Babylonicam, persecutionem tantam, tam prolixam, non ipsis persecutoribus, sed suis, suorumque peccatis imputat. Propter peccata (inquit) *nostra & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.* Denique filij Israel, quum adhuc sub iudicibus agerent, quoties à uarijs tyrannis oppressi, sua peccata, quæ ueræ oppressionis causa fuerant, agnoscentes, ad Deum confugerent, liberabantur. In qua peccati confessione perseuerantes, sic à Deo exaudiebantur. *Filij Israel* (ait Scriptura) *peccatis ueteribus iungentes noua, fecerunt malum in conspectu Domini, & seruiuerunt idolis, &c.* Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philistijm, & filiorum Ammon: afflictiq; sunt, & uehemēter oppressi p̄ annos octodecim, &c. Erclamantes ad Dominū, dixerunt: *Peccauimus tibi, quia dereliquimus Dominū Deum nostrū, & seruiuimus Baalim.* Quib. locutus est Dñs: *Nō addā ut ultra uos liberā. Ire & inuocate deos, quos elegistis, ipsi uos liberēt in tempore angustie.* Dixeruntque filij Israel ad Dominum: *Peccauimus.* Redde tu nobis quicquid tibi placet: tantum nunc libera nos. Hæc illi; moxq; per Iephthe liberati sunt. Nempe meminerant quod illis Moyses prædixerat; sola peccata populi in causa esse, quod à Deo derelicti, in manus Gentium traderentur. Sic enim Moyses: *Nisi audieris uocem Domini Dei tui, percutiet te pestilentia & morbis, scabie quoque & prurigine: seruiet inimico tuo quē immittet tibi Dominus in fame, & siti, & nuditate, & in penuria.* Quid quod ipsi ethnici hoc non ignorarunt, uitæ huius calamitates

Hester 14
Peccatis
nostris no
stra mala
imputan
da.

2.
Tob. 3.

3.
Daniel 9.

4.

Iudic. 10.

Deut. 28

3. tates ex nostris peccatis nasci: Quum Iona in Tharsis fugiente, magna oriretur in mari tempestas, nautæ ipsi homines gentiles diligenter inquirunt, quis ex ipsis per seculum aliquod suum tantæ turbationis causa esset. *Venite inquit* & *mittamus sortes: & sciamus quare hoc malum sit nobis*. Quumque cecidisset fors super Ionam, dicunt ei: *Indica nobis, cuius causa malum istud sit nobis? quod est opus tuum?* &c. Agnoscunt aliquod peccatum Ionæ huius tempestatis causam fuisse.

Morborum causas peccata. *Cereæ morborum causas peccata esse, Scriptura clare docuit, dicens de Deo. Incipiat quoque per dolor in testulo, et omnia ossa eius marcescere facit.* Ezechias rex, quum ex ingenti morbo conualuisset, agnoscens pro peccata sua eo se afflictum fuisse, sic cecinit: *Ecce in pace, id est in sanitate iam collata, amaritudo mea amarissima, de qua prius dicebat: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime meae. Tu autem eruisi animam meam ut non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Sciebat enim, nisi renitis prius peccatis suis, sanitatem tanto miraculo consequi se non potuisse. Propter peccatum non debita venerationis circa venerabilem Eucharistiam, dicit Corinthiis Apostolus: *Propter hoc inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Moxque addit: *Si nos ipsos iudicaremus, confitentes & punientes peccata nostra, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Hoc ita insitum & firmum habuit Ecclesia, morborum causas peccata esse, ut tandem lege tulerit Papa Innocentius, in Concilio generali Lateranensi, ut medicus ægrotum visitans, non prius ei medicamenta corporis subministraret, quam spirituali suo medico peccata confessus fuerit. Auicennæ quidem, Galeni, & uulgarium medicorum sententia est, ne ægrotis tristitia nuntiatur. Sed qui hoc docuerunt, nunc in inferno ardent, & per hanc animæ incuriam alios eodem secum pertrahunt. Vero Christiano, peccatorum expiatio, aut res tristis esse non debet; aut si tristis est, satius fuerit, corpus ex aliqua tristitia periclitari, quam animam retenta morbi causa certo petire. Certe, sicut ex eadem terra, ex qua argentum depromitur, si in cacabo aqua ebullire

Simile.

In Domin. XVIII. post Pent: 495
igni apponatur, plumbum quoque educitur, quia terra ipsa decocta, partim sursum ascendit in superficie natans, & sit argentum; partim uero deorsum descendit, & ex ea sit plumbum, ut scribit Plinius: eodem modo, quum terram hanc, & lutum corporis nostri, Deus igne ægritudinis, aut cuiusvis tribulationis decoquit, pars eius in ima descendit, & per impatientiam & cordis duritiem deterior fit; quales sunt reprobi & impij; pars eius sursum se erigit, & Dei manum salutarem agnoscit, sitque argentum, adeoque aurum purissimum, quales sunt electi & boni. Sic quidam ex Patribus, adolescenti ægroti, salutem à se poscenti, respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri. Si enim aurum es, per ignem probaris: si ferrum es, rubiginem amittis.* Sed & sancta Brigitta, quum pro Algoutio Dominicanorum, doctore Theologo, qui iam senex, orbitate occisorum, & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur; responsum accepit: *Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius.* Sic D. Petrus rogatus, ut Petronellam filiam suam spiritualem à febre liberaret, respondit illam febrem animæ eius salutem expedire: quamquam, ut suam quam à Deo acceperat sanandi potestatem ostenderet, eam confestim à febre liberauit: qua tamen postea eam denuo corripere permisit. Sic S. Timotheus frequenter passus est infirmitates, non pro peccatis, sed ad patientiam probationem.

Sanè sicut aqua de se nullum habet saporem, acquirit tamen vel ex ratione terræ, per quam transiens percolatur, vel ex calore solis desuper, qui vel dulcedinem inducit, eleuando subtile eius, & humidum aereum quod pinguescit admiscendo, ut in flumiatili; uel faldine imbuit totum eius terrefre comburendo, ut in uasto mari: sic omnis tribulatio, ipsaq; corporis ægritudo, per se res indifferens est, nec ullam habet ex se, nisi ex animi ipsius habitudine, uel tristitiam, uel consolationem, uel bonum, uel malum; sed sit patienti, aut dura, tristis, acerbata, calamitosa, atque adeo perniciofa, ex ratione terræ per quam transit, ex ratione terreni hominis, nec nisi terram, & terræ bona concupiscentis animi, (illi enim molestissima sunt omnia, quæ corporis uoluptatem interpellant) aut iucunda, grata, læta, uilis, &

Natural.
hist. li. 3.

Exempla.
Granat. tomo 1. de Sanctis, pag. 71.
Apud Sur. Rom. 1. p. 350.
Marcellus Pres. in actis Nerei & Archiles mar. 1. Tim. 4.

Simile.

Tribulatio pro ratione subiecti operatur.

meri-

meritoria, ex rōne diuini amoris, quo animus supernè accensus, non tolerat tantū aequanimitè, sed & accipit perlibenter, quæcunque Dei manus in eo operatur. Hic, diuini amoris calor, tum terrestre omnem patientis affectum per saluam & amaram de peccatis contritionem comburit atque exhaurit, tum in spem ueniat, meriti, ac gloriæ animum eleuans, mediante humili ac sancta patientia, ingentem animo dulcedinem ac consolationem adfert.

Exempla.

Ier. 48.

Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in seculis, nec transfusus est de uase in uas, & in transmigrationem non abiit; idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus. Docet ideo illum populū in suis peptuō sceleribus perstitisse, quia nec captiuus abductus est,

Simile.

ut filij Israel, nec ulla aduersa fortuna exercitatus. Quem admodum enim uas prauo odore aut liquore semel perisum, eundem semper retinet, nisi fecibus omnibus eiectis, & aqua calida decoctum, uel etiam flammis adustum, nouo liquore imbuatur: sic animus peccatis affluens non respiscet, nec nouum saporem induet, nisi aliqua bona tribulatione decoctus atque adustus, noua, & saniora consilia accipiat. Facit nempe Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam ut ille longa arundine piscando, ubi escam piscis magnus acceperit, non statim illum uiolenter ex aquis extrahit, ne uel esca nondum satis altè in stomachum demissa hamum excutiat, uel etiam sua magnitudine, & recenti adhuc robore, filum abrumpat; sed escam quidem totā deuorari, & hamum altius insigi, piscemque ipsum, ut ab hamo se extricet, diu in aquis eluctari & fatigari permittit, posteaque fatigatum iam & penitus hamo confixum, piscem molliter, & facilliter ad ripam trahit: sic omnino Deus homines, peccatores pro sua ineffabili bonitate piscaturus, & ex peccati limo ad salutis æternæ ripam educturus, escam quidem illis proponit, æternæ gloriæ præmium; sed ut illud arripiant, salutarem timorem æternarū peccatorum velut hamum subiicit, ut partim gloriæ desi-

Aliud.

Trubulatio peccatorib. necessaria.

derio accensi, partim diuino timore capti, peccata deserant. Sed quia ex affectionum prauarū aquis, quibus peccator immergitur, statim educi non potest, nec tam citò ueterum suū excutere, ut diuini timoris hamus altius pectori infigatur, & tenacius adhæreat, uariis eū tribulationibus Deus exercet, quæ timorem iustitiæ diuinæ uehementè animo incutiunt, maximè corporis ægritudo grauis, aut amittendæ uitæ periculū; ut istis diu fatigatus atque nexatus, Deiq; timore altissimè impresso concussus gloriæque, & alterius uitæ desiderio totus inflammatus, ita facillè, nulloque negotio, uiam uirtutis capessat, iustè ac sanctè uitam deinceps instituat, sanitati redditus, qui alioqui prosperis rebus usus, & Dei timorem facillè deponeret, & alterius uitæ gloriā citò negligeret. Sunt ergo ut remedia peccatorum afflictiones, sic causæ afflictionū peccata. Simulatq; coeperūt filij Israel mortuo Ioiada sacerdote, sub rege Ioas idola colere, & ueros Dei Prophetas interficere, & inter alios Zachariam Ioiadæ filium, qui iussu regis inter templum & altare interficiendus dixit: *Videat Dominus, & requiratur: statim euoluto anno ascendit contra Ioas exercitus Syria, uenitq; in Iudam & Hierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque uniuersam pradam miserant Regi in Damascū. Et certè cum permodicus uenisset numerus Syrorū, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominū Deum patrum suorum. In Ioas quoq; ignominiosa exercere iudicia. Contra, aduersus filios Israel in deserto, nec Balaac rex Moab quicquam mali facere, nec Balaam propheta eius quicquā maledicere potuit, quia non erat tunc idolum in Iacob. Est nepe peccatum, sicut gladius in corde, & sicut serpens in sinu, sicut uenenū in stomacho, sicut latro in domo. Vulnerat naturā, mordet conscientia, extinguit charitatem, expoliat omni Dei fauore donisq; gratuitis. Vñ Propheta Regius: Propter iniquitatem corripuisti hominem, et tæbescere fecisti, sicut araneam, animā eius. Quod Achior de toto populo Israelitico fideliter Holopherm retulit, dicēs: Quotiescūq; præter ipsum Deū suū alterum coluerunt, dati sunt in prædā & in gladiū, & in opprobrium: quotiescūq; autem penituerunt, successisse à cultura Dei sui, dedit eos Deus cæli uirtutē resistere.*

Pars Aestimalis. H h stendit

Exemplū.

2. Paralip. 24.

Num. 24. Similia. Peccatum quid.

Psal. 38.

Iudith 5.

ſcidi hoc & in quolibet fideli verum eſt, cuius non minorem curā Deus habet, quā totius illius populi, qui typus fidelium erat, habuit. Quotieſcunque præter Deum ſuum alterū colunt, iuſti & electi Dei, alicui peccato mortali cōſentiētes, (hoc eſt enim alterum Deum colere, ut alibi oſeſum eſt) grauiter a iuſto & amante Domino corripiuntur, *ut cum hoc mundo* impiorū, impuniti in hac vita, damnantur in perpetuum. Aegritudine igitur, aut qualibet accedente calamitate, primum remediū eſt, vt omnis peccati affectu depoſito, Deo noſtro reconciliemur.

1. Cor. 11.

Cogitatio
ins pecca-
ta.5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus ueſtris?*

Locus moralis de peccato cogitationis, ſolo animo & voluntate concepto. Phaſi enim hoc loco à Chriſto arguitur, quōd intra ſe dicerent, *Hic blaſphemat*; quōd ſola cogitatio ne malè ſentiēt, & de facto ſeu verbis eius, ſecus iudicārē quā par erat. Adeō diſplicet Deo vel iniqua cogitatio cū aliqua delibata prauitate cōiuncta, etſi nec verbi nec opere foris adhuc ſe exerat. Clamat Propheta. *Lana & malitia cor tuū o ieruſalē, ut ſalua ſias. Vſq̃quo morabitur in te cogitationes noxiæ?* Non increpat eo, quōd veniant, ſed quia morantur cogitationes malæ, quia primi motus cogitationum in poteſtate noſtra nō ſunt, vt alibi ex ſancto Auguſtino dictū eſt. Vnde & alius Propheta: *Va qui cogitatu inutile & operamini malū in cubilib. ueſtris. In luce matutina faciunt illud, quoniā contra Deum eſt manus eorū.* De cogitationibus loquitur ita deliberatis, vt in proximam lucem protrahat, & in opus prauū deductæ fuerint. Nempe origo omnium malorum, cogitationes malæ ſunt. Qui in illis ſe oblectat, celeriter in opus impium, & Dei maledictionem fertur. Vnde Sapiens: *Qui bonus eſt* (intentione ſcilicet & deſiderio) *hauriet gratiā à Deo: qui autem conſidit in cogitationibus ſuis, puerilis. ſimpliciter ager.* Hoc alijs verbis Chriſtus dixit: *Si oculus tuus nequā eſt, totū corpus tuū tenebroſum erit.* ſi cogitatio & intentio improba eſt, tota actio peccatum erit, & opus tenebrarum. Et iterum: *Ex corde exeūt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, &c.* Vide hac de re plura Dominica 5. poſt Pent. tex. 2. & paulo ſuperius. Dominica 16. tex. 3.

Ierēm. 4.

Mich. 2.

Prou. 12.

Math. 6.

Matt. 15.

Sicut

Sicut aliqui nodi facilè ſunt, ſed difficulter ſoluantur, vt in ſerico ſilo videmus, quod propter ſui ſubtilitatem celeriter trahitur, & facillime conſtringitur, & ex eadem cauſa difficillimè ſoluitur: ſic cogitationum peccata facillimè cōtrahuntur, hominemq̃ue incautum ingenti reau celeriter conſtringunt; ſed non tam facilè excutuntur, vt in odio, amore turpi, ſuperbia, inuidia, quotidiana docet experiētia: quæ celerimè ſuſcipiuntur, ſed difficillimè deponuntur. Tanto cautior & circumſpectior quiſque debet eſſe cui ſemel prauo affectui morem animo gerat. Quemadmodū. n. in papyri albam ſi litura cadat, non ita unquā facilè abradi- tur, quin aliqua macula relicta inhæreat, maximè ſi paulo atrius & craſſius attramentum fuerit; ſic atra, & ſpurca, & odioſa cogitatio, amoris turpis odij, inuidiæ, ſuperbiæ, ſi alius animo ſemel inſederit, non niſi magno ſtudio & labore ſic excutietur, vt aliquā ſui labem animo tamen poſt ſe non relinquat. quas labeſ peccati reliquias veluti ligni aſſulas, aut ferri ramenta in vulnere inſiſcio relictas, Theologi uocant. Ibi ergo maximè obſeruare peccatum oportet, ubi naſci ſolet. Si à domo mentis, uel ad momentū domina ratio diſcedit, quaſi abſente domina cogitationum ſe clamor uelut garrula ancillarum turba multiplicat. Vbi autem ratio ad mentem redierit, uel ſi in ea ſtabilis & fixa manet, omnis confuſio tumultuoſa quieſcit, & quaſi ancillæ ad iunctum opus totæ cum ſilentio conuertuntur. Vnde Sapiens. *Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit uentos.* Qui mentem malis cogitationibus perturbat, aditum præbet de monibus. Quomodo autem ſiue luxurioſus, ſiue odio flagrans, ſiue avarus, ſiue ſuperbus & ambitioſus, denſe ſe in corde cogitationū tumultus uoluūt, & iuxta illud Iob, *adiſcant ſibi ſolitudines*, uide eleganter & prolixè explicantem D. Gregoriū in Moralib. ubi ſic ſcribit: [Oēs qui uel illicita appetunt, uel in hoc mundo uideri aliquid uolunt, denſis cogitationū tumultib. in corde comprimuntur: dumq̃ deſideriorum turbas intra ſe excitant, proſtratam mentē pede miſeræ frequentationis calcant. Alius namq̃ iuri ſe luxuriæ ſubdit, atque ante mentis oculos ſchemata turpiū perpetratiōū ſingit: & cū effectus nō tribuitur operis, hoc crebrius agitur intentione cogitationis. Voluptatis pſectio q̃

Simile.

Cogitatio-
nes facilè
implicat.

Aliud.

Simile.

Prou. 12.

Moral. in
Iob lib. 4.
c. 13.

Hh 2

Irae tumultus.

Auaritiae strepitus.

Superbiae phantasmata.

rit, & cōcussus eneruiter aīus, hinc inde & sollicitus, & cecatus, occasione nequissimae expletionis rimatur. Mēs itaq; hāc quasi quendā populū patitur, quā insolenti cogitationū tumultu vastatur. Alius ira se dominio strauit, & quid in corde, nisi iurgia, etiam quae defunt, peragit; Hic sepe praesentes non uidet, absentibus contradicit, intra semetipsum cōtumelias profert & recipit, receptis aut durius respondet; & cum qui obuiet, nullus adfit, magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaq; hic intus sustinet, quem potius uehemens inflammatae cogitationis premit. Alius ini se auaritiae tradit, & fastidians propria aliena concupiscit. Hic plerumque concupita adipisci non ualens, diem quidē in otium, noctē uerō in cogitationem uersat. Torper ab utili opere, quia fatigatur illicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationū inuentionib; latius expandit. Peruenire ad concupita satagit, atq; ad obtinenda haec, quosdā secretissimos causarū meatus quaerit. Qui mox ut in causa aliquid subtile inuenisse se aestimat. iā se obtinuisse quod concupierat, exultat; iā quid ē adeptae rei adiungat, excogitat; atq; quomodo in meliori statu debeat excoli, pertractat. Quā quia iam quasi possidet, mox inuidias inuidentiū considerat, & quid contra se iurgij moueat, pensat, & exquirat quid respondeat; & cū rem nullā teneat, iam in defensione rei quam appetit, uacuis, litigator elaborat. Quamuis. n. nihil de concupita receperit, habet tamen in corde iam fructū concupiscentiae, laborē rixae. Alius se tyrannidi superbiae subiicit, & cor miserum dum contra homines erigit, uitio subternit. Honorū sublimiū infulas appetit, exaltari successib; exquirat; totumq; quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Iam quasi tribunali praesidet, iā sibi parere obsequia subditorū uidet, iam ceteris eminet, iā aliis mala irrogat, aliis, quae irrogauerint, recōpensat. Iā apud semetipsū stipatus cuneis, in publicum procedit, iam quibus obsequiis fulciatur cōspicit; qui tamen haec cogitās solus reperitur. Iam alia conculeat, alia subleuat; iam de conculeatis satisfacit odiis, iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phantasmata cordi imprimat, quid aliud iste quā somniū uigilans uidit? Qui tot rerum causas quas fingit, tolerat, nimirum intrinsecus

natas,

natas, ex desiderijs turbas portat.] Hoc totū astutia diaboli sit, qui operatur in filiis dissidentia, & a prauis desiderijs & cogitationibus suis conuiescere nunquā desinit. Sicut. n. sus (ut scribit Plinius) interdum viginti filios parit, & quādoq; omnes deuorat praeter primum, & primo primā mām illam dat: sic diabolus quāuis in homine multa uitia, quasi multos filios pariat; tamē quia prima omnium radix in corde est, eiusq; praua intentione, ubi hanc suam primo genitam perpetuō alar atq; conseruet, de ceteris peccatis & actibus uitiolis parum saepe sollicitus est, ut in hypochritis, superbis, maleuolis, inuidis maxime apparet: quorum exterius actus sanctorum sunt, sed quod intus est, totum foetet, & abominabile corā Deo est. Hanc igitur cordis humani corrupelem quasi castrum diabolus occupat, & hominis dominium tenet. Vnde B. Greg. [Si semel cor intentione corrumptur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securē possidetur. Quoniam totam arborem sibi ferrē fructus conspiciat, quam ueneni dente in radice uitauit.] Debet igitur primō & ante omnia cor reformari; deinde exteriora opera, uel emendari, uel ordinari poterūt. Sicut. n. aranea, fracta tela, non egreditur ad uenādum, nisi prius illa reformata, quam semper a medio incipit reparare, nihil extrema reputans, quā diu medium fractū manet: eodē modo animā per peccatum uitiatā ut reformes ac reintegres, a corde incipiendū est, totusq; peccati affectus deponendus, cogitationes & mala desideria, penitus excutienda. Sic enim exteriora tua opera facillē correxeris, atq; in iustitiae tramitem direxeris. Vnde Christus Phariseis: *Pharisee caee, munda prius quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat id, quod de foris est mundum.* Matth. 23

Quemadmodum quando castrū Principis ab hoste impugnatur, nec pacifice cū eo transigere Princeps potest, sed ui & armis, defendendus locus est; prima cura esse debet, attentē considerare, si qui in ipso suo castro sint qui pacē turgent; & hosti faueant: moxq; illos penitus eicere, aut etiā e medio tollere; deinde uerō castrū fortiter munire, & diligenter clausum tenere conuenit: eodem modo agendum nobis est, ut castrum animae nostrae (quod perpetuo impugnat diabolus, caro, mūdus, nec pacem cum illis habere, in

Hh 3 hac

2. Thef. 2.

Naturali. hist. lib. 3. cap. 50.

Simila.

Mora. li. 1.

Simila.

Simila.

Cordis custodia.

hac malitia dum sumus, possumus) ritē ac debite custodiat. Ante omnia prospiciendum est, ne qui intus in corde lateant hostes, praua desideria, corruptę cogitationes, intro missę per consensum diaboli suggestiones. Hęc enim omnia pacem animę turbant, cum hoste conspirant, & animę haud dubiē insidias struent, negotiū facessent, perniciē machinabuntur; & si intus domiciliū ponere permittantur, castrū nostrū hosti tradent. Sic suadet Apostolus. *Videte fratres, ne forte sit in aliquo uestriū cor malū incredulitatis discedendi a Deo uiuo.* Hoc n. proditiōnis initium, & perditionis nostrę exordiū est. Omne cor malū consentiens in peccatum, incredulum est, proditorium est, discedendi a Deo consiliū cepit, ut eo relicto, diabolo carni, mundo adherat. Primū igitur malitia cordis, per bonā contritiōnē apprehendenda est: quo pręstito, illa statim per confessionem eliminanda, & per satisfactiōnē plectēda, ut ea facta iustitia, bona deinceps fiat sensuū custodia, & diligens virtutū operatio: quia per hanc anima munitur, sicuti per illā clauditur.

Similia.

Certē sicut fons lutosus, quouis iacto lapide facilē turbatur, limpidus uerō & arenosus nō turbatur, & sicut corpus exulceratū, quouis tractu aut impulsu leditur, sanū nō, & sicut arbor, vitiatę radicis ac putrefactę, quouis vento deijcitur, stabilis autē & firmę radicis arbor vix vllo vēto subuertitur: sic cor hominis iam corruptū cupiditatibus, auaritia, & ambitione, exulceratū prauis affectibus, odio & luore, uitiarū luxurię desiderijs, quouis mundi tēratione, quouis diaboli suggestionē, quouis carnis obiecta illecebra turbatur, corrūpitur, deprauatur. Accurata igitur & arcta debet esse cordis custodia. Sicut oculos palpebrę, os labia, aures lana, manus chirothecę, aurū arca clausa custodit, uel naturę ductu, uel artis industria: sic cor cogitationū puritate & innocētia seruandū, & ab oī externa iniuria protegendum est. Vbi primū *cor iude intrauit Satanas*, ad prodēdū Christi, (scelus ab orbe cōdito maximē infandū) statim excutitur.

Similia.

Luc. 22

Enimuerō sic se res habet. Qui toto corde Deū diligit, tota anima, tota mēte (quod superius explicatū dedimus) propter cordis puritatē nulli peccato cōsentit; sicuti qui ad scopum iaculatur, ut punctū attingat, brauiūq; reponet, in illud solū toto intuitu, totaq; intentione fertur. Eodē modo,

modo, qui Deū ante cōspectum cordis perpetuō gerit, ita illum vnū inuictur, diligit, timet, obseruat, ut nullus in animum cuiusq; prauitati aditus patere queat. Sicut. n. in *spe cie hominis, si vnū radatur superciliū, quā propemodū nihil corpori, & quā multū detrahatur pulchritudini, quia nō mole cōstat, sed parilitate ac dimēsiōne mēbrorum*. sic in actione uirtutis, si uel una praua cogitatione animū a Deo auertat, partū in actione, sed multū in prauitate peccatū est; quia uirtus ex tota causa consistit, nec operis magnitudine, sed ordine aestimatur. Est. n. uirtus ordo amoris. Quare, qui uel modicum Dei oblitus, & ab eo oculos animumq; auersus, ad alia cōuertenda diuertit, in oē nefas, totiusq; salutis dispēdū præcepit fertur. Appositē D. Greg. [Holocaustum Deo dare, & totā mentem igne cōpunctionis accēdere ut in ara amoris cor ardeat, nō potest, nisi qui, priusquam cogitationes ad opus prodeant, internos suos motus sollicitē circumspicies, frenat. Vnde rectē inopinata morte extinctus Isboeth dicitur, quē & Scriptura sacra nō in domo ostiarū, sed ostiarū habuisse testatur, dicēs: Venientes filij Remmon, Rechab, & Banaa, ingressi sunt seruēre die domū Isboeth, qui dormiebat super stratum suum, meridie. Ingressi sunt autē domum, & ostiaria domus purgans triticum obdormiuit; sumētes spicas tritici, latenter ingressi sunt, & percussē runt eū in inguine. Ostiaria tritici purgat, eum mentis custodia discernēdo uirtutes a vitijs separat. Quę si obdormiuit in mortē proprij domini sui, insidiatores admittit, quia cū discretionis sollicitudo cessauerit, ad interficiendū animū malignus spiritibus iter pandit. Qui ingressi, spicas tollunt, quia mox bonarū cogitationū germina auferunt, atq; in inguine feriunt, quia uirtutē cordis, delectationē carnis occidunt. Nequaquā uerō Isboeth iste hac morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierē, id est, mollē custodiā ad mentis adiūtū deputasset. Fortis nam quę, uirtutisq; sensus præponi foribus cordis debet, quem nec negligētia somnus opprimat, nec ignorantię error fallat. Vnde bene & Isboeth appellatur, qui custode semina hostilibus gladijs nudatur. Isboeth quippe uir cōfusiōnis dicitur. Vir autē cōfusiōnis est, qui forti mentis custodia munitus nō est; quia dū uirtutes se agere existimat, [ut omnis hypocritus, am-

August. de Ciuit. Dei l. 11. c. 22.

Animus à Deo.

Moral. in Job. lib. 1 c. 36

2. Reg. 4.

Allegoria.

Iob 1.

bitiosus, auarus, inuidus, qui vitijs suis virtutem praeceperit [subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaq; virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectae cogitationis.] Hec Gregorius. Hoc S. Iob fecit [qui consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos filios suos, dicens: Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.] Qui de cordibus filiorum sic sollicitus fuit, de suo magis erat. Hanc eius diligentiam imitari debemus.

6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.*

Sacerdotio honorandum.

Ioan. 20.

Locus moralis de honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem illis potestatem dedit: Sicut enim turbæ hoc loco Christum honorarunt, Deo gloriam dantes, qui dedit talem illi potestatem, ut in terris peccata remitteret; sic omnes fideles sacerdotium a Christo institutum honorare debent, Deum glorificantes, qui sacerdotibus nouæ Legis talem potestatem dedit; ut *quorum remisissent peccata remittantur eis, & quorum retinuerint, retenta sint.* Talis sanè & tanta hæc potestas est, ut nec Angeli in cælo, nec ipsa beata Virgo mater Christi, in terris eam exercere permittantur, sed soli Apostolorum in Ecclesia Apostolica & Catholica successores, quibus hanc potestatem amplissimam dedit. Sunt autem hoc nomine honorandi sacerdotes, ut Deus in illis glorificetur, qui talem illis potestatem dedit. Cum imaginem bene exactam, depictam videmus, & laudamus, ipsum profecto atque tificem magis laudamus. Cum Iudei Christo maledicerent, demoniaci eum, & Samaritanum uocantes, hanc iniuriam Patri, qui eum misit, illatam fuisse docet, dicens: *Ego ilam non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonoratis me, ego non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicat.* Docet in ipsius doctrina, eiusque obedientia, Deum Patrem honorificari: in eius contemptu Deum Patrem grauitate offendit, qui Filij sui gloriam querit, & negat iudicat. Sic alibi dixit, et suos ministros & futuros sacerdotes includens. *Qui recipit nos, me recipit, & qui recipit me, recipit eum, qui misit me.* Sicut Pater in Filio, sic Dei Filius in suis ministris glorificari vult, quæ sicut Pater misit Filium in mundum sic & ego (ait ipse)

Simile.

Ioan. 8.

Matt. 10.

scilicet) *mitto vos.* Vtique non secus ut audiantur & honorentur, Ioan. 17. quæ ut doceant quæ præcepit illis, aut pro nomine eius patiantur: non secus ad debitum à subditis honorem, quæ ad magisterij officium: non secus ad gloriam quæ ad cruce Pharaon, rex Aegypti, non solum voluit ipsi Ioseph potestatem dare, ut ad nutum eius uniuersa Aegyptus moueretur, nec solum ipsemet eum honorare, donans illum regio annulo, & imponens digito illius, uerum et iussit, ut hoc ipso honore ab uniuerso populo afficeretur, iubens ut omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent uniuersa terra Aegypti. Nabuchodonosor audita sonij sui de statua admirabili expositione, adorauit Deum dicens: *Verè Deus uester, Deus domus est, & Dominus regum, reuelans mysteria.* At uoluit præterea ipsum quoque, Daniele honorare. Unde sequitur. *Tunc Rex Danielem in sublime extulit, & constituit eum principem super omnes provincias Babylonis.* Sic Deus ad suam maiorem gloriam suos in re maxima ministros honorari uult. [Qui Christum diligit (ait S. Chrysost.) qualis qualis tamen sacerdos sit, ipsum quoque diligit, quoniam per eum tremenda mysteria consecutus est. (Baptismi, Eucharistia, peccatorum remissionem.) Dic mihi, si cupidus uiscerum regias auro multo splendentes, & lapidum preciosorum splendore undique sectes, inuenires eum, qui clauem haberet, is autem rogatus abs te cõfestum illas refereret, introque remitteret, an non illum per oculos honorares? an non æquè ut oculos tuos diligeres? Sacerdos uero tibi cœlum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si uxorem habes, an non eum, qui tibi eam conciliauit, omnium maxime amas? Ita si Christum amas, si amas regnum cœlorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus: Propter opus eorum pacem habere cum illis.] Hec ille. Ait quippe ibi Apostolus, & uerbis efficacissimis hortatur: *Rogamus uos fratres, ut noueritis eos (non quod simplici sciencia, qua carere non poterat, sed affectuosa cognitione) qui laborant inter uos & præsumunt uobis in Domino, & monent uos ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum.* Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenè cõsecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos: remissionem peccatorum dare. Unde iterum D. Chrysost. [Si uidentes uiri alicuius seculari dignitate insignis familiarè operam damus, ut, quantum

scilicet) *mitto uos.* Vtique non secus ut audiantur & honorentur, Ioan. 17. quæ ut doceant quæ præcepit illis, aut pro nomine eius patiantur: non secus ad debitum à subditis honorem, quæ ad magisterij officium: non secus ad gloriam quæ ad cruce Pharaon, rex Aegypti, non solum voluit ipsi Ioseph potestatem dare, ut ad nutum eius uniuersa Aegyptus moueretur, nec solum ipsemet eum honorare, donans illum regio annulo, & imponens digito illius, uerum et iussit, ut hoc ipso honore ab uniuerso populo afficeretur, iubens ut omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent uniuersa terra Aegypti. Nabuchodonosor audita sonij sui de statua admirabili expositione, adorauit Deum dicens: *Verè Deus uester, Deus domus est, & Dominus regum, reuelans mysteria.* At uoluit præterea ipsum quoque, Daniele honorare. Unde sequitur. *Tunc Rex Danielem in sublime extulit, & constituit eum principem super omnes provincias Babylonis.* Sic Deus ad suam maiorem gloriam suos in re maxima ministros honorari uult. [Qui Christum diligit (ait S. Chrysost.) qualis qualis tamen sacerdos sit, ipsum quoque diligit, quoniam per eum tremenda mysteria consecutus est. (Baptismi, Eucharistia, peccatorum remissionem.) Dic mihi, si cupidus uiscerum regias auro multo splendentes, & lapidum preciosorum splendore undique sectes, inuenires eum, qui clauem haberet, is autem rogatus abs te cõfestum illas refereret, introque remitteret, an non illum per oculos honorares? an non æquè ut oculos tuos diligeres? Sacerdos uero tibi cœlum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si uxorem habes, an non eum, qui tibi eam conciliauit, omnium maxime amas? Ita si Christum amas, si amas regnum cœlorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus: Propter opus eorum pacem habere cum illis.] Hec ille. Ait quippe ibi Apostolus, & uerbis efficacissimis hortatur: *Rogamus uos fratres, ut noueritis eos (non quod simplici sciencia, qua carere non poterat, sed affectuosa cognitione) qui laborant inter uos & præsumunt uobis in Domino, & monent uos ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum.* Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenè cõsecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos: remissionem peccatorum dare. Unde iterum D. Chrysost. [Si uidentes uiri alicuius seculari dignitate insignis familiarè operam damus, ut, quantum

Exemplum.

Gen. 41.

Dan. 2.

Hom. 20.
in 1. ad
Thes.

Sacerdotalis potestas per se honoranda.

Thes. 5.

Hom. 99.
in Genes.

Simile.

tum

tum possibile est, illi præstemus obsequiū, cogitantes quod, quæ illi fiunt, eius domino accedant, & quod ille familiaris, ubi significarit patrono suo, maiorem nobis apud eum favorem conciliet; multo magis hoc erit apud vniuersum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & compassionem declararit; Dominus, quæ fiunt, sibi propria faciens, promittit se in regnum introducitur eos, qui aliquid boni ei fecerint. Hæc ille. Nempe si in extremo iudicio remunerat eos Christus amplissime, qui uni ex minimis eius opus misericordiæ impenderint; quanto magis remunerabit eos, qui maximos eius, illique officio ac munere conjunctos, debito amore complexus, & honores prosequutus fuerit. Quod ne quis dubitaret, discretè prædixit bonus Magister: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.*

Matth. 10

De Sacer-
doli. 3.
Simile.

Lib. 8. Re-
cog.

Domin. 3.
post Epi.
tex. 4.
Do. Pass.
tex. 4.
Dom. 13.
post Pent.
tex. 4.

Adde his, quod uocatio & potestas ipsa summo honore digna est. De qua re sic Chrysostomus: [Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hunc impartitus fuerit, ut potestatem habeat, quoscunque uelit, in carcerem comitendi, & eosdem rursus relaxandi, is uim beatus ac mirandus omnium iudicio fuerit. At uerò, qui à Deo tanto maiorem accepit potestatem, quanto cælum terra prætiosius est, quanto etiam animæ corporibus præstant; hic itane vilem à Deo dignitatem nonnullis accepisse uideri debet?] Vide plura apud eundem eodem libro, qui totus ferè in hoc argumento est. De hac re etiam D. Clemens: [Videntur mihi, qui loquuntur uerbum ueritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radiis solis, qui ut processerint, & apparuerint mundo, celari ultra, aut occultari nullatenus possunt, dum non tam uidentur ab hominibus, quam uidere omnibus præstant.] Glorificandus ergo Deus ab omnibus Dei seruis, qui talem potestatem dedit hominibus, etsi eorum conseruis. De hac materia iam in una aut altera Dominica multa diximus, quæ in hunc locum conferri poterunt. De uera & indubitata remissione peccatorum per Ecclesiæ sacerdotes facta, & à Christo accepta, in altero Promptuario Catholico contra hæreticos disputatum est, Dominica in Albis, & in hac præsentem.

EVANGELIUM DOMIN. XIX.
POST PENTECOSTEN.

Oquebatur Iesus principibus sacerdotū, & Phariseis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos, vocare inuitatos ad

Matt. 22.

nuptias: & nolabant venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis; ecce prandium meum parauit, tauri mei, & alticia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam suam, alius uerò ad negotiationem suam: reliqui uerò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos, occiderunt. Rex autem cū audisset, iratus est; & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratae sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarū & quoscunque inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentiū. Intravit autem Rex, ut uideret discumbentes: & uidit ibi hominem non uestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt uocati, pauci uerò electi.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.* De ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato.
2. *Et misit seruos suos, uocare inuitatos ad nuptias, & non lebant uenire.* De peruersa hominum uoluntate, suae incredulitatis & damnationis causa.
3. *Iterum misit alios seruos dicens: Omnia parata sunt.* De Dei benignitate ac prouidentia circa salutem hominū, ad nostrum in eum amorem inflammandum.
4. *Illi autem neglexerunt & abierunt.* De ingratitude & negligentia humana circa causam salutis aeternae.
5. *Alius in uillam suam, alius uero ad negotiationem suam.* De rerum temporalium amore inordinato.
6. *Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelijs afflos occiderunt.* De impietate & crudelitate persecutorum fidei pietatis, & Ecclesiae.
7. *Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis: perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.* De certa & infalibili iustitia ac uindicta Dei contra omnes fidei Catholicae persecutores.
8. *Amice, quomodo huc intraſti, non habens ueste nuptiarum?* Contra pseudochristianos, & nostri tēporis politicos.
9. *Ligatis manib. ac pedib. eius, mittite eū in tenebras exteriores: ibi erit status & stridor dentium.* De pseudochristianorum, & maximē politicorum, aeterna & horrenda poena.
10. *Multi enim sunt uocati, pauci uero electi.* De paucitate saluandorum locus ad timorem utilis.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.*

Incarnationis Deo minicæ beneficium. **L**ocus moralis de ineffabili beneficio per incarnationē Filij Dei humano generi collato. Nuptiae enim quas Deus (qui homo Rex hic uocatur, quia hominū Rex amantissimus est) fecit Filio suo unigenito, & ad quas uocat inuitato, sunt illa admirabilis unio & cōiunctio hypostatica Filij Dei cū natura & carne humana qñ Verbum caro factū est, & habitauit in nobis. Tunc, n. facti sunt Deus & homo

duo in carne una; duae naturae in una persona. Tunc etiā facti sunt Deus & humana natura per gratiam adoptata in filios Dei, nō duo in carne una, ut in matrimonio carnalis, sed duo in spiritu uno, per coniugium spirituale, quod sacramentum, seu mysteriū magnum, meritō Apostolus uocat, in Christo & in Ecclesia. Ex hoc enim matrimonio, ex his nuptijs inter Filium Dei & omnes electos, non minus arcta coniunctio per copulā & unionem spirituales, inter Deū & animam sibi desponsatam facta est; quā inter uirū & foeminam per copulam carnalem fieri solet.

Huius autem cōiunctionis, huius desponsationis cū Deo, harum nuptiarum Filij Dei beneficia, dotes, munera, honores, gratiae, infinitē multo maiores & ampliores sunt. Primū, quotquot receperunt eū, inuitati ad has, nuptias, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credūt in nomine eius. Deinde, Si filij, & haeredes: haeredes quidē Dei, cohaeredes autē Christi. Rursum, ut boni filij essemus, non fide tantum, & uno quodā gradu, sed charitate quoq; & perfectius uniti: misit Deus Pater spiritū Filij sui in corda nostra, in quo clamamus; Abba Pater. Accepimus. n. per hāc desponsationē nostrā cū Deo per Christū, spiritum adoptionis filiorū Dei, in quo clamamus Abba Pater. Iā uera accepto hoc spiritu promissionis, seu repromisso per Christum Apostolis suis, & Ecclesiae suae, tum in sermone ultimo post Cēnam in horto, tū quū ad Patrē ascenderet, iubens suos expectare in sancta ciuitate, donec induerentur uirtute ex alto, hoc, in quā, accepto spiritu, id est, diffusa charitate in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis (Spiritus enim promissionis, est ignita charitas, quā in die Pentecostes Apostoli acceperunt, nos in Baptismo, & Cōfirmationis sacramento per manuum impositionem accipimus) habemus pignus hereditatis in corde nostro & testimoniū Spiritus in nobis, quod sumus filij Dei. Per hanc enim charitatem cōpatimur Christo, ut conglorificemur ei. Per hanc charitatem Deus manet in nobis, & nos in eo. Per hanc charitatē sumus unus Spiritus cum Deo. Qui enim adhaeret Deo, unus spiritus est. Per hanc charitatem seruamus mandata Dei. Qui enim diligit me, sermones meos seruabit, ut seruantes ea, salui fiamus, Si enim uis ad uitam ingredi, serua mandata.

Ad

Nuptiarū
Filij Dei
dotes.

1.
Ioan. 1.
2.
Rom. 8.
3.
Galat. 4.
- Rom. 8.
4.
Ephes. 2.

Act. 1.
Rom. 5.
Spiritus
promissio
nis quid.

- Ephes. 2.
- Rom. 8.
- 5.
1. Ioan. 4.
1. Cor. 6.
- Ioan. 16.
- Matt. 19.

The logo of the Universidad de Deusto and Biblioteca is a circular emblem. It features a central shield with a building and wavy lines below it. The text "Universidad de Deusto" is arched over the top, and "Biblioteca" is arched over the bottom.

sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non con
funditur fratres eos uocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum
fratribus meis; in medio Ecclesia laudabo te. Nec per prophe
tiam modò hoc prædictum est, sed & in Euangelio sic Ve
ritas loquitur, sic Filius Dei suos, fratres uocat. Dicit enim
post gloriosam resurrectionem suam mulienbus, *Ite, nunti
ciate fratribus meis, ut eant in Galilaam. Ibi me uidebunt.*
Hæc sunt incarnationis Filij Dei, & desponsationis nostræ cū
eo, & nuptiarum ad quas inuitamur, beneficia, dotes, gra
tia, honores, munera, succinctæ & crasse delineata, quæ
amplificabit & locupletabit studiosè Concionator.

Sicuti in nuptiis carnalibus, est animorum unio, amicitia
& consuetudo æcta, omniū bonorū communio, ordo
subiectionis, sic in his nuptiis spiritualibus inter Christum
& Ecclesiam, est unio spiritus, amicitia, fraternitas; est don
orum & gratiarū amplissima communicatio; est denique
ordo subiectionis, ut sit pax in familia. Nam *uir caput est
uxoris, uxoris*, non diligit tñ, sed & *obedire uult debet;*
tantoque magis obedit, quanto sincerius diligit. Sic ut pa
cem habeamus cum Deo, obediendum illi est per omnia,
scilicet diligendus super omnia. Iam uerò matrimonij benefi
ciū ex parte sponsi tanto illustrius est, quanto inæqualius;
tanto pretiosius, quanto carius, maiorique; pretio aut labore
emptū; tãto beneuolentius, quãto spōsa deformior. Atqui
Dei Filius humanam sibi naturam desponsans, spōsam acce
pit uehementer oberatam, litigiosam, nudam & pauper
rimam: quia delicti chirographum eōtra nos scriptū erat,
diabolus nos sibi iure uēdicauerat, ut captiuos eius; p pecc
ati reatum, pauperes, miserabiles, nudi, omnibus uirtutib.
expoliati fuimus. Sponsam quoq; accepit ualde deformē,
innumeris peccatis fœdatā: accepit rebellem & proteruā,
immorigeram, inobedientem: accepit deniq; magno pre
tio emptam, pretio sanguinis sui. Postremò accepit ignobi
lem & maximè inæqualē. Quare illam accepturus, exami
nauit seipsum formam serui accipiens, quū esset Dominus glo
ria. Vnde D. Bernardus: *Quanti te fecit Deus, ex his qua
pro te factus est agnosce ut appareat tibi benignitas eius in hu
manitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tãto
maiorē exhibuit in bonitate; & quãto pro te uilius factus est,*
tanto

Psal. 21.
Matt. 28.
Ephes. 5.
Ecclesia
sponsa de
formis ob
erata, nu
da, litigio
sa, ignobi
lis, proter
ua, & odio
sa.
Philip. 3.
Serm. 22.

In Lucam
lib. 2.

Compara
tio Legis
& gratiæ.
Deut. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 8.

Ioan. 1.

1. Ioan. 1.

Matth. 3.

Matth. 13.

Coloss. 2.

Ioan. 15.

Coloss. 2.

Emmanu
el Deus
nobiscū,
quot mo
dis.

Ephes. 1.

Christia
norū glo
ria.

512

Promptuarium Morale

tanto tibi charior esse debet, Sic & diuus Ambrosius: *Pater Domine Iesu debeo iniurijs tuis, quibus redemptus sum quā operibus tuis, quibus creatus sum.*

Dixit olim suis Iudæis Moyses: *Interroga de dieb. antiquis, qui fuerūt ante te, ex die quo creauit Dominus hominem sup. terrā, a summo cælo, usq; ad summū eius: si facta est hu iuscemodi res aliquādo, aut vnquā cognitum est, ut audiret populus uocem Domini Dei, loquentis de medio ignis, sicut tu audisti & uidisti.* Sed quantulū istud est, & quam exile præ nuptiis istis, quib. confectis, audie iā sponsa uocē ipsam sponsi & Dei sui, nō in medio ignis, sed in persona propria, humana natura uestita: qñ ipse. *Principiū loquitur nobis:*

quādo *Verbū Dei caro factum habitat in nobis, & de plenitudine eius accepimus oēs: qñ unigenitus de sinu Patris ipse enarrat nobis:* quando vox de cælo intonuit, *Hic est Filius meus, in quo mihi bene cōplacui, ipsum audite:* quando ipse sponsus suam sponfam facie ad faciē alloquens dicit: *Beati oculi, qui uident, quā uos uidetis, &c.* quando illū loquentem audimus, in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ re conditi sunt, qui quacūq; a Patre audiuit nota facit nobis: in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Verē nō est facta huiuscemodi res aliquando: nec vlla natio tā grandis est, quæ habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. Adest nobis per naturā homo factus. Ad est nobis per Spiritū sanctum suū in corda nostra missum. Adest nobis per auxilia gratiæ suæ, operās in nobis: per amicitia nexum manens in nobis; per sacramentum passionis suæ incorporatus nobis; per fidem nominis sui purificans corda nostra; per charitatem diffusam in cordibus nostris, accendens voluntates nostras; per magnitudinem promissionum erigens spem nostram. Denique sic adest nobis, ut per illū Deus Pater nos cōiunificauerit, & cōsuscitauerit, & cōsedere fecerit in cælestibus, ut sublimiter ac ueraciter Apostolus scripsit. Sic Deus noster Emmanuel nomē eius.

Sic enim per has nuptias, ut sponsa sponso, ut membra capiti, uniti atque cōiuncti sumus, ut cū Christo uiuificati per gratiam, cum illo simus resuscitandi per potentiam, ut cū illo cōsedemus per gloriam.

Vnde illud sequitur, ut quibus oculis Christum cælesti Pater

In Domin. XIX. post Pentec.

513

Pater aspiciat, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus uideat Filij sui & spiritum, & carnem, & imaginem contueri: Spiritum gratiæ, carnem naturæ, imaginem conformitatis ac uitæ. *Quotquot. n. in Christo baptizati sumus Christū induimus;* Christum induti, conformes sumus imagini eius. Hinc fit, ut non secus pro suis Deus Pater nos habeat, quā Filium suum. *Fidelis enim Deus, & uerax in uerbis suis, per quē uocati sumus in societatem Filij eius:* & ut ait D. Ioannes, *Societas nostra est cū Patre, & cū Filio eius Iesu Christo.* Ad hanc societatem, amicitiam, unionem, & omnium bonorum cū Deo communionē, uocati sunt, quotquot per seruos, Prophetas, & Apostolos, ac præcones uerbi Dei, ad nuptias Filij Dei inuitati sunt. Vide de hoc beneficio Incarnationis Dominicæ, seu nuptiarum Filij Dei, plura in alia supra Dominica. Hic locus si cui magis ad doctrinā, quā ad mores facere uideatur, tñ quia fundamentū est locorū omnium, q ad mores propriē pertinēt, in hoc admirabili Euāgelio tractabitur, tractari quoq; breuiter & delineari debuit.

2. Et misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias, & nolabant uenire.

Locus moralis de peruersa hominum voluntate, suæ in credulitatis, & propriæ damnationis causa. Deus quidē per gratiam, & inspirationem internā, oēs ad beatitudinem, & Filij sui nuptias inuitat; sed multos per destinatos uerbi sui prædicatores ac ministros spāliter uocat. Ex istis uocatis aliqui simpliciter credere nolunt, uenire ad Deum nolūt, uiam salutis carpere nolunt. De his Christus: *Hoc est iudiciū (mundi). Venit lux in mundū; & dilexerūt homines magis tenebras, quā lucem.* Maluerunt in suis tenebris perpetuū delitescere, quā ad lucem oculos aperire. De his Prophetæ: *Pro nihilo habuerunt terrā desiderabilem. Nō crediderunt uerbo eius & murmurauerūt in tabernaculis suis, & nō audierunt uocem Domini.* Sicut. n. Iudæi terram promissionis contempserunt, sic infideles beatitudinis ingressum negligunt: sic mali Christiani murmurant in tabernaculis suis, id est, in uoluptatibus, & desiderijs suis, in quibus tabernacula sua fixerunt, ut in alia Dominica dictū est, & non audiunt uocem Dei loquentis in corde ipsorum, lo-

Pars Astinalis.

Ii

quentis

Galat. 4.

Rom. 9.

2. Cor. 1.

1. Ioan. 1.

Domin.

infr. Oct.

Natiuit.

Domin.

tex. 1.

Voluntas

praua cui-

que per-

ditionis

causa.

Ioan. 1.

Psal. 105.

Deut. 20.

Exempla.

Paulus Io
uius lib. 2.
viroſū il-
luſtrum.Hom. 5.
in epiſt. ad
Rom.

Similie.

Mich. 6.

Inuitat tamen omnes ad poenitentiam, vocat ad salutem, pacē & gloriā offert omnibus Deus. Præceperat olim filiis israel, ut si ad expugnandam aliquam ciuitatem venissent, primum ei pacem offerrent: quam si ciues recepissent, cunctus populus, qui in ea eſſet, ſaluus & incolumis relinqueretur. Si uerò eam non reciperent, oppugnari iubebat, & interfici omne masculinum in ore gladij. Hæc legem ipſe cū hominib. tener. Omnes ad pacem, ad ueniam, ad salutem, ad gloriam inuitat, vocat, iterum ac ſecundò compellat. Tamerlanus ille, qui totā Aegyptum, Perſidem, & Aſiam inuicem domuit, qui ſe non hominem, ſed Dei flagellū eſſe aiebat, ciuitatē aliquā aut locum oppugnaturus, primo die caſtra candida tendebat, ſecundo nigras, tertio rubras: ut qui primo die ſe dederent, ſaluū cum bonis omnib. eſſent: qui ſe eundē diem expectarent, luctuoſam & poenis mixtā dedicationem acciperent: qui tertio nō ſe darent, internecioni ad unum oēs darētur. Sic iſte Aſſur, & uirga furoris Domini, in medijs crudelitatibus, pacis tamen & elementia proſus inmemor nō fuit. Atqui Deus ſons bonitatis, & Pater miſericordiā, primo ſecundo, tertio die pacem offert, vocat, inuitat. Quam eius miſericordiam ac benignitatem hiſ uerbis deſcribit ſanctus Chryſoſtomus: [Auerſati ſumus uocatem, & unde quaque illeſt autem: ac ne ſic quidem de nobis poenas ille ſumpſit: ſed accutit ipſe, ac reſtantes fugientesque inhiuit, ipſi tamen ab illius manib. excuſſi, ad diabolum tranſugimus. At ne ſic quidem deſtitit ille, ſed ſex cētos rursus, qui nos hortantur miſit, Prophetas, Angelos, Patriarchas. At nos legationem non ſolū non admiſimus, ſed & legatos nobiſcū agentes, iniuria affecimus. Ille autē nec p hoc quidē nos reſpuit, ſed quod facere ſolēti, qui uel uehementiſſimē cū amant, negliguntur tamen, circūiens ad oēs adiit, tū in celo, tum in terra ſeſe manifeſtans, congreſſuſque: nunc cū Ieremia, nunc cū Michæa, paratus ēt cum aduerſarijs ſuis ad rōnis reddendæ calenlos deſcendere: tum autem ad omnia ſurdos ad colloquium ſecum trahens, ait: Popule mi, quid feci tibi? aut quid moleſtus fui tūde mihi.] Hæc ille. Hæc Dei prouidentia & miſericordia, ſicut ueteri populo peccanti, & poſt idola abeunti, ſuſcitauit Eſaias, Ieremias, Ezechiel, alioſque aſſidue Prophetas, nec legibus Moſai-

Moſaicis, nec literis Davidicis, nec ſapiētia Salomonis eos abundē docuiſſe, ſat habens: ſic & multo uerbis non ſuo populo per hæreſes, p flagitia, per peccati & erroris deuia frequenter aberranti, non ſolum ſancta Euangelia, & literas Apoſtolicas, quib. ad fidem errantes, ad pietatem peccātes reduci poſſent, ſuppeditauit ac reliquit, uerū etiam per omnes ætates paſtores, doctores, Athanaſios, Auguſtinos, Ambroſios, & alia Eccleſiæ lumina dedit, qui ſemper inuitatos utique, nolentes ac reſuſtantes, ad nuptias cœleſtes ſtudioſe uocarent: quod & noſtra hac ætate inter tot hæreſum portenta, & flagitiorum monſtra miſericordiſſimē fecit: pios ac doctos ſeruos ſuos ſubinde mittēs, qui & fidē orthodoxā tuerentur, & ad pietatē ac bonos mores inflammarēt. De hac Dei benignitate ac prouidentia uide plura in alijs Dñicis, ubi poſſimū quō ouē perditā pius paſtor quaerat, explicatū eſt. Dom. 3. poſt Pent. tex. 4. Reliqua loca uide Dom. 5. poſt Epiphaniā, tex. 1. Dominica Septuageſi. tex. 1. & Dom. 2. poſt Pent. tex. 2. ubi eiſdem penē uerbis ad canam magnam inuitantur omnes.

4. Illi autem neglexerunt, & abierunt.

Locus moralis de ingratitudine & negligentia humana circa cauſam ſalutis æternæ. Eſt enim hæc reſuſatio tum ex parte Dei, & ampliffimorum, quæ in hiſ nuptijs exhibentur, beneficiorum (ut in primo loco rudi minerua de lineatum eſt) ingens & inexcufa bilis ingratitudo; tum ex parte noſtra, ſorda & miſeranda negligentia. Abraham cum primum de circumciſione mādaturū accepit, per cuius ſignaculum pactū peculij cum Deo inire debuit, conſtitim eodē die ſeipſum, filiū, & omnes uernaculoſ ſuos circumcidit. Eliſeus audita uocē Eliæ uocantis, ſtatim ſecutus eſt eum. Cum Ionas dixiſſet. Niniuitis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubuertetur*: non expectant ad vltimū uſque diem poenitentiam agere; ſed ſtatim audita prædicatione, *crediderunt & prædicauerunt ieiunium*. Contra uerò Leuita ille, qui uoluit de Bethlechem redire in domum ſuam, dum longas neſcit moras, & ſoceri ſui precibus ac blandimentis ſerius egreditur, domum ſuam pertingere non ualens, in Gaba a pernoctate cogitur, ubi tantopere ues-

Ingratitudo & negligentia circa ſalutem.

Gen. 17.

3. Ro. 1.
Ionæ 3.

Iudi. 19.

xatus, & ignominiosè tractatus, acerrimo bello, & vniuersis interiectioni causam dedit. Displicet Deo tam benignè & misericorditer vocanti longa tergiversatio, & salutis oblatae neglectio. Sapienter S. Augustinus: *Hac animaduersione percutitur peccator, ut moriè obliuiscatur sui; qui uiuens oblitus est Dei.* Vnde apud Prophetam conqueritur Dominus. *Curauius Babylonem, & non est sanata: excelsu linguemus eam.* Sicut qui aduocatum bonu habens, & causam suam negligens, ab eo postea in iudicem euecto, patrocinium amplius postulare, aut expectare non potest: quia nunc iudicis personam gerit, cuius non est, partem litigantem instruere, aut informare, aut quoquo modo partialiter inuare: sic omnino qui Christum nunc apud Deum Patre aduocatum habemus, si nunc eius patrocinium & opem negligimus, nec per seruos eius admoniti & uocati cause nostræ incubimus; ab eo postmodu iudice viuorum ac mortuorum futuro, nullum patrocinium, fauorem aut gratiam nullam expectare possumus: quia tunc iudex noster non aduocatus erit, & diabolo nos accensante, ex iustitia vnum quæque iudicabit, vt in Promptuario Catholico, Dominica prima Aduentus, dictum est. De huiusmodi apud Beatum Iob dicitur: *Isti rebelles fuerunt lumini, nesciunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Quemadmodu. n. qui male agunt, oderunt lucem, vt ibidem sanctus Iob multis exëplis ostendit, ideoq; lucē fugiunt quasi vmbra mortis: sic pietatis hostes lucē doctrinæ, non ferunt, vocationē Dei negligunt, suis delictati tenebris, & exacercati foribus. Appositè D. Gregorius: [Quia superbi nolunt facere quod cognoscunt; hac poenè puniuntur, vt nec cognoscant mala, quæ faciunt. Quia enim prius rebelles sunt, postea excantur, vt nesciant. Et paulo post; Isti in tenebris sicut in late ambulāt; quia sic in præsentī cæcitate latē sunt, ac si æternæ patriæ luce perfuantur vel quia ita gaudent in nocte peccati, ac si eos iustitiæ lux circūfundat.] Hoc est cor ingrati, cor duru, & diuinas voces surdis aurb. excipies. Pulchrè diuus Bernardus: [Quid est cor duru? Ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molliuitur, nec mouetur precib. minis nō cedit, flagellis duratur, ingratiū est ad beneficia, infidum ad consilia, seum ad iudicia, inuerecū dum]

In Ser. 55.
de Innoc.

Iere. 51.
Simile.

Iob 24.
Simile.
Ioan. 3.

Moral. lib.
16. ca. 26.
Ibi. ca. 29.

Lib. 1. de
Consider.
Cor duru.

dam ad turpia, impaidu ad pericula, inhumanu ad humana, temerariu ad diuina, præteritoru obliuiscēs, præsentiu negligens, futura non prouidēs. Hæc ille. Sanè serui Dei, qui vocāt inuitatos ad nuptias, hæc oīa & singula humano cordi proponunt, monent, minantur, hortantur. Dei beneficia, Dei flagella, Dei sapientiam, peccati pericula, turpitudinem, iudicium; præterita, præsentia, futura ob oculos ponunt. Sed nihil horum mouet. [Nesciūt aliquid de lumine æstimare (ait Agustin.) quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbāt, de tenebris euntes in tenebras, nesciunt ubi corruant. Cadunt apertis oculis, & descendunt in infernam viuentis.] Sicut. n. paruulus puer in tenebroso carcere cū captiua matre natus, & nutritus, in suis tenebris ludit, nec lucē desiderat; sic isti. De hac negligentia, ingratitude, & obstinatione contra verbi Dei prædicationem, & circa salutis curam, vide in alijs Dominicis quæ dicta sunt.

5. *Alius in nullā suā, alius verd ad negotiationē suā.*

Locus moralis de rerum temporalium amore inordinato. Idcirco enim isti ad nuptias inuitati, & secundo vocati, venire neglexerunt; quia alius in villam suam dominandi cupiditate abductus; alius ad negotiationem suam, ad rem familiarem augendam intentus, abiit. Hunc auaritia, illum ambitio; hunc ecupiscentia oculorum, illum superbia vitæ, utrumque rerum temporalium cura, & huius vitæ vanitas, ac sollicitudo abstraxit, atque abduxit, vt ad nuptias Agni venire penitus negligerent. De hac materia iam in varijs Euangelijs diximus, præsertim Dominica 2. post Pentecosten, vbi non quidem eadem parabola, præsentī tamen valde similis legitur; atque in Dominica Sexagesimæ, de verbi semine, ppter curas, & sollicitudines huius vitæ, propter diuitias & voluptates suffocato, ac demum Dominica 14. post Pentecosten, vbi illud, quod *nemo potest Deo seruire, & Mammonæ*, aliaque loca affinia tractata sunt. Aliqua tamen hoc loco non minus proprio, prout Deus dabit, addentur. Non vsus ad necessitatem subleuandā, sed amor rerum temporalium ad cupiditates explendas, impedit homines, ne redemptionis suæ beneficium amplectantur.

Soliloqui.
c. 33.

Domin. 5.
post Epip.
tex. 2. &
Do. 2. post
Pē. tex. 3.

Tēporaliū
rerū amor.

Te. 4. & 5.
Tex. 6.
Text. 3. 4.
& 6.
Vide quoque Do. 1.
Quadrag.
te. 8. Do. 2.
Quadrag.
te. 3. Do. 3.
post Pasc.
te. 2. Do. 4.
post Pē. tex. 3.

Qui enim magno feruore, desiderio, studio res seculi tractat, is saculi conuiuia est, non Dei; is non ad cenam magnam à Deo suis paratam, sed ad aqualiculum carnalium voluptatum; ut si quis porcorum satietur, accumbit. De Rege Assyriorum superbo dicit propheta; *Aqua nutrierunt illum, & abyssus exaltauit illum.* Per aquas & abyssum intelligit diuitias potentia. Hæc duo illum extulerunt, & ex sublimitate in imam profunditatem præcipitarunt. Solent enim hæc duo intellectum tenebris circumfundere, & errorum ac vitiorum caligine operire. Ideo Propheta aquas propter confusionem, & abyssum propter tenebras (iuxta illud; *Abyssus erat super faciem terra* id est, tenebrarum) illa duo vocat. Sicut in receptaculis aquarum, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, generantur animalia informia, & tardi motus, & cæca ut plurimum, sicut sunt talpæ; sic qui negotijs secularibus implicatur, in villa sua, & negotiatione sua toti occupantur efficiuntur animales per concupiscetiam, & animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei, informes per malitiam; quia, quod Apostolus prohibet, conformantur huic saculo: tardi motus per negligentiam; dicit autem piger, *Leo est in via, in medio platearum occidendus sum*; ac denique cæci per ignorantiam, sicut de auaritis Phariseis Christus dixit, quum ad prædicationem eius ostenderentur: *Sinite illos. Cæci sunt, & duces caecorum.* Dicit Apostolus: *Nemo militans Deo* (at omnes Deo militare debemus, quotquot ad nuptias Filij Dei vocamur) *implicat se negotijs secularibus, & causam subiungit: Vt ei placeat cui se probauit.* quasi dicens: Deo placere non potest, qui se implicat negotijs secularibus. Qui enim implicat se, inuoluitur, & inuoluendo detinetur, & detinendo superatur ab eorum rei cupiditate, quibus se implicat. Vnde alia Scriptura: *Qui implicatus est, abundabit malitia.* Sic & Petrus docet fugere coinquinationes mundi, addit: *His rursus implicati superantur.* Quemadmodum enim David ad pugnam contra Philistheum perrexit, indutus armis Saulis incedere non poterat; sic sub Deo contra diabolum militaturus indutus arma mundi, negotijs se & curis huius seculi inuoluens; vix vnum pedem promouere poterit. *Arma enim militum nostra non carnalia sunt, sed spiritualia,* ait Apostolus.

non huius mundi prudentia, subsidia, abundantia; sed diuini Spiritus sapientia, auxilia, & effusi in uos abunde gratia. Porro quem huius mundi cupiditas tenet, in aquis nutritur, ut modò ex Propheta diximus: quia quemadmodum is qui in aquis submergitur, quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, ut nullo modo dimittat, sed secum submergi cogat; sic amicus huius mundi ita hoc amore immergitur, ut quicquid in mundo tenet, fortissime teneat, nec se ab eo diuelli pariat; unde fit, ut uocatus ad cœlestia uenire negligat. Sicut autem qui in aqua submergitur, quam diu caput adhuc extra aquas liberum est, periculo caret; sic qui in diuitiis natant, si cor adhuc illis non apponitur, si affectus & ratio superior extra & supra illas fertur, non submergetur in illis: at si caput ipsum, affectus, ratio, diuitiarum cupiditati cedat, necessario in profundum fertur. Hinc illa apud Prophetam querela: *Inundauerunt aqua super caput meum, & dixi, perij.* Certè mûdus hic, qui in auaritia & ambitione, & in duabus istis concupiscentiis maxima ex parte consistit, ut Ioannes docet, mare vitreum illud esse videtur, quod in Apocalypsi D. Ioannes vidit, dicens: *Vidi in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Est enim mundus mare tumidum per superbiam, liquidum per inuidiam, feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam, inquietum per accidiam, spumofum per luxuriam, absorbens per vetricuram; ubi etiam maior piscis minorem deuorat. Sed dicitur vitreum propter fragilitatem. *Transit mundus & concupiscentia eius.* humile quoque crystallo propter frigiditatem, & obstinatum malitiam: est enim crystalum aqua gelata. Si mare vitreum mundus est, res turbulenta & fragilis; quanta dementia est illi potius adherere, quam ad cœlestes nuptias inuitatum venire; Hirundines in domo minante ruina non ædificant, & fugiunt ab ædificiis male materialis, ut scribit Solinus. Quanto illi nobis prudentiores, qui omnino volumus omnem felicitatem nostram in caducis mundi bonis collocare. Mûdi vanitatem, cui tamen sic plerique oes totos se addixerunt, repudiatis bonis cœlestibus, egregie D. Cyprianus his uerbis describit: *Arridet mundus ut lauiat, blanditur ut fallat, illicit ut occidat, extollit ut deprimat.* Egnore quodam nocendi, quæ fuerit amplior summa dignitatis

Similia.

Bernard.
in 1. Dom.
Aduent.
Serm. 1.

Thren. 3.

1. Ioan. 1.

Apoc. 4.
Mundus
mare vitreum.

2. Ioan. 1.

Similia.

In Epist.
ad Romanos.

gnitatis & honorum, tam maior exigitur & usura penarū. Vna igitur placida, & fida tranquillitas, una solida, & firma, & perpetua securitas, si quis ab ijs inquietatīs seculi turbini bus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad celum oculos tollit a terris, & ad Domini manus admissus, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud ceteros in reb. hu manis sublime ac magnū uidetur, in fra suā conscientia iā cere gloriatur. Hæc ille.

Psal. 103. *mare magnū & spatiosum manibus,* in Scripturis uocatur, considera maris proprietates, an non omnes mundo conue niant. Sicut mare fluit & refluit, & omnes eius fluctus in ter ram tandem delabuntur: sic mundus nō quiescit: hos extol lit, illos deprimat: nec quos extollit, in ulla pace consistere si nit: sed oēs eius uarietates in sepulchro terminantur. Si ma re est periculis expositū, ut pericula sua narrent, qui per ma re nauigant, quid periculosius mūdo, cui conformari, id est, cuius cursū tenere, prohibet Apostolus? Si in ire est procel lis agitatum; quas tempestates subeūt, qui mundo seruiūt, quibus odij, inuidiæ, laboris nimbis iactantur; Conicet eos superbiæ, cupiditatis, libidinis, & doloris procella. Unde S. August. [Vnicuiq; sua cupiditas, tempestas est. A mas Deū? Ambulas super mare. A mas seculum? Absorbet te. Ama tores suos uorare nouit, portare, nō nouit.] Si mare est ama rū quid amarum mundo, quid insuauius, quid asperius? Mor ore conficit, calamitatibus obruit, summis cruciatibus tor quet. Si mare falsum est, & falsedine imbuat, quæ illo asper guntur, aut certe immerguntur; quid mundi cupiditatibus falsius, quæ eorū animos penitus inficiunt atq; deprauatū qui illis capiuntur: iuxta illud sancti Augustini: *Amor mūdi adulterat animā, amor fabricatoris mundi castigat aīam.*

Eccli. 43. **Rom. 12.** **De uer. Do. serm. 13.** **De uerb. Do. serm. 54.** Denique quemadmodum mare ostrea, conchylia, torpedi nes, & algas proiecit in litus extra aquā, sed nō multo post iterum hæc omnia sorbet, & proiecit in profundum; sic mū dus nos modō expellit, modō recipit: & quando in litore trāquillo arbitramur nos esse, tū nos deceptos aspiciemus, & nouis rerū discriminibus plerunq; agitados, in profun do miseriarum submergit. Cōstruit architectus magnificū quoddam templum, sumptuosum, industria elaboratū, ma

gnoque

gnoque artificio substructum; & uolens ultimā illi manu imponere, fastigium consummare, & superbam fornitem claue cōcludere, ruit repente totum ædificium, & artifex in credibili dolore obstupefit. Talis est mundi iactitia, quæ iō go tempore quæsitā, & rebus ad uoluntatem fluentibus ue hementer aucta, sic ut nihil ad summam felicitatem deesse uideatur, uno momento, & in puncto, tota funditus ruit, aut morte nos illi, aut casu illam nobis eripient.

Iam uerō si nulla esset in mundi amore difficultas, ama ritudo, corruptio; si solida & fixa res esset, non cadauca; si a nimū sibi implicatum Deo penitus non auelleret, quid, quæso, aut quale est, hæc uilla, & hæc negotiatio nra, quid totus mundus est, ut propter horum amorem uocati ad cœ lestes nuptias ire negligamus? Christus Redēptor, p. absur dissimo habuit tam cæcū hominū iudiciū, qui beatitu dinem animæ, mundi bonis postponeret. Quid (inquit) pro derit homini, se uniuersum mūdū lucratus fuerit, anima au tē sua detrimentum patiat? Aut quam commutationē da bit homo pro anima sua? Quod nos apud Davidē legimus, **Psal. 74.** *Dixi iniquis: nolite iniquē agere; legit iuxta Hebræos Pagni nus: Dixi insani: ne insaniatis: Quos incredulos uocat, iux ta nram uersionē, Ezechiel, dicēs: Increduli & subuersores tecum sunt, Septuaginta in Græco uerterunt, insaniētes. Si cut. n. insani sibi ipsi manus iniiciunt & sic omnis iniquitas (ait Scriptura) romphaa bis acuta. Insana res est, mundum cœlo, iuxta sempiternis, falsa ueris antepone. Tortū hunc mundum, pro quo, & in quo dimicatur, punctum esse scri pisse Seneca. Sed melius Boetius: punctum puncti illud ef se dicit. De insani mundi amatoribus dicendum, quod de Canaan in persona impiorum scripsit Propheta: *Canaan, in manu eius statera dolosa.* Hæc est statera dolosa, in qua terrena celestibus præponderamus. Difficile est dicere, ma gis ne hæc sit impietas insana, quā in sania impia. *Filiy ho minum, usquequo graui corde?* quod iuxta Hebræos sic legi tur. *Usquequo gloria mea in ignominiam:* supple, a uobis habetur? Nempe in hoc quod sequitur. *Ue quid diligitis uanitatem, & quaritis mendacium?* Relinquitis nuptias cœlestes, & amplectimini uana & falsa bona. Hoc enim di uinæ gloriæ ignominiosum est.*

6. R.

6. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.

Persecutores fidei.

Elisabetha Angla.

Moral. li.
33. c. 29.

Locus moralis de impietate & crudelitate persecutorum fidei, pietatis, Ecclesiarum. Isti. n. omnium deterrimi, non contenti nō uelle ad nuptias caelestes uenire, negligere & recusare, etiā ipsos Dei seruos ac ministros, tantūq; felicitatis nūcios, tenuerunt, libertate priuantes: contumelijs affecterunt, honorem uiolantes; ac demum occiderunt, uita spoliantes. Ad hanc impietatem nihil accedere potuisse uidetur. Tales erant in primis trecentis post Christū annis pleriq; totius mundi Imperatores, Romani ethnici, etsi decem tantum persecutiones illorum temporum notari soleant, quia illa praecipua erat, omniumque acerbissima. Tales postea fuerunt omnium aetatum haeretici principes, Ariani maxime, Constantius, Valens, alijque Gothorum in Italia, & Vandalorum in Africa reges. Post illos autē in Oriente Iconomachi Imperatores multi: Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, Philippicus, Leo Armenius, alijque nonnulli. Talis hodie (etsi in Germania, Dania, Heluetia principes ac dñi haeretici multi sint) sola tamen quae religionem orthodoxam cruentis legibus, & omni crudelitatis genere persecuitur, in Anglia est Elisabetha impotēs & infamis sequina. Illa enim & uinctos tenuit omnes ad unum Catholicos Angliae Episcopos, multosque praeterea Ecclesiarum illic pastores & doctores, quā primū ad regni gubernacula sedere cepit, & à decem iā circiter annis, omnis ordinis Catholicos, sacerdotes, nobiles, ciues, nō tennit tantum diris carceribus mancipatos, sed & omni praeterea contumelia affectos (sacerdotes maxime, quid ac nuptias caelestes, ad ecclesiam & sponsae Filii Dei unionem, errantes oues retinebant) immanibus prius tormentis confectos, acerbissimo mortis genere interfecit. De qua afflictissimi illius regni persecutione duplici, una per haeticos magistros seductores, altera per potestates huius seculi percussores (quae huic loco propria est) ea dicti aptissime posuit, quae D. Gregorius, eius gētis Apostolus, scribit super illa uerba Iob: [Per gyrū dentū eius (diaboli scilicet) formido. Recte (inquit) dicitur, per gyrū dentū pius formido, id est, iniquos praedicatores Antichristi filii. n. dentes

dentes diaboli sunt). pueri huius seculi protegunt praes. Nā quos illi appetit loquendo seducere, multi potentium suū dēt laeuēdo terrere. Per gyrū ergo dentium eius formido est. Ac si aperte diceret: Ideirco isti pueri praedicatores alios suadentes cōterunt, quia circa ipsos sunt alij, qui infirmorum mentes teri ētes affligunt. Quale itaq; illud tps persecutionis apparebit, qñ ad peruerrendā fidelium pietatē alij uerbis lauiunt, alij gladiis? Qd iā in Anglia p annos triginta factū est, & postremis his annis iō sanius atq; acriter factū est, quia pudet ac pignit, uehementerq; haereticos illic dominātes afflixit, q post uiginti annorū pacificū schisma, nec praedicationib. seductori, nec mini ac pollicitationib. Principum, nec multis ullis pecuniariis effici potuit, ut eorū impia cōuenticula à Catholicis adirent, aut ab ipso uulgo, nisi p uim adactō, frequentarentur. Quare qd in D. Gregor. sequitur, in illa pfsecutione uerissimē cōpletum nouimus. [Quis. n. (ait) ē infirmus, Leviathan istius dentes (i. nouos praedicantes) non despiceret, si non eos per circuitum potestatum seculariū terror muniret;] Vti quē iā dudum uacua cōuenticula, uacua sublellia in Anglia habuissent. [Sed duplici (ait Gregor.) contra eos calliditate agitur: quia qd eis ab aliis uerbis blandientibus dī, hoc ab aliis gladiis ferientibus imperatur. Quae utrorumq; actio idest, potentium atque loquentium, in Ioannis Apocalypsi breui est sententia comprehensa, qua dī: Potestas equorum in ore & in caudis eorum erat. In ore namq; doctorum scientia; in cauda uerō secularium potentia figurat. Istis ergo equis, id est nequissimis praedicatoribus, ubiq; carnali impulsu currentib. in ore & in cauda prās est: quia ipsi quidē peruersa suadendo praedicant; sed tpalibus potestatibus fulsi per ea, quae retrō sunt, exultant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reuerentia exigunt, quorum patrocinio fulciuntur.] Hae ille, nō iam ut Apostolus tantum, sed ut Propheta clarus gentis hodie nostrae. Huius persecutionis Anglicanae, quae seruos Dei ad ipsos ab Ecclesia missos, contumelijs affectos occiderunt, crudelissima exempla uidere licet in bello de persecutione Anglicana, in altero ad persecutores Anglos libro, ac potissimū in illo, magno uolumine, Treue

Persecutio Anglicani à D. Gregorio descripta.

Apoc. 9.

506
Treueris,
An. 1588.

in Anglia
sub Elisabetha
regina quorundam
hominum doctrina
& sanctitate
illustri renouata.

Decretatio
nes Cam-
piani.

Amos 5.

Anglica
na persecu-
tio tyran-
nica.

Osee 6.

Promptuarium Morale

ris anno superiore edito, cui titulus est, *Cōcertatio Ecclesiæ Catholica in Anglia aduersus Calvinopistas et Puritanos sub Elisabetha regina quorundam hominū doctrina & sanctitate illustri renouata.* Certè psbyteros plus quā quinquaginta intra hos paucos annos exquisitis prius tormētis per-
batos, neci dederūt inter ceteros virū eruditione, pietate eloquētia, morū cādore pstantissimū, Edmūdū Cāpiā Societatis Iesu presbyterū, qui quum decem propositis in-
tionib. (libello insigni) ad nuptias celestes homines Anglos & maxime Academicos uocasset, paulo post captus, post eo-
rum telas per totam urbē Londinensem acceptas, post equū
leos in carcere tertio toleratos, barbaro supplicio p plateas
tractus, fune strangulatus, exenteratus, & euisceratus, cū
aliis cōpresbyteris, & gloriosi martyrii sociis occiditur. Hoc
hodierni Euāgelij praxis hodierna nō infructuosè ad hære-
ticorum iustā detestationē, & ad Catholicorum excitandā
pietatem atq; constantiam, tractari hoc loco & amplificari
poterit. De his uerū est quod Amos scribit, *Odio habuerunt
corripientē in porta & loquentē perfectē abominati sunt.* Et
paulo ante: *Qui cōuertitis in absynbiū iudicium, & iustitiā
in terra relinquitis.* Hodie in Anglia, nō solū ipsi serui
Dei uocantes ad nuptias, sed et qui aliquē presbyterū Cat-
holicum in domum suā recipit, qui in priuato colloquio,
ut aliquem ab hæreſi ad fidem Catholicā reducat, uel mini-
mum sermonē miscet, qui hmōi aliquid, ab alio quopiam
præſtitum ultra 24. horas celat, læsæ maiestatis crimen cō-
mittere, & capitali supplicio (quale supra posuimus) affi-
ciendus, publico regni decreto iudicatur. Hoc est. *Conuertera
in absynbiū iudicium, &c.* Quod de Iudeorū duricia Deus
per Osee dixit, in hoc persecutionis genere, maxime hodie
Anglicanæ locū hēt: *Quid faciā tibi Ephraim, quid faciā
tibi Iuda? &c.* Propter hoc dolui in Prophetis meis, i. dolare
eos feci, sicut lapidē dura saxa dolare cogūtur? & occidi
eos in uerbis oris mei. Quemadmodū em, quum lapidē p
iustitiā suā ferrea benè selecta ac probata, duos lapides pos-
lit, sit interdū, ut pp ingentem lapidis duritiē frustū eius
aliquod excidat, quod oculos percutientis, & polientis in-
uoluet, aut et grauius lædat: sic quū Deus constantissimos
suos seruos mittit, qui uocent ad nuptias, hæc uia eius
in-

In Domin. XIX. post Pent.

527

inſta ab ipsis interdum lapidibus, quos dolare & expolire
cupiunt, ut fiant filij Abrahæ, feriuntur: & pp uerba Dei oc-
ciduntur. De hac materia uide plura in alia Dominica.

7. Rex aut, cū audisset, irat⁹ ē, et missis exercitib. suis, perdidit homicidas illos, et ciuitatē eorū succēdit.

Locus moralis de certa & infallibili iustitia ac uindicta
Dei, cōtra oēs fidei Catholicæ persecutores. Multis uer-
bis hanc iustitiā Christus describit. Primū irasci Deū dicit.
At irā eius q̄ sustinebit? Iob p̄testatur: *Deus est, cuius ira
nemo resistere pōt, sub quo curuantur qui portant orbē.* Nahū
conqueritur: *Ante faciē indignationis eius quis stabit? &
quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut
ignis, & petra dissoluta sunt ab eo.* Et Dauid exclamat: *Quis
nouit potestatiē iræ tuæ, & pra timore tuo iram tuā dinume-
rare? Nā ut alia scriptura dicit, Subitō uenit ira illius, &
in tempore, uindicta disperdet te.* Ac deniq; Apostolus con-
cludit: *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.*

Deinde addit Christus; q̄ mittet Deus exercitus suos,
Miser homo quem unus angit pulex, quem una rapit febrī-
cula, quē una nox in somnis frangit, quid faciet quū Deus
exercituum nō unum Angelum exterminatorem, sed exer-
citus & legiones Angelorum contra eum mitter? Quando
mittet in eos irā indignationis suæ indignationem, & irā, im-
missiones per Angelos malos. Nec exercitus tm angelorum
seu dæmonum malorum, sed exercitus omnium creatura-
rum; quia orbis terrarū pugnabit, pro eo contra insensatos.
Adde his, exercitus hostiles foris, exercitus accusantiū co-
gitationum, & conscientiarū stimulos acerrimos intus, exer-
citus denique omnium operum ac uerborum suorum. Nā
ut diligētib. Deū omnia cooperantur in bonum, etiam ipsa
peccata per penitentiam deleta; sic odientibus Deum, &
feruos eius persequentibus, omnia cooperantur in ma-
lum; mala, quæ fecerunt, & quæ non fecerunt, sed facere vo-
luerunt, uel per alios fieri curauerunt; bona quæ fecerunt,
in illis non perseuerando, uel quæ non fecerunt omitten-
do, uel denique quæ acceperunt, Dei gratia abutendo.

Tertio dicit Christus, & perdet Deus homicidas illos,
Ergo nullus illis misericordiæ locus relinquitur. Hos pecu-
tores

Domin. 6.
post Pasc.
tex. 2.

Iustitia
Dei cōtra
persecuto-
res fidei.
Iob 9.
Nahum 1
Ira Dei.
Psal. 25.

Eccli. 5.
Hebr. 12.

Psal. 97.

Sap. 5.

Rom. 8.
Impiorū
omnia in
malū uer-
tuntur.

Psal. 2.

Eccl. 5.

Philip. 1.

Sopho. 3.

Exempla
iustitiae
Dei in per
secutores
fidei.

tores veritatis Euangelicæ monet Propheta regius: Et nunc Reges intelligite, &c. Apprehendite disciplinam vel, ut Hebræi legunt, *Osculamini filium*, credite in Mediatorem, venite ad nuptias, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via iustitiae, cum exarserit in brevis ira eius, quia, ut supra dictum est, subito veniet ira illius, & in tpe vindictæ disperdet uos. Et paulo ante ibidem, *Miser cordia & ira ab illo cito proximæ, & in peccatores respicit ira illius*. Postremo addit Christus: *Et ciuitas, & eorum succendit*. Non in personas tñ præcipue delinquentes, sed in oēs tanti facinoris conscios, tanti sceleris fautores, tātæ impietatis applausores, in loca ipsa, & communiatem vniuersam sequit ira Dei, ignis, vastatio, exterminium.

Ad hos persecutores quadrat illud Apostoli: *In nullo reueremini ab aduersariis, quia illis est causa perditionis*. virtutis verbo, *ēvδελγς*, quæ non solum causam, sed certum argumētum significat. Quadrat quoq; i primis illud Sophonis Propheta: *Va prouocatrix, et redēpta ciuitas, colūba: nō nuduit uocē* (vociū ad nuptias celestes, ad sanā & orthodoxā fidē) *& nō suscepit disciplinā*. Catholicæ. n. religionis disciplina, exacta mādatorū Dei obseruatio, tota est odiosa [ad Deū suū nō appropinquauit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi uesperis, propheta eius uelut sani, viri infidelēs, sacerdotes eius polluerūt sanctū, iniustē egerūt cōtra Legē.] Vbi uiget persecutio, principes sūt crudeles, iudices auari, falsi prophetae, & loquētes in edacia, qui sacerdotū locū tenēt, pollute uiuūt & flagitiose. Sequitur: *Dominus iustus*. scilicet. *Non faciet iniquitatē*: iusta exercet iudicia. *Manē manē iudiciū suū dabit in lucē, & non abscondetur*. Ciuissimē uindictā faciet, & quidē illustrē, q̄ oēs mirabūtur. *Nesciūt iniquis cōfusionem*. Potant hactenus impius persecutor, qd nullā passurus sit cōfusionē. Sed sequitur. [Disperdidi gētes, & dissipati sunt anguli earū: desertas feci uias eorū, dum non est qui transiret: desolatæ sunt ciuitates eorum, non remanente uiro, neq; ullo habitatore.] Hoc est perdere homicidas, & succendere ciuitates eorum.

Sic Iudaeorum Hierosolyma ab Assyrijs uastata est. Sic Vandalorum Arrianorum Carthago a Belisario Iustiniano duce direpta est. Sic schismaticorum & contra sanctā Spiritus maiestatem hæreticorum Orientalium Constantinopolis

lis à Mahumetanis occupata est. Et ut personas ipsas atque homicidas ueræ fidei persecutores perstringamus, sic Constantinus, Arrianus, mœrore confectus, cum contra Iulianū proficisceretur, obscurē interiit. Sic Valens Arrianus, persecutor grauis, in bello contra Gothos, in casula succensus, obiit; Sic Anastasius, Chalcedonensis Concilij hostis, fulmine de cœlo percussus occubuit. Sic Constantinus Copronymus, Iconomachus, & acerbissimus persecutor, calidis febribus uehementissimē agitatus, se uiuentem in ignem coniectum esse vociferatur, & moritur. Sic Leo Armenius Iconomachus quoque in ipsa Ecclesia à conspiratis ipso natalis Dominici die interficitur. Sic Philippicus Imperator, tum Iconomachus, tum Monothelita, & ipse quoque Catholicos persequens, à Senatoribus suis in conuiuio occiditur. Sic Valentinianus iunior diuum Ambrosium uexans, & Catholicos persequi studens, à Maximo tyranno trucidatur. Sic Hunericus Arrianus fauissimus in Africa persecutor, à uermibus corrosus interiit. Sic denique prami illi Christianæ religionis persecutores Nero, Domitianus, Seuerus, Adrianus, Decius, Valerianus, Maximianus, Maximinus uolenta morte omnes, uel acerbissima, uel ignominiosa ualde perierunt. Nero tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confusus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, ut in seipsum sauire uoluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus, & Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecti sunt. De eius cum toto suo exercitu à Gothis cecidit, corpusque paludis uoragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus à Persis captus, miserabili captiuitate conficitur, Persarum regi subsellij vice seruans, quum equum conscēderet, & micæ panum sub mensa eius comedere coactus. Maximianus, Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximinus Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, uitæ tædio, uim sibi gladio intulit. Sed & præter istos, Maximianus alter, à Maximino adoptatus, ac Cæsar renunciatus, Christiano sanguine usque ad infaniam effuso, ulcere inguinibus innato, uermibus undiq; erūpentibus obiit. Licinius quoq; tyrannus, Constantini clemētia abu-

Ammiā.
Marceli.
li. 2. 1. hist.Zonaras
Annal. li.
3.Ioa. Bapt.
Egnatius
lib. 1.

sus, Christianis infestissimus, Thessalonice captus, interficitur. In hos omnes iusta ira Dei deferuij. Iulianus deum apostata, Christianis molestissimus, in Persia, exercitum ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur. Qui horum hodie facta imitantur, horum exitus perhorrescant. Nam & dum hæc scribimus, Henricus tertius, Francorum Rex, grauis Ecclesie Dei persecutor, primū tetra hypocrisis, & hereticos tolerando, postea aperta perfidia & Catholicos Principes, duos fratres Guisanos, Cardinalem & Ducem, barbarè trucidando, iusto demum Dei iudicio trucidat & ipse. De his omnibus dici potest, quod Gregorius Nazianzenus in iuxta Scripturas scripsit: [Quo facti sumus in desolatione, repetē destituti sunt, perierunt propter scelera eorum, tanquam puluis, qui disperditur à procella, tanquam arena uento disiecta, tanquam ros matutinus, tanquam sibilus lagenæ emissæ, tanquam ictus tonitruī, tanquam coruscatio perstringens.] Hæc ille. Nec est quod de leui aut momentanea aliqua pace, felicitate, gloria, persecutores seruorum Dei glorientur. Maximianus Imperator, & Christianæ religionis hostis acerrimus, quū ab aspersione sanguinis immolatorij, milites suos Christianos magno cursu se longe proripere cerneret, ut eos ad scelus societatem reuocaret, his inter cetera uerbis usus est: [Quo abitis o homines deos nostros negantes? Non uidetis uictorias & trophæa? Non uidetis bona plurima, quæ bonis adijciuntur? & quemadmodum quæ sunt, rectè quidē se habent, & sunt in tuto, alia uerò accedunt quotidie, & quorum non eramus prius domini, in ea nunc dominatiū obtinemus? Non gloriā quæ augetur? Non imperiū quod dilatat? Non ciuitates, quæ partim quidem sunt tributariæ, & iam captæ, partim uerò sunt iam iam capiendæ? Non Gentium reges, qui sunt reputati pro mancipijs? Non omnia, quæ eueniunt nobis ex sua? Cuiusnam ergo hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderatæ pluuiæ, fructuum fertilitates, imò uerò uniuersum tempus fructus producens, & spectacula omnia ad abundantiam.] Hæc ille ethnicus & impius Imperator, Christianos in summa rerum ad rebus affluentia persequens. Similia hodie pleno ore iactant Anglocaluinistæ, quorum & eadē penè uerba uidere licet in libro ad persecutores Anglos, pa. 209. & 210. Sed Elia 33. [non gloriatur accinctus æque ut discinctus. Ne dixeris: Peccauit,

Orat. 2. in
Iulianum.

Apud Sa-
rium, in
nita SS.
Inde &
Domnæ,
to. 6. pa.
1001.

3. Re. 20.
Eccl. 5.
Elia 33.

Peccauit, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Væ qui prædaris, nonne & tu prædaberis? & qui spernis, nonne, & ipse sperneris? Cum consumaueris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus deseris contemnere, contemneris. Veniet Rex iratus, qui missis exercitibus suis, perdet homicidas istos,] sanguinarios Anglocaluinistas, & quosuis alios ueritatis Euangelicæ persecutores, & ciuitatem eorum succendet. Non est abbreviata manus Domini, nec ueritas Euangelij extincta. Cum tempus acceperit, ille iniustias iudicabit, & tarditatem uindictæ grauitate pensabit. Fuerunt & alij heretici principes, qui per multos annos Catholicos persecuti sunt, ut in Perside circa annum salutis. 400. Ildigertes rex, & ibidem circa annum 480. Gararanes rex; Valens quoque & Constantius Imperatores Arriani in Oriente, & tandem poenam luerunt.

Impij reges Iudæ, qui sanctos Prophetas persequebantur, Manasses Esaiam, Sedechias Ieremiam, & alij alios, longa satis impunitate ac fortuna prospera usi sunt: sed uterque in miseram captiuitatem cum toto tandem populo abducti sunt: quibus quum adhuc in transmigratione tantum quidam eorum essent sub Iechonia captiui, regnante adhuc Hierosolymis Sedechia, per Ezechielem Deus sic comminatur: [Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui, & tertia pars tui in gladio cadet: tertiam uero partem tui in omnem uentum dispergam, & gladium euaginabo post eos. Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis. Exclamare hic merito quis posset: Vbi sunt misericordia tua antiqua Domine? Quomodo miserator & misericors Dominus, longaminis, & multum misericors, sic loqueris? Sed quemadmodum columba modo tibi est dextera modo sinistra, quia tu situm mutasti, quum illa sit immobilis, & semper una: sic Deus modo nobis est benignus, modo iratus, quia nos a uirtute ad uitium disiecit, quum in se totus sit inuariabilis. Pij & timentibus eum à dextris stat benignus, & bonus est. Vitijs, improbis, seruos eius, qui uocant ad cælestes nuptias tenentibus, contumelia afficientibus, occidentibus, à sinistris sunt, iratus est, furore & indignatione plenus, Vox iusti est: A dextris

Matt. 22.

Psal. 74.

Vet. popu-
li reges à
Deo casti-
gati.

Ezech. 5.

Psal. 88.

Simile.

Psal. 115.
Eccl. 10.

Prom. 4.

est mihi, ne commouear. Et Sapiēs dicit: *Cor sapientis in dextera eius, id est, in Deo statē à dexteris. Cor stulti in sinistris illius, quò caro propendet, & natura corrupta inclinat.* Et iterum. *Vias quæ à dexteris sunt, nouit Dominus, id est, probat. Perversa vero sunt, quæ à sinistris sunt.* Stante ergo impiorum acerba persecutione, & seruos Dei ad se millos diuexandi perpetua voluntate, stat Dei sententia immobilis, quod perdet homicidas illos, & ciuitatem eorum succendet. De hac Dei iustitia in peccatores obstinatos, vide supra plura in Dom. 9. post Pentecosten. tex. 3. & 4. ad illa verba: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & cætera quæ sequuntur.*

Lucæ 19.

8. *Amice, quomodo huc intraſti, non habens vestem nuptialem?*

Contra pseudo christianos.

Locus moralis, contra pseudochristianos, seu nomine tenus tales, & contra nostros temporis Politicos. Hoc est enim iam quartum genus impiorum, quod Christus in hoc amplissimo Euangelio taxat, & quidem, (vt ex sequenti loco apparebit) grauissimè. Primi nolebant uenire ad nuptias, ad fidem & professionem nominis Christi. Secundi neglexerunt uenire propter suas rerum temporalium cupiditates. Tertij adeo non veniunt, vt à quibus vocati fuerant, pessimè multauerint, tenentes eos, & contumelijs affectos occidentes. De quibus omnibus iam aliquid dictum est. Quartum genus eorum est, qui vocati ad nuptias, veniunt quidem, & discumbunt cum alijs, nomina sua Christo dederunt, baptizantur, fidem profitentur, sacramentorum communioni se immiscunt; sed velle propriè nuptiali carent, illa sanè, de qua Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego precipio vobis.* Amicus sponsi est, & tanquam amicus discumbit in nuptijs, qui seruat mandata Dei, qui Deum diligit. *Qui enim diligit me* (ait Christus) *sermones meos seruat.* Ideo dicit hoc loco Rex, qui nuptias fecit, *Amice, tu qui te amicum profiteris, & tanquam amicus huc intraſti, quomodo, qua fronte id fecisti, non habens dilectionem mei, & amicorum*

Ioan. 13.

Ioan. 17.

amicorum est proprium, non diligens voluntatem meam, non faciens præcepta mea, non quarens honorem meum? Hoc enim amici, hoc legitimi hospitis est, hoc serui mei, qui te uocant, docuerunt, *docentes te seruire omnia quæcunque mandauit illis.* Rursum, hæc vestis nuptialis est dilectio fraterna, dicente iterum Christo: *In hoc cognoscet omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Vestis igitur nuptialis, Christiano propria, est & hæc fraterna dilectio. Hæc enim duo separari non possunt, dilectio Dei, & dilectio proximi, (vt in alijs iam locis ostensum est) & maximè dilectio totius societatis, & congregationis proximorum, quæ est Ecclesia Catholica. Vestis ergo nuptialis, qua caruit hic conuiuia impudens & miser, est vera, & pura charitas (vt in altero quoque Promptuario Catholico ad hæc verba explicatum est) est verus Christianissimus, *ut diligamus non lingua & uerbo tantum, sed opere, & ueritate: est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide nō ficta:* est profiteri Christum non in sermone malitia, & nequitia, sed in ælymis sinceritatis, & ueritatis: est denique ex animo, & tota affectione, atq; sincere Christianum esse, quod dici cupiunt, & haberi volunt. Verus itaque Christianus, verus conuiuia nuptiarum Filij Dei verus filius Ecclesie Catholice, amicum se Dei, & Christi, & Ecclesie proficitur.

Matt. 23.

Ioan. 13.

Vestis nuptialis quæ

1. Ioan. 2.

1. Tim. 1.

1. Cor. 13.

Atqui amicitia oīs quatuor habet necessarias conditiones. Est inter amicos animorū consensus, & sic quasi definitur amicitia, ut sit *rerū diuinarū, & humanarū consensus, cū beneuolentia coniuncta.* Est igit in hoc nexu idē velle, & idē nolle. Quare sicut Deus hæc amicitia legē maximè seruat, dicens. *Ego diligentes me diligo;* & rursum, *Voluntatem mentium se faciet:* & iterum, *Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quodcunque uolueritis poteritis, & fiet uobis:* sic ab altera parte, vt nos eam legem seruemus acquissimum est iuxta illud: *Beatus uir, qui timet Dominum, in mandatis eius uolet nimis;* Christum ergo & Dei amorem profitentes, id omnē velle debemus, quod Deus uult, mandat, flagitat. Rursum inter amicos est quædam semper similitudo. Similitudo enim morum beneuolentiam conciliat: Sed & amor ipse assimilat amantem ama-

Amicitia 4. conditio ues.

1. Prou. 1.

Pl. 44.

Ioan. 16.

Pl. 113.

544 *Promptuarium Morale*

Rom. 9. to. Sapienter Augustinus. Si Deum diligis, Deus es; iuxta illud. Ego dixi, dii estis. Si terram diligis, terra es; iuxta illud. Terra es, & in terram ibis, Christianus ergo si es, & Deum diligis, debes. conformis fieri imagini filij eius, sequi uestigia eius, ambulare sicut ille ambulauit imitatur esse illius, qualem se Paulus fuisse profiteretur. Iam verò inter amicos est omnium bonorum communicatio. Amicorum enim omnia communia.

3. Quoniam igitur Christus omnia sua nobis larga manu comunicauit, effundens in nobis Spiritum sanctum suum abunde, & a quo accepimus (teste Paulo) abundantiam gratiae, & donationis, & iustitiae; qui denique se totum nobis dedit; quia nobis datus, nobis natus semetipsum pro nobis dedit, & cum eo Pater nobis omnia donauit. necessario sequitur, ut & nos uicissim ex sincera dilectione nos ei totos demus, dicentes, & opere complentes, cum sancto illo Rege Dauid, totoque populo eius, quum ad templi Dei structuram singuli liberalissimè, & maxima cum animi alacritate conferrent: *Tua sunt omnia Domine, & quae de manu tua accepimus, dedimus tibi.* In Dei cultum, obsequium, seruitium, voluntatem faciendam, honorem tuendum, & propagandum, omnia nostra impendi debent, ut ei demus, quae sua sunt. Sic Christus dixit: *Vos amici mei estis si feceritis, quae ego precipio uobis.* sicuti, ad se quod attingebat, postea dixit: *Ego dixi nos amicos meos, quia quacunque audiui à Patre meo, nota feci uobis.* Postremo, inter amicos est quaedam aequalitas quia inter prorsus inaequales amicitia (quae coniunctionem beneuolantiae, & familiaritatem sonat) esse non potest. Et quidem in rei natura maxima est inter Deum & hominem inaequalitas. Sed fecit inscrutabilis Dei prouidentia, & amor in nos ineffabilis, ut dato nobis filio suo; siue per nuptias filij sui, (ut supra explicatum breuiter est) Deus iam homo factus, & frater noster, & amicus, & socius fieri uoluit, nosque Dei ipsius, & filij, & heredes, & cum Christo coheredes effecti, fiamus. Haec aequalitas admirabili Dei consilio facta est, ne stante semper illa maxima inaequalitate, solam reuerentiam, aut timorem erga Deum gereremus, & ut hac mediante quadantenus aequalitate, amor prior,

Rom. 4. Tit. 3. Rom. 5. Eisa. 7. Tit. 2. Rom. 4.

1. Para. 29

Ioan. 15. Ioan. 17.

4.

rior, dilectio suauior, amicitia syncerior, coniunctio affectuosior, fiducia maior, charitas perfectior inter Deum & nos coalesceret, & in nobis erga Deum cresceret. Postulat ergo has quatuor conditiones uestis ista nuptialis, charitas, & dilectio Dei verè Christiana.

In Domin. XIX. post Pentec. 535

Quae quidem uestis, meritiuissimè dicitur, quia operis multitudinem peccatorum, teste Petro; quia cor accendit, & calefacit, Ignis enim ille est, quem Christus in terram misit ut arderet: quia animum splendidissimè ornat, vocata à Ioanne, *Byssinum splens, & candidum.* Nuptialis autem dicitur, quia hanc propriam filius Dei induit, quum humanam naturam diuinitati suae copularet. Sic enim Deus dilexit mundum, ut unigenitum suum daret, &c. sed maximè quum in cruce Redemptionis nostrae mysterium, & quasi matrimonium inter se & Ecclesiam consummavit, dicens: *Consummatu est.* Commendat. enim charitatem suam in nobis Deus, id est, maximè illustrem, & commendabilem reddidit: quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. In cruce quippe uestem charitatis contexit, non de pilis animalium, non de corticibus herbarum, non de interioribus vermium, sed de interioribus suorum viscerum; idque, quum lateris apertione amorem cordis patefecit. Denique est uestis nuptialis, quia ut Christus illam perpetuò gessit, quum hic in terris has nuptias instrueret, & sponsi officium faceret, ex maxima in nobis charitate salutem nostram operatus in terra, & pertransiens benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo sic uicissim nos eam perpetuò, & indefinenter gestare debemus, durante conuiuio hoc nuptiali, id est, in tota hac militia peregrinationis huius, donec sublati mensis, thalamum sponsi ingrediamur in sancta sanctorum, in qua Pontifex noster semel ingressus est, aeterna pro nobis redemptione inuenta. & quo nos praecessit, parare nobis locum. Hanc uestem perpetuò indui oportet, quia elegit nos (ait Apostolus) ut essemus sancti; & ut sanctus Zacharias dixit: dedit se nobis, ut seruiamus illi in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Quare, quemadmodum Nabuchodonosor Rex, praeposito domus suae in mandatis dedit, ut de filiis Israel captiuus quosdam eligeret; in

Charitas cur uestis nuptialis dicta.

1. Petr. 4. Luca 12. Apoc. 19. Ioan. 3.

Ioan. 19.

Rom. 5.

Nuptialis uestis perpetuo gerenda.

Pl. 73. Actor. 2.

Hebr. 9.

Ioan. 14.

Eph. 1.

Luc. 1.

Allegoria.

Dan. 1.

quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditio omnis sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, qui possent stare in palatio Regis; quibus, & idcirco constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse, ut uideret non nisi sic uestiti & induti coram Rege tandem cōpararent: eodem planè modo Deus Pater ex hac massa perditionis, & captiuitate totius mundi, legit quosdam à constitutione mundi, per Christum quasi prapositum domus suae, ut essent sancti, populus acceptabilis, sectator bonorum operum, Ecclesia gloriosa, sine ruga, & sine macula; qui stent posita in conspectu Dei & Agni, laudantes eum in saecula saeculorum: quibus propterea dat in singulos dies annonam, de spiritu suo quem dedit nobis, de pane suo quem dedit nobis, quæ est Caro eius pro mundi uita; de uino suo quod misit nobis, qui est, Sanguis noui Testamenti; ut sic noua innocentie stola uestiti, & magis ac magis in scientia, & in omni sensu abundantes, pleni dilectione, repleti omni scientia, digni habeamur, stare ante filium hominis, pro tribunali sedentem, & confidere, & conregnare cum eo in caelestibus regnante. Talis & tanta res, tam necessaria, tam gloriosa est hæc uestis nuptialis, quam omnes habere necesse est, qui intrant in domum nuptiarum Filij Dei, & accumbunt in Sacramentis Ecclesie Catholice, & fidei Christianae professionem gerunt. [Vestis nuptialis (ait diuus Hieronymus) præcepta sunt Domini, & opera, quæ complentur ex Lege, & Euangelio, nonique hominis efficiunt vestimentum. Si quis igitur in tempore iudicii inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere uestem nuptialem, hoc est, uestem supercaelestis hominis, sed uestem pollutam, id est, veteris hominis exuias, hic statim corripitur, & dicitur ei: Amice, quomodo huc intrasti, non habens uestem nuptialem? Quemadmodum enim (ait diuus Chrysostomus.) Si aliquis cum nigris vestimentis inueniatur in nuptijs, sordidat gloriam nuptiarum, ita, & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi unus ex eis conuersatur, ipsi Christiani tantum facit iniuriam. Homo itaque aut secundum locum eligat uestem, aut secundum uestem eligat locum: aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem,

Eph. 1.
Tit. 2.
Eph. 5.

1. Ioan. 4.
Ioan. 6.
Petr. 9.
Luc. 22.
Philip. 1.
Rom. 15.
Luc. 21.
Eph. 1.
In Cōme.
in Matth.
c. 22.

Hom. 41.
oper. im-
perfect. in
Matth.

nem, faciat opera. Qui uult esse Christi, faciat opera Christi. Qui autem non uult opera Christi facere, audiet in die iudicii: Amice, quomodo huc intrasti, &c.] Hæcille.

Quæ uerba, ut, & tota præcedens oratio, contra execrabile hodie Christianorum genus, qui Politici uocantur, & ueri Christiani non sunt, utpote, in quibus ethnicorum reuixit spiritus, magisque in impij Machiaveli, quam in Christi schola edocti sunt, plurimum ualent. Isti enim hanc uestem nuptialem adeo non habent, adeo sine illa in nuptijs Filij Dei accumbunt, adeo illam prorsus negligunt, ut quum Christianos & Catholicos se dicant, nihil minus quam huiusmodi sint; pacem uidelicet Reipub. Principum libidines, ac iniquas leges, rerum temporalium affluentiam, conseruationem, incrementa, toti penitus Christianæ religioni anteponant. Illorum enim axiomata hæc sunt: [Reipublicæ statum & conseruationem priorem & antiquiorem habere oportet, quam religionis causam. Status ciuilis & politicus, Ecclesie statum antecellit. Regum decreta ac placita primum authoritatis locum tenent. Conscientias laxaliter uulnerant, qui in materia religionis necessitatem obediendi imponunt. Virorum fornum hic scopus, hoc studium, hæc cura primaria esse debet; uitam lætam & affluentem ducere; quæstiones autem de religione togatis hominibus & monachis relinquere.] Hæc sunt eorum pauca & multis axiomata pestifera & uenenata, à quibusdam quidem, libellis Gallicis in uulgus sparsis, publice edita; sed à quam plurimis in praxim redacta. Isti omnes ueste nuptiali non carent tantum, sed ea impideant humeris reiecta, de sua nuditate turpiter gloriantur. Si charitatem haberent, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; si in sinceritate & ueritate Christum profiterentur: si amici Christi, discipuli & fratres eius, aut essent; aut esse contenderent; si nuptiarum caelestium fructum ita expererent, ut titulum ambiunt; hæc tam horrenda, uel obiter in animum & cogitationem admittere exhortescerent. Ethnicus hic spiritus est, uox athea, uerba satanica. Sic olim ethnici ac pagani suam falsam reli.

Cōtra Politicos no-
stros tempo-
ris.

Politico-
rū axio-
mata.

1.
Belloy
pag. 12. &
22.

2.
3.
Antiqui-
sart. pag.
124.

4.
* Vide
Dom. in
ramis Pal-
ma. tex. 5.
2. Tim. 1.
1. Cor. 5.
Ioan. 15.
Matt. 23.

538 *Promptuarium Morale*
De Ciuit. religionem colebant, teste amplissimo sancto Augusti-
Dei, lib. 2. no, qui hæc eorum uerba profert: [Tantum ster (in-
ca. 20. quiant) tantum floreat, copijs referta, uictorijs glorio-
sa: uel, quod est felicius, pace secuta sit Respublica. Et
quid ad nos; Imò ad nos magis pertinet, si diuitias quis-
que semper augeat, quæ quotidianis effusionibus suppe-
rant, per quas sibi etiam infirmiores subdat quisque poten-
tior. Obsequantur diuitibus pauperes causa saturitatis,
atque ut eorum patrocinijs quæta inertia perfruantur; di-
uites pauperibus ad clientelas, & ad ministerium sui
fastus abutantur. Populi plaudant non consultoribus
utilitatum suarum, sed largitoribus uoluptatum. Non
iubeantur dura, non prohibeantur impura. Reges non
eurent, quam bonos, sed quam subditos regant. Pro-
uinciæ regibus suis non tanquam rectoribus morum, sed
tanquam rerum dominatoribus, & deliciarum suarum
pronisoribus seruiant: eosque non synceriter honorent,
sed nequiter ac seruiliter timeant. Quid alienæ uitæ po-
tius, quam quid suæ uitæ quisque noceat, legibus aduer-
tatur. Nullus ducatur ad iudices, nisi qui alienæ rei, do-
mum, saluti, uel cuiquam inuito fuerit importunus aut
noxius. Ceterum de suis, uel cum suis, uel cum quibus-
cumque uolentibus faciat quisque quodlibet. Abundent
publica scorta, uel propter omnes, quibus frui placuerit,
uel propter eos maxime, qui habere priuata non possunt.
Extruantur amplissimæ atque ornatissimæ domus, ubi
opipara conuiuia frequententur, ubi cuique liberit & po-
tuerit, die noctuque ludatur, bibatur, uomatur, dissua-
tur. Saltationes undique concrepent, theatra in honestæ
læritiæ nocibus, atque omni genere siue crudelissimæ siue
turpissimæ uoluptatis exæstuent. Et ille sit publicus
inimicus, cui hæc foelicitas displicet. Quisquis eam mu-
tare uel auferre tentauerit, eum libera multitudo auertat
ab auribus, euerat à sedibus, auferat à uiuentibus. Illi
habeantur dii ueri (illa sit uera religio) qui hanc adipe-
scendam populis procurauerunt, adeptamq; seruauerunt.
Colantur ut uoluerint, ludos exposcât quales uoluerint,
quos cum suis, uel de suis possent habere cultoribus. Tan-
tū efficiatur ut huic foelicitati nihil ab hoste, nihil a peste,
ni.

Politico-
rum hodie
uerba, ex
ore paga-
norum.

In Domin. XIX. post Pentec. 539
nihil ab illa clade timeatur.] Hæc illi olim ethnici, hæc
hodie nostri Politici, paucis exceptis, omnia, dicunt, probant,
faciunt, ut in duorum magnorum Principum aulis, ubi po-
litici magis, quam Christiani fide & autoritate pollent,
usu uenisse cernimus. Sed quid ad hæc sanctissimus &
doctissimus Pater Augustinus respondeat, audi. Subiun-
git: [Quis hanc Rempub. sanus non dicam Romano
imperio, sed domui Sardanapali comparauerit? qui quon-
dam Rex ita fuit, ut in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola
se habere mortuum, quæ libido eius, quum uiueret, hau-
riendo consumpserat. Quem Regem isti si haberent, sibi
in talibus indulgentem, nec in eis cuiquam ulla seueritate
aduersantem, huic libentius, quam Romani ueteres Ro-
mulo, templum & flaminem consecrarent. Hæc ille, nec
enim ampliori refutatione tam foeda paradoxa ex Epicu-
ri schola profecta digna esse existimauit, nisi quod ex pro-
fanis ipsis authoribus nullam sine iniuria stare Rempubl.
posse, longa postea disputatione confirmat. Ad religio-
nem autem quod attinet, & ueri Dei cultum, quem iste
Politiconum, atheismus explodit, nullam sine ea ueram
aut optabilem Reipub. pacem consistere posse, ex ipsis pro-
fanæ sapientiæ principiis, ac Philosophorum placitis idera
clarissimus doctor ostendit: quæ quia isti Politici liben-
tius audiunt quam uoces diuinas, (quod tamen in homi-
ne Christiano inexpiabile scelus est) ex Augustino bre-
uiter transcribemus. [Pax (inquit) corporis est ordi-
nata temperatura partium. Pax animæ irrationalis, ordi-
nata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, ordi-
nata cognitionis actionisque consensus. Pax animæ & cor-
poris, uita & salus animantis ordinata. Pax hominis mor-
talis, & Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege;
obedientia.] Hæc pacis genera sola ratio & philosophiæ
studium homines docuit: quæ si in prioribus membris te-
nent Politici, cur negant in postremo? nisi quia animales
sunt, non sapientes ea, quæ Dei sunt. Prudentia carnis ualēt,
quæ inimica est Deo, quæ legi Dei subiecta non est: nec enim
possunt. Denique toti ad terrenam ciuitatem pertinent, ut
filij secundum carnem; non ad ciuitatem Dei & coelestē,
ut filij in Spiritu sancto regenerari. Alioqui agnoscerent
ne.

De Ciuit.
Dei, li. 19.
cap. 13.

1. Cor. 8.
Rom. 8.

Pax uera. 540
Ibid. c. 14. uerum esse, quod Diuus Augustinus de uera pace disputans, scribit: *Omnis (inquit) usus rerum temporalium refertur ad fructum terrena pacis, in ciuitate terrena.* Sic faciunt isti Politici. *In caelesti autem ciuitate refertur ad fructum pacis aeternae:* subseruit religioni, qua mediante ad hunc fructum peruenimus. Nam & natura ipsa hominis rationalis hoc nos docet. Vnde subdit Augustinus: [Si irrationalia essemus animantia, nihil appeteremus praeter ordinatam temperaturam partium corporis, & requiem appetitionum; nihil praeter quietem carnis, & copiam uoluptatum, ut pax corporis prodesset paci animae. Sed quia homini rationalis anima inest, totum hoc quod habet commune cum bestiis, subdit paci animae rationalis, ut mente aliquid contempletur, & secundum hoc aliquid agat, ut sit ei ordinata cognitionis actionisque consensio, quam pacem rationalis animae dixeramus.] Vix hanc animae rationalis pacem tenent Politici, quorum finis est, vitam laetam & affluentem ducere, ut ex eorum placitis modò recensuimus. Sed etsi hanc tenerent, ut ab ea penitus abhorere uideri nolunt, pacem tamen alteram hominis mortalis, quae est ordinata obedientia in fide, sub Lege Dei aeterna, penitus negligunt. Cuius necessitatem sic paucis docet Augustinus: [Sed in ipso studio cognitionis, pp. humanae mentis infirmitatē, in pestem alicuius erroris homo incurrat, opus habet magisterio diuino, cui certus obtemperet, & adiutorio, ut liber obtemperet.] Hinc uidelicet nascitur fidei necessitas, docente Christo, quid credamus; & gratiae necessitas, operante Christo ut fidei praeceptis obtemperemus. Quo obtento obtinetur illa altera pax inter Deum & hominem, in fide uidelicet Legi Dei obedire.

Ibidem.
Pax Dei, & pax mundi.
Dom. in Albis, tex. 2.
Hæc est uera pax fidelium, & uerè Christianorum. Hæc est pax de qua Christus Redemptor dixit: *Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis, non quomodo mundus dat* (quæ est pax Politicorum, seu bonis temporibus, neglecta religione) *ego do uobis.* Quæ Christi uerba quantum ualeant, in aliis Dominicis explicatum dedimus. De hac utraque pace, huius mundi, & Christi, quam nos Christiani appetere & tenere profitemur, scilicet: rum contra nostros Politicos sanctus Augustinus: [Ter-

rena.

rena ciuitas, quæ non uiuit ex fide (quales sunt infideles omnes) terrenam pacem appetit, in eoque desigit imperandi obediendique concordiam ciuium, ut sit eis de rebus, ad mortalem uitam pertinentibus, humanarum quædam compositio uoluptatum.] Sic enim habent Politicorum nostrorum axiomata, & gentilium placita, supra commemorata. [Cælestis autem ciuitas uiuit in hac sua peregrinatione pace terrena, & de rebus ad mortalem hominum naturam pertinentibus, humanarum uoluntatum compositionem, quantum salua pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad cælestem pacem, quæ uerè pax est ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo.] Hæc est duplex charitas; Dei, & proximi in Deo, quæ est uestis nuptialis, & uera pax nostra, quam Christus redemptor noster reliquit nobis, *ut ex ea cognosceremur Christiani esse.* Politici, quia hanc Christi pacem negligunt, & solam terrenam consecretantur, Christiani non sunt, sed ipsi etiam hæretici deteriores: quia illi aliquam saltem, etsi falsam ac contaminatam religionem profitentur, ac tenent fortiter; isti nullam tenent, nec tenendam putant, nisi à monachis, totamque hominis sclicitatem, in terrena pace conuertunt, terræ filij, qualique nunquam in Christo regenerati. *Quod enim de carne natum est, caro est:* carnalia sapit, loquitur, agit. *Quod autem de Spiritu natum est* (ut omnes Christiani) *Spiritus est:* ea quæ diuini Spiritus sunt, sapit, colit, præstat. Religionem amat, qua Deus colitur, eamque rebus omnibus anteponit. Non audet sine ueste nuptiali discumbere, aut aliud profiteri, aliud facere. Didicit à mortaliū sapientissimo Salomone. *Deum time, & mandata eius observa.* Hoc est omnis homo. Didicit à diuino Iob: *Ecce timor Domini: ipsa est sapientia, & recedere à malo, intelligentia.* Didicit à sancto Propheta: *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vigila, facere iudiciū, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino Deo tuo.* Et notandum diligenter, quod Salomon, hoc dicens, totam humanæ ui-

Dom. Pen
te. tex. 4.
li. co. c. 17.

Ioan. 18.
Politici
hæretici
deteriores.

Ioan. 3.

Ecc. ult.

Iob 28.

Mich. 6.

Lucæ 12. *Qui enim nouit voluntatem Domini, & non facit, uapula-*
2. Petri 2. *bit plagis multis. Et Petrus dicit: Melius fuit illis, non cognos-*
scere uiam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum conuer-
ri ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Hoc san-
ctum mandatum, est mandatum illud maximum, & pri-
mum: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, &c.*
Et secundum simile illi: Diliges proximum tuum sicut teip-
sum. Hæc duplex dilectio, est illud sanctum mandatum, &
uestis nuptialis.

Pseudochristiani, & maximè Politici, grauiora infide-
libus patientur, quia deteriores illis sunt. Hæreticus de-
terior & perniciosior hostis est quàm Turca, aut quilibet
infidelis, quia Christianum se dicit, & non est; in Chri-
stum se credere ait, & non credit: quia caput tenere non
potest a corpore toto auulsus. Politicus & hæretico &
Turca sceleratior est, quia Christianum & Catholicum se
dicit, quum neuter sit, sed in utroque dissimulet, nec
Christum, nec Ecclesiam diligens, sed temporalis suæ pa-
cis ac felicitatis bonum utrique præponens. Illis igitur
sempiternas plagas Christus comminatur. Et manus, &
pedes ligatos habebunt, omnem potentiam amittent, seu
boni affectus, & bene cogitandi, qui se hic omnium pru-
dentissimos iudicabant: seu boni operis, & bene aliquid
operandi; qui operandi tempus quum haberent, operandi of-
ficiū non ad se, sed ad clericos & monachos pertinere
aiebant. Projiciantur in tenebras exteriores, à quibus in
lucem remeandi nulla facultas superest; quia extra diui-
næ lucis radios, & misericordiæ oculos proiecti iacent.

Ibi erit status eorum, qui hic semper gaudere, bonis om-
nibus assiluerunt, & stridor dentium præ dolore co-
rū, qui hic stridebant præ inuidia florentis Ecclesiæ Dei.
Porro ligatis manibus & pedibus projici, penam signifi-
cat inextricabilem, & cuius nulla sit speranda liberatio,
finis & exitus nullus, quia æterna est; in qua etiam nulla
sit futura undecumque consolatio, nulla remissio, relaxatio
nulla; quia iam elusa est ianua, totius misericordiæ, con-
solationis, auxilij, aut cuiusvis refrigerij. Fleus incre-
dibilem ex ignis infernalis acrimonia & vi dolorem no-

tat. Solent. n. ignita, & calida, seu manu tacta, seu ore & la-
bijs degustata, lachrymas nobis elicere, & fletū etiā in for-
tissimis excitare. Stridor dentiū, dolorē ex asperissimo frigo-
re contractum significat: Strident. n. dentibus, & toto cor-
pore tremunt ac concutiuntur, qui frigus intentissimum fe-
runt. De hac duplici, sibiq; contraria, ardentissimi ignis, &
asperissimi frigoris pena infernali, sic Sæctus Iob: *Transiant*
ab aquis niuium ad calorem nimum; & usq; ad inferos pec-
catum eorum.

Hæc tota pena infernalis, qualis & quanta futura sit,
quia ex Scripturis in alijs Dominicis ostensum est, nunc
ex certis coniecturis, in ipsa quoque Scriptura fundatis,
docebitur. Primum illa pena in uindictam peccatorum
infigitur ab irato & iusto Deo. At ut Dei misericordia
erga electos immensa est, sic & eius iustitia erga repro-
bos. Vnde *Deus iustitia, Deus ultionum. Dominus per-*
cutiens vocatur. Vide Dominicam 1. Aduentus, tex. 1.
varias in hunc sensum Scripturas. Erit ergo pena im-
mensæ eius potentie, & acerbissimæ iustitiæ congrua.
Sunt enim iustitia & misericordia Dei, quasi duo eius bra-
chia. Nam de brachio iustitiæ dicitur, quod *in manu for-*
ti, & brachio extenso Pharaonem cum suis Aegyptijs per-
didit. De brachio misericordiæ dicit beatissima Virgo:
Fecit potentiam in brachio suo, quia hoc ad Filij Dei in-
carnationem pertinet, maximæ misericordiæ opus. Quem-
admodum igitur qui vnum hominis cuiuspiam brachium
videt, eiusque mensuram tenet; alterius brachij mensu-
ra & longitudo quanta sit ignorare non potest; sic pla-
nè, quum Dei misericordiam infinitam esse, & super nu-
merum arenæ maris miserationes eius certò sciamus, Dei
quoque iustitiam immensam esse, & quæ numerari aut
expendi nequeat, dubitare non debemus. Rursum dam-
nati vocantur *in saire & contumelia*, sicut electi *in sa mi-*
sericordia & gloria. Sicut ergo gloria & misericordia Dei
tanta est erga electos, ut dicat Apostolus; *Nec oculus ui-*
dit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præ-
parauit Deus diligentibus se: sic tanta Dei erga reprobos
ira & contumelia futura videtur, ut nec cogitatione eam
consequi morralium quisquam possit. Iam uerò sicut de
Pars Astinalis. LI operi.

Iob 24.

Domi. 3.
post Epip.
tex. 10. &
Do. 5. post
Epip. tex. 9.1.
Infernales
penæ qua-
les & quā-
tae.
Exod. 16.Lucæ. 1.
Simile.2.
Rom. 9.
2. Tim. 2.
1. Cor. 2.

3.
Luc. 4.

operibus dicit Christus, tam misericordiae, quam inhumanitatis; *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis*, mensura autem operibus misericordiae reddenda promittitur à Christo, *bona, plena, conferta, & coagitata*; hoc est, omnibus suis numeris absoluta: dubitari non potest, quin & operibus impijs, & contra charitatem factis, reddenda sit mensura copiosa, & amaritudine plena, maxime dicente Apostolo, quod impij & impenitentes *thesaurizant sibi iram in die irae & iusti iudicii Dei*. Nam vt singulis bonis operibus sua redditur merces ex thesauri bonitatis & misericordiae Dei; sic singulis peccatis & flagitijs rependitur poena, ex thesauro irae & iusti iudicii Dei: & quemadmodum vir iustus ex multitudine bonorum operum ingentem sibi meritum, & mercedis thesaurum accumulat: sic impius ex peccatorum varietate & magnitudine varias sibi poenas thesaurizat. Sic apud Esaiam de impijs dicitur: *In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam Dominus*. Praeterea patitur Deus, libereque permittit, ut omni sua voluptate in hac vita impij perfruantur, *faciantque omnes adinventiones suas*; ac demum ut compleatur *malitia eorum*. Sed hoc ideo totum permittitur, vt gravius in eos postea iustiusque ira Dei desatuiat, & eleuans allidat eos. Vnde sic in Apocalypsi legimus: *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc*. Sed quamobrem, aut quorsum tanta longanimitas? Sequitur. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua*. Vt videlicet completae malitiae poena reddatur ad cumulum plena: Sic alio loco per Prophetam futurum praedicat Deus: *Complebo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua; & non parcat oculus meus, nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi, & abominaciones tuae in medio tui erunt, & scietis, quia ego sum Dominus percutiens*. Sicut ergo hic est completa malitia impij, sic erit tibi completus furor Dei. Hinc facile conijcias, quam sit hac acerba & horrenda futura poena.

5.

Porro ipsae damnatorum voces, querelae, & acerbissimae complorationes in Scripturis reuelatae, poenarum magnitu-

magnitudo quanta sit, non obscure docent. Etenim propter ardentem aestum, & horrendas tenebras, quas damnati patientur; sic scribit D. Ioannes: *Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi aestu affligere homines, & igni: & astuduerunt homines aestu magno, & blasphemauerunt nomen Dei, habentes potestatem super has plagas. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiae, & factum est regnum eius tenebrosum; & commanducauerunt linguas suas pra dolori, & blasphemauerunt Deum caeli pra doloribus & vulneribus suis*. His si addas fletus & stridorem dentium, vt in hoc Evangelio; facile conijcies, poenarum illie magnitudo, quantum omnem cogitationem nostram excedat. Deinde vt beatitudo iustorum est omnium bonorum, quae animo cogitari, aut desiderari possunt, aggregatio; sic poena damnatorum, est omnium dolorum ac miseriarum cumulus: & vt illa infinita, cui nihil addi poterit; sic ista immensa erit, qua maior esse nequeat. Quare sicut ille corporis morbus in hac mortali vita omnium esset acerbissimus, qui omnia membra occuparet, vt nec caput, nec oculi, nec aures, nec lingua, nec manus, nec digiti, nec brachia, nec pectus, nec dorsum, nec stomachus, nec ilia, nec renes, nec femora, nec tibiae, nec pedes dolore vacarent; & hoc spectaculo nullum esset acerbius, aut flebilius: sic multo magis poena infernalis, quae prorsus generalis est, totum corpus, totamque animam peruens, inexplicabilis quaedam poena esse censenda est. Illie enim & oculi lasciuiae demonum horrendo aspectu, & delicatae aures fremitu eorum tremendo, & emunctae nares tetra sulphurum odore (est enim locus huius poenae *flagnum ardens igne & sulphure*) & gustus gulosus siti inexplibili (vnde dicitur *epulo aqua guttam a Lazaro petijt*) & singula corporis membra igne acutissimo (quo nihil magis actiuum est, & qui tactum maxime afficit) & ipsa interior imaginatio praesentium acerbatarum apprehensione viuida, & misera memoria praeteritarum voluptatum recordatione acerba, & intellectus totus, amissa beatitudinis angore incredibili, & deprauata uoluntas perpetua maledictione & blasphemia, punietur, afficietur, torquetur.

Apoc. 16.

6.

Simile.

Apoc. 21.
Luc. 16.

tur. Quid hoc rerum statu calamitosius cogitari potest?

1. Nunc uerò & ipsam mihi ignis infernalis uim & acrimoniam considera. Neque enim ignis iste noster, quo quotidie utimur, & cuius uel minimum contactum sine gemitu ferre non possumus, uel ultimo uix illum gradu contingit. Noster ignis consolationem adfert, & iucundè aspicitur, uocatus alicubi, Angelus Dei: ignis infernalis totus ad terrorem, ad tormentum, ad poenam, institutus est. Noster ignis pabulo indiget necessario, ex quo uel remissus, uel acrius urit: ignis infernalis sibi ipsi pabulum est, cum sit inextinguibilis, & à furore Dei accenditur, nutritur, augetur, iuxta illud Prophetae: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris. succendens eum.* Noster ignis illuminat, suaeque luce astantes perfundit: ille ignis rebricosus est, & horror perpetuus. Denique noster ignis & artificialis est, & extra locum elementi sui, quo semper per flammam suas tendere, quasiq; à nobis refugere nititur; hanc ob causam debilior est, quasi, si corporis membrum suo loco emotum esset: at ignis infernalis naturalem suum locum in uisceribus terrae obtinet, ubi cum
2. Deus creauit ad tormenta impiorum, ut esset *lacus ira Dei*: ideoque maximam uim habet, & perpetuò uiget, absque ullo sui uel detrimento, uel refrigerio. Porro noster ignis omne sibi iniectum pabulum absorbit; ideoque longo admodum tempore non affligit, sed breui, licet acri dolore afficit: infernalis autem ignis sic urit, ut non consumat, tanto crudelior, quanto perseverantior. Postremò, nostrum ignem multa mitigant, multa refrigerant, aqua iniectio, aer frigidus circumstant, pabuli imminutio atque subtractio: ignem infernalem nihil mitigat, nihil refrigerat, nihil imminuit. Carnifex perpetuus est, semper percussus, & nunquam interficiens. Ex his omnibus moneri terribiliter & efficaciter possumus, quanta sit poena impiorum, maxime pseudochristianorum, & Politicorum, qui sine ueste nuptiali in mensa Christi accumbunt.

Exemplū. Si amici Iob, videntes eum per totum corpus ulcere pessimo percussum, in sterquilinio sedentem, ulcera sua latere radentem, eleuantes praecul oculos suos, exclamantes

Iob. 2.

plora-

plorauerunt, scissisq; uestibus, sparserunt puluerem super caput suum in calum, & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei uerbum, quia uidebant dolorem esse uehementem, quid nobis animi, quis horror, quae confusio, quantus ad damnatorum commiserationem, ad nostram cautelam, stimulus esse debet, non unum aliquem amicum nostrum, sed tot myriadas hominum damnatorum, non solo corporis ulcere foedatum, sed toto corpore, totaque anima (ut iam dictum est) vexatos; non in sterquilinio ulcera radentem, sed in barathro flebiliter eiulantes, & horrendè blasphemantes; non morbo ad tempus afflicto, cui mors finem imponeret, sed sempiternis poenis addictos; non ut virtus patientiae probetur, sed ut flagitia antea vitae puniantur; non ex Dei permissione, diabolo petente, sed ex Dei voluntate, & decreto, diabolo exequente; ac denique non alium sine suo periculo, sed tot alios, quibus nos ipsi, nisi nostrae melius saluti prospiciamus, sociari in poenis poterimus, oculis, quoque nostris cerneremus. Sed profectò si Christiani sumus, plus mouere debet quod oculis fidei intelligimus, quam quod oculis carnis cernimus, iuxta illud Christi: *Habent Moysen, & Prophetas. Si illis non crediderint, neque si ex mortuis quis resurgat, credent.* Daniel Propheta, audito somnio Nabuchodonoloris, cum statim quid illud portenderet, Deo reuelante intelligeret, adeo attonitus, & perterritus fuit, ut intra se tacitus cogitaret, quasi una hora, & cogitationes eius conturbarent eum. Quale autem, aut quantulum huius Regis supplicium fuit, si cum aeterna damnatorum poena confatur. Quanto grauius est inter feras, quam inter demones vitam agere. Quanto atrocius, flammis ultricibus cruciari, quam rore caeli tingi. Quanto acerbius, in omni aeternitate, quam septem annorum spatio torqueri. Postremò, si adeo formidandum est, figura hominis terrenta, cor ferae gestare; quanto erit formidabilius, sub hominis figura cor daemonis habere? Istius tamen rei vel sola cogitatio, sancti Prophetae animum commiseratione proximi plenum, & iudiciorum Dei timore confixum, ita perterrificet, & conturbauit, ut una hora elinguis coram tanto

Lucæ 16.

Aliud.

Daniel. 4.

Rege steterit. Si nos ad has inferni pœnas, sic in Scripturis reuelatas, & ex Scripturis certa connexione deductas, minus commouemur; sit illud, quia & rarissimè, & non nisi obiter in animum ista demittimus.

Simile.

Inferni pœna cur nunc minus motus Hypotyposis.

Exempli.

Exo. 9.

Matt. 8. & 13.

Qui ignem istum materiale, & vulgare, vel raro adit, vel non nisi transeunter, nec nisi leuissimè digitum immittit, parum aut nihil ex eo caloris attrahet. Sic inferni ignes, quia vix ambabus auribus audiuntur, sed in vnam admissi, per alteram transuolant, nihil mouent, nihil terrent, nihil ex eorum doctrina caloris aut feruoris spiritualis attrahimus. Ceterum finge nunc animo ingentem hominum exercitum in campo coactum, oraculo Domini certiore factum, tantam vim fulminum esse repente super eos casuram, vt maxima eorum pars fulminibus ista occumbat. Si hoc omnes illi certa fide tenerent, quo timore non concuterentur, quas non latebras exquirerent? quid non facerent, vt tanto se discrimini subducerent? At tale hoc fulmen non est, quale huius Euangelij: *Ligatis manibus, & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Et hoc fulmen non contra alios, quàm contra nos pseudochristianos, qui cum fide Christi, charitatem Christi non tenemus, intentatur. Nobis hoc dicitur, ad nos hoc pertinet. Priusquam horrifica illa grandinis plaga Aegyptum vastasset, Moyses, Pharaonem, & seruos eius ab hoc periculo eripere volens, his verbis pramonuit: *Mitte iam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia quæ habes in agro. Homines enim, & iumenta, & quæcunque foris inuenta fuerint, nec congregata de agris, ceciderunt, super eos grando, molientur.* Sequitur deinde: *Qui timuit verbum Domini, de seruis Pharaonis, fecit confugere seruos suos, & iumenta in domos, qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit seruos suos, & iumenta in agris, quæ omnia vi grandinis interiere.* Christus Dominus iam tertio de inferni pœnis pramonuit, in sanando Centurionis puero; quum Iudeorum incredulitatem taxaret, in parabola de zizanijs, & nunc in hoc Euangelio, quæ tria loca tractauimus. Sed & iterum futuri iudicij formam describens, sub illis verbis: *Ite maledicti in ignem æternum.* Qui verba Domini negligit, cadet super eum grando, & mo-

morietur. Qui de ueste nuptiali perpetuò gestanda sollicitus non est; qui sub nomine Christiano uitam agit Epicuream; qui se Catholicum dicit, & Politicus est, * qui Christum cum Iudeis Pilato tradet, *ne veniant Romani, & tollant gentem suam*; id est, religionis causam penitus proderit, & perdit finem, ut pax sit domi tuta, alioſque ad illam politiam, hoc est, impietatem maximam, hortabitur; ad illos omnes hæc sententia pertinet: *Ligatis manibus, &c. Qui audiuit sonitum buccina, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit.*

10. Multi enim sunt vocati, pauci uerò electi.

Locus moralis de paucitate saluandorum, ad timorem vtilis. Quod enim Apostolus scribit, *Cum timore & tremore salutem uestram operamini*; & alia Scriptura dicit, *Beatus homo qui semper est pauidus*; & iterum, *De propitiato peccato noli esse sine metu*; & adhuc semel Apostolus, *Noli altum sapere, sed time*; Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat; Si Iudeos repulit, qui noluerunt venire, & neglexerunt, & seruos Dei ad se millos occiderunt; uide ne & te repellat, uenientem quidem, & accumbentem, & insertum oliuæ, sed non habentem uestem nuptialem: totus, inquam, hic locus de assiduo timore saluberrimus, uix ex alio capite fortius deducitur & dependet, quam ex hac multitudine ingenti vocatorum Christianorum, sed ingenti paucitate electorum. Hinc enim & alius Propheta dixit: *Multiplicasti gentem, non magnificasti latitiam*: sed potius auxilij timorem & dolorem, quum in multitudine gentium, quæ toto orbe terrarum Christum ore confitentur, tam pauci sint, qui corde credant, & fidem suam ex bonis operibus ostendant. Sic alius Propheta, vocationem Gentium describens, ait: *Erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duæ disperdentur & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.* Vix tertiam partem saluandam docet. Sanè in Euangelio, nisi quarta pars seminis, quod Deus seminauit in agro Ecclesiæ suæ, cecidit super terram bonam, ut fructum ferret cum patientia: sed aliæ tres partes, uel secus uiam, uel super

* Politicorum proprium.

Ezech. 33.

Paucitas saluandorum. Ephes. 6. Prou. 28. Eccl. 5. Rom. 11.

Esaiæ 9.

Rom. 10. Iacobi 2.

Zach. 13.

Luc. 8.

- Rom. 11. *petra, vel super spinas dum caderent, perierunt. Quare Apostolus, Gentibus uocatis in gratia redemptionis per Christum, dicit: Vide in te bonitatem Dei, si tamen permanseris in bonitate, alioquin, & tu excideris.* Hanc paucitatem Christus praevidens, nosque eius praeconare volens, dixit: *Putasne Filius hominis, cum venerit, inueniet silem in terra?* Certè hodie, nec in hæreticis, nec in Politicis, nec in impijs, auarjs, adulteris, superbis, inuidijs Christianis illa fides est per dilectionem operans, quæ sola valet in Christo ad salutem, & de qua ibi Christus loquitur. Hanc etiam ob causam monet nos Christus *intrare per angustam portam, quia arcta est uia qua ducit ad uitam, & pauci ambulant per eam.* Non quidem via fidei, quæ ab ortu solis ad occasum patet, & ob quam dilatari tentoria, & aperiri portæ, Propheta iubet; sed via morum, via charitatis, & oblationis mandatorum Dei, per quam pauci ambulant, ideoque viæ terminum, cælestem beatitudinem, pauci consequuntur. Ex omnibus qui Aegypto exierunt, solus Iosue, & Caleb, terram promissionis ingrediuntur. Cum Christus duodecim tantum Apostolis suis diceret, *Vnus ex vobis est qui me tradet; omnes timuerunt:* nec prius animo esse pacato potuerunt, quam Ioanne dilecto discipulo rogante, Christus eum demonstraret. Si timuerunt illi omnes, cum vnus tantum eijceretur; consequens est, ut nos magis timeamus in tanta multitudine reprobatorum. Rectè diuus Gregorius: *Quia vocati sumus, nonimus, si sumus electi, non nonimus. Tanto ergo necesse est, ut unusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat.* Hæc ille. Certè si vnus tantum reprobandus esset, salubriter cogitare vnusquisque deberet. Cauendum, & prospiciendum mihi est, ne ille ego vnus sim. Quanto magis in tanta multitudine reprobatorum cauendum hoc erit. Huc pertinent quæ in varijs Euangelijs iam de promptissimis. Primum ad illa verba, *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* vbi de vero Christianismo disputatum est. Deinde ad illa verba, *Ecco hic positis est in ruina mulier in Israel:* vbi de profectu nostro professione Christiana examinando actum est. Rursum ad illa verba *Filius regni eijcietur in tenebras exteriores.* vbi vocatione, & pfectione

Hom. 38.
in Euang.

Do. 2. Ad.
uen. tex. 6.

Do. infr.
Octa. Na.

Do. tex. 2.
* Dom. 3.

post Epip.
te. 9. Do. 5.

post Epip.
te. 4.

aem externam, ad pietatem, & salutem non sufficere, ostensum est. Tum ad illa quoque verba: *Vnde ergo habet Cania, ubi de abundantia iniquitatis, Christi abundante gratia disceptatum est.* Nec non & ad illa Christi verba *Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles & cecos & claudos introduc huc:* quo in loco de uocatione nostra ad salutem sollicitè conseruanda disseruimus. Ac postremo ad illa verba: *Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus:* ad quæ verba de inani uocationis aut status titulo, ubi res nomini non respondet, actum est. Quæ etiam omnia loca cõtra Politicos, & pseudochristianos faciunt: docentque cur & quomodo sit verum, quod hic dicitur: *Multi Vocati, pauci electi.*

Domin. 2.
post Pent.
tex. 7.

Dom. 13.
post Pent.
tex. 7.

Loca contra Politi-
cos.

EVANGELIUM DOMIN. XX.
POST PENTECOSTEN.

IRA T quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset, quia Iesus veniret à Iudæa in Galileam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium eius.

Ioan. 4.

Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: *Ni si signa & prodigia videritis, non creditis.* Dicit ad eum regulus: *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* Dicit ei Iesus: *Vade filius tuus uiuit.* Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus, *Filius tuus uiuit.* Et credidit ipse, & domus eius tota.

PER L

1. Cuius filius infirmabatur. Calamitates eos ad Deum adducunt, qui absque eis venturi non erant.
2. Cū audisset, quia Iesus uenit in Galilaam, abiit ad eū. De occasione uirtutis, aut alicuius boni, nō p̄mittenda.
3. Rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium eius. De cura parentum erga liberos.
4. Incipiebat enim mori. Cōtra p̄nitentiæ aut emēda-
toris uitæ dilatores, usq; ad horam, aut periculū mortis.
5. Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis. De cu-
riositate, & incredulitate in homine iam credente acriter
taxanda.
6. Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.
De p̄seuerantia in oratione.
7. Credidit homo sermōi quem dixit ei Iesus, & abiit.
De gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio.
8. Et credidit ipse, & domus eius tota. Exempla domi-
norum plurimum apud subditos in uitamq; p̄tere ualere.
1. Cuius filius infirmabatur.

Tribula-
tio ad Deū
adducit.

Exempla.

Psal. 77.

Psal. 31.

Serm. 48.
in Cant.

Epist. 37.

Locus moralis, quōd calamitates ad Deum adducunt,
qui absque eis venturi non erant. Hic enim regulus &
uir nobilis ad Christum uenit, propter infirmitatem filij
sui, alioqui fortē non uenturus. Sic olim in deserto Iuda-
eum occideret eos Deus, id est, ad mortis usque periculum
affligeret, quarebant eum, & reuertebantur, & diluculo re-
mebant ad eum: & rememorati sunt, quia Deus est adiutor
eorum. Sic & Dauid ipse, a Deo afflictus, de se fateatur: Cō-
uersus sum in arumna mea, dum configitur spina. In quæ
uerba D. Bernardus: [Bene confixus, quia conuersus ex-
inde est. Bene pungeris, si compungeris. Multi, cū sen-
tiant p̄nitentiā, corrigunt culpam. Spina culpa est, spina p̄-
na est, spina falsus frater, spina uicinus malus. Sicut lilium
inter spinas, sic amica mea inter filias.] Hæc ille. Appo-
sitè hac de re Diuus Augustinus: [Quam multa habeant
impij dona & munera gratuita ab illo quem contemnunt
enumerare quis potest? Inter quæ illud magnum, quod

exem-

exemplis interpositarum tribulationum, quas huius sæculi
dulcedini, tanquam bonus medicus miscet; admonet eos,
si attendere uelint, fugere à uetura ira; & cū in uia sunt,
id est, in hac uita, concordare cum sermone Dei, quem sibi
aduersarium habent, malè uiuendo. Quid ergo non mise-
ricorditer p̄statur hominibus à Domino Deo, à quo etiā
tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est cō-
solantis, res autem aduersa donum est admonentis Dei.]
Hæc ille. Alibi exemplum de Dauide adfert. [Hoc pecca-
tum] (adulterium & homicidium dicit) [non fecit Da-
uid, quum persecutorem Saulem pateretur, quando per di-
uersa fugiebat, ne in manus eius incideret. Erat in infirmi-
tate tribulationis suæ tanto in Deum intentior, quanto mi-
serior uidebatur. Vtile quiddam est tribulatio, utile medi-
ci ferramentum, tanquam contra diaboli tentamentum.
Factus est postea securus, deuictis hostibus; pressura ca-
ruit; tumor excreuit.] Vnde & alibi idem de seipso dicit:
Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini in-
uocaui. Nempe sicut medici amaris sirupis atque pillu-
lis morbo medentur, ita Deus labore & afflictione uitia
curat. Quemadmodum equorum domitor, cū alia ra-
tione domare & freno assuescere non potest, paleas eis
dare, & pinguiori pabulo priuare, ac durius in omnibus
tractare solet; sic Deus refractarios, & obedire nolentes,
calamitatibus immisiss, ad frugem reuocat. Sanè sicut
aqua diluuij, quo magnis crescebat, tanto magis arcam in
sublime efferebat: sic tribulationum aquæ, animum sur-
sum impellunt, Deoq; approximare faciunt. Ionas, qui li-
ber fugit à facie Dei, in mare proiectus, & in uentre cœti
conclusus, Deo obediens factus est. Mox enim ut in ripam
eiectus est, uadit in Niniuem, & p̄dicat uerbum Dei. Ze-
no Citius Philosophus dicere solebat [se nunquam com-
modius nauigasse, quā cū nauis fracta, & amplissimis
opibus naufragio amissis enatauit. Tunc enim philoso-
phiæ operam dare cœpit. Sicut Eliæus Propheta aquas Je-
richo pessimas & steriles immisso sale sanauit, ollam ue-
rò pulmenti iniecta farina salubrem fecit: sic Deus alios
aduersis & pungentibus sanat, integros & foreundos facit.

Tobias

Exemplū.
Enarrat. in
Psal. 50.

Psal. 114.
Similia.

Exemplū.

Laer. li. 7.
Apoph-
thegma.

4 Reg. 2.
4 Reg. 4.

Tob. 11. Tobias cæcus, ex felle piscis visum recepit: Ionathas uerò
1. Reg. 14 ex fauo mellis accipiens, oculos illuminatos habuit. Sic
alios felle, alios melle Deus illuminat.

Exemplū. Cū Daniel Propheta Regi Nabuchodonosor terri-
bile illud somnium aperuit, quo de regno eijceretur, &
cum feris conuersatetur; primò quidem blandis illum
uerbis alloquitur: *Placeat tibi, ò Rex, consilium meum. Pec-
cata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericor-
dijs pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Sed cū hoc
mel, hæc farina nihil iuuaret, immò Rex adhuc superbior
fieret, & post finem duodecim mensium, in aula Babylonis
deambulans, diceret, *Nonne hæc est Babylon magna, quam
ego ædificauis in domum regiam, in robore fortitudinis meæ,
& in gloria decoris mei? Cū adhuc sermo esset in ore Re-
gis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex.*

*Regnum transibit à te, & ab hominibus efficiet te, & cum
bestijs feris erit habitatio tua, &c. donec scias quid domine
tū excelsus in regno hominum, & cuiusque uolueris, det
illud.* Quod totum ita factum est, Rexq; post septem anno-
rum decursum, diuinæ iustitiæ sale confricatus, & felle po-
tatus, in præclara respicientiæ & sanitatis uerba prorupit,
ut apud Danielem uidere licet. Quare de superbis huius
seculi sic alius Propheta: *Indulxisti genti (peccatrici) Do-
mine, indulxisti genti. Nunquid glorificatus es? Elongasti
omnes terminos terræ, id est, longissimè à te recesserunt.*

*Domine in angustia requisierunt te: in tribulatione mur-
muris, doctrina tua in eis.* Sic Pharao induratus fuit, non
plagis acceptis, sed indulgentia & remissione plagarum.

Exemplū. Cū enim aliqua plaga percutiebat, emollebatur cor ei-
us, & aliquid semper Moyſi amplius concessit; cessante
uero plaga, statim obdurnit: denique tunc maximè ob-
duratur, cum abeuntibus filiis Israel, se extra omne plagarum
periculum existimans, consueque ad mare rubrum persequitur.
Sic superbus ille Imperator Valens, & acerbissimus
Catholicorum persecutor, eundemq; præfectus, Modestus nomine, nō re, calamitate deieci, D. Basilium, quem
persequēbatur, adire, & opem illius in filij infirmitate, sicut
iste Regulus Christi adiit, expetere coguntur. De quo sic

In Mono-
dia de S.
Basilio.
Exempla. Gregor. Nazianzenus: [Filius Imperatoris ægrotabat. Cū

autem

autem huic malo nullam medicinam inueniret, ad Basilij
opem confugit: & quoniam ob contumeliam recens illa-
tā, cum suo nomine accersere verebatur, alijs, quos arctis-
sima familiaritate & beneuolentia complectebatur, hanc
legationē committit. Idem autem & eius præfecto Mode-
sto] qui paulo antè Valentis nomine Basilio conueto,
exilium ei & mortem comminatur, nisi Imperatoris vo-
luntati se accomodet [non multo post accidit. Nam hūc
quoq; morbus quispiam obortus, viri sancti manibus sub
sternit. Quæ res profecto cordatis hominibus in documē-
tū cedit. Nam plerūq; prospero rerū successu melior ma-
gisq; expetēda est afflictio. Aegro corpore erat illachry-
mabatur, distorquebat, Basilium accersēbat, obsecrabat. Sa-
tisfactionē habes, clamabat, da salutē. Et quidē hanc cōse-
cutus est.] Hæc Nazianzenus. Sed & arrogatissimus ille at-
que impiissimus Rex Antiochus, qui sibi videbatur etiā
fluctibus maris imperare, & montium altitudines in statera
appendere, acerrimo morbo humiliatus, & manifestam
Dei virtutem in seipso contestans dicebat: *Iustum est
subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.*

Celebris est illa Philosophorū sententia. *In regno volu-
ptatis virtuti non esse locum.* Quemadmodū enim emortuæ
carnes in aqua dulci corrumpuntur, vermibusq; scateri in-
cipiunt; in falsa vero quā diutissimè cōseruantur; & à na-
uigantibus ad extremos vsq; mūdi fines incorruptæ dese-
runt: sic humanus animus laboribus perficitur ac robora-
tur: delitijs autē dissoluit ac dissoluitur. Vnde est illud Pro-
phetæ: *Vsq; quo delitijs dissolueris filia vaga;* Antiquissi-
mū & latissimū Assyriorum imperiū vnus Sardanapali li-
bides & voluptates in seruitutē redegerūt. Sicut ceruus,
animal alioqui hominē maximè timens, vehemēter ta-
men à canibus si vrgetur, sua sponte ad hominē fugit, sic
tribulationes, quasi canes, peccatorem persequētes, vt ad
Deū spōte confugiat, de quo prius nec audire sustinebat,
sæpe compellunt. Quēadmodū rhamnus, licet arbor sit
multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis;
multum tamē est medicinalis: (nā ex succo radice medi-
camentū sit oculos claros reddens, semen etiā secūdinās
ex utero trahit: sic tribulatio, licet sit amara, & in radice
cordis

2. Mach. 6

Apophe-
thegma.
Simile.

Ierc. 3.

Similium
congeries,
1.

2.
Gemin. li.
3. c. 78.

cordis ad considerandum, & in verborum folijs ad audiendum, & in factorum ramis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata; & in primis, quia oculus cordis clarificat (unde alicubi diuus Gregorius: [Oculos quos culpa claudit, poena aperit] quia hominem excitat, ut propter peccata sua, se huiusmodi malis affligi sentiat. Sicus sartor panum rescindit, diuidit, destruit, sarcit, ut uestem tandem commodam efficiat, & in hac parte scindit, ut connectat in illa; integrum lacerat, ut coniungat: sic Deus quum per tribulationes lacerat, ab amicis separat, carnem destruit: non id lacerandi aut destruendi causa facit; sed mundi uoluptates rescindit, ut cœli gaudia animo communiqueet; diuitias caducas aufert, ut æternas conferat, nostrum interea animum, patientiæ, multarumque uirtutum præclarâ uestem efficiens. Sic ut faciat opus suum, quod misericordiæ & gloriæ est: *alienum est opus eius*, seueritati & asperitatis opus facit. Qui ex aduersa aliqua fortuna mox in prosperam commigrare festinant, similes ijs sunt, qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Isti enim temporum molestias non fugiunt, sed mutant: quos Propheta his uerbis taxat: *Quomodo si fugiat uir à facie leonis, & occurrat ei uersus, et ingredietur domum & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eam coluber*. Aduersæ res, aut æquanimitate ferendæ, ut Deo magis adhæreas; aut non nisi in æquabilitate ut transeat, optandum; ne à Deo recedatur. [Beatus uir, qui suffert tentationem. (In quæ uerba Eusebius Emislenus:) An tu hanc potentem & felicem uocas, qui in mortem suam fortis est, cui prouentum fallax umbra, præsentium æternorum cõgregat causas malorum? Quis beatam dixerit ualidam in iugulum suum dexterâ? Quis probabiliter laudet uelocem ad ardua præcipitia festinantem? Quis eius miretur ascensum, quem do summo prospicit esse casurum? An illum felicem uocas, qui gemmato atque aurato sibi poculo uenena miscet, qui in fidelis, obsecrus, cupidus, & cruentus, eo quod Domini uias aspernatur, per suas ire permittitur? Beatus ille, qui suffert tentationem: quia cum emendatus & probatus fuerit accipiet coronam.] Sanè quemadmodum luna non patitur eclipsim, nisi cum plena est: sic homo tunc maxime so-

let

let obscurari, quum plenus diuitijs est. Et quemadmodum luna, cum plena est, longius distat à sole: sic qui opibus circumstantur, solent plerumque se à Deo longissime separare. Hæc est igitur Dei prouidentia, cum ingenti misericordia coniuncta; ut quibus id necessarium aut uile esse prospexerit, calamitates subinde immitat. *Sicut aurifex, donec aurum bene purgatum uiderit, de consilatorio non extrahit: sic Deus tribulationis nubem non abducit, donec nos penitus emendauerit*, ait sanctus Chrysostomus. Qui ex tribulatione ad Deum à peccatis conuersus fuerat, sic clamauit. *Sagitta tua infixæ sunt mihi, & confirmasti super me manum tuam*. Sicut enim sagitta infixæ corpori dolorem adfert, & remedium querere compellit: sic tribulatio dolorem cordi addert, & ut in alijs rebus, in cogitatione boni æterni, solatium queramus, facit. Accipe huius rei exemplum. Sanctus Dunstanus, postea quidem Archiepiscopus Cantuariensis, adhuc adolescens, totus ad nuptias propendens, quum frustra ab Episcopo Vintoniensi ad cœlibatum moneretur, tertiana acri febri correptus, uirginitatem uouit; erubescens, quod tertiana febris ignis potentior in eo ad conuersionem fuerit, quam ignis amoris Dei. De hac materia iam in alijs * Dominicis aliquoties diximus non pauca, quæ & huc conferri possunt.

2. Cum audisset, quia Iesus venit in Galileam abiit ad eum.

Locus moralis de occasione uirtutis aut alicuius boni non prætermittenda. Audito quod Iesus in illas partes ueniret, ubi Regulus iste, cuius filius infirmabatur, habitauit, non neglexit occasionem rei bene gerendæ: statim ad Iesum profectus est, infirmi filij sanitatem procuraturus. Tota hæc uita occasio boni est, quia Christum perpetuò nobiscum præsentem habemus, eo ipso dicente: *Ecce, ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*, quod necessariò de fidelibus usque ad consummationem sæculi duraturis intelligi debet. Est autem nobiscum perpetuò Christus, quia Spiritus Christi habi-

7.

Chrysost.

Homil. 4.

ad pop.

Antioch.

Psalm. 37.

8.

Exemplum.

In uita c.

ius apud

Sur. to. 3.

p. 312.

* Dom. 2.

Aduent.

tex. 1.

Domin. 4.

post Epi.

tex. 1.

Domin. 3.

post Pasc.

tex. 1.

Dom. 15.

post Pent.

tex. 6.

Occasio

boni non

prætermittenda.

Matt. 28.

habitat in nobis. Si enim Christi estis (ait Apostolus) Spiritus Christi habitat in uobis. Denique nobiscum est, & nobis adest per gratiam, per Sacramenta, per uerbum & doctrinam. Non est tanta & tam praesens occasio uel ad momentum differenda: quia etsi per totam uitam adest, tamen nec de momento futuro certi sumus. Sic ad Thessalonicenses Apostolus: *Ipsi diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur, ita in nocte ueniet.* Hoc unum considerare moncantur auditores. Si uobis in inferno constitutis poenitentia praedicatur, ac diceretur: Ecce, poenitentiam agite, & liberabit uos Deus; quanta alacritate, quam auidè hoc Euangelium omnes acciperetis? At nullum ibi poenitentiae tempus relinquitur. Nunc (in hac uita) est tempus acceptabile, nunc dies salutis. Ambulate (ait Christus ipse) dum lucem habetis, ne tenebrae uos comprehendant; illae sanè tenebrae exteriores, quae extra omnem ueniam spem poenitentiae. De die in diem uiuimus. Amplos redditus certos non habemus. Nemo uel unum sibi diem certo polliceri potest. Ut quid ergo sic tempus dilapidamus, ac si ad annos quam plurimos censum eius aliquem à Deo accepissemus, aut nescio quos thesauros repositos haberemus?

- Abutentibus gr̃a, uita abbreviatur.**
Genes. 6. Notandum & tremendum illud, quod abutentibus Dei gratia, donis, oportunitate, atque emendationem insigniter differentibus, etiam uitae dies abbreviantur. Deus tempore Noe concesserat centum uiginti annos poenitentiae. *Non permanebit* (inquit) *spiritus meus in homine* (id est, in hac hodierna generatione hominum) *in aeternum* (id est, usque ad finem saeculi, quia caro est, tota carnaliter uiuens: *omnesque dies illius centum uiginti annorum.* Tot uidelicet annis poenitentiam eorum expectabo, aut certe generale diluuium orbis protraham. Ceterum cum per Noe, *iniqua praedicationem*, de his admoniti, nihilo meliores fierent, Deusque iterum atque iterum diluuium futurum frustra praediceret, uiginti annos refecauit. Nam cum anno aetatis Noe 300. antedictam illam comminationem Deus enuntiaisset, coepit diluuium anno aetatis Noe 600. ut Scriptura commemorat. Ezechiae Regi, nisi in morbo poenituisset, quindecim anni uitae eius dempti fuissent. Aeterna poenitentia, & effusus lachrymis coram Deo, accepto mor-

tis nuntio, ad quindecim annos uita eius propagatur. Sicut iustus rapitur, ne malitia mutet intellectum; sic impius tollitur, ne videat gloriam Dei, id est, fruatur gratia Dei. De qua re sic apud Iob legimus: *Nunquid semitam saeculorum custodire cupis, quam calcauerunt uiri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum, & suuini subuertit fundamentum eorum?* Sic & manifestè Salomon: *Timor Domini apponat dies, & anni impiorum breuiabuntur.* Denique sic Heli in penam peccati, tum sui, tum filiorum suorum dictum est. *Pars magna domus tua morietur, quum ad uirilem aetatem peruenierit, & non erit senex in domo tua omnibus diebus.* Ad cuius rei probationem Abimelech, de stirpe Heli, cum 85. uiris uestitis ephod lineo, id est, tribus sacerdotalis, uno & eodem die, iubente Saul, occisi sunt. Sed & hoc forte sensu, confidenti in diuitiis suis, & multos sibi annos promittenti (dicebat enim sibi, *Habes bona plurima reposita in annos multos*) dicitur à Deo: *Stulta, hac nocte tollent animam tuam à te.* Rectè igitur monuit Apostolus: *Sic currete, ut comprehendatis.* Currere ad brauium oportet, non differre, non lento gradu procedere. Grandis est via, breuis uita. Agnus Paschalis cum festinatione comedi iubetur: uidelicet, ne exterminator Angelus ueniat, ne diabolus, ne mors nos praecipuet. Si ad finem itineris, magnam pecuniae uim quis accipere deberet, quomodo eo festinaret? *Qui congregat in messe, filius sapiens est; qui stertit astate, filius confusions est. Qui obseruat uentos, non seminat; & qui considerat nubes, non metet.*

Astutus serpens, procrastinationis author & instigator, optimè nouit quot & quanta sunt eius detrimenta. Quod unum peccatum suo pondere in aliud trahit. Deinde, quod qui non est hodie, eras minus aptus erit. Rursum, quod consuetudo uertitur in naturam. Praeterea, quod mala inueterata difficillimè curantur. Porro, quod Dei gratia tanto certius amittitur, & eius ira tanto acius prouocatur. Tum, quod quanto senior conuersio; tanto eius impedimenta semper erunt maiora. Postea, quod, nihil hora mortis incertius. Iterum, quod eius regnum magis ac magis in te confirmatur. Denique, quod animae tuae facultates, longa peccati mora debilitantur, intellectus obscuratur, uoluntas deprauatur,

Sap. 4.

Iob 22.

Prou. 10.

1. Reg. 22.

1. Reg. 22.

Luc. 12.

1. Cor. 9.

Typus.

Exod. 12.

Simile.

Prou. 10.

Eccles. 11.

Dilationis detrimenta.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

memoria heberatur; inferior uero appetitus accenditur & roboratur. Postremo, quod nodos nobis nequam connectit, magno nostro dolore & labore soluendos, quodque cibos accipimus, postea renouendos, & quod fauim mellis degustamus, multo absinthio compensandum. Hæc ille hostis noster singula nouit, & dilationis ac prætermisæ bene agendi occasionis illustria damna esse non ignorans, propterea dilationem virtutis omnibus modis suadet. Sed leuis fraudibus abiuratis, imitemur nautarum morem, qui, ubi secunda spirare aura ceperit, protinus e portu solunt. Quum Apostolus dixisset: *Videte ne quis desit gratia Dei* (quod est occasionem gratiæ oblatam negligere) adiecit: *Ne quæ radix amaritudinis, id est, amara radix, sursum germinans, impediat*: scilicet hanc gratiam. Hæc amara radix, & multorum malorum tristes scaturigo, est ignaua dilatio & procrastinatio boni. Quot mala proferat, supra enumerauimus ex parte.

Simile.

Heb. 12.

Serò penitentes patii.

Matt. 12.

* Dom. Se

ptuag. tex.

4. & 5.

Domin. 5.

post Epip.

tex. 2. &

Domin. 9.

post Pent.

tex. 4.

Parentum

cura de li-

beris.

Notandum est, speciales Christi gratias serò penitentibus datas, non nisi vni aut alteri collatas fuisse. Vni tantum triginta annos laboranti, in probatica piscina sanitatem dedit. Ex omnibus adulteris vni tantum Magdalene peccata remisit. Ex omnibus diuitibus vni Zachæo dixit: *Hodie salus huic domui facta est*. Ex omnibus latronibus vni tantum dictum est: *Hodie mecum eris in paradiso*. Atqui cum uocat ad suam gratiam, omnes vocat: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*. Omnes uocat, omnes uenire iubet, neminem tardari vult. Hominem uero iam laborantem, iam oneratum, tardare & expectare, ut magis labore, ac magis oneretur, atque ita ad ueniendum magis fiat inidoneus, quanta dementia est. De hoc argumento in alijs iam * Dominicis aliquoties dictum est.

3. *Rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium eius.*

Locus moralis de cura parentum erga liberos, Recte hic Regulus fecit, factumque eius miraculo Christus comprobauit, quod de filij salute sollicitus, ad Christum venit,

venit, eam ab illo, tanquam optimo & potentissimo medico, impetraturus. Nec corporalem hanc sanitatem vel ille pater tam sollicitè à Christo petiisset, nec eam Christus tanta facilitate concessisset, nisi tum pater bene erga Christum affectus, atque ad fidem procliuus, tam suam, quam filij spirituales quoque salutem ex hac occasione speraret; tum Christus eam in hoc externo beneficio præcipue attendisset. Id quod rei exitus comprobauit. Reddita enim, iuxta Christi uerbum, filio sanitate, *credidit homo ille, & domus eius tota*. Parentum certè est, corporalem filiorum salutem procurare, (*qui enim domesticorum suorum curam non habet, infidelis est*) sed spirituales & rationalem multo magis; quia non bruta, sed homines genuerunt, eosdemque in spirituales Dei filios regenerari fecerunt: & quidem spirituali eorum suscepta cura, cum susceptores in baptismo, seu patrini curam illam baptizati spirituales, quam ad fontem sponderunt, in parentes mox deuoluere soleant. Quod si ubique non fiat, satis tamen iusta est ex ipsa vi naturæ, atque in scripturis reuelata (quas alio in Euangelio iam protulimus) ad hanc necessitatem curam obligatio. Aristoteles scripsit, filium erudire, patris esse; sicut nutrire, matris est. Quemadmodum enim uiscera terræ, aurum & lapides preciosos proferunt, sed impolitos, & rudes, quos postea artifex limat, & sua opera atque industria perpolit: sic patris studio incumbit, filios à matre genitos & editos erudire. Nascuntur enim uelut indigesta materia, ad virtutum tamen & scientiarum uarietatem & pulchritudinem suscipiendam apta. Sicut speculum omnia repræsentat quæcunque ei obijciuntur, quia natura perlucida est & inanis: sic tenera puerorum ætas ad eas omnes formas se accommodat, eas imitatur, eas vitæ actione repræsentat, quas aut uidet oculo obiectas, aut intelligit aure disciplinæ suscepas. Arbores cum teneræ sunt, ligare solemus, & aliquo fulcimento, ne uel quouis vento huc illuc impulsæ deiciantur tandem, uel etiam incuruæ crescant, constringimus. Equis, cum adhuc pulli sunt, frena imponuntur, ne absque illis mature iniectis, fiant penitus indomiti & effrenati. Quas aues domesticas & familiares esse uolumus, adhuc implumes &

1. Tim. 5.

Instit. libe-
rorum natu-
ra parent,
docet.

Oecon. li.

1. cap. 3.

Similin.

1.

2.

3.

4.

5.

nido sublatas, cauea includimus. Sic parentes à prima aetate liberos suos castitatem, pietatem, obedientiam, aliasque excellentes virtutes, ut docere tenentur, ita magna cum facilitate docere poterunt, si diffuere non sinunt, sed aliquo honesto exercitio, bonisque magistris eos constringant, si fieri non disciplinæ coerceant; si adhuc nihil suum habentes, unde auolent, è nido materni sinus, & oculi puerilis abreptos, cauea aliqua scholæ aut officinæ bonæ includant.

Institutio etiam praua corrigit ingenia.

Simile.

Exempla.
Epi. ad Lc tam.

Bapt. Egn.
i Nerone.

Regul. sus.
disp. inte.
15.

Similia.

Exemplū.

Hæc. n. prima cura etiam in pessimis ingenijs non parum utilitatis adfert, in bonis autem incredibilem fructum facit. Quemadmodum. n. rota, si magno impetu ab aliquo moueatur, et si postea, qui eam mouebat, cesset, mouetur tamen ad tempus ipsa per se, ab impetu mouentis impulsu: sic adolescens, bonam institutionem nactus, utcumque, ea cessante, & custode remoto, per se tamen ad bonum ac virtutem mouetur, quasi vi atque impetu institutionis præteritæ. [Græchorum eloquentiæ (ait D. Hieronymus) multum ab infantia matris sermo contulisset scribitur. Hortensio oratio inter paternos sinus coaluit. Difficiliter traditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in pristinum splendorem reuocet? Græca narrat historia, Alexandrum, potentissimum Regem, orbisq; domiterem, & in moribus, & in intellectu, Leonidis paedagogi sui non potuisse carere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infestus. Hæc ille. Neronis pessimum ingenium eas tamen notas virtutis à Seneca paedagogo suo atque impressas exceperat, ut tum à primo eius quinquennio procul distare ceteros Principes, Traianus optimus princeps attestatus fuerit, tum et moriens, quasi aliqua adhuc scintilla honestatis relicta, dixerit: Dedeceorose vixi, turpius peccata. Peccatum fuisse, & penam peccati, ex prima virtutis disciplina recognouit. [Animus dum tener est adhuc (ait D. Basilii) & ritu ceræ, quæ ipsa impressas in se formas quascunque facillime recipit, molliissime cedit, confestim ab ipso initio omni rerum bonarum imbui exercitatione debet, quo videlicet ubi postea rationis usus accesserit, & habitum illorum rerum diiudicandarum ætas maior attulerit, pietati iam ab incunte ætate assuetus, nullo impedimento cursu utatur faciliore: ceterum ratio, quid expediat, admoneat, & ad id assuequendum facilitatem præbeat consuetudo.] Hæc ille. Exemplum

piæ & religiosæ ab incunte ætate educationis filiorum, in suo Samuele ostendit piissitima illa Anna. Cuius in hac parte virtutem ac studium magnifice commendans S. Chrysostomus sic inter cetera scribit: [Quemadmodum induriti agricolæ primum semen in terrâ deponunt; deinde ubi conspexerint et semine factâ arborem, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulsam plantulam in aliud transferunt solum; ut terra recens gremio suo exceptam illius radicem purâ & integram vim suam ad nouam educationem proferat: Ita & Anna filium præter spem profeminatum in templum transtulit è domo, ubi sunt perpetuæ fontium scatebræ, & irrigationes spirituales.] Hæc ille. Ibi quippe erat Dei cultus ante oculos perpetuus, ibi quotidiana sacra, populi ad pietatem confluxus, optimus magister Heli sacerdos; ut nihil sit mirum in tali educatione tamen emeruisse Prophetam, quantus hic Samuel erat, de quo dicitur: *Non cecidit ex omnibus uerbis eius in terrâ.* Certè qualis plantula terrâ sortita fuerit, talis quoque fructum afferet: si arenosam & salisam, talem: si dulcem & pinguem, rursus consimilem. Ita fons quidam est, doctrina, institutio, educatio: qui domi paternæ ferè arenosus & salus est multis impedimentis, multis blandimentis plenus; foris autem cum bono delectu acceptus, dulcis & pinguis. Sicut. n. caules, aliique multæ herbarum & plantarum, nisi transplantentur, steriles & exiles manent; transplantatæ autem, magna cum veritate crescunt: ita puerorum ingenia foris magis quam domi, & felicius excoluntur. Imò [arbor per se infrugifera (ait Plinius) tamen institutione discit ferre fructus: ita prauum ingenium institutione ad bonam frugem potest demutari. Contra verò terra ipsa quo melior est natura (ait Plutarchus) hoc magis corrumpitur si negligatur: ita ingenia, nisi rectè excolantur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitijs obducuntur.] Hæc omnia ad parentum obligationem, circa piam & laudabilem filiorum educationem, maiorem ostendendam faciunt. Parentes stolidè indulgentes liberis, simiarum similes sunt, qui catulos suos ferè complexu necant. Contra, ursus cum informes gignat catulos, eos lambendo format. Sic rudes ingenij foetus parentum cultura excolere debuit. Sed ea hominum etiam Christianorum dementia est, ut pecorum magis quam filiorum

Hom. de Anna, & Samuelis educatione.

Similia.

1.

1. Reg. 3.

2.

3.

4. Natu. hist. li. 17. c. 14.

5. In Moralibus.

6.

7.

8.

Homil. 60. tum cura habeatur. [Nam (ut scribit Chryl.) si burdonibus atque asinis agalo nobis præficiendus est; non parum uigilamus, ne dementem, aut temulentum, aut furem, aut eius rei imperitum præficiamus: sin uero ad colendum filiorum ingenium pædagogus sit nobis inueniendus; qui casu oblatu fuerit, eum recipimus, nec consideramus ullam artem sublimiorem hoc artificio inueniri.] Hæc ille. Rursum alibi. [Ut fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumque fidei uiro magna cura tradimus, & agasonem, mulionem, procuratoremque; atque dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus. Cæterum quod nobis omnium charissimum est, omnino negligimus, quo pacto filium nostrum fidei cuiuspiam uiro permittamus, qui ipsius seruare pudicitiam, formare mores, ingenium expolire & exornare possit.

Sed uide quid in hoc genere & quomodo Scriptura loquatur. Populo Israelitico omnibus flagitijs contaminato, hæc pessimæ educationis originem, flagitiosæ uitæ causam fuisse affirmat. *Pater, inquit, tuus Amorrhæus, mater tua Cethæa.* id est, parentes tui erga te barbari & crudeles extiterunt. *Quando natus es, aqua non es lota, nec sale salis, nec inuoluta pannis. Non pepercit super te oculus, ut faceret tibi unum de his, misertus tui, sed proiecit es super faciem terræ:* Omnia hæc spiritualiter intelligenda sunt, quod Iudei ex parentibus idololatriæ & impijs nati, qui Deum suum dereliquerant, in eisdem idololatriæ sordibus liberos suos educarunt. Et, ut apud Esdram legimus, qui non ita multo post Ezechielem uixit; *quum Iudæi uxores Azotidas, & Moabitidas, & Ammonitidas ducerent, filij eorum ex media parte loquebantur Aroicè, & nesciebant loqui Iudæicè:* quia cum religione & lingua uernacula desierat. Sic hodie, ubi parentes uel omnino, uel ex aliqua parte hæretici aut schismatici sunt, usui uenire cernimus. Plura de hoc argumento uide supra in alia Dominica.

2. Esdr. 13

Do. 1. post
Epi. tex. 3.

Dilata penitentia
usque ad
mortem.

4. Incipiebat enim mori.

Locus moralis contra penitentia aut emendationis uitæ dilatores usque ad horam aut periculum mortis. Et

Est enim Regulus iste rectissime quidem fecit, quod audiens Christum venire, confestim eum adiret, & pro filij sui salute apud eum intercederet, malis medendi artibus non usus; quod filij sui eam curam habuit, quam oportuit: tamen in hoc peccauit, & extremum quasi uitæ periculum expectauit, nec prius ad Christi auxilium confugit, quam puer eius inciperet iam mori, essetque morti proximus. Nam & propterea quandam Dei tentationem ad primum petitionis suæ uerbum Christus ei obiecit, dicens: *Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis;* quasi diceret: Extremum expectasti filij periculum, ut a me impetres in eo sanando miraculum. Est autem huius generis tentatio ipsi tentanti longe periculosissima multas ob causas. Primum propter mortis incertitudinem. Idcirco. n. incertam esse Deus uoluit mortis horam, ut in omnem esset mitis parati horam, nec ulla respiciendi expectaretur hora. Denique, ne uel accelerata, uel nimium dilata esset nostra penitentia. Si enim statim se moriturum quis sciret accelerata, magisque extorta, quam uoluntaria, magis confusa, quam ordinata penitentia esset. Si certum, sed adhuc proximum moriendi tempus sciretur, eoque innumeris differret, seseque innumeris interea peccatis obruerent. Quare iuxta doctrinam sancti Augustini: [Præueniens est dies, qui præuenire consueuit.] Rursum, quia penitentia in illo articulo difficillima erit. Passiones tristes & melancholicæ multo magis animum impediunt, & turbant quam delectabiles: quia tristitia cor execat & constringit, sicut læticia dilatat. Nihil autem mortis imminetis aut apprehensione, aut coniunctis doloribus tristius. Bonis enim iuxta ac malis mortis expectatio, aliquo modo tristis & metuenda est, ut non ineleganter olim respondit Aristippus clarus philosophus. Cum nauis uectus procellis impetentibus supra modum perturbaretur, quidam ex ijs, qui simul nauigabant, Numme, inquit, etiam tu metu percelleris, quemadmodum, uulgus? At ille: Propterea, ait, neque iniuria; uobis enim de uita scelerosa infelicique labor est, & præsens periculum; mihi uero de felicitate atque beatitudine incumbit cura. Deinde perniciosior hæc res est, quia Deo uehementer ingrata. *Iam enim se peccata dimittunt,*

Dilatio uel
que ad
mortem,
tentatio
periculo-
sa.

1.
Mortis ho-
ra cur in-
certa.

Serm. 120.
de temp.
2.

Aelianus
lib. 9. uar.
hist.

3.
Ambros.
Serm. de
Penit.

2. Reg. 19

non tu illa. *Va autem illis, qui tunc habuerunt terminum luxuria, quando uita.* Semei post multa maledicta, uidens cum triumpho & victoria redeuntem Dauid, reconciliari suo Regi petiit: cui etsi ad præsens tempus ueniam dedisse Dauid uideretur, filio tamen Salomoni in mandatis dedit, ut non deduceret canes eius pacifice ad inferos. Qui uenientem Christum ad iudicium (quod cuique in morte particulare sit) expectat, ut tunc ei reconcilietur, utcumque ei per clauis Ecclesie in Christi nomine uenia detur, à Christo tamen, qui cor & renes scrutatur, uerane an falsa, seria an ficta resipiscentia fuerit, duram sententiam accipere merito debet formidare. [Apud illum enim cordis interpretis (ait Augustinus) ars non admittitur ad salutem.] Porro & rara quis in terris est, poenitentiae donum in extremis. Vni latroni in cruce Christi id datum esse Scriptura commemorat. Sed uide quid ab hoc respondeat Sanctus Augustinus. [Primum considerandum in latrone illo, non solum credulitatis compendium, sed deuotio; sed temporis illius, sub quo hæc agebantur, occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio. Deinde autem mihi fidem latronis ostende, & tunc tibi latronis beatitudinem pollicere.] Inter medios Christi hostes, & ubi Christus maxime uilipenditur, ita Christum confitere, ut latro in cruce, inter medios militum Romanorum gladios, & Iudeorum blasphemias, fecit. [Immittit diabolus securitatem, ut inferat perditionem, neque dinumerari possint, quantos hæc inanis spei umbra deceperit.] Vide apud uenerabilem Bedam terribile exemplum. Qui usque ad morbi extremum penitere distulerat, urgentibus fratribus, ut uel in extremo id faceret, [Non est (inquit) mihi modò tempus uitam mutandi, cum ipse uideam iudicium meum esse completum.] Sapienter D. August. [Certiores sunt clauis Ecclesie, quam corda Regum. Et tamen nulla occasio prætermittitur, nullus labor subterfugitur, nullis impensis parcitur, ut, quod à Rege beneficium expectamus, consequamur.]

De istis procrastinationibus dicit Propheta Regius. *Mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum.* Mendaces sunt in stateris, quia alia statera, & alio pondere temporalia mensurant, quam spiritalia, eo quod

leuiori.

3. Reg. 2.

Serm. 120
De temp.

4.

Ibidem.

1.

2.

3.

Hist. lib. 5
cap. 15.

Hom. 50.
ex Ho. 50

Psal. 61.

leniori. In ueteri Lege duplex erat sclus, unus sanctuarij proprius, alius communis. Ille ex auro purissimo; hic ex crassiori. Ille duplo plus ualebat quam alter. Illo taxabatur omnia, quæ Deo consecrabantur in cultum, aut sacrificium; hoc profana. Nos contra pondere sanctuarij, id est, duplo imò centuplo maiori, temporalia & profana penamus; circa illa conquirenda nullū elabi tempus sinimus. Pondere uulgari & uili spiritalia, Dei cultum; & animæ nostræ salutem ponderamus; harum rerum curam ad ultimum usque uitæ momentum protrahimus. Sed o Christiane, ubi est fides tua de Christo? dic obsecro. Credisne Christum tibi peccatorum gratiam facturum, ueniam daturum? Cur ergo tam bono Redemptori ingratus es, ut porro offendere pergas? Credis eum tibi non parsum ut iustum uindictam? Quanta ergo tua dementia est, illū Principem offendere, à quo nulla uenia speratur? Latrocinij uitam qui agunt, uarioque scelere ac maleficio eam contaminant, si pro comperto haberent, se à iudice comprehēdēdos, morteque multandos absque ulla indulgentiæ spe, si in maleficio pergerent; uix eorum quisquam suæ uitæ prodigus sic esse uellet, ut maleficio maleficio addere, & ipsam comprehensionis horam expectare auderet, nisi qui ad impietatis forē fastigium peruenisset. Sic qui ad ultimos uitæ dies resipiscentiam differunt, aut fide in Christum prorsus carere, aut in supremo impietatis gradu consistere, conuincuntur. Plura de hoc argumento alibi diximus, quamuis non, ut putamus, eadem.

5. Nisi signa & prodigia uideritis, non creditis.

Locus mortalis de curiositate & incredulitate acriter in homine iam credente reprehendenda, ac de ipsius reprehensionis fructu & utilitate. In hoc enim hic Regulus redarguitur, quia cum esset nutritus inter Iudeos, & de Lege instructus, non per Scripturæ auctoritatem, sed per signa credere uolebat, utque signum uideret, extremum filij periculum expectare. Communis fere omnibus Iudeis hæc incredulitas fuit, quam & alibi Christus accerti-

Hierony.
Oleaster
ad cap. 30.
Exod.

Statera
mendax.

Simile.

Domi. Septuag. 1. 4.
Domin. 9.
post Pent.
tex. 4.
Dom. 15.
post Pent.
tex. 7.

Curiositas, & incredulitas.

Matt. 12. acerrimè taxat. Venientibus enim ad eum quibusdam de Scribis ac Phariseis, & dicentibus. *Magister, volumus à te signum videre; respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum quarit.* Quæ uerba iterum, eodem modo

Matt. 16. tentantibus eum Sadducæis, aliàs respondit. Malam & adulteram generationem uocat, quæ signa quærir; quia & malè fecit Deum tentando, & tale hoc malum fuit, ut animas suas non veras Dei per fidem sponsas, sed rerum

Simile. caducarum adulteras amicas esse ostenderent. Quemadmodum enim vxor maritum suum verè amans, nulla cupit amoris mariti erga se extraordinaria signa videre, ut quasi in ignem, aut aquam se in vxoris gratiam conijciat maritus; sed vero illo interno amore, quo ipsa maritum suum prosequitur, & communibus externis signis amoris mariti erga se contenta est: sic anima fidelis, quæ in fide & charitate Deo suo desponsatur, si verè talis est, tot in seipsa signa uidet, amorem Dei tam sincèrum & uehementem, tot quoque ipsius Dei in se amoris amplexus tam frequentes supernas dulcedines, tot quotidie fauores, gratias, beneficia, pacem denique illam Dei sui, quæ exuperat omnem sensum ut alia signa quærere, quæ uel fidem suam in Deum, uel charitatem Dei erga se confirmet, non superuacaneum tantum, sed & impium in primis esse existimet. Nam ut Deo soli adherere, casti amoris argumētum; ita in rebus caducis signa exteriora quærere, animæ adulterantis est. Deinde, sicut ueteres & piji Iudæi maiorum suorum signis, in deserto, in mari rubro, in monte Sina, in Iordanis transitu exhibitis, contenti erant, iuxta illud; *Interroga patres tuos, & dicent tibi:* sic Iudæi, docente Christo, omnesque hodie Christiani contenti esse debebant signis ueteribus, uel ante Christi aduentum typicis, qualia Iudæos (maximè Scribas & Phariseos; & principes populi, inter quos hic Regulus fuisse uidetur) non ignorare, par erat; uel ab ipso Christo præstis, qualia nostræ fidei sufficiunt. Omnis ergo hæc curiositas, & incredulitatis atque à Deo fornicationis species, meritò à Christo taxatur, siue in hoc Regulo, siue in astantibus, siue in utrisque, eorum corda ille uidit.

Exemplum. **Deut. 32.** Christus sanaturus morbum filij corporalem, uoluit

prius

prius morbum patris spiritualem sanare. Præclarum enim medicamentum, oportuna & iusta reprehensio. Si cur pharmacum aliquod aut medicina ulceri adhibita, principio quidem molestiam exhibere uidetur, sed postea salutem parit: sic correctio iusta, quæ grauis initio apparet, utilis & salutaris postea inuenitur. Sicut medicus ex tactu pulsus, de ægroto iudicat, uiuatne adhuc, & quam uitæ ac sanitatis recuperandæ spem gerat: sic tum alij cupiditatum ac uoluptatum pulsus, tum maximè ipsa reprehensio, mortificationis nostræ huic mundo, & uitæ in Christo signa sunt certissima. Si enim cupiditatum ac uoluptatum motus, ipsaque reprehensio nullum in nobis sensum habent, nihil nos mouent; nihil perturbant, nihil pacem nostram cum Deo inquietant, certum indicium est, nos soli Christo uiuere, mundo autem, eiusque honorari (quem reprehensio uiolat, cupiditati ac uoluptati mortuos esse. Heli sacerdos grauissimè per uerba Dei puero Samueli reuelata, eique à Samuele communicata reprehensus, hoc solum humiliter respondit: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* David à Nathan Propheta adulterij atque homicidij nomine obiurgatus, unum uerbum retulit: *Peccavi.* Quum Esaias Propheta Ezechia Regem de ostensis thesauris reprehenderet, Deique acerbam comminationem ei declararet, respondit: *Bonus sermo Domini, quem locutus es.* Sic & noster Regulus, accepta hac Christi non beneuola responsione, sed acriter reprehensione, nihil turbatus, pergit humiliter in sua petitione, dicens: *Dominus descende, priusquam moriatur filius meus.* Nouerat quippe non asperitatis, sed admonitionis & doctrinæ illa uerba fuisse. Fructus odoriferus, licet densis & asperis frondibus contegatur, ipse per se odorem, quem se emit, manifestat: sic reprehensio salutaris, etsi sub uerbis aspera uideatur, gratum tamen odorem spirat. Sicut caput uertigine laborans, uitta colligari expedit; sic animum curiosum quadam uertigine laborantem, uinculo salutaris doctrinæ constringi, & ne latius diuagetur, reprimi oportet.

Reprehen-
sio medica-
mentum.
Similia.

Exempla.

1. Reg. 3.

2. Reg. 12.

4. Reg. 20.

Ioan. 4.

Similia.

1.

2.

6. Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.

Perseuerantia in oratione.

LOCVS moralis de perseuerantia in oratione. Regulus enim iste, et si ad primam petitionem non solum non exauditus, verum etiam taxatus à Christo ac reprehensus fuerit, humiliter tamen atque constanter perseuerat pulsans, pro salute filij iterum atque iterum supplicans. De perseuerantia virtute in genere, atque etiam respectu orationis ac precum, iam in alijs * Dominicis alij quoties diximus. Hic tamen pauca adduntur, prout tex. 6. & admiranda est hac in parte Christi parabola, qua dicit: *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur.*

Lucæ 13. Vidua autem quadam erat in illa ciuitate, & ueniebat ad eum dicens: *Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multum tempus.* Post hac autem dixit intra se: *Esse Deum non timeo, nec hominem reueor, tamen quia molestus est mihi hac uidua, uindicabo illam; ne in nouissimis ueniens, suggillet me.* Ait autem Dominus: *Audite quid iudex iniquitatis dicit.* Docet hac admirabilis parabola, in qua piissimus & elementissimus Deus se cum iniquo iudice, nec Deum nec homines timente, comparare uoluit, ut nostram tarditatem excitaret, doceret, inquam, eos, qui diuinæ misericordiæ diffusi, in oratione non perseuerant, reputare Deum pro iniquissimo iudice, ac arbitro rerum humanarum, adeoque hoc iniquissimo homine deteriore: quo blasphemum magis cogitari nihil potest. Docet ergo, insigniter eos Deum blasphemare, qui utcumque repellantur ad tempus passi, in oratione tamen non perseuerant. Mellius est, sed non minus ad persuadendum efficacax, quod in alia parabola proponit Christus, dicens:

Lucæ 11.

Quis uerum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte (id est, in quavis necessitate) & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, &c. & ille de intris respondeat: Noli mihi molestus esse. Iam pueri mei mecum sunt, & ostium clausum, non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseuerauerit pulsans, dico uobis, etsi non dabit illi surgens eo quod

ami-

amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Hic amicus non aliter Deus est, dicente Christo: *Vos amici mei estis, si feceritis quae ego precipio uobis.* Si per impossibile propter amicitiam Deus suos non audiret; tamen, ne quouis vulgari amico deterior videatur, perseueranti dabit, quia perseuerat. Sic perseuerantiae uirtutem commendare Christus uoluit, ut eius vim maiorem esse doceret, quam est amicitiae Dei erga dilectos & electos suos, quae tamen haud dubie est longè maxima. Sic rursus nostram tarditatem excitat, & alia quasi hyperbolica narratione ad feruorem & studium orandi pertinax adhortatur. Recitè Petrus Rauennas super hanc parabolam: *O quam dare uult, qui se inquietari taliter, taliter passus suscitari? O quam pulsanti iste gestiuit occurrere, qui secreti sui cubile ipsam collocauit ad ianuam? O quam negare noluit quæ etiam deneganti, qualiter extorqueretur ostendit? O quam ad ianuam Dominus tantum, sed ipsa ianua Dominus fuit, qui dormientibus seruis, pulsantis necessitatem solus & primus audiuit? O quam pius, quam misericors, qui quod mandatis docet, probat, & informat exemplis.* Hæc ille: *Quemadmodum fumus ex modica flamma suscitatus, cito languescit, cito euanescit, nec alitè confondere ualeri sic oratio ex modico spiritus seruire missa, quæq; semel facta statim se remittit, languida est, ad Deum non ascendit impetrandi uiribus caret. Sicut stellæ, quamuis circa cæli cardinem & axem moueantur, ipse tamen cardo nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistit: sic quamuis pars sensualis, mundus, diabolus, ut oratione abruptant, mentem modis omnibus exagitant atq; sollicitant, ipsa tamen ad finem usq; immota in oratione permanebit.* Lucebatur Iacob cum Angelo usq; manè: cui cum diceret, *Dimitte me;* respondit Iacob: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei in eodem loco.* Sic tu Dominum non dimittas donec petitionem tuam adimpleat. Id fecit sponsa in Canticis, dicens: *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meae.* Hoc considerans mulier illa Sunamitis, pedes Elisei Propheta apprehendit, nec dimisit eum, donec filium eius suscitauit.

Ioan. 15.

In lib. Allegor. sup. Luc. 11.

Similia.

Gen. 32.

Can. 3.

4. Reg. 4.

Vt

Genes. 1.

Ierem. 2.

Gratitudo
animi.In Ioan. li.
2. c. 12.

Ioan. 12.

Cap. 7. &
seq.

3. Reg. 13.

Ut arbores & herbe in mundo crescerent, fecit Deus primo aridam, dicens: *Appareat arida*. Sine siccitate aliqua patientia tua non crescet, oratio tua non fructificabit. Quia Deus in hac siccitate perseverantiam faciat, ostendit Deus in Ieremia, ubi ait: *Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto*. Quasi diceret: Serviebas mihi, nulla diu accepta consolatione; & in tempore siccitatis ac laboris perseverasti. Ideo in memoria mea te scripsi, & digna tibi retributionem suo tempore rependam. Sic illos Deus superabundanter exaudivit, qui in oratione patientiam habent, ac perseverantiam tenent.

7. *Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & abiit.*

Locus moralis de gratitudine animi, p accepto à Deo beneficio. Vbi primum Christus Regulo in oratione perseveranti dixit, *Vade, filius tuus vivit*: absque ulla mora credidit, abiit, & (ut in sequentibus patet) totam domum suam ad Christi fidem convertit. Sic enim concludit Evangelium: *Et credidit ipse, & domus eius tota*. Multi uix plurimis à Deo acceptis beneficijs & gratijs, ei tamen obediunt, in eum credunt, eius voluntatem faciunt. Hic unica Christi uoce audita, uno accepto sanati filij beneficio, credit ipse, & suos omnes ad fidem trahit. Sic de hoc Regulo Cyrillus: [Christo filij sanitatē attribuens, cum universa domo saluatur, ferventiorē iam fidem agendarum gratiarum afferens loco.] De incredulis Iudæis dicit Evangelista: *Et cum tanta signa fecisset inter eos, non credebant ei*. Pharaonem quot signa flectere nō potuerint, Exodi historia describit. Ieroboam à Deo rebellas, & primum altare schismaticum erigens, tria simul à Deo indignationis suæ signa accepit, nec quicquam tamē emendatur. *Missus uir Dei de Iuda in Bethel, Ieroboam stante super altare, & thus iaciente, exclamavit contra altare, & ait: Altare, Altare hac dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdos excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum*

num super te incendet. Deditq; in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est. Cumq; audisset Rex sermonem hominis Dei, quem inclamauerat contra altare, extendit manum suam de altare, dicens: Apprehendite eū. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eum: nec ualuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est: & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod prädixerat uir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad uirum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitq; uir Dei faciem Domini, & reuersa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Tria hic euidentia fuerunt signa: Altare scissum; manus Regis arefacta; eademq; orante Propheta sanata. Nihil tamen hæc omnia impium Regem mouerunt, ut à sacrilegij altaribus abstineret. Vicit amor regni, & dominandi immensa cupiditas. Ne enim filij Israel in Hierosolymam ascenderent ad sacrificandum, unde regnum Iuda roborandum, suum uerò imminuendum uerebatur, uoluit omnino in schismate sacrilegio persistere. Sic hodie nihil Elizabetham hæreticam Angliæ Reginam mouerunt varia de cælo signa. Nobilissimæ pyramidis templi Diui Pauli Londinensis, toto regno celeberrimi, è cælo media die tactæ ad cineres usq; adustio, templo ipso saluo, sola excepta mensa ministeriali, quam altaris Catholici loco de nouo (ut suum fecit altare Ieroboam) extruxerant, in cineres quoque reducta: quod totum in ipsa vigilia Venerabilis Sacramenti (quem illi nunc diem pro prophano habent) fieri Deus uoluit. Terræ quoque aliquot iugera loco mota, cum arboribus in diuersum actis, uiaq; publica adiacente ita conuersa, ut quod Orientem prius spectabat, nunc Occidentem solem aspiciat, & è diuerso, uasto interim & horrendo hiatur relicto. Vna quoque expellisse quis eius nobilibus, ipsa audiente & uidente, horrendis spectris conterrita, se propter hæresim & impudiciam certò damnatam horribiliter eiulans, & animam eiulando exhalans: Nihil quoque Henricum tertium, Francorum Regem, ut fidus Ecclesiæ Catholice filius permaneret, mouere potuit miracu-

Ieroboam
ingratitudi-

Anno 1587. raculosa planè Germanorum militum quadraginta mil-
limum, manu & copiis uix octo millium Catholicorū ade-
pta uictoria, fufis, fugatisque, & internecioni datis hosti-
bus. nihil, inquam commouere potuit, quo minus tantæ
tamque celebris & orthodoxæ religioni tam opportuna, &
salutaris uictoriæ Ducem nobilissimum, ac Principem ge-
nerosissimum, Henricum Guisæ Ducem, alterum nostræ
ætatis Iudam Machabæum, paruo post tempore, in suo ip-
sius cubiculo, peneq; sua manu derepentè aggressus, barba-
rè & crudeliter interficeret: nec in eum tantum; sed in to-
tam nobilissimam familiam atrociter sæuiret, Cardinalem
fratrem eodem tempore sacrilegè occidens, & ad tertium
fratrem, Ducem Cenomanensem, occidendum, percussio-
rem mittens. Sic Pharaones & Ieroboas nouos hæc aras
uidit. Certè Nabuchodonosor, et si idolorum cultor, Danie-
lem tamen à leonum faucibus ereptum videns, publico e-
dicto sanxit, ut Danielis Deum omnes venerarentur. Por-
ro Elesbaan Aethiopum Rex Christianus, obtema nobi-
lissima uictoria contra Dunaan Iudæum, & grauissimum
Christianorum persecutorem, ut se Deo gratum ostende-
ret, Quum, inquit, nihil maius habeam, regnum hodie meū
& sceptrum propter amorem tuum depono, solitariam post
hæc & monasticam uitam acturus. Quo dicto, monachali
habitu sumpto, in eo per totam uitam patienter & humi-
liter perseuerauit. De hoc argumento in aliis Dominicis
plura diximus.

Dancl. 2.
Nicep. li.
17.c.6.

Domi. 13.
post Pent.
tex. 5. & a-
liis illic an-
notatis.

Exempla
maiorum.

1. Reg. ult.

8. Et credidit ipse, & domus eius tota.

Locus moralis, exempla dominorum plurimum apud
subditos seu in bonum, seu in malum ualere. Hic Re-
gulus Christi miraculo ac beneficio sic incitatus est, ut
non crederet ipse tantum, sed & domus eius tota, eius
profectò sanis monitis, autoritate, exemplo commota:
Non satis habuit animam suam saluam facere; quin & to-
tam familiam eius beneficij participem fieri uoluit. Sic
dominorum exempla imitari serui ac subditi solent. In ue-
teri Scriptura legitur: Arripuit Saul gladium suum, & ir-
ruit super eum. Quod cum uidisset armiger eius, uidelicet
quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum
& mor-

Et mortuus est cum eo. In Euangelio, quū Herodes illudere
Christo uellet, totus exercitus eius eū mox imitatur. Spremit
eū cum exercitu suo (ait D. Lucas) & illusi indutū uestē al-
ba. Ex hac imitatione dominorū, ipsa in mūdo idololatria
nata est. Sic. n. Sapiens: Acerbo luctu dolens pater, rapti citò
sibi filij fecit imaginē: et illū qui tūc quasi homo mortuus fue-
rat, nunc tanquā Deū colere cœpit, & constituit inter seruos
suos sacra & sacrificia. Deinde, interueniente tēpore, conua-
lescente iniqua consuetudine, hic error tanquā lex custoditus
est. & tyrannorū imperio colebatur fignenta. Sic orta est ido-
latria seruiorū & populorum, quū id illi colerent & uene-
rarētur, quod à dominis suis ac principibus coli atq; in ue-
neratione haberi cernerent. In Numerorū libro legimus:
Factum est grāde miraculum, ut Core pereunte, filij eius non
morerentur. Pro magno miraculo habuit Scriptura, qd pa-
ternam impietatem ac rebellionē contra Deū filij non es-
sent imitati. Quotquot. n. criminis participes erant, eū Co-
re & socijs perierunt Monet Sapiens: Ne pecces in multitu-
dine ciuitatis, nec te immittas in populū. id est, ut principi
ciuitatis peccata non imiteris. Sicut infirmæ arbores, quæ
per se in altum erigi nequeūt, ut uitis, hedera, & quedam
legumina, nexibus quibusdā ad hoc à natura datus finiti-
mas arboresprehendunt, atq; illarum adminiculo fulciun-
tur, seseq; in sublime erigunt: sic homines, natura paruuli,
ut serui, subditi, idiotæ, quum per se nihil sciant, aliorum
in omnibus, quos se sublimiores vident, quibusque inni-
ti coguntur, ductum & exempla sequuntur. Caueant do-
mini ac prælati quilibet, ne canctorum more retrò ambu-
lantes, paruulos suos frustra & in cassum doceant recto
gressu progredi & ambulare. Quem enim illi ambulanti
cursum teneur, seu retrò labantur, & deficiendo retro-
cedant, seu ea, quæ retrò sunt, obliuiscunt, ad interiora
proficiendo se extendant, seu ad dexteram, seu ad sinistram
declinent, eundem paruuli & subditi sui tenebunt. Quod
Ioab, introducta Thecniide, apud Regem agit de redu-
cendo Absalom, non id alia ex causa fecit, quam ut ip-
sius Regis voluntati suam conformaret. Ait enim Scriptu-
ra: Intelligens Ioab, quod cor Regis uersum esset ab Ab-
salom, misit Thecniā, &c. Quum diues ille epulo inhumā

Lucæ 23.

Sap. 14.

Num. 26.

Eccl. 7.

Similia.

2. Reg. 14.

Exempla
Lucæ 16.

1. Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. De ingenti debito peccatorum.

2. Insuper eum dominus eius uenundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quae habebat, & reddi. De statu hominis peccatoris longè miserrimo.

3. Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habeam in me, & omnia reddam tibi. De perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione.

4. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum, & debitum dimisit ei. De misericordia Dei petentibus eum promptissima.

5. Egressus autem seruus ille, inuenit unum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes, &c. Contra inhumanitatem, duriem cordis, & rigorem erga proximos.

6. Videntes autem conserui eius quae fiebant contristati sunt ualde, & narrauerunt domino suo quae facta sunt. De zelo iustorum contra impios.

7. Et iratus dominus eius, tradidit eum tormentis, quoad usque redderet uniuersum debitum. Contra recidiuantium & contra proximos inclementium ingratitudinem.

8. Sic & Pater meus coelestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris. De fraterna charitate sincera & cordiali perpetuo tenenda.

1. Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

Peccati debitum.

Locus moralis de ingenti debito peccatorum. Hic enim unus qui debebat decem millia talenta, est quilibet peccator, mortalis peccati conscius. Peccata enim, debita nostra sunt, pro quibus dimittendis in oratione Dominica Deum oramus: non quidem ipsius culpae, aut neglectae obedientiae nostrae, quasi illa Deo deberetur; sed ipsius poenae, quae culpae & neglectae obedientiae debetur. Debemus certe Deo omnem obedientiam, & donorum,

ac

ac gratiarum ab eo acceptarum bonum usum: quae duo qui non praestant, debitum contrahit omnium poenarum, quae illi inobedientiae & negligentiae debentur. Quemadmodum enim in contractibus humanis ex ratione iustitiae, qui pecuniam mutuo acceptam sua culpa non persoluit, ut ex ipso potest, carcerique mancipetur, cogi potest, & debitor est illius poenae exoluendae; ut creditori iuste satisfiat, si non in pecunia reddenda, saltem in aliqua corporis poena: eodem modo ex ratione iustitiae, diuinae, qui Dei voluntatem obediendo non facit, eiusdem voluntati poenas subeundo subijcitur; & qui debitum obedientiae non persoluit, debitum poenae luit. Sic in hoc Euangelio dicitur: Tradidit eum tormentis, quoad usque redderet uniuersum debitum. Et in alio Euangelio: Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrante. Sic de illis octodecim, super quos cecidit turris Siloe, dixit Christus: Putatis quia ipsi debitores fuerint super omnes homines? scilicet poenarum quas sustinuerunt. Peccata tamen ipsa debita nuncupantur per notam Synecdoches figuram, quae causa pro effectu ponitur. Causa enim huius debiti, peccata sunt. [Quae sunt debita nostra? ait Chrysost.] Quid debemus Deo, nisi imaginem & similitudinem eius seruare illasam? Sunt alia debita quae debemus Deo. Peccauimus illi gratiter, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Hec ille. Duo statuit debitorum genera: similitudinem Dei violatam, & peccata: id est, dona Dei male collocata, & alia à nobis male perpetrata. Duplex est iustitia: Declinare à malo, seu non violare mandata, quae ad Dei in nobis similitudinem (hoc est, duplicem charitatem) conseruandam data sunt: & facere bonum, seu bene uti gratijs, donis, muneribus, talentis à Deo nobis concessis. Debet quippe mille talenta, qui mille Dei donis abusus est. Dedit homini Deus talenta naturalia & supernaturalia. Primum dedit se Deus homini, ut etiam in operibus naturalibus Deum cooperatorem semper habeat. Dedit Deus homini mundum, constituens eum super omnia opera manuum suarum. Dedit homini, quicquid est in homine, animam, corpus, potentias, facultates, ac sensus cuiusque organes. Dedit cuilibet singulares naturae dotes, quibus alij non

Luc. 12.

Luc. 13.

Homil. 2.
ex uarijs
in Mat. lo
cis.

Psal. 36.

Talentum
Dei homi
ni data.

1.

2.

Psal. 8.

3.

4.

Nu 3 valent,

- ualent, aut non ita ualent, ingenij acumen, memoria uim, prudentiæ grauitatem, robur, pulchritudinem, canendi, pingendi, sculpendi artes. Dedit omnia, quæ uocantur fortuna bona, sanitatem, honores, diuitias, amicos, & id genus alia. Atqui hæc quidem naturalia sunt talenta: maiora & excellentiora sunt supernaturalia. Dedit uocatis sanctis, renatis in Christo, populo suo electo, primo, Filium suum, cum omnibus donis, ut alibi dictum est. Dedit Ecclesiam, nouum quendam mundum, cum suis non elementis, sed sacramentis; non animalibus, plantis, arboribus, sed Scripturis Sacris, Apostolis, Prophetis, pastoribus, doctoribus; cum cæremoniis, cultu, & religione uniuersa. Dedit nouum hominem interiorem, cum gratia speciali & habituali, fide, spe, charitate, alijsque donis infusis. Dedit specialia quædam charismata, & gratias gratis datas, quas enumerat Apostolus, secundum diuisionem ministrationum in uno Spiritu cuiuslibet datas. Sed & præter hæc omnia singulares unicuique & infinitas inspirationes bonas, misericordias magnas, auxilia & media extraordinaria, quibus à peccato uel conseruentur, uel liberentur, & ad bonum promoucantur. His tot ac tantis talentis, qui abutitur, qui ingratus est, qui ea dissipat. Luxuriose, facile multorum talentorum debitor fiet. Dicit Scriptura: *Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*. Dicit eos qui debitores sunt gratiarum Dei, qui malè utendo donis acceptis, obligationem contraxerunt & debitum, pariter cum illis qui scelera perpetrarunt, à Deo puniendos. Nam & *seruus inutilis, seruus piger, projicitur in tenebras exteriores*. Deinde si ab altera parte numerentur non omnia bona, sed commissa mala, cupiditates, cogitationes malæ, & illicita cordis desideria; oris & lingue tot delicta mendacia, detractiones, iuramenta illicita, aut temeraria, conuicia, scurrilitates, blasphemix; opera uerò & maleficia innumera: impii homines mille debita facile inuenient. Si consideremus peccata nostra (ait S. August.) & numeremus quid facto peccatum, quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus moribus, nescio utrum dormiamus sine talentis. Hæc ille. Vox impiorum hæc est: Omnia quæ desidera-
5.
6.
7.
8.
9.
Rom. 12.
2. Co. 12.
Psal. 124
Matth. 25
Ser. 15. de uerb. Do.
Eccles. 2.

uerunt oculi mei, non negaui eis, neque prohibui cor meum, quin omni uoluptate fruere. Et ille adhuc magis: *Venite, frumur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vini pretioso, & unguentis nos impleamus, & non praterat nos flos temporum. Nullum pratum sit, quod non pertranscat luxuria nostra. Vbiq; relinquamus signa lantia, &c.* quæ sequuntur. Huiusmodi homines decem millia talenta cito debebunt, & cum penitente Manasse dicere possunt. *Peccaui super numerum arena maris.*

Quoniam & quodlibet mortale peccatum in se, si singulari eius circumstantiæ expendatur, ut Dei offensi infinita maiestas, potentia, bonitas; hominis peccantis infima uilitas, ingratitude, temeritas, causa peccandi prorsus tenuissima (quæ alio in loco explicata sunt) in quolibet profecto multa debitorum talenta inueniuntur. Ut clarius populo aperias, quor & quantis modis quotidie in Deum peccatur, & (ut ait D. Iacobus) *in multis offendimus omnes*, repete quæ habeat Diuus Augustinus in suis Meditationibus, cap. 1. & 4. De ipsa peccati grauitate, enormitate, turpitudine, iam in alijs * Dominicis semel atque iterum diximus, quæ huc ex magna parte referri possunt, ut quantum nos Deo debitores peccatum constituat, plenius intelligatur. Sed & qui sequitur locus, hoc ipsum non nihil illustrabit.

2. *Iussit eum dominus eius uenundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, et reddi.*

Locus moralis de statu hominis peccatoris longè miserrimo. Quod enim hic dicitur, eum, qui tot millia talentorum domino suo debebat, uenundari, nec ipsum tantum, sed & omnia quæ habuit, ut debitum reddatur, dominoq; satisfiat; significat, hominem peccatorem, impium, scelerosum, in penam tot scelerum à Deo reprobati, sibi ipsi relinqui, tradi in reprobum sensum, uenundari sub suo peccato, captiuum à diabolo teneri ad uoluntatem eius, ut desideria patris sui diaboli (non enim amplius Deum Patrem habet) faciat, ut eas post concupiscentias suas, quibus

Nn 4 auptis,

Sap. 2.

2. Par. vi.

* Do. quin
quag. te. 5.
Do. Pass.
tex. 1.
Do. 9. post
Pent. tex. 1.
Dom. 10.
post Pent.
tex. 6.
& Do. 11.
post Pent.
tex. 2. & 6
Peccatoris
status mi-
serrimus.

Rom. 1.
Rom. 7.
2. Tim. 2.
Ioan. 8.

Eccli. 18
Prou. 1.
Galat. 6.
Matth. 13

Exempla.

1. Reg. 16
& 18.
Act. 13.

a In Com
men.

b Dom. 10
post Pent.
tex. 3.

Do. 5. post
Epi. tex. 9.

Peccati sta
tus cur nō
timetur.

Simile.

Exemplū.
3. Reg. 21.

Allegoria.

nuplit, sicut animā iusti Deo nubit, & sponsa Dei est, ut co-
medas fructus operum suorum, quæ sunt proles eius, & ea
metat quæ seminauit, vt denique omnia quæ habet, omnia
accepta à Deo talenta, ab eo auferantur, & ei, qui plura ha-
buit, conferantur: quia quicquid decreuit impijs, accrescit
iustis; & gratiæ quibus impij abutuntur, alijs conferun-
tur, ut quia donis Dei abusus est Saul, electus est Dauid, in
quem & spiritus eius & regnum transferrentur: & Iudæis
repellentibus verbum Dei, conuersi sunt Apostoli ad Gentes.
Sunt quippe peccatorum pœnæ, non solum flagella in hac
vita, & gehennæ tormenta in altera, verum etiam ipsa pec-
cata, ipsa priuatio gratiæ, ipsa cæcitas cordis, totiusq; ho-
minis derelictio, quæ nulla grauior esse pœna potest. His
pœnis, diuinæ iustitiæ satisficit. Rursum uenundatur pec-
cator, & omnia simul quæ habet, non opera tantum, sed &
corpus & anima, quum dæmonibus in æternum possiden-
dus traditur, qui de illo pœnas sempiternas sumant, ut hūc
locum exponit a Anselmus. De statu animæ absq; Dei
gratia in hac vita, & de pœnis damnatorum in altera,
iam in alijs b Dominicis tractauimus, quæ huc conferri
poterunt.

Quem ista non mouent, maximo in periculo uersatur.
Quemadmodum animalia, quæ angustas venas habent,
ex veneno non facile pereunt, quoniam uirus ad cor faci-
le fluere ac penetrare nequit; quæ autem venas amplas
sortita sunt, celerius ueneno extinguuntur: sic qui con-
scientiam angustam ex timore Dei & iustitiæ eius habent,
difficiliter uenenum peccati in cor admittunt, aut ad uolun-
tatis consensum penetrare sinunt; quibus uerò larga con-
scientia est, nullo timore constricta, in omne libitum
fluens, & post concupiscentias suas currens, quolibet pec-
cati ueneno moriuntur, cuilibet tentationi consensum pre-
bent, quodlibet animo scelus admittunt. Talis erat im-
pius ille Achab, de quo dicitur: Venundatus erat, ut fa-
ceret malum in conspectu Domini: id est, datus est in re-
probum sensum, nulla peccati conscientia tactus. Con-
citauit enim eum Iesabel uxor sua, & abominabilis fa-
ctus est. Iesabel nostra, caro nostra est: cui qui morem
gerit, abominabilis fit. De hoc peccatorum genere Esa-

ias.

ias: Quis tacet, nisi qui uenundatus est? id est, qui à Deo
derelictus, sibi que traditus est, ut quouis uoluptatis pretio
animam suam uendat. Deniq; quod ingratus, & rebellis, &
incredulus, ac duræ ceruicis synagoga apud eundem Pro-
phetā dicitur, cuilibet flagitioso peccatori conuenit: Quis
est hic liber repudij matris uestræ (id est, synagoga) quo di-
misi eam? Aut quis est creditor meus cui uendidi uos? Ecce
enim in iniquitatibus uestris uendidi estis, & in sceleribus
uestris dimisi matrem uestram. Sic enim quilibet peccator
mortifero quouis peccato seipsum dæmoni uendit, & qui-
dem interdū manifesto intercedere pacto, ut de illo Theo-
philo, Antiochenæ ecclesiæ æconomus, scribitur, qui ut ad
dignitatem, unde deiectus fuerat, restitueretur, pactum cū
diabolo fecit, seipsum ei totum tradens, abiurato Christo:
quales desperatissimos homines hæc ætas multos tulit.
Sed omnes peccatores, etsi non expresso, ueruntamen &
certo pacto, ipsi peccato, & instigatori eius diabolo, se uen-
dunt. An nescitis (inquit Paulus) quod, cui exhibetis uos
seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? Omni-
bus peccatoribus libellum repudij dat Deus, ut alteri uen-
duntur. Dimisi eos secundum desideria cordis sui:
ibunt in adinuationibus suis. De impijs illis Iudæis, qui
sub Antiocho fecerunt sibi praputia, recesserunt à testamen-
to sancto, & iuncti sunt nationibus, addit Scriptura: Et uen-
undati sunt ut facerent malum. Tales sunt impij Chri-
stiani omnium temporum, sed maxime Politici & hære-
tici horum temporum.

Sed ad hos, sic in peccatis suis uenundatos, uide quid di-
cat Deus sub persona Regis Pharaonis: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti, draco ma-
gne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus
est fluuius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in ma-
xillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis
tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & projici-
am te in desertum, & omnes pisces fluminis tui belij ter-
ra, & uolatilibus cæli dedi te ad deuorandum. Quilibet im-
pius, superbus, auarus, carnalis, cubans & requiescens in
medio uoluptatū suarū, gloriatur in illis, tanquā in sum-
mo bono suo, tanquam in delicijs & felicitate sua, quam
sibi

Esaia 42.
Peccato-
res seipso
uendunt
diabolo.
Esaia 50.

In uita e-
ius apud
Surium.

Rom. 6.

Psal. 30.
Exemplū.
1. Mach. 1.

Ezech. 29.

Peccatorū
obstinato-
rū pœna.

sibi ipsi sua industria cōparasse, seu honores, seu diuitias, seu uentris satiandi media, & eorum quæ infra uentrem sunt, iactitat. Sed uide quid huiusmodi dicat Deus: *Ponam frenum in maxillis tuis*: quia ut equus coerceatur freno, ita tu eris constrictus calamitate, & in gyrum rationis ductus, ut miseriam tuam ac teipsum cognoscas. *Agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis*. Quemadmodum enim extracto è fluuio aliquo magno pisces, extrahuntur simul cum eo alij minores ei adhaerentes: sic unā cum anima peccatrice, uxor, & liberi, & omnia quæ habet, ut nostrum hic dicit Euangelium, idest, corpus ipsum, opera eius, & quæcunque ad eum pertinent, extrahuntur è flumine, tollentur ex hac uita & cursu peccati, iuxta id quod sequitur, *& extraham te de medio fluminum tuorum*, id est, auferam te de medio uoluptatum tuarum in quibus gloriaris, *& projiciam te in desertum*, & omnes pisces fluminis tui: te, tuæque omnia in barathrum conijciam, unde non exibis, de nec solueris nouissimum quadrantem. *Bestiis terræ, & uolatilibus cœli dedi te ad deuorandum*. Dæmonibus tradidit te torquendum: qui & crudelitate bestias terræ, & superbia atque elatione uolucres cœli superant. Tremenda, sed uera & certa est hæc Dei sententia contra impios.

Timenda
Dei iudicia.

Possidon.
uita S.
Aug. c. 31

Gran. cōc.
1. in hanc
Domini-
cani.

Quo in loco iterum atque iterum considera, quorietescun que letali peccato Deum offendisti, hanc totam sententiā à iusto iudice certissimè accepisti: quæ an postmodum per bonam pœnitentiam commutata fuerit, certum habere nō potuisti. Hinc illa in Scripturis uox: *De propiciato peccato noli esse sine metu*. Et iterum: *Qui diligit Dominum*, id est, qui iam in statu gratiæ se esse confidit, *exorabit Dominum pro peccatis* (etiam præteritis) *& continebit se ab illis*, in futurum. Sic D. August. [etiam laudatos Christianos atque sacerdotes absque digna & competenti pœnitentiā exire de corpore non debere,] dicere consueuerat: & ipse in postrema sua ægritudine, Psalmos Dauidicos, qui sunt de pœnitentiā, iussit sibi scribi, [ipsumque quatuordecim diebus suæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac ubertim flebat.] De Agathone inter Aegypti Patres celeberrimo, memoriæ proditum est, in extremo uitæ agone constitutum, magno timore

more cœpisse constringi, & causam à discipulis rogatum respondisse. [Longe alia sunt filij iudicia hominum, & iudicia Dei. Est enim uia, quæ uidetur homini recta, & nouissima eius ducunt in infernum.] Si sic iusti & sancti timeant, quanta eorum temeritas, qui uel sceleratè, uel cœcè dissolutè, uel omnino tepide ac negligenter uiuentes, nihil aut parum timent?

A periculo peccati in hac uita, quando a Deo quis deserritur, & à pœna peccati in altera uita, quando à Deo iudicatur, perpetuò timendum est. Sicuti uirgo illa, quæ inter lasciuos & impudicos adolescentes uitam agens, a cuius latere quidam eius frater, quem illa temerè diligeret, nunquam discedens, eam continuò ad turpia sollicitaret, maximo haud dubiè in discrimine uirginitatis amittendæ uerfaretur: sic omnino anima nostra, quàm diu in hoc mundo, qui totus in maligno positus est, uersatur, carnemque circumfert, quam non amare, non potest: *nemo enim carnem suam odio habet, sed sonet, & diligit illam* quæ eum ad malum assidue sollicitat, concupiscens ad uersus spiritum, & repugnans legi mentis nostræ, in maximo haud dubiè periculo uersatur, ne à Christo excidat, cui desponsata est, quasi uinero, floremque & gratiam uirginitatis subinde amittat, quo facto, utraq; extremas & æternas pœnas luat, simul uenundata, donec reddant quod debent. De qua etiam iusta Dei sententia sic alius Propheta. *Succensa est quasi ignis impietas, suprem & spinas uorabit, & succendatur in densitate salus, & conuoluetur in superbia sumi. Vir fratri suo non parceret, unusquisque carnem brachij sui uorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen*. Ad summum circuit impietas, factus est amplius fomes ignis æterni, multi uires, multæ spinæ peccatorum creuerunt, & longo peccatu diu usu aruerunt, ad ignem concipiendum idoneæ. Factus est quasi salus, & silua densa flagitiorum. Totum in fumum abibit. Corpus animam, anima corpus affliget, scelus scelerum pœnas dabit. Corpus animæ appetitum & consensum, anima corporis ministerium accusabit, & accusando crudeliter uexabit. Superbia inuidiæ, inuidia superbiæ, utraque auaritiæ, & auaritia utrique perpetrata scelera imputabit. Sic uxor & filij, caro & opera, & omnia quæ habet

Peccati pericula & penæ timendæ.

Simile.

1. Ioan. 5.
Ephes. 5.

Galat. 5.

2. Cor. 11.

Esaia. 9.

bet miser peccator, in penam & tormentum nuntiatur. Hic est peccatoris status, quam diu in peccato manet, vel in hac uita, quoad incrementum & seruitutem peccati; uel in altera uita, quoad aeternitatem & grauitatem supplicij, & hanc Deus in suos debitores, magno iam aere grauatos, sententiam tulit.

3. Procidentem autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habeam in me, & omnia reddam tibi.

Reconci-
liatio pec-
catoris p-
fecta cum
Deo.

Locus moralis de perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione. Peccator, sententia Dei territus, ipse poenitendi, uitamque & mores in melius commutandi, suppliciter petit, procidentem ad pedes Domini sui, simulque pollicetur, quod omnia reddet Deo, hoc est, se totum, suaque omnia, soli Deo consecrabit, nullius prorsus peccati remanente affectu, omni inordinato rerum omnium amore penitus reiecto. Sic enim omnia nostra debita (quantum ex nobis est) Deo persoluntur, quoniam tota & integra est nostra ad Deum conuersio, tota & plena mandatorum eius obedientia, dilectioque Dei ex toto corde, & uniuersorum diaboli artium direptio, plenumque peccati exterminium. De quibus omnibus in aliis iam Dominicis, quae proferre potuimus, prolata sunt. Primum ad illa uerba: Quodcumque dixerit uobis, facite. Deinde ad illa uerba: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. Postea ad illa uerba: Ipsum audite. Sed plenius ad illa uerba: Si fortior eo superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat. Et adhuc uberius ad illa uerba: Nemo potest duobus dominis seruire; aut enim unum odio habebit, &c. Denique in omnibus illis locis, ubi de dilectione Dei super omnia ter quater ueragimus, quae in Dom. 17. post Pent. tex. 2. annotata inueniuntur. Inde licet depromere, quae in hunc locum dicantur.

a Dom. 2.
post Epip.
tex. 4.
b Dom. 1.
Quadrag.
tex. 10.
c Dom. 2.
Quadrag.
tex. 5.
d Dom. 3.
Quadrag.
tex. 5.
e Do. 14.
post Pent.
tex. 1. & 2.

4. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

Misericor-
dia Dei.

Locus moralis de misericordia Dei petentibus eum proutissima. Haec singularis Dei misericordia est, acerbissima

bislima comminari, sed facta hominis conuersione, celeriter ad misericordiam flehti: in quo non consilium mutatur, sed sententiam; imò consilium suum & uoluntatem adimplet. Idcirco enim comminatur, ut non percutiat. Pulchre Chrysostomus: [Quare, quare facturus es mala, praedicis? Ut non faciam, quare praedico: propterea & gehennam minatus est, ne gehennam induceret.] Sic per Iohannem Prophetam clamari fecit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. Sed ubi Rex cum populo ad poenitentiam agendam se conuertit; uidens Deus opera ipsorum (non fidem tantum ut uolunt haeretici; nec uoluntatem tantum, & quale quale sese emendandi propositum, ut tepidi Catholici) quia conuersi sunt de uita sua mala, & ipse misertus est super malitia, quam loquutus est, ut faceret. Nempe ut in hunc locum scripsit Diuus Hieronymus: [Deus neminem punire desiderans, quod facturus est comminatur.] Denique hanc sibi familiarem esse misericordiam, Deus his uerbis aperte docet: Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, ut eradicem, & destruiam, & disperdam illud. Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam, & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei: & subito loquar de gente, & de regno, ut aedificem, & plantem illud. Docet, nihil esse Dei misericordia celerius, nihil promptius; ubi primum nos ad eum conuertimur. Quare sic per Prophetas suos clamat: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos. Imo ut eleganter scripsit Augustinus: [Fugientis dorsa persequitur, qui faciem redeuntis illuminat.] Sic enim clamat post uos: Quare moriemini domus Israel? Non uult enim mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur ac uiuat. De quo uide, quae diximus ad illa uerba: Vadit ad ouem, quae perierat, & domum inueniat illam, &c. Sed qui sic aberrantes oues quaerit, quomodo ad se reuerentes aliquando repellit? Adeo non repellit, ut etiam humili corde supplicantibus amplius cedat, quam postulent, quod & hic ingenti huic debitori fecit. Petenti enim patientiam; & dilationis terminum, ut omnia redderet, confestim sic miseretur, ut non solum liberum dimiserit; sed etiam omne debitum ei dimiserit, omni-

Deus mi-
natur, ne
percutiat.
Homil. 1.
de pen.
Iona 3.

In Com.
in hunc lo-
cum.
Ierem. 18.

Zach. 1.
Serm. 54.
de uerb.
Dom.
Ezech. 18.

Domin. 3.
post Pent.
tex. 4.

- Hom. 62. in Matt. omni que redendi obligatione ac necessitate ad veniam consequendam, liberauerit. [Perspexisti (ait Chrysostomus) mirabilem exaggerationem misericordiae. Dilationem tantummodo temporis, ac quandam prorogationem seruus postulauit: ille autem multo magis, quam petijt, uidelicet totius mutui donationem ultro praeiuit.] Non absque egregia significatione dixit Apostolus: *Deus autem, qui diuus est in misericordia*: Est enim haud dubie diuus in sapientia, in potentia, in omni uirtute. Sed cur in sola misericordia diuitem cum Paulus dicat, in promptu ratio est: quia, ut alia Scriptura dicit; *Miserationes eius super omnia opera eius*: vel quia *miser cordia miseri sapientius* [ut ait Diuus Bernardus] uel quia in ea eius bonitas magis elucet, cuius fons infinitus & abyssus perennis Deus est. Sed haec eius misericordia, non nisi petentibus patet. [Omne debitum dimissi tibi, quia rogasti me.] Si flumen abundantissimum per omnes alicuius urbis uicos praeter laberetur, ex quo omnes sitim suam explere possent, adeoque si per ianuam cuiusque fluere, nemo tamen ex eo biberet, nisi qui inde sitiens hauriret. Haurire de fonte misericordiae diuinae, est illam ardentem sitire, humiliter expetere, & expetendo accipere iuxta illud. *Si quis sitit, ueniat ad me*. & iterum: *Aperi os tuum, & ego implebo illud*. ac rursum: *Petite & accipietis*. De qua re tota, & de diuinae misericordiae inexhausta bonitate, incredibili pietudine, immensa liberalitate, qui (ut canit Ecclesia) *abundantia pietatis suae & merita supplicum excedit & uota*: iam in aliis multis * Dominicis frequenter diximus.
5. *Egressus autem seruus ille, inuenit unum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios; & tenens, suffocabat eum, dicens: Redde, quod debes. Et procidens conseruus eius, &c.*
- Loqus moralis contra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos. Singulae ferè huius in.
- Hom. 62. in Matt. 18. post Pentec. Epi. text. 4. Quadrag. text. 2. Inhumanitas erga proximos.

inhumanitatis circumstantiae, hominis impietatem (quae tamen vulgaris hodie est) vehemèter aggrauant. *Egressus seruus ille*, uix dum ab Ecclesia, ab oratione, à peccatorum accepta remissione, egressus fuerat, quin statim recentissimi & maximi beneficii prorsus oblitus fuerit. Si quis in palatio regio perpetrati homicidij uenia accepta, vix fores palatii egressus aliquem, qui eum uerbo laeserat, offendens, fuste statim percuteret, nonne omnium iudicio dignus censeretur, quem reuocatum Rex ad prioris maleficii poenam deposceret; *Inuenit unum de conseruis suis*. Si Dominus seruus pepercit, multo aequius est, ut seruus conseruo ignoscat. *Homo homini reseruat iram, & à Deo quarit mercedem*. Et rursum: *Miseratio hominis circa proximum suum misericordia autem Dei super omnem carnem*. Qui debebat ei centum denarios. Regula pietatis est: *Cui plus donatum est plus diligit*. Sed iste, cui plurima donata sunt, nihil diligit. Pugnare & litigare pro denariis, cui donata sunt talenta. Contendit de centum, cui dimissa sunt decem millia. Sic litigamus cum proximo pro terrenis, pro iuribus, pro fructibus; qui quotidie petimus à Deo caelestia; peccatorum ueniam, gratiarum copiam. *Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes*. Superbè, uolenter, crudeliter suum exigit modicum, cui placidè, promptè, misericorditer Deus totum remisit. Deus homini pater est: Homo homini lupus est. Sic ipsa humanitas, qua homines sumus exiuit. [Cum enim natura hominis (ut scribit Lactantius) imbecillior sit, quam ceterorum animalium, quae ad preferendam uim temporum, uel ad incurfiones à suis corporibus coercendas, naturalibus munimentis prouidentia naturalis armauit; homini autem, quia nihil istorum datum est, accepit pro istis omnibus miserationis affectum, qui planè uocatur humanitas, qua nosmet inuicem tuemur. Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens: Patientiam habere in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit.] Roganti & petenti conseruo, nec aliam ab eo gratiam postulati, quam qualem à Deo ipse petierat: nec alio modo supplicanti negat. Haec est semper & in omnibus lethale peccatum, & contra charitatem proximi directe repugnans. Quod his uerbis explicat sanctus Augustinus: Quo-

Circumstantia.

1. Simile.

2. Ecclef. 28. & 18.

3. Luca 7.

4.

Lib. 1. ca. 20.

Enchirid.
cap. 73.Iac. li. 1.
Philip. 1.In lib. de
perfect. in
fuita.
1. Ioan. 3.

[Qui diligere inimicos nostros bñfacere ijs, q nos oderūt, & orare pro eis, qui nos persequuntur] (exteriora, inquam, ista charitatis officia inimicis præstare) [perfectiorū sunt filiorū Dei, quo quidem se dēt oīs fidelis extendere, & humanum animū ad hunc affectū, orando Deū secūq; agendo, luctandoq; perducere; tamen, quia hoc tā magnū bonū, tantæ multitudinis non est, quantā credimus exaudiri cum in oratione Dominica dī; Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; proculdubio verba spōsionis huius implentur, si homo, qui non, dū ita profecit, vt tā diligat inimicū; tamen qñ rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat dimittit ex corde; quia ēt sibi roganti, vult utiq; dimitti.] Hæc ille. Docet non consilij, sed præcepti; non perfectorum tantum, sed quorumlibet fidelium; non paucorum, sed omnium esse, vt roganti ac petenti inimico aut debitori dimittatur. Hoc qui non facit, peccat mortaliter; à Deo veniam non impetrat, sed & impetratā Deus reuocat. Præcipit nobis Deus illam omnium iniuriarū obliuionē & *diuisionē* salutis nostræ causa, quam apud Athenienses delectis triginta tyrannis Solon introduxit, & post G. Cæsaris mortem Cicero in vrbe Roma se renouasse gloriatur, Reipubl. & pacis terrenæ cā. Hoc. n. demū modo fit, vt cor nostrum nos non reprehendat, q̄ his verbis explicat Augustinus: [Cum dicit Ioannes; Si cor nostrū nos non reprehenderit, fiduciā habemus apud Deum, & quæcūq; petierimus, ab eo accipiemus: admonuisse nos uidetur, ne cor nostrum ipsa nos oratione & petitione reprehēdat; hoc est, ne forte, quū ceperimus dicere; Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, cōpungamur, non facere q̄ dicimus aut ēt non audeamus dicere, quod non facimus, & fiduciā petendi amittamus.] Hæc ille. Sed de hac re in alio loco mox plura. Sequit de isto sermo nequā: [Sed abiit, & misit eū in carcerem, donec solueret debiti. Hæc alia fuit & grāuissima inhumanitatis circumstantia. Non solum non vult dimittere rogatus ei, qui quod solueret, non habebat nec tempus ei ac spatium soluendi concedere, quod charitas negare non potest, utinque humana iustitia, quæ nihil nisi Reipub. & suū, cuiusque bonum respicit, ali-

ter iudicet, verū etiam uim adhibet, & pro pecunia hominem libertate priuat, quæ nulla pecunia redimi potest homini libero. Hic enim non solum fratrem non diligit, sed etiam persequitur, & de eo qualem & quantam potest uindictam sumit, neq; enim grauiorem leges humane ferunt. Atqui contra huiusmodi vide Scriptura quid dicat: *Qui vindicari vult, à Domino inueniet uindictam, & peccata illius seruans seruabit.* Fuit ergo huius inhumanitas ex multis circumstantijs uehementer aggravata. Homini bene Christiano iniurias persequi, aut uim ui repellere quatenus liceat iam in alijs Dominicis dictum est.

Debita pecuniaria (de quibus hæc parabola loquitur in forma, in sensu tñ & mysterio omniū debitorū) quatenus pietas Christiana uel dimittere debeat, uel reposcere possit, his uerbis S. Augustinus docet: [Qui sponte cōuentus pecuniā debitam reddere noluerit, dimittēda illi est. Duas. n. ob res noller reddere, uel quia nō hēt, uel quia auarus est, rei q; alienæ cupidus. Vtrūq; autem pertinet ad inopiam. Nam illa inopia est rei familiaris, hæc animi. Quisquis itaq; tali dimittit inopi debitum, inopi dimittit opusq; Christianū operatur, manente illa regula, ut in animo paratus sit amittere quod sibi debetur. Nam si modestē & leniter omnimodo egerit, ut sibi restitatur, non tam intendens fructū pecuniæ, quā ut hominē corrigat, cui sine dubio perniciosum est habere unde reddat, & non reddere, non solum nō peccabit, sed proderit ei etiam plurimum. Ex quo intelligitur etiam in ista petitione, qua dicimus, Dimitte nobis debita nostra, non de pecunia quidē dici, (sola scilicet) sed de omnibus quæ in nos quisq; peccat, ac per hoc etiā de pecunia. Peccat namq; in te, qui tibi pecuniā debitam, cum habeat unde reddat, recusat reddere. Quod peccatū si non dimiseris, non poteris dicere; Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hæc ille. Ratio verò huius certa & clara est, quia nos qñ peccamus, non reddimus illud obsequiū Deo quod ei debemus, habentes tamen unde reddamus. Habemus. n. uoluntatem liberam Deum amandi, & ad Deum nos conuertendi, & obsequium ei debitum reddendi, cum eius gratia, quæ semper omnibus parata est, illo ipso nos inuitante, *Venite ad me omnes; illo ipso,*

Eccli. 28.

Domin. 1.
post Pent.
tex. 4.Pecunia-
ria debita
quatenus
repetenda.
De ser. Do-
mi. in mō-
te, lib. 2.
cap. 13.Dei gratia
omnibus
parata.
Matth. 11.

Apocal. 3. *pulsante fores cordis nostri; illo ipso praueniens nos in misericordia & benedictione.* Sic ergo proximo etiam habenti unde reddat, nec reddenti tamen (quanto magis nondum habenti ut reddat, tempusque postulanti quo reddat, ac redere cupienti), ex animo non dimittimus: nec Deus nobis nostra peccata dimittet, de quo mox plura in postremo huius Evangelij loco, magis proprio.

6. *Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.*

Zelus iustorum contra impios.

a Dom. 5. post Epip. tex. 6.
b Dom. 9. post Pent. text. 1.

Locus moralis de iusto iustorum zelo contra impios, & vel diuinæ gloriæ prophanatores, vel charitatis fraternæ violatores, ut auaros, raptores, vlturarios, tyrannos, latrones, sicarios, aliosque; vel pauperum oppressores, vel publicæ pacis perturbatores. Quem locum iam in alijs Evangelijs tractatum vide. Primum ad illa a verba, *Serui autem dixerunt ei, Vis imus & colligimus Zaxania?* Deinde in illa b verba, *Videns civitatem fleuit super illam.* vbi de alienis peccatis descendit dictum est. Contristari enim de aliena nequitia, & narrare Deo quæ facta sunt, est aliena peccata coram Deo non tam accusare, quod diaboli est; quam plangere & lamentari, quod piorum est. Quare huc etiam pertinent, quæ de zelo animarum in aliquot Evangelijs dicta sunt, ut in Dominica 11. post Pentecosten textu 1. & in alijs Dominicis eo in loco annotatis. Vide etiam Dominicam 18. post Pentest. textu 1. quæ omnia loca contra nostri temporis Politicos valent, qui publica peccata, Dei que; offensas tolerandas, ac dissimulandas esse, propter pacem communem, aut utilitatem propriam, non verbo, sed facto docent.

7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet uniuersum debitum.*

Locus moralis contra recidiantium & erga proximos tuum ingratorum inclementiam. Hic enim in parabola titulo. *domini civilis, Deus, qui seruo nequam omne debitum dimiserat roganti, uniuersum iterum debitum repetit, & tortoribus*

tortoribus tradit, donec uniuersum debitum reddat, eo quod accepta totius debiti condonatione, accepta omnium peccatorum suorum remissione, statim in nouum peccatum recidit, statim cum proximo durè egit, & charitatem mutuam non seruauit, nec pactum legis Dominicæ custodiuit, quod pactum quotidie profiteremur, dicentes: *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* De qua lege Apostolus dixit: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi,* quæ est lex charitatis, & *mandatum nouum, ut diligamus inuicem, utcumque; improbos & maleferiatos, sicut ipse dilexit nos, impios adhuc & inimicos Dei.* Uniuersum, inquam, debitum repetit, non peccata semel dimissa ad poenam repescens (quanquam odium fraternum ita Deo displicere hæc parabola doceat, ut propter id dignus sit peccator, à quo omnia dimissa repetantur) sed propter odium fraternum in recidiuante resumptum aut retentum, ea pena animaduertens, aut et grauiori, quam dimissa prius peccata commeruerant: id est, perinde puniatur, ac si peccata præterita dimissam non fuissent; idque, propter ingratitudinem accepti beneficii, acceptæ prius remissionis peccatorum. Hæc. n. ingratitudo est circumstantia vehementer aggrauans peccatum recidiantis. Quemadmodum. n. si quis post acceptum ab aliquo patrono beneficium, iniuriam mox illi inferat, certum est cæteris paribus huiusmodi iniuriâ grauiorem esse, quàm si beneficium ab eo nullum accepisset; ita quanto peccator plura aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauius peccat Deum benefactorem offendendo. Quod ut in omnibus repetitis peccatis est neru, ita maxime in odio & inclementia fraterna verum sese, Christus hac parabola docere voluit. Dicit ergo Deus à tali recidiuante, & post dimissa sua peccata multa & magna, in paruo fratris peccato crudeliter se agente, omnia prius condonata repetere: quia in hanc ingratitudinem dum animaduertit, ad beneficium remissionis prius illi collatum respicit, & quanto plura condonauerat, tanto acerbius de illo supplicium sumet. Tantum & tam atrox est ingratitudinis erga Deum benefactorem scelus.

Ab alijs semper accipere, & nihil alijs reddere, est totius orbis compagem soluere. Semina conduntur humo, decedit imber, calorem sol immittit, vtilia postmodum plantas,

Matt. 6.

Galat. 6.

Ioan. 13.

Peccata dimissa quod sensu repetantur.

Ioan. Medina; de penit. tracta. 1. q. 9.

Simila.

499 de

2021 m

Ingratitudo quantum nefas. Simila.

tas, legete, & fructus proferat. Mare vapores exhalat vber-
tim, ut eos in nube concretos recipiat, alaturq; incessanter.
In fornicibus archi-estura vtrunq; conuexu mutuâ opem
prestat; quâ si alteru neget, & sustentari vult, nō sustentare,
totū ruit adificiū. Naturæ igitur bellū ingratus indicit, ac
leges violat. Vult. n. quasi solus in orbe consistere, ab oībus
utilitatē capere, nulli vtilis esse; Deū in se affluenter propi-
tū sentire, ipse erga proximū nullam humanitatē exerce-
re. Ingrati, impio Pharaoni similes sunt, qui cū, vrgentibus
censuræ diuinæ plagis, penitentia polliceretur, vbi requies
data esset, rursum ad ingenium immite & crudele redibat.

Exemplū.

Homil. 5.
in 2. ad
Tim.

[Si quis seruū nactus (ait Chrysostomus) qui in multis
offenderit, nec tñ flagris ceciderit, sed iterū peccatis indul-
tis, futura vitare monuerit in posterū, ne in eadē decidat,
magnis quoq; muneribus præterea illustrauerit, ac benefi-
cijs fouerit, quā obsecro tā futura est perfida mens, tam
ingrata anima, quæ huiusmodi gratia non ad meliora sectanda
prouocari sufficeret?] Sed huius tā absurdi sceleris cā est,
q̃ Dei beneficia in numero non habemus: quæ si semper
ante oculos versarentur, omnem aīo torporē & inhumani-
tatē prorsus excuterent. Quo in genere saluberrimū dat S.

Hom. 72.
ad pop.
Ant.

Chrysostomus consiliū. [Quicq; nostrū, si fieri pōt, per
singulos dies intra se cōputet, non tñ communia benefi-
cia, verū & propriē sibi collata, non tñ promulgata & om-
nibus manifesta, sed ēt peculiatia, multosq; latentia. Sic, n.
continuum gratiarū actionem Dño poterit exhibere. [Qui
iugiter hæc in sua mente reuoluit, & propriam quidē dicit
utilitatē, & ineffabilem Dei misericordiā cogitat, & quō
non peccatorū nostrorū merita, sed propriā respiciens bo-
nitatē, nostra disponit, hinc cogitatione contrahitur, conte-
ritur corde, omne factū & arrogantia corripit, modestē se
gerere docet erga proximos, præsentis vitæ gloriā despice-
re, futura bona sperare. Hæc ille. Nec nullū dissimiliter D.

In Psal. 90
Serm. 14.

Bernardus: [Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eū,
in quo est plenitudo gratiarū: cui dñi pro acceptis nō ingra-
tos nos exhibemus, locū in nobis facimus gratiæ. Omnino
n. nos sola aīa pfectu cōuersationis impedit ingratitudo no-
stra, dum quodāmodo perditum reputans, qui dedit quod
ingratus accepit, cauet, sibi de cetero ne tātō plus amittat,
quanto

quanto plus confecti ingrati.] Hinc veteri populo per Pro-
phetam sic exprobat ingratitudinē Deus, *Popule meus, me-
mento, quæso, quid cogitauerit Balac Rex Moab, & quid re-
sponderis Balaam filius Beor de Sethim usq; Galgalim, ut co-
gnosceres iustitiam Domini*. Dicit per Prophetam Deus: Tu
nunquam obliuisci debueras, te sic a Deo dilectum esse, ut
inimicorum tuorum maledictionem tibi nocere non solū
non permiserit, verum & eā in benedictionē commutau-
rit, idq; ut *cognosceres iustitiam Domini*. Aduersarij isti cō-
tra te ex parte relaxati sunt ut agnosceres periculū ab altera
parte nocere prohiberi sunt, ut intelligeres unū tibi esse præ-
sidium. Tantis ergo beneficijs acceptis, hoc unum restat,
ut protectori tuo incessanter gratias agas: nō uerbo, sed ope
te misericordiæ erga seruos tuos. Non enim gratiarum
dictionem, sed actionem flagitat Deus. Vide de hoc argu-
mento plura in alijs supra Dominicis.

8. *Sic & Pater meus celestis faciet uobis, si non re-
miseritis unusquisq; fratri suo de cordibus uestris.*

Locus moralis de fraterna charitate sincera & cordiali
perpetuū tenenda, & de condonandis iniurijs, non se-
pties tantū sed usq; septuagies septies, id est, toties quoties
te frater lēdit, idq; ex animo. Huc. n. tota hęc tendit para-
bola, esse fratribus condonandū, si volumus, ut nobis Deus
condonet. Hunc locū de condonandis iniurijs, & de recon-
ciliatione fraterna non differenda, in alijs tribus locis latē
tractauimus. De dilectione uerō proximi, & misericordiæ
officijs, multo sepius in varijs Dominicis tractatū est. Hic
nihilominus loco proprio aliqua addentur, prout Deus da-
bit. Etū omnibus hominibus debeatur dilectio, quia proxi-
mus noster oīs homo est, nostra charitate indigens, ut alio
in loco explicatū est, tamen Christianis Catholicis, & eius-
dem fidei socijs ac domesticis maxime illa debetur. Illi. n.
sunt fratres nostri utriusq; tam ex parte patris, scilicet Dei,
ratione creationis, quā ex parte matris, sanctæ Ecclesiæ,
que nos per Spiritum sanctum in sacro Baptismate rege-
nerauit. Sic Ioseph magis dilexit fratrem suum uetinum
Beniamin, quā reliquos decem fratres, cū quibus solum

Mich. 6.

Dom. 13.
post Pent.
tex. 1. &
alijs ibi au-
notatis,
Charitas
fraterna
cordialis.

Domin. 1.
post Pent.
tex. 3. &
Domin. 5.
post Pent.
tex. 1. & 4.

Dom. 12.
post Pent.
tex. 6.
Christiani
Catholici
fratres utri-
usq;.

Genes. 43.

1. Cor. 3.

Rom. 8.

Ezech. 40.

Simile.

Ezech. 40.

Allegoria.

Christiani
populi p-
pria dile-
ctio

Zach. 12

1. Reg. 14
& 26.

patrem communem habebat: ideoq; in conuiuio, quo om-
nes pariter accumbabant, *maior pars uenit Benjamin, ita
ut quinq; partibus excederet*. Hinc fit, ut non reconciliari
fratri Christiano, aut odium in eū gerere, sit crimen quin-
tuplo grauius, quā alteri non Christiano irasci, & non re-
mittere. Nos Christiani *templa Dei* sumus, aut certe esse de-
bemus, per *inhabitantem in nobis Spiritum sanctum*. Atqui
templum Dei, ut illud describit Ezechiel, capacissimum &
amplissimum fuit. Et ecce, inquit, *muris forissecus in circui-
tu domus undique, & in manu uiri calamus mensura sex cu-
bitorum et palmo, &c.* Sic debent corda Christianorū ampla
esse & dilatata amore ac dilectione, quē usque ad inimicos
se extēdat, & iniurijs cōdonet, quantumq; magnis, quan-
tumq; frequentibus. Quemadmodum in cēlo, etsi mul-
te sint stellæ & lucentia sydera, tamen qui omnes ē cēlo re-
nebras expellat, unicus est sol, quo uno absente, cēlum mi-
cantibus stellis repletum adhuc tenebrosū est: sic etsi in
orbe terrarum plurimi fuerint Philosophi ac sapientes, qui
de uirtute amplectenda, & fugiendis uitijs multa præclare
docuerint, unus tamē omnis iustitiæ sol lucidissimus Chri-
stus fuit, qui uniuersas mundo tenebras depulit, quia om-
nia penitus uicia extirpauit, qui perfectam dilectionē Dei,
& proximi docens, nullum tenebris, nullum uitijs locum
reliquit. Omnis Philosophorum doctrina tenebrosa est,
tum quia sine fide, tum etiam quia perfectam inimicorum
dilectionem non tradidit. Certē cū Ezechiel scribat, tem-
plum illi d quod in uisione ei monstratum est, eandē men-
suram in altitudine atq; in latitudine habuisse, docuit, tan-
tam futuram esse iustorum altitudinem & gloriam in cē-
lo, quāta fuerat illorum latitudo & charitas dilatata in ter-
ris. Hanc futuram Christiani populi propriā dilectionem
alius Propheta non obscure docuit, dicens *In die illa prote-
get Dominus habitatores Ierusalem*, (id est, Ecclesiæ Catho-
licæ) *& erit qui offenderit ex eis in die illa quasi Dauid, &
sicut Angelus Domini in conspectu eius*. Sic uidelicet ad Deū
conuertentur, qui Christo nomen dederunt, ut sint singuli
inimicos diligentes, & iniuriarum immemores, sicut Da-
uid erat, qui hostem suū infensissimum Saul, cū bis in
terficere posset, ne tangere quidem uoluit: qui, eo demum

ab

ab alijs hostibus occiso, familiam tamen eius & posteros
dilexit, dicens. *Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut fa-
ciam cum illo misericordiam Dei?* Misericordiam Dei uo-
cat, benefacere illis qui nos oderūt, uel quia tali misericor-
dia Deus erga peccatores utitur, uel quia talē misericordiā
Deus iubet atq; præscribit. Sed & idem rursus Propheta de
hac futura Christianorum perfectione in hæc uerba prædi-
xit. *In die illa* (id est, in lege gratiæ) *erunt lebetes in domo Do-
mini* (hoc est, in Ecclesia sancta) *quasi phiala coram altari*,
id est, corda naturaliter carnalia & cupiditatū uasā, in qui-
bus igne concupiscentiæ atq; iracundiæ multa parabantur
scelera, & maximē iniuriarum acerbā uindictio, ita cōuer-
tentur, ut non nisi purissimus charitatis & beneuolentiæ li-
quor, ac misericordiæ oleum illa repleat, sintq; ueluti iam
pades olei semper ardentis atq; lucentis in conspectu Dei.
Hoc est etiam quod Esaias prædixit de noui Testamenti
populo. *Habitabit inquit, lupus cum agno, pardus cum hie-
do accubabit. Vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, &
puer paruulus minabit eos*. Metabant homines feritatem &
immanitatem in temperantiā & mansuetudinem. *Vitulus
& ursus pascitur: simul requiescent catuli eorū, & leo quasi
bos comedit paleas*. Homines immanitate sequentes, mores
mansuetorū induent. *Et delebitur infans ab ubere super
foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablatus fuerit,
manum suam mittet*. Homines simplices, similes infantib.
iuxta illud Petri, *Sicut modò geniti infantes lac cōcupiscite*,
familiariter & pacifice uiuent cum eis, qui antea quasi aspi-
des & reguli, animalia uenenata, propter conuersionem
crudellem esse uidebantur. *Non nocebunt, & non occident in
uniuerso monte sancto meo quia repleta est terra scientia Do-
mini*. Simplici demum sermone apertē Propheta effert,
quod hætenus per parabolas significauit, more Scripturā-
rum, quæ obscure aperta subiiciunt, ne totum obscurum
sit. Hæc est singularis, sed ad remissionem peccatorum
consequendam necessaria uirtus, perfectioni Euangelicæ
propria, omnes etiam inimicos ex corde diligere.

Quæ sanē uirtus propriē Euangelica (nā si amicos dili-
mus, nihil amplius facimus quā quod ethnici, ut Christus
nos docuit) tāto excellentior est amicorū aut bonorū dile-

2. Reg. 9

Zach. 14

Esaias. 11.

Inimico-
rū dilectio
pura, & ex-
cellens uir-
tus.

Matth. 7

O O 4 ctione,

etione, quanto in hac amicorum dilectione multe aliæ pos-
sunt esse rationes, cur diligamus, præter ipsam Dei dilectio-
nem, in quo & propter quem piè diligimus quicquid dili-
gimus: in illa autem inimicorū dilectione, unica ratio esse
potest, Dei amor. Non. n. nisi propter Deum inimicos dili-
gere possumus, qui nihil alioqui in se habent dilectione di-
gnum. Ideoq; inimicorum dilectio pura & perfecta uirtus
est. Quemadmodum. n. solis radius, qui uitrum penetrans,
parietem oppositum pertingit, nec tanto fulgore eum illu-
minat, nec tanto calore eum afficit, quàm ille radius, qui a-
perta fenestra directè, & nulla re interposita, parietem per-
cutit; eo q; in ipso uitro radij solaris uirtus retardatur, he-
beratur, & debilitatur nonnihil: eodem planè modo amor,
qui à uoluntate charitate inflammata oritur, quādo in ami-
cum fertur, quia multas ibi amandi rationes inuenit, sistit
in eo aliquantulum, antequam ad Deum, qui est ultimus fi-
nis, referatur, atq; adeo frequenter totaliter in eo sistit, nec
ulterius pergit, sed utcumque ad Deū quoq; feratur, & pro-
pter Deum amicus diligatur, tamen multum ille amor &
lentius procedit, & impurius fertur, & tardius ac debilius
in Deum tendit, at uerò inimici dilectio ex eadem charita-
te, quasi alius radius ex eodem sole, ortum capiens, quasi p-
apertum diaphanum rectissimè ad Deum perfertur, quia
propter solum Deum, eiusq; sanctam uoluntatem, quæ sic
ruber, inimicum diligit: ideoque purior & feruentior, Deo
que gratior illa dilectio. Cum plurimi cantores simul sua-
uiter canunt, etsi inter eos unus sit, qui uocis dulcedine &
arte ceteros omnes longè superet, non tamen perinde ple-
nè ac placidè illa fruens, aliorū uocibus commixta, quàm
si eam solam, ceteris tacentibus, audires, quod in illo duo-
rum tantum aut trium canentium trione, quem uocant,
manifestum sit: sic puritas & perfectio amoris Dei in di-
lectione amici nec purè, nec plenè aduerti potest, eo quod
aliæ multe considerationes, propter quas amicus diligitur,
hanc cognitionem, & uirtutis sensum impediunt, atque
conturbant, at in dilectione inimici, quia solus ibi Dei a-
mor cōspiciunt, clarior ille & purior atque illustrior multo
apparet. Magnus, qui libram ferri ad se attrahit, perfectior
est lapis, quàm qui festucam solam aut acum attrahere po-
test,

Simile.

Simile.

Simile.

test, vt ebenus: sic amor ille qui inimicū tolerat ac diligit,
quum sit onus graue & asperum, atque aculeis plenum, ho-
mo inimicus; perfectior amor est, quàm ille quo amicū di-
ligimus: qui omnino grauis nobis nō est, sed multis nomi-
nibus iucundus. Hinc alia emergit huius dilectionis perfe-
ctio, quia difficilius uirtus est, & magis in ea uoluntas con-
tendere ac laborare dēt. *Vnusquisque autem propriā merce-
dem accipiet, secundum laborem suū.* Et sicut maioris meri-
ti est credere mysteria illa, in quibus rationis lumen minus
suffragatur, magisque contradicit, ut trium personarum in
vna substantia vnā Deitatem, & Filij Dei cum carne hu-
mana vnionē hypostaticam, quàm alia fidei nostræ capita
ratione cōsentanea; q; maior in illis difficultas inuenitur:
ita maius meritum est diligere illud, quod amoris nostro
magis est contrarium. Nihil autem magis amoris contra-
dicit, quàm odium. Deformitas, paupertas, ignobilitas, etsi
non sint ex se amore digna, amari tamè facile possunt; quia
amori non sunt cōtraria, non offendunt, non lædunt. Solū
odium, quo te inimicus prosequitur, ipsi amoris intrinsecè
contrarium est. Inimicum ergo quum diligis, heroicā vir-
tutem exerceas; & tamen necessariam, si uis ut te inimicū &
peccatorē Deus diligat, condonans tibi. Curandum porro
in primis, ut ab inimico læsus, citò agnoscas, nec dicas, data
tandem oportunitate reconciliaturum te inimico. Vulnèra
recentia facilius curantur, quàm inueterata. Qui ulcere la-
borat, non expectabit donec fiat fistula. Odium in corde si
foueas, nō inimicum, sed te ipsum lædis, atq; adeo perimis.
Dixit Sapiēs: *Os satiorū ebullit sultitiam.* Sicut enim olla
feruens, aquam ebullientem ex se emittens, & circumiecta
comburit, & ignem extinguit, & omnem pinguedinē a se
expellit; tandemque, nisi refrigeretur, tota aqua eiecta, ipsa
disrumpitur: sic cor, ira & odio feruens, proximos suos uer-
bis contumeliosis irritat, lumen rationis extinguit, omni
diuina gratiæ pinguedinem abijcit; tandemq; nisi seipsū
tempestiuè tēperet, Deoq; ac proximo suo reconcilietur,
omni uirtute uacuum, sua se maleuolentia perdit, & quasi
olla cōfracta dissoluitur. Vnde iterum Scriptura: *Cor satius,*

quasi uas confractum.
Hæc est enim diaboli fraus & astutia, ut dum tu de ini-
mico

1. Cor. 3.
Simile.Prou. 15.
Simile.

Eccli. 26.

Diabolus
inimicitia
causa, ini-
micus ip-
se.
Enarrat. in
Psal. 54.

mico te ulcisci contendis, qui tibi, nisi uelis, nocere non potest, ille de te seipsum ulciscatur, tuum interitum procuras. Sapienter S. Augustinus. [Quid est timendum quando patris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum. Et enim inimicus ille homo caro & sanguis quod uidet in te, appetit: alius autem inimicus occultus, rector harum tenebrarum, quas tu pateris in carne & sanguine, alterum occultum tuum petit, thesauros tuos interiores deprædare & uastare molitur. Duos ergo inimicos constitue tibi ante oculos, unum apertum, & alterum occultum, hominem & diabolum. Vnum uide alterum intellige. Vnum dilige, alterum caue. Homo hominem uincit humana aliqua felicitate, Diabolum autem uincis inimici dilectione. Sicut homo inimicus auferre tibi cupit aut auertere felicitatem, qua uincitur, sic & diabolus hominem uult uincere, auferendo unde uincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum uincis. Sciat homo quantum potest, auferat quod potest. Si diligitur aperte læuiss, uictus est occulte [tenet]. Hec ille. Hoc hodiernum Euangelium nos docet, ut inimicum diligendo, diabolum uincamus, & Deum nobis propitium sentiamus. Si amici tui famulus aliquis te grauiter offendisset, tuque iam ad eum percutiendum iratus pro filires, recordatus tamē singularis tui & integerrimi amici eum famulum esse, continebis te, & saltem propter amicum parces immetitō, ne forte dum te uindicas, amicum singularem amittas. Hanc à te comitatem & modestiam Deus exigit, ut inimicum tuum, famulum eius, creaturam eius propter eum non percutias, non lædas, sed planè diligas. Sic frater fratri germano interdum parcit, ne communis pater offendatur. Etenim homo reprobus & maleuolus, & frater suus Iacob infesto odio prosequens, dicebat tamen: Venient dies luctus patris mei & occidam fratrem meum. Noluit uincere patrem in fratre peccare, ne pariter & patrem offenderet. Quidni & Dei Patris eandem reuerentiam ac rationem habemus? maxime dicente his Christo: Sic & Pater meus celestis faciat uobis, id est, tradet uos tortoribus, donec reddatis uniuersum debitum, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus uestris. Ad tam magnum tonitruum (ait August.) qui non expargessetur, non dormit, sed mortuus est.

Inter

Simila.

Exemplū.
Gene. 27.

Matt. 18.
Euchirid.
cap. 7.
Dom. Pal.
tex. 3.

Inter alias condonandi inimico causas, alibi, commemoratas, una hæc erat, quod omnis inimicus nos odio prosequens, commiseratione magis, quam odio dignus sit. Ille nempe non nisi temporali bono priuare te potuit: at seipsum sempiternis penis obnoxium fecit. Ille famam fortē tuam obscurauit, sed animam suam prodidit. Ille uellem tibi aut discipit aut sustulit, ipse cor suum letali ferro transfixit. Tibi capillum sustulit, sibi oculum effudit. De inimicorum infestatione dicitur: *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.* Apes leue uulnus aculeo suo infigunt, sed uitam simul cum aculeo amittunt: sic inimicus in modico lædens, uitam ipse gratiæ lædendo amittit. Sicut ignis spinas exurens terram purgat: sic inimicus sua persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter seramus, adurit, animamque nostram Deo chariorem reddit. Qui ab equite lancea percutitur, non equo, sed equi irasci debet, ideoque in hastiludius, qui ex aduerso occurrat, si equi, non equitem feriat, magno uitio datur: sic ab homine malo qui læditur, seiori diabolo, qui in corde eius dominatur, non ipsi homini irasci debuit: nec de homine iniuriam retaliando, sed de diabolo iniuriam tolerando, uindictam reposcere ac reportare. Quemadmodum si quis in os suum aliquid dulce dimittat cum amaro permixtum, dulcedo illa suum saporem non tenet, sed amittit: sic cum amaro animo erga proximum nulla uirtus teneri potest. Si Rex aliquis in ciuitate sibi multum & grauiter obærata publicè ediceret, se id totum, quod sibi debetur, remissurum, modò ipsi inter se ciues sua modica remitteret mutuo debita, si quis hoc pactum recusaret, è tota ciuitate meritò eiecitur: sic Christianorum consortio dignus est, qui simile Christi legē longè æquissimā non obleniat. Dicit Salomon: *Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.* Nepe sicuti calx uina, etsi actu sit frigida, occultū tñ in se continet ignē, unde si aqua perfundatur, mox ignescit & accenditur, sitque magni naturæ miraculū, ut aqua, quæ oēm ignē extinguit, calcē accendat, & oleū, quo oīs ignis nutritur, calcē extinguat: sic uera charitas & dilectio Christiana, etsi actu sepe numero sit frigida, quæ se exerendi, & opera charitatis proficiendi occasio, vel

Psal. 117.
Simila.

1.

2.

3.

4.

5.

Prou. 17.
Simile.

opax

oportunitas, uel facultas non datur, occultum tamē & perpetuum in se amoris ignē continet, qui aqua aliqua tribulationis iniecta, siue à Deo probante aut puniente, siue ab inimico homine infestante, statim erumpit, & per admirabilem animi patientiā, aliāq; benignitatis officia foris prodit, sitque magnum gratiæ celestis miraculum, ut tribulatio, iniuria, uexatio hostilis, quæ omnem humanam beneuolentiam statim extinguit, dissoluit, abrupit; charitatē Christianam, diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum, uehementer accendat, illustret, roboret; oleum rerū adulationis aut prosperitatis in hac nita communi, quæ humanam beneuolentiam maximè solet aut conciliare aut fouere, charitatem illam diuinam, puramque Dei amorem maxime solet aut labefactare, quia usum & exercitiū eius imminuit, uel etiam interdum corrumpere; quia humana felicitas, Dei amorem atque timorem ex hominibus sepe animis eripit, alioque defleat.

EVANGELIUM DOMIN. XXII.
POST PENTECOSTEN.

Matt. 22.

ADVENTES Pharisei consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicētes: Magister, scimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces; & non est tibi cura de aliquo: nō enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi uidetur? Licet censum dare Cesari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus. Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cesaris, Cesari; & quæ sunt Dei, Deo.

PERI.

PERI COPE moralis huius Euangelij.

1. *Consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone.* De maleuolentia & hypocrisis audientium ueritatem, & persequentium illam.

2. *Mittunt ei discipulos suos (Pharisei) cum Herodianis.* De concordia impiorum unanimi, ad pietatem & ueritatem impugnamdam.

3. *Magister, scimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, usque ad illud. Quid me tentatis hypocritæ?* Contra adulatōres, ut etiam uera dicentes, acriter repellantur.

4. *Viam Dei in ueritate doces.* De boni doctoris, pastoris, prædicatoris, in docendo integritate, constantia, ac fortitudine.

5. *Non enim respicis personam hominum.* Contra acceptionem personarum.

6. *Reddite quæ sunt Cesaris, Cesari.* De obedientia Principibus debita, in iis quæ ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent.

7. *Et quæ sunt Dei, Deo.* De Dei honore, obsequio, cultu, in primis obseruando.

1. *Consiliū inierunt, ut caperent Iesum in sermone.*

Locus moralis de maleuolentia & hypocrisis audientium ueritatem, & persequentium illam. Isti n. Pharisei, audita celesti doctrina Saluatoris, & maximè postremis illis parabolis, quibus eos uocationis suæ admonuit, & ad respicientiam hortatus est: pro eo quod peccata sua agnoscere & emendare debuerunt, primū quærebant tenere eum, sed turbas timentes abstinerunt. Deinde ministros miserunt, qui eum apprehenderent: aliquando & lapides tulerunt, ut in eum iacerent. Quæ omnia quum non succederent, nunc demum consiliū inierunt, ut caperent eum in sermone. Pesimū ualitudinis signum est, quum remedia, quæ sanitatem adferre solent, morbum augent: sic nihil illis hominibus deploratius, qui ex sanis consiliis peiores fiunt. Lex Domini conuersans animas, ait David. Qui ergo illa audita nō conuertuntur, sed peruertuntur, ad impietatis fastigium

Auditores maleuoli ueritatem persequētes.

Matt. 21.
Ioan. 7.
Ioan. 8.

Matt. 22.
Simile.

Psal. 21.

Oper. im-
perf. in
Matth.
Hom. 42.
Similia.

Iob. 41.

Simile.

Prov. 19.

Simile.

giū pertinisse putandi sunt. Consummate nequitia indiciū est, facinus quod vna non successit uia, alia semper atque alia pertinaciter aggredi. Appositi in hunc locum Chryso. [Quemadmodum si aliquis claudere uoluerit aqua currentis meatum, si una ex parte exclusa fuerit aqua, violentia aliunde semitam sibi rumpit: sic & Phariseorū hic malignitas ex una parte confusa, aliunde sibi aditum inuenit. Sicut enim non potest fieri, ut ligna mittendo extinguas ignem: sic non potest fieri, ut rationem dicendo places hominem malum. Sicut enim ignis, quāto ampliū ligna susceperit, in maiore flammam erigitur: sic animus malus, quāto magis ueritatem audierit, eo ampliū in malitiam excitatur.] Hæc ille. De huiusmodi Scriptura dicit: *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.* Incudis quippe hoc propriū est, ut frequentibus ictibus concussa non emolliatur, sed magis induratur. Radij solis quum uitrū feriunt, ignem in eo non accendunt, quia ibi non sistant, nec in ipso reuerberant; at uerō in speculo reflectentes, statim ignē incendunt; quā uilius non progrediuntur, sed ibi demētur ac reflectuntur, sic diuina eloquia, quæ per unam ingrediuntur aurē, per aliam uerō exeunt, quum nullam uel in memoria, uel in affectu faciunt reflexionem, sed protinus uel obliuioni traduntur, uel etiam reiiciuntur, nullum diuini amoris ignē in animo accendunt: sed sunt uelut radij solares uitrū pertransientes. Sed uide quid huiusmodi hominibus Scriptura dicat: *Viro qui corripientē dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus, & ei sanitas non sequetur.* Huius tanti mali causa, & cur ad omnia Dei uerba obdurescant homines, ac deteriores fiant, ratio est, animus rerum terrenarum cupiditatibus totus infixus. Quemadmodum enim cæmentum calceum sit de lapidibus in clibano coctis, & in puluerem redactis admixta aqua, atque, ut adhuc tenacius fiat, arena: sic cor impiorum, durum quasi lapis in clibano curarum mundi decoctum, in puluerem cupiditatis uariæ atque minutissimæ dispergitur; cui aqua concupiscentiæ admixta, sit adhuc durus, magisque durabilis, id est, in malo obstinatum sicut cæmentum: quibus tamē si arena temporalis abundantia accedat, iam penitus

tena-

tenacissimum atque impenetrabile factum est. Hinc fit, ut nec pluuia atque imbres diuini eloquij molliatur, instar cæmenti, nec ullis comminationū ictibus comminatur, sed ad omnia pertinax & obstinatum maneat. Dicit de impiis Propheta: *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente.* Cor impij obstinatum, dicitur clibanus a coquente succensus. Sicut enim accendens clibanum, eū non intrat, sed exterius ignē facit & ministrat, nec ignis exit de clibano, sed gyrat interius, & clibanum ad coquendum panem calefacit: sic diabolus per suggestionem cor hominis accendit, non per essentiam ingrediens in illud; & ignis cupiditatum, à diabolo immisus, non procedit exterius, quousque succensum sit cor ad coquendū panem impietatis, totūq; cor exustum sit. Panis impietatis est ipse homo, qui primò frangitur in farinam per diuersos circuitus & curas huius mundi. Deinde farina aqua conspergitur, & fermento fermentatur. Aqua & fermentum, sunt superbia & concupiscentia: propter quæ serpenti, qui coctor hic a Propheta uocatur, ab initio dictum est: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Super pectus graditur, quia superbos facit, atque inflatos pectore: terram comedit, quia terrenarum rerum amorem suis persuadet. Huiusmodi enim clibani à diabolo succensi, hæc cæmenta in clibano cocta, homines diaboli opera & studio, mundi huius cupiditatibus toti immergi atque infixi, obdurati quoque & concreti, ex uerbis Dei & sermonibus Christi adeo non emolliuntur aut emendantur, ut in ipsos suos magistros insurgant, eos quum ui & facto non possunt, saltem in uerbo capere, arguere, convincere omni studio contendant. Hæc est, qua nulla ferè maior, maleuolentia obstinata; quam horum Phariseorū exemplo cauere & detestari docemur.

2. Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.

Locus moralis de cōcordia impiorum unanimi ad pietatem & ueritatem impugnandā. Hic. n. Pharisei & Herodian, qui alioqui hostili se odio inuicem prosequēbatur, quū libertatem & immunitatē populi Iudaici, quā isti Pharisei in primis tuebātur, Herodian, collectores tributū à Cesare indicti, maxime uolarent, ideoq; in hac ipsa cā,

de qua

Osee 7.

Simile.

Gen. 1.

Cōcordia
impiorū
contra ueritatem.

de qua Christum unanimiter nuncadeunt, ipsi diuersa sentierunt; nunc tamen ad Christum perdendum egregie conspirant. Veniunt Phariseorum discipuli, immunitatis assertores; ueniunt Herodiani, uectigalium exactores (Herodes enim à Tiberio huic tributo colligendo praefectus fuerat, ut qui eius beneficio regnum acceperat) ut Christum in causa uectigalis caperēt, & aliquo reatus uinculo irretirēt. Sic omnia uitia contra unam uirtutem conspirant, omnia falsa unam ueritatem impugnant. Nam ut à scopo multis modis aberratur, uirtutis atque ueritatis unum est punctum; unus est modus, quem ultra citraque nequit consistere rectum: sic unius uirtutis, atque ueritatis multi sunt aduersarij, hostes plurimi. Contra unum Dei populum decem circumquaque gentes unanimiter conspirasse, his uerbis conqueritur Propheta: *Super populum tuum malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt: Venite & disperdamus eos de gente, & non memoremur nomen Israel ultra. Quoniam cogitauerunt unanimes: simul aduersum te testamentum disposuerunt*, id est pactum inierunt, *Tabernacula Idumaeorum & Ismaelitarum, Moab & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec, alienigenae cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur uenit cum illis: facti sunt in adiutorium filijs Loth. Omnes isti & moribus, & regno, & religione diuersi* (suos enim quilibetque populus deos colebat) contra unum populum Dei, filios Israel, conspirarunt. Herodes & Pilatus, ut Christum interficerent, amici facti sunt. Pharisei, Scribae, & seniores populi Iudaici, ut Christum in cruce blasphemarent, Romanus militibus itidem blasphemantibus admixti stabant, suasque simul horrendas uoces mutuo uel accipientes, uel dantes, in eum euomerunt. Sadducei quoque & Pharisei, sectae Iudaeorum diuersae, & sibi inuicē aduersae, ad tentandum atque uexandum Christum optime conspirarunt. Veniunt ad Christum discipuli Ioannis, & dicunt: *Quare nos & Pharisei ieiunamus, frequenter, discipuli autē tui non ieiunant?* Cum discipulis Ioannis quae societas cum Phariseis, nisi quia contra Christum iunxerat inuidia; quos disunxerat disciplina? Idem fecerunt contra unam Catholicam Ecclesiam, suo quaque tempore, haereticorum sectae, De Arrianis

Exempla.

1.
Psal. 82.2.
Luc. 22.3.
Joan. 19.4.
Matth. 16.5.
Matth. 9.
Locus contra haereticos.

6.

nis & Meletianis sic scribit Nicephorus: [Initiò quidē Meletiani ab Arrianis valde dissidebant; ubi uerò animaduertebant multitudinē Episcopos Catholicæ Ecclesiæ sequi, conuentu coacto, foedus inter se pepigere, comuneque aduersus piū Alexandriae Clerum suscipere bellū. Et adeo criminationes simul & defensiones ex æquo cōmuniter decertantes protulere, ut tēpore procedente Arriani vocaretur Meletiani, & Meletiani Arriani. Meletiani quidem de Ecclesiarum praefecturis tantum decertabant (erantque meris schismatici) Arriani autē malē sentiebant de Deo. Veruntamen quod sibi communiter inimicitias contra nos sumperant, consensum atque concordiam dissimulabant.] Hæc ille. Idem postea fecerunt & Arriani cū Eunomianis, ut his uerbis idem Author cōmemorat: *Quum Theodosius Catholicus Imperator haereticos lege lata Ecclesiis expulit, Arriani, rerū suarum sagentes, Eunomianis* (blasphemabant illi contra spiritum sanctū, sicut alij contra Filium Dei) *se cōiungunt.* Sic in Africa contra Catholicos cū collatio ex Imperatoris mādato institueretur, oēs Donatistarū sectæ, Rogatiani, Maximiniani, & qui propriē vocabantur Donatistæ, ut maiorē Episcoporum numerum ac multitudinem facerent, conuenire voluerunt. Sic in ueteri populo contra unum Iudæ, qui Deū in templo Hierosolymitano purē colebat, non Israelitū, sed & finitimæ gentes copias iunxerunt, ut est apud Esaiā: *Dicit Dominus ad Esaiā: Egredere in occursum Achaz, & dices ad eū: Vide ut stiles, & noli timere, & cor tuū ne formidet à duob. caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasis Regis Syria, & filia Romelia, eo quod consilium inierit contra te Syria in malū, Ephraim* (hoc est regnū Israel) *& filius Romelia, (i. Rex Damasci) dicentes: Ascendamus ad Iudam, & sustinemus eum, & auellamus eū ad nos &c.* Sampson uulpium caudas multis aueris coniunxit, ut Philistinorum segetes succederent. Vera & certa est impietatis nota, quæ sibi ipsis contraria sunt, contra unum tertium cōspirare. Talis fuit iam dudū, authore Melancthone, Lutheranorum & Zwinglianorum, ad breue licet tempus, syncretismus, ut unanimiter Catholicos oppugnant: quem ante annum aut circiter Saxonum Princeps reuocare conatus est, suis omnibus Lutheranis interdicēs, ne

Pars Aethiopiae,

P p in

Hist. Eccl.
li. 8. c. 6.

7.

Li. 12. c. 8.

8.

9.

Esaia 7.

10.
Iudic. 15.

11.

12.

in Calvinistas, aut verbo, aut scripto amplius inuehantur, sed in solos Catholicos omnem ingenij, atq; industriae suae vim, id est, omnem malitiam conuerterent.

Hanc sanè prudentiam diabolicam sic suos VVicleff docuit, haereticorum hodie alter Adam & primus parens, ut suaserit suis omnibus totam pugnam suam spirituales contra diabolos conuertere in Ecclesiae praelatos; ut quo odio diabolus prosequi solebant, eodem eorum Catholicum prosequantur: sic enim amplius apud Deum eos mereri posse, quod ad vnguem hodie Calvinistae obseruauerunt. Non enim contra peccatum pugnant, ut dissoluant opera diaboli, sed toti contra fidem pugnant, ut soluant Iesum, & corpus eius, quod est Ecclesia. Sed in toto hoc genere excellit Anglocalvinistae, qui Puritanos, sectam maximè oppositam, tolerant, familiam amoris dissimulant, Illuminatos, qui vocantur, & Brothanos non exagitant, externorum reformatas Ecclesias à se differentes admittunt, solos Catholicos omni crudelitatis genere persequuntur.

Contra uerò pij & ueri fideles hoc proprium habent, ut sit credendum multitudi, cuius est cor unum, et anima una, non nisi in unum bonum, atq; ad unam ueritatem tuendam; omnemque impietatem & falsitatem absq; ullo malorum consortio persequantur. Cum Iuda Dominum Deum coleret, Israel autem excelsa Ieroboam uoluissetque Amasias Rex Iuda, contra filios Seir & Edom pugnaturos, centum millia de filiis Israel conducere, prohibuit eum vir Dei, dicens: O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel. Non est enim Dominus cū Israel, & cunctis filiis Ephraim. Cui uerbo Dei obediens Rex Amasias, & conductum exercitum domum suam remittens, etsi uehementer indignatum, etsi cum magna pecuniae iactura, uictoriam ab hoste amplam & gloriosam reportauit. Sufficit sibi ueritas & uirtus, quae Deum protectorem habet. Iuuant se inuicem uicia & peccatores; quia uires non habent, Dei quoque auxilio & iustitia destituuntur.

Thom.
VValdes.
Doctr. fid.
tom 1. lib.
2. cap. 16.

1. Ioan. 3.
1. Ioan. 4.
Anglocalvinistae.

Acto. r. 4.

Exemplū.

In Domin. XXII. post Pentec. 611
3. Magister, scimus, quia uerax es & uiam Dei in ueritate doces: usque ad illud: Quid me tentatis hypocrite?

Locus moralis contra adulatōres, ut etiam uera dicentes, acriter repellantur. Multa enim Phariseorum discipuli & Herodiani in laudē Christi hoc loco dixerunt, quae etiam uerissima erāt, & cœlesti Magistro digna, sed animo assentādi; ideoq; & hypocritas eos uocat, qui laudibus etsi ueris, animo tamen ficto, & ad adulādum composito, eum prosequiebantur, & tentatores appellat, & ut habet D. Lucas, insidiatores, qui sub specie boni ad malum tentabant, ut aliquid præter ueritatem diceret, ac postremo acri sermone de hoc illos arguit. *Ve duplici corde* (ait Scriptura) *labijs scelestis, manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrediendi duabus uis.* Sicut scorpiones ore blandiuntur, sed cauda pungunt; sic isti loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Vno ore flare & sorbere uolunt una manu ferunt lapidem, in altera paucem ostendant. In ore mel, in cauda aculeum, ut apes gestant. Deus ueteri populo prohibuit esum cygni, quia pennas habet nigrescēdiores, carnem autem nigerrimam. Prohibet etiam mel adoleri in sacrificio, quia ab omni bono opere adulationē & simulatam charitatē longissimè abesse uult. Odit Deus adulatōres, uerbis dulcibus imponētes. Vnde per Esaiam sic loquitur: *Popule meus, qui te beatum pradicant, ipsi te decipiunt.* Et, ut D. Augu. scribit, [plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.] Quemadmodum speculum res omnes, atq; ipsas adeo intuentium imagines aliter representat, quā sunt à parte rei, quia dextrum representat sinistrum, sinistrum uerò dextrum, & respicientem uersus Orientem, refert respicientem uersus Occidentem sic adulator uoce & uultu est speculum; si rides, ridet; si ploras, gemit; si ais, ait; si negas, negat; sed apud se omnia uersat & demolitur, quia omnia sentit contraria; & quem praesentem laudat, demulcet, palpat eundem, ubi terga uertit, absentem rodit, irridet, mordet. De his Iacobus: *Ex ipso ore proeedit benedictio & maledictio.*

Contra adulatōres.

Lucas 20.

Ecclesi. 2.

Similia.
Psalm. 14.

Allegoria.
Leuit. 11.
& 2.

Esaias 3.
Enarrat in
Psalm. 69.
Similia.

Adulator speculum.

Iacobi 3.

Simile.

Hoc hominū genere, vt nihil odiosius, sic & nihil perniciosius magis. Agricola clamans post aues, quæ in fundo eius ambulant, ac lapidibus petens, nullam capit. Auceps vero dulci illice & voce ficta vocans, complures capit. Interrogatus Bion philosophus, inter animalia quod esset perniciosius, rēdit, inter fera tyrannum, inter mansueta adulatorem esse. Sicut qui taurum viribus non potest, frōtem moliter fricans capit & ligat; sic blandimentis capiuntur, quos nulla vis capere potuit, iuxta illud: *Molliti sunt sermones eorum, & ipsi sunt iacula.* Apud Hebræos verbum blandiēdi, separare significat, *phm*: quia quisquis blanditur, verē hominē à seipso separat ac diuidit, vt seipsum nec videat, nec cognoscat, sed alium esse putet quā est. Quemadmodum. n. oleum flammantē ignem accēdit; sic adulatio erroribus momentum administrat. Quare Plato adulatorem appellat feram humano generi pestilentem, similemque; esse allērit impuro dæmoni, animos incautos funestis epulis fouenti, & sordibus noxijs coinquinanti. Eum quoque; præstigiatori cōparat ac venefico. Rursum, separator est oīs adulator, quia & seipsum quoque; diuidit, aliud habens in lingua promptū, aliud in pectore clausum: vt de eodē foramine emanet dulce aquam & amarā. Quemadmodū ligna ignē nutriūt, ignis autē incēdio deuorat; sic adulati sustentant adulatōrē, adulator autē eos absumit. Sicut cicada oleo resperſa moriē, accēto autē perfusa reuiuiscit; sic multos occidit adulatio, quos iusta sanat reprehensio. Vnde Scriptura: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autē peccatoris (quē est adulatio) non impinguet caput meū. Meliora quippe sunt vulnera diligentis, quā oscula fraudulenta odientis.* Cum pecora exultant, & inuitata lasciuia ludunt, oues, boues, capræ; certū est prælagiū, teste Plinio, futuræ tēpestatis: qđ & experientia confirmat. Cantus quoque; oloris, signū est imminētis sibi mortis. Sic oīno quum peccatores, adulatorū linguis deliniti, laudantur in desiderijs suis et benedicuntur, ipsiq; propterea, quasi saltādi cupidi, ad primū musci instrumenti sonū exultāt in rebus pessimis, & letantur cū male fecerint, certū indicium est, magnū illis à Deo exitiū imminere. De huiusmodi Propheta dicit: *In malitia sua latificauerūt Regē, & in mendacijs suis Principes.* Alexander Seuerus, optimus

Apophtegma.
Laert. li. 1.
Simile.

Psal. 54.

Simile.

In Phædro & in Menexenmo.

Iacobi 3.
Similia.

Psal. 140.
Prou. 27.
Similia.

Osee 7.

mus Imperator, salutabat nomine, hoc est, *Aue Imperator.* Si quis caput flexisset, aut blādus aliquid dixisset, uel abijciebat. si loci eius qualitas pateret, uel ridebatur ingēti cachinno, si eius dignitas grauiori subiaccere non posset iniuriæ, ut in eius uita scribit Aelius Lāpidius. Nempe pestes sunt isti & Regū, & Rerū publicarū. Nam nec ipsa virtus, plus q̄ oportet, laudari dēt. Sicut. n. meritō reprehēduntur illi, qui uestē magnā ei qui corpore pusillo est, conficiunt: sic iure optimo reprehensione digni sunt, qui magnas laudes ei, qui parua habet merita, attribuunt. Quare simijs isti adulatores meritō cōparantur. Sicut enim simia, cum nec domum possit seruare, more canis, nec onera gerere, quem admodum equus; nec arare, sicuti boues; parasitatur ac risum mouet: sic adulator, cum in serijs ac grauib. rebus nesciat esse usui, uoluptatum ac blandimentorum minister est. Qui alunt belluam, primū accommodant se illius ingenio, & animaduertunt quibus rebus offendantur, aut placeatur, donec assuefacta, fiat tractabilis: sic adulator omnibus amici studijs & affectibus sese accommodat. Ridiculū hoc & perniciosum hominum genus est. Sicut enim falsus Hercules in comœdijs introducitur, clauam gestans non robustam nec solidam, sed inanem ac leuem, paleisq; suffultam: sic tota adulatoris oratio ad speciem grauis & libera, teipsa mollis & blanda, inanis & fucata est. Sicut autem nihil insidiosius melle uenenato, ita nihil magis cauendū, q̄ blandus hostis, qualis adulator est. Nam ut Hyæna uocem humanam imitatur, & nomen alicuius edificat, quem euocatū lacerat: ita quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. Quare quod oleum est muscis, formicis, fereq; reliquis insectis, hoc est adulatio stultis mortalibus. Oleo peruncta moriuntur illa, assentatione deliniti pereunt isti. Vide plura in alia Dominica.

Similium
congeries.

1.

2.

Plutare, in
Moralib.

3.

4.

5.

6.

7.

Do. 2. Ad-
uent. tex. 7

4. Viam Dei in veritate doces.

Locus moralis de boni doctoris, pastoris, prædicatoris Boni præ-
in docendo integritate, constantia, ac fortitudine. Et si lari officiū
assentandi animo hoc Christo dixerunt Pharisei, tamen ue in docēdo
ra, iusta, & magna laus Christi fuit ab inimicorū eius ore
profecta, quod non solum uerax esset in omnibus dictis

& uerbis suis, ea semper dicens quæ senserat, nihil dissimulans, nec solum *uiam Dei doceret*, uiam uirtutis, & salutis qua ad Deum peruenitur, sed etiam *in ueritate doceret*, nihil in sua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud, quam quod ueritas ipsa suggererat, suis enuncians. Hanc Magistrum sui integritatem imitatus Paulus, dixit. *Non possumus aliquid aduersus ueritatē, sed pro ueritate.* Et iterum alibi. *Non desicimus, sed abdicantes, occulta dedacoris, non ambulantes in astutia, neq; adulcerantes uerbum Dei, sed in manifestatione ueritatis, commendantes nosmetipsos ad omnē conscientiam hominum coram Deo.* Caupones & adulteratores sunt uerbi Dei, qui nō ex ueritate, sed ex gratia loquuntur. Sicut. n. adulter carnalis nō prolem, sed uoluptatem suam querit: sic qui non fructum & emendationem auditorum, sed suum honorem & commodū in uerbi Dei prædicatione querunt, adulterāt uerbum Dei. Ambulant in astutia, qui nō morbis, sed desiderijs audientium uerba sua accommodant, nec medicos, sed parasitos agunt, quod Politici doctores & pastores faciunt. Commendant semetipsos nō ad conscientiam hominum, sed ad gratiam; non coram Deo, sed coram hominibus, qui non uera, sed placentia loquuntur. Hos taxat uehementer Propheta. *Quasi uulpes in deserto Propheta tui Israel erant.* Astutē. n. suis commodis, deserti ueritate, studebant. Vnde subiungit. *Nō ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murū pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.* Stationem ueritatis deserunt, & quod in ignauo milite grauiter punitur, isti, qui duces se profitentur, facere non erubescunt. Viam Dei non in ueritate, sed in formidine, & ignauia docent. [Atqui (ut scribit S. Chrysostomus) non nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatum, non alium quempiam, omnino sic ad discrimina & mortes paratū oportet habere animū, ut eum qui prædicandi officiū suscipit. Quod rectē agnoscens S. Tho. Archiep. Cantuar. quum ad eum regijs iniustis legibus sese opponentē, Gillebertus Londonensis Episc. scriberet ut mollius cū Rege ageret, sapienter respondit. Clauum teneo, & ad somnum me uocas? Ete iterum ad omnes Episcop. Angliæ, quum in exilio esset. Multo tempore si lui, expectans si forte inspiraret uobis Dominus,

Exemplū.

2. Cor. 13.

2. Cor. 4.

Simile.

Ezech. 13.

Homil. 6.

de laudib.

Paul.

S. Th. Cā-

tuar. mart.

nus, ut resumeretis uires, qui cōuersi estis retrorsum in die belli: si fortē saltem aliquis ex uobis ascenderet ex aduerso & opponeret se murū pro domo Israel. Expectauit non est qui ascendat. Sustinuit non est qui se opponat. Silui: non est qui loquatur. Tales erant alij q̄ plurimi SS. Episcopi, ut in alio Euangelio ostensum est, ad illa uerba, *Arandine uentol agitātā* Nēp̄e omnis pastor, sicut olim Propheta, mittitur, de quorū uno Deus dixit. *Dedi te hodie in ciuitatē munitā, & in columnā ferream, et in murū aneuum super omnē terrā.* Talē esse oportet qui pastor esse uult, ut nihil formidet, ut uia Dei in ueritate doceat. Dixit Sapiens. *Noli querere fieri iudex, nisi ualeas uirtute irrumpere iniquitates; ne fortē extimescas faciē potentis, & ponas scandalū in agilitate tua.* Cerui q̄ diu carent cornibus, uel non habent illa adhuc solidata, nō procedunt in publicū, nec die, sed de nocte vadūt ad pascua; de die autē exponunt ea ad solem, ut indurentur: moxq; ubi indurata esse cornua cognoscit, ad pabula in aperta procedant. Similiter qui se carere cornibus sentiunt, animi fortitudinē nou habent, ad publicē doctrinē pabulū administrandū prodire non debent, priuatam potius & obsecrā uita agant, donec diuini amoris feruore solidentur. De ueritatis doctore uerificari debet, quod de doctorū omnium supremo Magistro Propheta dixit. *Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius.* Sic. n. eos misit, ut ipse nullus fuerat. Hinc etiā quatuor illa animalia in uisione Ezechielis, quæ ut quatuor Euangelistas, sic omnes Ecclesiæ doctores aliquatenus figurabant, inflāmata describūt quatuor modis, ad modū scintillarum, & modū carbonum, ad modum lampadarū, & fulgurum. Scintille sunt, subtilitate doctrinæ; carbones ardentes, feruore prædicandi; lampades, luce & perspicuitate; fulgura, quia uerbi ueritate & fortitudine terrent, illuminant, percutiunt, accendunt. Deniq; ut ignati doctores uocantur in Scripturis. *Canes muti, non ualentes latrare:* sic cordati & veri doctores sunt sicut generosi canes, qui maximas bestias audacter inuadunt: qualis ille erat, à Rege Albano Alexandro missus, qui primò in eius præsentia leonem occidit: tandem elephante deducto, uidentis eius magnitudinem, primò obruit, & ingenti latratu insonuit; quem tamen inuasit, & tam diu afflixit, ut in

Domin. 2

Ada. tex. 9

Ierem. 1.

Eccli. 7.

Simile.

Abacuc. 3.

Ezech. 1.

Esaia. 56

Gemin. li.

5. cap. 98.

terram tandem prosterneret. Sic sancti prædicatores maximos tyrannos extimescere non debent. Plura de hoc argumento uide supra in alia Dominica.

Do. 2. Ad
uen. tex. 7

Acceptio
personarum

3. Non enim respicis personam hominem.

Locus moralis contra acceptionem personarum. Hæc enim altera uirtus est boni magistri, doctoris, pastoris, atque adeo cuiusvis iudicis, magistratus, principis, ut sine acceptione personarum unicuique iustitia administretur. Respicere personam, est considerare externam aliquam hominum conditionem; eiusque consideratione, non autem secundum causæ merita, de homine iudicare. Personæ uotabulo comprehenditur omnis externa, hominis qualitas, quales sunt diuitiæ, potentia, forma, nobilitas, sexus, & id genus alia. Hæc omnia in iustitiæ administratione in nullam considerationem uenire debent: quæ uidelicet arguunt pauperi ac diuiti, priuato ac potenti, deformi ac formoso, ignobili & nobili, feminæ ac uiro prorsus debetur. Hanc acceptionem personarum (uitium satis vulgare) utraq; sacra pagina disertissime condemnat. In ueteri sic legitur: Non consideres personam pauperis, nec honores uultum potētis. Iuste iudica proximo tuo. Ut id homini persuadeatur, Dei exemplum, cuius iustitiam imitari debemus, introducit. Sic Moyses. Deus Dominus uester, Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera. Sic S. Iob. Deus non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt uniuersi. Sic demique suos iudices informat bonus Rex Iosaphat. Non est, inquit, apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. Cuncta igitur cū diligentia facite. Nō enim hominum iudicium exerceatis, sed **L**ominis. In noua pagina sic D. Petrus pronunciat. In ueritate comperi, quia non est apud Deum acceptio personarum, sed in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est illi. Sic & D. Paulus. Unusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, siue seruus siue liberi: personarum enim acceptio non est apud Deum. Sed clarius & uehementius D. Iacobus. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere so-

Lcu. 19.

Deut. 10

Iob. 34

2. Para. 19

Acto. 10.

Ephes. 6.

Iacob. 2.

dem Domini nostri Iesu Christi. Et paulo post: Si diligis proximum tuum sicut teipsum, bene facis: si autem personam accipis, peccatum operaris, redarguitur a lege.

Veri Prophetæ Dei in ueteri populo, ueri Episcopi & pastores in nouo, ut uerbum Dei in ueritate docerent, personarum acceptores esse noluerunt. Eliseus Propheta stans coram Ioram rege Israel idolatra, & coram Iosaphat rege Iuda Deum colente, ut pro illis Dominum conuuleret, illū constanter redarguit, hunc reueretur. Ad Ioram enim dicit: Quid mihi & tibi est? uade ad Prophetas patris tui (Achab) & matris tue (Iesabel.) Et rursum: **V**enit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, quod si non uultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem. Elias non accepit personam Achab, quando eo dicente ad Eliam: **T**une es ille, qui contristas Israel? respondit ei: Non ego tristans Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandatum Domini. Propheta ille missus ad Amasiam, idola Scir colentē, quæ bello ipse ceperat, non respexit personam eius, dicens: Cur adorasti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu sua? Cum enim Rex illi iratus diceret: **N**am consiliarius regis es tu? Quiesce, ne interficiam te: adiecit ei: Scio quidd cogitauerit. Deus occidere te: quia fecisti hoc malum, & in super non acquieuit consilio meo. Sic cæteri Prophetæ, Elaias, Ieremias, Nathan, & alij, non respexerunt personas Regum suorum, legem Dei præuariantium, Manassis, Sedechiæ, Dauid; quo minus & peccata eorum arguerent, & Dei comminationes exponerent. Sic Ecclesiæ Catholicæ Episcopi, Athanasius, Hosius, Leontius, Hilarius, Chrysostomus, Ambrosius, Stanislaus, Thomas Cantuariensis, & alij innumeri Regum suorum, Constantij, Arcadij, Valentiniani Imperatorum, Boleslai Polonia, Henrici II. Anglorum regis uultus aut personas non respexerunt, quo minus leges Dei præuariantes, & potestatis suæ limites excedentes, liberrimè arguerent. Azarias Pontifex personam regis Osiæ, sacerdotalia sibi munera arrogantis, non respexit, sed & constanter admonuit, & postea non parentem; atq; a Deo percussum, è templo eiecit. Sic D. Ioannes Baptista Herodis personam non respexit, quo minus ei liberè diceret,

Prophetæ
non acce-
perunt p-
sonas.

Exempla
sacra.

4. Reg. 3.

3. Reg. 18

2. Paral.
25.

2. Paral.
26.

Marc. 6.

diceret, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Talis esse debet omnium sacerdotum Dei, pastorum, atque Episcoporum uirtus, constantia, fortitudo, ut absque acceptione personarum, peccantes arguant, ueritatem doceant, disciplinam conseruent.

Sed quia hanc libertatem Politici laici non ferunt, Politici sacerdotes non exercent; si sacra illos exempla non mouent, (quæ tñ in primis, & maxime mouere debebant, & certissime condemnabunt) moueant saltem exempla politica hominum gentilium, qui hanc administrandæ iustitiæ, & redarguendi peccati integritatē & constantiā, ad ipsam politiā, & rectā Reipb. administrationem pertinere iudicabant. Celebre est illud Traiani Imperatoris, qui Tribuno militū renunciatō strictum ensē in manus dāns, ait: [Cape ferrū hoc: & si quidē rectē imperiū gesserō, p me; si aliter, contra me hoc utere.] Themistocles, cum ab eo Simonides, Chius poeta, pter equū quiddam postulasset,

Exempla profana.

Dion. Casius M. C. in Traiano.

Plutarch. i Themist.

Plutarch. i Aristide.

Spartianus in Caracalla.

Plutarch. in Polit.

[Neq; tu, (inquit,) bonus poeta es, si modos & numeros in canendo contēneres; neq; ipse bonus pitor, si gratiā cuiusquam legibus præferrem.] Cū Aristides aliqui quempiam in iudiciū uocasset, & hi qui rē illam iudicabant, post Aristidis acensationem reum causam dicentē audire nollent, quin suffragia, quibus damnetur, ex tēplo postularent; assurgens Aristides, supplex apud iudices intercessit, ut illum, quemadmodum legibus statutum erat, audirent. Papinianus iussus à Caracalla occisi fratris Getæ facinus in Senatu & apud populum diluere, recusauit, dicēs: [non tam facile patricidium excusari posse, quā fieri.] In his exemplis nec Traianus, etsi Imperator esset; nec Aristides, etsi iustissimus: suæ personæ aliquam rationem haberi, sed iusticiam & aequitatem præponderare uolunt: nec Themistocles, etsi Athenis potentissimus, amici personā; nec Papinianus, etsi Iureconsultus disertissimus, Imperatorem orbis contra iusticiam respexit. Cleones ut primū Rempublicam attingere destinauit, uocatis amicis omnibus, soluere se uelle dixit amicitiaē uincula, subdiditque rationem, solere amicitias pleraque recta & iusta subuerrere, quod homines Rempublicā administrantes, utpote affectu & mollitiē quadam occupatos, sapenunero à uia deducit recti

recti officij. Sed multo fortius Henricus quintus Anglorū rex, qui defuncto patre sceptro potitus, sodales & familiares suos oēs, quibuscum uiuente patre dissolutē vixerat, ad se uocatos, & quibuscū muneribus donatos, sic à se ablegauit, ut sub pœna capitis interdiceret, ne unquam, nisi mores in melius mutarent, ad aulam regiā accederent; ne uidelicet eorum corrupta familiaritate uel ipse corrumperetur, uel iudiciū & iusticiam sæpe corrumperet. Phocion, Princeps Atheniensium, ne genero quidem suo Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inueniens: Eundem mihi generum te hominem iustū & probū optaui. Quæ cum dixisset, deserto genero, continuō inde sese proripuit. Quid, quod nec fratris personam in iustitiā accipere uoluerunt ethnici, qui iustitiā coluerunt. Timoleon Corinthius, ubi fratrem, quo tyrannide abstinere, monitis atque precibus mouere ac persuadere nequiuit, his subinde nauauit operam, qui illum interemerunt, non fratris odio, sed Reipubl. & iustitiæ amore. Antigonus rex ad adolescentem quempiam, qui prognatus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignauus ac mollis, postulabat tamen ob id cæteris anteferrī; [Apud me, inquit, o adolescens, uirorū nō parētum uirtutibus præmia sunt.] In his exemplis uidemus, nec amicorum, nec parentum, nec nobilitatis personam accipi, ubi iustitiæ ratio habenda est.

At sicut persona charior, aut nobilior, aut potentior respici non debet; sic nec infima aliqua psona negligi ac præteriti. Cuius præclarum exemplum edidit Adrianus Imperator. Transiuntem illum mulier quidam rogauit, ut se au diret. Cui cum ille respondisset, Otium mihi non est; illa deinde clamans, ait: Noli ergo imperare. Tum conuersus eam audiuit. Nec minus laudabiliter Philippus Macedonum rex, qui Machetæ cuiusdam, pro tribunali sedens, causam audiuit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris aequitatem: itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Verum cum is exclamasset, se ab ea sententiā appellare; Rex iratus, Ad quem, inquit? Cui Machetes; Ad te ipsum, o Rex, si expergitaris, & attentius causam audias. Ac tum quidem surrexit Rex: & ubi, causā attentius audita, Machetæ factam iniuriā intellexisset, iudicata quidem non rescidit,

Annal. Angl. v. 7. 3. 11. 12.

Plutarch. in Polit.

Idē ibidē, & in Timoleone.

Idem in Polit.

Dion. Nicæus in Adriano.

Plutarch. i Reg. apop.

620 *Promptuarium Morale*

Valer. Ma
xi. li. 6. c. 5

Similia.

anlo. ni

dit, sed pecuniā, qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. Zaleucus, Locrensiū Rex, sic personas respicere noluit, ut quum legem tulisset de adultero utroque oculo orbando, filiumque in adulterio deprehensū utroque priuari populus non permetteret, seipsum uno, filium altero oculo priuauerit, ne propter acceptionē personae, lex ab ipso lata uiolaretur. Sanē ut sol nō alius est pauperi, alius diuiti, sed omnibus communis; ita Principes personam spectare non debent, sed rem. Sicut eadē trutina eisdemque ponderibus aurum ponderatur & plumbum; sic eadem aequitate paruis & magnis iustitia adinistranda est.

6. *Reddite, quae sunt Caesaris, Caesari.*

Obedien-
tia Princi-
pibus de-
bita.

In uultu
ni: uita
constituta

In uultu

Rom. 13.

Locus moralis de obedientia Principibus debita, in ijs quae ad Principem ac ciuilem potestatem pertinent. De censu pecuniario & tributo querebant Pharisaei, an liceat id dare Caesari. Christus autem ostenso numismate, in quo imago Caesaris inscripta fuit, ideoque ex ipso numismate Caesari se subditos esse constabat (nec enim nummus ualere solet, in regno, Regis signo nō percussus) responderet, quia Caesar dominus eorum erat, esse id ei reddendum, quod ad domini ac Principis ius pertinet. Ius autem Regis est, ut alatur a regno, & quidē in pompa regali; tū ut ei regnū subministret omnia, quae necessaria fuerint, & ad bella gerenda & ad pacem conseruandam. Haec à populo subsidia Regi debentur. Propter haec necessaria Regi subsidia, census, uectigalia, tributa, & legitime a Rege exiguntur, & necessarii à populo fidei soluuntur. Haec iura Regū ac Principum, Christi praedicatio, lex euangelica, obedientia Deo debita non tollit, non imminuit, sed magis roborat atque confirmat. Sic aliae Scripturae docent. Paulus in primis studiosē & copiosē, *Omnia, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quae autem sunt, à Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et paulo post Dei minister est (potestas publica) tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister*

nissler

In Domin. XX. II. post Pentec. 621

*nister est, vindex in iram ei, qui male agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram (uindicantis Principis) sed etiam propter conscientiam laetæ ordinationis diuinae. Ideo enim & tributa praestatis. id est, ut uindicandi malum media ac uires Reges habeant, uos illis uectigalia soluistis. Ministri enim Dei sunt, in hac ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Haec sunt Caesaris Caesari reddenda, tributum, uectigal, timor, honor. Tributum, ut debitum perpetuum ad regiam magnificentiam sustentandam, quod postea in certa dominia conuersum est. Vectigal de nouo impositum, propter nouas occurrentes necessitates. Timor iustae uindictae, si malus es. Honor debita reuerentiae, & amoris, si bonus es. His accedit obedientia iustis legibus praestanda. De qua alibi idem Apostolus: *Admone illos Principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Cui & subscribit sanctus Petrus: *Subditi estis (inquit) estote omni humanae creaturae propter Deum; siue Regi, quasi praecellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum: quia sic est uoluntas Dei. Quum iure gentium & naturae dubium hoc nemini esset, docent Apostoli, etiam Dei uoluntatem hanc esse, ut Regibus etiam ethnicis atque infidelibus (neque enim alij tunc erant) ipsi pij & fideles obtemperarent. Sic Christus Caesari, Petrus Neroni obedientiam docent.**

Sed & malis alioqui Principibus, suarūque potestate abutentibus, in iis quae ad iura pertinent regalia, obediendum esse, Scriptura docet: Obedite dominis (ait Petrus) non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis, id est, duris, seueris, crudelibus. Nam & illorum quoque potestas à Deo ordinata est: & qui illis resistit, Dei ordinationi resistit. Sic per Prophetas suos Deus loquitur: Dabo tibi Regē in furore meo, et auferā in indignatione mea. Et rursum: Dabo pueros Principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. Et iterū: Deus regnare facit hypocritam propter peccata populi. Haec de causa subentur filij israel in captiuitate positi, obedire tyranno Babylonio, & orare pro illo, Sic Ieremias: Querite pacem

Tit. 3.

2. Pet. 2.

Malis Prī-
cipibus o-
bediēdū.

1. Pet. 2.

Osee 13.

Esaie 3.

Iob 34.

Ierem. 29.

cini

Baruch. 1. *ciuitatis, ad quam transmigrare nos feci, & orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit pax uestra. Sic Baruch: Orate pro uita Nabuchodonosor Regis Babilonij, & pro uita Balthasar filij eius; ut sint dies illorum sicut dies cœli super terram. Hoc est n. dare gloriam Deo, seruire tyranno propter peccata nostra, nobis dominanti, & dicere quod illi captiui dixerunt: Domino Deo nostro iniustitia, nobis autē confusio faciei nostra. Quod uno verbo Petrus dixit: Regem honorificate, non honorem modò, sed & obedientiam, & subsidia ac tributa soluenda significat: sicuti in illo uerbo, Honora parentes, non honor tantum ac reuerentia, sed etiam obedientia ac sustentatio parentum, qñ ita res exigit, filiis imperatur. Officium subditorum erga Reges, apes docere possunt. Creant sibi regem cæteris magnitudine excellentem, & mansuetudine clariorem; unde & sine aculeo est; & alàs cæteris minores habet. Ex alueario non exeunt, nisi ipse egrediatur; eo exeunte, totum conglobatur examen, & regem circumdat undique, ut uideri uix possit. Singulæ se eius obsequio offerunt, & ei proximæ esse contendunt: fessum humeris subleuant aliquando, & totum portant. Vbi cumque rex federit, ibi totus exercitus castra figit. Illo uiso, totus animatur grex: eo antisso examen dilabatur. In alueario dum resident, Rex solus à labore immunis est, cæteræ omnes perpetuò mel colligunt, uel collectum disponunt. Circa Regem quædam semper adsunt apes, fortem aculeum habentes, & tanquam liçtores Regem custodientes, quæ & offendentes, uel otiosas puniunt. Mortuo Rege, nisi corpus eius auferatur, cæteræ apes fame se necari permittent potius, quàm ut ab eo recedant. Sola uoce, quasi imperio, cæteras in officio continet, unde & hanc cæteris magis uocalem habet. Iuxta hæc omnia subditorum erga Regem obedientia, honor, affectio, ut non obscure designatur, sic meritò doceri & informari potest.*

7. Et quæ sunt Dei, Deo.

Dei honor obsequium cultus.

Locus moralis de Dei honore, obsequio, cultu in primis obseruando. Christus Dñs sic Cæsaris censum ap probat, sic Regibus, ea quæ regalia sunt, reddi iubet, ut si-

mu

mulæ, q̃ Dei sunt, Deo reddantur; ut Deo interim debitus honor, cultus, obsequium nihil imminuatur, sartus tectus cõseruetur. Vt illud de Cæsare libèter Herodiani, Politici, mundani audiunt; sic istud de Deo quisque pius & fidelis libentissimè audire debet. Sic Principibus & potestati sublimiori obediendum, ut nihil tamen cõtra Dei honorem admittatur. Sic in hunc locum Chrysostomus: [Tu quum a dis reddenda esse Cæsari, quæ sua sunt; illa solum dici non debita, quæ pietati & religioni nihil officiant. Nam quod fidei & uirtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum & uedigal est.] Hæc ille. Paulus, ne iniuriam à Iudæis pateretur, ad Cæsarem appellans, reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris, eius tribunali supremo se subiiciens. Sed idem Paulus Roma in suo conductu Euangelium prædicans, & à deorum cultu, quos Cæsar colebat, omnes, quos potuit, abducens, reddidit Deo quæ erant Dei, eius fidem & cultu, quantum in ipso erat, propagans, Petrus docens, Regem honorificandum, eiq̃, tanquam præcellenti obediendum, reddidit Cæsari quæ erant Cæsaris. Sed idem Principibus Iudæorum fidei prædicationem interdicentibus respondēs, Oportet obedire Deo magis quàm hominibus, reddidit Deo quæ sunt Dei. De hac re tota sapienter Augustinus: [Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quid si illud iubeat potestas quod non debeas facere? Hic iam contemne potestatem. Timendo potestatem, ipsos humanarum reru gradus aduerte. Si quid iusserit Curator, nonne faciendū est? Tamen si contra Proconsul iubeas (erant hæc Romanarum dignitatum officia, iam exoleta) non utique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hic debet minor irasci, si maior prælata est. Rursum, si aliquid Proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator: nunquid dubitatur, illo contempto, huic esse seruiedū? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum, esto mihi in obsequium. Rectè, sed non in idolio, (non in hæresi, non in peccato.) Prohibet maior potestas. Da ueniam Imperator: tu carcerem, ille gehennam minatur.] Hæc ille. Hæc est reddere Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei.

Hanc distinctionem & alibi Christus docuerat, dicēs:

Disce

Hom. 72.
in Matth.

Exempla.
Act. 25.
Act. 21.

1. Petr. 2.

Act. 4.
De uerbis
Do. Ser. 6.

614 *Promptuarium Morale*

Luc. 12. Dico vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidere possunt, & postea non habent quod agant: ostendam autem vobis quem timeatis. Timeate eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timeate. Vides quàm seridè Dei timorem inculcet: At Apostolus dicit: Si malum feceris, time potestatem: non enim frustra gladium portat. An ergo Christo contrarius est? Labet enim timere, quia corpus occidendi potestatem habet? Nequaquam; sed loquitur Apostolus de iis quæ sunt Cæsaris: quæ si illi non reddantur, merito timendus Cæsar, timenda potestas eius. Loquitur Christus de iis, quæ Dei sunt: quæ si Deo reddimus, si fidem, si pietatem, si virtutem colimus, & hæc Cæsari displicent, suisque legibus hæc interdicit; hic non est timendus Cæsar, sed est timendus Deus.

Contra
Cresc. li. 3.
e. 1. Epist.
48. 50. &
166.

Exempla.
Theodor.
li. 4. c. 16.

Euseb. de
vita Con-
stan. lib. 4.
cap. 24.

Hoc est quod Augustinus scripsit: [Legibus malis probantur boni, legibus bonis emendantur mali. (Et iterum alio in loco:)] [Imperatores si in errore sunt, pro errore leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi iubent, quia Deus prohibet. Sicut iussit Nabuchodonosor de aurea statua, in campo magno Babylonis erigenda. Quando autem veritatem tenent Reges, pro ipsa decernunt quod qui contemnit, iudicium sibi acquirit.] Hanc dictionem tenuerunt semper Catholici & Christiani, siue ab hæreticis, siue à paganis Imperatoribus infestati. Modestus, Valentis Arriani Imperatoris præfectus, quætiens Edessenos cohortaretur, [ut cum Imperatore communicarent (sic enim loquebatur) sapienter & faceret Eulogius presbyter, cæterorum nomine, ei respondit: [An iam Episcopatum noster nactus est Imperator? Nos enim Episcopum habemus, cui in sacris communicare docemur.] Cæsarem enim audiebat; non ea quæ sunt Cæsaris, sed ea quæ Dei sunt, sibi arroganter, & aliis præcipientem. Hæc distinctionem Evangelicam primus Imperator Christianus Constantinus Magnus probe tenuit, quum sic ad Episcopos loqueretur: [Ego quidem communis quidam sum Episcopus; sed vos eorum quæ sunt in Ecclesia, ego eorum quæ extra sunt, à Deo constitutus Episcopus, seu speculator & superintendes, [videor.] Quam etiam distinctionem in Regum coronatione ipsi Reges ab Ecclesia accipiunt.

Sic

In Domin. XXII. post Pentec. 625

Sic enim illis, quum ab Ecclesia inunguntur, dicit Pontifex: Accipe coronam regni tui, quam sanctitatis gloriam, & honorem, & opus fortitudinis intelligas significare, & per hanc te participem nostri ministerij non ignores; ut sicut nos in interioribus pastores, rectoresque animarum intelligimur, ita & tu contra omnes aduersitates Ecclesia Christi defensor existas.

Sed totam hanc huius Euangelij distinctionem, ut olim Christianismi persecutores ethnici, sic hodie Ecclesiæ persecutores hæretici, prorsus abolent & confundunt. Nam ut illi Christianos *deorum immortalium hostes* vocabant, & tanquam *Reipub. perturbatores* occidebant, ut in martyrio sanctorum Iuuentini & Maximi sub Iuliano ostendit diuus Chrysostomus, & b Gregorius Nazianzenus; sic hodie barbari Anglocaluinistæ Catholicos, non ut violatæ religionis, sed ut læsæ maiestatis reos, patriæque perduelles hostes, persequuntur, spoliunt, occidunt. Cæsari non solum quod Cæsaris est, sed etiam quod Dei maxime proprium est, impiè, sacrilegè, & barbarè tribuunt. Totam doctrinæ veritatem, totâ cultus ac religionis Christianæ rationem à regia autoritate, à decretis regis dependere, fluere, & promanare docent, iurant, & omnes iurâte compellunt. Sic apud eos non hæresis, non schismatis, non violatæ religionis, non cultus & obsequij diuini negati, sed rebellionis crimen est, à vera religionis (quam scilicet illi ueram esse uolunt) recedere. Sic iuxta eos frustra adiecit Christus: *Et quæ sunt Dei, Deo.* Satius erat dixisse, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.* quandoquidem iuxta eos omnia uni Cæsari debentur. Vnus Cæsar, vnus Rex, uel una Regina, vnus puer, una mulier (tales enim in Anglia, ut suprema ecclesiæ Anglicanæ capita, regnauerunt.) *Caput est, ac suprema gubernacula tenet, non secus in omnibus causis Ecclesiasticis, quàm in causis civilibus.* Sic enim conceptis uerbis iurant. Et propter hoc unum iuramentum, non minus barbarum quàm impium, nec secus absurdum quàm sacrilegum, recusatum, omnes illic Episcopi, Pastores, Canonici, Doctores, Nobiles, ciues, qui Catholici esse & persistere uoluerunt, carcerem, rapinam bonorum, exilium, mortem acerbâ respectiue passi sunt. Plura hæc de re in altero

In Pontif.
Rom.

Locus contra hæreticos.

a In Serm. de SS. illis tom. 3.
b Orat. 3. in Iulianum Anglocaluinistam barbaram pictas.

Pars Aethiops.

Q9

Prom-

Promptuario Catholico dicta sunt. Ad mores redeamus.

1. Cor. 4.

1. Para. 29

Psal. 95

Gen. 1.

Quæ Dei sunt, Deo reddere oportet. Et quid demum habemus, quod Dei non est? Quid habes quod non accepisti? utique a Deo. Profitetur David, omnes templi ædificandi impensas colligens: *Tua Domine sunt omnia; & quæ de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Quicquid ad ædificationem templi spiritualis conferimus, Dei est. Ingenij, vires, corporis robur, uoluntatis actio, natura nostra tota à Deo est, & Dei est: *Ipse fecit nos, non ipsi nos.* Hæc ergo omnia ei reddenda. Christus, ut censum Cæsari dandum doceret, ostendi iubet numisma census: rogat, *Cuius est hæc imago & superscriptio?* Illis respondentibus, Cæsaris esse, infert: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris,* uidelicet hoc numisma census, *Cæsari.* Similiter roget seipsum unusquisque de se: Cuius tu es imago, & cuius superscriptio? Respondit fides: *Fidelis sum ad imaginem & similitudinem Dei.* Redde ergo Deo quod est Dei. Da te totum Deo, quia totus, quantus quantus es, imago Dei es. Nec mundo, nec peccato, nec diabolo, nec ipsi Cæsari aliquid tuum da, quod Dei obsequio dandum est. Huc conferri possunt, quæ de Deo toto corde, &c. diligendo, iam in multis Euangelijis dicta sunt. Hoc est enim reddere Deo quæ sunt Dei, totum cor, totam animam, totam mentem, & quicquid puræ affectionis in homine est. Alia quidem diliguntur, proximi, cognati, amici, & Cæsar ipse, sed in ordine ad Deum. Si supremum amoris locum Deo seruamus, si primum querimus regnum Dei, si eius cultum, honorem, obsequium, omnibus rebus, etiam ipsi Cæsari, antefereamus; reddimus quæ sunt Dei, Deo. Hæc autem in multis iam Euangelijis tractata & explicata sunt.

EVANGELIUM DOMIN. XXIII.
POST PENTECOSTEN.

ICCO Princeps unus accessit ad Iesum, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modò defuncta est; sed ueni, impone manum tuam super eam, & uiuet. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, et tetigit fimbriam uestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum fimbriam uestimenti eius, salua ero. At Iesus conuersus, & uidens eam, dixit, Confide filia, Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cum uenisset Iesus in domum Principis, & uidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dixit, Recedite. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, intrauit: & tenuit manuum eius, & surrexit puella. Et exijt fama hæc in uniuersam terram illam.

Matth. 9.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Princeps unus accessit ad Iesum, & adorabat eum. De externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius.
2. Filia mea modò defuncta est. De mortis celeritate, hocq; incertissima perpetuò expectanda.
3. Accessit retrò, & tetigit fimbriam uestimenti eius. De uerecundia & timore, quo peccatores accedere ad Deum par est ut fanentur.
4. Si tetigero tantum fimbriam uestimenti eius, salua ero. De fiducia in Deum, eiusq; bonitatem.
5. Et deridebant illum. De mundi huius ludibrijs circa pietatis opera prorsus contemnendis.

6. *Et exijt fama hac in uniuersam terram illam. De operibus & beneficijs Dei summa laude pradicandis.*

1. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eū.*

Externa
corporis
reuerentia

Luca 8.
Marci 5.

Dom. 20.
post Pent.
Exempla.
Matth. 15.

Marci 5.

Luca 5.

Do. Palm.
In festo Pu
rific. & lau

LOCVS moralis de externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius. Princeps iste & archifynagogus, utcumque apud suos honoratissimus, Christum externo habitu, & vitæ ratione satis humilem, tamen quia Prophetam, & Dei altissimi amicum: (neque enim adhuc pro Deo, & vero Messia eum habebat) adorat pronus in terram, & ut ait Lucas, *cecidit ad pedes eius*: & ut Marcus rem narrat, *adorauit procidens in terram ad pedes eius & deprecabatur eum multum*. Placuit Christo hæc externa corporis humiliatio & reuerentia; idcirco quæ, quod Regulo, viro quoque nobili rem similem petenti, sed similem uenerationem non adhibenti, non fecit, sed eum primo obiurgauit, & petitionem suam repetere coegit (ut in altera Dominica uisum est) ad primam petitionem *surgens Iesus, sequebatur eum*. Sic Chananaeam, diu multumque clamantem, Christus prius audire noluit, quam *ueniens adoraret eum*. Sic Hæmorrhoißam, de qua in hoc Euangelio, ad beneficij furtim accepti confessionem euocauit, donec (ut habet Marcus) *uenit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem ueritatem*. Sic Petrus, uiso miraculo de multitudine piscium una iactura comprehensa, *procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum*. Quod ita singulariter Christo placuit, ut statim ei diceret, *Ex hoc eris homines capiens*. Quod eius factum in alio Euangelio tractauimus. Debetur nempe Deo & sanctis eius externa hæc corporis ueneratio, quasi internæ dilectionis & uenerationis testimonium. Sicut enim cæteræ ceremoniæ, siue in Sacramentorum usu, siue in toto cultu externo, signa & testimonia sunt, vel gratiæ & beneficiorum Dei erga nos, uel obsequij & reuerentiæ internæ nostræ erga Deum (ut in altero Promptuario Catholico ex uaria occasione docuimus): sic ueneratio & honor externus interni argumentum est. Nimirum, ut scribit Reuchlinus uir doctissimus,

simus, graui nos mole corporis pressi, ualde quidem egemus ad somnolenti animi excitationem commouentibus rebus; ut generosus equus longo iam itinere fatigatus, quum classicum perfonuit, in robur erigatur, stare loco nescit, micat auribus. In rebus spiritualibus eneruata uirtus nostra externis & corporalibus incitamentis seu uocum seu figurarum indiget, ut animi nostri vigor spiritali operi robustius insisteret, & contemplatio nostra tanto acius in sublime prouehatur, quanto magis attolitur antea obstupuerimus. Et in hoc consistit omnis ceremoniarum ratio, tam veteris quam noui Testamenti. Ac propterea in ueteri Testamento palmas tetenderunt, brachia expanderunt, genua flexerunt. In nouo Testamento manus leuamus, orantes nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus. Hæc ille. Quare, ut Deo ac sanctis honor ac reuerentia, timor & amor animo ac mente debentur, (sic enim, quoad sanctos, Aaron & filij Israel uidentes splendorem faciei Moysi, timuerunt propè accedere; Saul cepit timere Dauid, uidens quod prudens esset nimis; & Herodes ipse timuit Ioannem Baptistam) sic etiam externa reuerentia neganda non est. Bonus Abdias occurrens Eliæ in via, eum *cognouisset eum, cecidit super faciem suam*. Principes quinquagenarij primus & secundus, quos ad Eliam prophetam in monte sedentem misit Ochozias Rex, quia ad eum uenientes nullo honore exhibito libere ex Regis mandato ut de monte descendat, igne de celo consumpti sunt, dicente Eliæ: *Sic ego homo Dei sum, descendat ignis de calo, & deuoret te, & quinquaginta tuos*. Sed cum terrius quinquagenarius uenisset, & curuans genua sua contra Eliam *precatus esset, dicens, Homo Dei, noli despicere animam meam, &c.* descendit Elias cum eo, & nihil detrimenti accepit. Leo Imperator, ueniens ad Danielelem Styliem in columna perpetuo stantem, ut eum uideret, in eius conspectu cecidit cum equo lupinus, diademate per terram deiecto. Imperator autem hanc equi sui tam repentinum & insolitum casum sibi ipsi imputauit, quod sic ausus fuisset ante eius oculos equo uehi, & quod non pedes procul abijt à facie columna. Sanctus Nicolaus Myrensis

Si Matth.
Reuchli-
nus de ar-
te cabali-
stica.

Simila.

Exodi 34.
1. Reg. 18.
Matth. 6.
Exempla.
3. Reg. 18.

4. Reg. 1.

In uita 5.
Dan. apud
Sui. to. 6.
pag. 856.

Ibi. pag.
805.

Qq 3 Episco-

Episcopus, tres ciues iam in patibulo positos, & velata facie statim securi feriendos, sola voce seruauit, ita terrore iudice, vt veniam ab eo iniquæ sententiæ supplicet, ac procidens ante pedes eius peteret. Docere nos hæc exempla possunt, quanta etiam externa viris sanctis in hac etiam vita ueneratio debeat, quantumque ea vel collata Deo placeat, vel negata displiceat. De externa corporis reuerentia circa Dei cultum iam in alia Dominica diximus.

Domi. 3.
post Epi.
tex. 1.

2. Filia mea modò defuncta est.

Mortis ex-
spectatio. **L**OCVS moralis de mortis celeritate, horaque incertissima perpetuò expectanda. Hæc enim Archisynagogi filia vnica illi erat, & annorum fere duodecim, vt scribunt Lucas & Marcus, & tñ morbo correpta moritur. Nec ætas tenera, nec parentum fortuna lauta, nec educatio mollis, nec amicorum copia, a mortis iaculo eam defendere aut liberare potuerunt. Ecce alia mulier huius Euangelij totis duodecim annis ex profluvio sanguinis laborat: hæc vix duodecim annos nata moritur. Vtraque eius finis monet, quod beatus Iob in medio dolorum suorum enunciauit: *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur & conueritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* In quæ verba D. Gregorius: [Quid sunt nati homines in mundo, nisi quidam flores in cæpo? Homo etenim more floris procedit ex occulto, & subito apparet in publico; qui statim ex publico per mortem retrahitur ad occultum. Et nunquam in eodem statu permanet, quia dum infantia ad pueritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, iuuentus ad senectutem senectus tendit ad mortem, in cursu vitæ præsentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur; & inde semper deficit, vnde se proficere in spatium vitæ credit.] Talis igitur hæc vita præfens est, vt potius cursus ad mortem, imò & mors ipsa, quam uita; dicenda sit. Quod hic verbis sapienter docet Augustinus: [Ipsum diu uiuere quid aliud est, quam ad finem currere? Habuisti hesternum diem, habere uis & crastinum diem. Sed cñ dies iste transierit & crastinus, minus illum habes.

Ideo

Vita præfens, mors quædam perpetua.
De uerbis Domini,
3er. 30.

Ideo opas ut luceat dies, ut appropinquet tibi quo non uis peruenire. Optat tibi amicus multos annos, uis nempe ut ueniat anni & anni, & nō uis ut ueniat finis annorū. Scudia tua contraria sunt. Ambulare uis, & peruenire nō uis. Ip si dies non sunt, & quō tu cum illis uis stare? Hæc ille.] Mortimur ergo uiuendo, ut bene moriendo uiuamus uerè. Quare alibi de hac uita dicit: [Mortalem dicam uitā, an mortē uitalem, nescio. Sed & in ipsis Scripturis sanctis hanc uitā mortem potius quam uitam uocari, idem sapientissimus Doctor animaduertit. Nam super illa Christi uerba. Et in iudicium non ueniant, sed transeant de morte ad uitam, dicit: In hac uita, qua nondum est uita, hinc transimus à morte ad uitam. Quod mox ex alijs Christi uerbis probat: Si enim uita esset ista, non diceret dominus cuidam. Si uis uenire ad uitā, serua mandata. Non enim ait illi: Si uis uenire ad uitam æternam; non addidit æternam, sed tantum dixit, uitam. Nec uita nominanda est, qua non est uera uita. Quæ est uera uita, nisi qua est æterna uita? Quod & statim ex Apostoli uerbis ostendit, ubi de diuitibus dicit: *Thesaurizēt sibi fundamentū bonū in futurum, ut apprehendant ueram uitam.* Profecto ista, in qua erant, falsa uita est. Nā ut quid uelis apprehendere ueram, si iam tenes ueram? Si autem apprehendenda est uera, migrandum est à falsa. Hæc ibi ille.

Et ne quis existimet, uitam hanc præsentem ideo tantum à scripturis & a sancto Augustino negari esse ueram uitam, quia mala est, & peccatis scdata, miserijsque obnoxia; sed ut intelligamus, ideo præterea non esse ueram uitā, sed falsam, adeoque mortem potius quandam, quam uerā nominis uitam, hanc quam præsentem uitam uocamus, quia momentanea est, fluxa, & perperuus ad mortem cursus, unde & ideo æternæ opponitur; ex alia S. Augustini disputatione ostenditur. Si enim scribit: [Ex quo quisque in isto corpore morituro esse cœperit, nunquam in eo non agitur ut mors ueniat: quoniam quicquid temporis uiuitur de spacio uiuendi demitur, ut omnino nihil sit aliud tempus uitæ huius, quam cursus ad mortem, in quo nemo uel paululum stare, uel aliquanto tardius ire permittitur, sed omnes urgentur pari motu, nec diuerso impelluntur accessu. Neque enim, cui uita breuior fuit, celerius uitam du-

Confessio.
lib. 1. c. 6.

Ioan. 5.
Tract. 12.
in Ioan.

Matth. 19
1. Tim. 6.

August. de
Ciui. Dei,
lib. 13. ca.
10.

celerius uitam duxit, quam ille, cui longior; sed cum æqualiter æqualia momenta raperentur ambobus, alter habuit propius, alter remotius, quò non impari uelocitate uterq; curtebat. Aliud est autem amplius uitæ peregrisse, aliud tardius ambulasse. Qui ergo usque ad mortem productiora spatia temporis agit, non lentius pergit, sed plus itineris confecit. Porro si ex illo quisque incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi coeperit ipsa mors, id est, uitæ detractio, quia cum detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit non in morte, profecto ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. Hæc ille, manifestè probans, uitam hanc præsentem mortem quandam esse & uitam. *In uita enim* (inquit paulo post) *homo est, in qua uiuit, donec tota detrahatur: in morte autem, quia iam moritur, cui uita detrahatur. Si enim non est in uita, quid est quod detrahatur? si non est in morte: quid est ipsa uita detractio?* Est ergo hæc præsens uita, uita quædam falsa, sed nõ uera; quia ad iunctam habet, quæ non omnibus apparet, perpetuam quædam mortem, id est sui perpetuam diminutionem absque noua reparatione. Vnde appositè D. Gregorius. [Quid aliud est quotidianæ nostræ corruptionis defectus, quæ quædam prolixitas mortis?] Si fons unde flumen scaturit perennis non esset, flumē currendo arefceret, & quo uelocius cureret, eo citius; & sic tale flumen uerè diceretur fluere, uerè quæ arefcere & exsecari. Sed quia fontē perennem habet; uita de quod modò fluxit, statim reparatur, noua semper fluente aqua, ideo flumina uerè currunt, & non arefcunt; uerè uiuunt, & non moriuntur, salte stante hoc sæculo. Atqui hominis uita, quia nihil perenne habet, unde perpetuò restitueretur, sed potius ex contrarijselementis & corruptilibus constans, sui detrimenti perpetui in se causam habet; ideo uiuit quidem, sed uita moriente, & ad uitæ terminum incessanter corrente. Quare quum nemo uigilans & dormiens, languens & sanus, dolens & gaudens simul & semel & iuxta idem dici possit; quodam tamen naturæ miraculo, homo simul & uiuens & moriens rectissime dicitur. Quamuis enim, iuxta communem loquedi modum, tria hæc uerè dicantur, [homo uiuēs, homo moriens, & homo mortuus,] quasi tria distincta, quia moriens non dicitur

Augst.
ibid. cap.
11.

Simile.

nisi

nisi qui morti proximus animam exhalat; tamen etiam ipse moriens adhuc uiuens est, nisi enim adhuc uiueret, iam mortuus diceretur, non moriens. Viuendo ergo per totā uitam morimur; sed quia in fine uitæ id magis apparet, tunc demū mori cōmuniter dicimur, ut quū dicimus, Ille moriens hoc legauit. Sed, ut eleganter dixit Seneca, [sicut clepsydra non extremū stillicidiū exhaurit; sed quicquid aū defluxit; sic ultima hora, qua esse definimus, nõ sola mortem facit, sed sola consummat. Est igitur hæc uita mors potius quædā, quam uita; & falsa uita nõ uera; quia nihil habet firmū ac stabile, & in eodē statu non permanet. Sed & quasi flos egreditur, & fugit uelut umbra, ait sanctus Iob: In ultimis uerbis duo, dicuntur. 1. quòd fugit; 2. quòd in modum umbræ. Fugit, propter uitæ breuitatem: in modum umbræ, propter umbraticas & falsas eius uoluptates. Vtrunque his uerbis docet sanctus Chrysostomus. [Dicit aliquis, Hominis illius magna est potentia; uerum duratura in posterum usq; diem, & paulo post interitura; quòd ita esse ex longè olim potentioribus patet, qui nusquā in præsentī apparent. Nec secus se habet hæc uita, quam somniū aliquod ac scena, qua sublata, rerum illæ omnes uarietates dissoluntur. Et ut radiāte sole tolluntur insomnia, sic in fine uitæ cuncta euanescent. Et arbor quidem plantata, domusque ædificata diutius persistent: faber autē qui ædificauit, & agricola, qui plantauit, citò abeunt & corrumpuntur.] Hæc ille. Quare ut sapiens scripsit S. Augustin. [Ipsa longa hominis uita tanta breuitate cōstringitur, ad uniuersū sæculi latitudinem, quasi si una gutta ad uniuersum mare cōparetur. Quid, q. ut sua natura, atq; in tota sua latitudine, non nisi breues dies hominis sunt, & uita breuis; ita præterea ipsa uitæ breuitas, mille casibus breuior fiat, nec ad qualemcunque illam suam longitudinem pertingat, sed ea ipsa nihil sit incertius? Quænam modū enim uasa fictilia æquē sunt obnoxia periculo, siue sint noua, siue diuturna: sic hoīes æqualiter sunt mortales, & interitus periculis expositi, siue sint adulescentes, & in ætate florēti; siue sint senes, & ætate progressi. Si in figurinā ingressus, uideres mensam fictilibus uasis resectā, quibusdā recubitas, quibusdā uerò antiquis; alijs magnis,

Epist. 24.
Simile.

Ser. de va.
& breu. ui.
tæ tom. 5.

Similia.

De uerb.
Dom. ser.
40.

Similia.

634 *Promptuarium Morale*

magnis, aliis autem paruis; & à figulo quæres, quoddam ex illis est prius frangendū, certè tibi responderet, quod ali quo prius casu in terram decideret: ita ex hominibus ille prius è uita decederet, non qui fuerit antiquior, sed quem aliquis casus ad sepulchrum traxit. Nihil est aliud hoc faculum totum quàm figulina quædam, nosque in ea quædam uasa sumus fictilia, ut sæpe Scriptura loquitur. Sic Propheta regius: *Tanquam uas figuli confringes eos.* Sic Esaias: *Comminuetur sicut conteritur lagenæ figuli.* Sic Apostolus: *Habemus thesaurum istum in uasis fictilibus.* Ad denique; D. Ioannes: *Tanquam uas figuli confringentur.* Nihil ergo hac uita incertius, sicut uasis fictilibus nihil fragilius. Quemadmodū qui iter faciunt, de solis occasu aliquando non cogitant, & eos nox opprimit incautos, sic mors multos aggreditur de illa minimè cogitantes. Prudens est ille seruus, qui, quā se à domino dimittendū uidet, prior ipse spontè recedit: hoc enim magis honestum, & rebus suis ita melius ac maturius consulat. Quam igitur hæc uita certissimè nos deseret, & fortè inopinatos: satius est, ut eius amore deposito, ad eā relinquendam semper parati simus. Hoc enim & honestius nobis erit, & salutis nostræ multo consultius. Si quis pecuniam creditam soluere creditori molestè ferat, eam præsertim cuius usum gratuitum acceperit, nonne uir iniustus habebitur? Dedit tibi Deus uitæ spacium, & gratuito dedit, & ad usum tuum dedit, & quidem ita, ut ea si rectè utaris, uitā postea æternam consequaris. Si suo iure usus, creditum, quando uult, & citius quā putabas, reposcit; nec iniquè ferre, nec prorsus mirari deberes, sed cum magna animi alacritate, naturæ auctori, naturæ debitum reddere. Sicut apes, quum uehementer inter se tumultuantur, iactu pulueris componuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulueris in quem sumus conuertendi, & mortis recordatione, omnes animi motus componere ac sedare poterimus. Quare sapienter Diuus Basilus crucem Christi, uel crucem suam post Christum tollere; (quod omnes qui post Christum uenire uolunt, & ad gloriam, quam ipse intrauit, intrare) facere necesse est) definiuit esse præparationem ad mortem, & ad hanc præsentem uitā affectum non esse, sed ad oē ui-

Psal. 2.
Esaia 30.
2. Cor. 4.
Apoc. 2.

Simile.

1.
2.

3.

4.

In qq. fuisse disput. resp. ad q. 6.

In Domin. XXIII. post Pentec. 635

tæ periculum pro Christi nomine,] (idest, pro omni iustitia) [suscipiendum sedato animo accedere.] Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusq; recordationis uaria utilitate, iam in alia Dominica copiosè diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adijcere, propter huius argumenti singularem fructum, uisum est.

3. *Accessit retrò, & tetigit simbrîā uestimēti eius.*

Locus moralis de uerecundia & timore, quo ad Deum peccatores accedere, par est, ut sanentur. Hæc enim p fluuiio sanguinis laborans graues peccatores denotat, & peccata peccatis addentes, iuxta illud Prophetæ. *Sanguis sanguinem tetigit.* Hoc. n. ut inferret, dixerat prius; *Non est ueritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Male dictū & mendaciū, & homicidiū, & furtum, & adulteriū inundaauerunt.* Sanguinis ergo fluxum spirituales patitur, qui uel multis peccatis deditus est; ambulans post concupiscentias suas uel unius peccati cuiuspiam consuetudine uictus, idē sæpe peccatum repetit. Vterque. n. cupiditatis fluxum patitur. De utroq; uerū est quod Scriptura dicit. *Transierunt in affectum cordis:* quia pecudū more, non rationis ductum, sed cupiditatis impulsu sequuntur. Qui cæco impetu præcipites in flagitia rapiuntur, nec ullis doctrinæ medicamentis ab hac praua consuetudine reuocantur, isti cupiditatum fluxum patiuntur. Sic affecti, & qui nullis humanis mediis, nec institutis philosophicis, nec propriis naturæ uiribus, sanari poterunt, ut ad Christum animarum Medicum accedant, huius mulieris uerecundiam ac timorem in principio conuersionis imitari debent. *Retrò accedere,* non audacter Deū coram compellare: *Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis uiuens. Vultus enim Dei est super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorū.* At ergo uerò, ut *scapulis suis obumbrat nos, ut projiciat post tergum suum omnia peccata nostra.* Si enim peccator *uiderit faciem Dei, non erit salua anima eius.* Quare Dauid sic Deū orati: *Protektor noster aspice Deus, & respice in facie filij tui.* Sic Magdarena peccatrix, accessura ad Christum, retrò pedes eius accessit, eos osculās, lauans, inungens. Sic publi.

Dom. 15.
post Pent.
tex. 2.

Verecundia ad Deū accedendū.
Osee 4.

Psal. 76.

Psal. 142.
33. 90.

Esaia 38.
Plal. 83.
Exempla.
Lucæ 7.
Lucæ 18.

Psalm. 61.

Job. lib. 3.

c. 15.

Ser. 6. de

uerb. Do.

Moral. in

Job. lib. 3.

c. 15.

Bernard.

in lib. Al.

lego. ad

Luc. c. 8.

Job 9.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

publicanus non audebat ad cœlum oculos levare, steterunt a longè. Sic David peccatores hortatur: *Effundite coram illo corda uestra. Agnosceite uos inuicem, omni que uenia ac fauore indignos. Hoc est reu. d. accedere. Deinde tangere fimbriam uestimenti eius.* Nec Christum comprimere cum turba rudi & in deuota, nec ipsum tangere, nec totum uestimentum eius, sed fimbriam tantum, & extremam atque infimam uestimenti partem. *Tangit Christum fidem paucorum, premit eum turba multorum,* ait August. Tangit fides, tangit deuotio, tangit humilitas. [Multi Dominum comprimunt (ait Gregor.) & una tangit, quia carnales quique in Ecclesia eum premunt, à quo longè sunt, & soli tangunt qui huic ueraciter humiles adiunguntur. Premit turba carnalium & non tangit, quia & importuna est per pñiam, & abens per uitam.] Tangit anima fidelis, humilis, & deuota, quia & præsens est pietate, & grata est præsencia. Maior tamen humilitas peccatoris, qui, ut Christum confidentius tangat, eius se primum fimbriæ submittit. Quod quale sit, his uerbis D. Bernardus exponit: [Homini peccatori profluuium sanguinis patienti nequaquam per seipsum conuenit ad Christum accedere, sed tangere si quam inuenierit eius fimbriam. hoc est, considerare hominem, quem humiliorem uiderit in Ecclesia, quæ est uestis Christi. Eum, inquam, qui elegit abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is uerè est fimbria posita in ore uestimenti, ad quam spiritalis unguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficiis aliquibus uel prece humili, aut confessione pura tetigerit, ut affectum eius erga se moueat ad compatiendum sibi, habeat fidem, sine dubitatione saluabitur.] Hæc ille. Hunc superni iudicis timorem docuit sanctus Iob, dicens: *Verēbar omnia opera mea. sciens quod non parceres delinquenti:* actu uidelicet, & delicta non relinquenti. Debet hic timor, quasi ostiarius quidam, prauas cogitationes abigere, uitam & aditum pœnitentiæ patefacere, & sicut acus filum, sic charitatem cæterasque uirtutes introducere. Optandum esset eam nos peccatores humilitatem in peccatis nostris habere, quam sancti in suis uirtutibus habent. Centurio, uirtutis fidei quantum in Israel Christus non inuenit, dixit:

Domi.

Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Multo magis peccator hoc dicat, & sic per fimbriam uestis Christi, per iustorum intercessionem, aditum sibi ad Christum faciat.

4. Si tetigero tantum fimbriam uestimenti eius, salua ero.

Locus moralis de fiducia in Deum, eiusque bonitate. Singularis admodum fuit istius mulieris fiducia; spes admirabilis, fides robustissima, quæ nulla accepta promissione, nullo inuitata præcepto, nullo prouocata exemplo, ex solo fimbriæ Christi contactu, saluam se fore non dubitabat. Postea quidem huius mulieris exemplo & beneficio admoniti alij, *obtulerunt Christo malè habentes, & rogabant eum, ut uel fimbriam uestimenti eius tangerent:* Sed prima, quæ hac fide ad Christum accessit, hæc mulier fuit. Vnde & eius hanc admirabilem fidem tres Euangelistæ diligenter descriperunt, alij postmodum imitati sunt, Christus non factio tantum, in momento illam sanans, ipsoque ut sperabat contactu suæ fimbriæ saluam faciens, uerum etiam uerbis misericordia plenis honorauit, dicens: *Confide filia. Fides tua te saluam fecit.* De hac fiducia in Deum uirtute iam decies diximus. Tamen quia una hæc est ex illis primarijs uirtutibus, quas frequenter commendat & inculcat Redemptor noster, aliqua hic addemus, prout Deus dabit. Scripturæ sacræ omnem fiduciam extra Deum acerrimis uerbis repræhendunt & damnant; & in Deum fiduciam amplissime commendant. Ne in diuitijs quiscumque confidat (præter ea, quæ aliàs diximus) monet Sapiens, dicens: *Qui confidit in diuitijs suis, corruet.* Et alibi quum dixisset, non quid fieri debeat, docens; sed quid fieri soleat, narrans; *Substantia diuitis urbs roboris eius & quasi murus ualidus circumdans eum;* statim subiunxit: *Antequam conueratur, exaltatur cor hominis; & antequam glorificetur, humiliatur.* Stulti in diuitijs confidentes, exaltantur, ut pereant: iusti confidentes in Deo, sic se humiliant, ut à Deo exalantur. Mulier hæc Euangelica humiliavit se per fiduciam, usque ad

Matth. 23.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

c. 15.

Euseb. li. 7
ca. 14. hi-
sto. Eccle.

Esaiæ 30.

Simile.

Psal. 145.

Simile.

Daniel.

Vbi supr.

simbriam uestimenti, & sana facta est. Sed opera medicorum duodecim annis vsa, & in diuitijs suis confisa (erat enim diues & nobilis, ut ex statua Aenea, quam postea in huius beneficii memoriam illustrè erexit, conijci potest) sanari tanto tempore non potuit. Alij in magnatum fauore & gratia fiduciā ponunt. Sed illis uide ut Scriptura loquitur. *Va filij desertores, dicit Dominus, qui ambulatis sperantes auxiliū in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Aegypti, & erit uobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia Aegypti in ignominiam.* Sanè sicut paties nouus, & ex lapidibus politus, sibiq; inuicem aptè coherentibus, hederæ, ut in altum ei adhaerens conscendat, sustentaculum non præbet; sed paries per quē hederæ crescat, rudis & inæqualis, rimis ac foraminibus plenus esse debet, ut experientia docet: sic omnino non iusti & timentes Deum, recti & simplices, sed rudes coram Deo & impoliti, scelerū rimis ac rupturis pleni sunt, per quos hederæ infructiferæ, alij homines impij fiduciam in illis habentes, ad opes, honores, & dignitates in hoc sæculo conscendunt. At horū hominū subsidia, qui Deo inimici sunt, firma ac stabilia esse non possunt. Quare iterum Scriptura ad huiusmodi dicit: *Nolite confidere in Principibus, nec in filijs hominum, in quibus non est salus.* Rationem subiungit: *Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorū.* Solet Elephas certis arboribus ad dormiendum inniti, quas obseruant uenatores, & eo absente ita terra diuidunt, ut ad primum bestiae nixum cadant; capto mox elephate, qui se subrigere nequit, quum neruos & iunctura cæterorū animantium non habeat. Tales arbores sunt huius sæculi potentes (ut Nabuchodonosori in uisione ostensum est) quibus stulti innitentes cadunt, Deo illas succidente; & ita cadunt, ut erigere se uix queant: quia ueræ in Deum fiduciæ neruis, uerōq; charitatis diuinæ nexu carent. Quare uerā & solidam fiduciam Propheta regius mox in subsequentibus subnectit: *Beatus cuius Deus Iacob adiutor ipsius, spes eius in Domino Deo ipsius; qui facit celū & terrā, & omnia que in eis sunt, id est, qui omnipotens est, & cuius potētia minui non potest. Qui custodit ueritatem in sæculum: uerax & fidelis*

delis est in eo, quod promisit. *Facit iudicium iniuriarum patientibus; ne, qui in eum confidunt, ab inimicis opprimantur.* *Dat escam esurientibus.* necessaria subministrat. *Dominus soluit compeditos,* si fortè aut carcere, aut peccati uinculo detineantur. *Dominus illuminat cecos,* lumi ne gratia suæ. *Dominus erigit elisos,* in peccatum fortè prolapsos. *Dominus diligit iustos,* amplissima uirtutis p̄mia retribuit. Aded nihil ei deesse potest, ut ad inopiam subleuādā, uel ad copiam suppeditandā, cuius Dominus spes ac fiducia est. Certè omnes penè hymni Dauidici hanc uirtutem prædicant; & uix ullus reperitur, qui non uirtutis huius aut fructus, aut laudes, aut exempla contineat. Proius enim ita se res habet. Pro mensura huius fiduciæ, sua nobis munera Deus largitur. Ait Esaias: *Seruabis pacem Domine; pacem, quia in te sperauimus.* Sic Dauid: *Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum sperauimus in te.* Et alibi: *In te sperauerunt Patres nostri; sperauerunt & libera si eos.* Hinc Diuus Cyprianus: [Quantum uas fidei capax affertimus, tantum gratia inundantis haurimus.] Huc illa promissio pertinet, (ut se credere affirmat D. Bernar.) [Quoniam locus quem calcauerit pes uester, uester erit.] Pede calcamus, quicquid firma fide ac fiducia in Deum apprehendimus. De Susanna ait Scriptura: *Erat cor eius fiduciam habens in Domino.* Vnde & mirabiliter liberata est.

Ratio autem cur tantum [apud Deum fiducia] ualeat, hæc esse uidetur, quia illa maximè uirtute Deum glorificamus, multoq; magis, quàm ullis uerborum præconijs. Qui ex fiducia in Deum ardua aggreditur, in pericula se conijcere non ueretur, in rebus etiam deploratissimis optimam de eius bonitate ac potentia spem atq; fiduciam concipit, ille profectò plus quam uerbis ullis enarrari queat, Deum glorificat. Pharmacopola, qui theriacæ suæ uirtutem & efficaciam non uerbis tantum commendat, sed deuorato coram serpente, moxq; accepta theriaca, uenenum expellit, suam proculdubio theriacam efficacissimè commendauit: sic glorificatur à nobis Deus, quum de facto propter fiduciam eius nominis ardua aggredimur. Atqui Deus dicit: *Qui glorificauerit me, & ego glorificabo eum.* Sic à contrario Moyses, est Dei amicissimus, tamen

Esaiæ 25.

Psal. 32 &

21.

Episto. ad

Donatū.

Ser. de 4.

modis o-

randi.

Deut. 11.

Dan. 13.

Simile.

1. Reg. 2.

Num. 20.

men quia per unam diffidentiam Deum apud aquas contradictionis inhonorauit, bis videlicet petram percutiens, & prius populum obiurgans quam percutiens, quum, si vet bis Dei eam quam oportuit fidem habuisset, nec populum prius obiurgasset, & unico ictu aquam eduxisset, ab ingressu terrae promissionis excluditur, dicente statim ad illum & Aaron Deo: *Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.* Sicut amantem patrem grauius offendit filius, qui tristis semper & moriens in familia incedit, de patris sui benignitate ambicens, & de rebus necessarijs diffidens: sic in Deum ille grauissimè peccat, qui tristis & pusillanimis in Ecclesia Dei uersatur, de eius bonitate diffidens. De huiusmodi Scriptura sic loquitur:

Mich. 4.

Et nunc quare merore contraberis? Nunquid non Rex est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor ut parturientem? Dei potentia & prouidentia securos nos facere debet. Et per alium Prophetam: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filia populi mei?* Habemus Christum Medicum, & Sacramentorum eius resinam, de cicatricibus peccatorum curandis dubitare nefas est. Ioram quidem rex Israel, dum grauius Samaria obsideretur, & ad eum mulier quaedam clamaret: *Salua me o Rex*, respondit:

Ierem. 8.

In quo te possum saluare, de area, vel de torculari? Omnia enim ei subsidia tam uini, quam frumenti defecerant. Talia sunt humana auxilia. Sed area & torcularia Dei nostri non deficiunt, qui parat terra pluuiam, qui producit in montibus fenum & herbam seruituti hominum: qui dat timentibus escam ipsorum, multo magis fortius hominibus, & maxime eum colentibus, ut in alio Euangelio nos docuit, nosque explicauimus. Mulier fortis in Scripturis laudata, misit

Exemplū.

manum suam ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fenum. Colo implicatur flamen, quod adhuc torquendum manu, seu ducendum est. Fuso circumdatur, quod iam ductum & extractum, filumque factum est. Digiti ergo eius apprehendunt fenum, qui ex bonis operibus iam factis confidit in Deo. Colum cum penso tenet, qui cum proposito bene semper operandi sperat in Deo; & ille demum

4. Reg. 6.

mittit

Psal. 146.

mittit

Dom. 14.

post Pent.

tex ult.

Prou. ult.

mittit

mittit manum ad fortia, pietatis opera heroica atque illustria producit.

Sed hoc in loco ne uerae fiduciae loco uel haeretica fides specialis, uel (quod idem ferè est) Epicurea praesumptio irreparat, obseruandum diligenter, fidem seu fiduciam, & hic a Christo, & in tot alijs Scripturis tam uehementer commendatam, non esse fidem aliquam mortuam, informem, aut cum peccati actu coniunctam, sed uiuam esse, bonis operibus aut fecundam, aut certè grauidam. De fiducia impetradi à Deo quicquid petimus (quae maxima pars eius est) dicit disertè D. Ioannes: *Sic cor nostrum non reprehenderit nos, id est, si secundum interiorem hominem non obediunt peccato & carni* (ut exponit Augustinus) *fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus.* Vides huius generis fiduciae conditionem bis luculenter positam. Sic Paulus positus prius Hebraeorum bonis operibus, de quibus dixit: *Vincis compassi estis; & rapinam bonorum uestrorum cum gaudio suscepistis*, infert: *Nolite ergo amittere confidentiam uestram.* Rursum de fiducia salutis aeternae & gloriae quum dixisset Apostolus: *Gloriamur in spe gloriae filiorum Dei, & adiecisset, Spes autem non confundit*, huius spei fundamentum & causam subnectit: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, &c. Charitatis ergo praesentia, quae opere probatur, (Diligere enim debemus non lingua & uerbo tantum, sed opere & ueritate) fiduciae fundamentum est. Hac de causa diuus Iacobus hominem inanem uocat, cuius fides non habet opera. Quod explicans sanctus Augustinus, scripsit: *Discerne fidem tuam à fide demonum, qui timent & spem non habent. Adde ergo fidei spem. Et quae spes est, nisi de aliqua conscientia bonitate? Adde ergo spei charitatem.* Haec ille, ueram spem & fiduciam docens. Rursum Paulus, quum diuites inuisisset, non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo uiuo, qui praestet nobis omnia abunde ad fruendum; qualis haec spes esse debeat, & in quo fundata, docet, subiungens: *diuites fieri in bonis operibus*, quod postea uocat, *thesaurizare sibi bonum fundamentum*. Sic & ad Titum scribit: *Ut curent bonis operibus praesse, qui credunt Deo*, alioqui uidelicet frustra & inaniter credituri. Quare

Vera fides
ciaque.

1. Ioan. 3.

Lib. de per
fect. iust.

Heb. 10.

Rom. 5.

1. Ioan. 3.

Iacob. 2.

De uerbis
Apostol.
serm. 16.

1. Tim. 6.

Tit. 3.

Pars Aestiuialis.

R. r. & uetus

Psal. 4.

Iob 17.

Præfat.

enar. in

Psal. 31.

1. Tim. 3.

Hemor.

rhoissæ fi.

ducia ple.

na uirtuti.

bus.

Marc. 5.

Locus con.

tra hare.

ticos.

& uetus Scriptura dicit: *Sacrificate sacrificium iustitie, & sperate in Domino.* Illud præcedebat, ut hoc sequat. Sic beatus Iob, *Qua spes hypocrite, si auare rapiat? Nunquid Deus audiet clamorem eius? Quare necesse est fieri, quod scripsit iuxta tot Scripturas S. Augustinus: Qui uult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam. Hanc ut habeat credat & operetur.* Quod enim de uno uirtutis ac pietatis genere Paulus dixit: *Qui bene ministraverint, gradum bonum acquirant, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu;* hoc de omni pietatis opere intelligendum est. Mulier hæc in isto Euangelio, ut Christum cum fiducia tangeret, multas adiunctas uirtutes habuit. Habuit uerecundiam, timorem, humilitatem, retrò accedens. Habuit operis laborem, ut per turbas ad fimbriæ tactum perueniret. Habuit pudoris sui confessionem, quum *prociens ad pedes Christi, omnem illi ueritatem diceret*, ut scribit Marcus. Habuit de potentia & bonitate Christi fidem & charitatem, quæ eam, ut sic accederet, compulerunt. Hæc fiducia accessit, & hæc eam fides saluam fecit. Tam hæreticorum hodie fiducia & specialis fides, seu certitudo gratiæ, quam ponunt, quam quorumlibet impiorum Epicurea præsumptio, præmit Christum cum turba, & nullum ex eo fructum capit. At fiducia Catholica, & orthodoxa, & pia, con timore & tremore, cum bonis operibus & uitæ innocentia coniuncta, sic tangit Christum, ut uirtutem ab illo exeuntem capiat. Talem fiduciam commendant Scripturæ: & hæc illa est, cui amplissimæ promissiones de perpetuo Dei adiutorio repositæ sunt.

5. Et deridebant illum.

Mundi ludibria despicienda.

Locus moralis de mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorsus contemnendis. Isti tibicines, & reliqua turba popularis, quæ exanime corpus circumstant, audito Christi uerbo, planè diuino ac mystico; *Non est puella mortua, sed dormit*; crasse rem intelligentes quod ignorant, derident. Christus nihilominus illis loco eiec-tis, quia non erant margaritæ proiciendæ ante porcos, in pio suo opere progreditur, & puellam mortuam resuscitat

scitat. Ioseph à fratribus suis somnator, per contumeliam & irrogationem, uocatur. Is nihilominus in summa auctoritate & rerum affluentia positus, indigentibus fratribus, diraque fame oppressis, liberaliter & amanter subuenire non desistit. Dauidem ante Arcam Dei totis uiribus saltantem, deridet Michol. At ille ei respondit: *Vixit Dominus, quia Iudam, & uilior sum, plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Populus alienigena Iudæos templi redificantes derident, & omnibus quibus possent modis impediunt. Illi tamen *una manu opus faciebant, altera gladium tenebant.* Iusti enim una manu operantur, altera patientiam tenent. Vox impiorum de iustis est: *Nos uitam eorum reputabamus insaniam.* Erapud Apostolum inter cæteras uisitorum cruces hoc ponitur: *Alij ludibria & uerbera experti.* Non est lucis uitium, quod lucifuge illam fugiunt, sed laus. Temerarium est iudicare non audita utraque parte. Mundani uoluptates & ineprias mundanas præferunt continentia & grauitati spirituali, quia nihil adhuc de Spiritu gustauerunt. Si de Spiritu gustassent, & eius uoces audissent, mundum certè maxime deriderent, & pro Spiritu contra carnem iudicarent. Nunc uero homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi. Quare proprium est malorum, bonos irridere. Sic docet Scriptura: *Ambulans recto itinere, & timens Deum,* despiciatur ab eo, qui infami graditur uia. Et iterum: *Abominantur impij eos, qui in recta uia sunt.* Sed totum hoc nihil pendendum est. Nullam habet auctoritatem illa censura, ubi, qui damnatus est, damnat. Quum mali bonos de rectè factis irrident, idem est, ac si cæci uidentes, claudi rectè incedentes, agroti sanos irriderent. Non est utuperium solis, si noctua eius lucem uel non aspicat, uel despiciat. Imo à populari turba & sæculi amatoribus laudari, uituperii loco uir sapiens habebit. Vnde Antisthenes Philosophus, quum se à populo uehementer laudari, ab amicis intelligeret, respondit: *Quid enim mali feci? Ezechias Rex Iudeis præcipit, ne responderent Assyrijs, qui irridebant Deum & populum eius, ne in grauiore blasphemias prolaberentur. Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æstum & ferorem*

Exempla.

2. Reg. 6.

1. Esdr. 4.

Sapient. 5.

Hebr. 11.

Similia.

Ioan. 3.

Prou. 14.

Prou. 29.

Similia.

Laer lib. 6.

Apoth.

theoma.

Esa. 36.

comprimat: sic silentium & neglectus impropertii irrisorum contumelias & blasphemorum malitiam intercludit. Unde Ecclesiasticus: *Non incendas carbones peccatoris*. Et regius Propheta: *Cum consisteret aduersum me peccator, obmutui, & humiliatus sum, & filius à bonis*. Nec enim sic Olympicæ porticus Heptaphonon dictus, suam echo septies replicat, sicut irrisor contumeliosus, nisi silentio comprimatur, maledictis maledicta congerit. Contemnent da igitur impiorum hominum ludibria, non solum quia vana sunt, sed etiam ut modus illis imponatur, paxque nostra conseruetur.

Certe ut scientia neminem habet inimicum, nisi ignorantem; sic nec uirtus, nisi uitiis indulgentem. Quum Christus de contemptu mundi & diuitiarum disliceret, *Pharisei hæc audientes eum irridebant, quia auari erant*. Alias quoque, quum contra hypocritarum multa dixisset, & illi, audituro hoc uerbo scandalizari essent, dicit suis Christus: *Sinit illos. Caci sunt, & duces cecorum*. Rursum disserente eo de bono pastore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt, Iudei: *Demonium habet, & insanit. Quid eum auditistis*. Quum Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquerentur uariis linguis magnalia Dei, multi irridentes, dicebant, quia *mentis pleni sunt isti*. Paulo coram Festo præside de Christo mediator, & resurrectione mortuorum disputante, *Festus magna uoce dixit. Insanis Paule, multa te litteræ ad insaniam adduxerunt*. Sed & de tota doctrina religionis Christianæ dicit Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum. Gentibus autem stultitiam*. Et iterum: *Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est*. Quare & ille Athenis in Areopago Christi fidem annuncians, & resurrectionem mortuorum docens, a plerisque irridebatur, dicentibus: *Quid sibi uult seminuerbis hic quasi dicas, nugator, garrulus*. Denique propter superbas infidelium contumelias & irrisiones, scribens ad Romanos dixit: *Non erubescio Euangelium*, utcumque uidelicet à permultis irrideatur. Quum Propheta à Deo missus ad Principem Iehu cum aliis magnatibus confidentem ueniret, eum in regem uncturus, dicunt ei ceteri magnates à Propheta redeunti: *Quid uenit insanus iste ad te?* Ita uiri Dei huius mundi

mundi magnatibus insaniere videntur, Parentes & cognati Thobia irridebant uitam eius, dicentes: *Ubi est spes tua, quæ alienas opas & sepulturas faciebas?* Adeo verum est quod dixit sanctus Iob: *Deridetur iusti simplicitas sicut & ipse dixit derisum ab amicis suis*. Priorius igitur contemnent prius ab impijs deridentur, dicentes cum bono Thobia: *Nos filij sanctorum sumus, & uitam illam expectamus, quæ Deus aaturus est ijs, qui fide in suam nunquam mutant ab eo*. Ad hunc locum referri possunt, quæ de vano & temerario mundi iudicio, de contumelijs & maledictis patienter ferendis, de maleuolo impiorum iudicio, de lingua maledica & detractone, de conuictis proximo illatis, de hypocritica & maleuola reprehensione in varijs iam * Euangelijs deprompta sunt.

6. Et exijt fama hæc in uniuersam terram illam.

LOCVS moralis de operibus & beneficijs Dei summa laude prædicandis. Christus quidem (ut est apud diuum Lucam) suscitata a mortuis puella, præcepit parentibus, ne alicui dicerent, quod factum erat: documentum præbens, a nobis quidem gloriam fugiendam, vanæque laudis ostentationem omnibus modis abdicandam esse. Hic tamē apud Matthei miraculi fama percrebuit, & Christi nomen hac laude per uniuersam regionē illam publicauit: quo docemur, aliorum bona opera, maximè autē Dei in nos beneficia accuratè laudare, & quauis data occasione passim prædicare. Sic sanctus Dauid Dei beneficia & opera mirabilia, quæ maioribus suis in Aegypto, in deserto, in terra Chanaan, quæ sibi et affluenter contulerat, in uarijs Psalmis studiosè commemorat, copiosè prædicat, & maximis extollit laudibus. Sed & alios ad id pietatis genus cohortatur: *Narrate* (inquit) *omnes mirabilia eius*. Et de seipso ait: *Narrabo mirabilia tua*. Et iterum: *Narrabo nomen tuum fratribus meis*. Et rursum: *Venite & audite omnes, qui timetis Deum, & narrabo quæ fecit anima mea*. Sic Moyses narrauit Ietro cognato suo omnia, quæ fecerat Deus populo Israel. Sed & Deus idem in mandatis dedit, ut narrarent mirabilia Dei, & præ-

Thob. 2.

si do

Iob. 12.

Iob. 12.

Thob. 12.

Iob. 12.

* Domi. 3.

Aduent.

tex. 2. Do.

pass. tex. 3.

& 6. Do. 3.

post pent.

text. 2. &

Domin. 5.

post Pent.

tex. 3. Do.

16. post

Pent. tex. 2.

Dei opera

laude pro-

sequenda.

Lucæ 8.

Psalm. 104.

92. 65.

Exod. 18.

Deute. 9.

3. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. De admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos.

4. Surgent pseudochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. De fidei constantia in quavis persecutione, maxime haeticorum & Antichristi, retinenda.

5. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & flammae cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebuntur. De Dei benignitate, quae nos malorum ceruicibus nostris impendentium admone.

6. Et tunc parabit signum filij hominis in caelo, & tunc plangent omnes tribus terra. De extremi iudicii apparatu, maxime in signo sanctae Crucis, impijs terribili.

7. Et videbunt filium hominis uenientem in nubibus caeli cum uirtute magna & maiestate. De supremi iudicis aduentu supremo.

1. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes.

Tribulationi auxilium adiungitur.

De bello Iudaico. lib. 2. c. 24 & lib. 4. c. 5. & seqq. Luc. 2. 1.

LOCVS moralis de bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adfert opportunum. Haec enim uerba Christus dixit ad consolationem & instructionem eorum, qui ex fidelibus Hierosolymis tunc, atque in Iudaea essent, quando abominatio desolationis à Daniele praedicta staret in templo, id est, quando seditiosi Zelotae, duce Eleazaro, templum armati occuparent, multaque in eo indignissima ac nefanda perpetrarent. Cestio Romanorum duce cum suo exercitu Hierosolymam obsidente, ut latè apud Iosephum uidelicet. monet enim, vt tunc propter appropinquantem desolationem ciuitatis fugerent, ut ex uerbis diuini Lucae haec uerba iuxta litteram intelligenda esse manifestè pater, Ait enim apud Lucam Christus; Cum uideritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quoniam appropinquauit desolatio eius. Cestio enim cum exercitu obsidente Ierusalem, sed incaustum & frustra, eo recedente, seditiosorum creuit audacia, ut templum ipsum contra suos populares quasi arcem occuparet, & Ananiam summum Pontificem, inde eos ei per-

pulari manu exturbare uolentem, occiderent: unde paulo post à Tito sic obsidetur, vt penitus excinderetur. Sed de hoc medio tempore dicit Christus. Tunc qui in Iudaea sunt (uniuersam enim illam paulo post Vespasianus uastauit) fugiant ad montes: id est, ad terram montuosam ultra Iordanem in ciuitate Pella, ubi Agrippa, Iudaeorum amicus, & Romanorum socius dominabatur. In hac enim ciuitate seruati sunt, quotquot ex Iudaeis seruabantur, seu iam Christianis, seu fortasse futuris. Docet ergo hic locus ad litteram Dei nostri bonitatem & providentiam suauiter omnia disponentem, quae sic iustos tentat, & ad tribulationes uocat, vt tamen remedia & consolationes, refugia, & receptacula illis patet. Sic quum bonus Iacob cum tota sua progenie numerosa, solus tunc Dei populus, in terra Chanaan fame periturus uideretur, prospexit ei de Iosepho (quem perisse putabat) qui in uniuersa Aegypto dominaretur, patremque suum, fratres, & paruulos eorum abunde pasceret. Hanc Dei bonitatem ipse Ioseph, a fratribus suis iniquissime uenditus, illis exposuit: Premisit me (inquit) Deus ut reseruemini super terram, & estis ad uiuendum habere possitis. Non uestro consilio, sed Dei uoluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum uniuersae domus eius, ac principem in omni terra Aegypti. Sic ipsi Iosepho, quum fratres eius Ismaelitis illum uendidissent, statim parauit Putipharem, uirum nobilem, qui illum diligeret, & totam ei familiam committeret. Ionas quum in tribulationem & tempestatem incidit, parauit illi Dñs cete grande, ut illum exciperet & custodiret. Elia Iesabelem fugiente, & in speluncis se abdente, mandauit Deus coruo, qui pasceret eum. Dauid potentiam Saulis per aliquot annos fugienti, nunquam defuerunt speluncae loca tuta, vires & auxilia, quib. se a potentissimo & acerrimo hoste tutaretur. Sed quod illi uir dixit prudens femina Abigail, de omnibus iustis afflictis uerum est: Erit anima tua custodita quasi in saculo uiuentium, apud Dominum Deum tuum; perinde impiorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundae. Sicut enim corpora rotunda, quum sint figura sphaerica, in omni loco sedent, & situm habent, sic iusto & forti omne solum

Niceph. li. 3. c. 3. Euseb. li. 3. c. 5. & Euphr. li. 3. hares. vlt.

Exempla.

Gen. 45.

Gen. 37.

Ion. 1.

3. Reg. 19. 1. Reg. 20. & seqq.

1. Reg. 25.

Simile.

Psal. 36.

Esa. 3.

Rom. 9.

Socra. lib.
7. c. 18. hi-
sto. Eccle.Paulus
Diac. li.

15.

In quadri-
logo de vi-
ta eius. li.
2. c. 14.

Matt. 10.

solum patria est. Deus enim manum ponit, ut sedem illi commodam faciat, iuxta illud Psalmistae: *Cum cecideris, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Et ratum alius Propheta ait: *Diata iusto, quoniam bene.* Siue in exiliu, siue in carcere eat, siue aget; siue sanus sit, siue ab hominibus honoratus, siue despectus; dicite illi, quoniam bene cum eo agetur. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Quum in Perside acerbissima esset persecutio Christianorum, in Oriente sub Imperatoribus Christianis tutissima perfugia habebant. Adde sane, ut quum fugitivos suos a Theodosio iunioris rex Persarum repereret: non solum eos illi negaret Imperator Christianus, sed & bellum ea in causa contra Persas gereret, ac nobilissimas uictorias reportaret. Quum in Oriente Imperatores haeretici Catholicos suis sedibus pellerent, in Occidente semper, quod secuto recipere, habebant; adeo sane, ut unus Symmachus Romanus Pontifex, Episcopos. 220. Africa pulsos, in Sardinia suis sumptibus aleret. Quo in genere etiam illustre illud est, quod quum Henricus I. Anglorum rex, in odium fortissimi pastores sancti Thomae Cantuariensis Archiepiscopi; tunc in Gallia, eo quod Regis iniquissimis legibus consensum negauerat, exulantis; uniuersam cognationem eius, etiam a patulis usque ad senes, in exiliu eiecisset, omnibus rebus natis; tamen praestante Domino, omnibus sic prouisum est in breui, ut inter illos gens nullus esset; plurimi etiam felicius in exilio, quam in patria degeret, ipso Archiepiscopo eos per diuersas provincias ac personas per literas commendante, nemineque commendatos respuente.]

Certe quum Christus in Evangelio suis dixerit: *Si persequuti nos fuerint de una ciuitate, fugite in aliam: prouidit haud dubie semp ac prouidebit, ne unquam aliqua ciuitas desit, ad quam fugerent.* Nam & ideo subiunxit: *Amen dico uobis, non consummabitur ciuitates Israel, donec ueniat filius hominis.* Quod ut de praedicatione uerbi usque ad fine saeculi dilatanda, atque praedicatorum persecutione intelligitur; ita de ciuitatibus refugij: (illae enim sunt uerae ciuitates Israel, non secundum carnem; sed secundum spiritum) intelligi debet. Certe de grauissima & ultima Eccle-

fix

sae Dei sub Antichristo persecutione, docet nos D. Ioannes, nec tunc quidem ciuitates perfugij fidelibus defuturas. Ait enim: *Draco stetit ante mulierem, qua erat paritura, &c. Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascat eam diebus mille ducentis sexaginta.* quod est trienniu cum dimidio persecutionis Antichristi. Sub Caio Rom. Pontifice plurimi Christiani cum Chromatio & Tiburio uiris potentibus secedebant, persecutionem declinantes, quibus de necessariis Deus prouideret. Gregorius Thaumaturgus, Eps Neocaesariensis, qui graui oborta persecutione dira contra Christianos edicta emitterentur, populum suum in praetrium montem perduxit, ubi usque ad persecutionis remissionem, diuina eos prouidentia aluit, & conseruauit. Idem legere licet in uita S. Lupi, Trecentis in Gallia Epi, & S. Priuati Epi Gabalitan. Antiocho Epiphane in Iudaea seuiente, & gentilibus introducere conante, infinita Iudaeorum examina (teste D. Hieronymo) cum Onia Pontifice in Aegyptum se receperunt, ubi eos Deus salua religione diu conseruauit. Certe Danieli ex fidelium eoi sententia sic interpretatur idem Doctor sapientissimus, quod Antichristus Idumae & Moabitas, & filios Ammon, id est, Arabiam relinquet intra eta, quia illuc sancti ad desertum confugient. Sane uba hodie Anglicana persecutio, iam per annos triginta saeuens documentum esse potest, nunquam deesse montes, ad quos, qui in Iudaea sunt, fugiant; quum & in hoc Belgio, & in Gallia, & in Hispania, & in ipsa urbe Roma Angli pro fide exules sedes & domicilia sua, Deo prouidente, utique posuerint.

2. *Orate, ut fuga uestra non fiat in hyeme, uel in sabbatho.*

Locus moralis contra frigidos & ignauos, qui persecutionis aut mortis tempore pereunt. Etsi enim Christus haec uerba proprie de fuga Iudaeorum corporali ex ipsa Iudaea, imminente Ierosolymae obsidione loquutus est, monens eos, orandum, & diligenter curandum esse, ne ad talem fugam imparati inueniantur, uel ex incredulitate quadam, uel ex ignauia & torpore (hyemem enim

Apoc. 12.

In gestis
eius.Greg. Nil.
sen. in uita
eius.Coment.
I Dan. 11.Contra
ignauia &
procrasti-
natione.

& sabbathum prouerbialiter, & parabolicè Christus hic accipit, pro eo quod figuratiuè significant) tamen & ad quamcunque persecutionem, afflictionem, maximeque mortem ipsam, quæ ultimum discrimen est in hac uita (sicut Hierosolyma excidium ultimum illud fuit, à quo suos, fugere Christus hic monuit) applicari illa possunt, sanctique Patres applicauerunt. Sic sanctus Hilarius: [Orandum (inquit) ne in peccatorum frigore, aut in otio bonorum operum inueniamur, quia grauis uexatio incubet.] Sic & sanctus Augustinus: [Orate nos iubet, ne in letitia, uel tristitia rerum temporalium quis inueniatur in die illo.] ne uel amore habendi, uel tristitia amittendi bona temporalia teneamur. Tales enim ad fugam expediti esse non possunt. Sanctus Cyprianus causas commemorans, cur in graui sui temporis persecutione tam multi remanentes domi suæ, nec uel ab infideli Principe fugere, uel carcerem & tormenta manentes subire uolentes, lapsi fuerint, Christum abiurantes, inter alia hæc dicit: [Disimulanda, fratres, ueritas non est, nec uulneris materia & causa reticenda. Decepit multos partimoni] sui amor cæcus. Nec ad recedendum parati, aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ uelut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus uincula; illa carere quibus & uirtus retardata est, & fides pressa, & mens uincta, & anima præclusa, ut seipenti, terram secundum Dei sententiam deuoranti: præda & cibus fierent, qui terrestribus inhærent.] Hæc ille. Qui ergo ad fugam persecutionis expeditus esse uult, in ipsa pace ad eam se comparare debet, ut in alia quadam Dominica latius deduximus.

Fræparatio ad mortem necessaria.

Hom. 12. in Euang.

Idem iudicium est de quauis tribulatione, qua in hac uita carere non possumus; & maximè de morte ipsa, ad quam nunquā imparati esse debemus: quæ & est iudicium cuiusque particulare, cuius imago excidium Hierosolymitanum, de quo Christus hic loquitur, fuit. Unde hæc Christi uerba ad mortis necessariam præmeditationem sanctus Gregorius sapienter uertit. [Nos (inquit) nunc sollicitè cogitemus, ne nobis in uacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum uiuere, cum iam cõpellimur de corpore exire. Memento quid ueritas dicat: Orate ne fiat

fuga

fuga uestra hyeme uel sabbatho. Ac si aperte dicat: Vide te ne tunc queraris peccata uestra fugere, quando iam non licet ambulare. Per legis quippe mandatum ambulare longius sabbatho non licet. Hiems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulantium, torpor frigoris astringit. Illud ergo tempus quo fugere non licet modo debet cogitari, dum licet.] Hæc ille. Et certè uerbis proximè præcedentibus in nostro Euangelio, Christus idem insinuauit, dicens; [Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Non enim (ait sanctus Hilarius) de scelerum onere Dominum admonuisse credendum est, sed animarum peccatis repletarum ostendisse grauitatem. Illud quoque; Væ illis, qui nutriuntur, infirmitatem animarum quæ ad cognitionem Dei, quasi lacte, educantur, ostendit. Et idcirco uæ ipsis erit, quia ad fugiendum graues, & ad sustinendum imperitæ, nec peccata effugerunt, nec cibum ueri panis acceperunt.] Hæc ille. Væ igitur illis, qui instanti mortis agone, salutaris uitæ propositum concipiunt; existimantes posse se in media hyeme in deuotionis frigidissima, & in summo orio atque torpore fugere à uentura iudicis ira, fugere à peccato, fugere ex hac miseriæ ualle ad portum beatæ mortis. Ante oculos semper illa beati Iob sententia tenenda est: *Si repente interroget, quis respondet ei?* Repente Dominus interrogat, cum hominē in hora mortis imparatum, multisque sceleribus irretitum inuenit. Deinde uide an illud tempus ad fugam peccati, ad fugam sæculi, ad fugam cupiditatum tuarum idoneum esse possit, quando te tot malis habitibus præoccupatum grauari atque deuictum horror mortis inuadet, dæmonū, uexatio torquet, conscientia apertus liber terribiliter accusabit; & ab altera parte uxor desert, paruuli plangunt, familia perstrepat, amici gemunt, medici uadunt & redcunt, ingrediuntur & egrediuntur, alia atque alia subinde medicamenta (quibus uana uitæ spes lactatur, & conuersionis necessitas retardatur) nihil profutura subministrant corporis denique ipsius dolores, æstus, cruciatus, ipsaque imbecillitas usque adeo mentem occupatam tenet, ut uix aliud cogitare possit, quam quod in præfenti acriter pungit. Quisquis hoc tempore peccatum deserere uult,

Can. 25. in Matt.

Iob. 8.

is verè in sabbatho atque in hyeme, hoc est, tempore valde difficili, fugam meditatur.

Impoeni-
tēs à Deo
deferuntur.

2. Mach. 9

Hom. 12.
in Euan.

Accedit ad hæc omnia terribile Dei iudicium, qui in tali demum articulo poenitentes plerumque iusto suo iudicio deferit, ut in alijs iam Dominicis dictum est. Sed huius nunc rei exemplum unum aut alterum satis illustre subijciam. Antiochus Epiphanes, Asiæ Rex, qui tot ac tanta mala Iudeis, Dei populo, intulerat, templum spoliauerat, religionem uniuersam, introducto Gentilismo, subuertere contenderat; acerbissimo tandem uiscerum & internorum dolore à Deo percussus; manifestamque Dei uirtutem in seipso contestans, ita ut de miseri corpore vermes scaturirent, cū nec iam ipse foetorem suum ferre posset, morti se appropinquare uidens in has poenitentis uoces erupit: *Iustum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Deinde, *Ierusalem oporiet liberam reddere, Iudeos aequales Atheniensibus facere pollicetur, templum sanctum optimis donis ornaturum, sancta uasa multiplicaturum, pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis se prestaturum, super hac & Iudeum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.* Quid ad huius Regis poenitentiam adijci posse uidetur? Et tamen dicit sermo diuinus; *Orabat scilicet Dominum, à quo non esset misericordia consecutus.* Alterum exemplum ex diuo Gregorio huc deferri. (Rem inquit) fratres charissimi, refero, quam si attentè audire uult charitas uestra, ex consideratione illius uolenter instruetur. Quidam uir nobilis in Valeria prociacia, nomine Chrisauius, fuit, uir ualde idoneus, sed ita plenus uitijs, quā rebus, superbia tumidus, carnis suę uoluptatibus subditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremū ueniens, eadē hora, qua iā de corpore erat exiturus, apertis oculis uidit terros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer imminere, ut ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, pallecere, sudare, & magnis uocibus inducias petere, filiumque suum, nomine Maximū (quē ipse iā nonachus monachū uidi) nimis & turbatus clamo-

clamoribus uocare, Maxime curre, Maxime curre: nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus adfuit: lugens & peritrepens familia conuenit. Eos autem, quos ille insistentes sibi grauitè tolerabat, ipsi malignos spiritus uidere non poterant: sed eorum præsentiam in confusione, in tremore ac pallore illius qui trahebatur, uidebant. Pauore autem terræ eorum imaginis, huc illucque uerrebat in lectulo. Cumque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, cœpit magnis uocibus clamare, dicens: Inducias uel usque mane: Inducias uel usque mane. Sed quum hæc clamaret, in ipsis suis uocibus de habitaculo suæ carnis euulsus est. De quo constat, quia pro nobis ista, non pro se uiderit, ut eius uisio nobis proficiat, quos adhuc diuina longanimitas patienter expectat. Hæc ille. Quem admodum miles, qui securitatis tempore arma sua studuit & polita semper custodire, & ad manum parata habere, uocante uel ad pugnam uel ad inspectionē Ducis tuba, lætus & expeditus currit: qui uero securus facit, sonante tuba serius festinat, quæritans ubi sit gladius, ubi lorica, ubi scutum, & tanquā inutilis à Principe exauctoratur: sic omnino malus Christianus, qui sanus adhuc & negetus, non considerat opera sua, quid facit, quid non facit, quomodo credat, quomodo ambulet, nec cogitat quia uenturus est dñs eius, ut malus & inutilis seruus exheredatur. Qui coram iudice causam pendentem habet, non nocte, non die, non aliquo temporis articulo aliud cogitat, loquitur, agit, quam quo modo causa procedat, & ut bonum terminum consequatur. Tota hæc uita nobis conceditur, ut de causa nostra cogitemus, quæ pender ante tribunal Christi, ubi altare oportet nos omnes. Summa clementia est, tum primum de causa cogitare, quando ad iudicium mors uocat. De hac re in alijs Dominicis uide plura.

Simila

Dom. 20.
post Pent.
tex. 4. &
alijs pced.

3. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

Locus moralis de admirabili iustitia & uindicta Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc uerba dixit de illa, post omnem hominum memoriam maxime

Ultio Dei
contra in-
gratos.

timè admirabili, penèque, incredibili Iudeorum strage,
& interiectione per Romanos facta circa excidium vrbis
Hierosolymitanæ, & totius gentis desolatione sempiterna
consecuta, qualis & hodie tota passim orbe conspi-
citur. Hæc enim Iudeorum tribulatio talis ac tanta fuit,
qualis in illa gente (nam de illa sola adhuc loquitur) nec
unquam antea fuit, nec erit postea. Et tamen fuit hic po-
pulus longè Deo dilectissimus, & qui ab eo præ cunctis
gentibus maxima acceperat beneficia. Quod totum ad
nostram instructionem hoc loco breuiter explicandum
est, tanquam diuinæ iustitiæ atque vindictæ erga ingra-
tos peccatores documentum sempiternum. Beneficia huic
populo collata, ex his constare possunt; quod hunc solum
ex omnibus alijs gratuito amore elegit; quod electum
admirandis portentis conseruauit, quod sæpenumero de-
linquentem in gratiam recepit; quod diuissimè terga ver-
tentem, & horrendè peccantem sustinuit; quod amantif-
simis uerbis suum erga eos amorem expressit; quod uaric
subinde, Prophetas ad eorum correctionem misit; quod
ex ipsis tandem nasci & inter eos conuersari, omnemque
coelestis doctrinæ thesaurum effundere Dei Filius uoluit;
quod postremò post omnem impietate erga ipsum, Mes-
siam perpetratam, totis adhuc quadraginta annis eorum
emendationem expectauit & non nisi in clementissimi,
atque adeò religiosissimi Ducis manus eos incidere per-
misit. Quæ singula paucis explicabo. Gratuitam uocatio-
nem Moyses illis his uerbis expressit. *Te elegit Domi-
nus Deus tuus, ut sis ei populus de peculiari de cunctis po-
pulis, qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes nu-
mero uincebatis, uobis inuictus est Dominus, & elegit uos,
cum omnibus sitis populis pauciores; sed quia dilexit uos
Dominus, & custodauit testamentum, quod iurauit patri-
bus uestris. Et rursum alio in loco: En, Domini Dei tui coe-
lum est, & coelum cæli, terra, & omnia, quæ in ea sunt, &
tamen patribus tuis conglutinator est Dominus, & amauit
eos, elegitq; semen eorum post eos, id est, uos de cunctis gen-
tibus. Hæc fuit gratuita electio. Portenta admiranda archi-
simæ dilectionis signa innumera fuerunt. Tota terra Cha-
naan fame extrema laborante, prospexit eis de fratre Io-
seph.*

Iudæis fa-
cta gra-
tiz.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Deut. 7.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

Deut. 10.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

seph, qui dominaretur in Aegypto, quo solo in loco triticū
inueniebatur. In Aegypto oppressos, ut ab illa seruitute eos
liberaret in manu forti, & brachio extento vastauit uniuersam
terrā Aegypti, & decem plagis percussit, quartū ultima
erat, ut omnia eorum primogenita occideret; postea per
mare rubrum sicco pede deduxit, Pharaone cum toto exer-
citu subuerso. In ipso deserto, præcessit eos per diem in co-
lumna nubis, per noctem in columna ignis, & castrorū lo-
cum ipse metabat. Pluit illis manna de cælo, eduxit aquam
de petra, nobilissimas uictorias dedit. In terram demum
promissionis, fluentem lacte & melle, ciecito populo poten-
tissimo, ut introduceret, perpetem Iordanis meatum in fon-
tem retorfit, muros Iericho ipse diruit, missis de cælo grau-
dinis lapidibus pro eis dimicauit, solem in medio cæli sta-
re fecit immotum, ut Duci uictoriam concederet amplissi-
mam. Illud denique longè maximum, & nullo satis sermo-
ne prædicandum beneficium fuit, quod cæteras gentes di-
mittēs Deus ire uias suas, & in corrupto penèque extincto
naturæ lumine uolutari, huic soli populo legem suo digito
scriptā dedit, ut omnis qui faceret eam, uiueret in ea, uita uero
que sempiterna, quod ceremonias, sacrificia, verique Dei
cognitionem iradidit. De hoc amplissimo beneficio sic ad
eos Moyses: *Quæ est gens tam inclita, quæ habeat carema-
nias, iustitias, iudicia, & uniuersam legem, quam ego propo-
nam hodie coram oculis uestris; Non enim fecit taliter omni
nationi, & iudicia sua non manifestauit eis, (ait David.) Et
quæ est natio tam grandis, quæ habeat deos suos ita appropin-
quantes sibi, sicut adest Deus noster cunctis obsecrationibus
nostris? Hæc est enim uestra sapientia & intellectus coram
populis, ut audientes uniuersi præcepta hæc, dicant; En popu-
lus, sapiens & intelligens, gens magna. His uerbis magnifi-
cè & meritò Moyses hoc amplissimum huius populi bene-
ficio exornauit. Sed & de alijs supra cōmemoratis bene-
ficijs diuissimè dixit. Circumduxit eum, & docuit & cu-
stodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila pronocans ad
uolandum pullos suos, & super eos uolitans, expandit alas
suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Nihil si-
gnificantius dici potuit.*

Iam uero quoties delinquentem, in gratiam tamen po-
nitentem

Pars Aethiopia,

Sc

nitentem

In Exod.
& Iosue.
per totum

Deut. 4.

Psal. 147.

Deut. 32.

3.

Indei re- lapfi quo- ties recon- ciliati.

Iudic. 3.

Cap. 4.

Cap. 6.

Cap. 11.

Cap. 13.

1. Reg. 8.

4.

Iudæi ad pœnitentiam expe- ctati.

nitentem recepit, uix breuiter explicari potest. Primum in ipso deserto, fabricato uitulo aureo, & turpissimè clama- te populo. *Hi sunt dii tui Israel*, &c. intercedente Moyse pe- perit, eis Deus. Deinde toties contra Deum & Moysen murmurantem, per totos quadraginta annos Deum ten- tantem & prouocantem, non deseruit tamen, sed in pro- missam terram introduxit. Introductos per fortissimum Ducem Iosue, & post eius mortem cito ad cultum idolo- rum relapsos, tradidit Deus in manus Reges Mesopota- miæ: sed post annos octo per Othonielem eos liberauit. Se- cundo relabentes occupat & opprimit, Eglon Rex Moab annis 18. Liberantur secundo per Aod, qui transfixit, E- glon. Tertio peccantes Iabin Rex Chanaan sub iugo mite- tit annis 20. donec per Deburam & Barach eos Deus libe- rauit. Quarto idololatriantes Madianitæ uastant annis 7. & per Gedeon in integrum restituntur. Adhuc peccantes à Philistæis & filiis Ammon affliguntur annis 18. & per Ieph- te liberantur. Redeunt ad idololatriam Philistæis subi- ciuntur annis 40. usque ad Sampsonem, qui eos in liber- tatem assereuit. Deinceps sacerdotum iudicio subditi, non ita multo post grauitèr Deum offendunt, Regem postulan- tes. Dixit enim Samuel, qui ultimus sacerdos iudicauit Israel: [Non te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, & seruerunt diis alijs, sic faciunt etiam tibi.] Et ta- men audinit Deus uocem eorum, & dedit illis Reges, qui postea in maxima gloria regnauerunt. Nihilominus sub tribus tantum primis Regibus in Dei cultu persistentes, sub quarto Roboam filio Salomonis, decem tribus sub Ie- roboa novos sibi deos fabricant, & in sua idololatria ita per- stiterunt, ut, etsi per Eliam & Eliseum, aliosque Prophe- tas, per Baasa & Iehu ex noua stirpe Reges, ad ueri Dei cul- tum illæ decem tribus subinde reuocarentur, ad saniores tamen mentem redire noluerint, unde in Assyrios decem illæ tribus sub Osæ ultimo rege Israel, translatae sunt. Le- ge lib. 4. Reg. cap. 17.

Sed nec duæ reliquæ tribus fratrum adhuc exemplo ca- uerunt. Quare hic, quod quarto loco diximus, eluceat.

Decem

Decem enim tribus à regno Ieroboam usque ad regnum Osæ perpetuò per annos 240. idolis seruientes tolerauit, sustinuit, & ad pœnitentiam expectauit clementissimus Deus: [& testificatus est per manum omnium Prophe- tarum & uidentium, dicens: Reuertimini à uis uestris pœ- nimis, & custodite præcepta mea, &c. sicut misi ad uos in manu seruatorum meorum prophetarum: qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.] Istis tan- dem abiectis, reliquas duas tribus, adhuc annis plurimis subinde ad idola similiter colèda relabentes, similiter, imò magis tolerauit, nobilissimis Prophetis Esaia, Ieremia, Eze- chiele, & alijs ad eos missis. De hac illorum intolerabili du- ritie & perniciacia sic per suos Prophetas conqueritur Deus Esa. 1. [Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Om- ne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Bos cogno- uit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Popu- lus autem meus me nō cognouit.] Et iterum: [Quid debui facere vinee meæ, & nō feci? Expectaui ut faceret uvas, & fe- cit labruscas.] Sed adhuc flebilius & acerbè apud Ieremiā; [Quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post uanitatem, & uani facti sunt? Transite ad insulas Cethim, & uidete: & in Cedar mittite, & considerate uehementer, & uidete li- factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos, & cer- te ipsi non sunt dii. Populus uerò meus mutauit gloriam suam in idolum.] Lege sequentia. Et paulò post: [Non- quid uidisti, quæ fecit auersatrix Israel? Abiit sibi in super omnem montem excelsum, & sub omni ligno ston- do, & prauaricata est ibi. Et dixi, quum fecisset hæc om- nia: Ad me reuertere, & nō est reuersa. Et uidit prauari- catrix soror eius Iuda, quia pro eo, quod mœchata esset auersatrix Israel, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prauaricata Iuda soror eius, sed abiit & fornicata est etiam ipsa: & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cum lapide & li- gno.] Et paulò post clamat per prophetam: *Conuertimini filij reuerentes, quia ego uir ueller, & assumam uos, & post*

Si 2 multa

Cap. 23.

Esaia 65.

Esaia 1.

Esaia 43.

Matth. 23.

Luc. 19.

5.

Iudæos, ut
Deus ama
uerit.

Exod. 19.

Deu. 32.

Esaia 5.

Exod. 4.

Iere. 2.

multa huiusmodi, subiungit: Sed quomodo si contemnat ma-
lier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel, ait Do-
minus. Eandem Dei sustinentiam, populi que durissimi ex-
tremam ingratitudinem multis uerbis describit Ezechiel
sub figura duarum sororum Oollæ & Oolibæ. Rursum per
alium Prophetam: Tota die expandi manus meas ad popu-
lum incredulum, qui graditur in uia non bona, post cogitati-
nes suas. Sic Deus hunc populum usque ad triduum susti-
nuit unde alicubi dicit: Laboraui sustinens, & iterum: Ve-
runtamen seruire me fecisti in peccatis tuis, prabuxisti mihi la-
borem in peccatis tuis. Parum tamen hoc torum erat. A capa-
citate Babylonica reuocauit: templum instaurauit: nouos
Duces ac Pontifices dedit, sub quibus diu floruerunt. Chri-
stus tandem ad ipsos ex ipsis uenit. Docet in parabolis, quã
mali essent agricolæ, qui occisis seruis domini sui, etiam fi-
lium ipsum ad eos missum occiderunt. Clamat disertis ver-
bis: Ierusalem Ierusalem, qua occidis Prophetas, qui mittun-
tur ad te, quoties uoluit te congregare, sicut congregat galli-
na pullos suos sub alis suis, & noluisti? Rursum flet super ci-
uitatem, dicens, Quia si cognouisses & tu, & quidem in hoc
die tua, qua ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab
oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te in-
mici tui uallo, & circumdabunt te, & non relinquetur lapis
super lapidem: eo quod non cognoueris tempus uisitationis
tue. Postremo & in hoc Euangelio prædicit, quanta illis
mala impendent. Quantum ergo & quamdiu hunc popu-
lum terga semper vertentem Deus sustinuerit, ex his, quæ
dicta sunt, aliquatenus constare potest.

Verbis autem, quam amantissimis suum erga eos amo-
rem contestatus fuerit, ista declarant. In Scripturis eos uo-
cat populum suum: *Popule meus, popule meus: quid feci tibi?*
peculum & partem suam: Eritis, inquit, in peculum mihi
de cunctis populis. Et Moyses de illis: *Pars autem Domini*
populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Vocat uineam
suam & germine delectabile. *Vinea Domini exercituum domus*
Israel est, & uir Iuda germen eius delectabile. Vocat filium, cui
que primogenitum. Sic. n. ad Pharaonem Moyses loqui iu-
betur: *filius meus primogenitus Israel.* Dimitte filium meum ut
seruiat mihi. Et Ieremias dicit: *Nunquid seruus est Israel*

aut uernaculus? Imò ad Dauidem Deus dicit. *Ego ero ei in*
patrem, & ille erit mihi in filium. Quid quod etiam hono-
rabilem filium, & tenerrimè dilectum uocat? Sic enim a-
pud Esaia loquitur. *Ex quo honorabilis factus es in oculis*
meis & gloriosus, ego dilexite. Sed & plus quàm paternā
dilectione se eos prosequi profiterur. *Ait enim Nunquid*
potest obliuisci mulier infantem suum, ut non misereatur fi-
lio utero sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar
tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Sed quale illud est,
quod hunc populum ipsam animam suam dilectam uo-
cat? Sic enim apud Ieremiam loquitur: *Reliqui domum*
meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam
meam in manum inimicorum eius. Hæc Deus de futura
Iudeorum captiuitate loquens. Nihil huic amori addi po-
test. Reliqua de Prophetis ad hunc populum subinde mis-
sis, de Filio Dei ad ipsos tandem ueniente, Christo redem-
ptore nostro, de quadraginta annorum expectatione ante
extremum excidium, partim ex præcedentibus patent,
partim ex se. Sub Tiro enim & Vespasiano patre im-
perantibus, anno Christi 73. capta, & direpta, & uastata
penitus Hierosolyma fuit. In qua tamen uastatione illud
diuinæ clementiæ erga hunc populum non obsecurum ad-
huc argumentum fuit, quod sub Tiro clementissimo &
religioso Imperatore obfessa urbs fuit. Ille enim ad se ex-
urbe fugientes benignissimè excepit, ita ut ex populo ser-
uarentur plus quam quadraginta millia, & ne urbs diri-
peretur, & multis orationibus & legationibus apud ob-
fessos egit, ac demum, ne templum exureretur, om-
nia media tentauit, ac postremo, uastatione facta, re-
liquos toto orbe Iudæos in pace uiuere, & antiquis pri-
uilegiis uti frui permisit, ut apud Antiochiam, à tota ciui-
tate multum sed frustra sollicitatus, fecit. Quæ omnia ui-
de apud Iosephum. Et sic quidem hunc populum Deus
dilexit. Hæc illi beneficia contulit, de quibus adhuc lege
Ezechiel cap. 16.

Sic tamen dilectos, toties in gratiam receptos, tot be-
neficiis auctos, in sua semper impietate persistentes; castigatio-
acerrimè Deus castigauit. Ac primum quidem hoc ita fu-
turum à principio per Moysen prædixit: *Ignis accensus*

3. Reg. 2

Esaia 43.

Esaia 49.

Ierem. 12.

Iosephus

de be 1

lib. 6. c. 1

lib. 7. ca. 4

& 10. & 13

15. & 24.

Iudeorum

castigatio.

Deut. 32

662 Promptuarium Morale

- est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissimam deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris vastabit gladius & intus pauper. Iuuenem simul, ac virginem, lactantem cum hominibus memoriam eorum. Expende hæc singula: Videbis tot fulmina quot uerba. Atque in captiuitate quidem decem tribuum, hæc omnia ex magna parte completa sunt, sic attestante Scriptura: Quamobrem iratus uerbenter Dominus Israel, absulit eos à conspectu suo. Proteritisque Dominus omne semen Israel, & affixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec proiceret eos à facie sua. Multo autem adhuc acerbius ad reliquas duas tribus loquitur, primum per Ieremiam: Ejice illos à facie mea, & egrediantur. Quod si dixerint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos: Qui ad gladium, ad gladium; qui ad famem, ad famem; & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Et uisitabo super eos quatuor species: gladium, ad occisionem, canes ad lacerandum, uolatilia cæli & bestias terre ad deuorandum & dissipandum, & dabo eos in feruorem, hoc est in feruentem diuexationem uniuersis regnis terra. Deinde per Ezechielem semel atque iterum: In uia sororis tue ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis tue bibes latum & profundum: eris in derisum, & in subsanationem qua est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis calice mæreris & tristitia, calice sororis tue Samaria. Et bibes illum, & epotabis usque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus. Hæc ille, uerbis, opinor, satis significantibus. Nempe ita tandem, ut alia loquitur Scriptura: Ascendit furor Domini in populum eius, & nulla fuit curatio. Quod uolens per Ieremiam Prophetam significantissime, qualisque ad oculum demonstare Deus, sic ad illum loquitur. Vade, & posui tibi lumbare lineum, & pone illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. Et possides lumbare iuxta uerbum Domini, & posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundo, dicens: Tolle lumbare quod possidisti, quod

In Domin. XXIII. post Pentec. 663

est circa lumbos tuos, & surgens uade ad Euphratem: & absconde ibi illud in foramine petre. Et abi, & abscondi illud in Euphrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factus est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, uade ad Euphratem, & tolle inde lumbare, quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abi ad Euphratem: & fodi, & tuli lumbare de loco ubi absconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli usui aptum esset. Et factum est uerbum Domini ad me, dicens: Sic putrefcere faciam superbiam Iudæ, & superbiam Ierusalem multam: populum istum pessimum qui noluit audire uerba mea, & ambulant in prauitate cordis sui, abieruntque post deos alienos, ut seruirent eis, & adoraret eos: & erunt sicut lumbare istud, quod nulli usui aptum est. Sicut enim adhaeret lumbare ad lumbos uiri, sic agglutinaui mihi omnem domum Israel, & omnem domum Iudæ, ut essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam, & non audierunt. Hæc ibi. Docuit hæc uerba quanto populus iste Deo erat per gratiam coniunctior, tanto acerbius à Deo percussus fuisse propter incredibilem ingratitudinem. Hæc autem omnia à Prophetis prædicta, ut partem in captiuitate illa Babylonica completa fuere; ita multo magis Indæorum crescente contra Christum ipsum, cuius doctrinam atque personam, uaria impietate incredulitate, inuidia, blasphemia, falsa demum accusatione & condemnatione, atque in manus Gentium traditione; sic contriti & afflicti, & interitui dati sunt, ut tanquam lumbare putridum nulli amplius essent usui, nullam Rempublicam gerere aut administrare, nullum templum, nulla sacrificia habere toto orbis potuerint, illa demum adueniente tribulatione, qualis antea nunquam fuerat, & desolatione extrema. Nam post uarias clades à Romanis Ducibus per totam Iudæam acceptas, à Cæsaribus, ab Albino, à Vespasiano, multisque inter septis millibus, tandem à Tito Imperatore obfessa Ierosolyma fuit ipso Paschali tpe, quæ uelut in carcere (ait Iosephus) tota gens facta conclusa est. Colligit autem Iosephus ex hostijs, in illo festo immolatis, fuisse in ciuitate. Vieies centena ac septingenta millia hominum, oēs sanctos & pueros absque inquinatis, qui sacrificia participare non poterant. Ex hoc toto numero recēset Iosephus, captiuorum quidem,

Indæorum
clades.

De bello
iudaico,
lib. 7. c. 17

qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millia, mortuorum uero per omne tempus obsidionis undecies centena millia. Ad tantam stragem accessit uaria & inaudita calamitas. Ciuitas scditiosis & factiosis hominibus plena, [quorum gladius multo plures quam hostilis assumpsit:] fames post hominum memoriam maxima, adeo ut matres suos liberos manducauerint: capta ciuitate, [inuenta sunt integra mortuorum familiae, & plena mortuis tecta, quos fames confecerat. Romani milites interficiendo defatigabantur.] Tandem ex multitudine superstitum, [latrones & seditionis occiduntur. Iuuenes lecti proceri atque formosi corpore triumpho feruntur; ex residua multitudine septem & decem maiores annis uincti, ad Aegyptum mittuntur, operibus deputandi. Plurimos per provincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestiis consumendos. Qui infra decimum & septimum aetatis annum agerent, uenditi sunt. Iisdem autem diebus, quibus ita secernebantur, mortui sunt fame uiginti duo millia. His autem omnibus accessit uix unquam lecta calamitas. Ex transfugis in castra Romanorum, qui plurimi scissis uentribus, auri seruandi causa, a militibus occiduntur. [Et hac ego clade (ait Iosephus) nullam credo sauiorem contigisse Iudaeis. Vna denique nocte duorum millium patrefacta sunt uiscera. Quid quod eodem fere tempore, quasi totus orbis in Iudaeorum necem conspirasset, variis quoque in locis extra Idream quasi pecora occiduntur. [Nam (ut est apud Egesippum) Cæsareenses repentino quodam impetu uiginti millia Iudaeorum deleuerunt, omnes fugaverunt, ut totam urbem exinanirent. Idem per totam Syriam, maximè Seythopoli factum est. Damasceni, nulla existente causa, octo millia Iudaeorum strauerunt: Ascalonitæ duo millia quingentos. In urbe Ptolemaide, caesa duo millia. In Alexandria inductus exercitus Romanus, sexaginta Iudaeorum millia intra urbem fudit.] Hæc ibi. Ad eum uerum fuit quod Veritas hic dixit. [Erit tunc talis tribulatio (Iudæis scilicet) qualis antea nunquam fuit, neque fiet.] Porro ex sola Dei uirtute ac potentia hanc tantæ urbis direptionem Romanis cecidisse, tum Iosephus ostendit, Iudæus ipse, tum victor Romanus falsus est. [Parte enim aliqua muri ciuitatis subrupta, statim propugnatores eius diffugerunt, & timor tyrannos necessitate in uior inuasit. Unde & maximè quis uirtutem

Ibid. c. 7.

& 8. 7.

Cap. 16. 3

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

Lib. 6. c. 15

De excid.
urbis Hierosol. lib. 5
cap. 53.Iudeorum
excidiū ul
tio diuina.
Lib. 7. c. 16

tem Dei per pexerit contra iniustos.] Hæc Iosephus. [Titus uero capta ciuitate intro ingressus, ciuitatis munitiones, ac turri cautes miratus est, quas tyranni per dementia[m] deseruerant. Conspecta siquidem earum solida altitudine, itemque magnitudine, subtilique lapidum compagine singulorum, quantumque pareretur, uel quantum erigeretur, Deo, inquit, plane adiuuante, pugnaui[m]us, & Deus erat, qui detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad istas ualerent?] Hæc Titus Imperator Romanus. Sed & ipsi Romanorum exercitus Deum aquas miraculo suppeditasse, author est Iosephus. Sic enim in oratione de muro habita, Iudæos oblectos alloquitur: [Ti]to nunc fontes ueriores profluunt, qui uobis aruerant. Nā ante eius aduentum scitis & Siloë, & oēs extra ciuitatē fontes adeo defecisse, ut ad utrumque aqua mercaretur; nunc autē ita hostibus nostris largi sunt, ut non modò ipsis & iumentis eorū, sed etiam hortis sufficiant.] Hæc fuit ergo populi Iudaici, populi olim ita Deo grati. totque beneficiis cumulati, propter impietatem & ingratitude[m], acerbissima, sed iustissima uindicta, diuinitus iniecta.

Hæc omnia ad correptionem nostram facta sunt. Propterea (ait Apostolus) abundanti[us] oportet nos ea obseruare quæ audiui[m]us, ne forte peresfluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, (in ueteri uidelicet tradenda Lege, & pacto constituendo) factus est firmus, & omnis prauaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerim[us] salutem? Qui uidelicet tanto Iudæis maiora a Deo beneficia accepimus, in quanto melioribus repositionibus testamentum nouum, cuius nos filij sumus: sanctum est, quam illud uetus. Si naturalibus ramis non pepercit; multo minus nobis, qui oleastro inserti sumus, similiter prauaricantib[us] parceret. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum (ait Deus) ego incipio affligere; & vos eritis immunes? Non eritis immunes, ait Dominus. Et iterum: Ecce quibus non erat iudicium, ut calicem biberent, bibentes bibent; & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes. Hæc singuli sibi dicta putent, ut quorum ingratitude[m] & impietatem imitantur, eorum exitus perhorrescant.

Lib. 6. c. 31

Hebr. 2.

Hebr. 9.

Rom. 11.

Ierem. 25.

Ierem. 49.

4. Surgent pseudochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa magna, & prodigia; ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.

Fides in
quavis p-
secutione
retinenda.

Hom. 77.
in Matt.

In Orat.
quodli. 4.
Præsent.
hæc. proxi-
mas esse
Antichri-
sto.

1. Thef. 2.

1. Cor. 11.

Libr. 83.
quæst. q.
79.

Hæretico-
rum mi-
racula.

Locus moralis, de fidei constantia in quavis persecu-
tione, maxime hæreticorū & Antichristi, retinenda.
Deceptio n. per hæreticos, & Antichristum, cuius illi præ-
cursores sunt, tanta erit in huiusmodi signis & portentis,
ut robustissimi de fide periclitentur, nisi quod hic prædi-
ctum est, caverint. Maxime quia tales ante secundā ad-
uentum Christi (ait Divus Chrysost.) erunt multo priorib.
amariore: sicut & hodie cernimus. Tot. n. ac tales horum
temporū hæreses sunt, ut Antichristo proximæ merito vi-
deri debeant, quod & in oratione. quadā de hoc argumen-
to demonstrare conati sumus. Signa autē & prodigia que
dabant pseudoprophetae, ut maiore electis tentatione infe-
rant, sunt quidem ex parte opera miraculosa, de quibus
Apostolus dicit ipsum Antichristi venturum *secundum
operationem sathanæ, in omni uirtute, & signis, & prodigiis
mendacibus*: uel sanè quia non uera, sed falsa erunt miracu-
la, & potius mirāda, quā miracula, ac nil nisi præstigia,
atq; oculorū deceptiones: uel quia, etsi uera sint prodigia,
quo ad actus supernaturales; non nisi mendacia tñ erunt;
quia non nisi mendacio seruiunt. Certè ut maiorem fide-
liū probationē (ideo enim hæreses sunt, ut qui probati sunt,
manifesti fiant) etiā uera miracula non solū Antichristus
ipse eiusque proximi præcursores, sed quilibet hæretici, nō
secus quā Magi, Deo permittēte, operari poterunt. Quod
super hæc Euangelij uerba docet Augustinus: [Admonet
(inquit) hic Dominus, ut intelligamus quācūq; miracula
etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non
possunt; nec tamen ideo potioris loci apud Deum purādi
sunt. Non enim acceptiores erant Deo, quā populus Is-
rael Magi Aegyptiorū, quia non poterat ille populus fa-
cere, quod illi faciebant, quamuis Moyses in uirtute Dei
maiora potuerit. Sed ideo non omnibus sanctis ista attri-
buntur, ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi,
existimantes in talibus factis maiora dona, quā in ope-
ribus

ribus iustitia, quibus uita æterna comparatur. Cum ergo
italia faciunt Magi, qualia nōnunquam faciunt sancti: di-
uerso fine, & diuerso iure sunt. Illi. n. faciunt quærentes
gloriam suam, isti quærentes gloria Dei: & illi faciunt per
quædam potestates (sic dæmones uocat) concessa in or-
dine suo, quasi priuata commercia uel beneficia (dæmo-
nibus enim diuina lege sæpè conceditur, ut eis, quos sibi
secundū eorū merita subiugauerint, priuato illo iure etiam
miraculorum aliquid præstent) isti autē publica admini-
stratione, iussu eius, cui eundā creatura subiecta est. Ali-
ter enim cogitur possessor equum dare militi, aliter eum
tradidit emptori, uel cuiuslibet donat, aut cōmodat. Et quem-
admodum pleriq; mali milites, quos imperialis discipli-
na cōdemnat, signis Imperatoris sui nonnullos, posses-
sore terriant, & ab eis aliquid, quod publicè non inueniunt,
extorquent: ita nonnunquam mali Christiani, uel schis-
matici, uel hæretici, per nomen Christi, aut uerba; & Sa-
cramenta Christiana exigunt aliquid à potestatibus, qui-
bus honori Christi cedere indictum est. Cum autē malis iu-
uentibus cedunt uoluntate, ad seducēdos homines cedunt,
quorum errore latantur. Quapropter aliter Magi faciunt
miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani.
Magi per priuatos contractus; boni Christiani per publi-
cam iustitiam; mali Christiani per signa publicæ iustitiæ.
Nec mirum est, q; hæc signa ualēt (apud malos Christia-
nos, schismaticos, hæreticos) cum ab eis adhibentur, quā-
do etiam cum usurpantur ab extraneis, qui omnino suum
nomen ad istam (Christi) militiam non dederunt, propter
honorem tamen excellentissimi Imperatoris ualent. Ex
quibus fuit ille, de quo discipuli Domino nuntiauerunt,
quod in nomine eius eijsset dæmonia, quamuis cum eis
eum non sequeretur. Hæc hætenus Augustinus, diluci-
dè explicans, quomodo Magi, mali & boni Christiani mi-
racula faciant. Dant signa & prodigia pseudoprophetae
per operationem diaboli (permittent Deo) cui diabolo
seper superbiam & errorem subdiderunt; uel quia in hæc
parte diabolus illis gratificari, & in errore magis confir-
mare ad peccatū peccati permittitur; uel quia ipso nomi-
ne Iesu Christi, & Sacramentis eius quamuis à transfigura-
tione
sui

Simile.

Lucæ 9.

Sozom. li. 8. cap. 24. Epist. 15. cap. 7. sui ducis characterem adhuc tenente administrantur) cogitur interdum id præstare diabolus. Sic & in historia Ecclesiastica Nouatianorum miracula, & apud Petrum Damianum Simoniacos Episcopos miracula in Christi nomine fecisse legimus.

Donatistæ quoque sua miracula iactitabant, quibus sic respondet sanctus August. [Nemo dicat; Hoc ideo uerum est, quia illa & illa mirabilia fecit Donatus uel Pontius, uel quilibet alius, aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum orant, & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale uisum uigilans uidit, aut tale uisum dormiens somniavit. Remoueantur ista uel figmenta mendacium hominum, uel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt uera quæ dicuntur, aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cauere debemus; quod eum dixisset Dominus, quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa faciendo, etiam electos, si fieri posset, fallerent, adiecit; uehementer cõmendans, & ait: Ecce prædixi uobis. Vnde & Apostolus admonet; Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus recedent quidam à fide, intēdentes spiritibus seductōribus, & doctrinis dæmoniorum. Porro si aliquis in hæreticorum memorijs orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui recipit, siue malum siue bonum. Et multi Deo irato exaudiuntur, de quibus Apostolus dicit: Tradidit illos Deus in desideria cordis ipsorum. Nonne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Iudææ; quæ tamen excelsa ita displicebat Deo, ut Reges, qui ea non euerterent, culpantur; & qui euerterent, laudarentur. Vnde intelligitur magis ualere petentis affectum, quàm petitionis locum. Audiant etiam, quæ narrēt pagani de dijs suis & templis mirabiliter uel facta, uel uisa, & tamen dij Gentium dæmonia; Dominus autem celos fecit. Exaudiuntur ergo multi, & multis modis, non solum Christiani Catholici, sed & pagani, & hæretici; & Iudei uarijs erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem uel à spiritibus seductōribus (qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur; Deo sublimiter iudican-

Matt. 24.

1. Tim. 4.

Rom. 1.

te, quid cuiq; tribuendum sit) uel ab ipso Deo, aut ad paganam malitiam, aut ad solatium miseriæ, aut ad monitionē querendæ salutis æternæ. Ad ipsam uerò salutem ac uitam æternam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christi nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia. (Et paulo pōst:) Quæcunque miracula in Catholica fiunt, ideo sunt approbata, quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt.] Monet igitur Christus hoc in loco, & uehementē monet, ne ad signa & prodigia pseudoprophetarū aīum attendamus, sed in una sola Catholica Ecclesia nos ipsos contineamus. Ideo adiecit, ut partibus nos reuocaret: [Si q̄s dixerit, Hic est Christus, aut illic, aut in deserto, aut in penetralibus; nolite exire (ab unitate) nolite credere] partiali falsitati: ut latius in altero Promptuario Catholico hæc Christi uerba tractauimus. Quod de paganorum miraculis dixit Augustinus, ubi & multa cõmemorat; id de pseudoprophetarum & hæreticorum signis atque prodigijs dicendū est: [Piorum miracula uel maiora certiora, clariora esse, uel ratione finis, quo discernuntur; incomparabiliter excellere.] Solebat Lutherus dicere, quia miracula edere non poterat, quā sapius frustra tēteret, ut & Calvinus in suo Matthæo, Geneuæ uerè mortuo, quā suscitandus p̄ mortuo uiuus soppereret: maximi suæ religionis atq; doctrinæ miraculū esse, q̄ tot sectatores tam breui tpe haberet. Cui & sapienter & festinè rēdit Thomas Morus: [Ad propositam uitæ libidinose licentiā populū ruere, id habet tantā miraculi speciē, quā saxa deorsum cadere.] Cui non absimile est, quod Callistē meretrici Socrates respondit. Iactitante enim illa ac dicente; Tu neminē ex amatoribus meis à te potes abalienare; ego, quum libitū est, tuos auditores oēs à te uoco: rēdit Socrates; Mirum hoc non est, tu si quidem ad declinē uoluptatis tramitem omnes rapis; ego ad arduum uirtutis callem cogo. Sed & talia miracula pleriq; oēs hæretici fecerunt. Arius maximē, Manes, Nestorius, & Eutyches, quorū sectæ & latissimē sparæ sunt, & aliquot sæculis durauerunt, ut alio in loco ostendimus. Sed si aliqua fortē uerī noīs miracula hæretici hodie proferre poterunt, ab ipsis facta, fugien-

De Ciuit.
Dei, li. 20.
c. 16.
Staphylus
Apolog.
priori.

In Episto.
aduers. Po
meranū.

Aelian. li.
13. uar. hi
stor.

Princip.
fid. lib. 13.
cap.

alimilice

Domin. 2. fugiendi nihilominus sunt ut seductores, pp ea, quia di-
 post Pasc. sta sunt: in eo magis fugiendi, quo maior in eis conspiciat
 & Do. 24. Sathanae operatio. De Ecclesia Catholica, & fidei orthodo-
 post Pent. xa unitate tenenda, in altero Promptuario latè diximus,
 & Feria 3. quae & in hunc locum salubriter conferri possunt.
 Pasch.

*3. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum,
 & stellae cadent de caelo, & uirtute caelorum
 commouebuntur.*

Malorum **L**ocus moralis de Dei benignitate, qua nos malorum
admonet ceruicibus nostris impendentium admonet. Hae em
Deus. omnia hic commemorata sunt, (ut D. Lucas scribit) *signa*
Lucæ 22. *in sole, & luna, & stellis*, quibus adijciuntur, *& in terris*
pressura gentium, praefusione sonitus maris & fluctuum,
arrescentibus hominibus praetimore, & expectatione superue-
niente uniuerso orbi. In his ergo terribilibus signis extremū
 iudiciū proximè praecedentibus admonet benignè clemen-
 tissimus Dominus, futuros tunc peccatores, ut facta uitae
 emendatione, mala imminencia ceruicibus suis depel-
 lant. Solennis Deo est haec benignitas & clementia. Pec-
 catore multo signis admonet, ut peccare desinant. Toni-
 tru praecedit fulmen, sed nos prius fulmen, quàm toni-
 tru videmus. Prius nobis tonitrua mittit; ac si dicat: Ca-
 ue ne te fulmen interimat. Nos tamen ut negligentes
 prius à fulmine diuinæ iustitiae ferimur, quàm eius sen-
 tiamus exhortationes. Priusquam Deus mundum aquis
 diluuij destrueret, praedicaui Noe Gentibus, ut ad Deū con-
 uerteretur, praenitentiam agentes. Hae fuit diuina miseri-
 cordia, quae homines tamen in peccatis obduratos nihil
 fleuit. Comedentes & bibentes diluuium oppressit.
Gen. 6. Loth Sodomitis incendium illius ciuitatis nuntiavit. Sed
Gen. 10. ipsis uidebatur quasi ludens loqui. Vides Dei misericordiam
 & hominum pertinaciam. Priusquam Pharaō cum toto
Exod. 4. & suo exercitu in aquis periret, multis à Deo signis per Mo-
seq. 1. sen admonitus fuit. Hae Dei misericordiam Vates regius
 praedicaui: *Dedisti* (inquit) *metuentibus significationem, ut*
Dissimile. *fugiant à facie arcus.* Ac venator quidem non minatur le-

porem,

porem, nec terret: sed potius expectat donec quiescat, ut
 sic cum sagitta transfigat. Deus uero arcum manu tenens
 (Arcum suum tetendit, et gladiū suū vibrauit) clamat, cō-
 minatur, priusquā feriat, quia non uult mortem peccatoris,
 sed magis ut conuertatur ac uiuat. De hac Dei bonitate sic
 dicitur Leo Papa: [Cum ideo denunciata sit seueritas, ut
 misericordia quaeretur, in diebus praesentibus cum mi-
 sericordiae est largitate uiuendum; ut homini post pericu-
 losam negligentiam ad pietatis opera reuertenti, possibile
 sit, ab hac sententia liberari. Hoc enim agit potentia lu-
 dicis, hoc gratia Seruatoris, ut relinquat impius uias suas,
 & iniquitatis suae consuetudine peccator abscedat.] Hae
 ergo signa licet in se terrorem adferant; tamen ex Dei
 misericordia ad fructum & salutem nostram destinantur.
 Hae de re in prima Dominica Aduentus plura diximus,
 ne imparati ad iudiciū essemus.

Certe quem tanta & talia signa, tanto horrore plena,
 non mouent, extra omnem salutis spem & uiam se esse li-
 quidō demonstrat. Solent medici in grauioribus morbis
 septimū quemq; diem diligenter obseruare, quem illi cri-
 ticum appellant, in quo aiunt naturam ipsam ad uim mor-
 bi repellendam acius incitari. Quo sit, ut si eo die, quo
 aliquam spem salutis concipere poterant, ager nihilo me-
 lius ualeat, periculosissime illum agitare dicant. Quos
 ergo tam terribilia extremi iudicii signa non uisa modō,
 sed etiam audita & intellecta non mouent, ut eius poenam
 atque sententiā cuitent, illos grauiissimo, planeq; incurabi-
 li peccati morbo laborare, dubitari non potest. Appositè
 hac de re & sapienter D. Gregorius: [Elyctus quū tū mē-
 tes desuper imminēt, quūq; eam, quā deferunt mortē
 immanant, nulla tunc nauigantibus terri cura temporalium,
 nulla carnis delectatio ad mentem reducitur: ea ipsa quo-
 que ex nauī proijciunt, pro quibus longa nauigia sumpse-
 runt. Cunctae res in despectū mentis ueniunt amore uiuē-
 di. Tēpestas aut cum oritur, prius leues undae, & postmodū
 maiora uolumina concitantur.] (& ut nauarū experientia
 docet, ignei quidā globuli in superficie maris discurre-
 rentur, certa futurae tēpestatis magnae prognostica) [ad
 extremū fluctus se in alta erigunt, & nauigantes quotque
 ipsa

Ser. 4. de
 collectis
 & elemo-
 synis.

Simile.

Moral. in
 Job lib. 21.
 cap. 16.

Simile.

ipsa sua altitudine submergunt. Sic nimirum extrema illa properat, quæ uniuersum mundum subruat tempestas animarum. Nunc. n. bellis & cladibus, quasi quibusdam vitiis, sua nobis exordia ostendit; & quanto ad finem quotidie propinquiores efficiuntur, tanto grauiora irruere tribulationum volumina videmus. Ad extremum uerò, commotis omnibus elementis, superueniens Iudex, qui finem omnium apportat. Quam scilicet tempestatem, quia uiri sancti uigilanter aspiciunt, quasi timentes super se quotidie fluens cum sancto Iob Deum expauescunt. Bene autem subditur apud Iob. Et pondus eius ferre non potui. Consideratione namque tanti terroris metu animus palpitat: & cum supernæ maiestatis uim ad iudicium uenientis animus conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expauescit innuere. Quare ueram uitam desiderans, omnia despiciit, quæ hic possidendo portat. Nam uelut tempestate deprehensa pondus nauis abijcimus, quando ab oppressa mente desideria terrena remouemus: sitque ut subleuata nauis enatet, quæ mergebatur onerata.] Hæc ille. Hanc ut in nobis mentem, curam prouidentiam, cautelam, terribilia extremi iudicii signa operarentur & excitarent, illa in hoc Euangelio Christus prædicere uoluit.

6. Et tunc parebit signum filij hominis in celo, & tunc plangent omnes tribus terre.

Iudicii extremi apparatus.

Tract. 30. in Matt.

Locus moralis de extremi iudicii apparatu, maxime in signo sanctæ Crucis terribili. Nam præter personam Iudicis, de qua mox, ipse aduentus eius apparatus, ut præcedens Crucis signum in medijs mundi tenebris (sole obscurato, luna non dante lumen suum, stellisq; loco mundum illustrans, ineffabilem impijs terrorem adferet. [Sicut enim (ait Origenes) in dispensatione Crucis sole deficiente; tenebræ factæ sunt super terram: sic nunc signo filij hominis apparesente in celo, deficient lumina solis, lune, & stellarum, quasi consumpta ex multa uirtute signi illius. Signum enim Crucis hic intelligimus, ut uideant, iuxta Zachariam & Ioannem, Iudæi quem compunxerant, & signum uictoriæ.] Sic & diuus Chrysostomus: [Apparebit signum Crucis

Crucis ut Iudæorum inuerecundiam confutet. Adueniet. n. Christus in iudicio, non uulnera solum, sed & mortem exprobratissimam ostendens. Vnde sequitur: Et tunc plangent se omnes tribus terre. Visa enim Cruce, considerabunt mortui eo nihil profecerunt, & quoniam crucifixerunt eum, quem adorari oportebat.] Hæc ille. Hoc igitur uiso signo, non solum Iudæi, etsi illi maxime, sed omnes tribus terre, omnes terreni & carnales homines, omnes infideles, & impii fideles. Infideles quidem, quia Crucem Domini blasphemauerunt; mali uerò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio uti noluerunt. [Tanto enim (ait Eusebius Emissenus) erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderint diuina beneficia. Vnde credendum est, illam uocem resurrectionis Dominicæ, pretiosa Crucis uestigia protestantem, etiam in iudicio suo Dominum ad uasa iniquitatis prolaturum, atque dicturum: Infer huc digitum tuum, & uide manus meas, & affer manum tuam & mitte in latus meum, & agnosce, quæ pro te, & à te, impietas humana, pertulerim. Illa utique clauorum signa bonis salutaria, malis terribilia, quæ usque ad diem iudicii non uidentur, sine dubio obijcienda seruatur.] Hæc ille. Quid ni enim plangent inimici Crucis Christi, cum ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impijs condennabit? Qui ludentem Crucem uidebunt, propterea conscientie tenebras deplorabunt. Si Deus gladium flammeum ante paradisum collocauit, ut homines ab eius ingressu arceret, quid mirum, si crucem in celo, meliori paradiso, Deus collocet, in qua illius gladij flamma extincta, & acies hebetata est? Si Duces, cum triumphant urbe capta, uictoriæ vexillum in summa arce constituunt, quid mirum, si Christus celi arce, capta per Crucem, Crucem in celo collocet, omnibus moralibus conspicuam? Profecto concutit clauis ianuarum. Quadrat Crux celo, per quam apertum nobis cælum est. Deinde restituit Christus Cruci honorem, quem mundus ei abstulerat, & ut potentem se ostendat, mundi horrorem facit beatorum letitiam. Hoc plangent omnes impii, quoniam cælo collocari uidebunt, quod illi unice despectui semper habuerunt. Virga Aaron in tabernaculo testimonij seruata est, in signum rebellionis filiorum Israel; sic Crux in iudicio apparebit, Pars Astinalis.

Homil. 77 in Matth.

Emitt. in li. Allegor.

Paulus de Palatio in Matth. 24

Gen. 3

Num. 17

Tr. in li.

Tripart. in signum rebellionis peccatorum. Et sicut recta regula
hist. lib. 9. metimur obliquum lapidis: sic Crucis regula omnium
cap. 29. opera mensurabuntur: ideoque apparebit. Inter literas Hie
roglyphicas, quæ in templo Serapidis Alexandria, sub
Petr. Cri- Theodosio I. Imperatore; plurimæ inuenta sunt, fuit etiam
nitus lib. 7. in quibusdam signum Crucis lapidibus & lignis incul-
cap. 2. ptum, quod ipsi Aegyptiaci magistri interpretabantur, si-
gnificare allegoricè, *Vitam æternam*; addentes fore, ut tem-
plum illud destrueretur, quum hoc signum publice appa-
reret. Cuius prima in fide credentium apparitio sic præ-
cognita fuit; postrema quoque inspectio merito gloriola
apparebit. De hac Crucis apparitione in mysterio David.
Psal. 75. *De caelo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quieuit.*
Sap. 4. Tremuerunt homines terreni propter peccata præterita:
Rom. 2. quieuerunt à futuris, intellecto hoc Dei iudicio, per visam
in caelo Crucem. Tunc plangent omnes peccatores terra;
quia (ut ait Sapiens) *Veniet in cogitatione peccatorum suo-
rum timidi, et traduent illos ex aduerso cogitationes eorum.*
Nimirum iuxta illud Apostoli; *testimonium reddente illis,
conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusan-
tium, aut etiã descendendum, in die qui iudicabit Dominus
occulta hominum.* Tunc plangent omnes tribus terræ. Plan-
gent increduli dementiam suam, quod toto mundo creden-
te, ipsi credere noluerint. Plangent voluptuarij, quod mo-
mentanea uoluptate penas æternas mercati fuerint. Plan-
gent auari, quod unum nummum caelo præterierint. Plan-
gent superbi, quod Crucis humilitatem contempserint. Plan-
gent hoc omnes, & maximè, quod, quum plangendi
tempus fluctuosum fuerat, plangere noluerint.

7. Et videbunt Filium hominis venientem in nu-
bibus cæli, cum virtute multa & maiestate.

Aduentus Christi se-
cundus,
terrore
plenus.

Locus moralis amplissimus, de supremi Iudicis aduen-
tu terribili atque tremendo. Hic est ille aduentus,
hoc illud tribunal, hoc iudicium, quod & semper ante
oculos habere & nunquam absque timore & tremore cogi-
tare, omnes, oportuit; sed maximè peccatores, ut pec-
care

tare desinant. Si sciret Ioseph perterriti sunt ualde, au-
dientes eum dicere, & quidem in tanta potestate, dicere
quum dominaretur in tota Aegypto, ubi illa uerba dixe-
rat; *Ego sum Ioseph*; memores, uidelicet, iniquitatis præ-
terite, quæ eum fratrem suum, alienigenis uendiderant,
cui huius eos facti iam penituerant, (*neque enim poterant
respondere nimio terrore perterriti*): quid facient peccatores
illi, qui toties Deum una uoluptate, uno lucello, una glo-
riola uendiderunt, quum Christum uideant tot signis ac
prodigijs non tam loquentem, quàm tonantem (scribitur
enim de hoc aduentu: *Intonuit de caelo Dominus, & Al-
tissimus dedit uocem suam*) nec in Aegypto, sed in toto
uniuerso dominantem in tanta gloria & maiestate, quum
adhuc maneant peccatis onusti, quorum non penitue-
rit? Si Hester corruit, & exanimata est in conspectu Re-
gis Assueri, Daniel uiso angelo tremuit, custodes sepul-
chri Christi resurrectione sunt territi, & facti sunt ue-
luti mortui; si Iudæi in hortum uenientes armati, & ad ca-
piendum Iesum audita hac sola uoce, *Ego sum*; cecide-
runt retrorsum: quid faciet peccator ueniente Christo in
nubibus eum potestate magna, ut puniat peccatores? Si,
data Lege in monte Sina, propter sonitum tubarum, toni-
trua, & fulgura in monte audita, sic territus est totus
Israel, hominum trecenta millia, ut trepidi ad Moysen
elamarent; *Loquere tu nobis, ne loquatur nobis Deus, ne for-
te moriamur*: quis in hoc iudicio sine ingenti horrore ac-
ceder ad Christum, non iam leges dantem, sed legum
transgressores seuerissimè punientem? Si abscondit se
Adam sub arbore, quum post primum peccatum ad iudi-
cium à Deo uocaretur: ubi se abscondent peccatores, aut
sub qua arbore, omnibus iam in mundo successis, quan-
do ad tot peccatorum examen & iudicium uenient? *Ve-
niet cum potestate magna & maiestate.* Veniet super nubem
candidam, quemadmodum Apostoli, ceterique discipuli
eum uiderant in cælum euntem. Veniet tota Angelorum
curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Ve-
niet cum luce immanis, & cum incredibili clangore tu-
barum; ut uideant impij, quem contempserunt. Vnde D.
Ioannes: *Ecco uenit cum nubibus, & uidebit eum omnis ocu-*

Collatio-
nes à scri-
pturis.

1.

Gen. 45.

Iudicis
terrore.

Psal. 17.

2. 3. 4. 5.
Hest. 14.
Dan. 9.
Matth. 28.
Ioan. 18.

6.

Exod. 19.

7.
Genes. 3.

Act. 1.

Apoc. 1.

lus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terre. etiam Amen. Plangent se super Christum iudicem omnes impij, quia uitæ & doctrinæ Christi per omnia contraxerunt. Plangent se auarus, uidens Iudicem, diuitiarum contemptorem. Plangent se superbus, uidens Iudicem, maximum humilitatis Magistrum. Plangent se ambitiosus, uidens Iudicem qui fugit honores, & quum rapientus in Regem esset. Plangent se gulosus super Iudicem felle & aceto potatum. Plangent se malitiosus & inuidus super Iudicem maxime mortalium omnium amantem, & misericordem. Plangent se luxuriosus super Iudicem, uirginitatis cultorem & hortatorem. Damnauit iam dudum Christus Iudex omnem auaritiā, superbiam, ambitionem, crapulam & ebrietatem, malitiam & odium, impudiciam & luxuriam. Qua ergo temeritate talem expectant Iudicem his uitiis contaminati, nec ea exuere omnibus modis festinant? Nullus litigator ita demens est, ut coram eo turdice causæ suæ decisionem expectaret, quem certo sciret in simili causa omnes semper litigantes condemnalle. Malam causam statim defereret, & alias uitæ suæ actiones institueret.

Simile.

Esaiæ 42.

Iudicium
extremū
terribile.

Ioan. 3.

Simile.

Sed vide quomodo hunc Christi in maiestate aduentū Esaias describat: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir piliator suscitabit zelum, uociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur: Tacui, semper filij, patiens fui, sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul.* Expēdamus singula. De primo Christi aduentu dixerat autē in eodem capite Propheta: *Iudicium Gentibus proferet; non clamabit, nec audietur uox eius foris.* Non enim uenerat tunc ut iudicetur mundus, sed ut saluetur mundus per ipsum. Nunc autem uenit uociferaturus & clamaturus. Venit ut fortis, ut praeliator. Quando Rex regnum ingreditur, ueste regali indutus, ut uxorem ducat, uel ad festa celebranda, cum tota aula sua lætus ac iucundus ambulat, cines pacifice allocuitur, omnes salutat, omnibus arridet. At uerò, si ad rebellem urbem deuastandam procedit Rex, armis stipatus incedit, uultu seuerus & minaci, flamma & ferro uiam sibi facit. Sic Christus in primo aduentu Ecclesiam sibi sponsam accepturus, uenit mansuetus & humilis: canunt Ange-

li,

li, in terra pax hominibus bonæ uoluntatis: pastoribus in agro faulta noua annuntiantur. Nunc uerò in secundo aduentu uenit armatus & fortis. Ignis ante ipsum praecedet, & inflābit in circuitu inimicos eius. Vultum eius & aspectum minacem declarant praecedentia signa in sole, & luna, & stellis, in mari, & in terra; de quibus iam dictum est. Deinde dicit Propheta: *Tacui, filij, patiens fui.* Sanè sic nūc tacet, silet, ac patiens Deus est, ut multi quidem prouidentiam eius, & curam rerum humanarum impie negent, (quales erant Epicurei, omnesque stulti illi, & insipientes, qui dicebant in corde suo, non est Deus. & iterum: *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est;*) alij uerò hanc eius prouidentiam ualde dormiret conquesti sunt, etiam boni ipsi & pii. Quorum illa uox erat: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelauimus super iniquos, pacem peccatorum uidens.* Et iterum: *Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiores?* Sic nunc quidem, Altissimus patiens est; sed sequitur, & redditur. Sic hoc in loco, sicut parturiens loquar: hoc est, silentium meū in rugitum ingentem exhibet. Sic enim de hoc aduentu Propheta loquitur: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit uocem suam, & mouebuntur caeli & terra.* Et iterum: *Dominus de excelsis rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit uocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celestima quasi calcantium concinetur aduersus omnes habitatores terra. Celestima nautarum uox est, ex longa navigatione redeantium: uel etiam agricolarum in messe sua, aut grana trituantium, aut uina calcantium.* Dei longanimitas in furorem conuertetur. Quando Israel profecti sunt ex Aegypto per desertum in terram promissionis, exiit obuiam Amalec, animo dimicandi contra Dei populum. Tacuit tunc Deus, & Amalec delere noluit, etsi aliqua ex parte percussisset. Atqui post 400. annos dicit Sauli per Prophetam Samuelem: *Recessi quacumque, fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in uia, quando ascendebat de Aegypto.* Nunc ergo uade, & percutit Amalech, & demolire uersa eius. Sic parturiens loquebatur. Mulier, ubi primum se grauidam sentit, aliquos aduertit capitis, aut stomachi dolores, cibosque fastidit. Sed nihil hæc sunt præ-

Luc. 1.

Psal. 96. 1

Psal. 13.

Psal. 21.

Psal. 72. 1

Abacuc 1.

Ioel 3. 1

Ierem. 25.

Exemplū:

Exodi 17.

1. Reg. 15

Simile.

Exodi 17.

1. Reg. 15

Naum 3.

Ioan. 8.

Iob. 14.

Ierem. 1.

Simila.

Exemplū.

illis que parturiens tolerat. Deus etiam in hoc intermedio cursu peccata ex parte flagellat; si cut & hunc Amalech Moyses, iubente Deo, ex parte percussit, pugnant contra eum. At illa percussio, & huius uitæ castigationes ludus & iocus sunt præ illis gemitibus, quos impij patientur, parturiente iram & vindictam suam Deo, sicuti parua illa erat Amalecitarum clades, præ illa quam per Saulem, regno Israelis iam constituto, Deus intulit, ubi *uniuersa eius demoliri iubet, omniaq; interfici à uiro usque ad muliorem, paruulum & lactentem, bouem & ouem, camelū & asinum.* Sic in hoc aduentu, cum uirtute multa & maiestate, & in regno suo ueniens Christus, peccatorum uniuersa demolitur. Omnia hætenus occultissima, toti mundo patefient, iuxta illud Propheta: *Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.* Quando Pharisei mulierem adulteram in Christi conspectum afferebant, tacebat: sed interim in terra scribebat. Tacet nunc Deus, dissimulat, silet: Omnia nobis alba, omnia tuta videntur. Sed scribis interea Deus peccata nostra, & quidem in sæculo processum nostrum instructissimum tener, dicente S. Iob: *Signasti quasi in sæculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti.* Vide plura ad hæc rem in 1. Dominica Aduentus.

Multa in Scripturis leguntur peccatoribus inflicta supplicia. Sed illa omnia *ad uirgam Dei uigilantem*, castigantem, & emendantem pertinent, quam primò uidit Ieremias. Quæ nunc iratus iudex inferet, *ad ollam succensam*, quam secundo uidit Propheta, spectant. Olla succensa, uas undique calore inclusum, inferni & gehennæ ignes sempiternos significant. Tauri, antequam in arenam producantur, duobus tantum fustibus aut iudibus cædi solent, quasi ad ferociae & patientiæ probationem. Atque in arenam producti, non fustibus modò, sed & hastis & gladius petuntur, omnibusque eruentis telis confodiuntur. In hac uita impij ueluti tauri castigantur, ut, si fieri potest, emendantur. Istud quum non succedit, in die iudicii in arenam producantur omnibus suppliciis conficiendi. Sicut Noe iustus quum nudus iaceret in tabernaculo, impius filius Chæ uerenda patris derexit & irrisit, quæ boni filij texerunt, & fra-

fratris impietatem uigilanti patri narrauerunt, quam ille de somno euigilans, acerbissimè uindicauit, dicens: *Male dicitur Chanaan: seruus seruorum erit fratribus suis: hic Christi Redemptoris nostri crucem, patientiam, pauperitatem, nuditatem, humilitatem, omnes impij, omnes auari, superbi, ambitiosi, contentiosi facto irident, & (ut Apostolus loquitur) Filium Dei ostentui habent; cæteris pijs, & timentibus Deum, hanc fratrum suorum impietatem constanter arguentibus, & apud Christum accusantibus, zizaniam eradici cupientibus, donec euigilans & exurgens in iudicio Deus, ueniens nunc in uirtute & maiestate, omnem hanc impietatem acerrimè castigabit, dicens: *Item maledicti in ignem æternum.* Hæc est enim uox nihilis apud Danielem clamantis de cælo: *Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dissipate fructus eius.* Tunc enim omnis impiorum fortitudo succidetur, omnis decor præcedetur; omnia uerba (etiam otiosa) excutientur; omnia opera, ut nullius pretij in uentum dispergentur. Huius aduentus Christi uirtutem, maiestatem, terrorem his uerbis Propheta Regius describit: *Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu omnes inimicos eius: Alluxerunt fulgura eius urbi terra: uidit, & ignes, & quicquid ad terrorem ac tormentum facere potest. Sedebit correcturus in iustitia & iudicio, non iam amplexus in misericordia & miseratione.* Quare Apostolus, ubi dixisset, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum: subiungit statim: Sciens ergo timorem Domini* (id est, timorem quem ueniens allaturus est) *horre contedimus: Deo autem manifesti sumus.* Ecce tantum coram Deo & hominibus integerrimè seruandam, uehementer excitauit. Quale nempe erit ab illo atrociter condemnari, quem, si tibi prospexisses, & aduocatum, & amicum, & fratrem habere potueras? *Quam lugubre homini erit, Deum uidere & perdere, & ante pretij sui perire conspectum?**

Gen. 9.

Hebr. 6.

Matt. 13.

Matt. 25.

Dan. 4.

Psal. 96.

1. Cor. 5.

686 *Prompt. Mor. in Do. XXIII. post Pent.*

Ann? Tantalus tormentum fingitur, aquis ante ora flentibus, quas attingere non potest, perpetuo assideret hic vi debnas impij gloriam & maiestatem Christi, per quem saluari poterant; nec ea frui licebit. Parum est frui non posse, parum est audire; *Ita discedite à me* additur, *maledicti* *estis*. Nam si cum benedictione dimitterentur, aliqua consolatio esset. Quid, quod ita maledicti abeunt, ut in ignem, in supplicium acerrimum abeant; seque non momentaneum, non breuem, non certa aliqua mensura prolixum, sed æternum, qui nullum habiturus sit finem? Additur ad mali cumulum, execranda societas, *Cum diabolo & Angelis suis*. Hæc est virtus, hæc potestas Iudicis, hæc eius maiestate & terrore plena sententia. A magnitudine tonitru huius quis non formidabit? *Aut quis poterit magnitudinem tonitru illius intueri?*

Iob 16.

Dominicarum Partis Aestivalis Finis.

Laus Deo, qui dedit velle, & dedit perficere.

VENEREIS, MDXCXIII.

IHS

BIBLIOTECA DE LOYOLA

Sala 1
Estante 43
Plúteo 1

